Ex Libris R... Josephi Riehl ...

CURIOSIORA
ET
SELECTIORA
VARIARUM SCIENTIARUM
MISCELLANEA.

AUCTORE

P. MARTINO SZENT-IVANY
Societatis JESU Sacerdote.

DECADIS SECUNDÆ
PARS TERTIA.

Continens

Decem Synopſes Chronologicas, Reſiduas Eccleſiaſticas Quinque, & Hungaricas ex integro totidem.

Cum Facultate Superiorum, & Privilegio Sacræ Cæſareæ Regiæque Majeſtatis Speciali.

Tyrnaviæ, Typis Academicis per Joannem Andream Hörmann, 1697.

INDEX SYNOPSIUM CHRONOLOGICARUM HUJUS TERTIÆ PARTIS, DECADIS SECUNDÆ.

I. Synopsis Chronologica, continens res memorabiles Ecclesiæ, ab Anno 1000. usque ad Annum 1100.

II. Synopsis Chronologica, continens Res memorabiles Ecclesiæ duodecimi & decimi tertij Sæculi, seu ab Anno 1100. usque ad Annum 1300.

III. Synopsis Chronologica, continens Res memorabiles Ecclesiæ, decimi quarti & decimi quinti Sæculi, seu ab Anno Christi 1300. usque ad Annum 1500.

IV. Synopsis Chronologica, continens Res memorabiles Ecclesiæ, decimi sexti Sæculi, seu ab Anno Christi 1500. usque ad Annum 1600.

V. Synopsis Chronologica, continens Res memorabiles Ecclesiæ, decimi septimi Sæculi, nempe ab Anno Christi 1600. usque ad Annum 1695.

VI. Synopsis Chronologica Rerum Memorabilium, quæ contigerunt in Pannonia ante Hungarorum adventum, in eandem.

VII. Synopsis Chronologica Rerum Hungaricarum, ab exitu Hungarorum ex Scythia, usque ad exordium Regiminis S. Stephani, primi Regis Christiani Hungariæ, seu ab Anno Christi 373. usque ad Annum 1000.

VIII. Synopsis Chronologica Rerum Hungaricarum, ab Anno Christi 1000. usque ad Annum 1500.

IX. Synopsis Chronolooica Rerum Hungar. ab Anno 1500. usque ad Annum 1600. seu decimi sexti Sæculi.

X. Synopsis Chronologica, continens Res Memorabiles, nostro Sæculo gestas in Hungaria.

ILLUSTRISSIMO
DOMINO, DOMINO
ALEXANDRO
DOMINICO
AMOR IN TARNOW,
COMITI
DE
CZOBOR TARNOWSKI,
Bonorum in Polonia Dhikew, Zborow,
Wielowies, &c. In Hungaria, Pleslo, Oſtriz, &
Raro, &c. Hæreditario Domino, &c.
PATRONO
SUO
COLENDISSIMO.

ILLUSTRISSIME DOMINE, DOMINE
ET
MECOENAS GRATIOSISSIME.

ALexander ille Macedo, Regum Gloria, Idea Fortium,
Edicto vetuit, ne quis se præter Apellem,
Pingeret, aut alius Lysippo duceret æra
Fortis Alexandri vultum simulantia: (a)

nec falsò, nec vano ratus, Principem non nisi principe aut calamo, aut scalpro exprimi, publicóque adorandum proponi addecere. Te Comes Illustrissime; *quem generis amplitudo clarissimi, rerum à Majoribus* Tuis, *ut Togâ sic Sago Illustrissimorum, sapienter fortitérque gestarum gloria, ipsa animi* Tui *verè Nobilis Heroíque magnitudo, vix natum tanti nominis fecêre capacem, animosa futuræ felicitatis præsagio;* Te *inquam (verbo absit ut jactantia, sic invidia) præcelsior virtus, sapientia rarior, eruditio notior, modestia sublimior altiùs etiam & ad astra succollan-*
tis

in famæ velut Atlantæis evectum humeris Macedone superiorem fulgere ecit ut Gentilitia Tua nitet inter ignes Luna minores. *Si jam igitur Magne Polonæ Gentis Pannoniæque adeò nostræ* ALEXANDER *vetus illud edictum, & apud.* Te *ejusdem gloriæ virtutúmque æmulum suam obtinet vim, næ ego miserrimam silentiosi Harpocratis sustinebo personam, quando vivere me, & mori coges ingratum, & ob id ipsum mihi ipsi invisum. Etenim nescius mei non sum; quantùmque debeam scio, cùm possim parum. Scio etiam novo huic Alexandro aut Apellem, aut eum certè pro immortalibus suis in Rempublicam, atque adeò me immerentem meritis, obtingere de condigno Panegyristam debere, qualem Alexander ipse Magnus vehementer exambijt à tali affectans celebrari Scriptore, qualem Achilles nactus fuerat, Homero; imò & Curtium sanctior hic Alexander deposcit, cujus virtutibus non aio illustrandis, sed vel commemorandis nullius etsi suo nomine longior Duglossus, aut Longolius, celebre Tulliana in Republica nomen suffecerit, imò nec Polyglossus. Adeò præcellens, adeò copiosa Alexandri hujus omnem ad numerum exactissimarum virtutum materia est; adeò multiplex argumentum. Atque hæc ego cùm nesciam, quæ palmaris mea tamen audacia est, nescio an præconsulto satis consilio monimentum ei ære perennius erigere meditor, quod ut observantiam in Alexandrum hunc meam, sic & gratum animum in posterorum memoriæ templum consecratum loquatur, neque tamen ejus laudes taceat Alexandri, quem laudare cogimur omnes; cùm nemo sufficiat celebrare. Quid igitur? pone Alexandri tantisper majestatem & edictum illud rescinde,* Teque, *non equidem pro* Tua *satis dignitate à me hoc in vestibulo operis mei,* Tuo Illustrissimo Nomini *dedicati; patere Orbi Patriæque* Tuæ *ac nostræ ancillantis eloquentiæ penicillo adumbrari. Ita nempe unà, gratitudini aliqua satis ex parte facere attentabo, unà securitati consultum meæ erit felicissimè, cùm nempe & rudi huic Apelli post* Tuam *hanc virtutúmque* Tuarum *tabulam latere licebit innocenti.*

Ac mihi quidem Ideam Imaginis hujus apud animum intuenti meum, nulla alia occurrit Archetypo aptior, nulla illustrior; quàm Majorum Gloriosissimæ TARNOVIORUM DOMUS *Imagines; in qua* Tu *hodiedum effulges ad invidiam exempli. Si majores gentis (ut acutè inquit ille) specula sunt; Gratulor ego Felicitati* Tuæ *Magne Patriæ* Tuæ, *&*

noſtræ ALEXANDER , *ut qui ſpeculum in ijs habes lucidiſſimum , in quo invidenda pluribus bonorum copia* , OMNIBUS *virtutum ſtudioſis ſint* OMNIA. *Si ijdem capita ſunt , pene eſt ut amantis ſponſæ verbis* AMOREM *ſcilicet ipſum compellem* : Caput Tuum Aurum Optimum. (a) *Inflammata adversùs* DEUM *Divóſque pietas , conſtans Religionis ardor , inconcuſſa vel conſervandæ , vel propagandæ Fidei Catholicæ cupiditas , & ſtudium inflammatum , ad hæc; Armigera venuſtas, natus ad excelſa animus , & fortis bello dextera, toti quidem invictiſſimæ Polonorum genti (nullum alijs populis præjudicium à me fieri velim) familiaria ſint ac domeſtica* ; Tuæ *tamen* Illuſtriſſimæ Familiæ *ſic propria ſunt ; ut aggenita eſſe videantur. Næ* Tu , *veriùs quàm alter ille , ab Achille genus ducere credendus es ; qui* fortis fortibus es creatus. *Hic ego jam velut in* Tarnovianæ *Fortitudinis ingreſſus Theatrum videre mihi videor Magnos Duces ; Inclytos Cracovienſis Urbis Caſtellanos , Spectabiliſſimos Magnæ Poloniæ , Lithuaniæque Senatores verè non indecoro pulvere ſordidos quia Martiali ; quorum quidem hodiedum etiam mancipata in Signis Luna pulcherrimos celebrat triumphos.* Tarnovius *ille* Joannes militaris Diſciplinæ peritiâ , & conſilij Gravitate antiquis ducibus exæquandus (c) *meritò* ſane Vir primarius, & bellator maximus *qualis quantúſque fulmineum aſſurgit in enſem ? quot Laureas metit ? quod iſtud Boni Superi Fortitudinis an Victoriæ portentum eſt ? Mauros ille ſubigit in Luſitania, Turcas propemodum internecione delet in Pannonia, Tartaros profligat in Ruſſia, nihilo tamen minùs trophæa erigit in Moldavia, & cùm* (d) Petrus Palatinus rebellâſſet, *primùm ſex millia, mòx viginti, vix cum quatuor ſuorum millibus fugat, fundit delet. Vive immortali hâc fortitudine* Tuâ *Magne* Tarnovianæ Domûs *Achilles* Joannes ! *Dicere jam cæteros* Tuos *Majores vellem: primùm Principem Jirlejorum Proſapiam è qua Matrem , mox &* Czoborianum *tota latè Pannonia ; Gallia, imò & Ægypto , (cùm in eam Martinus ejus nominis Fecialis miſſus eſſet) nobiliſſimum nomen & Sangvinem è quo Aviam; ac denique Gnoimam quia de Sigiſmundo (quem merito honoris cauſa quiſque nominet) meritiſſimam vellem dicere Familiam , cui Maternâ innecteris Lineâ ; at vel maximè Magni Leonis Caſimiri Sapieha (quem nec nominare ſine Panegyri fas eſt) cuperem celebrare genus, & eum cujus affinitati jam olim ac* AMORI Tarnovianus *ſe junxit* AMOR *pro merito , velut* Tuæ *prototypon virtutis ;*

his

his non Lauri baccis, sed Levidensis folij inscriberé paginis vellem; verùm Tua calamum rapit ad se & stylum imago. Quam tamen etiam brevi ductu absolvo, cùm verissimè pronuntio: Majorum Te Tuorum perfectissimum quoddam esse Echtypon, in quo efformando cùm Natura Gratiæ amico litigio concertaret, utrámque quid posset expressisse. Planè quæ divisa Beatos efficiunt collecta tenes. Mutuâsti verus ut facultatum, sic omnis Virtutis ex asse Hæres, à Magno Sapieha Sapientiam, quam quia non capit ut Sarmatia sic Pannonia, suspicit, & adorat. Invictum Joannis Tarnovij animum sic induisti, ut in Alexandro Joannem, in Joanne Alexandrum felici fortunatóque errore requirere cogamur. Czoboriorum prudentia Magnanimitásque Tua est; Collegisti in unum Te, dispersa per Majorum animos ornamenta. Quare mirari jam desino; cur tam libens hoc etiam tempore apud Te Aristoteles hospitetur cum lectissimo prudentiæ consilijque comitatu; cùm agnosco planè, ac meridianâ luce clarius palpo, quidquid Alexandrum commendârit, id Tibi sic inesse, ut novâ indies incrementi locupletetur accessione, eâ tamen inter utrúmque dispari ratione, quod ejus unus non suffecerit orbis cupiditati; Tuæ laudi nec Geminus; postquam & astra cogis in obsequium quæ Te in solstitiali Cancro velut Auge venerantur, non contentus Magna Patriæ Tuæ, Urbis Cæsareæ, Pannoniæque Lumina Amor omnium Tui coëgisse in Amorem. Nimirùm Tua illa comis affabilitas; quæ, ut deliciarum quondam Tito, sic Tibi Amoris indidit nomen Magnetismus est; hoc fortior, quod non Arctoum solùm respiciat polum, sed & alio calentes Sole in officium inclinet, clientelæque Amoris submittat vectigales. In his ego nomen profiteor meum, ac porrò profiteri non desinam, dum (quod intermoriturae nunquam votum est gratitudinis) Tarnoviana fulgebit Stella, radiabit Luna, Gloria perennabit. Quam sane immortalitatem Sapientia Tua illa promittit: Quæ vetat Virum mori; & vivit post fata superstes; de qua ego, ut Laconicè, quo gloriosæ memoriæ Carolus IV. Elogio Bohemiam cohonestat, Gentem Tuam semper invictam Sapientémq; corono: vel propter unum Te Alexandrum meritò Polonam Gentem multas inter Europæ Provincias gloriari posse: Doctam se habere Nobilitatem. (e)

Habes rudem Tui MAGNE ALEXANDER in Operum propylæo meorum Imaginem. Faciebat non Apelles, aut Lysippus, sed Amori

Amans

Amans Gratus. *Admitte interim, & qui ab Alexandro quia* φιλόμηρος *esse didicisti, Litteratorum, ac mei immerentis esse Patronus peroptas, & opus hoc meum gratum habeas acceptúmque: cum quo ego (Alexandri Tibi felicitatem precatus, (f) qui unus & solus omnium Mortalium fortunam habuit in potestate) me, vires, animum* Tui *semper ut amantem, sic memorem; meáque omnia supplex D. S. Q.*

Martinus Szent-Ivany.
Societatis JESU.

(a) *Horatius lib. 2. Epist. 1.* (b) *Canticorum 5.* (c) *Paulus Jovius Historiâ 40. mihi p. 467.* (d) *Martinus Cromerus Rerum Polonicarum Scriptor Luculentissimus in oratione de Sigismundo Rege Poloniæ habitâ.* (e) *Nicolaus Avancinus in Elogio Caroli IV.* (f) *Curtius lib. 10.*

I. SYNOPSIS CHRONOLOGICA.

Continens Res memorabiles Ecclesiæ ab Anno 1000. úsque ad Annum 1100.

ANnus primus supra Millesimum, à Christo nato, universum Orbem Christianum ingenti terrore ac pavore concussit. Vulgatum siquidem longè ante hac fuerat, Millenario annorum Christi expleto, Antichristum adfore, & mundum desiturum. Ottho Imperator Romam pergit, & Joannam viduam, *Crescentij* à se necati, in uxorem, vel ut alij volunt, in concubinam assumit, dehortante eum ab infami hoc facinore Hiriberto Archi-Episcopo Coloniensi, & Sancto Romualdo insuper, de deserendo sæculo, & vita Religiosa amplectenda ad cujus susceptionem se voto obstrinxerat, seriò & minaciter admonente, sprevit & hujus monita, ac illius consilia Cæsar, sed mox pœnas meritas luit. Nam & Romani, Duce quodam Gregorio in eum conspirant, & eodem tempore, quô hos Romæ punit, complures Principes adversùs eum, in Germania rebellant.

Anno 1002. Urbe recedens Ottho Imperator, in itinere moritur, átque in eodem, *Otthonum* familia deficit. Cui succedit Henricus, Dux Bavariæ, in Regnum Germaniæ, & postea in Imperium. Sanctus Stephanus primus Rex Hungariæ, ducta ejusdem Henrici Sorore Giselâ pientissimâ Reginâ, totus est amplificando Cultui Divino, ac Ecclesijs fundandis. Et avunculum Gyulam Transylvaniæ Principem, sibi ob fidem Christianam infestum, bello vincit, ac subigit, eúmque cum Transylvanis ad fidem Christi pertrahit. Bulgaros quóque Hungariam invadentes, DEI ope superat.

 1003. Syl-

1003. Sylvester II. Papa moritur, die 12. Maji, cui subrogatur Joannes XVI. & huic post Menses quinque, & dies aliquot, Joannes XVII. esto (inclusis duobus hujus Nominis Schismaticis) numeratur ab alijs ille XVIII. & hic XIX. Ecclesiæ plurimæ in orbe hoc anno passim fuerunt constructæ.

1004. Concilia complura provincialia, in Italiá & Gallia, super diversis Quæstionibus Ecclesiasticis celebrantur. Realem præsentiam Corporis in Sacramento Eucharistiæ, *Leuthericus* Senonensis Archi-Episcopus, contra sensum totius Ecclesiæ, in dubium revocat, & *Berengarius* tunc adhuc adolescens, etiam impugnat, temeritate juvenili, ac maximo suo malo, exinde secuto.

1005. Henricus Rex Germaniæ venit in Italiam átque *Harduicium* qui sibi titulum Regis Longobardorum arrogârat, debellat, & Papiæ ab Archi-Episcopo Mediolanensi, in Regem Italiæ coronatur. Inde reversus, tumultuantes in Germania Principes, ac *Boleslaum* Ducem Poloniæ sibi infestum devincit, ac in ordinem redigit.

1006. Pestis hoc anno atrox per orbem grassatur, in tantùm ut sepeliendis mortuis vivi pares non essent. Henricus Rex in Synodo Francofurtensi agit de erigenda Bambergensi Ecclesia in Cathedralem ac Episcopalem.

1007. *Fulbartus* vir doctissimus, & omnium votis expetitus, ex Monacho Sancti Petri Camotensis, fit Episcopus ejusdem loci, magno cum emolumento, non illius tantùm, sed totius Ecclesiæ.

1008. Sanctus Bruno Pruthenorum Apostolus, & Sanctus Bonifacius Russorum, Martyrio coronantur, ad eandem Coronam Martyrij, aspirans Sanctus Romualdus, in Hungariam, ac alia loca infidelium pergere statuit, sed cùm progreditur, morbo detinetur, cùm consisteret, eodem levatur, átque sic regredi, ad suam Eremum cogitur.

1009. Joannis XVII. Papa moritur, sub quo unita fuerat Ecclesia Constantinopolitana, cum Romana, subrogatur eidem Sergius IV. Judæi per falsas delationes, *Ammiritanum* Principem Babyloniæ, ad destruendum Sepulchrum Christi Hierosolymis, à peregrinis Christianis ingenti numero frequentatum, malitiosè incitant. Quam ob causam Judæi, ex omnibus Urbibus Christianis, ac præsertim Occidentis, pelluntur, ac plurimi eorum trucidantur. Sed eodem anno, *Maria* mater Ammiratani, mulier Christianissima, idem Templum reædificare cœpit, confluente ad Sanctum Sepulchrum, innumerâ multitudine fidelium, & munera deferente, ad Domûs DEI rastaurationem.

1010. In Hispania Saraceni, in parvas satrapias dividuntur, quos si agressi tunc fuissent Principes Christiani, omnes utíque expulissent, sed maluerunt cum ijsdem, matrimonia quóque inire, ac pro ijsdem etiam decertare; sicque ipsi ignavi, hanc gloriam, posteris melioribus se, reliquêre.

1011. Ecclesia Bambergensis, in Episcopalem ab Henrico Germaniæ Rege erecta, ac dotata, magna cum solennitate consecratur, átque eadem occasione, Synodus numerosissima ibidem celebratur. Dani, Anglicam Ecclesiam persequuntur.

1012. Ijdem Dani, sub *Ederico Strenone*, Duce, in Anglia Ecclesiasticos, mirè vexant; sed ob id, divinitùs plurimis plagis percussi, miserè varijs cladibus pereunt. Eodem quòque anno, Salvi à fide deficientes, Ecclesiam Saxonicam perturbant, & multos Martyrio afficiunt. Sanctus Collomannus ex progenie Regum Scotiæ, rediens ex peregrinatione Hierosolymitana, in Austria ab impijs, de arbore suspenditur, quæ arbor, diù arida, floruit, ac ipse post mortem multis miraculis claruit. Sanctus Macarius Patriarcha Antiochenus, à multis miraculis Orienti notissimus, ut meliùs lateret, in Occidentem venit, átque in Flandria, patriâ terrestri spontaneè exul, in cœlestem migrat.

1013. Sergius Papa, die decimâ tertiâ Maji objit (licèt alij id ad annum præcedentem referant) cui succedit Benedictus VIII. Episcopus Portuensis, sed pulsus à Gregorio Pseudo-Papa, in Germaniam, ad Henricum se conferre cogitur. Quem Henricus benignè suscipit, ipseque Romam veniens cum exercitu, eundem suæ dignitati restituit.

1014. Benedictus Papa, restitutus in sedem, ab Henrico Rege, Henricum in Imperatorem coronat, unâ cum uxore ejus Sancta Chunegunde. At Henricus vicissim confirmat patrimonialia olim Sedi Apostolicæ, ab Antecessoribus suis donata.

1015. Henricus varia opera pietatis continuare pergit. Ernestus Alemaniæ Dux, casù in venatione, sagittâ vulneratus, ac ex vulnere morti proximus, cùm Presbyterum non haberet, cui peccata sua confiteretur, ea coram DEO, & omnibus adstantibus exposuit, cùm magno dolore cordis, sicque ad aliam vitam decessit.

1016. Benedictus VIII. Classem comparat, ut Saracenos littora Ecclesiasticæ ditionis infestantes reprimeret, quâ etiam eos tanta delevit clade, ut Rex ægrè diffugeret, & Regina capta, capite truncata sit. Defuncto in Anglia Ethelredo, Canutus Rex Daniæ pijssimus, in Regem simul Angliæ eligitur, qui mox utriúsque Regni restaurat, & curat Ecclesias, tantò zelo, ut meritò, ob res Ecclesiæ, & Regni fortiter gestas, Magnus fuerit nuncupatus.

1017. In Aquitania, tribus diebus sanguine pluit, circa Solstitium æstivum, quod prodigium eodem anno, consecuta sunt gravia bella, inter *Guilelmum* Aquitaniæ Ducem, & *Gaufredum* Comitem Antegavensem. In Gallijs Manichæorum hæresis repullulare incipit, cui malo statim Robertus Francorum Rex providit, multis è numero Sectariorum exustis, alijsque fugâ elapsis.

1018. Abotriti, & Avari Slavonici populi, à fide Apostatæ, magnas inferunt Ecclesijs Borealibus clades. Rudolphus Nortmannus, excitatus à Benedicto Papa, ut in Græcos bellum gereret, eosdem tribus magnis prælijs, in Apulia devincit.

1019. Benedictus Papa, rogatus ab Henrico Imperatore, in Germaniam venit, & Bambergensem Episcopatum, quem Henricus, & Chunegundis uxor, sedi Apostolicæ, speciali jure addixerant, confirmat, ac Henricum contra Græcos, Ecclesiæ Romanæ infestos, incitat. In Patriarchatu Constantinopolitano, Joanni Sergio, substituitur Eustachius.

1020. Sancto Heriberto Coloniensi Archi-Episcopo, Henricus Imperator, ex sinistris delationibus malevolorum, graviter offenditur, sed divinitùs admonitus de illius innocentia, eidem magna cum demissione reconciliatur.

1021. Circa hæc tempora, floret Guido Aretivus Monachus, qui novam addiscendi musices rationem excogitavit, etiam pueris rudibus facilem, quam ob causam, à Benedicto Romam evocatur. Sanctus Hiribertus Archi-Episcopus Coloniensis, miraculis clarus, ex hac vita migrat.

1022. Henricus Imperator, à Benedicto Papa, & Italis sollicitatus, magno cum exercitu, in Italiam venit, & Saracenos reprimit. Post hæc, cum eodem Benedicto Cassinum pergit, átq; ibi in gravem infirmitatem incidens, à S. Benedicto miraculosè pristinæ sanitati restituitur.

1023. Henricus Imperator rediens in Germaniam, cum Roberto Rege Francorum, in utriúsque Regni Limitibus, amicissimè conveniunt, átque de rebus ad quietem Regni & Ecclesiæ, spectantibus collocuti, redeunt ad propria, postea ambo ad Benedictum Papam, Papiam conventuri, ut pacta inter eos firmaret.

1024. Interim Benedictus VIII. Papa moritur, cui succedit Frater ejusdem Benedicti, & Filius Gregorij Comitis Tusculani, largitione pecuniæ, & authoritate Parentis, ex Laico factus Papa, qui tamen se postea à Pontificatu abdicans, legitimè confirmatus fuit, & dictus Joannes XX. alijs XVIII. Eustachius Patriarcha Constantinopolitanus, per legatos Basilij Imperatoris Orientis, ac ingentia munera, frustra tentat impetrare, ut appelletur in Oriente universalis, sicut Romanus Pontifex universalis apellabatur. Sanctus Henricus Imperator morti proximus, præsentibus Episcopis, & Abbatibus, Chunegundem conjugem, propinquis ipsius, Virginem, & ipse virgo reddit; raró inter potentes continentiæ exemplo, ac die sequenti obit, cui succedit in Regnum Germaniæ, Conradus Vormatiæ Dux.

1025. Sancta Chunegundis, die anniversario obitus Henrici Conjugis, in Confugiensi Monasterio, quod erexerat, depositis ornamentis Imperiali-bus

bus, & capillis truncatis, religiosum suscipit habitum. Basilius Imperator Orientis moritur, & solus jam imperat Constantinus ejusdem frater. Paulò ante obiêrat etiam Eustachius Patriarcha Constantinopolitanus, substituto Alexio Archi-Mandrita, magnæ doctrinæ, & prudentiæ viro. Hoc eodem anno objit, & Boleslaus Rex Poloniæ, propugnator accerrimus Religionis Christianæ, non minùs quàm Regni, cui successit Miecislaus, boni parentis, malus filius.

1026. Conradus Germaniæ Rex, magno cum exercitu venit in Italiam, cui ingenti cum apparatu occurit ex condicto, Pontifex Joannes XX. eúmque Romam deducit.

1027. Idem Conradus ab eodem Joanne Papâ, in Regem Romanorum coronatur, móxque in Germaniam redit. Sanctus Romualdus Camalduensis Ordinis Fundator, ætatis anno 120. moritur. Alphonsus V. Rex Legionensis, sagittâ in prælio vulneratus obit, succedente ejdem, filio ejusdem *Veremundo*.

1028. Constantinus Orientis Imperator; diem extremum claudit, cui substituitur Romanus eidem sanguine junctus, ductâ Zoë filiâ Constantini licèt consanguineâ, & priore conjuge repudiatâ. Sanctus Olaus Norvegiæ Rex, Martyrio afficitur.

1029. Celebratur Synodus Lemovicensis in Gallia, in quâ declaratur Apostolus illius Regionis Sanctus Martialis, utpotè qui illuc à Sancto Petro Apostolo, ad prædicandum Evangelium, missus fuerat.

1030. Conradus Imperator, totis viribus Germaniæ, movet adversus Sanctum Stephanum Regem Hungariæ, qui, coactis copijs, ut se tueretur, se, suámque causam Deiparæ patrocinio commendat, unde repentè mutatis animis omnium Ducum Conradi, universus ejusdem exercitus, pedem referre statuit, & Conradus divinam vim hujus mutationis animadvertens, cum Stephano pacem, & fœdus init. Eodem anno, Sancti Stephani filius, Sanctus Emericus, terras Cœlo mutavit, magnâ Parentis, & totius Regni mœstitiâ.

1031. *Romanus* Orientis Imperator, totus est in erigendis, ornandísque Ecclesijs, multa præterea confert in Templi Hierosolymitani reædificationem.

1032. Joannes Papa, statuta Lemovicensis Synodi confirmat.

1033. Idem Joannes Papa moritur, in cujus locum Alberico Comite Tusculano, filius ætate puer intruditur, dictúsque Benedictus IX. toleratur tamen vitandæ Schismatis gratiâ.

1034. Multa Concilia Diœcesana, in Gallijs, pro pace Ecclesiæ celebrantur, *Romanus* Orientis Imperator, veneno ab uxore Zoë, è vivis tollitur, eidémque,

que, operâ ejusdem Augustæ Zoë, Michaël quidam argentarius, à patria *Paphlago* dictus, quem illa insano amore deperibat, in Imperio sufficitur. Hoc eodem anno, Polonia, morte Miecislai Regis, tota turbatur, & Casimirus filius defuncti Regis, unà cum matre à Proceribus exulare cogitur, qui Cluniacum pergens, mutato nomine, in *Carolum*, fit ejusdem monasterij monachus.

1035. Berengarij hæresis, veritatem Corporis Christi, in Sacramento negans, detegitur, & confutatur. *Sancius* major Navarræ, & Castellæ Rex moritur, vir pjissimus, & in fidem optimè affectus, relinquens hæredem Ferdinandum cognomento magnum, qui postmodum virtute, & pietate rebus gestis, parentem non solùm adæquavit, sed & longè superavit.

1036. Bohemi aljique populi vicini, Poloniam Rege destitutam deprædantur, Conradus Imperator in Italiam, ad tumultus sedandos redit.

1037. Conrado in Italiam venienti, Benedictus Papa, ad Cremonam occurit. Mox idem Imperator, Mediolanum, quod eidem rebellaverat obsidet, reliquáque conjuratorum loca vastat, & Coronâ Italiæ se coronari curat. Ferdinandus Magnus Conimbricam, aliásque Civitates Saracenis eripit, patrocinio Sancti Jacobi, quem impensè colebat.

1038. Conradus Imperator, Romam venit, sed cùm rediret in Germaniam, plures peste extinctos de suo exercitu amittit. Sanctus Stephanus Hungariæ Rex, juxta antiquiores Historiographos, hoc anno obit, eidémque Petrus Alemanus in Regno succedit.

1039. Conradus Imperator, inopinatâ morte, apud Trajectum Frisiæ extinguitur eique succedit filius Henricus, in Regno Germaniæ, imperio interim aliquot annis Rectore vacante.

1040. Sancta Chunegundis, ex Imperatrice Monialis, olim uxor Sancti Henrici Sanctè moritur. Bambergæ, miraculis post mortem illustris. Saraceni Siciliam rursus invadunt, sed iterum à *Casalaco* Michaëlis Imperatoris Orientis fratre, cæsi, fugatíque repelluntur.

1041. Mortuo Michaëli *Paphlagoni*, succedit Michaël *Calephates*, sed medio pòst anno exauthoratur. Poloni habito conventu decernunt Casimirum ante à se pulsum, & jam Monachum Professum, ac Diaconum, ex Monasterio Cluniacensi, revocandum, ad Regnum gubernandum. Quod etiam à Benedicto IX. Papâ certis sub conditionibus impetrant, quorum illa ùna fuit, ut more Religiosorum capillum attonsum gerant.

1042. Constantinus Monomachus, & ipse exul, simul & Monachus revocatur, junctúsque Zoë matrimonio, in Imperatorem Orientis acclamatur. In Hungaria Uvo seu Ovo, in Petrum Sancti Stephani successorem insurgit, & ab universis Regnicolis Rex creatur.

1043.

1043. Sanctus Eduardus ex exilio pariter revocatus, Rex Angliæ renunciatur. Alexio Patriarchæ Constantinopolitano substituitur Michaël *Cerularius*, & ipse anteà in exilium pulsus.

1044. Hic annus initio Ecclesiæ Romanæ turbulentæ, pacem, postmodùm & tranquillitàtem attulit. Romani siquidem offensi Benedicto IX. eundem ex sede deturbant, átque in ejus locum, Sylvestrum III. substituunt, sed hic cùm vix tribus mensibus sedisset, à Tusculanis Comitibus expellitur, & Benedictus rursùs reponitur, qui tamen cum videret se Romanis invisum esse vehementer, ad domum paternam se recipit, & Pontificatum Joanni Archi-Presbytero tradit, paulò post tamen eundem repetit. Demum Authore Gratiano, viro acri, ac ingenioso, tres illi omnes Pontificatu se abdicant. Quamobrem eum Romani, servatorem Ecclêsiæ nominarunt, & Pontificem nomine Gregorij VI. crearunt.

1045. Polonia, S. Petro fit vectigalis, imposito singulis capitibus uno obulo, ídque consensu totius Regni, ac ipsius Regis Casimiri. Moritur Sanctus *Guntberus* Eremita in Bohemia, Sancti Stephani Regis Hungariæ cognatus.

1046. Henricus Germaniæ Rex, in Italiam venit, & venientem ad se Gregorium VI. Papam, benignè suscipit: mox tamen *Sutrino* Concilio persuadet Gregorio, ut Pontificatu se abdicet, eidémque *Suidgerum* Episcopum Bambergensem substituit, qui dictus est Clemens II. átque hic statim ungit, & coronat in Imperatorem Henricum, & Agnetem ejus conjugem.

1047. Henricus rediens in Germaniam, & Clementem II. & Gregorium VI. jam exauthoratum secum deducit, átque hoc eodem anno moritur in Germania Clemens II. cùm novem mensibus sedisset, & in Ecclesia sua Bambergensi sepelitur. Quô audito Benedictus IX. tertiò Sedem Romanam invadit. In Hungaria Ovone Tyranno occiso, Petrus, per Imperatorem Henricum, armis in Regem Hungariæ restituitur, sed hi mox Petrum ad pristinam crudelitatem redeuntem exauthorant, & excæcant, ac Andream Ducem revocatum ab exilio, sibi Regem præficiunt, eâ lege, ut ipsis ad Patrios ritus, & Idololatriam redire liceret. Quò obtentô, dirâ persecutione statim in Ecclesias, ac Christianos sæviunt, & complures Ecclesiasticos præsertim, Martyrio afficiunt.

1048. Henricus Imperator, in locum defuncti Clementis II. *Poponem* Episcopum Brixiensem, substituendum Romam mittit, qui omnium suffragijs electus fuit, & dictus *Damasus II.* sed post viginti dies extinctus est. Moritur & *Odilo* Cluniacensis Abbas, anno ætatis 81. Vir admirabilis, ac omnibus Principibus, & Præsulibus acceptissimus, sed adhuc charior Deo.

1049.

1049. Post menses quinque ab obitu Damasi II. Bruno ex Comite *Daspungensi*, & Episcopo Tullensi, delectus ac nominatus est ab Henrico Imperatore, & à Cardinalibus electus, dictúsque Leo IX. vir prudens ac pius, ac Ecclesiæ his temporibus maximè necessarius.

1050. Leo Pontifex, Hæresim Berengarij, in duplici Synodo, Romana & Vercellensi condemnat, ipsúmque Hæresiarcham declarat, ac à communi fidelium cœtu excommunicat. Patriarchatus Gradicensis, Venetias transfertur. Michaël Rex Scotiæ, ad limina Apostolorum devotionis ergò venit Romam, ubi multa specimina virtutum, & signatè profusæ liberalitatis in pauperes exhibet.

1051. Henrico Imperatori nascitur filius ejusdem nominis, ex Agnete Augusta, quæ uterum gerens, per visum visa est sibi Draconem virulentum parere, nec vanum fuisse somnium, eventus ostendit.

1052. Leo IX. proficiscitur in Germaniam, ut Henricum, & Andream Hungariæ Regem conciliaret, spe tamen sua frustratur. Nova hæresis hoc anno ex indiscreto nonnullorum zelo exorta de Simoniacis reordinandis, quam tamen subitò Leo Papa IX. authoritate suâ, & Petrus Damianus scriptis suis opprimunt.

1053. Leo Papa, cum Henrico II. Imperatore, transijt de Bonis, quæ erant Sancti Petri in Germania, commutandis pro locis quæ ad Imperatorem spectabant in Italia, simúlque ab eo exercitum accipit, ad Nortmannos, Sanctæ Sedi rebelles, ac refractarios, vario Marte pugnans contra eos, & modò vincens, modò victus, & ad extremum tandem ab ijsdem captus, sed veneratione magnâ susceptus, ac honorificentissime dimissus.

1054. Leo Pontifex, duos Cardinales in Legatione Constantinopolim mittit, pro pace Ecclesiastica inter Græcos, & Latinos, sed antequam hi redirent, moritur, Vir Sanctus, & miraculis in vita, & post mortem clarus. Objit & Constantinus Monomachus Orientis Imperator eidémque succedit Theodora, Constantini X. Filia, Sorórque Zoës.

1055. *Gebehardus* Eystatensis Episcopus, nutu Imperatoris, & rogatu populi Romani, in Pontificem elegitur, & Victor II. apellatur. Florentiæ Concilium à Victore, præsente etiam Imperatore Henrico, contra Simoniacos celebratur: & aliud in Gallia Turonij, Authoritate Hildebrandi Cardinalis Diaconi, Legati à latere ejusdem Pontificis, in quô *Berengarius* relapsus in hæresim, rursus eandem ejurare adigitur.

1056. Theodora Augusta Orientis, creat Imperatorem Michaëlem Strattonicum & paulò post moritur. Evocat denuò Imperator Henricus II. Pontificem Victorem II. in Germaniam, & in morbum incidens, de consensu ejusdem

dem Papæ, ac Episcoporum, filium suum Henricum III. Regem Germaniæ, tunc quinquennem constituit, ac in manibus Victoris Papæ, spiritum DEO reddidit.

1057. *Michaël Stratonicus* Imperator Orientis, cedit Imperium *Isacio Comneno*. Victor II. Papa, rediens ex Germania, moritur Florentiæ, ibidémque sepelitur, incujus locum suffectus est Fridericus Diaconus Cardinalis, dictus Stephanus X. Petrus Damiani propè admotà vi, ex Eremo extrahitur, & in Episcopum Ostiensem consecratur, ac Cardinalis Sacræ Romanæ Ecclesiæ creatur.

1058. Stephanus Papa X. moritur. Mox factio comitum Tusculanorum, & Lateranensium, intrudit Joannem *Mintium*, Episcopum Velitrensem, ac Benedictum nominat, Cardinalibus bonis fugientibus, aut latebras captantibus. Moritur etiam Casimirus Rex Poloniæ, qui ex Monasterio fuit revocatus in Regnum, succesśítque illi Boleslaus filius.

1059. *Hildebrandi* Cardinalis operâ, & consensu Cleri Romani, creatur legitimus Pontifex Gerhardus Florentinus Episcopus, dictus Nicolaus II. pulso schismatico Benedicto, priùs in Concilio Sutrino deposito. Isaacius *Comnenus* ictus fulmine, Imperium tradit Constantino Duci, ipséque Monachum induit. Berengarius rursus relapsus, rursùm Hæresim in Concilio Romano Generali, abjurat. Petrus Damiani mittitur à Nicolao II. Papà, Legatus ad Mediolanensem Ecclesiam ordinandam, quæ Hæresi Nicolaitarum & Simoniacorum turbata fuerat.

1060. Sanctus Eduardus Rex Angliæ, mittit Legationem ad Nicolaum Papam, cùm collecta pecunia, quæ nummus Sancti Petri dicebatur Concilium Accitanum in Hispania celebratur.

1061. Moritur Nicolaus II. Papa, átque in locum ejus eligitur Anselmus Mediolanensis, & Lucensis, Sede Petri dignissimus, dictus Alexander II. Verùm contra hunc ab Agnete Imperatrice, cum Henrico puero, intrusus est Cadalous Episcopus Parmensis, homo sceleratissimus. Quam abominationem videns Sanctus Petrus Damiani, Cardinalitiæ dignitati valedixit, & Episcopatu se abdicavit, ac ad Eremum suam rursus recessit.

1062. *Cadalous* Antipapa, cum militibus Romam venit, sed profligatus, fugere, & Parmam se recipere cogitur, atque postmodùm in Concilio Osborensi damnatur. Augusta Agnes pœnitens de favore præstito *Cadaloo*, Romam venit, & se totam pietatis operibus dedidit, Henrico filio interim sub *Annonis* Archi-Episcopi Coloniensis cura relicto.

1063. Quarta pars Hierosolymorum conceditur Christianis, à Calypha Saraceno, átque eorundem sumptibus muris cingitur.

1064. Concilio habito Mantuæ, *Cadalous* Antipapa denuò damnatur, & Alexandri Papæ electio legitima fuisse declaratur. *Cadalous* iterùm Romam cum Satellitibus veniens, iterùm repellitur. Septem millium & ampliùs virorum Christianorum ex Occidente, magno ardore peregrinatio Hierosolymam suscipitur, & feliciter, licèt non sine plurimis difficultatibus, peragitur.

1065. Ferdinandus Magnus Rex Castellæ & Legionis, sanctissimè, utì vixerat, moritur. Petrus Damiani suis litteris, & scriptis Nicolaitas Hæreticos, & Simoniacos acerrimè insectatur. Hamburgensis Ecclesia à Slavis vexatur, & Martyribus illustratur.

1066. Sanctus Eduardus Rex Angliæ moritur, & hæredem Regni nominat *Guilielmum* Nortmannorum Ducem, sed Haroldus Comes statim sibi illud usurpat. Alexander igitur Papa mittit vexillum *Guilielmo*, ut *Haroldo* Tyranno pulsô, ipse legitimè succedat Eduardo. Guilielmus Classe delatâ in Angliam, & confessione, ac Sanctissimâ Eucharistiâ roboratis militibus, in prælio *Haroldum* feliciter superat, Regnúmq; testamento sibi debitum, virtute obtinet.

1067. In Dania Authoritate Alexandri Papæ, Concilium celebratur. Constantinus *Ducas* Imperator moritur, tribus filijs Imperatoribus, cum Eudocia Matre eorum relictis. Turcæ Cappadociam vastant.

1068. *Eudocia* filijs consentientibus, *Romanum Diogenem* ducit in maritum, & Imperatorem declarat. Guilielmus Comes Burgundiæ, & alij Nobiles Franci, ac *Uladislaus* Bohemiæ Dux, vires ac arma sua Alexandro II. Papæ deferunt, & juramento se obstringunt, ad Romanæ Ecclesiæ defensionem.

1069. Henricus Germaniæ Rex, *Bertham* uxorem repudiare intendit, sed à Pontificio Legato deterretur, sub interminatione Anathematis.

1070. Archi-Episcopus Moguntinus & Bambergensis, de crimine Simoniæ accusati, ab Alexandro II. Romam evocantur, & jurantes se nunquam ulteriùs id perpetraturos, ad suas Ecclesias redire permittuntur.

1071. *Romanus Diogenes*, infeliciter cum Turcis confligit, ob ídque exauctoratur, & exoculatur, ad demùm miserè perimitur, eíque surrogatur Michaël filius Constantini *Ducæ*; Cognomento *Paripanaceus*, & Eudocia in exilium mittitur. Floret hoc tempore Theophylactus Archi-Episcopus Bulgarorum, qui scribit in Evangelia.

1072. Henricus Rex Germaniæ ob Otthonem Bavariæ Ducem Provinciâ spoliatum, & ob nundinationem Episcopatuum, ac Abbatiarum, à Germaniæ Principibus, Alexandro II. Papæ accusatur. In Anglia, jussu Pontificis Concilium Provinciale celebratur, & lite motâ de Primatu Ecclesiæ Cantuariensis, ac Eboracensis, Primatus Cantuariensi adjudicatur. Moritur Petrus Damiani, vitæ sanctitate & scriptis clarus.

1073.

1073. Alexander Papa, Henricum Romam evocat, ad rationem factorum reddendam, de Simoniaca labe, & gestis in Otthonem Bavariæ Ducem, sed eodem anno moritur. Cui succedit *Hildebrandus* Archidiaconus, Gregorij VII. Nomine assumpto, qui mox Principes Germaniæ concitatos in Henricum (utpotè jam crimina sua ultrò confitentem, & emendationem Pontifici promittentem) authoritate suâ sedat.

1074. Gregorius Papa Legationem mittit ad Henricum, pro Germaniæ rebus componendis, verùm sana concilia Pontificis eludit Henricus. Romæ Concilium celebratur adversùs incontinentes Clericos. Gregorius Papa expeditionem in Orientem contra Saracenos parat, sed pium hoc opus, metus mali, quod ab Henrico Ecclesiæ imminebat, penitus extinguit.

1075. Romæ magna Synodus, pro reformatione morum utriúsque status Ecclesiastici ac Sæcularis congregatur, cujus acta Gregorius implenda curat. Henricus metuens sibi à Saxonibus, fingit reconciliationem cum Gregorio, sed cùm retulisset de hostibus victoriam, rursùs ad genium redit.

1076. Henricus Germaniæ Rex, apertè in Gregorium VII. rebellat, hunc enim in Pseudo-Synodo Vormatiensi, deponendum curat: ac ille vicissim Henricum in Concilio Romano excommunicat. Eodem anno, idem Gregorius, Demetrium Suinmur dictum, Regem Dalmatiæ & Croatiæ, creat.

1077. Henricus superatis Alpibus, venit Ganusium, ubi à Gregorio Papa diu cunctante (ubi is signa omnia pœnitentiæ dedisset) absolvitur ab excommunicatione, sed mox in pristinam contumaciam relabitur, & Pontifici insidias struit, ejus proinde perfidiam exosi Principes Germaniæ, Rudolphum Sueviæ Ducem Henrico axauctorato Regem creant. Comitissa Mathildis Tusciam & Liguriam Provincias, Romanæ Ecclesiæ donat.

1078. Turbæ inter Gregorium, & Henricum perseverant. In Synodo Romana Simoniaci & Schismatici, Henrici partes sequentes, excommunicantur, & in altera ibidem celebrata hoc anno Nicephorus *Botoniades*, qui relegato in Monasterium Michaële, ejusque conjuge Mariâ, in Monasterium, Imperium Orientis sibi usurpaverat.

1079 Hoc anno celebrat Gregorius Synodum Romæ, in quâ denuò ejurat Hæresim *Berengarius*, quam sæpe vomuerat, sæpè resorbuerat. Ad eandem Synodum deferuntur novæ querelæ à Legatis, Rudolphi Regis in Henricum. Et Henricus quidem visus est mitior, promisitque se acquieturum Concilij placitis, sed cùm bella ei cum Rudolpho benè cessissent, efferatus, ad pristina scelera redijt. Sanctus Stanislaus Episcopus Cracoviensis, inter Missæ Sacrificium, Martyrio afficitur, jussu Boleslai Regis Poloniæ, ob quod factum,

Gregorius in Boleslaum Regem fulmen excommunicationis vibrat, eúmque Regno privat.

1080. In Romano Concilio rurſus fulminibus Eccleſiæ afflatus Henricus, rurſus deponitur, & confirmatur à Gregorio Germaniæ Rex Rudolphus. Henricus viciſſim Brixiam Pſeudo-Synodum indicit, in quâ Gregorium deponi curat, eidémque ſubſtitui *Guilbertum* Archi-Epiſcopum Ravennatem, qui dictus eſt in Antipapatu Clemens III. Interea inter Henricum, & Rudolphum atrox prælium committitur, in eóque Rudolphus occiditur.

1081, Henricus, ex Rege jam Tyrannus, cum *Guilberto* Antipapa Romam venit, urbémque infeſtat. Sanctus Canutus Rex Daniæ, fit Martyr. Gregorius gratulatur Viſigothis, iterùm ad fidem Catholicam converſis.

1082. Henrico abſente, & cuncta promittente in Italia, Saxones in locum occiſi in bello Rudolphi, in Regem Germaniæ Hermanum Lotharingiæ Ducem ſubſtituunt.

1083. Hoc anno captâ Urbe Leoninâ Henricus, intrudit in ſedem Petri *Guilbertum* Pſeudo-Papam, facítque eum iterum conſecrari à tribus Epiſcopis Schiſmaticis, & ipſe Shiſmaticus.

1084. Idem Henricus & ipſam Romam occupat, & Gregorius retinens omnes pontes, & munitiora Urbis loca, in molem Hadriani ſeſe recipit. *Guilbertus* verò ibidem Henricum in Imperatorem coronat. Advenit interea *Guilſyardus* Nortmanniæ Dux Romam cum exercitu, Henricúmque vincit, átque Gregorium ſubducit, qui inde Caſſinum, ac demùm Salernum pervenit incolumis. Contra Henricum in Germaniam reducem, Catholici inſurgunt, nobilémque victoriam de eo reportant.

1085. Pſeudo-Synodus Moguntiæ celebratur ab Henricianis, in quâ confirmatur Pſeudo-Pontifex *Guilbertus*, & Gregorius legitimus Papa deponitur, ſed quem DEUS defendit, in Schiſmaticos lue magnâ immiſsâ, quâ plurimi ex ijs abſumuntur. Hermanus novus Rex celebrat Paſcha Quintilineburgi, quò Ottho Cardinalis, authoritate legitimi Pontificis, Concilium convocat, in quò multa ſalubriter decernuntur, & Schiſmatici, qui Conciliabulo Moguntino interfuerunt anathemate feriuntur. Interea Gregorius VII. Salerni moritur, multis miraculis poſt obitum clarus.

1086. Cardinales Romam convenientes, in locum defuncti Gregorij, *Deſiderium* Abbatem Caſſinenſem, invitum licèt & reluctantem, Pontificem creant, & Victorem III. nominant. Verùm is poſt dies quatuor egreſſus ex Urbe, Terracinæ, inſignia Pontificatûs deponit, & ad ſuum Monaſterium Caſſinenſe ſe recipit. Aliunde in Germania Schiſmatici, à Catholicis prælio vincuntur, ex quo ipſe Henricus inter primos elapſus, ægrè fugit. Carthuſianorum Ordo, hoc eodem anno a Sancto Brunone inſtituitur.

1087. Hoc anno Victor III. victus precibus Cleri ac Principum omniúmque votis, ornamenta Pontificia resumit, & Ostiæ consecratur, postmodùm verò Romam venit. *Guilbertus* autem Antipapa, apud Sanctam Mariam ad Martyres, se recipit, indéque hostilia multa in Urbem & Italiam exercet. At Victor sapientior & justior, expeditionem in Saracenos Africanos convertit, maximáque clade eosdem afficit, sed dum Beneventum Synodum cogit, in morbum incidit, indéque se Cassinum reportari jubet, ubi sexagenarius pijssimè moritur.

1088. Eligitur in Pontificem Terracinæ unanimi consensu *Ottho* Cardinalis, Episcopus Ostiensis, assumpto Urbani II. Nomine, Guilberto in sua Contumacia persistente moritur, toties in hæresim relapsus Berengarius, pœnitens in morte sui erroris, & justitiam DEI expavescens, ob turbatas multorum conscientias.

1089. Guilbertus Antipapa, hoc anno à Romanis Urbe expellitur. Urbanus Papa II. Synodum Generalem Romæ, in suburbano celebrat, Episcoporum 115. Henricus invitatus à Principibus Catholicis ad pacem, sub specie coronationis ab Urbano obtinendæ, non abnuit, sed ab Episcopis Schismaticis, qui suam depositionem magìs, quam illius reformidabant, à proposito retrahitur.

1090. Henricus in omnia vitia ruit, & intereà Episcopatus, reliquáque beneficia Ecclesiastica palàm vendit, pro pecunia, pro gladio, pro adulterio, ita, ut in suis criminibus, non sceleratus tantùm, sed furiosus esse videretur.

1091. Urbano in Campania versante, *Guilbertus*, à Romanis Henricum metuentibus, in Urbem recipitur, quem Urbanus Synodo Beneventi celebratâ, denuò excommunicat. Ad hunc annum referuntur Regni Lusitanici initia.

1092. Sanctus *Bruno*, ex sua solitudine ab Urbano II. evocatur, & detinetur triennio, átque in Concilijs celebrandis, alijsque negotijs Ecclesiæ promovendis, à Pontifice occupatur.

1093. Lambardi in Henricum rebellant, imò & *Conradus* ejus filius, adversùs eundem insurgit, & absolutus per Pontificem Urbanum, ab excommunicationis vinculo, Mediolani, Rex Italiæ inungitur. Urbanus Pontifex eodem anno redit Romam, & Guilbertus Veronam fugit, simulans se Papatu abdicaturum, si aliter pax Ecclesiæ nequeat restitui.

1094. Atra lues per Italiam, Galliam, & Germaniam grassatur, Sanctus Anselmus mittit ad Urbanum Librum, de Incarnatione verbi, ad confutandam Hæresim Roselini, qui dicebat: Tres omnes personas Divinas, cum ejusdem Numero substantiæ sint, fuisse incarnatas.

1095. Urbanus II. trajicit in Galliam, ubi indicit Synodum, ad quam conveniunt 13. Archi-Episcopi, & 205. Episcopi, in qua Philippus Francorum Rex propter Bertradam pellicem, legitimæ uxori superductam, à communione fidelium, segregatur. Actum quóque est de Expeditione Hierosolymitana, átque bellum de recuperanda Terra Sancta decretum, quod incredibili prorsus alacritate, à Christianitate suscipitur.

1096. Philippus Rex Francorum, rejecta pellice, átque obitâ pœnitentiâ. absolvitur ab Urbano Papâ, qui mox in Italiam redit, & Sacram expeditionem summâ curâ promovet, Dúxque Expeditionis totius Godefridus Bullionius constituitur.

1097. Christianæ expeditionis milites, post multa cum Turcis prælia Nicæam Bithyniæ capiunt.

1098. Eadem expeditio Christianorum, Antiochiam, & alia loca munita feliciter occupat, occupatura plura haud dubio, si perfidia & dolis Alexij Comneni, Græcorum Imperatoris, Latinis infesti, à progressu non fuisset impedita.

1099. Christiani Duce Godefrido Bullionio, Hierosolymam capiunt, & eundem Bullionium primum Hierosolymorum Regem creant, qui noluit auro coronari, ubi Christus spinis coronatus fuerat. Saraceni omnes jugulati, Urbs à Christianis incoli cœpta, selecti quóque duo Patriarchæ, Daybertus Hierosolymitanus, & Bernardus Antiochenus, ambo doctrinâ virtutéque clari. Mortuus est eodem hoc anno, Sacri belli Promotor, Urbanus II. Papa, suffectus est eidem Rainerius Cardinalis, dictúsque Paschalis II.

1100. Hoc anno *Guilbertus* Pseudo-Pontifex, ab Orthodoxis penitùs debellatus, & de loco in locum pulsus, âtquê ad extremas angustias redactus, in fuga miserè perit, magno solatio bonorum, sed cui admixtus fuerat ingens mœror, ob mortem Bullionij primi Regis Hierosolymorum, viri fortissimi, & de tota Christianitate optimè meriti.

CATALOGUS I.

Continens Nomina, Patriam, & Ordinem Pontificum, qui Undecimo Sæculo præfuerunt Ecclesiæ, cum assignatione accurata Temporis, quô quis gubernare cœpit, & desijt.

Ordo & series ac Nomina Pontificum.	Initium Sedis A. M. D.	Finis Sedis A. M. D.	Duratio. A. M. D.	Vacat. M. D.
145. Joannes XVI. Romanus, Cognomento Siccus.	1003.	1003. Nov. 5.	0. 5.	0. 15.
146. Joannes XVII. Romanus, Cognomento Fasanus.	1003. Nov. 20.	1009. Jul. 18.	5. 7. 28.	1. 13.
147. Sergius IV. Romanus, Monachus Benedictinus.	1009. Aug. 31.	1013. Maji 13.	3. 8. 13.	0. 8.
148. Benedictus VIII. Comes Tusculanus.	1013. Maji 22.	1024. Febr. 27	10. 9. 5.	0. 1.
149. Joannes XVIII. Comes Tusculanus.	1024. Febr. 28.	1032. Nov. 8.	8. 8. 8.	0. 2.
150. Benedictus IX. Comes Tusculanus, intrusus, sed tolleratus, demùm pulsus.	1032. Nov. 10.	1044.		
151. Gregorius VI.	1044.	1046. abdic.	1. 7. 20.	
152. Clemens II. Saxo.	1046. Dec. 25.	1047. Oct. 9.	0. 1. 14.	9. 9.
153. Damasus II. Bavarus.	1048. Julij. 17.	1048. Sept. 9.	0. 1. 23	11. 24.
154. S. Leo IX. Lotharingus.	1049. Febr. 12.	1054. Apr. 19.	5. 2. 7.	11. 24.
155. Victor II. Germanus	1055. April. 13.	1057. Jul. 28.	2. 3. 15.	0. 5.
156. Stephanus X. Tuscus.	1057. Aug. 2.	1058. Mar. 29	0. 7. 28.	9. 5.
157. Nicolaus II. Sabaudus.	1059. Jan. 3.	1061. Jun. 7.	1. 5. 4.	3. 24.
158. Alexander III. Mediolanensis.	1061. Octobr. 1.	1073. Apr. 22	11. 6. 22.	

159. S. Gregorius VII. Tuſcus.	1073. April. 22.	1086. Maji 24.	12. 1. 2.	
160. Victor III. Beneventanus.	1086. Maji. 9.	Sept. 16.	1. 4. 7.	5. 26.
161. Urbanus II. Gallus.	1088. Mart. 12.	1099. Jul. 29.	11. 4. 17.	0. 14.
162. Paſchalis II. Tuſcus.	1099. Auguſt. 12.	1118. Jan. 18	18. 5. 4.	0. 3.

CATALOGUS II.

Continens Nomina & Ordinem Imperatorum, qui hoc undecimo Sæculo imperârunt.

IN OCCIDENTE.

Sanctus Henricus II. Dux Bavariæ, ad Annum. 1024.
Conradus II. Salicus ad An. 1039.
Henricus III. Niger. ad An. 1056.
Henricus IV. Nigri filius depoſitus An. 1076.
Rudolphus Sueviæ Dux occiſus An. 1080.
Henricus IV. verò objit in Excommunicatione Anno 1106.

IN ORIENTE.

Baſilius cum Conſtantino IX. ad An. 1025.
Conſtantinus X. objit Anno 1028.
Romanus III. occiſus Anno 1034.
Michaël IV. Paphlago, objit Anno 1041.
Michaël V. Calaphates pulſus Anno 1042.
Conſtantinus XI. Monomachus objit 1056.
Michaël VI. Stratonicus abdicavit An. 1057.
Iſaacius Comnenus abdicavit. 1059.
Conſtantinus IX. Ducas obit. 1067.
Eudocia uxor Ducæ curatrix cum tribus filijs, transtulit Imperium in maritum An. 1068.
Romanus IV. Diogenes, maritus Eudociæ, objit Anno 1071.
Michaël VII. Ducas Paripanaceus pulſus. 1078.
Nicephorus III. Butoniades pulſus An. 1081.
Alexius Comnenus, Iſaaci filius objit, An. 1118.

CATALOGUS III.

Continens Scriptores Sacros Undecimi Sæculi.

Sancti Pontifices Leo IX. & Gregorius VII.
Osbertus Cantuarienſis, Monachus Sancti Benedicti.
Berno Abbas Ordinis Sancti Benedicti. Guido Aretinus.
Burchardus Vormacienſis Epiſcopus.

Ful-

Fulbertus Episcopus Carnotensis.
Sanctus Bruno, Fundator Sacri Ordinis Carthusianensis.
Regius Monachus, Ordinis Sancti Benedicti. Glaber Rudolphus.
Hermannus Contractus Ordinis Sancti Benedicti.
Adelmanus Episcopus Brixiensis.
Sanctus Odilo, Abbas Cluniacensis. Oëcumenius.
Humbertus Tullensis, Ordinis Sancti Benedicti. Albertus Diaconus.
Alphanus, Archi-Episcopus Salernitanus, ex Ordine Sancti Benedicti.
Lanfrancus, Archi-Episcopus Cantuariensis.
Guimundus, Archi-Episcopus Aversanus ex Ordine Sancti Benedicti.
Algerus Monachus Ordinis Sancti Benedicti.
Joannes Micrologius. Ado, Trevirensis Episcopus.
Theophylactus, Aridanæ Ecclesiæ in Bulgaria Archi-Episcopus.
Petrus Damiani Episcopus Ostiensis, & Cardinalis.
Bertoldus. Ingulphus Anglus.
Sanctus Anselmus, Lucensis Episcopus.
Marianus Scotus, Ordinis Sancti Benedicti.
Hilbertus Cenomanorum Episcopus.
Samuel Marochianus, ex Judæo Christianus.
Sanctus Anselmus Archi-Episcopus Cantuariensis ex Abbate Ord. Sancti Benedicti.
Ivo Carnotensis. Sigibertus Chronographus Ordinis Sancti Benedicti.

CATALOGUS IV.

Continens Scriptores Prophanos Undecimi Sæculi.

Rasis, Joannes Serapion. Isaac Benimira, Medici.
Campanus, in Longobardia natus, Astrologus.
Guido Aretinus, Musicus. Franco scholasticus, Geometra.
Lambertus de Legia, Guntherus. Theodoricus. Meginfridus, & Hadrianus, Historici,
Guilielmus Abbas, Musicus & Astrologus.
Joannes Xiphilinus Patriarcha Constantinopolitanus. Historicus.

Floruere etiam hoc Sæculo aliquot Rabbini Hebræorum, qui dilabentibus Academijs Orientis, ob Ismaëlitarum persecutiones, migraverant in Occidentem.

CATALOGUS V.

Conciliorum & Synodorum Undecimi Sæculi.

Legionense celebratum in Hispania. 1012. | Arelianense in Gallia. Anno 1017.

 Sale-

Salegunstadiense in Germania. 1022.
Moguntinum in Germania. 1023.
Lemovicense. 1029.
Pamphilionense. 1032.
Concilia aliquot in Gallia. 1034.
Triburiense propeMoguntiam. 1035.
Venetum in Italia. 1040.
Constantinense in Germania. 1044.
Sutrinum in Hetruria. 1046.
Romanum, contra Simoniacos. 1047.
Aliud in Germania contra eosdem. 1047.
Romanum aliud contra eosdem. 1049.
Alia tria contra eosdem, videlicet: Papiense, Rhemense Moguntium, eodem Anno. 1049.
Romanum contra Berengarium. 1050.
Vercellense contra eundẽ,eodem.A. 1050.
Romanum aliud. 1051.
Aliud item. 1053.
Moguntinum. 1054.
Florentinum. 1055.
Lugdunense eodem anno. 1055.
Turonense eodem anno contra Berengarium. 1055.
Tria dein, Coloniense, Tolosanum, Compostellanum. 1056.
Aliud Sutrinum. 1056.
Lateranense. 1059.
Duo alia eodem anno, Melphitanum in Apulia, & Parisiense, & Lateranense aliud. 1063.
Mantuanum. 1064.
Barcinonense eodem anno. 1064.
Romanum, contra Incestuosos. 1065.
Duo in Anglia. 1070.
Aliud Anglicanum. 1072.
Lateranense iterum, seu Romanum sub Alexandro II. 1072.
Romanum aliud, sub Gregorio VII. 1074.
Aliud Romanum. 1075.
Londinense Nationale eodem anno. 1075.
Romanum aliud sub Gregorio VII. 1076.
Alia duo ibidem. 1078.
Romanum Aliud. 1079.
Romanum aliud. 1080.
Tria alia eodem anno, unum Lugduni, alterum Avenione, & tertium Meldis.
Romanum iterum. 1081.
Romanum aliud. 1081.
Romanum iterum. 1084.
Quintiliniburgense in Germania. 1885.
Capuanum in Italia. 1087.
Beneventanum sub Victore III. eodem anno. 1087.
Romanum sub Urbano I. 1089.
Tolosanum. 1090.
Beneventanum aliud sub Urbano II. 1091.
Constantiense. 1094.
Alterum in Gallia eodem anno. 1094.
Placentinum. 1095.
Anglicanum eodem anno. 1095.
Claremontanum in Arvernia. 1095.
Turonense. 1096.
Barense in Apulia. 1097.
Romanum. 1098.
Aliud Romanum. 1099.
Hierosolymitanum. 1699.
Pictaviense, sub Paschali II. 1100.

C A-

CATALOGUS VI.

Personarum Sanctitate illustrium, Undecimi Sæculi.

Sanctus Collomannus, ex Nobili Regum Scotiæ prosapiâ, Peregrinus.
S. Heribertus Coloniensis Episcopus.
S. Godefridus Ambiensis Episcopus.
S. Henricus Imperator.
S. Chunegundis Virgo, uxor ejusdem Imperatrix.
S. Bervvardus Episcopus.
S. Gothardus Episcopus.
S. Guilielmus Abbas.
S. Poppo Abbas.
S. Dominicus. Loricatus Religiosus.
S. Theobaldus, Nobilis Gallus.
S. Stephanus Rex Hungariæ.
S. Emericus Dux Hungariæ.
S. Gerardus Tullensis Episcopus.
S. Eduardus Angliæ Rex.
S. Joannes Gvalbertus, Abbas, Fundator Ordinis Vallis Umbrosæ.
S. Stanislaus Cracoviensis Episcopus.
S. Arnulphus Suessonensis Episcopus.
S. Margarita Scotiæ Regina.
S. Robertus Primus Abbas Cisterciensis.
S. Bruno Fundator Religiosissimi Ordinis Carthusianorum.
S. Hugo Gratianopolitanus Episcopus.
S. Hugo Abbas Cluniacensis.
S. Ladislaus Rex Hungariæ.

CATALOGUS VII.

Hæresum, & Hæresiarcharum.

Berengarius.
Quidam Novi Manichæi in Gallia, Ducibus Heriberto, & Lisoio.
Simoniaci, Reordinantes, Michaël Cerularius.
Quidam Novi Nicolaitæ. Incestuosi.

CATALOGUS VIII.

Eventuum Memorabilium Undecimi Sæculi.

1. Cometes miræ formæ, & visu terribilis comparet. Anno 1005.
2. Pestis, & fames ingens per universum Orbem grassatur.
3. Antiqui Canones Ecclesiæ, in unum Decretorum volumen compillantur, à *Burchardo* & ejus Magistro *Osberto*, ac in viginti libros dividuntur: ac demùm à *Gratiano* contrahuntur, ac in meliorem formam rediguntur. 1008.
4. Joannes XVII. Papa, Græcos Schismaticos, disputatione convincit, & Ecclesiæ unit. 1009.
5. In Hungaria fides Catholica magnis incrementis promovetur.

6. In Lotharingia, juxta montem Caſtrilocum, fonticulus aquæ multis ſaluberrimus, prodigioſè in ſanguinem convertitur. 1011.

7. Templum Hieroſolymitanum, & Sepulchrum Redemptoris noſtri JESU Chriſti, ex ſuaſu Judæorum, à Saracenis deſolatur. 1012.

8. Cometes ſolito mirabilior, inſtar trabis, per quatuor menſes comparet. 1016.

9. Henricus Imperator feliciter mari contra Saracenos, Italiæ littora infeſtantes, pugnat. 1016.

10. Edeſſæ, Epiſtola illa, quam Salvator noſter manu ſuâ Regulo illius loci ſcripſerat, reperitur. 1039.

11. Gallia & Germania, fame gravi vexantur. 1043.

12. Certatim Orbe toto fit Templorum innovatio, ut Nationes, & Urbes contenderent de ornatu.

13. S. Bonifacius, Ruſſorum Apoſtolus, à Papa miſſus, ad confirmandam doctrinæ fidei veritatem, pyram incenſam, illæſus tranſit, & Regem cum Ruſſis, ad Sacra Chriſtiana amplectenda inducit.

14. Pomum Imperiale aureum, cum eminenti Cruce, Sancto Henrico Regi à Benedicto VIII. Papâ, pro inſigni Imperij offertur, & is primus eò uteretur.

15. Novi Manichæi à Roberto Rege Galliarum, per Concilium Aurelianenſe, igni adjudicantur. 1017.

16. Roma ipſo Veneris Sancto die immanibus quaſſatur ventis, fuítque compertum, ex Judæo prodente, Judæos tunc cum Imagine Chriſti egiſſe eadem, quæ olim cum Chriſto. Cunctis capite plexis, illicò venti remiſêre.

17. Henricus obſidens Trojam Civitatem Græcorum in Italia, jubet eam dedi, aut æquandam ſolô cunctis mactandis. Cives emittunt pueros cantantes *Kirie Eleiſon*, & veniam ab Imperatore impetrant. Qui mox à calculo ſanatur, per apparentem S. Benedictum. 1022.

18. Græci Conſtantinopolitani, vendicant ſuo Patriarchæ nomen Epiſcopi univerſalis per Orientem, miſsâ Romam Legatione, & licèt repulſam paſſi fuiſſent, ab hoc tamen tempore in publicum ſchiſma erumpunt, cœptum à Photio 878.

19. Sanctus Henricus Imperator, cum Sancta Chunegunde, intaminatam Virginitatem in matrimonio ſervant.

20. Sanctus Burchardus Epiſcopus Herbipolenſis, mirè liberalis in pauperes, ex ampliſſimis proventibus moriens, tres ſolùm denarios reliquit, cilicium, ferreámque catenam.

21. Sanctus Romualdus canonizatur Anno 1027. Et Sanctus Popo, Archi-Epiſcopus Trevirenſis. 1037.

22. Sanctæ Luciæ corpus, captis Syracuſanis, transfertur Conſtantinopolim. 1038.

23. San-

23. Sanctus Stephanus Rex Hungariæ moriens Beatissimam Virginem Patronam Hungariæ constituit.
24. Saraceni Messanam Urbem Siciliæ obsidentes, à paucis priùs sub missæ Sacrificio communicantibus, fugantur & cæduntur. 1040.
25. Ordo Vallis Umbrosæ instituitur, per Sanctum Joannem Gualbertum.
26. Fames ingens ac pestis lugubris, per universum Orbem. 1062.
27. Ordo Canonicorum Regularium Sancti Augustini Romæ, & in Italia, ab Alexandro II. restituitur 1080. In Gallia verò ab Ivone Carnutensi Episcopo. 1080.
28. Ordo Grandimontensis, sub Regula Sancti Benedicti institutus. 1076.
29. Magnus terræ motus, cum ingenti mugitu, præsagium fuêre tot malorum, quæ Henricus III. Imperator, in Ecclesiam invexit.
30. Venerabilis Ordo PP. Carthusianorum instituitur. 1086.
31. Ducatus Bohemiæ in Regnum erigitur.
32. Mathildis donat sancto Petro Liguriam, & Tusciam Provincias. 1077.
33. Instituitur Congregatio, Ministrantium infirmis ex igne Sacro. 1086.
34. Expeditio pro recuperatione Terræ Sanctæ, eodem anno 1086. & Hierosolyma recipitur ipso Parasceves die Anno 1099.
35. Venerabilis Ordo Cisterciensis, à Sancto Roberto fundatur. 1098.

FINIS.

II. SYNOPSIS CHRONOLOGICA.

Continens memorabiles Res Ecclesiæ, Duodecimi & decimi tertij Sæculi, seu ab Anno Christi 1100. úsque ad Annum 1300.

ANno 1101. Altera à Christianis Occidentalibus expeditio, pro recuperanda terra sancta suscipitur, ad quam facilè trecenta Christianorum confluunt millia, sed hæc tanta multitudo plurimùm damni passa est à Saracenis, perfidiâ ejus-

ejusdem Alexij *Comneni* Imperatoris Orientis, magìs Mahometanis, quàm Latinis faventis, nihilominus animosè progressa hæc sacra militia, & Saracenos virtute signi sanctæ Crucis magnâ clade affecit, & *Joppen* obsessam liberavit, ac insuper Genuensi classe appulsâ, *Antipatriam* & Cæsaream, maritimam, aliásque munitiones cœpit, átque expugnavit. Objit hoc anno, Sanctus Bruno, Ordinis Carthusiani conditor.

1102. Florent tam in Oriente, quàm in Occidente res Ecclesiæ, licèt utrobíque inter bellicos tumultus. Henricus III. Imperator, quia promissis de adventu Romam, ad conciliandam in synodo pacem, non steterat, denuo excommunicatur. Paschalis II. Papa consultus à sancto Anselmo Cantuariensi Episcopo, de investituris Laicorum, eas prorsus improbat.

1103. Centum quinquaginta millia Christianorum, dum inordinato desiderio Patriæ ducti, terram sanctam deserunt trecentis navibus iu Occidentem venientes, tempestate correpti, magna ex parte pereunt, reliqui à Saracenis intercepti, in dirissimam servitutem abducuntur.

1104. *Bohamondus* Antiochiæ Princeps, è captivitate Saracenica, eáque diuturna, ingenti lytro exoluto liberatus, redit in Italiam, secúmque adducit Daibertum Patriarcham Hierosolymitanum, indignè suâ Sede Patriarchali, à Rege Balduino II. motum, & ob id ad Papam confugientem. In Gallia authoritate Paschalis II. Papæ, celebratur Concilium Trecense, & Rex Philippus pœnitens, Parisijs absolvitur, ab excommunicatione.

1105. Balduinus II. Hierosolymorum Rex, auxilio Danorum, Anglorum, & Flandrorum, Regísque Norvegiæ, prævio signo sanctæ Crucis, insignem de Saracenis reportat Victoriam. Henricus IV. filius Henrici III. Imperatoris insurgit in patrem, eúmque ad deponendum Imperatorium Diadema adigit. Ossa *Guilberti* Antipapæ, Ravennæ sepulta, exhumantur, & in profluentem conjiciuntur.

1106. Henricus Senior seu III. privatus Imperio, fugit Coloniam, & inde Leodium novásque per Germaniam copias colligit, ac bellum non filio solùm, sed Ecclesiæ quóque Romanæ indicit, mox corruptis pecuniâ nonnullis Romanorum, dum ageret Paschalis Papa Beneventi Pseudo-Abbatem de *Farsa*, in Sedem Petri, sub nomine Sylvestri intrudit, & paulò post repentinâ morte extinguitur, orbe universo de illius interitu gaudente.

1107. Paschalis Papa, turbas Hierosolymitanas de Patriarchatu sopit: dum mortuo jam Daiberto legitimo Patriarchâ & Embremaio, qui intrusus fuerat, ejecto, substituit *Gibelinum*, ejusdem loci Patriarcham.

1108. Novas lites exortas de limitibus Patriarchatuum Hierosolymitani & Antiocheni, idem Paschalis Papa componit, Italiæque res ordinat, ac Tyrannos, qui bona Ecclesiæ sibi addixerant, prudenter ac fortiter comprimit.

1109. Sanctus Anſelmus Archi-Epiſcopus Cantuarienſis, 21. Aprilis & ſanctus Hugo Abbas Cluniacenſis 29. ejusdem menſis, ambo ætate provecti, ambo multis laboribus pro Eccleſia obitis illuſtres, ad præmia cœleſtia, ex hac vita migrant.

1110. Bethlehem Civitas in ſedem Epiſcopalem erigitur. Henrico IV. Regi renuit dare Paſchalis Papa coronam Imperij, ob uſurpatas ab eo inveſtituras, ſed Henricus armatus, eas vi à Pontifice extorquet, cum certis tamen pactis & conditionibus.

1111. Henricus rurſus Romam ingreſſus, pactis cum Pontifice initis ſtare recuſat, ac Pontificem, múltósque Cardinales vinctos detinet, ac ſecum captivos ad Sabinos deducit. Sed cùm néque ſic Paſchalis Papa flecti poſſet ab Henrico, ut iniquis ejus poſtulatis annueret, tandem victus precibus Cardinalium & Principum Papa, ad vitandum Schiſma, remittit Henrico inveſtituras, & relaxatus cum ſuis, eundem in Æde ſancti Petri, ſed januis clauſis, in Imperatorem coronat. Eodem quóque anno, à Balduino Rege Hieroſolymorum, auxilio Danorum, & Norvegorum, quos pietas in Orientem pertraxerat, *Berytus* & *Sidon* Urbes Palæſtinæ, feliciter expugnantur.

1112. Alexius *Comnenus* Imperator Orientis, & ipſe Romæ à Pontifice coronari cupit, moritur, Gibelinus Hieroſolymitanus Patriarcha. Concilium Lateranenſe Romæ celebratur, in quo Privilegium à Paſchali Papa, Henrico de inveſtituris conceſſum, utpote vi extortum, authoritate ejusdem Pontificis, & totius Concilij, irritatur, & reſcinditur. Eodem anno *Tancredus* Princeps Antiochiæ moritur.

1113. Turcæ repulſi Hieroſolymâ, quam obſederant, in Monachos Cluniacenſes, Montem Thabor incolentes, furorem convertunt, omnésque Martyrio afficiunt. Ab hoc anno Res Chriſtianorum in Palæſtina ruerę incipiunt, haud dubiò ob incœſtas nuptias Balduini Regis, qui priore uxore adhuc ſuperveniente, aliam ſuper induxerat. Iratus enim DEUS, huic adeſſe noluit, cujus ſolius auxilio hactenus tot inter hoſtes ſteterat.

1114. Hoc anno putatur à nonnullis mortuus Ivo Carnotenſis Epiſcopus, qui eruditione ſuâ ſummoperè Eccleſiam univerſam illuſtravit, factis, & ſcriptis.

1115. Moguntini inſurgunt in Henricum, eúmque cogunt & compellunt dimittere Archi-Epiſcopum ſuum Adalbertum, quem is in diriſſima detinebat cuſtodia. Romani Cives tumultuantur contra Pachalem Papam, eligendo ſibi præfectum Urbis, ipſo inſcio, quem is confirmare recuſabat. Moritur Comitiſſa Methildis, optimè de Romana Sede merita.

1116. Paſchalis Papa, mittit in Orientem *Chryſolanum* Mediolanenſem Archi-Epiſcopum, qui egregiè adversùs Græcos diſputat de proceſſione Spiritûs Sancti, etiam à Filio, ſed apud contumaces parùm efficit. Idem Paſchalis Papa, Privilegium conceſſum Henrico de inveſtituris, tanquam iniquum, & vi extortum, denuò in Concilio Lateranenſi reſcindit.

1117.

1117. Henricus IV. redit Romam, pœnitentiam simulans perfidiæ, amicéque jam postulat à Paschali Papa, quod vi extorserat, petens simul absolutionem ab Excommunicatione, sed neutrum impetrat, hinc in furias actus, *Burdinum* nefarium virum Bracarensem Episcopum in Pseudo-Pontificem coronari curat. Paschalis Papa interim Beneventum se confert, & celebratâ ibidem Synodo, *Burdinum* excommunicat. Ad hunc annum referunt aliqui Ordinis Equitum Sancti Joannis Hierosolymitani initia.

1118. Celebris fuit hic annus morte trium præcipuarum Personarum, nempe: Balduini II. Regis Hierosolymorum, cui successit Balduinus *Bungo* ejusdem affinis, Alexij *Comneni* Imperatoris Orientis, cui sufficitur Calo *Joannes* ejusdem primogenitus, & Paschalis II. Papæ, in cujus locum legitimè eligitur Joannes *Cajetanus* Monachus Cassinensis, & Diaconus Cardinalis Cancellarius, invitus licèt ac reclamans, dictúsque est Gelasius II. Verùm Henricus retrudit in Sedem Petri Pseudo-Papam *Burdinum*, qui Gregorij II. nomen assumpserat, Gelasius verò indignè habitus ab Henricianis fugit in Gallias. Templariorum Ordo instituitur, quorum præcipua ratio instituti fuit, vias peregrinantibus ad sanctam Civitatem tutas reddere.

1119. Gelasius II. Pontifex, in Monasterio Cluniacensi in Gallijs moritur, eique mox substituitur *Guido* Archi-Episcopus Viennensis, S. R. E. Cardinalis, dictúsque est Callistus II. Qui eodem anno Concilium Rhenense cum Patribus 426. celebrat, ad quod evocatus, Henricus comparere recusans, denuò excommunicatur.

1120. Balduinus III. cum Comite Tripolitano, obviam Turcis progressus, prævio signo sanctæ Crucis, insignem de ijs reportat victoriam. Calistus II. ingenti plausu Romæ suscipitur, quare *Burdinus* Antipapa in arcem sutrinam fugit. Ordo Præmonstratensium à sancto Norberto instituitur.

1121. Romanus Exercitus, Sutrinâ arce expugnatâ, *Burdinum* Antipapam capit, captóque turpiter illudit, ægrè huic à Callisto vita impetratur, commutatâ igitur mortis sententiâ, in mitiorem pœnam, ad perpetuos carceres in Campaniam deducitur.

1122. Callistus II. Papa celebrat Concilium Lateranense 300. & ampliùs Episcoporum, ex quo mittuntur Legati in Germaniam ad componendas res Ecclesiæ, graviter ibidem interturbatas, ob investituras Ecclesiasticas, quas Imperator, & cæteri Laici sibi violenter usurpaverant. Ab his proinde indicitur Synodus *Vormatiam*, in hac divinitùs immutatus Henricus, ex animo subjicit se Pontifici, ejuratóque jure Investiturarum, redditísque omnibus bonis ereptis, absolvitur ab Excommunicatione, cum omnibus suis fautoribus, sicque pax inexpectata Ecclesiæ, cum ingenti fidelium lætitia, repentè coaluit.

1123. Balduinus III. Rex Hierosolymorum, per insidias à Turcis capitur, néque tamen Christiani despondent animum. Nam superveniente classe Venetorum, & classem

classem Ægyptiorum *Joppen* obsidentem, licet longè majorem numero, vincunt, & Tyrum, quæ hactenus videbatur inexpugnabilis, Turcis eripiunt. Joannes Comnenus Orientis Imperator, innumerabiles Scytharum copias Thraciam invadentes, patrocinio Deiparæ, repetito sæpè prælio, superat ac profligat.

1124. Ottho Bambergensis Episcopus, Pomeranos in fide instruit. Callistus II. Pontifex moritur, cui succedit Lambertus Cardinalis, Episcopus Ostiensis, humili loco natus, sed vir eruditus ac sanctus, dictus Honorius II. Christiani Syriæ, à 40. millibus Saracenorum incurrentibus circumventi, magnas in angustias rediguntur, confugiunt proinde ad DEI opem implorandam, & more Ninivitarum, etiam infantibus & pecudibus jejunio indicto, procedunt in hostem, licèt vix essent ter mille, victi hostes cœlesti lumine territi, multa virorum millia perdunt, ne uno quidem ex Christianis pereunte, Sanctus Malachias *Connerentis* Episcopus constituitur, disciplinæ Ecclesiasticæ in Hybernia postmodum restitutor.

1125. Henricus Imperator, rancore in pectore conservato contra Ludovicum Regem Galliarum, quod Rhemis passus esset, ipsum à Callisto in Synodo Rhemensi excommunicare, collecto exercitu statuit *Rhemos* evertere, sed injecto divinitùs terrore, rebus infectis, & fugienti similis redit in Germaniam, & non multo post moritur, sine prole mascula, itáque Imperium transfertur ad Saxones Romanæ Ecclesiæ tunc densensores eximios, electo Moguntiæ in Imperatorem *Lothario* Saxoniæ Duce. Honorius Papa Beneventi terræ motu exorto, nudis pedibus cum Cardinalibus Basilicam Sancti Joannis ingressus, coram altari Salvatoris Lacrymans, misericordiam DEI implorat, átque etiam exorat.

1126. Novi Hæresiarchæ *Tangeinus* & *Bruisius* insurgunt, sed subitò pestes hæ extinguntur. Nam illum egregiè Antuerpiæ confundit, ac convincit Sanctus Norbertus: verbo & exemplo potentissimus, hic verò ob sparsas hæreses, ad Fanum Sancti Ægydij vivus exuritur. Sanctus Stephanus Arvernensis, Ordinis Grandimontensis institutor, moritur.

1127. Rogerius Siciliæ Comes, Beneventum, aliásque ditiones Ecclesiæ Romanæ hostiliter infestat. Concilium Trecense in Gallijs celebratur, cui & sanctus Bernardus interest, sanctus Norbertus, in Archi-Episcopum Magdeburgensem consecratur.

1128. Honorius Papa, cum fœderatis Principibus, contra *Rogerium* Siciliæ Comitem movet, qui prudentior factus, prælium declinat, & per Legatos Honorio se submittit, eidémque Homagium cum juramento præstat, à quo per

vexillum de ditione Apuliæ investitur. Quibus peractis, Rogerius in Siciliam, Honorius in urbem reversus est.

1129. Honorius II. Papa, ipsis Calendis Januarij, Gregorium *Cimonum* Cardinalem ad Reges Daniæ, Sueciæ, & Bohemiæ legat.

1130. Moritur Honorius Papa, post cujus mortem, gravissimum Schisma oritur in Ecclesia, contra legitimum Pontificem Innocentium II. canonicè electum, subintruso à nonnullis factiosis *Petro Leonis*, sub nomine Anacleti II. Qui cùm multos, eósque potentes sibi faventes haberet, Innocentius, cum suis Cardinalibus, coactus est profugere in Gallias, exceptúsque est à Rege & Regina, cum eo honore ac reverentiâ, quæ debetur Successori Sancti Petri, & vero Christi Domini in terris Vicario.

1131. Innocentius Papa, celebrat Concilium Rhemis, & *Petrum Leonis* Antipapam excommunicat. Balduinus Rex Hierosolymorum, liberatâ fortiter ac feliciter Antiochiâ, morbo corripitur, quo etiam extinguitur, cui succedit *Fulco* Turonensis Comes. Innocentio Pontifici Rhemis profecto Leodium, Lotharius Germaniæ Rex occurrit, eúmque summa cum reverentia excipit.

1132. Redit in Italiam Innocentius, átque in itinere Genuenses & Pisanos jam ad arma paratos reconciliat. Beneventani à Rogerio Siciliæ Tyranno, qui eos deprimere volebat, uti & ab *Anacleto* Antipapâ, deficiunt, ac Rogerij exercitum profligant.

1133. Reducit Innocentium Papam, *Lotharius* Romam, hícque vicissim ab illo, in Basilica Lateranensi coronatur Imperator. Et hic ab urbe statim discedit, plures copias paraturus, adversùs *Schismaticos* & *Rogerium*. Innocentius autem Pisas, Urbem addictissimam Sacræ Sedi, redit. Interim Rogerius transfretans cum Saracenis in *Apuliam*, ejus vicinia, igne ferróque vastat.

1134. In Concilio Pisano, præsidente Innocentio Papâ, & sancto Bernardo præsente, Petrus de Luna Antipapa, ejúsque fautores denuò excommunicantur. Sanctus Hugo Episcopus Gratianopolitanus canonizatur. Sanctus Norbertus Archi-Episcopus Magdeburgensis, ad cœlos evocatur.

1135. Aquitania, cum suo Duce Guilielmo, operâ sancti Bernardi, à Schismate revocatur. Idem sanctus Bernardus reversus Claram vallem, incepit explicare Cantica Canticorum.

1136. Ludovicus Crassus Rex Franciæ, pœnitens moritur, præmissâ insigni Caholicæ fidei professione. Objit, & *Guilielmus* Dux Aquitaniæ, verè & ille pœnitens in susceptâ ad Sanctum Jacobum Compostellanum peregrinatione.

1137.

1137. *Lotharius* Imperator, veniens in Italiam, cum Henrico Bavariæ Duce, *Rogerium* Ecclesiasticas ditiones devastantem, reprimit.

1138. *Petrus Leonis* Antipapa, dictus Anacletus, impiam efflat animam. Cardinales, qui cum ipso fuerant Schismatici, eidem substituunt Gregorium Cardinalem, *Victorémque* nominant, sed mox tam Electores, quám electus, submittunt se Innocentio, & pax redditur Ecclesiæ. Verùm *Rogerius* persistit in Schismate, non tam odio Ecclesiæ, quàm amore bonorum ejusdem, quibus inhiabat. *Lotharius* Imperator moritur, vir egregiè pius, & singulariter devotus.

1139. Innocentius Papa, secundum Concilium Lateranense celebrat, mille circiter Episcoporum, in quo excommunicatur *Rogerius* Siciliæ Comes, & Ecclesiæ hostis, & *Arnaldus* Brixiensis Lector, discipulus Abailardi, hæresis condemnatur. Hoc eodem anno Innocentius Papa, perfidiosè capitur à *Rogerio*, sed non ut captivus, verùm ut Pontifex amicè recipitur. Quâ occasione (licèt humilibus precibus) multa extorquet Rogerius ab Innocentio, & sic pax inter eosdem firmatur. In locum defuncti Lotharij, à Germaniæ Principibus, *Conradus*, Imperatoris Henrici Sororius, in Regem Romanorum creatur.

1140. In Concilio Rhemensi Petrus Abailardus, cum suis erroribus condemnatur. Hoc eodem anno, Hugo de *Sancto Victore*, migrat in cœlum.

1141. Tiburtini Schismatici, Innocentio Papæ obsistere pergunt, quos tamen is, armis, ad deditionem compellit.

1142. *Fulconi* Regi Hierosolymorum, ex lapsu equi defuncto, succedit filius Balduinus III. annorum 13. sub tutela *Melescentis* matris. Gravis controversia inter Ludovicum Francorum Regem, & Innocentium Papam, propter Archi-Episcopum Bituricensem exoritur, sed dexteritate ac prudentiâ sancti Bernardi, feliciter mox consopitur.

1143. Moritur Joannes *Comnenus*, seu *Calo Joannes*, Orientis Imperator, cui succedit filius ejusdem *Manuel*, *seu Emmanuel*. Innocentius Papa, laborans contra Romanos Cives, qui senatum & veterem Reipublicæ formam reducere satagebant, piè in Domino obdormit, statímque omnium consensu, datur eidem successor *Guido de Castello* dictus Cælestinus II.

1144. Cælestinus Papa, cùm sedisset Mensibus quinque, & diebus 13. vitâ & officio defungitur, cui die sequenti sufficitur *Gerardus*, ex Ordine Canonicorum Regularium, Cardinalis Cancellarius, & Bibliothecarius S. R. E. Lucius II. dictus. Romani Arnaldistæ seu Politici Hæretici dicti apertè in Papam rebellant.

1145. Lucius II. Pontifex obit, cui statim substituitur Bernardus Abbas

Ciſtercienſis, ſancti Anaſtaſij Trium Fontium, licèt non eſſet Cardinalis, dictúsque eſt Eugenius II. Hic mox, ne Arnaldiſtarum poſtulatis annuere cogeretur, profugit Româ nocte concubiâ, & apud Monaſterium Farſenſe conſecratur. Quò audito Arnaldiſtæ, Romæ ingentes excitant turbas, & Cardinalium, aliorúmque Civium, qui conſpirationi eorum conſentire renuebant, domos diripiunt. Ad Eugenium porrò Viterbij extorrem, frequentes Legationes ex Anglia, Armenia, Syria veniunt, & is ad novam expeditionem, in Palæſtinam ſuſcipiendam, Principes Chriſtianos modis omnibus excitare ſatagit, & Romanos partim excommunicatione, partim armis Tyburtinorum ad pacem compellit, & in Urbem revertitur.

1146. Celebris eſt hic annus multiplici Chriſtianorum Expeditione in Saracenos, & terram ſanctam plenè recuperandam, ita, ut tota Europa viſa ſit ad arma pro Chriſto convolare.

1147. Conradus igitur Imperator, cum Germanico Exercitu, ipſemet in perſona in Orientem pergit, multiſque difficultatibus ſuperatis, propè Conſtantinopolim caſtra figit, verùm à Græcis proditus, univerſum ferè exercitum perdit. Conradum ſequitur Ludovicus Galliarum Rex, cum magnis ac optimè inſtructis copijs, (ſuſcepto priùs magnificè Eugenio Pontifice, qui vitans Romanos Arnaldiſtas receperat ſe in Gallias) cum quibus perveniens poſt multa incommoda in *Pamphiliam*, Chriſtianis Orientalibus, maximo auxilio fuit. Sed & Alphonſus Luſitaniæ Rex, Mauris eripit *Ulyſſipponem*, multo eorum ſanguine fuſo. Hoc eodem anno deteguntur duo Hæreſiarchæ, diverſarum inter ſe doctrinarum, *Gisbertus Porretanus*, *&* *Henricus Petrobruſianus*, quos egregiè confutavit ac convicit ſanctus Bernardus, átque idem opponit ſe Hæreticis, qui ſe Apoſtolicos vocabant, re ipſa autem inſignes Hypocritæ, ac impuri Manichæorum ſectatores eſſe, deprehenſi ſunt.

1148. Conradus Imperator, & Ludovicus Galliarum Rex, in Palæſtinam conveniunt, & *Damaſcum* oppugnant, cujus tamen obſidionem proditi hoſtibus, ſolvere coguntur. In Concilio Rhemenſi, *Eudo* Hæreſiarcha damnatur, & paulò poſt dedoctus priùs errores, moritur, ac diſcipuli ejusdem obſtinati, ignibus traduntur.

1149. Conradus Imperator, & Ludovicus Galliarum Rex, ex Oriente rebus infectis redeunt.

1150. *Rogerius* Siciliæ Rex, ob demeſſum proditione Græcorum, Germanicæ, & Francicæ Nobilitatis florem, eosdem multis cladibus afficit, *Corinthum* capit, & ſpoliat, ac *Corſyram* Inſulam eisdem eripit.

1151. Hoc anno *Gratianus* Bononiæ abſolvit opuſculum inſcriptum Decretum, ſeu Concordia & diſcordantia Canonum. Sanctus Ericus Rex Sue-

Suecîæ infert arma Fridlandis Ethnicis, eósque devincit, quorum Apoſtolum agit ſanctus Henricus Epiſcopus Upſalenſis, & ibidem in odium veritatis trucidatur.

1152. Sanctus Bernardus ſcribit Libros de conſideratione, ad Eugenium Papam, à ſummis Pontificibus & Præſulibus ſemper evolvendos. *Conradus* Rex Romanorum moritur, eidémque ſuccedit *Fridericus* cognomento Ariobardus, Dux Sueviæ. Conradum mox ſequitur *Rogerius* Rex Siciliæ, ſucceſſore relicto *Guilielmo* filio.

1153. Sanctus Bernardus, & Eugenius Papa obeunt, reconciliatis priùs Arnaldiſtis Romanis, cum ſede Apoſtolica. Eugenio ſufficitur Anaſtaſius IV.

1154. Fridericus Rex Romanorum, venit in Italiam, nimiæ facilitatis deprehendens *Anaſtaſium*, quâ is poſtea abuſus eſt. Eodem anno moritur idem *Anaſtaſius*, eique ſubrogatur *Nicolaus*, natione Anglus, Epiſcopus Albenſis, dictus Hadrianus IV.

1155. *Arnaldus* rurſus turbas excitat Romæ, ſed tandem pœnas ſcelerum ſuorum dat, quas jam pridem meruerat, vivus exuſtus. *Guilielmus* Siciliæ Rex in Eccleſiam rebellis, excommunicatur. *Fridericus* Rex Germaniæ, ab *Hadriano* in Imperatorem Romanorum coronatur Romæ.

1156. *Hadrianus* Papa, obſeſſus Beneventi, à Guilielmo Siciliæ Rege, ad iniquiſſimas conditiones adigitur. Balduinus III. Hieroſolymorum Rex, quòd datam fidem Saracenis non ſervâſſet, grandi clade, ab ijsdem afficitur.

1157. Gravis, Controverſia inter Hadrianum Papam, & Fridericum Imperatorem, ob Londinenſem Epiſcopum malè acceptum in Germania, exoritur.

1158. Fridericus Imperator cum exercitu Italiam invadit, ſed ab Hadriano Papâ, per Legatos Cardinales, placatur.

1159. Dum Fridericus Imperatur, novam tumultuandi materiam contra Hadrianum Papam quærit, Hadrianus Kalendis Septembris *Anagaiæ* moritur. Vir eximiæ pietatis, ut qui nec obellum quidem ſuis cognatis, & ſanguine junctis, ex proventibus Eccleſiæ dederit. Huic ſtatim ſubſtituitur ab univerſo penè Clero populóque Romano *Rolandus*, natione *Tuſcus* Presbyter Cardinalis, ſub nomine Alexandri III. At duo Imperij Cardinales opponunt ipſi Octavium divitem, ortum ex Comitibus Tuſculanis, hujus dignitatis avidiſſimum, cui & Fridericus favet, átque Victoris nomen eidem imponunt.

1160. Fridericus Antipapam modis omnibus tueri nititur, & in ſuas

 partes

partes adducere Reges quóque Franciæ & Angliæ conatur, ſed hos conſtanter Sedi Apoſtolicæ addictos invenit.

1161. Alexander Papa, in Gallias deſcendit, priùs tamen *Anagaiæ*, Sanctum Eduardum Regem Angliæ, in numerum Sanctorum refert.

1162. Fridericus victorem Antipapam ſtabilire conatur, ſed Alexandro vero Pontifici, Reges, Franciæ, Angliæ, & Daniæ, magno zelo adhærent. Sanctus Thomas ex Cancellario Regni Angliæ, Archi-Epiſcopus Cantuarienſis creatur.

1163. Balduino III. Rege Hieroſolymorum defuncto, *Adalricus* ejuſdem frater ſuccedit. Alexander III. Papa, in Gallijs Concilium Turonenſe celebrat, cui & ſanctus Thomas Cantuarienſis Archi-Epiſcopus intereſt. Sed hic reverſus in Angliam, in Regis offenſionem gravem incurrit, quòd Eccleſiæ prædia à Laicis uſurpata, repeteret, & Cancellarij munere ſe abdicaret.

1164. Idem Sanctus Thomas, Regis iram fugiens, ad Alexandrum Papam ſe recipit. Victor Antipapa in ſua pertinacia impœnitens moritur. Cui Schiſmatici *Guidonem Cremenſem* Cardinalem ſubſtituunt, quem & Fridericus Imperator approbat. Petrus Lombardus Epiſcopus Pariſienſis, Magiſter Sententiarum cognominatus, obit.

1165. Alexander Papa, Romanorum litteris ſolicitatus, urbem cum ingenti omnium exultatione, ingreditur.

1166. Fridericus Imperator cum Exercitu venit in Italiam, ut Pſeudo-Pontificem in Sede Petri collocaret, verum aut perderet, aut expelleret, ſed ejuſdem conatibus Longobardi, cæteríque confœderati, pro vero Pontifice ſtantes, fortiter reſiſtunt. Defuncto Guilielmo cognomine *Malo*, ſuccedit filius ejuſdem, item Guilielmus, ſed cognomine *Bonus* in Regno Siciliæ.

1167. Romani ſumentes arma, pro Alexandro III. adversùs Tuſculanos, copijs Imperatorijs adſcitis, ab his magnâ afficiuntur clade. Quibus auditis Fridericus, relictâ Anconiâ, quam tunc obſidebat, ad Urbem accurrit. Alexander Papa proinde habitu peregrini fugit clam cum multis Cardinalibus Beneventum. Interim Exercitus Friderici, peſte dirâ corripitur, quare Fridericus rebus infectis, ab Urbe recedere cogitur.

1168. Fridericus ab Alexandro Papa, in Concilio Lateranenſi excommunicatur, ac Imperio privatur. Ille rurſus cum novis copijs Italiam ingreditur, ſed cæſus à Mediolanenſibus, furore ac contumeliâ plenus, regredi compellitur. Eodem anno Longobardi novam Urbem ædificant, & ad honorem Alexandri III. Papæ, Alexandriam nominant.

1169.

1169. Hoc anno Sultanus Iconij à matre occultè Christiana institutus, sacris aquis Baptismi abluitur.

1170. S. Thomas Archi-Episcopus Cantuariensis, redit in Angliam, atque eodem anno Martyrio coronatur. *Guido* Antipapa moritur, cui tertium Antipapam Joannem Abbatem Strumensem substituunt Schismatici, scelestissimi, scelestissimum. Nascitur Sanctus Dominicus Calarogæ in Hispania.

1171. Alexander Papa, excommunicat omnes necis sancti Thomæ conscios, ac complices, & mox anno 1172. ejusdem necis causam, per Legatos in Anglia examinari curat. Cujus authores convertuntur ac demum miserè pereunt.

1172. Idem Sanctus Thomas, inter Sanctos ab Alexandro Papa adscribitur. Henricus senior Angliæ Rex, à filijs & uxore sua Eleonora, bello appetitur, qui proinde ad Alexandrum Papam confugit, ab eodémque adjuvatur.

1173. Fridericus Imperator, quintâ jam vice Italiam, cum ingentibus copijs aggreditur. Henricus Angliæ Rex, insignem de morte Sancti Thomæ agit pœnitentiam, eámque publicam.

1174. Fridericus post obsessam quatuor mensibus Alexandriam, obsidionem turpiter solvere cogitur, tantâ clade acceptâ, ut in fugam compelleretur.

1175. Albigenses Hæretici emergunt, & convincuntur, confutatíque condemnantur. Fridericus Imperator, à Mediolanensibus, & confœderatis plenè debellatur, atque tunc seriò de pace cum Pontifice tractare decernit.

1176. Tandem igitur pax inter Alexandrum Papam, & Fridericum Imperatorem concluditur. Hoc eodem anno Abissini, ad Alexandrum Papam scribunt, & fide pleniùs instrui desiderant.

1177. Alexander Papa, Romam gloriosè regreditur, benignéque suscipit Joannem de struma Pseudo-Pontificem, veniam postulantem. Concilium generalissimum Romæ celebrandum, pro anno sequenti indicit. Hæretici Tolosenses convincuntur, damnantur, & excommunicantur.

1178. Hoc anno celebratur celeberrimum Concilium Lateranense, 300. Episcoporum, multáque in eo ad Ecclesias sanctè administrandas, statuuntur.

1179. Alexander Papa indicit novam Christianorum Expeditionem, contra Saladinum, Soldanum Ægypti, Hierosolymis imminentem.

1180. Alexander III. Papa moritur, eidémque subrogatur *Humbaldus*

Lucen-

Lucensis Cardinalis, & postridie suæ electionis coronatur, dicitúrque Lucius III. Ad hunc annum referunt nonnulli Ordinis Carmelitarum initia.

1181. Maronitæ in Syria, hæresim Monothelitarum dedocentur, & ad fidem Catholicam reducuntur, qui ad hanc diem úsque licèt in medio Machometanorum & Schismaticorum, constantissimè Romanæ adhærent Ecclesiæ. Nascitur sanctus Franciscus Assisij.

1182. *Andronicus*, *Alexium* pupillum, suæ curæ commissum, Imperíique Orientis hæredem necat, sibíque Imperium usurpat. In *Lucium* Papam Cives Romani insurgunt, quos *Lucius* cùm armis non posset, donarijs ac liberalitate placat. Henricus Junior Angliæ Rex, insigne prorsus pœnitentiæ documentum, ob ea, quæ in patrem patrârat, moriturus exhibet, ac pientissimè ex hac vita migrat. In agro Bituricensi septem millia Hæreticorum, qui se *Coterollos* vocabant, trucidantur, sicque pestilens hæc secta extinguitur.

1183. Ad interpositionem Lucij Papæ, Fridericus Imperator optatam pacem, cum Imperio & Duce Saxoniæ init, ac cum eodem Lucio, Veronæ, de recuperatione Terræ sanctæ, tractat.

1184. Andronicus Orientis Imperij usurpator, ab *Isaacio Angelo* exauctoratur, ac crudelissimè necatur. Orientales Christiani, per Legationem nobilem, ab Occidentalibus Christianis, opem & auxilia solicitant. Lucius III. Papa, Veronæ moritur, eique statim sufficitur Lambertus Archi-Episcopus Mediolanensis, *dictus Urbanus* III.

1185. Urbanus Papa III. Fridericum Imperatorem de multis reprehendit, ob quod, hic in eundem insurgit.

1186. Christiani Orientales, bis cum Saladino, infeliciter confligunt, & Hierosolyma ab eodem Saladino, cum cruce sancta, & ipso Rege, capitur. Quibus auditis Urbanus Papa, ob dolorem ægritudine correptus, apud Ferariam obit, cui mox sequenti die *Albertus Cardinalis Beneventanus* substituitur dictus *Gregorius* VIII. qui statim, ut DEUM placaret, átque rebus Orientalibus provideret, per totam Christianitatem Jejunium quinquennale indicit, ac per septennium, inter omnes Principes Christianos stabilitat. Sed nondum duobus mensibus exactis obijt Pisis.

1187. Die 6. Januarij, creatur in summum Pontificem *Paulinus* Romanus, Cardinalis Prænestinus, dictus Clemens III. Qui sine mora expeditionem in Terram sanctam promovere incipit, ad eámque suscipiendam Fridericum Imperatorem, Regésque Galliæ & Angliæ, cæterósque Principes Christianos concitat, indictis in expensas pro bello necessarias, bonorum omnium deci-

decimas, *Saladinas* vulgò dictas. Sacram hanc Expeditionem Richardus Angliæ Regis primogenitus, rebellis in patrem, nonnihil interturbat.

1189. Moritur interim Henricus ſenior Rex Angliæ, eique ſuccedit Richardus Filius, qui mox contra Philippum Regem Franciæ bellum movet. Dum itáque Francus & Anglus inter ſe diſceptant, Fridericus Imperator cum 150. millibus armatorum, partim terreſtri, partim maritimo itinere in Orientem movet.

1190. Philippus Galliæ, & Richardus Angliæ Reges, compoſitis inter ſe utcúnque rebus, & ipſi cum copijs in Orientem movent, ſed tempeſtate conjecti in Siciliam, in ea hyemare coguntur. Fridericus Imperator, complures victorias contra Machometanos reportat, ſed cùm ob æſtum in *Salepho* minoris Armeniæ fluvio ſe refrigerat, repentè mergitur, nuſpiam deinceps repertus. Conradus tamen Sueviæ Dux, ejus Exercitum colligit, & in Palæſtinam inducit.

1191. Clemens III. obit, in cujus locum eligitur Hyacinthus Cardinalis, dictus Cæleſtinus III. Qui ſtatim Henricum Friderici filium, in Imperatorem coronat. Philippus & Richardus Reges Maſſenâ ſolventes, in Palæſtinam appellunt, & *Ptolemaidem* occupant. Verùm cùm parum inter ſe convenirent Angli átque Franci. Philippus Rex redit Romam, abſolutionémque à Pontifice, à voto integrè non adimpleto, impetrat. Richardus verò ſæpè cum Saladino feliciter pugnat. Obortis tamen inter Principes Chriſtianos, qui in Palæſtina ſecum fuerant diſcordijs, fœdus cum eodem in triennium init. Solvit igitur *Ptolemaide*, ſed naufragium in ſinu Adriatico paſſus, cum paucis enatat in terram, indéque mutatâ veſte, per Germaniam redire conatur in Angliam, agnitus tamen, à Leopoldo Duce Auſtriæ, ei privatim multis de cauſis infeſto, propè Viennam capitur, & ad Henricum Imperatorem mittitur.

1192. Sanctus Ubaldus Epiſcopus Eugubinus, à Cæleſtino Papâ, Catalogo Sanctorum adſcribitur. Theutonicus Ordo inſtituitur.

1193. Cæleſtinus Papa, præmiſſis denunciationibus, Leopoldum Auſtriæ Ducem, ob captum Richardum Regem Angliæ, excommunicat, idémque comminatus eſt Henrico Imperatori, niſi eundem Regem, libertati reſtituat.

1194. Richardus Rex juſſu Imperatoris liberatus, matri Eleonoræ, ab Archi-Epiſcopis Moguntino & Colonienſi, traditur. Archi-Epiſcopus Cantuarienſis authoritate Sedis Apoſtolicæ, Concilium Eboracenſe celebrat. Henricus Imperator, Siciliam ferè totam diripit.

1195. Diſcordiâ inter Saladini filios exortâ, ſpes affulgebat iterum recuperandæ Palæſtinæ, ſeu Terræ ſanctæ, à Chriſtianis, ſi hi concordes inter ſe

 fuiſ-

fuissent. Alexius Comnenus, Isaacium Comnenum Imperatorem Orientis, solio dejicit, & in carcerem mittit, ac Imperium sibi usurpat.

1196. Henricus Imperator, sub prætextu Expeditionis in Terram sanctam in Italiam venit, & in Normannos sævit.

1197. Constantia Uxor Henrici ex Normannis orta, conflato exercitu, Henricum Imperatorem & maritum, ad pacem cum Normannis faciendam cogit. Eodem anno, moritur Henricus Messanæ, excommunicatus à Cælestino ob pecuniam à Richardo Rege per vim extortam. Principes Imperij, rejecto Friderico ejus filio adhuc impubere, discordant inter se, & pars una eorum eligit Philippum Ducem Sueviæ, pars altera Othonem Ducem Saxoniæ.

1198. Cælestinus III. Papa, morbo & senio extinguitur 8. Januarij, átque eodem die in Pontificem Summum eligitur *Lotharius Anegrinus*, Diaconus Cardinalis, annorum non nisi 37. dictus Innocentius III. Circa hæc tempora Ordines militares *Sancti Jacobi & Calatranæ* florent in Hispania, Ordines sanctissimæ Trinitatis, & Redemptionis Captivorum, item Hospitaliorum Sancti Spiritus, ab Innocentio Papa approbantur. Censent nonnulli hoc anno primùm fuisse approbatum etiam Ordinem Teutonicum in Germania, sed adhuc à Cælestino Papa. Unde qui hujus Ordinis confirmationem referunt ad annum millesimum, centesimum, nonagesimum secundum, fortassis solùm de Institutione illius sunt intelligendi. Valdensium Hæreticorum initia.

Ad hunc úsque annum, deduxit Annales suos doctissimus Cardinalis Baronius.

1199. Richardus Rex Angliæ, ad interpositionem Innocentij Papæ, pactis cum Rege Francorum inducijs Quinquennalibus, excurrit in Aquitaniam, átque ibi sagittâ ictus perit, succedente in Regno, Fratre ejus Comite Moresonio.

1200. Otho & Philippus Reges Germaniæ, inter se digladiantes, Germaniam vastant. Innocentius Papa, auditâ utriúsque controversiâ, Imperium Othoni adjudicat. Tartari ab Indiæ montibus egressi, multas Regiones occupant.

CATALOGUS I.

Continens Nomina, Patriam, & Ordinem Romanorum Pontificum, qui hoc duodecimo Sæculo Ecclesiæ præfuerunt, cum accurata assignatione Temporis, quô quis gubernare cœpit, & desijt.

Nomina, patria, & Ordo Romanorum Pontificum.	Initium Sedis A. M. D.	Finis Sedis A.M.D.	Duratio. A.M.D.	Vacat. M D.
163. Gelasius II. Cajetanus Monachus Cassinensis, Diaconus Cardinalis.	1118. Jan. 21.	1119. Jan. 29.	1. 0. 8.	0. 3.
164. Callistus II. Burgundus.	1119. Febr. 1.	1129. Dec. 19	5. 1. 7.	0. 9.
165. Honorius II. Bononiensis, Episcopus Ostiensis.	1124. Dec. 18.	1130. Febr. 14	5. 10. 18.	0. 0.
166. Innocentius II. Romanus, Monachus Benedictinus & Diaconus Cardinalis.	1130. Febr. 14.	1143. Sept. 24	13. 10. 7.	0. 1.
167. Cælestinus II. Tifernas Presbyter Cardinalis.	1143. Sept. 25.	1414. Mar. 8.	0. 5. 10.	0. 1.
168. Lucius II. Bononiensis, Canonicus Regularis, Presbyter Cardinalis.	1144. Mart. 9.	1145. Febr. 25	0. 11. 14.	0. 0.
169. Eugenius III. Pisanus, Abbas Cisterciensis.	1145. Feb. 25.	1153. Jul. 8.	8. 4. 13.	0. 1.
170. Anastasius IV. Romanus, Abbas S. Benedicti, Episcopus Sabinensis & Cardinalis.	1153. Julij. 9.	1154. Dec. 2.	1. 4. 24.	0. 1.
171. Hadrianus IV. Canonicus Regularis, Anglus, Episcopus Albanensis, & Cardinalis.	1154. Dec. 3.	1159. Sept. 1.	4. 9. 1.	0. 4.

172. Alexander III. Senensis, Presbyter Cardinalis.	1159. Sept. 5.	1181. Aug. 28	21. 11. 23	0. 1.
173. Lucius III Lucensis Episcopus Cardinalis.	1181. Aug. 29.	1185 Nov. 24	4. 2. 26.	0. 1.
174. Urbanus III. Mediolanensis Archi-Episcopus, Cardinalis.	1185. Nov. 25.	1187. Oct. 20	1. 10. 20.	0. 1.
175. Gregorius VIII. Beneventanus Monachus Cisterciensis, & Presbyter Cardinalis.	1187. Oct. 21.	1187. Dec	0. 1. 27.	0. 20
176. Clemens III. Romanus, Episcopus Cardinalis.	1188. Jan. 6.	1191. Apr. 10	3. 2. 3.	0. 4.
177. Cælestinus III. Romanus Diaconus Cardinalis.	1191. April. 14.	1198. Jan. 7.	6. 8. 28.	0. 1.
178. Innocentius III. Episcopus Cardinalis.	1198. Jan. 8.	1216. Jul. 16.	18. 6. 8.	0. 2.

CATALOGUS II.

Continens Nomina Imperatorum, qui hoc duodecimo Sæculo imperârunt.

IN OCCIDENTE.

Henricus IV. obijt Anno 1106.
Imperio privatus 1076.
Henricus V. obijt 1127.
Lotharius II. Saxo ad annum 1138.
Conradus III. ad annum 1152.
Fridericus Ænobardus ad ann. 1190.
Henricus VI. ad annum 1198.
Philippus Sueviæ Dux Electus 1199.
Et Otho IV. ab Innocentio III. confirmatus, ac dein & coronatus 1109.
Ac demum ab eodem Imperio privatus 1210.
Obijt 1216.

IN ORIENTE.

Alexius Comnenus, Isaaci filius, obijt 1118.
Joannes Comnenus Alexij filius, obijt 1143.
Manuel Comnenus, filius Joannis, obijt 1180.
Alexius II. Manuelis filius, sub tutela Andronici, occisus 1183.
Andronicus Comnenus occisus 1185.
Isaacius Angelus pulsus 1195.
Alexius III. Angelus Comnenus, Isaaci frater pulsus 1203.

C A-

CATALOGUS III.

Continens Nomina Scriptorum Ecclesiasticorum Duodecimi Sæculi.

Ex summis Pontificibus.
Gelasius II. Eugenius III. Alexander III. Lucius III. Innocentius III.
Petrus Alphonsus Hispanus.
Theodoricus Abbas.
Odo Canaracensis.
Godfridus Abbas.
Euthymius Zigalenus.
Rupertus Abbas.
Michaël Glycas.
Joannes Zonoras.
Amedeus Lausanensis.
Theofridus Abbas.
Constantinus Harmenopolus.
Guilielmus Bibliothecarius.
Honorius Presbyter Augustodunensis.
Edmundus Monachus S. Benedicti.
Hildebertus Turonensis Episcopus.
Hugo de Folieto Monachus S. Bened.
Rudolphus Abbas.
Henricus Utidenienfis.
S. Bernardus.
Leo Ostiensis.
Zacharias Chrysopolitanus.
Gregorius Cedrenus.
Anselmus Laudunensis.
S. Otho Bambergensis Episcopus.
Otho Frisingensis Episcopus.
Petrus Lombardus.
Bandoinus.
Petrus Comestor.
Petrus Blessensis Doctor.
Arnoldus Carnotensis
S. Hildegardis Virgo.
S. Elisabeth Virgo, & sanctimonialis celeberrima.
Adam de S. Victore.
Arnulphus Lixoviensis.
Godefridus Viterbiensis.
Leo Tuscus.
Theodorus Balsamon.
Petrus de Riga.
Theovianus Græcus.
Hugo Etherianus Tuscus.
Joannes Saresberiensis.
Guilielmus Archi-Episcopus Tyri.
Hugo de sancto Victore.
Guido Carthusianus.
Guilielmus Abbas.
Richardus de Sancto Victore.
Petrus Abbas Cluniacensis.
Nilus Archi-Episcopus Thessalonic.
Bernardus Abbas Bonavalensis.
Gratianus Monachus Benedictinus.
Helmeldus Butsoniensis, Canonicus.
Rogerius Historicus.
Guntherus.
Stephanus Anglus.
Simon Thessalonicensis.
Joannes Cyparissiotus.
Nicetas Choniates.
Dodechinus Germanus.

CATALOGUS IV.

Continens Nomina Prophanorum Scriptorum Duodecimi Sæculi.

Vernerus Jurisconsultus.
Hugolinus Bulgarus, Martinus Placentius, Joannes Bosianus. } Juris Consulti.
Avicenna, Averoës, Mesue. } Medici Philosophi.
Alben Tumer. Astrologus.
Eustachius. Homeri, Dionysij Geographi interpres.
Galfridus Alturus, Guntherus. } Poëtæ.
Thellit, & Alfraganus, Mathematici.
Azo Bononiensis. Juris Consultus.
Aliquot Rabbini.

CATALOGUS V.

Conciliorum Sæculo Duodecimo celebratorum.

Concilium	Annus
Concilium Romanum	1102.
Londinense eodem anno	1102.
Trecense I.	1104.
Trecense II.	1107.
Hierosolymitanum	1107.
Beneventanum	1108.
Londinense aliud	1108.
Rhemense	1109.
Hierosolymitanum aliud.	
Lateranense	1112.
Viennense in Gallia.	
Aliud Beneventanum	1113.
Beluacense	1114.
Hierosolymitanum aliud	1115
Aliud Lateranense	1116.
Coloniense	1118.
Frisilaviense	1118.
Rhemense	1119.
Samaritanum	1120.
Civilium IX. Generale Lateranense	1122.
Londinense aliud	1125.
Trecense iterum	1127.
Stempense in Gallia	1130.
Rhemense Natrivale.	1131.
Placentium Natrivale.	1132.
Pisanum Natrivale.	1134.
Francicum	1135.
Antiochenum	1136.
Londinense aliud	1138.
Concilium X. Generale Lateranense	1139.
Senense	1140.
Londinense aliud	1143.
Vezelium in Burgundia circa Annum	1145.
Carnotense	1146.
Rhemense	1148.
Londinense aliud	1162.
Turonense	1163.
Constantinopolitanum.	1166.
Aliud in Hybernia	1171.

Vene-

Venetum 1177.
Concilium XI. Generale, tertium Lateranense 1180.
Constantinopolitanum 1180.
Parisiense 1187.
Anglicanum 1188.

CATALOGUS VI.

Personarum Sanctitate Illustrium, Duodecimo Sæculo.

Sanctus Guido Confessor.
Sanctus Stephanus Abbas.
Sanctus Malachias Hyberniæ Episcopus.
Sanctus Ericus Rex Sueciæ.
Sanctus Guilielmus Eremita.
Sanctus Robertus Abbas.
S. Authelmus Episcopus Bellicensis.
Sanctus Thomas Archi-Episcopus Cantuariensis, Martyr.
Sanctus Petrus Tarentasiensis Archi-Episcopus,
Sanctus Hugo Carthusianus.
Sanctus Homo Bonus Confessor.

CATALOGUS VII.

Hæresiarcharum, & Hæresum præcipuarum, Duodecimi Sæculi.

Durandus de Valdach.
Marsilius Paduanus.
Brasilius Bongomilorum Caput.
Tanchelinus.
Petrus de Bruis.
Petrus Abailardus.
Arnoldus de Brixia.
Gilbertus Porretanus.
Pataveni.
Pseudo-Apostolici.
Hæretici de Barulo.
Waldenses.
Cotevelli.
Petrus Joannis.

CATALOGUS VIII.

Eventuum Memorabilium Duodecimi Sæculi.

1. Hierosolymitani Christiani, prævio Sanctæ Crucis Signo, admirabilem Saracenorum multitudinem gloriosè profligant. 1105.
2. Regnum Lusitaniæ, ab Hispanis dividitur. 1110.
3. Terræ motus admodum formidabiles. 1117.
4. Ordo Præmonstratensis instituitur.
5. Hoc eodem Sæculo instituitur Ordo Equestris Templariorum, Teuthonicorum, & Sancti Joannis Hospitaliorum, cujus Equites dicti sunt postea Rhodij à Rhodo Insula, & nunc *Melitenses* nuncupantur.

6. Joan-

6. Joannes Comnenus Imperator Orientis, admirabiles consequitur Victorias, Beatæ Virginis Mariæ interventu. 1123.
7. Rex Gotthorum, fit Christianus. 1130.
8. Mare suis terminis egressum, inopinatè magnam Belgij partem, unâ cum incolis submergit. 1136.
9. Juris Civilis studium reformatum, per id quóque tempus, decretum pro jure Canonico, per Gratianum introductum.
10. Livonia Fidem Christianam magna ex parte suscipit.
11. In quodam Sacello Civitati Mediolanensi vicino, Sanctorum Trium Regum Corpora reperiuntur. 1159. Inde verò Coloniam transferuntur. 1168.
12. Guelphi & Gibellini factionibus suis Italiam turbant, illi quidem summi Pontificis, hi verò Imperatoris jus propugnantes.
13. Referunt multi ad hoc Sæculum, Ordinis Carmelitarum initia.
14. Theologia Scholastica, meliorem in Ordinem redigitur, operâ imprimis *Petri Lombardi*, Parisiensis Episcopi, & *Bandrini*.
15. Sanctus Dominicus 1171. Calarogæ in Hispania, & Sanctus Franciscus Seraphicus Asisij in Umbria 1182. nascuntur.
16. Judæi multi propè Aureliam igni traditi, ac tandem cùm effusi quot annis innocentium sanguinis convicti essent, totâ Galliâ pulsi. 1177.
17. Hierosolymitana Civitas, à Saladino Ægypti Sultano capitur. 1187.
18. Fridericus Imperator, Philippus Galliæ Rex, Henricus Rex Angliæ, ejúsque filius Richardus, expeditionem, ad opem ferendam Christianis Palæstinis, suscipiunt. 1188.
19. Universitas Pampeliensis erigitur.

CONTINUATIO SYNOPSIS CHRONOLOGICÆ, RERUM ECCLESIASTICARUM.

Continens Res memorabiles Ecclesiæ, Decimi tertij Sæculi, seu ab Anno Christi: 1200. úsque ad Annum 1300.

1201. REgnum Franciæ ab interdicto, cui subjectum fuerat, ob Philippi Regis illegitimas Nuptias, ab Innocentio Papa solvitur, postquam Philippus Rex legitimam uxorem, ac Reginam *Engelbertam* recepisset, ac *Agnetem* illegitimam repudiàsset. *Balduinus* Flandriæ Comes cum Exercitu Cruce Signatorum in Orientem, ad recuperandam Terram Sanctam proficiscitur, àc in transitu Venetos in recuperandis Dalmatiæ Urbibus adjuvat.

1202. Terræ motus ingens Syriam concutit, quo multæ urbes concidêre, vel labefactatæ sunt. Tartarorum nomen magìs innotescit. Philippus Galliarum Rex, bello Anglos aggreditur.

1203. *Balduinus*, cum Cruce signatis, & Venetis, ab Alexio juniore filio Isaacij Angeli, Imperatoris Græcorum, quem Frater Alexius invasor Imperij excæcaverat, & in captivitate detinebat, in auxilium evocatur. Et quidem Veneti Cretam Insulam, Cruce-signati verò cum Francis Constantinopolim occupant, Alexium Tyrannum fugant, restituúntque *Isaacium* in Imperium, ejúsque filium, Alexium juniorem coronari faciunt.

1204. Seditio exoritur inter milites Sacræ Expeditionis, contra *Isaacium* Imperatorem Græcorum, ob promissa, & non præstita stipendia. Igitur seditiosi milites creant Imperatorem Ducam Alexium *Murzuflum*, qui Alexium juniorem strangulat. Interim moritur etiam *Isaacius* Imperator, ut creditur, veneno potatus. *Murzuflus* verò ingratissimus, in Latinos copias mittit, & eorum Classem incendere conatur. Unde hi *Murzuflo* offensi, Constantinopolim aggrediuntur, átque post oppugnationem sexaginta dierum capiunt.

Et *Marzuflum* Urbè captâ, fugâ elapſum, ac poſtea ex fuga Græciâ reductum, de altiſſima columna præcipitant, ac *Balduinum* in Imperatorem coronant, ac Thomam *Maurocenum* Patriarcham Conſtantinopolitanum, conſtituunt. Græci autem Niceæ ſalutant Imperatorem *Theodorum Laſcarim*. Alexius verò frater ejusdem, Trapezuntis ſumit Imperij inſignia. Atque ſic diviſum fuit Orientis Imperium in Conſtantinopolitanum, Græcorum, & Trapezuntinum. Eodem anno *Calo Joannes*, à Legato Pontificio, Rex Bulgarorum coronatur, qui poſtmodum tantùm Latinis obfuit, quantum profuturus ſperabatur.

1205. Dum Balduinus Imperator Adrianopolim obſidet, eundem cum ſuis Bulgaris aggreditur *Calo-Joannes*. Cui fortiter reſiſtit Balduinus, ſed dum hoſtem ardentiùs inſequitur, ad paratas inſidias decidens, à *Calo-Joanne* capitur, & poſtmodum crudeli morte necatur. Carmelitis hoc anno, authoritate Sanctæ Sedis, Albertus Patriarcha Hieroſolymitanus, dat veſtem, & Regulam præſcribit. Eremitarum Sancti Auguſtini Ordo approbatur. Almericus Rex Cypri átque Hieroſolymorum moritur, cui ſuccedit Joannes Bremenſis Comes, ductâ Mariâ ejusdem filiâ.

1206. Henricus Balduini Frater, creatur in Imperatorem Conſtantinopolitanum. Sanctus Dominicus, tunc adhuc Oxonienſis Canonicus, contra Hæreticos *Albingenſes*, egregiam præſtat operam, in Gallia Narbonenſi, ibíque ſui Ordinis fundamenta jacit. Sanctus Franciſcus, paternis bonis renunciat.

1307. Inter Othonem & Philippum Germaniæ Reges, de Imperio concertantes, pax eâ conditione, operâ Innocentij Papæ, per Principes Germaniæ firmatur, ut Otho Imperatoris titulo abſtineat, Filiámque Philippi Beatricem ducens, mortuo Philippo in Imperio ſuccedat.

1208. Philippus Imperator, poſt venæ ſectionem occiditur Bambergæ. Otho Saxo, ejus gener ſuccedit in Imperio. Anglia interdicto ſubjicitur, & Comes Tholoſanus, ob Hæreſim Albingenſium excommunicatur, ſed cùm hanc ille ejurâſſet, publicè pœnitens, Eccleſiæ reſtituitur. Sanctus Franciſcus Seraphicus, Ordinis ſui ponit initia. Ordo Sanctiſſimæ Trinitatis, pro Redemptione Captivorum inchoatur.

1209. Otho Rex Germaniæ, ab Innocentio Pontifice Romæ coronatur. Expeditio Sacra, adverſus Albingenſes Hæreticos ſuſcipitur, eidémque Dux belli Simon Montfortius præficitur.

1210. Henricus Imperator Conſtantinopolitanus, dilatat Imperij ſui fines. Otho Imperator Occidentis, renuens reſtituere bona Eccleſiæ erepta, ab Innocentio Papa excommunicatur, & Imperio privatur, in ejúsque locum conſenſu Pontificis, à Principibus Germaniæ, eligitur Fridericus, Siciliæ Rex

Simon

Simon Montfortius, auctus novis copijs ex Gallia & Germania, Albingenses Hæreticos exagitat, ac premit.

1211. Cachlidis Rex, uti & Sultanus Ægypti, Christianis in Oriente favent, unde Terra Sancta utcúnque respirat. Fridericus Rex Siciliæ itineribus occultis venit in Germaniam, & Constantiam ingressus honorificè suscipitur.

1212. Tartari, totam ferè Assyriam & Mesopotamiam depopulantur, & Poloniæ ac Moschoviæ magnam cladem inferunt. Tres Reges Catholici, nempe: Alphonsus IX. Castellæ, Petrus II. Aragoniæ, & Sancius Rex Navarræ, ope Sanctæ Crucis, inauditam reportant victoriam, desideratis solùm 25. Christianis, & cæsis ac fugatis ultra 200000. Saracenis.

1213. Contigit hoc anno verè puerilis in Palæstinam puerorum ex Gallia & Germania Expeditio, quæ nullis artibus impediri potuit, quin iter susciperent versùs Terram Sanctam, quorum maxima pars postmodum miserè perijt, plurimis ex ijs à Saracenis cæsis, vel in captivitatem abductis. Fridericus junior, Aquisgrani in Regem Romanorum coronatur, qui Othonis fautores in Italia reprimit. Anglia & Hybernia vectigales fiunt Romanæ Ecclesiæ. Simon Comes Montfortius, cum 1800. suorum centum millia Albingensium Hæreticorum fugat, & proffligat. Rosarium Beatæ Virginis, per Sanctum Dominicum mirè propagatur.

1214. Balduinus, Raymundi Comitis frater, perfidiosè ab Albingènsibus Hæreticis captus, suspendio necatur, & Martyr creditur. Memorabile illud prælium ad Bovinas propè Tornacum, Gallos inter & Anglos, ac Othonem, qui se pro Imperatore gerebat, & his opem tulerat, committitur, victoriâ penes Gallos stante, Othone hac pugnâ penitus attrito.

1215. Angli exasperati à Joanne Rege, invitant ad Regnum capessendum Ludovicum filium Philippi Regis Galliarum. Concilium Generale IV. Lateranense celebratur. Ordo Sancti Dominici confirmatur, & Ordo Eremitarum Sancti Pauli primi Eremitæ, à Beato Eusebio Strigoniensi Canonico, in Hungaria instituitur.

1216. Henricus Constantinopolitanus, Thessalonicæ moritur, cui Petrus Curtiniacus, Antissiodorensis Comes, substituitur. Obijt & Joannes Angliæ Rex, cùm miserè, supra duos annos & viginti regnâsset; succedit eidem Henricus filius, rejecto ab Anglis Ludovico, quem ad Regni habenas priùs è Gallia evocârant. Innocentius III. Papa, Perusij ex hac vita decedit, cui subrogatur Honorius III. à quo Ordo Sancti Francisci confirmatur.

1217. Petrus Constantinopolitanus Imperator, Romæ ab Honorio Papa coronatur, sed in reditu, per Thessaliæ nemora proditoriè, à Theodoro La-

ſcarij capitur, & biennio in carcere detentus, poſtmodum cæditur. Renovatur hoc anno bellum Sacrum in Palæſtina, Duce exercitûs Chriſtianorum, Andreâ Hungarorum Rege, cum multis Galliæ & Germaniæ Proceribus. Henricus, Rex Caſtellæ decennis, ludens in area, ex tegulæ cadentis ictu moritur, eíque ſuccedit Ferdinandus III. filius ſororis ejus, & Legionenſis Regis. Carmelitarum Ordo, ab Honorio III. approbatur.

1218. Damiata, Nobilis Ægypti Urbs, â Chriſtianis obſidetur. Otho Ex-Imperator, peſte tactus moritur. Simon Montfortius, Albingenſium Hæreticorum domitor, dum Toloſam obſidet, Saxo ex urbe emiſſo, occumbit. Ordo Sanctæ Mariæ de Mercede, pro captivis redimendis, Barcinone, à Jacobo Aragonum Rege, inſtituitur.

1219. Capitur à Chriſtianis Damiata. Celebratur hoc anno Aſſiſij Capitulum Sancti Franciſci Patrum Minorum, cui ſupra decem millia Fratrum interfuerunt.

1220. Fridericus II. Romanorum Rex, Romæ in Æde Sancti Petri, ab Honorio III. Papa coronatur. Item Robertus Imperator Conſtantinopolitanus. Quatuor Socij Sancti Franciſci, Martyrio à Saracenis affecti, Marochio, Conimbricam transferuntur. Cumani, qui in Hungariam advenerant, ad fidem Chriſtianam convertuntur.

1221. Orto inter Chriſtianos in Oriente diſſidio, Sultanus Ægypti, eosdem emiſſione Nili concluſos, ad Damiatam reddendam adigit: Fridericus II. Imperator voti reus, ad ſuccurrendum Chriſtianis in Oriente, ab Honorio Papa admonetur, aſt ille te giverſatus, imò in Apulia Epiſcopos vexat, ob ídque ab Honorio excommunicatur. Ad cœlos evolat Sanctus Dominicus. Naſcuntur eodem anno, Sanctus Thomas Aquinas, & Sanctus Bonaventura, magni in Eccleſia Doctores.

1222. Theodorus Laſcaris Græcorum Imperator moritur. Succedit eidem Joannes Ducas. Fridericus II. Occidentis Imperator, in Pontificem inſurgit.

1223. Joannes Ducas, Græcorum Imperator, victis ſuis competitoribus, recuperat Urbes à Latinis in Aſia poſſeſſas. Joannes Brennus Rex Hieroſolymæ, Romam venit, auxilium à Pontifice petiturus, & Pontificem, ac Fridericum Imperatorem, inter ſe reconciliat. Sicque renovata eſt rurſus in Terram Sanctam Expeditio. Pertinet ad hunc annum, Monialium Sanctæ Claræ inſtitutio.

1224. Angli Francorum armis, totâ ferè Galliâ, cujus magnam partem priùs occupârant, à Ludovico VIII. Rege expelluntur. Sanctus Franciſcus Sacris Stigmatibus cælitùs inſignitur.

1225.

1225. Concilium Colonienſe in Germania, contra Concubinarios & Simoniacos celebratur. Sanctus Engelbertus Archi-Epiſcopus Colonienſis pro juſtitia Martyrio afficitur. Fridericus Imperator, ductâ Zolante filiâ Joannis Regis Hieroſolymitani in uxorem, ingratus in Socerum & Papam, illum Regno ſe abdicare cogit, & huic illudit, néque ad iter Palæſtinæ ſeſe accingit. Ob quam cauſam rurſus ab Honorio Anathemati ſubjectus, nî definito tempore voto ſatisfecerit.

1226. Defuncto Ludovico VIII. Regi Galliarum ſuccedit Ludovicus IX. dictus Sanctus, ferè duodennis, ſub tutela Blanchæ matris, fœminæ pijſſimæ ſimul ac prudentiſſimæ. Moritur & Sanctus Franciſcus Seraphicus Aſſiſij, ad Sanctam Mariam de Portiuncula, ætatis anno 45.

1227. Fridericus II. Imperator, omnibus jam ad Expeditionem Sacram paratis, adeóque & navi conſcensâ, eandem fœdiſſimè abrumpit. Mortuus eſt hoc eodem anno Honorius III. & ſuccedit Gregorius IX.

1228. Fridericus II. Imperator, Gregorium Româ expelli curat, & bona Eccleſiæ invadit, cui Pontifex opponit Joannem Hieroſolymæ Regem, cujus filiam à ſe repudiaverat. Hinc tota Italia, in duas diviſa eſt partes, Guelphorum Pontifici, & Gibellinorum Imperatori faventium. Interim Fridericus piorum offenſionem, & minas Pontificis metuens, navigat in Palæſtinam, ſed ubi in Syriam appulit, turpiſſimè cum Suldano, paciſcitur, pactum tam fœdum, omnibus Chriſtianis deteſtantibus.

1229. Robertus Imperator Conſtantinopolitanus rediens Româ moritur, cui ſuccedit Balduinus II. ejusdem filius. Jacobus Aragoniæ Rex, Mauris Bareales Inſulas eripit.

1230. Fridericus II. Imperator, pacem petit à Pontifice, eámque facilè impetrat, & ab Anathemate abſolvitur. Pruſſi Poloniam infeſtantes, per Theutonicos Equites reprimuntur. Alphonſus Rex Legionis, cum filio Ferdinando Caſtellæ Rege, Mauros ingenti prælio vincit.

1231. Expeditio nova in Aſiam ab Europæis Principibus indicitur adverſus Saracenos. Obijt hoc anno Sanctus Antonius Paduanus, utì & Sancta Eliſabetha Hungariæ Regina.

1232. Fridericus Imperator, fingit ſe pacem inire velle cum Pontifice & Longobardis, interim occultè Saracenis favet. Ordo Servitarum Beatæ Virginis Florentiæ inſtituitur. Sanctus Ludovicus Pariſienſem Univerſitatem inſtituit.

1233. Inſtituitur hoc anno Ordo Equitum Sanctæ Mariæ Glorioſæ, quorum munus erat, procurare concordiam, & viduarum ac pupillorum ſuſci-

ſcipere patrocinium. In Germania exoritur nova Hæreſis *Condormientium* dicta.

1234. Gregorius Pontifex Crucem prædicat contra Hæreticos Stadienſes, in Friſiæ & Saxoniæ finibus, qui tandem extincti ſunt, more aliarum Hæreſum, quarum ſemper finis interitus eſt. Omnis ſiquidem plantatio, quam non plantavit Pater meus (verba Chriſti ſunt) eradicabitur. Fridericus II. Imperator, aliam expeditionem ſe ſuſcipere fingit, ſed non niſi ut Pontificem & Chriſtianos Principes ſibi adverſantes, hac ratione falleret.

1235. Fridericus II. Imperator, Henricum filium, ob ſuſpicionem rebellionis, in vincula conijcit. Andreæ Regi Hungariæ defuncto, ſuccedit Bela filius. Miecislaus Cujaviæ Princeps, in Polonia, ob oppreſſionem viduarum ac pupillorum, à muribus in convivio invaſus miſerabiliter perit. Hæretici Pategeni, & Burgares, vitæ ſceleſtiſſimæ invaleſcunt.

1236. Fridericus II. Imperator, bellum movet in Longobardos, & cum Ecclino Tyranno Lombardiæ, fœderatas adverſum ſe Civitates vexat. Græci ab obſidione Conſtantinopolis ope Ventorum repelluntur.

1237. Patriarcha Jacobitarum, adveniens Hieroſolymas, cum multis Archi-Epiſcopis & Epiſcopis, errores ſuos ejurat, ſeque Romano Pontifici ſubjicit. Balduinus II. Conſtantinopolitanus Imperator, in Occidentem venit, à Chriſtianis Principibus auxilia petiturus. Fridericus II. Imperator ad *Curtem novam*, magnam de Longobardis reportat victoriam. Jacobus Aragonum Rex, Valentiam Mauris eripit.

1238. Balduinus II. itinere pedeſtri, cum ſexaginta Francorum millibus progreſſus Conſtantinopolim, benignè ſuſcipitur ab Hungaris, imò & à Bulgaris. Eodem ſubſequutus eſt, & Theobaldus Navarræ Rex, ac Petrus Britanniæ Comes. Fridericus Imperator, cum Euclino Tyranno, pergit vaſtare Lombardiam, & Henrico notho ſuo Sardiniam Inſulam, ad Eccleſiam Romanam pertinentem, & à ſe violenter occupatam, gubernandam tradit.

1239. Creſcentibus diſſidijs inter Gregorium Papam, & Fridericum Imperatorem, tota Germania, & Italia in factiones dividitur, & Fridericus excommunicatus à Gregorio Papa, Imperio privatur. Sanctus Ludovicus, Albingenſes Hæreticos tumultuantes compeſcit. Theobaldus Rex Navarræ, Saracenos aggreditur, & Petrus Britanniæ Comes, de ijs victoriam reportat. Sed visâ diſcordiâ Chriſtianorum inter ſe, ambo ad propria redeunt.

1240. Expeditionem in Palæſtinam, cum quadraginta millibus ſuſcipit Richardus Cornubæ Comes, Frater Henrici Regis Angliæ. Hugo de Sancto Caro, author laborioſiſſimi operis Concordantiarum, in Academia Pariſienſi floret.

1241. Tartari innumerâ multitudine in Poloniam, Silesiam, & Hungariam irrumpunt, & quidem hanc fœdiùs depopulantur, adjuti à Cumanis, qui Hungaris graviſſimè erant infensi, quòd illorum Regem Cutonem, (quem Bela Rex Hungariæ, ut socium ad Regnum admiserat) è medio sustuliſſent. Moritur Gregorius IX. Papa, propè centenarius, cui succedit Cœlestinus IV. Sed & is decimo octavo die Pontificatûs sui obijt.

1242. Fridericus, hostis Ecclesiæ denunciatus, impedit ne Pontifex novus eligatur. Tartari, post devastatam Hungariam, Poloniam, Silesiam, variis & ipsi cladibus attriti, in sua reverti coguntur.

1243. Adnitente Sancto Ludovico, & Balduino Constantinopolitano Imperatore, Cardinales à Friderico Imperatore detenti, dimittuntur. Qui congregati cum Romanis Cardinalibus Anogniæ, eligunt in Pontificem Sinibaldum Genuensem, sub Innocentij IV. nomine.

1244. Friderico Ecclesiam persequente, Innocentius indicit Concilium Lugdunense, ad illúdque Fridericum citat. Charaſſuini seu Arabes à Tartaris pulsi, è suis Sedibus, Palæstinam invadunt, & ipsam Hierosolymam occupant. Sanctus Ludovicus Galliarum Rex, graviter ægrotans, & jam depositus, votum facit de expeditione suscipienda, pro recuperatione Terræ Sanctæ, & illicò valetudinem recuperat.

1245. Concilium Lugdunense Generale celebratur, à quo Fridericus non comparens, excommunicatur, tanquam Schismaticus, & denuò deponitur, ac Bello Sacro præficitur Ludovicus Rex Franciæ. In eodem Concilio, Cardinalibus ante purpuratis, datur pileus rubeus, pro signo fundendi si opus sit sanguinem, pro libertate Ecclesiæ. In locum depositi Friderici, à Principibus Germaniæ, eligitur in Regem Romanorum, Henricus IV. Landgravius Haſſiæ. Moritur Rodericus Imenes Archi-Episcopus Toletanus, vir insignis, & Ecclesiæ magnum Columen. Obijt & Alexander Alensis Minorita, Magister Sancti Thomæ Aquinatis, & Sancti Bonaventuræ, ideò Doctor Doctorum est dictus.

1246. Henricus Landgravius Haſſiæ, Electus Cæsar, vincit in Germania, Conradum Fridericum Ex-Imperatoris filium. Fridericus Austriæ Dux, prælio ad Neapolim Austriæ, cum Bela Hungariæ Rege commiſſo, occumbit, licèt victoria penes exercitum illius steterit.

1247. Obijt hoc anno Henricus Landgravius, Romanorum ac Germaniæ Rex, Ulmæ Suecorum, cui paulò post sufficitur Guilielmus Hollandiæ Comes. Interim Fridericus II Ex-Imperator, Innocentium Papam Lugduni opprimere conatur, irrito tamen conatu, & mox obsidet Parmam, castràque sua sic communivit, ut novam Urbem exhiberent, quam dixit victoriam, (sed ante trium-

triumphum cecinit victoriam) in qua & Basilicam condidit, ac Sancto Victori consecravit.

1248. Fridericus obsidens Parmam, cùm oblectatur venatione, & aucupio, ab erumpentibus Parmensibus profligatur, sicque perdit victoriam suam, cum omni suothesauro, imò & Corona Imperiali, quæ tunc capta est, ipse verò Cremonam profugit, reliquo ejus exercitu dissipato. Guilielmus interim Comes Hollandiæ, in Regem Romanorum, Aquisgrani coronatur. Sanctus Ludovicus, suscipiens Expeditionem Sacram, Cyprum appulit. Hispalis, à Ferdinando Castellæ Rege, post sedecim mensium obsidionem, Mauris eripitur.

1249. Sanctus Ludovicus, solvit è Cypro, & Damiatam Metropolim Ægypti capit, Entius, Friderici Ex-Imperatoris nothus, vincitur & capitur, à Bononiensibus, sancito à victoribus decreto, ne unquam dimitteretur. Itáque viginti tribus annis, in arca ferrea nutritius est, úsque ad obitum.

1250. Sanctus Ludovicus in Ægypto, à Saracenis magnam cladem accipit, & ipsemet cum duobus Fratribus Alphonso Pictaviensi, & Carolo Andagavensi Ducibus capitur, Roberto tertio Fratre in prælio occiso. Pacem proinde cum Barbaris inire, & Damiatam ijsdem reddere cogitur, ipse autem in Palæstina liber manet. Eodem anno, Fridericus Ex-Imperator, anno ætatis suæ 57. infœliciter extinguitur.

1251. Innocentius Papa, Regem Romanorum Guilielmum confirmat, Conradum verò filium Friderici, ac ejusdem fautores excommunicat, relictóque Lugduno, redit in Italiam. Factio Pastorellorum in Gallia, Duce quodam Hungaro concitata opprimitur. Rudolphus Comes Habspurgicus, devotione singulari, ergà Sacratissimam Eucharistiam, Augustissimæ Domûs Austriacæ ponit initia.

1252. Conradus Filius Friderici II. Ex-Imperatoris, deditam sibi Neapolim, post octo mensium obsidionem, contra fidem datam diripit, ideò Innocentius Papa, eundem anathemate ferit, & Carolum Andegavensem, contra eum evocat, utróque Regno Siciliæ, eidem in feudum dato. In Italia nova Hæresis, in quatuor alias Sectas divisa exoritur, quæ tamen postea, more aliarum Hæresum, penitus interijt. Obijt hoc eodem anno, Ferdinandus III. Castellæ Rex felicissimus, magnus Astronomus, Philosophus, & Historicus. Sanctus Petrus Ordinis Prædicatorum, Martyrio afficitur.

1253. Edictio Sancti Ludovici Regis, omnes Judæi, è Regno Galliæ proscribuntur, exceptis ijs, qui mechanicas profitebantur artes. Parisijs à Roberto Sorbona, Collegium Sorbonicum, (magnæ postea famæ ac nominis) erigitur. Theobaldus Rex Navarræ moritur, relicto sibi successore, ejusdem nomi

nominis Secundo. Sancta Clara Fundatrix Monialium Clarissarum, in Cœlum migrat.

1254. Conradus Rex Siciliæ, sublato fratre suo Henrico, ut thesauris ejus potiretur, & ipse à Mansfredo Friderici notho, veneno tollitur. Neapolitani tradunt se Innocentio Pontifici, qui Neapolim profectus, ibidem obijt. In locum cujus, in Pontificem creatur, Rajnaldus Anagninus, assumpto Alexandri IV. nomine. Sanctus Ludovicus Rex ex Oriente in Galliam revertitur. Mauri à Jacobo Rege, ex Regno Aragoniæ ejiciuntur. Borussi, ad fidem Catholicam convertuntur.

1255. Guilielmus, Rex Romanorum, à Frisijs cæditur. Obijt quoque Joannes Ducas, Græcorum Imperator, cui succedit filius Theodorus Lascaris junior. Alexander IV. Pontifex, Sacrum Bellum indicit contra Mansfredum, injustum Regni Siciliæ usurpatorem.

1256. Venetos inter & Genuenses, in Oriente grave dissidium oritur, in magnam Christianitatis Orientalis ruinam. Germaniæ Principes, in Electione Regis Romanorum dissident, & pars una eligit Richardum, Regis Angliæ fratrem, pars altera Alphonsum Castellæ Regem.

1257. Richardus & Alphonsus, de Regno Romanorum disceptant, sed Richardus Aquisgrani coronatur, & Alphonsus manet in Hispania, retento solo titulo.

1258. Tartari Persarum Regnum occupant, Venetis, Genuensibus, & Pisanis, de confinibus prælianti bus. Res Christiana laborat in Oriente.

1259. Theodorus Lascaris Ducas, Græcorum Imperator, fatis cedit, postquam quatuor ferè annis regnâsset, reliquit Successorem filium Joannem sexennem, cujus tutorem Michaël Palæologus agit, & Imperium ambit.

1260. Michaël Palæologus, Imperij retinendi cupidus, se in Imperatorem coronari curat, & Joannem pupillum relegat, sub custodia in Magnesiam. Tartari, Saracenis eripiunt Alapiam, Damasum, aliásque Civitates. Pars verò illorum irrumpit in Poloniam, eámque depopulatur. Celebris est hic annus Flagellantium Sectâ.

1261. Constantinopolis, quæ sub potestate Latinorum, jam annis 56. fuerat, per proditionem à Græcis occupatur. Fugit proinde Balduinus II. Imperator, ac Michaël Palæologus urbem intrat, ac interim Joannem legitimum Imperij Hæredem, excæcari curat. Alexander IV. Papa moritur, cui succedit Jacobus Pantaleon, Patriarcha Hierosolymitanus, vir apprimè doctus, ac prudentiâ & moribus insignis, dictúsque est Urbanus IV.

1262. Urbanus IV. Cruce-signatos immittit in Mansfredum Siciliæ Tyrannum, sed cùm his stipendia non numerarentur, diffluxêre hæ copiæ, &

Mansfredus ita prævalet, ut Urbanus cum Cardinalibus, in Urbem veterem fugere fuerit coactus.

1263. Michaël Palæologus Imperator Orientis, pressus domesticis tumultibus, & graviores externos metuens, cogitat de concordia, seu Unione Græcæ Ecclesiæ cum Romana, sed metu solutus, sanctam hanc cogitationem deponit. Urbanus IV. Regnum Siciliæ offert Carolo Andagavensi, Fratri Sancti Ludovici Regis Galliarum.

1264. Urbanus IV. Festum Corporis Christi instituit, átque eodem anno obit, vir longiore Pontificatu dignus. Boleslaus, Poloniæ Rex, Jazigas plurimos delet, alios ad fidem Christianam capessendam, compellit.

1265. Succedit Urbano, Clemens IV, Carolus Andagavensis Dux, Romam venit, & à Pontifice Rex Siciliæ ac Neapolis declaratur. Alphonsus Castellæ Rex, ingenti victoriâ Mauros profligat, & Murciæ Granatæque Reges rebelles domat.

1266. Bendachar Sultanus Ægypti, frustra Ptolemaidem tentat, sed Castrum Saphet capit, & Cives Christum negare recusantes, perfidiosè jugulat. Carolus Andagavensis, occiso ad Beneventum Mansfredo, injusto invasore, Regno Siciliæ ac Neapolitano potitur. Conradino tamen Friderici II. Ex-Imperatoris nepote, utriúsque Regni titulum sibi arrogante.

1267. Carolus Andagavensis Dux, & jam Siciliæ ac Neapolis Rex, à Clemente Pontifice lite pendente inter Richardum, & Adolphum de Imperio, Imperij ac Ecclesiæ Vicarius constituitur. Iterum Conradinus Dux Sueviæ, ex Germania cum Exercitu, ac Friderico Duce Austriæ, contra Carolum Andagavensem movet, & úsque Veronam venit.

1268. Bendachar Sultanus Ægypti, dum Christiani Orientales, sese mutuò armis impetunt, Antiochiam capit, cæsis in ea septemdecim millibus, & centum millibus abductis. Conradus à Carolo Andagavensi, prælio ad Fulcinum lacum commisso vincitur, & ex fuga, cum Friderico Duce Austriæ, retractus, Neapolim captivus abducitur. Clemens IV. Papa moritur.

1269. Paratur magna expeditio in Saracenos à Christianis Occidentalibus, in qua cæteris præluxit Sanctus Ludovicus Galliarum Rex; Eduardus quóque Regis Angliæ frater, eandem magno cum fervore suscipit. Pro eadem si parat & Carolus Andagavensis, Neapolis & Siciliæ Rex, qui ne quid turbarum in sua absentia in Regno oriretur, Conradinum Sueviæ, & Fridericum Austriæ Duces, ex Juris formula publicè decapitari jubet. Eduardus Angliæ Regis frater, trajicit cum multis copijs in Syriam.

1270. Sanctus Ludovicus, Galliarum Rex, in Africam venit, & Saracenos acie vincit, Carthaginem capit, Tunetum obsidet, sed peste in castris ortâ, & amis-

& amiſſo filio Joanne, ipſe quóque lue afflatus ſanctiſſimè obijt. Conſternatis Chriſtianis pientiſſimi Regis morte, Carolus Siciliæ Rex appellens, animos reddidit. Supervenit & Eduardus Anglus, aſt cùm utrúmque exercitum lues affeciſſet, pacem cum Barbaris inire coguntur.

1271. Sancto Ludovico ſuccedit ejusdem hæres Philippus III. Poſtquam triginta menſibus Sedes vacâſſet Sancti Petri, eligitur in Pontificem Theobaldus Vice-Comes Placentinus, Archidiaconus Lugdunenſis, quo tempore is Ptolemaidæ verſabatur.

1272. Theobaldus redux ex Oriente, Romæ in Baſilica Sancti Petri coronatur, dictus Gregorius X. ſtatímque Concilium Generale indicit, ad quod etiam Græcos invitat, átque inter Genuenſes & Venetos pacem procurat.

1273. Gregorius X. locum Generalis Concilij Lugdunum aſſignat. Electores Imperij, juſſu Pontificis Gregorij, Francofurtum conveniunt, & Alphonſi Regis jure non ſatis aperto, eligunt in Regem Romanorum, Rudolphum Habſpurgenſem Comitem, abſentem, in obſidione Baſileæ, qui exeunte anno *Aquisgrani* coronatur.

1274. Concilium II. Lugdunenſe celebratur, cui interfuêre Epiſcopi 560. Abbates & alij Prælati 1500. præſentibus Græcis, Legatíſque Michaëlis Palæologi Græcorum Imperatoris, qui conceſſerunt proceſſioni Spiritûs Sancti, ex Patre Filióque, & Primatui Romani Pontificis. Ad hoc evocatus fuit & S. Thomas Aquinas, ſed dum proficiſcitur, obijt in itinere. In eodem Concilio, Sanctus quóque Bonaventura, pauló prius Purpurâ donatus, inter vivos eſſe deſijt, decorandus laureâ Doctorali in cœlo.

1275. Bendachar Sultanus Ægypti, fœdè vaſtat & depopulatur Armeniam, Chriſtiani in Syria inter ſe diſſident, ſicque præcipitantem jam rem Chriſtianam in Oriente, ad exitium & interitum impellunt. Rudolphus Imperator, Auguſtæ Vindelicorum, bellum contra Ottocarum Regem Bohemiæ decernit, & Romano Pontifici concedit liberè, quidquid olim Juris eſſet Imperij, in Exarchatu Ravennæ, totáque Flaminiâ.

1276. Obijt hoc anno Aretij in Tuſcia, Gregorius X. die 10. Januarij, cui poſt dies decem ſuccedit Innocentius V. qui moritur 22. Junij, átque huic 12. Julij ſubſtituitur Othobonus Fliſcus Genuenſis, nominatus Hadrianus V. qui poſt dies quadraginta obijt Viterbij, eíque ſubrogatur Joannes Petrus Luſitanus, Epiſcopus Tuſculanus, dictus Joannes XXI. alijs XXII. Mortuus quóque hoc anno eſt Jacobus Aragoniæ Rex, cognomento Præliator, ſeu Expugnator; utpotè qui trigeſies cum Mauris conflixit, poſt conditas bis mille

Ecclesias, in Honorem Deiparæ. Succedit eidem filius Petrus III. cognomento Magnus. Turcæ Sedibus suis à Tartaris pulsi, Græcorum ditiones in Natolia invadunt. Michaël Palæologus Imperator confirmat omnia, à suis probata in Concilio II. Lugdunensi, iisque etiam subscribit Filius ejus Andronicus.

1277. Bendachar Sultanus Ægypti, Christianorum hostis infensissimus, miserè perit. Moritur & Joannes XXI Pontifex, cui succedit Nicolaus III. Rudolphus Imperator, Viennam Austriæ capit, eidémque se Othocarus subdit, Austriámque in pœnam rebellionis Rudolpho cedere cogitur.

1278. Rudolphus Imperator, Othocarum Regem Bohemiæ, Austriam rursus armis repetentem prælio vincit, ac interimit, átque in Bohemiam transiens, intercessione Principum, Regnum permittit Venceslao Othocari filio, datâ illi in uxorem suâ filiâ, sed Moraviam Jure belli occupatam, eidem adimit.

1279. Rudolphus Imperator, in Conventu Viennæ, consensu omnium Principum Imperij, confirmat per Auream Bullam, Nicolao Papæ, omnia Privilegia & dona, quæ olim Gregorio, & ejus Successoribus contulerat. Obijt hoc anno, Boleslaus Poloniæ Rex religiosissimus, cognomento Pudicus, cùm ipse Virgo, Kingam uxorem, Virginem reliquisset.

1280. Majoricæ Insulæ Judæi quàm plurimi ad Fidem Christianam convertuntur, operâ Jugherij Mercatoris Genuensis, aliàs viri illiterati. Nicolaus III. Papa moritur. Albertus Magnus octogenarius, finem docendi & vivendi facit Coloniæ.

2281. Creatur Viterbij summus Pontifex, Simon de Bria Turonensis, qui in gratiam Sancti Martini Turonensis, dici voluit Martinus II.

1282. Contigerunt hoc anno famosissimæ illæ Vesperæ Siculæ, quando Regni Siciliæ incolæ, die sacro paschæ, signo per campanas Vesperarum tempore dato, per universam Siciliam, adorti Gallos nihil tale opinantes, intra duas horas, octo millia ex illis occidunt, & à Gallis deficientes, Insulam Petro Aragoniæ Regi tradunt. Sanctius filius Alphonsi Regis Castellæ, Patrem Regno depellit.

1283. Michaël Palæologus Imperator orientis moritur, succedit eidem Andronicus filius, qui exorsus ab iniquitate Imperium, omnia quæ acta & facta erant in Concilio Lugdunensi rescindit, & adversus Catholicos, persecutionem grandem inchoat.

1284. Moriuntur hoc anno Alphonsus Rex Castellæ, cui succedit filius Sanctius, & Hugo Lusinianus, Rex Cypri & Hierosolymorum, succedente filio

filio Joanne. Res Christianorum in Syria, ad exitium vergunt. Carolus Claudus, filius Caroli Siciliæ Regis, à Rogerio Auria, classis Aragoniæ Præfecto, navali pugnâ superatur, & capitur.

1285. Martinus Papa moritur Perusij, miraculis post obitum clarus, eique subrogatur Jacobus Sabellus Romanus, nominatúrque Honorius IV. Carolus titulotenus adhuc Siciliæ Rex moritur, eíque succedit jure ad minus prætenso Carolus filius, cognomine Claudus, tunc adhuc in Aragonia captivus. Eodem anno, obijt Philippus III. Rex Francorum, & habenas ejusdem Regni capessit illius filius Philippus IV. cognomento Pulcher. Sed & Petrus Rex Aragoniæ obijt succedente filio Alphonso Secundo.

2286. Henricus Rex Cypri, pulso Prorege olim à Carolo misso, coronatur Rex Hierosolymæ Ptolomaidæ. Honorius IV. Jacobum filium Petri Aragoni, ob assumptam Regni Siciliæ Coronam se invito, excommunicat.

1287. Honorius IV. Papa moritur, Tartari Poloniam crudelissimè vastant, Lesco Principe cum Uxore, & Regni Proceribus in Hungariam diffugiente.

1288. Eligitur in Pontificem Hieronymus Asculanus, Generalis Franciscanorum, Cardinalis Prænestinus, dictúsque est Nicolaus VI. Quo curante Carolus Claudus, certis conditionibus liberatur è captivitate Aragoniorum.

1289. Saraceni, Christianos de Principatu in Syria dissentientes vexant, ac Tripolim occupant, cæsis septem millibus Christianorum. Carolus Claudus Regnum Siciliæ invadit, & contra Jacobum Aragoniæ Regem, bellum suscipit.

1290. Parisijs, Sacra Hostia à Judæo vulnerata, miraculis claret. Andronicus Græcorum Imperator, fratrem suum Constantinum Porphyrogenitum, in carcerem conjicit, cum amico suo & fautore Michaële *Strategopolo*; Unde Græcorum Imperium destitutum his duobus præclaris belli Ducibus, qui impetus Turcarum suâ fortitudine reprimebant, postmodum ab ijsdem Turcis est labefactatum. Lesco Rege Poloniæ defuncto, filij ejus Regnum scindunt.

1291. Hoc anno piè creditur translata Domus Nazarethana Deiparæ, ex Palæstina, in collem propè Tersactam arcem in Dalmatia. Ptolomais obsidetur à Saracenis, cum 60. millibus equitum, & 160. millibus peditum, & expugnatur. In ipsa autem Urbe numerabantur 30. millia armatorum, & 40. millia incolarum Christianorum. Quo audito, reliquæ quóque Arces in Syria desertæ sunt à Christianis, atque sic tota Syria amissa, & cessavit bellum sacrum, duo-

duobus ferè fæculis gestum. Rudolphus Imperator, senio & laboribus fractus, anno ætatis 73. moritur.

1292. Comes Nassavius Francofurti, in Imperatorem Romanorum eligitur. Nicolaus IV. Papa Romæ moritur. Hoc anno è vivis abiêre Sanctus Albertus Carmelita in Sicilia, & Sancta Cunegundis Ducissa in Polonia.

1293. Alphonsus Imperator, bello adoritur Albertum Austriæ Ducem, suum Imperij competitorem. Domus Deiparæ ex Dalmatia divinitùs transfertur, ad sylvam Recinati, possessam à divite vidua, nomine Laureta, unde & denominata est Domus Lauretana.

1294. In Summum Pontificem eligitur Petrus de Morone, Eremita, & Ordinis Cœlestinorum Fundator, dictus Cœlestinus V. sed hic spontè se Pontificatu, quem invitus susceperat, non multò post abdicavit, inque locum ejusdem electus est Benedictus Cardinalis Cajetanus, dictus Bonifacius IV.

1295. Sanctus Petrus de Morone, à Bonifacio Pontifice, in custodiam traditus moritur.

1296. Bonifacio authore, Pax inter Francos & Aragonios initur. Præmislao Rege Poloniæ occiso, succedit Ladislaus Locticus. Errores Gerardi Sagarelli Perusiensis postea combusti, hoc tempore disseminantur.

1297. Sanctus Ludovicus Francorum Rex, à Bonifacio Papa canonizatur. Hæresis Fratricellorum emergit.

1298. Adolphus Imperator, commisso certamine in Agro Spirensi, cum Æmulo Alberto Duce Austriæ, vincitur & interficitur, & Albertus denuò, ab Electoribus in Imperatorem eligitur. Liber Decretalium VI. jussu Bonifacij Papæ, promulgatur.

1299. Secta Fratricellorum, à Bonifacio Papa extinguitur.

1300. Benedictus IV. Papa, Jubilæum Universale indicit, ad quod Romam concurrunt, supra ducenta millia hominum, tantæ tamen multitudini nihil ad victum defuit. Ad hunc annum referuntur Turcarum Ottomannorum Imperij initia.

CATALOGUS I.

Continens Nomina, Patriam, & Ordinem Romanorum Pontificum qui hoc Decimo tertio Sæculo Ecclesiæ præfuerunt, cum accurata assignatione Temporis, quo quis gubernare cœpit, ac desijt.

Nomina, Patria, & Ordo Romanorum Pontificum.	Initium Sedis. A. M. D.	Finis Sedis A. M. D	Duratio. A. M. D.	Vacat. M. D.
179. Honorius III. Romanus, Diaconus Cardinal.	1216. Julij. 18.	1227. Mar. 18	10. 8. 0.	0. 11.
180. Gregorius IX. Anagninus, Episcopus, Cardinalis.	1227. Mart. 19.	1241. Aug. 23	14. 5. 6.	1. 0.
181. Cœlestinus IV. Mediolanensis, Monachus Cisterc. Presbyter Cardinalis.	1241. Sept. 22.	1241. Oct. 8.	0. 0. 17.	20. 17.
182. Innocentius IV. Genuensis, Presbyter Cardinalis.	1243. Junij. 24.	1254. Dec. 7.	11. 5. 13.	0. 15.
183. Alexander IV. Anagninus, Presbyter Cardinalis.	1254. Dec. 22.	1261. Maij 21	6. 5. 0.	4. 3.
184. Urbanus IV. Anagninus, Episcopus Cardinalis.	1261. Aug. 29.	1264. Oct. 2.	3. 1. 4.	4. 3.
185. B. Clemens IV. Narbonensis, Episcopus Cardinalis.	1265. Febr. 5.	1268. Nov. 29	3. 9. 24.	33. 3.
186. B. Gregorius X. Placentinus, Archidiaconus Leodiensis.	1271. Sept. 1.	1276. Jan. 10.	4. 9. 10.	0. 10.
187. Innocentius V. ex Tarentasia, Ordin. Prædicatorum.	1276. Jan. 20.	1276. Junij 22	0. 5. 2.	0. 19.
188. Hadrianus V. Genuensis, Diaconus Cardi.	1276. Julij. 12.	1276. Aug. 18	0. 1. 6.	0. 26.

189. Joannes XIX. Ulissiponensis, Episcopus Cardinalis.	1276. Sept. 13.	1277. Maij 21.	0. 8. 8.	6. 4.
190. Nicolaus III. Romanus, Cardinalis Ursinus.	1277. Nov. 25.	1280. Aug. 22	2. 8. 27.	6. 8.
191. B. Martinus IV. Briensis Gallus, Presbyter Cardinalis.	1280. Febr. 22.	1285. Mar. 29	4. 1. 7.	0. 4.
192. Honorius IV. Romanus, Diaconus Cardinalis.	1285. Apr. 2.	1287. April. 5.	2. 0. 3.	10. 18.
193. Nicolaus IV. Asculanus, Ordinis Minorum, Episcopus Cardinalis.	1288. Febru. 22.	1292. April. 4.	21. 1. 14.	27. 2.
194. S. Cœlestinus V. Esserniensis Eremita.	1294. Julij. 7.	1294. Dec. 13	0. 5. 7.	0. 10.
195. Bonifacius VIII. Anagninus, Presbyter Cardinalis.	1294. Dec. 20.	1303. Oct. 2.	8. 9. 14.	0. 9.

CATALOGUS II.

Continens Nomina Imperatorum, qui hoc Decimo tertio Sæculo imperârunt.

In Occidente.

Otho IV. filius Henrici Ducis Bavariæ & Saxoniæ, electus anno 1208
Ab Innocentio III. coronatus 1209.
Imperio privatus 1210.
Obijt 1216.

Fridericus II. VI. Imperator, & Ducis Sueviæ filius, Rex Neapolis & Siciliæ, electus 1211.
Coronatus verò 1219.
Privatus Imperio in Concilio Lugdunensi 1245.
Interfectus 1250.

Henricus VII. filius Friderici II. ab aliquibus electus, sed non coronatus fuit.

Guilielmus Comes Hollandiæ electus 1246.
Occisus 1256.

Inter-

Interregnum annorum 2. & ampliùs. 1274.

Richardus Regis Angliæ frater electus 1258.

Ab una parte Electorum, ab alia verò Alphonsus Castellæ Rex, eodem anno.

Ille rediji in Angliam 1264.

Hic nunquam egressus est ex Hispania.

Rudolphus Habspurgi Comes, electus 1274.

Obijt 1291.

Adolphus Nassovius Comes, electus 1292.

Occisus 1298.

Albertus Austriæ Dux, filiùs Rudolphi Imperatoris, electus 1298.

Coronatus 1301.

In Oriente.

Alexius III. Angelus, Comnenus, pulsus 1203.

Isaacius revocatus cum filio Alexio, 1204.

Pulsus iterum eodem anno 1204.

Post hunc divisum fuit Imperium Orientale in Constantinopolitanum, & Trapezuntinum. Hoc erexêre denuò Græci. Illud obtinuerunt occupatâ Constantinopoli Latini.

Primus itáque Constantinopolitanus Imperator electus fuit Balduinus 1204.

Captus 1205.

Peremptus 1206.

2. Henricus frater Balduini electus 1206.

Obijt 1216.

3. Petrus Contenæus, electus 1216.

Interfectus 1221.

4. Robertus ejusdem filius, electus 1222.

Obijt 1228.

5. Balduinus II. Roberti filius, electus 1229.

Pulsus à Michaële Palæologo 1260.

Et sic Latinum Imperium in Oriente desijt.

Græcorum verò Imperatorum fuit hæc series.

Captâ Constantinopoli à Latinis, eligitur à Græcis in Imperatorem Lascaris, átque Niceæ coronatur 1204.

Huic successit Joannes Ducas Balthazar, creatus in Imperatorem Adrianopoli 1222.

Obijt 1255.

Huic Theodorus Lascaris, filius Joannis Ducæ successit 1255.

Obijt 1259.

Huic Joannes Ducas junior, filius Theodori II. Septennis 1259

Occisus à Michaële Palæologo, qui sibi Imperium usurpavit 1250.

Et pulsu Balduino II. ac recuperatâ Constantinopoli, Imperium Orientale Græcis restituit, obiítque anno 6. 1282.

Ac huic Andronicus II. Palæologus, Michaëlis filius successit. 1282.

Imperavítque úsque ad finem decimi tertij sæculi, & ultra, nempe qui obijt 1325.

CATALOGUS III.

Continens Nomina, & Ordinem Regum aliorum Regnorum, qui hoc Decimo tertio Sæculo regnârunt, præsertim, quorum in hac Synopsi Chronologica fit aliqua mentio.

Reges Galliæ.

Philippus II. Augustus úsque ad Annum 1223.
Ludovicus VIII. ejusdem filius, úsque ad annum 1226.
Sanctus Ludovicus IX. Ludovici VIII. filius, úsque ad annum 1270.
Philippus III. Audax, Sancti Ludovici Regis filius, úsque ad annum 1284.
Philippus IV. Pulcher, Philippi III. filius, úsque ad annum 1314.

Reges Legionis, & Castellæ.

Henricus Alphonsi VIII. filius, Rex Castellæ, ab anno 1214.
Ferdinandus III. Alphonsi IX. filius, Rex Legionis & Castellæ, ab anno 1216.
Alphonsus X. Ferdinandi III. filius, ab anno 1252.
Sanctius IV. Alphonsi X. filius, ab anno 1284.
Ferdinandus IV. Sanctij IV. filius, ab anno 1295. úsque ad annum 1310.

Reges Navarræ.

Theobaldus I. ab anno 1235. Theobaldus II. ab anno 1254.
Henricus Petrus frater Theobaldi, ab anno 1271.
Philippus Pulcher, Rex Galliæ, ab anno 1274. úsque ad annum 1310.

Reges Aragoniæ.

Petrus II. Alphonsi II. filius ab anno 1203. regnavit annis 10.
Jacobus Victor, seu Expugnator Maurorum, ab anno 1213. regnavit annis 62.
Petrus III. Jacobi filius ab anno 1276. vocatus ad Regnum Siciliæ, regnavit annis 9.
Alphonsus III. ejusdem filius, ab anno 1286. regnavit annis 6.
Jacobus II. frater Alphonsi, priùs Rex Siciliæ, ac dein Aragoniæ, ab anno 1292. regnavit annis 35.

Reges Lusitaniæ, & Portugalliæ

Savellius I. Maurorum Debellator, ab anno 1211.
Alphonsus II. filius Sanctij, ab anno 1212.
Sanctius ejusdem filius, ab anno 1224.

Alphon-

Alphonsus III. frater Sanctij II. ab anno 1248.
Dionysius, Alphonsi III. filius, ab anno 1280. regnavit annis 31.

Reges Siciliæ, & Neapolis.

Constantia, filia Rogerij Ducis Apuliæ, ex Monasterio Monialium extracta, jussu Pontificis, & Hæres Regni Siciliæ declarata, ac desponsata Henrico Friderici Ænobardi filio, regnavit úsque ad annum 1208.
Fridericus II. filius Henrici Regis, ab anno 1209.
Conradus Caputus Legitimus Friderici II. filius, ab anno 1250.
Mansfredus Nothus, ejusdem Friderici filius, Regni injustus usurpator, ab anno 1255. victus à Carolo Andagavensi, occubuit 1265.
Conradus II. filius Conradi I. Rex Siciliæ, & Neapolis, captus, & securi percussus, jussu Caroli Andegavensis, anno 1267.
Carolus itáque Andegavensis, Regnum Siciliæ & Neapolis occupavit, 1267.
Carolus II. Claudus, filius Caroli Andegavensis, navali prælio victus & captus, à Petro Rege Aragoniæ, anno 1284. Eâ conditione, anno 1288. dimissus est, ut contentus Neapoli, Regnum Siciliæ Aragonijs cederet.

Reges Angliæ.

Joannes, frater Richardi Regis Angliæ, Regnum occupat anno 1201. qui regnavit annis 16.
Henricus III. ab anno 1217. regnavit annis 56.
Odoardus IV. Sanctus, filius ejusdem, ab anno 1273. regnavit annis 34. Obijt anno 1307.

Reges Poloniæ.

Lescus V. Albus, Casimiri filius, qui impuber obijt, anno 1202.
Uladislaus II. ab anno 1202.
Boleslaus V. Pudicus, filius Uladislai, ab anno 1226. regnavit annis 53. obijt 1279.
Lescus IV. Niger, Boleslai Cognatus, obijt, anno 1289.
Primislaus, ab anno 1289. Trucidatus eodem anno
Uladislaus Locticus, pulsus anno ultimo, hujus Decimi tertij Sæculi.

Reges Hungariæ.

Emericus, filius Belæ III. regnavit ad annum 1206.
Ladislaus II. Filius Emerici, ad annum 1207.
Andreas II. filius Belæ III. dictus Hierosolymitanus, ad annum 1238.

Bela IV. filius Andreæ II. ad annum 1275.
Stephanus IV. filius Belæ IV. ad annum 1277.
Uladislaus III Chunus, filius Stephani IV. occisus à Cumanis, 1291.
Andreas III. Venetus, ab anno 1291. explevit hoc Decimum tertium Sæculum moriens, 1301.

CATALOGUS IV.

Continens Nomina Scriptorum Ecclesiasticorum, Decimi tertij Sæculi.

Ex Summis Pontificibus: Innocentius III. Gregorius IX. Innocentius IV. Clemens IV. Innocentius V.

Guilielmus cognomento Nembrigensis.
Joannes Belethus.
Robertus de Monte, Chronologus.
S. Antonius de Padua.
Michaël Choniates.
Joannes Algrinus.
Guilielmus Arvernus, Parisiensis Episc.
Joannes Friburgensis.
Alexander de Hales, Ord. S. Francisci.
Helinandus Monachus, Gallus.
Petrus Cantor, Parisiensis.
Guilielmus Leycestre.
Jacobus de Vitriaco, Cardinalis.
Conradus Lechtenau, Abbas.
S. Rajmundus de Pennafort.
Guilielmus Brito.
Guilielmus Antisiodorensis.
Albertus Magnus Ord. S. Dominici.
Hugo de S. Caro, Cardinalis.
Martinus Polonus.
Matthæus Parisiensis.
Guilielmus Peraldus.
S. Bonaventura Ord. S. Francisci,
Henricus Stero, Monachus.
Ægidius Columnius,
Joannes Galensis.
Joannes Parisiensis, Dominicanus.
Robertus de Russia, Minorita.
Severus Alexandrinus.
Gaufridus, de Bello loco.
Richardus de Media Villa, Franciscanus.
Nicolaus Henapius.
Mechtildis Virgo.
Hugolinus Patriarcha Constantinopolit.
Jacobus Picolomineus Cardinalis.
Demetrius Sidonius, Thessalonicensis.
Nicephorus, Callistus.
Joannes Duns Scotus, Ord. S. Francisci.
Henricus Cardinalis, cognom. Ostiensis.
Gualterius Pictaviensis, Ord. S. Francisci.
Humbertus, Ord. S. Dominici Generalis.
S. Thomas Aquinas, Doctor Angelicus.
Thomas Cantapratensis,, Ordinis S. Dominici.
Joannes Parmensis.
Guilielmus Durandus, dictus Speculator.
Joannes Hispalensis.
Udalricus Argetinensis, Dominicanus.
Guido Bajsius, Decretista.
Ægidius Romanus, Bituricensis Archi-Episcopus.
Gertrudis Sanctimonialis.

Joan-

Joannes Peckam, Franciſcanus.
Henricus Gandavenſis.
Nicolaus de Lyra, Anglus, Ordinis Sancti Franciſci.
Jacobus de Voragine.
Georgius Pachimerius.
Joannes de Sancto Geminiano.
Rajnerus, Piſanus.

CATALOGUS V.

Continens Nomina Prophanorum Scriptorum, Decimi tertij Sæculi.

Papias Grammaticus.
Saxo Grammaticus, Hiſtoricus.
Accurſius Florentinus, Juris-Conſultus.
Alexander de Villa Dei, Ordinis S. Franciſci, Grammaticus, Philoſophus, Aſtronomus.
Joannes de Sacro Boſco, Mathematicus.
Joannes de Blanaſco, Juris-Conſultus.
Sinibaldus, Juris-Conſultus.
Othofredus, Juris-Conſultus.
Jacobus Beluacenſis, Juris Conſultus.
Alphonſus Rex Hiſpaniæ, Philoſophus, & Mathematicus.
Richardus de Malis Umbris, Juris-Conſultus.

CATALOGUS VI.

Perſonarum Sanctitate illuſtrium, Decimi tertij Sæculi.

Sanctus Dominicus, Fundator Ordinis Prædicatorum, obijt anno 1221.
Sanctus Engelbertus, Colonienſis Epiſcopus, Martyrio coronatur 1225.
Sanctus Franciſcus, Fundator Ordinis Minorum, migravit in cœlum 1226.
Sancta Eliſabeth, Andreæ Regis Hungariæ filia, Landgravia Haſſiæ. 1231.
Sancta Hedvigis, Duciſſa Poloniæ, evolavit ad cœlum 1243.
Sancta Lutgardis Virgo, in Brabantia, animam Deo reddidit 1246.
Sanctus Petrus, Ordinis Sancti Dominici, perfidè trucidatus 1252.
Sancta Clara Virgo, Monialium prima Fundatrix, ex hac vita migravit 1253.
Sanctus Ludovicus, Rex Galliarum.
Sanctus Ivo, Presbyter & Confeſſor, pupillorum, viduarum, & pauperum Advocatus.
Sanctus Albertus, Ordinis Carmelitarum corporis ergaſtulo ſolutus 1292.
Sanctus Ludovicus, Epiſcopus Toloſanus, Ordinis Minorum, vitam hanc cum meliore commutavit, anno 1297.

CATALOGUS VII.

Hæresiarcharum, & Hæresum præcipuarum, Decimi tertij Sæculi.

1. Albingenses. 2. Flagellantes. 3. Pseudo-Apostoli, quorum Dux erat Gerardus Sagarellus. 4. Fratricelli, quorum caput erat Hermannus Italus.

CATALOGUS VIII.

Conciliorum Decimo tertio Sæculo celebratorum.

Concilium Mompuliense, anno 1214: contra Albingenses.
Lateranense IV. Generale 1215. contra eosdem Albingenses.
Oxoniense 1222. pro moribus.
Aliud in Germania 1225. contra Simoniacos & Concubinarios.
Londinense 1237. pro moribus.
Lugdunense I. Generale 1245. contra Fridericum Imperatorem, & pro Terra Sancta.
Lugdunense II. Generale 1274. de conjunctione Græcorum & Latinorum.

CATALOGUS IX.

Eventuum Memorabilium Decimi tertij Sæculi.

1. Ordo Hospitaliorum Sancti Spiritûs Romæ inchoatur, anno 1201.
2. Ordo Sancti Dominici instituitur. 1201.
3. Reverendorum Patrum Carmelitarum Ordo reformatur 1205. & sub ipsorum Generali Bertholdo II. ab Honorio IV. confirmatur 1285.
4. Ordo Sanctissimæ Trinitatis, pro Redemptione Captivorum inchoatur, 1208.
5. Multi Crucem assumunt, ad oppugnandos Albingenses Hæreticos. 1208.
6. Ordo Sancti Francisci instituitur. 1209.
7. Ordo Fratrum Eremitarum Sancti Pauli primi Eremitæ, in Hungaria instituitur, à Beato Eusebio Strigoniensi. 1215.
8. Ordo Monialium Sancti Francisci, à Sancta Clara ejus concive inchoatur.
9. Magna lues armentorum, ab Hungaria, per Germaniam universam Galliámque diffunditur. 1231.
10. Ordo Canonicorum Regularium Sancti Marci, Romæ inchoatur. 1231.
11. Instituitur Ordo Militaris, Sanctæ Mariæ de Mercede, pro Captivorum Redemptione, à Jacobo Rege Aragoniæ 1232.

Eodem anno, Ordo Sylvestrianorum, sub Regula Sancti Benedicti, à Beato Sylvestro

veſtro, Vallis Umbroſæ Monacho. Et anno ſequenti 1233. Militiæ Mentoſiæ, in Regno Valentiæ.

12. Univerſitas Viennenſis fundatur 1297.

13. Magna pars Sanctæ Crucis Domini, unâ cum Spongia, & ferro Lanceæ, à ſancto Ludovico, Pariſios transfertur.

14. Biblia Sacra in Capita, & verſiculos diſtinguuntur.

15. Pileus rubeus Cardinalibus, in Concilio Lugdunenſi tribuitur.

16. Ordo Servitarum ſeu Servorum Beatæ Virginis inſtituitur.

17. Feſtum Corporis Chriſti, ab Urbano IV. inſtituitur.

18. Ordo Patrum Cœleſtinorum, à Petro de Morone inſtituitur.

19. Peractæ ſunt hujus Sæculi anno 1281. Veſperæ Siculæ, quo nomine vocata fuit Gallorum, (qui plus octo millibus erant) cædes repentina in Sicilia.

20. Jubilæum quovis centeſimo anno celebrandum, à Bonifacio Papa conſtituitur.

FINIS.

III. SYNOPSIS CHRONOLOGICA.

Continens Res memorabiles Eccleſiæ, Decimi quarti & decimi quinti Sæculi, ſeu ab Anno Chriſti 1300. úsque ad Annum 1500.

1301. AD initium hujus Decimi quarti ſæculi, Romanæ, ac conſequenter toti Catholicæ Eccleſiæ, præfuit Bonifacius VIII. Conſtantinopolitanam Sedem tenuit Joannes Patriarcha, átque hoc ſe abdicante dignitate Patriarchali, eidem reſtitutus eſt Athanaſius.

Imperium Occidentis rexit *Albertus Archidux* Auſtriæ: Orientis verò Andronicus II. Palæologus.

Reges potentiſſimorum Regnorũ erant ſequentes: *Galliæ & Navarræ*. Philippus IV. *Hiſpaniæ* hoc eſt *Aragoniæ*, *Legionis*, *& Caſtellæ* ac ſimul *Siciliæ*, Ferdinandus

dus IV. Sanctij IV. filius *Lusitaniæ*, Dionysius, Alphonsi III. filius. *Neapolis* Carolus II. Claudus. *Angliæ*, Odoardus IV. *Bohemiæ*. Uladislaus IV. qui simul fuit Rex *Poloniæ*, in locum exulantis Uladislai Loctici. *Hungariæ* Andreas Venetus, *Daniæ* Ericus VII. *Sueciæ* Brigerus II. *Norvegiæ*, Aquinus II. *Tartarorum* Rex fuit Cassanus, sexennio ante, ad fidem Christianam miraculosè conversus. Turcarum demum primus Rex Othomannus I. Quô eodem anno, inter Principes Christianos, varia exorta sunt dissidia; & primò quidem inter ipsum summum Pontificem, & Philippum IV. Regem Galliæ oritur acerrimum bellum. Dein in Hungaria, mortuo siquidem Andreâ II. Rege sine prole, Proceres in Electione novi Regis, diversas in partes scissi, alij elegerunt Venceslaum Bohemiæ Regem, & hoc recusante Venceslaum ejusdem Filium, alij Othonem Bavariæ Ducem, alij Carolum Martellum, Caroli Claudi Regis Neapolis Filium, unde nova exorta bella, & vastationes in Regno. *Scoti* demum proprio carentes Rege, Anglicum jugum excutere volentes, triplici prælio congressi cum Anglis, victores de ijsdem triumphant.

1302. Flandri rebellant Regi Franciæ, & apud Curtacum insignem de Gallis victoriam reportant. *Ischia* Insula seu Ænaria tantùm sulphurei ignis evomuit, ut omnes suos incolas, cum animantibus & arboribus cunctis sepelierit, & interemerit. Acerba discordia continuatur inter Pontificem & Regem Franciæ. Albertus Imperator prosequitur Jura Imperij, adversûs Principes & præsules Imperij, qui ea, sibi usurpaverant. Mapheus & Guido Turianus de Ducatu Mediolanensi disceptant, & hic priore excluso, eodem potitur. Carolus Martellus moritur Hungariâ non potitus.

1303. Bonifacius Papa, ex insidijs à Gallis Anagniæ capitur, & Romam perductus, mœrore animi obit, eidem succedit Benedictus XI. ad quem statim Philippus Galliæ Rex, Legationem mittit, eúmque sibi conciliat. Obijt hoc anno S. Ivo Trecorensis presbyter, pupillorum & viduarum advocatus. Rex Angliæ Scotiam vastat. Flandri à Gallis vincuntur, & cæduntur.

1304. Benedictus Papa, Regem Regnúmque Franciæ absolvit ab Interdicto & Anathemate, quo innodati fuerant à Bonifacio Papa, eódemque anno moritur Perusij 5. Julij. Victis Flandris ac cæsis à Gallis, pax inter eosdem conficitur. Cassano Tartarorum Rege Christiano mortuo, succedit Campagadus, à Fide Apostata, sub quo tota Christianitas inter Tartaros concidit, sed & Tartarorum Imperium corruit, & Monarchia illorum subdivisa est in complures Hordas. Otho Dux Bavariæ, in Regem Hungariæ eligitur.

1305. Clemens V. Papa creatur Perusij, coronatúrque Lugduni, qui ob seditiones Italorum, Pontificiam Sedem Avenionem in Gallias transtulit. Venceslaus Rex Hungariæ, ob timorem advenientis Othonis æmuli, in Bohemiam se recipit, & Sacram

Sacram Coronam secum aufert. Venceslaus IV. Bohemiæ & Poloniæ Rex extinguitur, & à Polonis Uladislaus Locticus in regnum revocatur.

1306. Parentem subsequitur Filius Venceslaus V. Rex Bohemiæ, moriens anno ætatis 18. Mox Albertus Cæsar Regno Bohemiæ præficit Rudolphum Flium. Clemens Papa V. favet Philippo Regi Galliarum, eidémque ac Ecclesiæ Gallicanæ multas prærogativas concedit. S. Nicolaus Tolentinus, ad Cœlos migrat. Equites Hospitalarij ac Templarij, Hugonem Regem Cypri deponunt, eundémque in Armeniam ablegant. Robertus Bruscus, ex Anglia in Scotiam elapsus, necato Cumeno, in Regem Scotiæ coronatur.

1307. Clemens Papa, in Andronicum Græcorum Imperatorem, Anathema vibrat, veluti Schismaticorum & Hæreticorum Fautorem. Ludovicus Cognomento Hutinus, Philippi Regis Galliarum Primogenitus, Pampelone in Regem Navarræ coronatur. Odoardus IV. Rex Angliæ moritur anno ætatis suæ 68. Regni 34. Helveti primum fœdus inter se ineunt, adversùs Clementissimorum Principum Austriacorum, malos ministros, crudelissimos exactores, & non tam Præfectos, quàm Tyrannos.

1308. Albertus Imperator Romanorum, à Joanne nepote Sueviæ Duce, interficitur, cui succedit in Imperio Henricus Lucemburgius. S. Clara de monte Falcone, in Cœlum migrat. Joannes Duns Scotus, Doctor subtilis Coloniæ moritur. Veneti pulso Francisco Estensi, Feudatario Ecclesiæ, Ferrariam occupant. Otho Dux Bavariæ, Regno Hungariæ renunciare cogitur.

1309. Carolo Claudo Rege Neapolis mortuo, succedit Filius Robertus, prætermisso Caroloberto, Caroli Martelli, primogeniti Caroli Claudi Filio, Pontifice id approbante, ut Carolobertus Anno sequenti, reciperetur in Regem Hungariæ.

1310. Veneti ob occupatam Ferrariam à Clemente Papa excommunicantur. Ordo Templariorum extinguitur. Hospitalarij Equites, Rhodum Insulam à Turcis vendicant, in eámque migrant, & inde Rhodij Equites vocantur. Henricus Imperator, in Italiam venit, & primò ad Mediolanum, Imperatoriâ ferreâ Coronâ insignitur. Joannes Rex Armeniæ, Regno dato Leoni nepoti, fit Religiosus Ordinis S. Francisci. Carolo-Robertus, in Regem acceptatur ab Hungaris.

1311. Henricus Imperator Urbes Italiæ, quâ vi, quâ minis sibi vendicat, Celebratum est hoc anno à Clemente V. Concilium Oëcumenicum Viennense in Gallia. *Dulcinus* novæ Hæresis Author, à Clemente damnatur, & exuritur.

1312. Henricus Imperator Occidentis Romam venit, ibidémque aureâ Coronâ coronatur. Andronicus Imperator Græcorum implorat auxilia Principum

pum Christianorum contra Turcas, à quibus graviter premebatur. Ferdinandus Castellæ Rex moritur.

1313. Henricus Imperator obit ætatis anno 51. A Clemente V. Imperij Vicarius Robertus Rex Siciliæ constituitur. Philippus Rex Galliæ, & OdoardusV. Rex Angliæ, cum multis Proceribus Cruce signantur, & bellum contra Turcas suscipiunt. Imago Beatissimæ Virginis, à S. Gregorio olim S. Leonardo in Hispaniam missa, & metu Saracenorum abscondita, apud Guadalupam hoc anno est inventa, quæ multis postea miraculis celeberrima fuit.

1314. Andronici Græcorum Imperatoris cognatus *Philas Palæologus*, modicis copijs Turcas superat, & Græcorum animos restituit. Moritur Clemens V. de cujus successore eligendo, Cardinales inter se distrahuntur, uti & Electores in eligendo Imperatore, quorum una pars Ludovicum Bavarum, altera Fridericum Austriacum elegit. Philippus Pulcher Galliæ Rex moritur anno ætatis 46. Regni 30. Succedit eidem Ludovicus Filius, jam ante Navarræ Rex, hujus nominis X. cognomento Hutinus.

1315. Niphon Patriarcha Constantinopolitanus dejicitur, & in locum ejusdem substituitur Joannes XII. Sedes Romana vacat, hoc etiam anno. Actus Sorbonicus, seu actus magnus ex Theologia in Universitate Parisiensi, à Francisco Mayron Minorita instituitur. Pestis atrox per Europam grassatur.

1316. Eligitur in Pontificem Jacobus de Ossa, Cardinalis Portuensis dictus vulgò Joannes XXII. Ludovicus Hutinus Rex Galliæ, annos natus 27. moritur. Succedit eidem Philippus V. cognomento Longus, frater Ludovici X. Ludovicus Bavarus, statim Confirmationem suæ Electionis à Joanne Papa sollicitat, non tamen impetrat ob causam Friderici Austrij, necdum satis perspectam.

1317. Joannes Papa jubet Clementinas Constitutiones explicari in Scholis. Idem Pontifex Res Anglicanas & Scoticas componere satagit, sed conatu irrito, eò, quòd Scotis pax illa visa sit pernitiosa. B. Agnes Politiana, ab eodem inter Cœlites refertur. Fratricellorum Hæresis, rescripto Pontificis damnatur.

1318. Ex Pontificis ex Italia absentia, turbæ Italicæ exoriuntur.

1319. Expeditio Castellanorum, in Mauros malè cedit. Jacobus Aragoniæ Rex, se Regno abdicat. In Lusitania, inter Patrem Dionysium, & Alphonsum Filium acriter certatur, nec procurata pax, nisi precibus Sanctæ Elisabethæ matris Alphonsi. Ordo Montis Oliveti instituitur.

1320. Deposito Joanne Gliffin Patriarchâ Constantinopolitano, succedit Gerasmus Monachus. Uladislaus Locticus, operâ Pontificis, Rex Poloniæ coronatur, & Pontifici offert S. Petri denarium capitatim. Turcæ Cherso-

ne

nè occupatâ, in Thraciam excurrunt. B. Thomas Erefordensis Episcopus, à Joanne Papa canonizatur.

1321. Andronicus Junior Nepos Andronici senioris, ex Michaële Filio, in Avum rebellat. Ludovicus Bavarus, & Fridericus Austrius de Imperio disceptant.

1322. Moritur Philippus Longus Rex Galliæ, cui succedit Carolus Frater ejusdem, cognomento Pulcher. Fridericus & Ludovicus Imperatores, grandi prælio inter se confligunt, & penes hunc, stat victoria, Friderico capto, ejusdémque Fratre Henrico.

1323. Initio hujus anni Fœdus inter Francos, Venetos, & Pontificem initum, adversùs Turcas Ægæum Mare infestantes. Joannes Pontifex, Ludovicum Imperatorem condemnat, & Imperio se abdicare mandat. Obijt hoc anno S. Elzearius Comes, Parisijs, quamuis alij ejus mortem ad annum 1325. transferant.

1324. Ludovicus Bavarus, ad Concilium Generale provocans, excommunicatur à Pontifice. Franci Anglos in Aquitania, & Scoti eosdem Anglos in Anglia profligant.

1325. Felix hic annus fuit, à Reconciliationibus Principum. Dum inter Anglos & Gallos pax concluditur, & Andronicus junior nepos, cum Avo sibi reconciliantur, ac concordiam ineunt inter se, Ludovicus & Fridericus, ut huic Germania, illi Italia cederet.

1326. A Romanis invitatur Joannes Pontifex, ut redeat in Urbem, ibique Sedem figat relictâ Avenione, eóque reditum excusante propter senium, ij, evocant Romam Ludovicum Bavarum. Turbatur Anglia gravibus motibus, quibus Eduardus Rex sublatus, eíque Filius ejusdem nominis est substitutus.

1327. Ludovicus Bavarus ingreditur Italiam, & à Schismaticis Mediolani coronatur ferreâ Coronâ. Mortuo Jacobo Rege Aragoniæ, succedit Alphonsus IV. ejusdem Filius. S. Rochus in Cœlum migrat.

1328. Andronicus Græcorum Imperator, à Nepote Andronico exauthoratur. Moritur Osmannus seu Othomannus Turcarum Princeps, eíque succedit Filius natu minimus Orchannes, necatis fratribus. Ludovicus Bavarus, Romæ à Schismaticis aureâ Coronâ coronatur. Qui mox Petrum Corbarium Pseudo-Pontificem eligunt, sub nomine Nicolai V. Verùm hic à Romanis depellitur, acclamatúrque Papa verus Joannes XXII. Carolus Pulcher Galliarum Rex moritur, ei succedit Philippus Valesius.

1329. Petrus Corbarius Pseudo-Pontifex, furit in Joannem XXII. verum Pontificem; mox tamen culpam suam agnoscit, eidémque reconciliari

desiderat. Ludovicus Bavarus inglorius, ex Italia redit. Moritur Robertus Scotiæ Rex, eique succedit David Filius ejusdem.

1330. Petrus Corbarius, submittit se Joanni Pontifici, & ab eodem Avenione includitur. Carolus Rex Hungariæ, à quodam Fœliciano graviter vulneratur. Castellæ & Aragoniæ Reges junctis viribus insignem de Mauris reportant victoriam.

1331. Orchannes Turcarum Rex, Nicæam Bythiniæ, post longam obsidionem capit. Uladislaus Rex Poloniæ, Equites Teutonicos magnâ strage afficit.

1332. Moritur Andronicus Senior, Græcorum Imperator, postquam imperâsset annis 50. vixisset 74. Andronicus Junior infeliciter in Turcas pugnat. Joannes Bohemiæ Rex, Pontificem inter, & Ludovicum Bavarum, pacem reconciliare frustra laborat.

1333. Heraclea à Mauris capitur. Eduardus Anglorum Rex, ad Barvicum, quod obsidebat, magnam cladem Scotis infert. Uladislao Loctico Rege Poloniæ defuncto, succedit Filius Casimirus Magnus.

1334. Joannes Papa moritur, anno ætatis 90. cui substituitur Jacobus de Furno Cisterciensis, Cardinalis S. Priscæ, dictúsque est Benedictus VII. Hic Antecessoris sui sententiam, in Ludovicum Bavarum confirmavit, & Ordines Benedictinorum, ac Cisterciensium reformavit.

1335. Benedictus VII. Ludovicum Bavarum hortatur, ut resipiscat, & monitionem spernentem excommunicat. Italia ob absentiam Pontificis miserè discerpitur. In Polonia ingens Locustarum multitudo grassatur.

1336. Babyloniæ Sultanus, curam Sepulchri Christi Domini Hierosolymis, Patribus Franciscanis committit. Atrox bellum, inter Anglos & Francos exoritur. Alphonsus Aragoniæ Rex moritur, succedit eidem Filius Petrus IV.

1337. Obit Fridericus Siciliæ Rex, cui succedit Filius Petrus II. Mater Eleonora fit Monialis S. Claræ. Scytæ & Turcæ Thraciâ vastatâ, multa, Christianorum millia in servitutem abducunt. Concilium Avenionense celebratur, Pontifex modis omnibus adlaborat pro compositione pacis, Francos inter & Anglos, ast hi ejusdem voluntati non acquiescunt.

1338. Pontificem inter & Ludovicum Bavarum de pace agitur, sed hæc non concluditur. Ludovicus proinde ad Concilium provocans, nec absolutionem impetrans palàm à Pontifice deficit, ejúsque authoritatem, quò ad Electionem & Confirmationem Imperatoriæ dignitatis impugnat. Locustæ denso agmine devastatâ Poloniâ, Hungariam & Bohemiam quóque vastant.

1339.

1339. Romani deſerto Ludovico Bavaro adhærent Pontifici. Græci à Latinis expetunt auxilia contra Turcas, polliciti cum Eccleſia Latina unionem, hanc tamen non impetrant, cùm omnibus conſtaret de ipſorum inconſtantia, ac ficta oblatione. Alphonſus XI. Caſtellæ Rex, & Alphonſus IV. Rex Luſitaniæ, impetratis à Benedicto VII. Indulgentijs, ingentem exercitum Cruce ſignatorum colligunt, & quinque Reges Maurorum acie vincunt.

1340. Pontifex diverſis, qui à Ludovico Bavaro defecerant confirmat Dominia. Chriſtiani, Duce Simone à Quadro, paucis triremibus in Orientem navigantes, Turcas in Euxino Mari divagantes, magnis cladibus afficiunt. Angli pugnâ navali inſignem de Francis reportant victoriam.

1341. Andronicus Imperator Conſtantinopolitanus moritur, relinquens duos impuberes filios, Joannem & Michaëlem, quorum tutelam committit Joanni Cantaguzeno, hic verò facit ſe ex Tutore Auguſtum, ſic ſimul duo fuêre Auguſti, Tutor Cantaguzenus, & Hæres Joannes, ſeu Calo-Joannes. Caſimirus Rex Poloniæ, Lithvaniam ſibi ſubjicit, & in formam Provinciæ redigit.

1342. Moritur Benedictus VII. cui ſufficitur Petrus Rogerius olim Benedictinus nominatúrque Clemens VI. Objit quóque Carolus Hungariæ Rex, cui ſuccedit Ludovicus Flius. Graves ubique terrarum hoc anno exundationes. Romani Clementem Legatione accerſunt, qui tamen eorum votis obſecundare non potuit inſidias Ludovici Bavari metuens.

1343. Clemens Papa, Chriſtianos in Turcas excitat, & Jubilæum indicit. Moritur Rogerius Neapolis Rex, relinquens poſt ſe Hæredem neptem Joannam deſponſatam Andreæ Hungaro, Fratri Ludovici Regis.

1344. Chriſtiani feliciter pugnant in Aſia contra Turcas, & Smyrnam occupant, deletâ Turcarum Claſſe. Algezira quóque ad Fretum Gaditanum, hoc anno Mauris erepta, auxilio Francorum, Navarrorum, & Pontificis.

1345. Promulgatur iterum Crux in Turcas, & huic expeditioni præficitur Humbertus Delphinus, cujus auſpicijs exuſtæ ſunt Turcarum naves, præterea nihil memorabile eſt geſtum. Joannes Cantaguzenus res ſuas firmat, ſéque in Imperatorem Conſtantinopolitanum coronari curat, ac Filiam ſuam Orchanni Turcarum Principi, in Matrimonium tradit. Andreas Hungarus Neapolis Rex, ab uxore Joanna ſtrangulatur.

1346. Jubente Clemente VI. Pontifice, Ludovicus Bavarus exauthoratur, Imperióque privatur, ínque illius locum eligitur ab Electoribus Carolus IV. Joannis Bohemiæ Regis Filius. Galli ab Anglis vincuntur. Pontifex Alphon-

phon-

phonso Castellæ Regi acquisitionem Insularum Fortunatarum confirmat, modò ibi Christianam Legem instituat.

1347. Ludovicus Bavarus moritur. Joanna Regina Neapolis, timens sibi à Ludovico Rege Hungariæ, ob necatum Fratrem ejusdem, ac suum Maritum Andream, jus omne suum in Siciliam resignat Ludovico Regi Siciliæ, promittenti auxilia contra invasores Regni Neapolitani. Joannes Contaguzenus, astu Constantinopolitanam Urbem, & ipsum Calo-Joannem Imperij Hæredem capit.

1348. Ludovicus, Rex Hungariæ vindicaturus mortem Fratris sui Andreæ, Regnum Neapolitanum occupat, Joannâ reâ necis fugiente, ac recurrente Avenionem ad Pontificem.

1349. Pestis Europam ita depascitur, ut vix tertia pars hominum superfuerit. Hubertus Delphinatûs Princeps, Dominicanorum Religionem ingreditur, & Principatum Regi Francorum consignat, eâ conditione, ut Primogenitus Regis Delphinus appelletur. Turcæ in Thracia invalescunt dissimulante Cantaguzeno.

1350. Clemens Papa Jubilæum celebrat, maximâ populi multitudine Romam confluente. Philippus Rex Francorum moritur succedente Filio Joanne. Alphonso Castellæ Regi succedit Petrus Filius.

1351. Damasci, dira in Christianos excitatur persecutio, proponente eisdem Tyranno, aut Crucem, aut impij cultum Machometi. Ex his nonnisi 22. inventi, qui Crucem præeligerent, reliquis ad ritum Mahometis transeuntibus. Ingens Cometa apparet, & bellum Anglos inter & Francos innovatur. Excitatur etiam aliud intestinum in Belgio, Filium inter & Matrem, hoc tamen brevi componitur, & pace compositâ, Matri cessit Hannonia, Filio Hollandia. Poloni Lithuanos vincunt, & ipsi vicissim à Tartaris vastantur.

1352. Pontificis opera, Joanna restituitur in Regnum Neapolis, eâ tamen conditione, ut post mortem ejus, Jus Regni sit penes Ludovicum Regem Hungariæ. Joannes Wiclephus Anglus Hæresiarcha, suas Hæreses protrudit. Clemens VI. Papa moritur Avenione, eidem succedit Innocentius VI. Cantaguzenus cum Calo-Joanne, Tutor cum Hærede pro Imperio pugnant.

1353. Cantaguzenus, à Calo-Joanne pressus, ad Turcas confugit, recurrit quoque ad Innocentium Papam, & unionem inter Græcos ac Latinos pollicetur, si auxilium obtinere possit à Christianis Occidentalibus. Sicilia factionibus turbatur.

1354. Turcæ multas Urbes Græcorum, in Thracia occupant. Ludovicus Hungariæ Rex, Regem Rasciæ vincit & capit. Ubique sæviunt bella, fames, pestilentiæ, terræ motus, & magnæ aëris perturbationes.

1354. Carolus IV. Imperator, accipit Coronam Ferream Mediolani, dein auream Romæ à Cardinalibus per Papam delegatis. Carolus Rex Navarræ, ex insidijs à Gallis capitur, & Parisios abducitur. Calo-Joannes Palæologus, Cantaguzenum devincit, ac in ordinem redigit, qui tandem fit Monachus, & uxor ejus *Irene* Monialis.

1356. Carolus IV Imperator, Norimbergæ in Comitijs, Bullam auream de Electione Imperatoris, Jure electorum, qualitatibúsque Principium & Ordinum promulgat. Joannes Rex Galliæ, in conflictu cum Philippo Filio, & prima Nobilitate, ab Anglis capitur.

1357. Joannes Galliæ Rex captus, in Angliam abducitur, unâ cum Filio. Reges Castellæ & Aragoniæ inter se concertant. Alphonsus Rex Lusitaniæ obit, ætatis 77. Regni 32. relicto Hærede Filio Petro.

1358. Cayri Martyrio afficitur Nicolaus de Monte Corvino, cum duobus socijs, ob Thomam Hungarum Mammaluchum, ab ijs ad Fidem conversum, & cum ijs Martyrem. Eduardus Angliæ Rex, immunitates Ecclesiasticas invadit. Delphino Regnum administrante, & Navarræ Rege è custodia dimisso, fluctuat Gallia.

1359. Orchannes Rex Turcarum, ex equo lapsus moritur, succedit eidem Amurathes Filius, qui sub specie juvandi Græcorum Imperatorem contra Despotas, transit in Thraciam, & Philippopolim, Hadrianopolim, aliásque Urbes occupat, & hanc sui Regni Sedem constituit. Petrus Aragoniæ Rex tumultuum pertæsus Ordinem Sancti Francisci ingreditur.

1360. Obit hoc anno Romæ Hugo Lusitanus, Rex Cypri, Senator Romanus ab Innocentio Pontifice factus, cui succedit Filius Petrus. Joannes Franciæ Rex, pretio, tribus auri millionibus redemptus, factâ cum Anglis pace Parisios redit.

1361. Petrus Rex Cypri, auxilio Equitum, tunc Hospitalariorum, nunc Melitensium, Mahometanos retundit. Multis prodigijs hic annus fuit celebris.

1362. Innocentius VI. Papa Avenione moritur, cui substituitur Guilelmus de Grisago, Abbas S. Victoris absens licèt, dictúsque est Urbanus V.

1363. S. Brigitta, ad Urbanum Papam veniens confirmationem Ordinis à se instituti impetrat. In Hispania, Pax inter Reges Castellæ & Aragoniæ concluditur. Ingens Locustarum vis per Italiam & Dalmatiam sævit, & ex innato illis veneno, atrox oritur pestis.

1364. Joannes Rex Franciæ, trajicit in Angliam pacem firmaturus cum Anglis, & Londini moritur, succedit ei Carolus Filius, cognomento sapiens.

1365. Petrus Rex Cypri, Alexandriam capit, & incendit. Petrus autem

tem Rex Castellæ, ob crudelitatem omnibus fit exosus, & à Pontifice judicatur Regno inutilis.

1366. Expeditio Christianorum in Turcas authore Urbano V. Pontifice suscipitur. Petrus Rex Castellæ, à Fratre suo Notho Henrico Regno pellitur.

1367. Græci agunt cum Latinis de Vnione & Concordia, Urbanus V. Avenione redit in Italiam. Petrus Castellæ Rex, cum exercitu Principis. Walliæ, victo Henrico Fratre Castellæ Regnum recuperat, omnésque ejus fautores interficit.

1368. Henricus Nothus collecto exercitu in Gallia redit in Hispaniam, ab omnibúsque excipitur. Petrus verò Mauros in auxilium vocat. Carolus IV. Imperator rogatu Pontificis, ad tumultus sedandos venit in Italiam, átque ibidem Coronatâ Imperatrice, redit in Bohemiam. Induciæ, inter Francos & Anglos abruptæ.

1369 Calo-Joannes Palæologus Græcorum Imperator, navigat Romam, & à Pontifice Urbano benignè suscipitur, átque auxilia Occidentalium Principum contra Turcas, undique conquirit, minori tamen cum successu, turbato bellis Occidente. Henricus Nothus, Petrum Castellæ Regem prælio vincit, & ex fuga reductum securi percutit. Urbanus Papa, ad bellum sedandum Gallos inter & Anglos Avenionem revertitur.

1370. Urbanus Papa moritur, eidémque substituitur Petrus Comes Bellifortis Cardinalis, Gregorius XI. dictus. Moriuntur pariter David Rex Scotiæ & Casimirus Rex Poloniæ, illi succedit sororis filius Robertus Stuardus, huic autem Ludovicus Hungariæ Rex.

1371. Joannes Huss, ex scriptis Wiclephi, contra Ecclesiam seminat Hæreses in Bohemia. Gregorius XI. Pontifex Principes Christianos, missis Legatis reconciliare inter se modis omnibus adlaborat.

1372. Gregorius Pontifex, res Hispanas & Siculas componit, Carolum item Regem Navarræ, cum suis inimicis conciliat. Excitat insuper Principes Christianos Occidentis contra Turcas, sed hanc expeditionem Genuensium & Venetorum discordia perturbat, orta ex levissima prorsus causâ, & nec commemoratione apud prudentes digna.

1373. Ordo S. Hieronymi, à Gregorio XI. confirmatur, & ab eodem Secta turpissima Turolupinorum flammis damnatur. B. Andreas Corsinus, & S. Brigita, ad superos migrant.

1374. Emmanuel, filius Joannis Palæologi Imperatoris, ab Amurathe Rege Turcarum, Principatu Thesalonicæ spoliatur. Scoti renovato fœdere cum Francis, Anglos memorabili prælio vincunt.

1375.

1375. In Italia populi, ob absentiam Pontificis in Sacram Sedem rebellant. Uladislaus Nepos Uladislai Loctici Poloniæ Regis Monachus, ad capessendum Regnum Poloniæ invitatur. Petrus de Luna Aragonus, magno deinde malo Ecclesiæ, à Pontifice creatur Cardinalis.

1376. Gregorius Pontifex Florentinos ob excitatam priori anno rebellionem Anathemati subjicit, sed non multò post per interpositionem S. Catharinæ Senensis, quæ tunc eximiâ Sanctitate florebat, ab eodem eos absolvit. Idem Gregorius Avenionem relinquens, Sedem Pontificiam Romam transfert.

1377. Eduardus Rex Angliæ moritur, cui succedit Nepos Richardus II. Renovatur bellum inter Francos & Anglos, & novum exoritur inter Genuenses, & Venetos. Fridericus Siciliæ Rex obit, relictâ Hærede Regni Maria filiâ, unde nati postmodum gravissimi tumultus nocivi, non solùm illi Regno, verùm & Ecclesiæ Romanæ.

1378. Gregorius XI. Pontifex, obit Romæ; longiore vitâ dignus, in cujus locum Romanis adurgentibus, substituitur 9. Aprilis Bartholomæus Neapolitanus, dictúsque est Urbanus VI. At Cardinales Galli, & quidam alii correpti ob vitia ab Urbano, *Fundos* digressi, causatíque vim sibi illatam à Romanis in electione Urbani, eligunt Mense Septembri die 19. Robertum Cardinalem Gebbenensem, eúmque nominant Clementem VII. qui relictâ Italiâ Avenionem se recipit. Hinc deterrimum illud Schisma oritur, quod ipsos 50. duravit annos.

1379. Veneti à Genuensibus vincuntur. Henricus Castellæ Rex Veneno extinguitur, relicto Hærede, & Regni successore Joanne filio.

1380. Obit Carolus Rex Galliæ, cognomento Sapiens, succedit Patri Carolus VI. duodennis. S. Catharina Bononiensis in cœlos migrat. Nascitur S. Bernardinus, & S. Coleta Clarissarum reformatrix. Urbanus Papa Joannam Neapolitanam Regno deponit, quæ confectis tabulis sibi Hæredem Ludovicum Andagavensem renunciat.

1381. Moschi & Tartari, acriter inter se depugnant, victoriâ tandem ex parte Moschorum stante. Urbanus & Clemens, Legationibus, ad suas quisque partes Principes Christianos trahere nituntur. Inter Genuenses & Venetos pax concluditur. Carolus Dyrrachinus vulgò Parvus, ab Urbano Papa ex Hungaria evocatus, in Regem Neapolis coronatur.

1382. Carolus Rex Neapolis, Joannam Neapolitanam, jussu Ludovici Regis Hungariæ, eodem loco strangulari curat, quo ipsa olim fratrem ejusdem Ludovici, & suum maritum strangulaverat. Moritur hoc ipso Anno Ludo-

vicus Hungariæ & Poloniæ Rex, relictis filiabus: Mariâ, & Hedvige, illâ Hungariæ, hâc postmodum Poloniæ Reginâ.

1383. Tartari, victo Demetrio Duce, Moschoviam occupant. Ludovicus Comes Flandriæ moritur, eidem succedit Philippus Audax. Ludovicus Andagavensis adoptatus olim à Joanna Neapolis Regina, & coronatus à Clemente Antipapa movet adversus Carolum Dyrrachium. Imago DEIparæ in Belgio pugione icta, sanguinem copiosum fundit, & percussor repentè interit. Urbanus Papa, contra Turcas Crucem promulgari mandat.

1384. Duo filij, duorum Parentum, Sauzen Amurathis Turcarum Regis, & Andronicus Joannis Constantinopolitani Imperatoris, conspirant in suos progenitores, à quibus in pœnam sceleris, ambo excæcantur. Wigleffus Hæresiarcha, paralysi percussus, miserè desperabundus perit.

1385. Jagello Dux Lithvaniæ ductâ Hedvige, Filia Ludovici Regis Hungariæ & Poloniæ, fit Christianus. Carolus Parvus, Rex Neapolis, vivente Mariâ Regni Hærede, in Regem Hungariæ inauguratur. Bellum inter Francos & Anglos inardescit. Joannes Nothus, fit Rex Lusitaniæ, cùm insignem victoriam de Castellanis reportâsset.

1386. Carolus Dyrrachinus seu Parvus, Rex Hungariæ trucidatur, cui in Regno Neapolitano succedit Ladislaus filius. Cyprus insula deditur Venetis. Leopoldus Austriæ Dux, dictus Militiæ decus, & gloria Auratorum Equitum, ab Helvetis cæditur. Urbanus Papa insidijs appetitur, & de reis ultionem sumit.

1387. Joannes Palæologus, cum Emmanuele fratre elapsus è custodia, obtinet ab Amurathe, ut Andronico depulso, Emanuel sub tributo annuo, Imperium Constantinopolitanum habeat. Carolus Navarræ Rex, dum Aquævivæ fomentis reficitur, scintillâ in linteum saliente, vivus exuritur, cui succedit Carolus III. cognomento *Nobilis*. Moritur quóque Petrus Aragoniæ Rex eidémque succedit Joannes filius. Clemens Antipapa & Urbanus Papa, sua jura acriter, contra invicem tuentur. Lithvani & Samogitij, adnitente Jagellone eorum Principe, fidem Christianam amplectuntur.

1388. In Germania Civitates Fœderatæ adversùs Principes, ab ijsdem vi & cladibus reprimuntur.

1389. Urbanus Papa Festum Visitationis B. Virginis instituit, & Jubilæum reducit ad Annum 33. in memoriam ætatis Christi, ac eodem Anno moritur, ínque locum illius, eligitur à XIV. Cardinalibus, Petrus Tomacellus, dictus Bonifacius IX.

1390. Italis, Gallis, & Anglis multis, adversùs Saracenos in Africam ex-

excurrentibus, plurimi Christiani à captivitate liberantur, & Urbs Tuneton ab ijsdem expugnatur, mortuo Roberto Rege Scotiæ, succedit filius Joannes, & vult dici Robertus III.

1391. Bajazethes Turcarum Rex, Asiâ minori, & Thessaliâ occupatâ, Constantinopoli inhiat.

1392. Bonifacius IX. varias Urbes Italiæ pervolat, cunctis Italiæ Urbibus tumultuantibus. Carolus VI. Rex Galliæ incidit in amentiam. Wenceslaus Rex Bohemiæ, ob pessimam Regni administrationem, à suis incaptivatur, ast ille astu è carcere elabitur.

1393. Bajazethes Bulgariâ & Valachiâ devastatâ, Hungariam invadendi animum adjicit, & in Sirmiensem agrum irrumpit.

1394. Clemens Antipapa Avenione moritur, eidémque à Schismaticis. Petrus de Luna Aragonius substituitur, dictus ab ijsdem, Benedictus XIII. Bonifacius IX. Papa, Romæ vix non cæditur, ægrè subductus à Ladislao Rege Neapolis.

1395. De modo tollendi Schisma ab Academijs varijs disceptatur. Judæi ex Gallia expelluntur.

1396. Bajazethes ad Nicopolim Sigismundum Regem Hungariæ prælio vincit.

1397. Tamerlanes Rex Tartarorum totâ fere Asiâ occupatâ, cum Bajazethe Turcarum Rege, prælio congreditur, eúmque vincit, & captivum ferreæ caveæ includit. Reges Castellæ, Franciæ, & Aragoniæ, Schisma Ecclesiæ tollere, sed irrito conatu nituntur.

1398. Alborum Secta, authore quodam Presbytero impostore emergit, sed hic captus Viterbij, supplicio afficitur, & sectarij dissipantur.

1399. Bonifacius IX. Anatas, seu Vacantias Beneficiorum à Joanne XXII. tentatas, restaurat.

1400. Venceslaus Imperator ob turpissimos mores, ab Electoribus exauthoratur. Emmanuel Constantinopolitanus Imperator, Occidentis Reges invisit auxilia contra Turcas imploraturus, sed præter magnificas exceptiones, & promissa, nihil reportat. Jubilæum à Bonifacio IX. Romæ celebratur,

CATALOGUS I.

Continens Nomina, Patriam, & Ordinem Romanorum Pontificum qui hoc Decimo quarto Saeculō Ecclesiæ præfuerunt, cum accurata assignatione Temporis, quo quis gubernare cœpit, ac desijt.

Nomina, Patria, & Ordo Romanorum Pontificum.	Initium Sedis. A. M. D.	Finis Sedis A.M.D	Duratio. A.M.D.	Vacat. M.D.
295. Bonifacius VIII. Anagninus, Præsbyter Cardinalis.	1294. Decem. 24.	1303. Oct. 2.	8. 9. 14.	0. 9.
296. Benedictus X. Tarvisinus, Ordinis Prædicatorum Ep. Cardinalis.	1303. Oct. 21.	1304. Julij. 7.	0. 8. 17.	11. 7.
297. Clemens V. Vasco Archi-Episcop. Burdegalensis.	1305. Julij. 5.	1314. Apr. 20.	8. 10. 16.	27. 18.
298. Joannes XX. Cardurcensis Episcop. Cardinalis.	1316. Aug. 7.	1334. Dec. 4.	18. 3. 28.	9. 16.
299. Benedictus IX. Tolosanus, Monachus Cisterciensis, Episcop. Cardinalis.	1334. Dec. 20.	1342. Apr. 25	7. 4. 6.	0. 12.
300. Clemens VI. Lemovicensis Monachus S. Benedicti. Presbyt. Cardinalis.	1342. Maij 7.	1352. Dec. 5.	10. 7. 0.	0. 12.
301. Innocentius VI. Lemovicensis Episop. Cardinalis.	1352. Dec. 18.	1362. Sept. 12	9. 8. 6.	1. 16.
302. Urbanus V. Gvvisacensis, ex Gallia Abbas Cluniacensis.	1362. Oct. 28.	1370. Dec. 19	8. 1. 22.	0. 18.
303. Gregorius XI. Lemovicensis, Diaconus Cardinalis.	1370. Dec. 29.	1378. Mar. 26	7. 2. 26.	0. 12.

303.

304. Urbanns VI. Neapolitanus Archi-Episcop. Barij.	1378. Apr. 7.	1389. Oct. 18.	11. 6. 8.	0. 18.
305. Bonifacius Neapolitanus Presbyter Cardinalis.	1389. Nov. 2.	1404. Oct. 1.	14. 11. 0.	0. 26.

Anti-Papæ seu Pseudo-Pontifices, hujus XIV. Sæculi.

Petrus de Corbarijs, dictus Nicolaus V. contra Joannem XXII. A. 1327.
Robertus de Gebennis, dictus Clemens VII. contra Urbanum VI. A. 1378.
Petrus de Luna Hispanus, dictus Benedictus XIII. contra Bonifacium IX.

CATALOGUS II.

Continens Nomina Imperatorum, qui hoc decimo quarto Sæculo imperârunt.

In Occidente.

Albertus Austriæ Dux, Filius Rudolphi Imperatoris electus. 1298. & coronatut, anno primo hujus sæculi, nempe 1301. occisus à Nepote. A. 1308.
Henricus VII. Lutzemburgi Dux, Imperium adijt Anno 1308. obijt. 1313.
Fridericus Pulcher Austriæ Dux, filius Alberti Imperatoris, electus fuit Anno 1314. in Imperatorem ab una parte Electorum, ab alia autem Ludovicus Bavarus, & sic divisum fuit Imperium. Postmodùm mortuo Friderico. 1330. imperavit solus Ludovicus úsque ad Annum 1347.
Carolus IV. Lutzemburgensis filius Joannis Regis Bohemiæ, jam antea electus cœpit solus imperare Anno 1343. obijt verò Anno 1378.
Venceslaus vivo parente electus, succedit eidem, eodem Anno, sed ob inertiam depositus est ab Electoribus ultimo Anno hujus XIV. sæculi., videlicet Anno 1400.

In Oriente.

Andronicus II. Palæologus, Michaëlis filius ab Anno 1282. imperavit úsque ad annum 1325.
Andronicus III. pulso Avo Andronico II. invadit Imperium, anno 1325. obijt 1338.
Joannes Cantachuzenus Tutor filiorum Andronici III. imperat cum ejusdem filio Joanne VI. Palæologo genero suo ab anno 1338. & tandem Imperio se abdicat anno 1354.

Joannes VI. ſolus incipit imperare, ab anno 1354. pulſus à filio Andronico IV. anno 1384.

Andronicus IV Palæologus filius Joannis VI. Patrem cum Fratre Emmanuele includit carceri 1384. ſed poſtea pulſus eſt ab Emmanuele elapſo ex carcere, anno 1387.

Emmanuel, ſeu Manuel Palæologus Frater Andronici IV. miſerè ſuſtinet Imperium Orientis, úſque ad finem hujus ſæculi, moritúrque an. 1418.

CATALOGUS III.

Continens Nomina, & Ordinem Regum aliorum Regnorum, qui hoc Decimo quarto Sæculo regnârunt, præſertim, quorum in hac Synopſi Chronologica fit aliqua mentio.

Reges Galliæ.

Philippus IV. *Pulcher*, obijt anno 1314.

Ludovicus X. *Hutinus*, ſeu *Tumulentus*, obijt anno 1316.

Philippus V. *Longus* obijt 1322.

Carolus IV. *Pulcher* obijt 1328.

Philippus VI. *Valæſius* obijt, 1350.

Joannes Filius Philippi VI. obijt 1364.

Carolus V. *Sapiens* Joannis Filius, obijt 1380.

Carolus VI. Beneamatus, Caroli V. Filius, vixit ad finem hujus Decimi quarti Sæculi, obijt 1442.

Reges Legionis, & Caſtellæ.

Ferdinandus IV. regnavit ad Annum 1310.

Alphonſus VI. Saracenorum Victor inſignis, ab anno 1310.

Petrus *Crudelis*, Alphonſi XI. filius, ab Anno 1350.

Henricus II. ejuſdem Frater, ab Anno 1369.

Joannes Heinrici II. Filius, dictus *Valetudinarius*, ab Anno 1369. Vixit ad finem hujus Sæculi, obijt 1406.

Reges Navarræ.

Philippus *Pulcher* Rex Galliæ, maritus Joannæ Filiæ Henrici, Patri ſuccedit, in Uxoris Regnum. Anno 1274. atque illud regit, ad annum 1310. quo adhuc vivente Patre, coronatur Rex Navarræ Ludovicus *Hutinus*, qui obijt Anno 1316. Succedit huic Joanna, Filia Ludovici Hutini, eodem Anno 1316.

1316. Sed hac exclusâ Philippus *Longus*, occupat Regnum Navarræ, cui succedit Carolus *Pulcher* Rex Galliæ. 1325. qui obijt 1328.

Philippus III. Jure uxoris Joannæ, Filiæ Ludovici Hutini fit Rex Navarræ 1131. Post hunc devolutum est Regnum Navarræ, ad Joannam alteram Uxorem Philippi III. quæ fuit Filia Raymundi Nepotis Petri Regis Aragoniæ. Anno 1346.

Hanc secutus est Carolus II. Cognomento *Malus*, Filius Philippi III. & secundæ Joannæ, Anno 1350. qui rexit Regnum annis 35. Post hunc regnavit Carolus III. Caroli II. Filius, Anno 1386. & supervixit hoc sæculum, mortuus sine liberis.

Reges Aragoniæ.

Jacobus II. ab Anno 1292. regnavit annis 35. hoc est ad Annum 1327. Alphonsus IV. Jacobi II. Filius, ab anno 1327. regnavit annos 8.

Petrus IV. Alphonsi IV. ab anno 1335. regnavit annos 51.

Joannes *Elegans*, Petri IV. Filius, ab anno 1387. regnavit annis 9.

Martinus cognomento *Humanus*, ab anno 1396. regnavit annis 14. & supervixit hoc Sæculum.

Reges Lusitaniæ, seu Portugalliæ

Dionysius Alphonsi III. Filius, ab anno 1280. regnavit úsque ad Annum 1325. hoc est Annis 45.

Alphonsus IV. Dionysij Filius, ab Anno 1325. ad Annum 1357.

Petrus *Crudelis* ab Anno 1357. úsque ad Annum 1368.

Ferdinandus, Petri Filius ab Anno Domini 1368. úsque ad annum 1383.

Joannes, Petri Nothus, declaratur Rex Lusitaniæ, Anno Christi 1383. Rexit Regnum Annis 50.

Reges Siciliæ, & Neapolis.

Carolus II. *Claudus*, Caroli Andagavensis Filius, utriúsque Siciliæ Rex, & Neapolis, à *Lora* Calabro Admiralio Petri Regis Aragoniæ, navali prælio victus & captus Anno 1284. quadriennio post, eâ conditione ex carcere dimissus est, ut Aragonijs Siciliam cederet, & Regno Neapolitano contentus esset, obijt Anno 1309.

Robertus Dux Calabriæ, Rex Neapolis, cœpit regnare Anno 1309. obijt 13 3 Vitæ 69. Regni 34.

Joanna Filia Caroli Ducis Calabriæ, & neptis prædicti Roberti, designa-

est

eſt Regina Neapolis, eâ lege, ut nuberet Andreæ Hungaro, Nepoti Caroli Martelli Hungariæ Regis, ſuo agnato, quod fecit, & ſimul cum eo regnare cœpit, Anno 1343. ſed eundem anno 1345. ſtrangulavit. Quam ob rem, à Ludovico Rege Hungariæ, Regno ejecta eſt, quod tamen recuperavit ope Clementis Papæ, ſed demum à Carolo Dyrrachino, ſtrangulata eſt in eodem loco, quo illa Andream maritum ſtrangelaverat. Anno Domini 1382.

Carolus III. regnavit ab Anno 1382. objítque Anno 1386.

Ladislaus ejusdem Filius, ab Anno 1386. & ſupervixit hoc Sæculum, moriens Anno 1414.

Reges Scotiæ.

Joannes *Baliolus* declaratus fuerat Rex Scotiæ Anno 1286.

Robertus occupat Regnum Scotiæ. 1309.

David II. Roberti filius infans, ſuccedit in Regnum, Anno 1332. quo mortuo ſine liberis, Anno 1373. creatur in Regem Robertus II. Nepos Alani Stvardi, eodem anno 1373. cui ſuccedit, Joannes Roberti Stvardi Filius, Anno 1392. regnavítque annis 14.

Reges Angliæ.

Odvardus IV. obijt Anno 1307. coronatus Anno 1282.

Odvardus V. Filius Odvardi IV. obijt 1327.

Odvardus VI. Filius Odvardi V. regnavit annis 50. obijt 1377.

Richardus II. Nepos Odvardi VI. qui regnavit ad finem hujus Sæculi, & in carcere perijt.

Reges Hungariæ.

Andreas III. Venetus, obijt Anno 1301.

Venceslaus Filius Venceslai II. Regis Bohemiæ, cedit Regno 1304.

Ottho Dux Bavariæ, cedit Regno 1308.

Carolns, filius Caroli Martelli obijt 1342.

Ludovicus, Caroli ſeu Caroberti Filius obijt 1382.

Maria Ludovici Filia, & Sponſa Sigismundi, ſuccedit Parenti, & gubernat ſola Regnum, ad annum 1386.

Quo evocatur à nonnullis Proceribus Hungariæ, Carolus Dyrrachius, Rex Neapolis, ſed eodem Anno ceditur.

Sigismundus Sponſus Mariæ, evocatur ad Regendam Hungariam, Anno 1387. Superat in regimine hoc Sæculum, mortuus Anno 1437. ætatis 70. Regni 50.

Reges

Reges Poloniæ.

Veneeslaus Rex Bohemiæ, pulso Uladislao Loctico, fit Rex Poloniæ, 1300. obijt 1305.
Uladislaus Locticus, revertitur ad Regnum 1305. obijt 1333.
Casimirus III. *Magnus*, Uladislai Filius, obijt sine liberis 1370.
Ludovicus Hungariæ Rex, simul & Poloniæ, obijt 1382, Interregnum.
Uladislaus Jagello cœpit regnare Anno 1386. & regnavit Annis 48. mortuus Anno 1434.

Reges Bohemiæ.

Venceslaus IV. obijt, Anno 1305.
Venceslaus V. ejusdem Filius obijt. Anno 1306.
Rudolphus Austriæ Dux obijt 1307.
Henricus Carinthiæ Dux, ac Tyrolis Comes, pulsus à Joanne Lutzemburgico. Anno 1312.
Joannes Lutzemburgicus cæsus in prœlio. Anno 1346.
Carolus IV. Imperator obijt 1378.
Venceslaus VI. Caroli IV. Filius, cognomento Ignavus, obijt 1419.

CATALOGUS IV.

Continens Nomina Scriptorum Ecclesiasticorum Decimiquarti Sæculi.

Ex Summis Pontificibus, Clemens V. & Joannes XXII.

AugustinusTriumphusAugustinianus.
Guilelmus de Nangiaco, Monachus S. Dionysij.
Barlamus, Episcopus Hieracensis.
Siffridus, Presbyter Misinensis.
Eberardus Archi-Diaconus Ratisbonensis.
Hugo à Prato.
Antonius Andreas Minorita.
Franciscus MajronisMinorita, Scoti Discipulus.
Petrus de Plaudeal, Dominicanus.
Durandus de S. Porttiano Dominican.
Guilelmus Okam Minorita.
NicolausHaiquevillæus.
Herveus Natalis, Dominicanus.
Nicephorus Gregoras, Historicus Græcus.
Alvarus Pelagius, Minorita.
Ludolphus Carthusianus.
Guido *Carmelita.*
Petrus Aureolus, Minorita.
Joannes Villanus, Historicus.
Astesanus Astensis, Author Summæ Astensis.
Adamus Goddam, Anglus.

Lupoldus Bambergensis.
Bartholomæus Pisanus, Dominicanus.
Joannes Calderinus, Bononiensis.
Simon de Cassia, Augustinianus.
Petrus Bertrandus, Cardinalis.
Joannes Bacco, Carmelita.
Albericus Roxianus.
Henricus Suzo Dominicanus.
Joannes Thaulerus, Dominicanus.
Robertus Holkot, Dominicanus.
Gregorius Arimensis, Augustinianus.
Thomas Argentinus, Augustinianus.
Nicolaus Gebasilas, Græcus.
Nicolaus Gorram, Dominicanus.
Alphonsus Vargas, Archi-Episcopus Hispalensis.
Porchetus, cognomento Salvatias.
S. Brigitta Vidua Sueca.
Joannes Capacuzenus, Græcus Author.
Petrus Berchorius, Philosophus Historicus.
Henricus à Balma.
Jacobus de Alta Villa.
S. Catharina Senensis, Ordinis S. Dominici Monialis.
B. Raymundus Capuanus.
Manuel Caleca, Græcus.
Henricus de Hassia, Carthuzianus.
Gerardus de Zutphania.
Joannes Rusbracchius.
Jacobus Peretz de Valentia, Augustinianus.
Galtericus Disse, Carmelita.
Paulus Venetus, Augustinianus.

CATALOGUS V.

Continens Nomina Scriptorum Prophanorum Decimi quarti Sæculi.

Dynus Mugellanus.
Petrus de Bella Pertica.
Jacobus de Arena.
Jacobus de Butrigarijs.
Oldratus de Ponte.
Cynus Sigisbuldus.
Bartholus Jurisconsultus.
Gentilis Fulginas, Medicus.
Dynus Florentinus, Medicus.
Dantes Algerius Poëta.
Joannes Meunius, Poëta.
Franciscus Petrarcha, Poëta.
Joannes de Columna, Historicus.
Guido Perpinianus, Canonista.
Joannes Andreas, Canonista.
Joannes Procatius, Poëta, Philosophus, & Astronomus.
Joannes Aventinus, Annalista.
Baldus Angelus, & Petrus Fratres, Juris Consulti.
Bartholomæus de Saliceto Juris-Consultus.
Emanuel Chrysoloras, Constantinopolitanus. Græcus.

CATALOGUS VI.

Personarum Sanctitate Illustrium, Decimi quarti Sæculo.

S. Nicolaus Tolentinus, qui in Cœlum migravit. 1306.

S. El-

S. Elzearius Comes, defunctus. 1325.
S. Rochus moritur. 1327.
S. Brigitta vidua, defuncta. 1368.
S. Catharina Senensis, mortua Anno 1380.

CATALOGUS VII.

Hæresiarcharum, & Hæresum præcipuarum, Decimi quarti Sæculi.

Begvardi Dulcimistæ,
Barlaam & Acindynus,
Jacobus Justi, & Bononatus,
Lodhardus Walterus,
Joannes de Polliaco,
Richardus Armacanus.
Bertholdus de Borbach.
Bartholomæus Janovesius, Turelupini.
Joannes Wicleffus.

CATALOGUS VIII.

Conciliorum Decimo quarto Sæculo celebratorum.

Concilium Viennense. 1311.
Concilium Moguntinum Provinciale. 1327.
Concilium Ariminense. 1317
Anglicanum. 1441.
Parisiense. 1394.

CATALOGUS IX.

Eventuum Memorabilium Decimi quarti Sæculi.

1. Clemens V. Papa, ob Seditiones Italiæ, Sedem Apostolicam, Româ, Avenionem transfert 1305. quæ ibi mansit ad Annum 1376. quo illam Gregorius XI. Romanæ Urbi restituit.
2. Equites Sancti Joannis Hierosolymitani, Rhodum Insulam Turcis eripiunt. 1309. Unde Rhodij Equites appellari incipiunt.
3. Joannes, Rex Armeniæ, Regnum Nepoti Filio dimittens, fit Religiosus S. Francisci.
4. Aurelianensis Universitas, à Philippo Pulchro, Galliarum Rege erigitur. 1312.
5. Visæ simul in Cœlo tres Lunæ 1314.
6. Ordo Militaris JESU Christi, instituitur in Portugallia 1326.

7. Grassatur maxima, eáque Generalis pestilentia Anno 1348.
8. Jubilæum à 100. annis ad 50. annos limitatur, per Clementem VI. Anno 1350.
9. Avenio in Gallia, à Joanna Regina, Neapolis Clementi VI. venditur.
10. Universitas Pragensis fundatur 1360.
11. Fundatur Universitas Cracoviensis 1361.
12. Ordo Montis olivarum, instituitur 1370.
13. Lithvania tota ad Fidem Christianam convertitur 1386.
14. Universitas Andegavensis instituitur Anno ferè 1398.

CONTINUATIO SYNOPSIS CHRONOLOGICÆ TERTIÆ, RERUM ECCLESIASTICARUM.

Continens Res memorabiles Ecclesiæ, Decimi quinti Sæculi, seu ab Anno Christi: 1400. úsque ad Annum 1500.

ANnó 1401. Bellum Anglos inter, & Scotos recrudescit, átque hi prælio in Anglia victi ab Henrico Rege die 7. Maij, pereunte totâ ferè nobilitate Scotiæ. Sigismundus Rex Hungariæ, à conjuratis carceri includitur, evocato Ladislao Rege Neapolitano, qui úsque Jaderam in Dalmatiam jam pervenerat; interim Sigismundus operâ Matris Gararum fratrum duorum, quibus custodiendus traditus fuerat, vinculis solutus, in Bohemiam fugit, indéque cum exercitu rediens, Regnum Hungariæ recuperat, pulso Ladislao Neapolitano, qui tamen Jaderam Venetis vendit, ac sic Neapolim redit.

1402. Mortuo Tamerlane, duobus ejus filijs inter se diffidentibus, Imperium ejusdem redit ad Ottomanos. Emanuel Imperator Græcorum, de auxilijs Christianorum Principum desperans, redux Constantinopolim cum Machomete Turcarum Rege pacem inire cogitur. David filius Scotiæ libidinosè vivens, à Patre suo Roberto, in carcerem datus, fame necatur.

1403. Hospitalarij Rhodi equites, Sultanum Ægypti *Saladinum*, in tan-

tantùm vexant, ut turpem, & ignominiosam sibi, cum illis pacem ferire, compulsus fuerit. *Jacobus Luzignanus* Rex Cypri moritur, succedit eidem filius *Genaus.* Capta est hoc anno ad Edannem civitatem Hollandiæ, *Siren*, quæ ornata veste *Harlemum* deducta, humano more didicit vivere, ita, ut dein mortua, ritu Christianorum fuerit sepulta.

1404. Bonifacius Papa IX. moritur, ad quem Benedictus Antipapa miserat legatos de pace facienda, verùm illius morte interveniente, res non est effectum suum sortita. Quare Romæ substituitur in locum defuncti Bonifacij *Cosmas Melioratus* Sulmonensis qui coronatus est 2. Novembris, & nominatur *Innocentius VII.* Moritur hoc eodem anno *Philippus Burgundus*, *intrepidus* dictus, in stabulo, seu taberna diversoria, Hallis in oppido Hannoniæ. Succedit eidem filius *Joannes* cognomine Audax. Angliæ Regem Ecclesias spoliare cogitantem, Thomas *Arundelius*, Archi-Episcopus Cantuariensis, constanter, & fortiter inhibet.

1405. Innocentius VII. Papa, ob exortos tumultus, Romam relinquere cogitur, átque Viterbium se recipere. Appellit & Benedictus Antipapa *Genuam*, quæsiti interim à Cardinalibus utriúsque partis concordiæ modi, irrito tamen conatu. Anglia, & Gallia laborant tam domesticis, quàm externis dissidijs. Ordo Canonicorum Sæcularium, Venetijs à Beato Laurentio Justiniano instituitur.

1406. Innocentius VII. Papa, in Urbem revocatur, & paulò post ibidem moritur. In ejusdem locum eligitur à Romanis Cardinalibus *Angelus Corarus*, Venetus, vir doctus, ac pius, assumpto nomine Gregorij XII. Robertus Rex Scotiæ moritur ex mœrore capti alterius sui filij Jacobi, ab Anglis, pro quo in captivitate constituto, Regni administrationem suscepit ejusdem Patruus, & ipse nomine Robertus. Obijt & Henricus Castellæ Rex succedente eidem Filio Joanne 22. Mensium puero.

1407. Agitur magnis viribus de concordia inter Benedictum, & Gregorium XII. operâ Cardinalium utriúsque partis, & Regis Francorum, selectâ Urbe Saonâ ad conventum, sed res tota rursus in ventos abijt. Ludovicus Dux Aurelianensis, frater Caroli VI. Regis Galliarum, jussu Joannis Burgundiæ Ducis cæditur. Ordo Monachorum Montis Oliveti instituitur. Joannes Huss Bohemus, recoquens Wicleffi, & Valdensium hæreses, & multa de suo addens, cum Hieronymo Pragensi, novam hæresim consarcinat, & in vulgus spargere incipit.

1408. Gregorius Papa, novos Cardinales creat. Absente Pontifice Viterbij. Ladislaus Rex Neapolitanus, Romam recuperare tentat, sed à Paulo Ursino Pontificis Duce repellitur, Neapolímque redire cum exercitu cogitur.

Benedictus Antipapa, metu Gallorum, in Catalauniam patriam suam fugit. Pisanum concilium ad tollendum schisma, Ecclesiæ indicitur, ad illúdque utérque Pontifex evocatur. Joannis Huss doctrina, ab Academia Parisiensi damnatur.

1409. Celebratur Concilium Pisanum in causa schismatis, cui Patriarchæ 3. Archi-Episcopi 180. Episcopi, & Abbates 300. Doctores 282. interfuêre, âtque in eo depositi Benedictus, & Gregorius, datâ facultate Cardinalibus creandi novi Pontificis. A quibus proinde eligitur in Pontificem Petrus Philargus Bononiensis, sed in Creta Insula enutritus Minorita Cardinalis, dictúsque est Alexander V. Quibus auditis Gregorius, & Benedictus fugiunt, ille Avenionem, hic verò Barcinonem.

1410. Alexander V. mense sui Pontificatûs duodevigesimo Bononiæ moritur, cui sufficitur à Cardinalibus Balthazar Costa Cardinalis Neapolitanus, dictúsque est Joannes XXIII. Moritur Robertus Romanorum Imperator, cui ab Electoribus subrogatus est Jodocus Marchio Moraviæ, qui tamen sex duntaxat mensibus Imperio præfuit. Poloni sub Wladislao Jagellone Rege, in Prussia, duobus magnis prælijs, ingentem de Prussis, & Equitibus cruciferis reportant victoriam. In Anglia Joannis Huss scripta tanquam hæretica, publicè per carnificem exuruntur.

2411. Joannes XXIII. Romam venit, Ladislao Rege Neapolitano turbarum motore devicto. Jodocus Rex Romanorum moritur 20. Martij, quô eodem Mense creatur Rex Romanorum, Sigismundus Hungariæ Rex.

1412. Joannes Huss suas hæreses per Bohemiam disseminat, occasione usus Albici Archi-Episcopi Pragensis, supinâ ignaviâ, & sorditie, sordibus ipsis sordidiore, âtque vix credenda avaritiâ. Sanctus Vincentius Ferrerius plurimos Judæos in Hispania ad fidem Christi convertit. Sigismundus Imperator, venit in Italiam, & cum Pontifice egit de Concilio Constantiensi indicendo, ad tollendum schisma.

1413. Ladislaus Neapolitanus Rex, astu Romam occupat, eámque turpiter expilat, vix effugiente illius manus Pontifice Joanne, ac Cardinalibus ejusdem. Henricus IV. Rex Angliæ moritur, succedit eidem Filius Henricus V. Samogitia Poloniæ Provincia, fidem Christianam amplectitur, adnitente Jagellone Poloniæ Rege.

1414. Wicleffistæ & Hussitæ in Bohemia insaniunt. Concilium Constantiense inchoatur, cui interfuêre Joannes Papa, & Sigismundus Imperator, Patriarchæ 4. Cardinales 29. Antistites 270. Doctores 564. Ladislaus Neapolitanus Rex moritur, succedit eidem Joanna II. ejusdem uxor. Joannes Huss citatus à concilio, venit Constantiam.

1415. Joannes XXIII. Papa, & Benedictus XIII. deponuntur à Concilio

lio Constantiensi, Gregorius verò ipsemet sponte renunciat Papatui, consentiendo in sui depositionem à Concilio Pisano factam; factúmque Decretum, ne ullus ex tribus dictis eligatur in Pontificem. Acta hujus Concilij hoc anno producuntur, úsque ad sessionem vigesimam. In eodem Concilio Joannes Huss, & Hieronymus Pragensis Hæretici convincuntur,& ille quidem tanquam pertinax, flammis addicitur, átque comburitur; hic verò suam hæresim coram Concilio ejurat, ac damnat, sed mox fugit; verùm à fuga retrahitur, & reductus Constantiam, carceri includitur. Franci ab Anglis prælio vincuntur, in quo pereunt 10000. Francorum, cum magno Nobilium numero. Machometes Calebinus, Turcarum Rex, Hadrianopolim, sedem Regni sui statuit.

1416. Ferdinandus Rex Argoniæ moritur,succedit eidem filius Alphonsus cognomento magnanimus. Concilium Constantiense reassumitur, in quo sessione XXI. Hieronymus Pragensis rursus condemnatur, & vivus ibidem exuritur. Hernoa Dux Bosniæ, injurijs quorundam magnatum Hungariæ irritatus, à Corona Hungariæ ad Turcam deficit, & acceptis à Machomete copijs, Hungaros prælio vincit.

1417. In Concilio Constantiensi,eligitur summus Pontifex *Otho Columna* Romanus, Diaconus Cardinalis, 11. Novembris, in festo sancti Martini, qui se ideo Martinum V. nominari voluit, sicque cessavit diuturnum Ecclesiæ schisma. Bohemi supplicijs Joannis Huss, & Hieronymi Pragensis efferati, plurimas diruunt Ecclesias Catholicorum.

1418. Concilio Constantiensi finis imponitur, quod tribus annis, & ferè sex mensibus tenuit, & approbatum etiam est à Martino in omnibus, quæ spectârunt ad fidem,non item quoad ultimus illius sessiones. Martinus Papa relictâ Constantiâ, confert se Mantuam, & inde Florentiam, néque enim statim Romam adire potuit, ob nec dum ibidem sedatos tumultus.

1419. Emmanuel Imperator Orientis, inconsultè, Imperij jam aliunde, satis infirmi ditiones, inter quinque suos liberos dividit, ac partitur, eâ divisione, in ultimam ruinam Imperium præcipitaturus. Martinus Papa, Cardinales Benedicti Antipapæ, uti & ipsum Joannem XXIII. recipit in gratiam, & benevolè habet. Sanctus Bernardinus eximius cultor Nominis Jesu, mirabiles fructus suis concionibus ferventibus in animis fidelium excitat. Wenceslaus Bohemiæ Rex, cognomento *ignaro*, Hussitis hæreticis Pragam turbantibus, ex pavore in paralysim incidens moritur. Sanctus Vincentius Fererius, clarus in vita, & post mortem maximis miraculis, in Cœlum migrat.

1420. Multifarij hæretici Bohemiam atrociter vexant. Quorum potissimi fuêre *Hussitæ*; Duce fortissimò, licèt monoculo *Ziska* nuncupato. *Picarditæ*, item, qui & *Adamitæ* dicebantur, ac *Orebitæ*. Sigismundus Imperator,

contra

contra Hussitas cruce promulgatâ, grandem ducit exercitum, qui tamen infeliciter cum ijsdem pugnat. Martinus V. Papa Romam venit, quàm mirè devastatam, ac ruinatam reperit, sed brevi tempore eandem summâ industriâ restaurat. Amadeus Dux Sabaudiæ, ordinem militarem Annunciationis Deiparæ instituit. Madera Insula fertilissima à Lusitanis detegitur.

1421. Hussitæ de Sigismundo Imperatore victores, Pseudo-synodum indicunt Pragam, mox tamen inter se dissident, quibusdam usum calicis tantùm retinentibus (unde Calixtini dicti) alijs errores simul Wigleffi, & Hussi propugnantibus. Machomete Rege Turcarum mortuo, succedit Amurathes II. Delphinus Franciæ Carolus, auxilio Scotorum Anglos vincit. Flandria, Hollandia, Zelandia, ab æstu maris penè obruuntur, 72. magnis pagis aquâ demersis.

1422. Hussitæ contra Regem Sigismundum, Regnum Bohemiæ Wladislao, seu Jagelloni Regi Poloniæ, ac deinde Vitondo Duci Lithvaniæ, deferunt, quod tamen utérque illorum constanter, & sanctè recusant. Obijt hoc anno Henricus Rex Angliæ, propè Parisios 29. Augusti, quem eodem anno secutus est Generum socer, Carolus VI. Rex Franciæ, moriens 21. Octobris.

1423. Martinus V. Papa, Jubilæum indicit. Defuncto sine prole Alberto Ducæ Saxoniæ Imperator Electoratum ad Fridericum Marchionem Misniæ, & Landgravium Thuringiæ transfert. Amurates Rex Turcarum Epiro sibi subactâ, accipit à Joanne Castrioto Principe, tres filios obsides, quorum natu minimum egregiæ indolis, in re bellica exerceri facit, & *Scandarbegum*, hoc est Alexandrum Dominum nominat.

1424. Benedictus Antipapa mense Majo, annorum 90. moritur, duo soli Cardinales, qui eum sectabantur, substituunt illi Ægidium Munonium, Canonicum Barcinonensem, qui tamen postmodum Pseudo-Pontificatum abdicans, & Martino Papæ reconciliatus, factus est Episcopus Majoricæ. Jacobus I. Scotiæ Rex, post 18. annorum captivitatem, grandi pecuniâ liberatus, Regnum ab Angelis recuperat. *Ziska* Dux Hussitarum, ab Imperatore pecuniâ victus, & peste tactus moritur. Eo mortuo Hussitæ in duas factiones secti sunt, quarum una appellabatur Orphanorum, altera Thaboritarum, Orebitis sejunctis permanentibus. Contra quos Jagello Poloniæ Rex selectorum 5000. Equitum Sigismundo in auxilium submittit.

1425. Moritur Emmanuel Imperator Græcorum, cui succedit, Joannes VII. Filiorum natu maximus. Circa hæc tempora floret Beata Coleta, Clarissarum Reformatrix. Ordo Eremitarum sancti Hieronymi, Romæ instituitur.

1426.

1426. Sultanus Ægypti *Sigittara* dictus, Insulam Cyprum vastat, urbésque omnes, præter Hamaugustam occupat, Regémque ipsum Joannem capit.

1427. Hussitæ grassantur per Germaniam, licèt inter se dissidentes, ac divisi in tres factiones, Thaboritarum, Pragensium, vel Orebitarum, & Orphanorum, átque in Catholicos sæviunt. Joannes Brabantiæ Dux, Lovaniensem Academiam erigit.

1428. Bononienses in Pontificem rebellant; quare urbs eorum subjicitur interdicto. Beatus Laurentius Justinianus, ex Monacho, Patriarcha Venetus sanctitate & sapientiâ floret.

1429. Puella Aurelianensis, Joanna dicta, res Gallorum ad extrema redactas, divinitus inspirata, equô & veste virili, ac armis instructa, crebris, & victoriosis eruptionibus, Anglos obsidionem Aurelianensem solvere cogit, multásque Urbes Anglis eripit, ac non pauca prælia feliciter agit. Obeunt hoc anno duo præclari sui temporis scriptores, *Paulus Venetus*, & *Joannes Gerson*, celebris Academiæ Parisiensis Cancellarius.

1430. Philippus Dux Burgundiæ, ordinem Equitum Aurei velleris instituit. Puella Aurelianensis, post multas reportatas victorias, ab Anglis capitur, & viva exuritur.

1431. Thessalonica, Urbs Græciæ nobilis, à Turcis occupatur. Sigismundus Imperator adversùs Hussitas, Silesiam, & Austriam crudeliter vastantes, grandem exercitum parat. Concilium Basiliense indicitur, átque inchoatur. Martinus V. Papa moritur, átque in ejusdem locum eligitur Gabriel Condelmerus Venetus, dictus Eugenius IV.

1432. Sigismundus Imperator, Romæ ab Eugenio Pontifice aureâ Coronâ coronatur. Hussitæ ad Concilium Basiliense literis securitatis, quas *Salvi conductus* vocant, invitantur.

1433. Recipiuntur 300. Hussitæ in Concilio, & patienter auditi, cum Legatione eruditorum virorum Pragam revertuntur, per quos misère Hussitæ quatuor postulata Concilio, quæ etiam leniter mutata, recepta sunt, & cum ijsdem pax confecta. Thaboritæ tamen, & Orphani recusârunt acceptare hæc compactata.

1434. Basileæ Legati Græcorum, cum literis Joannis Palæologi Imperatoris, & Josephi Patriarchæ Constantinopolitani, recipiuntur à Concilio sessione XIX. ac sessione XXI. Annatæ Beneficiorum Ecclesiasticorum abrogantur. Sigismundus Imperator, post cæsos cruento prælio Thaboritas, & Orphanos, ab omnibus Rex Bohemiæ acclamatur, & agnoscitur. Obiit hoc

anno Wladislaus Jagello Rex Poloniæ cum annis unde quinquaginta regnâſſet, vir admodum liberalis, & valdè pius, ſuccedit eidem Wladislaus II. filius.

1435. Albertus Archi-Dux Auſtriæ, Gener Sigismundi Imperatoris, interea, dum Sigismundus conatur reformare Imperium, cum Hungaris adversùs Turcas feliciter pugnat. Florentiæ conſpiratio contra Pontificem Eugenium detegitur. Errores Auguſtini de Roma, Archi-Epiſcopi Nazareni, ſeſſione XXII. in Concilio Baſilienſi, damnantur.

1436. Idem Concilium Baſilienſe, ſeſſione XXIII. certum numerum Cardinalium decernit, átque ut hi crearentur, ex omnibus nationibus Chriſtianitatis, viri graves, docti, rerum gerendarum gnari, & ætate maturi, conſtituit. Alphonſus Aragonicus Romam occupare tentat, ſed â Joanne Vitelleſco, Archi-Epiſcopo Florentino repellitur. Bohemi in Conventu Iglavienſi, Sacræ Sedi reconciliantur, & ab anathemate ſolvuntur. Jacobus I. Scotiæ Rex, à perduellibus 28. vulneribus confoditur. Succedit Patri Jacobus II.

1437. Joannes Imperator Græcorum agit cum Eugenio Papa per Legatos, de unione Eccleſiæ Græcæ cum Latina. Sigismundus Imperator annorum 70. moritur. Succedit eidem Albertus Auſtriacus in Regna Hungariæ, & Bohemiæ; Princeps donis naturæ, & multis virtutibus inſtructiſſimus. Concilium Baſilienſe authoritate Eugenij Papæ Ferrariam transfertur.

1438. Concilium Ferrarienſe inchoatur, huic interfuit etiam Joannes Græcorum Imperator, cum fratre ſuo Demetrio, & Joſepho Patriarcha Conſtantinopolitano, multiſque alijs Antiſtitibus Græcis. Expectabantur illuc etiam Patres, qui congregati fuerant Baſileæ, ad certum, & præfinitum tempus, ſed pars una illorum eò venire recuſavit. Albertus Auſtriacus hoc eodem anno coronatur in Regem Hungariæ Albæ regalis, kalendis Januarij. In Regem Bohemiæ 3. kalendas Julij, Pragæ. In Regem Romanorum, 13. kalendas Aprilis, Francofordiæ. Concilium Baſilienſe, refractarijs Baſileâ Ferrariam venire recuſantibus, degenerat in Conciliabulum. Et quoniam Ferrariæ graſſabatur peſtis, poſt habitas ibidem aliquot ſeſſiones, decretum eſt, ſynodum inde transferri Florentiam.

1439. Initium datur menſe Februario Concilio Florentino, vel rectiùs Ferrariæ cœptum continuatur, in eóque Græci, & Latini de proceſſione Spiritûs Sancti, & alijs capitibus conveniunt. Armeni quóque Catholici *Florentiam* ad Concilium veniunt, & ſe inſtrui, dirigi, ac doceri, ſi in aliquibus aberrâſſent petunt, ac fidei profeſſionem edunt. Interim Baſilienſes in ſua pervicacia permanentes, Eugenium Papam deponunt, & in novum Pontificem, Amadæum Ducem Sabaudiæ eligunt, eúmque Felicem V. nominant. Albertus Imperator-

perator, Hungariæ, & Bohemiæ Rex, in expeditione contra Turcas, Hungariam infestantes, dissenteria ex esu immoderato peponum moritur.

1440. Ditiones Alberti Imperatoris, utpote sine superstite hærede defuncti, variè subdividuntur. Nam in Imperatorem Romanorum electus est Francofordiæ ab Electoribus Fridericus IV. Austriacus, Filius Ernesti Archi-Ducis, ac Alberti patruelis. In Regem Hungariæ evocatus est Uladislaus Poloniæ Rex, interim verò Elisabetha Regina vidua, parit præter spem, & expectationem suam, Filium *Ladislaum hosthumum*, ac cum eodem, & Coronâ, fugit ad Fridericum Imperatorem in Austriam, tanquam ad Tutorem, ac consanguineum recens nati Filij Unde magnæ turbæ in Hungaria fuêre exortæ. Bohemi demum eligunt in Regem Albertum Bavariæ Ducem, ac dein illud Friderico Imperatori offerunt, sed hi acceptare illud magnanimitate recusant, dicentes Regnum illud deberi, *Ladislao posthumo*. Principes Christiani inter Eugenium, & Felicem dividuntur, alijs huic, alijs illi adhærentibus.

1441. Jacobitæ Orientales, hoc anno ad concilium Florentinum admissi Ecclesiæ reconciliantur. Joannes Corvinus Uladislai Regis Hungariæ militiæ Dux insignem de Turcis in Transylvaniam irrumpentibus, reportat victoriam.

1442. Legati Æthiopiæ veniunt ad Concilium Florentinum, & hujus continuatio transfertur Romam ad Basilicam Lateranensem, ad quod etiam Basilienses Patres invitantur ab Eugenio, qui tamen eidem interesse recusant. Hunniades jam Transylvaniæ Wajvoda, Amurathem Turcarum Regem ab obsidione Belgradi, magnâ clade repellit, & alijs prælijs victoriosis eundem atterit. Quâ occasione usus Scandarbegus, *Epyrum* patriam suam repetit, & occupat, ac à Turcis ad Christianos deficit

1443. Conciliabuli Basiliensis finis imponitur. Eugenius Papa Romæ magnificè suscipitur, & Concilium Lateranense indicit Amurathes Turcarum Rex, cum Wladislao Rege Hungariæ, decennalem sat æquis conditionibus pacem init.

1444. Sultanus Ægypti, Rhodum obsidet, sed ab equitibus Rhodijs fortiter, & cum ignominia reijcitur. Bellum in Turcas Christiani parant, ut ij Europâ eijcerentur. Ad quorum invitationem etiam Wladislaus Hungariæ Rex, paulò ante initam pacem, cum Amurathe rumpit, ac ad Varnam oppidum Myssiæ, cum eo congreditur, ac cruentissimo prælio ab eo victus, fortissimè pugnans cæditur. Celebratur Romæ ad Basilicam Lateranensem prima sessio, sed quoad continuationem Synodi Florentinæ XXXI. Obijt hoc anno sanctus Bernardinus Senensis.

1445. Ladislaus posthumus, renunciatur Rex Hungariæ, & Bohemiæ,

cujus loco donec adolesceret, constituuntur Gubernatores Regnorum; Hungariæ quidem Joannes Hunniades, Bohemiæ autem Georgius Podebrachius. In Polonia verò electus est Casimirus Wladislai Frater. Joanni Palæologo defuncto Imperatori Constantinopolitano succedit Constantinus XV. & ultimus. Orientales Ecclesiæ, præsertim Chaldæorum, & Maronitarum reconciliantur Romanæ, tanquam Universali Ecclesiæ.

1446. Germania neutralitatem deponit, & agnoscit pro vero ac legitimo Pontifice Eugenium. Oceanus ad Dordracum effusus 17. Aprilis, ruptis aggeribus, plusquam centum millia hominum, & pecudum innumerabilem numerum interimit. Incipit bellum inter Amurathem, & Scandarbegum, gloriosissimum, ac victoriosissimum Ducem.

1447. Eugenius Papa excedit è vivis, cui succedit Nicolaus V. tenui genere ortus, sed vir doctissimus, & omnibus dotibus corporis, animique illustris, qui omnibus modis Pontificatum à se amoliri studuit, nec nisi invitus, ac propè coactus eundem, suscepit. Ejus prima cura fuit universalem pacem inter Principes Christianos facere, ac deinde Bibliothecam Vaticanam, undequáque libris exquisitis locupletare.

1448. Joannes Hunniades, triduò in campo Rigómezô cum Amurathe pugnat, primò, & secundò victor, tertiò victus recedit, relictâ victoriâ, sed prorsus cruenta Amurathi. Cæsa sunt in hoc Prælio Christianorum octo, Turcarum 34 millia. Imperator Fridericus, multique alij Christiani Principes, conantur revocare Felicem V. Antipapam à schismate.

1449. Felix V. hoc anno magno Ecclesiæ bono Pontificatum abdicat. Bellum inter Anglos, & Gallos recrudescit.

1450. Jubilæum celebratur Romæ, maximo Christianorum ex omnibus partibus concursu. Sanctus Bernhardinus Senensis, in numerum sanctorum refertur. Amurathes Crojam Metropolim Epyri obsidet, propugnante eandem Scandarbego.

1451. Amurathes Turcarum Rex, obsidionem Crojæ turpiter solvere cogitur, Scandarbego eam strenuissimè defendente, ac ex mœrore, & apoplexia, immodicóque haustu vini, extremum claudit diem. Succedit eidem Mahometes II. viginti & unius anni juvenis, qui ne pater solus sepeliretur, fratrem strangulari, & utrúmque funus, Regio apparatu peragi jussit. Fridericus Romanorum Rex, in Italiam pergens, Ladislaum puerum jam duodennem, & Hungariæ, & Bohemiæ Regem secum abducit. Joannes Capistranus, mira per Germaniam concionando præstat.

1452. Fridericus Romanorum Rex, in Italiam cum Ladislao Rege Hungariæ & Bohemiæ, suóque fratre Alberto, magnóque nobilium comitatu,

Ro-

Romam venit, & à Pontifice cum ſua conjuge, Imperiali aureâ Coronâ, coronatur. Redux in Auſtriam Cæſar, à ſuis Neoſtadij obſidetur, & Ladislaum poſthumum reddere cogitur, quem Tutoris retinebat titulo. Ladislaus itáque jam ſuæ poteſtatis factus, Hunniadem (depoſito tamen Gubernatoris titulo) Hungariæ, Bohemiæ Podebrachium, Auſtriæ Ulricum Comitem Ciliæ præficit. Machometes Athenas ſolo æquat, ad obſidendam Conſtantinopolim ſe accingit.

1453. Mahometes Rex Turcarum, terrâ maríque Conſtantinopolim obſidet, & fortiſſimè oppugnat, ac tandem vi expugnat, ac diripit. Conſtantinus Imperator vulneratus lethaliter, à populi fugientis oppreſſione extinguitur. Cæſa ſunt à Turcis in Urbe 40. millia hominum, 60. millia capta, ac divendita, theſauri immenſi omnes direpti. Ita imperium Græcorum poſt annos 1122. à Conſtantino Magno fundatum, in Conſtantino XV. concidit, & translatum eſt ad Othomannos. Interim Scandarbegus miſſos in ſe Turcas, egregiè retundit.

1454. Fridericus Imperator, Ratisbonam conventum indicit, de bello Turcis inferendo, ſed Principes Chriſtiani mutuis odijs maluerunt decertare, quàm cauſam Chriſti tueri. Nihilominus hoc eodem anno in conventu Francofortenſi, decernitur bellum in Turcas, Joannes caſtellæ Rex, Regni ſuo anno 48. obit, eídemque ſuccedit Filius, Henricus IV.

1455. Nicolaus V. Papa, dum bellum Turcicum promovet, exmœrore captæ Conſtantinopoleos moritur, vir ſanctiſſimus, magnificentiſſimus, & Ceruditiſſimus cui ſubſtituitur Alphonſus Borgia Cardinalis Hiſpanus, dictus Caliſtus III. Hoc eodem anno obijt beatus Laurentius Juſtinianus, ætatis anno 74. primus Venetiarum Patriarcha.

1456. Joannes Hunniades, Mahometem Turcarum Imperatorem, Belgradum obſidentem, glorioſè repellit, cæſis 40. millibus Turcarum, in cujus victoriæ memoriam, Caliſtus III. Feſtum Transfigurationis Dominicæ, ad 6. Augusti, quâ die hæc victoria contigit, inſtituit. Verùm non ita multò poſt Hunniades Heros inviĉtiſſimus, ex nimio labore in febrem incidens ſanctiſſimè obijt.

1457. Ladislaus Hunniadis ſenior Filius, ob occiſum Ulricum Ciliæ Comitem, Hunniadûm infeſtum hoſtem, capite juſſu Ladislai Regis Budæ plectitur, ejúsque Frater minor natu *Matthias Corvinus*, annorum 15. in Bohemiam ad cuſtodiendum Podebrachio traditur. Eodem anno Ladislaus Bohemiæ, & Hungariæ Rex, dum præſtolatur ſponſam Filiam Caroli Regis Franciæ, repentè non ſine ſuſpicione veneni, Pragæ extinguitur. Turcarum copiæ in Scandarbegum immiſſæ, rurſus ab hoc Achille Chriſtiano retunduntur, ac diſſipantur.

tur. Uſſumcaſſanus quóque Perſarum Rex, excitatus à Caliſto Pontifice, Turcas invadit, torpeſcentibus interea Principibus Chriſtianis.

1458. Mahometes II. Turcarum jam Imperator, expugnata Corintho Urbe, Peloponeſo magna ex parte potitur, Demetrio, & Thomâ Palæologis inter ſe decertantibus, & per ſummam diſcordiam, ejusdem negotia promoventibus. In Regem Hungariæ creatur Matthias, Joannis Hunniadis junior filius, & è carcere Pragenſi, ad ſolium Regium evehitur. Podebrachius verò eodem anno, in Regem Bohemiæ proclamatur. Moritur Caliſtus III. jam Octogenarius, cui ſuccedit Æneas Sylvius patriâ Senenſis, ex nobili, ſed inope familia. Vir conſilio, ac induſtriâ potens, magnæque eruditionis, ac eloquentiæ, qui nomen Pij II. aſſumpſit.

1459. Pius II. Pontifex, in Concilio Mantuano, bellum contra Turcas decernit, ſéque ipſum pro hac expeditione Ducem offert. Verùm hic totus conatus ob vecordes diſcordias Chriſtianorum Principum evanuit. Thomas, & Demetrius Fratres Palæologi, dum reſiduam partem Peloponeſi ſibi invicem eripere volunt, totam perdunt, quam univerſam occupat Mahometes, eorundem mutuo concertantium, auxilio.

1460. Principes Orientis, invitant Occidentales in Turcas, pollicebantur illi aggredi Mahometem in Aſia, dum eum Chriſtiani in Europa diſtinerent, ſed ſurdis canebatur fabula. Pius Papa Baſilienſem; Albertus Auſtriacus, Friburgenſem in Briſgoia Academiam inſtituunt.

1461. Mahometes captâ Trapezunte, Trapezuntinum Imperium totum evertit, ac univerſam familiam Palæologorum in Græcia extinguit. Thomas tamen Palæologus Romam venit profugus, ac inops, ut ibidem ex aliena miſericordia viveret.

1462. Mahometes Turcarum Imperator, Valachiam invadit, & provinciâ illâ *Blodum* Wajvodam ſpoliat, ſuffecto ei fratre Draculâ. *Blodus* verò ad Matthiam Regem in Hungariam profugit, ſed ob ejusdem epiſtolam ad Mahometem datam, velut proditoriam, à Matthia in cuſtodiam datur, in eaque decennio integro detinetur.

1463. Boſniam Turcæ occupant, mox tamen Matthias cum ſuis Hungaris, Jajczam Provinciæ caput reoccupat. Veneti quóque Hungaris confœderati, bellum contra Turcam capiunt, excitati à Pio Pontifice, qui illud promovebat. Beatus Didacus Complutenſis migrat in cœlum.

1464. Fridericus Imperator, & Matthias Hungariæ Rex reſtitutâ huic ab illo Coronâ, pacem, & fœdus inter ſe ineunt. Pius II. Pontifex, dum Anconæ claſſem parat in Turcas, moritur, in ejúsque locum eligitur Petrus Barbus Venetus, dictúsque eſt Paulus II.

1465.

1465. Bellum diuturnum inter Regem Poloniæ Casimirum, & equites Teutonicos componitur, concessâ his à Rege Prussiâ, eâ conditione, ut juramentum fidelitatis eidem præstare obligarentur.

1466. Paulus Pontifex, Georgium Podebrachium Bohemiæ Regem, ob hæresim Hussitarum anathemate ferit, illúdque Matthiæ Regi Hungariæ donat. Romæ Sol visus tergeminus, multos terret.

1467. Ad hunc annum refert Brietius mortem Georgij Castrioti, seu Scanderbegi, qui per annos 24. cum exigua manu militum, potentiæ Turcicæ restitit, & Epyrum defendit.

1468. Matthias Hungariæ Rex Podebrachium invadit, suadente Pontifice, & aliquot Urbes eidem in Moravia eripit. Fridericus Imperator voti reus, cum exiguo Comitatu Romam peregrinatur, exceptúsque à Pontifice, cum eodem de bello Turcis inferendo consultat. Moritur Cardinalis à Turrecremata, Dominicanus, octuagenario major, insignis sui temporis scriptor.

1469. Matthias Rex Hungariæ, maximâ Bohemiæ parte occupatâ, coronatur ejusdem Rex, Georgio fugiente Pragam, cujus Filium captivum Rex in Hungariam ducit.

1470. Mahometes Turcarum Imperator Eubœam Insulam Venetis eripit; Chalcidem hodie Nigropontum, vi expugnat. Germania turbatur, dissidentibus inter se Friderico Imperatore, Casimiro Poloniæ, & Matthiâ Hungariæ Regibus.

1471. Georgius Podebrachius hydrope moritur, à Bohemis eligitur in Regem Wladislaus Casimiri Regis Poloniæ Filius natu maximus. Sed & Hungari quidam in Regem Matthiam conspirant, petito in Regem altero Filio Casimiri, Casimiro, qui pariter cum ingenti exercitu adfuit, sed à Matthia conspiratione detectâ præventus, recedere in Poloniam cogitur. Paulus II. Pontifex apoplexiâ obit, cui succedit Sixtus IV.

1472. Romanus Pontifex, Veneti, Rhodij Equites, & Rex Neapolitanus, suasu Ussumcassani Persarum Regis, expeditionem in Turcas suscipiunt, sed exiguo cum emolumento. Smirnam nihilominus dirripiunt, omnésque illius incolas abducunt. Ab alia autem parte Ussumcassanus in Turcas cum 50. millibus equitum irruit, Trapezuntémque ijsdem, & Neo-Cæsaream eripit.

1473. Mahumetes transmisso Euphrate, Ussumcassanum prælio vincit, absterritis Persis bombardarum usu, quibus Turcæ abundabant, & illi carebant. Ejúsque ditionem vastat, & Filium necat. Sanctus Franciscus de Paula, Ordinem Minimorum instituit, qui à Sixto IV. Papa confirmatur.

1474. Ussumcassanus se egregiè de Turcis vindicat, aliquot Provincijs ijsdem ereptis. Veneti quóque Turcis in Lemno Insula fortiter resistunt.

Bel-

Bellum inter Hungaros, & Polonos de Regno Bohemiæ, inducijs interrumpitur.

1475. Jubilæum à Sixto IV. Romæ celebratur, quod multos, etiam Principes, Romam accivit. Stephanus Moldaviæ Wajvoda, Turcas memorabili internecione profligat. Judæi Tridentini Simeonem puerum Martyrio afficiunt.

1476. Stephanus Wajvoda Moldaviæ, in se irrumpentes Tartaros prælio vincit, & úsque ad Borysthenem fluvium cædendo insequitur. Moritur Jacobus Rex Cypri puer, & Veneti Regnum possessione capiunt, nomine Corneliæ, Matris Jacobi, quæ erat Veneta. Interea autem in Forojulio à Turcis, magna detrimenta patiuntur.

1477. Turcæ *Crojam* Epyri Metropolim deditione capiunt. Matthias Hungariæ Rex, armis Fridericum Imperatorem appetit. Interim Maximilianus ejusdem Imperatoris Filius ducit in uxorem Mariam Burgundam, ex qua intra annum vertentem, natus est Philippus, Caroli V. Pater, & sic omnes Provinciæ Belgicæ, ac dein etiam Hispaniarum, ad Augustissimam Domum Austriacam, jure hæreditario transiverunt.

1478. Mortuus est hoc anno, ætatis 78. Ussumcassanus Rex Persarum, capitalis hostis Turcarum. Inquisitio fidei in Regno Castellæ instituitur, ac dein per alia quóque Regna propagatur.

1479. Matthias Rex Hungariæ, Ducibus Stephano Bathoreo, & Paulo Kinisio, insignem de Turcis refert victoriam, cæsis eorum triginta millibus. Imperium Moscoviticum, quod erat jam vectigale Tartaris, denuo erigitur, per Joannem Basilij, Magnum Ducem Moschoviæ, qui eorum jugum fortiter excussit.

1480. Equites Rhodij Turcas ab obsidione Rhodi repellunt. Ast Achmed Bassa Hydruntum Calabriæ, post obsidionem 17. dierum capit, & crudelissimè in cives sævit. Tum Principes Italiæ relictis dissidijs, & advocato Matthiæ Regis Hungariæ auxilio, fœdus contra Turcas ineunt. Tentârunt Turcæ eadem occasione etiam Lauretanam Ædem expilare, sed vel ad illius aspectum, tanto terrore sunt correpti, ut vix fugâ se salvare possent.

1481. Moritur Machometes Turcarum Imperator, Christianitatis summus persecutor, & osor, succedit eidem Filius natu major Bajazethes.

1482. Bellum Granatense in Hispania contra Mauros exoritur. Tum autem Ferdinandus Rex impetrat à Sixto Papâ Bullam Cruciatæ, & Indulgentias, pro ijs, qui contra eosdem Mauros Fidei Christianæ hostes, pugnare voluerint, magno Christianitatis emolumento. Bajazethes, Aubussonio Magno Magistro Equitum Hierosolymitanorum, dono mittit manum dextram Sancti Joannis

Joannis Baptistæ, quæ recepta fuit Rhodi, cum ingenti lætitia, & nunc visitur in Sacello Aulico serenissimi Ducis, & electoris Bavariæ, Monachij.

1483. Hussitæ in Bohemia antiquos furores innovant contra Catholicos. Hoc eodem Anno, nascitur Islebij in Saxonia, magno Ecclesiæ, & totius Christianitatis malo, *Martinus Lotter*, postea *Lauther*, qui ultimò dici voluit *Luther*. Bonum erat, si nunquam natus esset homo ille!

1484. Obijt hoc anno Sixtus IX. Succedit eidem Joannes Baptista *Cybo* nobilis Genuensis, dictus Innocentius VIII. Moritur sanctus Casimirus, secundò genitus Casimiri Poloniæ Regis, miraculis post mortem clarus. Regnum Congi, per Lusitanos detegitur.

1485. Sanctus Leopoldus Pius, Marchio Austriæ, in sanctorum Album adscribitur. Contigit hoc eodem anno, dira illa lues, dicta Anglicus Sudor, antea nunquam audita vel visa.

1486. Maximilianus Archi-Dux Austrius, Friderici Imperatoris Filius in Regem Romanorum Aquisgrani coronatur. Ferdinandus Rex Hispaniæ, prosperè pugnat contra Mauros Granatenses. Sultanus Ægypti, duos exercitus Bajazethis in Cilicia profligat.

1487. Damnatus est hoc anno, ab Innocentio, VIII. liber, 900. Conclusionum Joannis Pici, Mirandulæ & Concordiæ Comitis Qui anno ætatis 24. de rebus omnibus divinis, & humanis disputare conatus erat. Quarum 13. inventæ sunt erroneæ, & veræ Fidei minùs conformes.

1488. Jacobus III. Rex Scotiæ, à suis cæditur, succedit eidem Filius Jacobus IV. Turcæ oppugnantes Adanam Ciliciæ Urbem, Sultanum Ægypti, auxilio obsessis advenientem, acri prælio vincunt.

1489. Poloni Tartaros ab incursione Poloniæ, & Russiæ, magnâ clade repellunt.

1490. Moritur Matthias Corvinus Hungariæ Rex Viennæ ex Apoplexia. Succedit eidem Wladislaus II. Rex Bohemiæ. Joannes Varadinensis Episcopus in Hungaria Maximæ authoritatis, tempore Regis Matthiæ; Episcopatui, & omnibus alijs dignitatibus renuncians, fit ordinis sancti Francisci Religiosus.

1491. Ferdinandus Rex, Granatam Mauris eripit. Christiana seu Catholica Religio per Regnum Congi, à Patribus Dominicanis disseminari cœpit.

1492. Judæi edicto Regis, omnes ex Hispania pelluntur, dum Ferdinando Regi cognomen, & Titulus Catholici, à Pontifice datur. Innocentius Papa VIII. moritur, cui substituitur Cardinalis Borgia, dictúsque est Alexander VI.

1493. Fridericus Imperator moritur, annorum 78. succedente Maximiliano Filio. Christiani magnam cladem accipiunt à Turcis in Croatia. Alexander VI. diplomate confirmat Ferdinando, & Isabellæ Regibus Hispaniæ, adoptionem

Insularum novi orbis, ita tamen, ut in illas Regiones mitterent præcones Evangelij.

1494. Mira perturbatio in Italia, occasione mortis Ferdinandi Regis Neapolitani, sine hærede defuncti. Obijt hoc anno Joannes Picus Mirandulæ, & Concordiæ Comes, ætatis anno 33. vir excellentissimi ingenij, meritò Phœnix ingeniorum appellatus.

1495. Carolus VIII. Rex Galliarum, Romam veniens cum copijs armatus anno elapso, placatur hoc anno Alexandro VI. Pontifici, postquam is à Pontifice Rex Neapolitanus, confecto diplomate nominatus fuisset. Hoc tempore primùm in Europa innotuit lues venerea, morbus Gallicus nuncupata. Obijt Joannes Lusitaniæ Rex, cognomento *Magnus*, successit in Regno patruelis ejusdem Emmanuel.

1496. Emmanuel Rex Lusitaniæ, pellit omnes Judæos è suo Regno. Neapolitani deficiunt à Gallis, ad Ferdinandum Alphonsi Regis Aragoniæ Filium, quô paulò post mortuo, in eodem Regno succedit ejusdem patruus Fridericus.

1497. Nascitur Sanctus Franciscus Xaverius summo totius novi orbis bono. Franciscus Ximenius Minorita, fit Archi-Episcopus Toletanus, non minori Ecclesiæ Catholicæ commodo. Florentiæ magnæ concitatæ turbæ, occasione quarum Hieronymus Savonaroa Ordinis Prædicatorum, celebris aliàs concionator, Pontificis jussu, publicè in foro comburitur, de cujus morte diversa diversi tulêre judicia.

1498. Moritur Carolus VIII. Rex Galliarum repentè ex Apoplexia, succedit eidem Ludovicus XII. Dux Aurelianensis. Poloni 60. millia Tartarorum cœsa, mittunt ad Tartara.

1499. Bajazethes, Venetis Peleponesum, & Naupactum eripit. Ludovicus Rex Galliarum, Ducatum Medio anensem occupat. Ismaël Sophi Ussumcassanis ex sorore nepos, Regnum Persarum restaurat, novámque Alcorani sectam instituit, Turcis infestissimam.

1500. Jubilæum celebratur Romæ, sed minori frequentiâ, ob bellum Italiæ. Brasiliæ Regio à Lusitanis detegitur. Nascitur Carolus V. Gandavi in Belgio, ex Philippo Archi-Duce, Maximiliani Imperatoris Filio, & Joanna Filia Ferdinandi, & Isabellæ Regum Hispaniæ. Cujus egregia gesta enarrabit sequentis sæculi Historia.

CATALOGUS I.

Continens Nomina, Patriam, & Ordinem Romanorum Pontificum, qui hoc decimo quinto Sæculo Ecclesiæ præfuerunt, cum accurata assignatione Temporis, quô quis gubernare cœpit, & desijt.

Nomina, patria, & Ordo Romanorum Pontificum.	Initium Sedis A. M. D.	Finis Sedis A. M. D.	Duratio. A.M.D.	Vacat. M.D.
296. Innocentius VII. Sulmonensis Presbyter Cardinalis.	1404. Oct. 17.	1406. Nov. 6.	2. 0. 21.	0. 24.
297. Gregorius XII. Venetus Presbyter Cardinalis.	1406. Nov. 30.	1409. Julij. 5.	2. 7. 5.	1. 22.
298. Alexander V. Novariensis Minorita, Presbyter Cardinalis.	1409. Aug. 26.	1410. Maij. 3.	0. 8. 8.	0. 14.
299. Joannes XXI. Neapolitanus, Diaconus Cardinalis.	1410. Maij. 27.	1415. Jun. 12.	5. 1. 15.	29. 0.
300. Martinus V. Romanus, Diaconus Cardinalis.	1417. Nov. 11.	1431. Feb. 21.	3. 3. 12.	0. 10.
301. Eugenius IV. Venetus, Presbyter Cardinalis.	1431. Mart. 3.	1447. Feb. 23.	15. 11. 21.	0. 10.
302. Nicolaus V. Romanus, Diaconus Cardinalis.	1447. Mart. 6.	1455. Mart. 24.	8. 0. 19.	0. 14.
303. Callistus III. Hispanus Valentinus, Presbyter Cardinalis.	1455. Aug. 8.	1458. Aug. 6.	3. 3. 28.	0. 12.
304. Pius II. Senensis, Presbyter Cardinalis.	1458. Aug. 19.	1464. Aug. 14	5. 11. 27.	0. 16.
305. Paulus II. Venetus, Presbyter Cardinalis.	1464. Aug. 30.	1471. Jul. 25.	6. 10. 26.	0. 14.
306. Sixtus IV. Savonensis Robereus, Presbyter Cardinalis.	1471. Aug. 9.	1484. Jul. 15.	12. 11. 7.	0. 15.

307. Innocentius VIII. Genuensis, Presbyter Cardinalis.	1484.Aug.11.	1492.Aug.1.	7.11.28.	0.10.
308. Alexander VI. Valentinus, Presbyter Cardinalis.	1492.Aug.11.	1503.Aug.18.	11.0.8.	1. 3.

Anti-Papæ seu Pseudo-Pontifices, hujus XV. Sæculi.

Ægidius Murionis, Hispanus, dictus Clemens VIII. contra Innocentium VII. Amedeus, Dux Sabaudiæ, dictus Felix V. contra Eugenium IV.

CATALOGUS II.

Continens Nomina Imperatorum, qui hoc decimo quarto Sæculo imperârunt.

In Occidente.

Fridericus IV. Brunsvicensis. 1400. inijt Imperium, obijt eodem anno 1400.
Robertus Dux Bavariæ. 1400. obijt 1410.
Jodochus Moraviæ Marchio. 1410. obijt 1411.
Sigismundus Hungariæ Rex Caroli IV. Filius Rex electus. 1411. obijt 1437.
Albertus II. Austriacus. 1438. obijt 1439.
Fridericus V. Austriacus. 1440. obijt 1493.
Maximilianus I. Austriacus. 1493. obijt 1519.

In Oriente.

Emmanuel, seu Manuel Palæologus, obijt 1418.
Joannes VII. Palæologus, Filius Manuelis, obijt 1421.
Joannes VIII. obijt 1445.
Constantinus XV. & ultimus, occisus anno 1453. Quô capta est à Turcis Constantinopolis, & Imperium Græcorum defecit.

CATALOGUS III.

Continens Nomina, & Ordinem Regum aliorum Regnorum, qui hoc Decimo quinto Sæculo regnârunt, præsertim, quorum in hac Synopsi Chronologica fit aliqua mentio.

Reges Galliæ.

Carolus VI. Beneamatus, obijt 1422.

Caro-

Carolus VII Victor, obijt 1461.
Ludovicus XI. Caroli VII. Filius, obijt 1483.
Carolus VIII. Ludovici Filius, obijt 1498.
Ludovicus XII. supervixit hoc sæculum, utpote mortuus Anno Christi. 1515.

Reges Legionis, & Castellæ.

Joannes II. Henrici III. Filius successit parenti 1406. regnavit annis 47.
Henricus IV. Joannis II. Filius, successit parenti. 1453. regnavit annis 20.
Ferdinandus V. Catholicus, Filius Joannis Regis Aragoniæ, successit in Regnis Castellæ, & Legionis. 1474. jure uxoris Isabellæ, sororis Henrici IV. regnavit annis 30. & uno, & explevit hoc Sæculum.

Reges Aragoniæ.

Ferdinandus Honestus, Frater Henrici III. Castellæ Regis, inijt Regnum 1410. rexit annis 5.
Alphonsus V. *Magnanimus*, Ferdinandi Filius, successit 1416. rexit annis 42.
Joannes II. Frater Alphonsi V. regnare cœpit 1458. regnavit annis 20.
Ferdinandus V. Rex *Catholicus*, Filius Joannis II. maritus Reginæ Castellæ Isabellæ, rexit Aragoniam annis 37, & supervixit hoc Sæculum.

Reges Lusitaniæ, seu Portugalliæ

Edvardus cœpit regnare 1433. regnavit annis 5.
Alphonsus V. Edvardi Filius, successit anno 1438. regnavit annis 43.
Joannes II. Filius Alphonsi V. Cognomento Magnanimus, *inijt Regnum* 1481. regnavit annis 14.
Emmanuel nepos Edvardi, successit anno 1495. & supervixit hoc Sæculum, obijt enim Anno Christi. 1521.

Reges Angliæ.

Henricus IV. cœpit regnare 1400. regnavit annis 14.
Henricus V. Filius Henrici IV. regnare cœpit 1414. negnavit annis 9.
Henricus VI. Filius Henrici cœpet regnare anno 1423. regnavit annis 38.
Odvardus VII. pulso Henrico VI. cœpit regnare 1461. sed & ipse à conjuratis expulsus, ac iterum Henricus VI. restitutus, est 1470. ac hic rursus à suis derelictus, & pugione confossus ab Odvardo VII. denuo ab Anglis recepto.
Odvardus VIII. Odvardi VII. Filius regnare cœpit 1483. occisus est oodem anno à Riccardo Fratre Odvardi VII.

Richardus III. Frater Odvardi VII. regnavit annis 3. occisus in prælio ab Henrico Comite Richemontij.

Henricus VII. Comes Richemontij, regnare cœpit anno 1486. regnavit annis 23. & supervixit hoc Sæculum.

Reges Hungariæ.

Sigismundus sponsus Mariæ, Ludovici Regis Filiæ, regnare cœpit 1387. obijt, 1437.

Albertus Archi-Dux Austriæ, & Imperator, regnare cœpit anno 1473. obijt 1439.

Wladislaus I. Rex Poloniæ, electus in Regem Hungariæ 1440. occisus in prælio ad Varnam 1445.

Joannes Corvinus Hunniades, Gubernator & Prorex Hungariæ loco Ladislai posthumi, gubernavit Regnum magna cum prudentia, & fortitudine militari, annis 7.

Ladislaus V. posthumus Filius Alberti, & Elisabethæ, anno 12. ætatis restitutus Hungariæ, regnare cœpit 1452. obijt 1458.

Matthias Corvinus, Filius Joannis Corvini Hunniadis, eligitur in Regem Hungariæ, 1458. obijt 1490.

Wladislaus II. Bohemiæ Rex, Filius Casimiri Regis Poloniæ, electus in Regem Hungariæ 1490. supervixit hoc Sæculum, obijt enim anno 1516.

Ræges Bohemiæ.

Wenceslaus Ignavus, obijt 1419.

Sigismundus regnare cœpit. 1419. obijt 1437.

Albertus Austriacus regnare cœpit 1437. obijt anno 1439.

Ladislaus, Alberti posthumus, regnare cœpit 1439. obijt anno 1458.

Georgius Podebrachius, Regnum inijt 1458. obijt anno 1471.

Wladislaus Filius Casimiri Regis Poloniæ, ac dein Rex Hungariæ, regnare cœpit anno 1471. & supervixit hoc sæculum, mortuus anno. 1516.

Reges Poloniæ.

Wladislaus Jagello cœpit regnare anno 1386. regnavit annis. 48.

Wladislaus II. regnare cœpit 1434. & factus Rex Hungariæ, 1440. occisus in prælio contra Turcas, anno 1445.

Casimirus IV. Jagellonis alter Filius, regnare cœpit, 1447. regnavit úsque ad annum 1492.

Joannes Albertus. Filius Casimiri, IV. electus 1492. obijt anno 1501.

CA-

CATALOGUS IV.

Continens Nomina Scriptorum Ecclesiasticorum, decimi quinti Saeculi.

Petrus de Alliaco, Episcopus Cameracensis, & Cardinalis.
Joannes Gerson, Cancellarius Universitatis Parisiensis.
Thomas de Kempis, Canonicus Regularis.
Joannes Capreolus, Ordinis Prædicatorum.
Joannes Dominicus, ejusdem Ordinis.
Sanctus Vincentius Ferrerius, ejusdem Ordinis.
Alphonsus Tostatus, Abulensis Episcopus.
Sanctus Bernardinus Senensis, Ordinis Minorum.
Beatus Laurentius Justinianus, Patriarcha Venetus.
Thomas Valdensis Anglus Carmelita.
Beatus Joannes de Capistrano, Ordinis Minorum.
Paulus de Sancta Maria, Episcopus Burgensis.
Augustinus de Roma.
Joannes de Anania, Archidiaconus Bononiensis.
Bessarion Cardinalis.
Nicolaus de Cusa, Cardinalis.
Matthæus Palmerius, Florentinus.
S. Antoninus Archi-Episcopus Florentinus, ex Ordine Prædicatorum.
Nicolaus de Orbellis, Ordinis Minorum.
Joannes de Indagine, Carthusianus.
Æneas Sylvius, qui deinde fuit Papa Pius II. nominatus.
Jacobus de Valentia, Episcopus Chrysopolitanus.
Suffrenus, Cyrenensis Episcopus.
Joannes Bassolius, Ordinis Minorum.
Ambrosius Camalduensis, Abbas Generalis Ordinis.
Pacificus, Ordinis Minorum, qui scripsit summam casuum Conscientiæ, quæ pacifica nominatur.
Joannes Picus, Mirandulæ Comes.
Joannes Philippus Bergomensis, Ordinis Sancti Augustini.
Albertus Crancz.
Angelus de Clausio, Author summæ Angelicæ.
Joannes Trithemius, Abbas Ordinis Sancti Benedicti,
Joannes Nauclerus.
Baptista Mantuanus, Carmelita.

Mar

Matthias Podmerius, Pisanus.
Joannes Major, Scotus. Et alij nonnulli.

CATALOGUS V.

Continens Nomina Scriptorum Profanorum, decimi quinti Sæculi.

Petrus Ancharanus, Juris Consultus.
Franciscus Zabarella, Philosophus.
Joannes de Imola, Juris Consultus.
Paulus à Castro, Juris Consultus.
Laurentius Valla, Grammaticus insignis.
Leonardus Aretinus, Philosophus, Orator, & Historicus.
Nicolaus Tudescus, Ordinis S. Benedicti, vulgò Panormitanus, Juris Consultus summus, & præcipuus Juris Canonici Illustrator.
Flavius Blondus, Historicus.
Antonius Bonfinius, Historicus.
Purbachius, Mathematicus.
Georgius Trapezuntinus.
Joannes de Monte Regio, Mathematicus.
Rudolphus Agricola.
Ambrosius Calepinus. Alexander ab Alexandro.
Filinus, Juris Consultus.
Marsilius Ficinus, Florentinus, Philosophus, & Rhetor.
Joannes Franciscus Picus, Mirandulanus, Philosophus.
Joannes Wimphelingius, Orator, Poëta, Historiographus.
Polydorus Virgilius, Anglus.
Raphaël Volateranus.

CATALOGUS VI.

Personarum sanctitate illustrium, decimi quinti Sæculi.

S. Coleta Virgo Clarissarum Reformatrix.
S. Didacus Complutensis.
S. Bernardus Senensis.
S. Vincentius Ferrerius.
S. Laurentius Justinianus, Patriarcha Venetus.
S. Joannes de Capistrano.
S. Antonius, Archi-Episcopu: Florent.

CATALOGUS VII.

Hæresum & Hæresiarcharum, decimi quinti Sæculi.

Joannes Huss, Caput Hussitarum.
Joannes de Roscsozenna.
Picardus, Picarditarum Dux.
Hieronymus de Praga.
Bedricus, author Orebitarum.
Pragenses, & Orphani.
Taboritæ,

CA-

CATALOGUS VIII.

Conciliorum decimo quinto Sæculo celebratorum.

Concilium Pisanum. 1409. nec manifestè approbatum , nec manifestè reprobatum.
Concilium Generale Constantiense. 1414. duravit annis 4. quo ad primas Sessiones reprobatum.
Concilium Basiliense, dissipatum,
Concilium Generale XVI. Ferrariæ inchoatum , 1438. dein ob Pestilentiam translatum Florentiam, Anno 1439. Approbatum.
Lugdunense. 1449.

CATALOGUS IX.

Eventum memorabilium , decimi quinti Sæculi.

Fundatur Universitas Herbipolensis. 1403.
Ordo Canonicorum sæcularium, S. Georgij Venetijs instituitur. 1404.
Ordo sive Congregatio S. Salvatoris, Bononiæ erigitur. 1408.
Instituitur Academia Lipsiensis. 1408.
Sanctæ Justinæ Congregatio Venetijs erecta. 1409.
Ingolstadiensis Universitas in Bavaria instituitur. 1410.
Cadomensis Universitas, in Normandia fundatur. 1418.
Bombardarum usus invalescit, in expugnationibus. 1425.
Ordo Monachorum S. Hieronymi restituitur. 1425.
Lovaniensis Academia erecta. 1427.
Pictaviensis Universitas constituitur. 1431.
Ars Typographica invenitur. 1440.
Sacra Jesu Christi syndon, Camberium defertur. 1452.
Valentina Universitas in Delphinatu fundatur. 1452.
Basiliensis Universitas à Pio II. instituitur. 1459.
Ludovicus XI. Rex Galliarum, Ordinem Equitum S. Michaëlis, instituit. 1496.
Ordo RR. PP. Paulanorum, seu Minimorũ, instituitur, & confirmatur. 1474. 46.
Jubilæum à 50. annis, ad 25. reducitur à Sixto IV. Anno 1475.
Universitas Tubingensis inchoatur. 1477.
Moguntinensis Universitas erigitur. 1482.
Judæi ex Hispania in perpetuum pelluntur. 1492.
Judæi ex Portugallia ejciuntur. Anno 1500.

FINIS.

IV. SYNOPSIS CHRONOLOGICA.

Continens Res memorabiles Ecclesiæ, Decimi Sexti Sæculi, seu ab Anno Christi 1500. úsque ad Annum 1600.

ANno 1501 Ludovicus XII. Rex Galliæ, & Ferdinandus Rex Hispaniæ, sub specie bellum Turcis inferendi, contra Fridericum Regem Neapolitanum, nihil tali suspicantem (utpotè cum quibus ante fœdus inierat) arma per suos Duces convertunt, Regnúmque illud occupant, ac inter se dividunt, factum confirmante Alexandro VI Pontifice, atque sic Fridericus parens in Galliam, filius verò illius pariter Fridericus, dictus Calabriæ Dux, in Hispaniam abducuntur, utrobíque honorificè, ac regaliter planè habiti, ut nihil aliud, quàm Regnum ijs deesset. *Ricciolus*, *Brietius*. Galli cum Hispanis & Italis contra Turcas profecti, ad *Mitylenem* Insulam cœduntur *Jovius*. Ferdinandus Hispaniarum Rex, à *Campsone* Sultano Ægipti obtinet, ut quò facilior esset Christianis peregrinis Hierosolymam accessus, portoria & tributa alleviarentur, ac sacra loca restaurarentur. *Brietius*. In Indiam Orientalem perveniunt RR. PP. Sancti Francisci, qui primi, animarum zelo incensi, longum hoc iter susceperunt, Evangelij prædicandi causâ. *Jaric. Lib.* 1. *Hist. Indiæ Orient. Cap.* 4. Poloni ac Moldavi, cum Tartaris Zavolnensibus, adversùs Procopenses, seu Tauricos Tartaros, fœdus ineunt, ut sic divisi, minus terribiles essent. *Brietius*. Nec ita multò post Joannes Albertus Rex Poloniæ, in expeditione contra Fridericum, Teutonicorum Equitum Magistrum, negantem sibi fidelitatis juramenta de Prussia, moritur Apoplexiâ, 17. Junij. Succedit eidem Frater ejus Alexander, Magnus Dux Lithvaniæ, maritus Elenæ filiæ Joannis Magni Ducis Moscoviæ, sed Schismaticæ, cui proinde Regium Diadema denegatum est. *Cromerus*, *Genebrardus*. Joannes Rex Daniæ, factione *Stenonis*, olim Gubernatoris, Regno pellitur. *Ricciolus*. Sanguinea pluvia, & cruces sanguinolentæ, in vestibus apparent in Germania *Spondanus*.

1502. Inter Hispanos & Gallos, circa partitionem Regni Neapolitani, dissi-

diffidia oriuntur. *Walterus. Livoniæ* Magifter, poft aliquot clades Mofchis illatas, invafus ab ipfis, eosdem cum paucis militibus, fed tormentorum fulminibus territos, ad pacem fibi proficuam compellit. *Hiftor. Mofcov.* Univerfitas Wittembergenfis erigitur.

1503. Alexander VI. Papa, ex veneno per errorem fibi dato moritur 18. Augufti, cui 22. Septembris fufficitur Francifcus Tudefcinus Picolomineus Senenfis, dictus Pius III. vir bonus, & diuturniore vitâ dignus, nam decimo poft die obijt, cui defuncto fubrogatur Julianus de Ruvere Savonenfis, dictus Julius II. Galli ab Hifpanis è Regno Neapolitano eijciuntur. Regnum *Manicongi* in Indijs, fidem Chriftianam fufcipit. *Genebrardus.* Picardus hæreticus Sacramentarius Parifijs exuritur. *Onuphrius.* Celebris ille Rhodiorum Equitum Magifter, Petrus Albuffonius, cùm fuo ordini viginti annis præfuiffet, moritur, *Brietius.*

1504. Veneti cum Turcis pacem ineunt, Lufitani defendentes Regem *Cochini*, Calecutanos magnis cladibus repellunt. *Maffeus.* Stephanus Wayvoda Moldaviæ, vir Sæculi fui fortiffimus, de Turcis & Tartaris fæpius victor, obit. Cui fuccedit Bogdanus. Circa hæc tempora florebat Alexander ab Alexandris, vir eruditiffimus, ut colligere licet ex libro ejusdem *Genialium dierum.* Moritur Ifabella Regina Hifpaniæ 26. Novèmbr. relictâ filiâ Joanna uxore Philippi I. Archi-Ducis Auftriæ, hærede ex affe, & Ferdinando marito adminiftratore, donec Carolus Joannæ filius adolefceret. *Mariana.*

1505. Joannes, Magnus Dux Mofchorum, filius Bafilij, moritur cui fuccedit filius, dictus Bafilius Joannes. Conftitutionem edit hoc anno Julius II. ut fi Simoniaca labes Pontifici, aut Cardinalibus adhæfiffet, electio ejusmodi irrita effet. Ludovicus XII. cum Maximiliano Cæfare, & Ferdinando Hifpaniæ Rege, fœdus renovat. Francifcus Almeida, fit primus Pro-Rex in India. Sophalæ Regnum auro dives, quod à quibusdam creditum *Ophir* Scripturæ Sacræ, hoc anno detegitur. Martinus Lutherus, annorum 22. fulmine confternatus, quod ejus Sodalem occidit, votô nuncupatô fit Religiofus Sancti Auguftini Erfordiæ, qui utinam & ipfe eodem tactus fuiffet, ne tanta mala in Chriftianitem induxiffet.

1506. Julius II. Pontifex collecto exercitu, Bononiam & Perufium, recuperat, ac Ecclefiæ reftituit. Philippus Archi-Dux primus Rex Hifpaniarum ex Auguftiffima Domo Auftriaca, moritur. Obit quóque Alexander Rex Poloniæ, eidémque fuccedit Sigismundus Frater. Lithvani Tartaros invafores, magna clade repellunt. Elifabetha Soror Sigismundi, refpuit nuptias cum Bogdano, Moldaviæ Wayvoda, utpotè Schifmatico, ideóque Bogdanus Ruffiam invadit. *Cromerus, Chriftophorus Columbus*, primus ille novi orbis repertor,

 finem

finem vivendi fecit, Hiſpali. Luſitani in India, Socotorum Inſulam, Mauris eripiunt, & Armuzam Emporium nobile, in ora Perſici ſinûs, occupant. Romæ fabrica Baſilicæ Sancti Petri, inchoatur. *Brietius.*

1507. Obijt hoc anno Sanctus Franciſcus de Paula, Anno ætatis 91. Ordinis inchoati 72. Ludovicus Rex Francorum, Genuenſes ſibi rebelles ſubigit, & Savonæ Ferdinandum Regem Hiſpaniæ redeuntem ex Italia, magno cum honore excipit.

1508. Cameraci fœdus ineunt. Julius Pontifex, Maximilianus Imperator, & Ludovicus Rex Galliæ, adverſus Venetos, pro recuperandis Urbibus, quæ ad ſingulos pertinerent *Jovius.* Claſſis Campſonis Sultani Ægypti, per mare rubrum miſſa, rogatu Regum Cambajæ & Calecuti, Laurentium Almeidam, Pro-Regis Indiæ filium, cum octo navibus, imparatum vincit, & occidit. *Oſorius, Mariana.*

1509. Franciſcus Almeida, Indiæ Pro-Rex, ulturus necem filij, Claſſem Sultani Ægypti aggreditur, atque divincit, edita ingenti ſtrage Malmelucorum. Terræ motus ingens, per 40. dies, Conſtantinopolim concutit, Templis Chriſtianorum parcit, Turcarum ædes diruit, multis millibus eorum obrutis, fugit ipſe Bajazetes Hadrianopolim, ubi vix tutus, in campo habitare cogitur. Hoc eodem anno prodit *Tekel* famoſus ille Legis Mahumetanæ interpres, cùm in Sepelunca Phrigiæ, annis ſeptem latuiſſet, confectóque exercitu, delet duos exercitus Bajazethis, in Aſia demum tamen vincitur, & vivus exuritur. *Annales Turcici.* Veneti preſſi à tam potentibus adverſarijs, ac omnibus terreſtribus ditionibus ſpoliati, Maximiliano Cæſari pro pace ſupplicant: In hoc tamen laudandi, quòd etiam in tantis anguſtijs conſtituti, auxilium Turcarum recuſaverint. Poloni, ad Boryſthenem, cedunt 80. millia Moſchorum, miſſa à Baſilio ad occupandam Lithvaniam. *Chronicon Moſchoviticum & Polonicum.*

1510. Pontifex, externorum Principum potentiam in Italia timens declinat ad Venetos, eosdémque Eccleſiæ reconciliat, ac Maximilianum Cæſarem à Confœderatione, cum Ludovico Rege Galliarum, disjungere nititur, ſollicitat inſuper & Helvetios, ac Hiſpanos. Interim tamen Veneti, à Maximiliano Cæſare & Ludovico Rege, magna afficiuntur clade. Exercitus Regis Ferdinandi, poſt captam in Africa Bugiam & Tripolim, æſtu laborans, maximum à Mauris patitur detrimentum. Neapoli pelluntur Judæi ac Mauri. Goa, Metropolis Indiæ, ab Alphonſo Alburquecio capitur, & ſucceſſu temporis, ditionis Luſitanicæ, & Eccleſiæ Indicæ caput conſtituitur. Circa hunc annum fiunt multæ converſiones in populis occidentalibus, per Religioſos Ordinis Sancti Dominici.

1511. Pontifex, Hiſpani, Veneti, & Helvetj, Vario Marte pugnant cum

cum Maximiliano Cæsare, & Ludovico Galliarum Rege, & hi agunt de Concilio contra Pontificem convocando, quod tamen *Pisis* coactum, & dein Mediolanum, & inde Lugdunum translatum, caruit effectu. Bajazethes Turcarum Imperator, Selimum filium, tertiô genitum, ad Imperium violenter aspirantem, prælio fundit, & fugat. In Comitiis Treviris habitis, Imperium in decem circulos distribuitur, nempe: Austriacum, Bavaricum, Franconicum, Rhenanum superiorem, Rhenanum inferiorem, electoralem Palatinatûs, Burgundicum, Westphalicum, Saxonicum superiorem, Saxonicum inferiorem.

1512. Selimus fugatus anno superiore, à Bajazethe Parente vires resumit, & favore Janiczerorum Bajazethem Imperatorem Imperio, & postea per Medicum Judæum vitâ privat. Galli ad Ravennam exercitum Pontificis, & Hispaniæ Regis solvendæ obsidioni missum, Duce Gastone Fuxio, memorabili cæde profligant. Ferdinandus Rex Hispaniæ, Regnum Navarræ occupat. Tartari Præcopenses, in Podolia grassantes, à Polonis & Lithvanis, Duce Constantino Oszrogio, prælijs multis profligantur. Julius II. Pontifex, Generale Concilium Lateranense inchoat. Helveti, ob præclara gesta, hoc bellorum tempore, pro Romano Pontifice, à Julio Papa appellati sunt: *Propugnatores, & defensores, Pontificiæ dignitatis.* Ex Æthiopia per Helenam aviam Davidis Regis, missus est Goam Legatus, nomine Abraham, aliàs Matthæus, inde ad Regem Emmanuelem, in Lusitaniam expeditus, ad procurandam amicitiam, cum Lusitanis, & unionem cum Religione Catholica. *Brietius.*

1513. Concilium Lateranense continuatur. Julius II. Pontifex moritur, cui subrogatur Joannes Medicæus Florentinus, & nominatur Leo X. *Onuphrius.* Ludovicus XII. Rex Galliarum, pacem cum Venetis init, ad Vincentiam. Rudolphus Analthinus, Maximiliani Cæsaris Exercitûs Dux, acri pugna cedit, & fundit Venetorum Exercitum. Galli etiam ab obsidione Novariensi, ab erumpentibus Helvetijs repelluntur, & magnam cladem accipiunt. Jacobus IV. Scotiæ Rex, Angliam invadit, & in prælio ad montem Flaudonicum occiditur, multis utrinque desideratis, cum hoc tamen discrimine, ut ex Scotis multi Proceres, & Nobiles, ex Anglis gregarij tantùm milites occubuerint. Turcæ Illyricum invadentes, ab Uladislao II. Hungariæ Rege, reprimuntur. In Concilio Lateranensi, aliquot magni nominis, sed rerum Physicarum magis, quàm Theologicarum periti Philosophi, de animalibus malè sentientes, erroris convincuntur, ac eorundem sententia condemnatur.

1514. Leo Papa, ad interpositionem Archi-Episcopi Strigoniensis, Indulgentias contra Turcam Cruce signatis, concedit. Sed hi arma in Hungariæ Clerum, ac Nobilitatem convertunt, verùm à Joanne Zapolliano Transylvaniæ Wayvodâ dissipantur, Duce eorum Georgio Szykelio, cum alijs complicibus

capto, & graviſſimis ſupplicijs affecto. Sigiſmundus Rex Poloniæ, Baſilium Moſchoviæ Ducem, è Lithvania repellit, cum inſigni eorum ſtrage. Concilium Lateranenſe urgetur, & multa in eo decreta reformationis ſtatuuntur. Malcamethes Scirifus, ex Mahometano Eremita, concitata à ſe rebellione, Ducem militiæ ſe facit, & in Africa complurês Regiones ac Regna invadit, & acquirit. *Jovius.*

1515. Ludovicus XII. Rex Galliarum, moritur, ſine prole maſcula, cui ſuccedit Franciſcus I. Valeſius annorum 20. Qui mox Italiam penetrat cum exercitu, & Helvetios biduanò prælio devincit, Mediolanúmque recipit, & Maximilianum Ducem Sfortiam captum, in Galliam relegat, Bononiæ poſt modùm Pontificem veneratur, à quo viciſſim cum magno honore recipitur, & cum eodem famoſum illud *Concordatum* init, in quo multa Regi & ejus Succeſſoribus indulta Pontifex concedit, & viciſſim à Rege debitam ſubmiſſionem in multis accipit. Maximilianus Imperator, Uladislaus Hungariæ, & Sigismundus Poloniæ Reges, Viennam conveniunt, & fœdus inter ſe ineunt, cum ſucceſſione in horum Regna Auſtriacæ familiæ, in prolis maſculæ defectu. Petrus *Maronitarum* Patriarcha, tres Legatos ad Concilium Lateranenſe mittit, advenit etiam ad illud Matthæus Legatus, Davidis Regis Abiſſinorum. Prodierunt hoc anno famoſa illa Biblia variarum linguarum Complutenſia, ſic dicta, ab Urbe ubi ſunt edita, curâ & impenſis Franciſci Ximenij Cardinalis, Archi-Epiſcopi Toletani.

1516. In Concilio Lateranenſi, Seſſione XI. ſuſcipiuntur Legati *Maronitarum*, qui Romanæ Sedi ſeſe addictiſſimos oſtendêre. Tum quóque à Concilio approbatum eſt *Concordatum* Bononienſe, inter Leonem X. Papam, & Franciſcum I. Galliarum Regem initum. Eâdem Seſſione edita eſt conſtitutio de Privilegijs Religioſorum, & quomodò ſe cum Epiſcopis gerere debeant. Ferdinandus Aragonius, Rex Hiſpaniæ moritur, ſuccedit in tot ejus Regnis, Carolus V. ejusdem nepos, ex Joanna filia, & Philippo I. Archiduce. Obit quóque Wenceslaus II Hungariæ Rex, ſuccedente Filio Ludovico. Franciſcus I. annuæ pecuniæ penſitatione, cum Helvetijs fœdus renovat. Algeriani Duce Barbaroſſâ à Rege Hiſpaniæ deficiunt. Selimus Turcarum Imperator, Campſonem Sultanum Ægypti, prope Damaſcum devincit, ac interimit, ac Syriam occupat, mox Betlehemum & Hieroſolymam pergit, & utrobíque preces fundit, largáſque Eleēmoſynas, Chriſtianis, & inopibus Sacerdotibus diſtribuit, exercitúmque in Ægiptum ducit.

1517. Selymus Turcarum Imperator, occupatâ Syriâ, Ægyptum aggreditur, & Tomumbejum, Campſonis ſucceſſorem, Sultanum Ægypti, iteratò ſuperat, ac laqueo necat, totâque Ægypto potitur. Concilij Lateranenſis Seſſione XII. finis imponitur, poſt annos ferè quínque, à quo inchoatum fuerat, in eodem

eodem decreta fuerat contra Turcas Bulla Cruciata, cum Indulgentijs, quas promulgandas Archi-Episcopus Moguntinus, Patribus Dominicanis commisit, cùm autem Patres Augustiniani earum promulgatores essent; Hoc inique ferens Joannes Staunpitius Augustianorum Vicarius Generalis, per Germaniam, sui Ordinis Monachum Martinum Lutherum, contra Dominicanos, Indulgentiarum promulgatores concitat, qui mox & concionibus, & propositis Thesibus, contra Indulgentias debachari cœpit: ex qua scintilla, tanta farrago hæresum & novarum Sectarum, ac magnæ partis Europæ perturbatio, postmodùm est exorta. Leo Papa de vita tentatur, sed conjuratione patefacta, intentores sceleris gravissimè puniuntur. Moritur hoc anno Franciscus Ximenius, Cardinalis Hispaniæ, Archi-Episcopus Toletanus, optimè de Ecclesia meritus.

1518. Selymus Turcarum Imperator, felicibus belli successibus elatus, totum Imperium Romanum occupare cogitat, vicissim Leo Pontifex, in eundem Principes Christianos accendere laborat, ut eum impeterent potiùs, quàm expectarent, sed conatui ejusdem obsistunt de novo exortæ hæreses. Martinus Lutherus, novas novis addendo spargit hæreses, vel potiùs jam olim ab Ecclesia damnatas, ex inferis resuscitat, quem tamen & disputatione & scriptis Joannes Echius, Ingolstadiensis Doctor, egregiè refutat. Maximilianus quóque Cæsar, tantô malô obviare volens, Lutherum ad Comitia Augustana evocat, ejúsque causam discutiendam, Cardinali Cajetano, tunc Legato Pontificio committit. Lutherus coram Cardinali se sistit, eidémque se, quo ad speciem submittit, sed postmodùm inde clam elabitur, citatúsque iterum à Legato, ad Pontificem, & à Pontifice ad Concilium generale, provocat, at néque id seriò, sed ut tergiversaretur duntaxat.

1519. Maximilianus Imperator, *Welsy* in Austria moritur, cui in Imperio succedit Carolus V. Hispaniæ Rex. Leo papa *Militium* Legatum in Germaniam mittit, ad novas hæreses sopiendas, ægit is cum Luthero, eúmque impulit, ut ad Pontificem dimisse scriberet, quod etiam ille præstitit, se excusando, & temeritatem suam deprecando. Inter hæc instituitur Lipsiæ disputatio publica, inter Eckium & Lutherum, coram Georgio Saxoniæ Duce, Judicibus Theologis Parisiensibus, & Erefordiensibus, qui palmam victoriæ Eckio contra Lutherum, adjudicârunt. Spectant ad hunc annum, Ulrici Zwinglij initia, priùs Sacerdotis & Parochi Catholici, postea novæ Sectæ Zwinglianorum Authoris, qui quanquam in quibusdam Luthero accineret, postea tamen acerrimus ejusdem hostis extitit.

1520. Lutherus à Leone Papâ excommunicatus, ad Concilium generale appellat, & Jus Canonicum, cum Bulla suæ excommunicationis Witembergæ, publicè cremat. E contra Lovaniensis & Coloniensis Academiæ, Luther

theri ſcripta, tanquam multis erroribus & hæreſibus referta damnant, & igni adjiciunt, ſed & Carolus V. ejusdem Lutheri ſcripta, non tantùm in Hiſpania, verùm & in Belgio, exuri mandat. Selymus Turcarum Imperator, propè Adrianopolim, peſte extinguitur. Cui ſuccedit filius, Solymanus II. Carolus V. Aquisgrani in Imperatorem Romanorum coronatur, fratríque Ferdinando, Auſtriam, & Maximiliani avitos Principatus concedit. Chriſtianus Rex Daniæ Stockholmium, Metropolim Sueciæ deditione accipit, at vocatos Epiſcopos & Proceres ad convivium, eos crudeliter interficit, Urbéque direpta, in Daniam redit. *Hiſtoria Daniæ.*

1521. Carolus V. Imperator, in Comitijs Warmatiæ, Lutherum cum Salvo Conductu evocatum, & obſtinatum proſcribit. Ejusdem ſcripta, & perſonam damnat Univerſitas Pariſienſis. Et Henricus VIII. Rex Angliæ, libro egregio refutat errores ejusdem, ob ídque à Leone Papâ Titulo Defenſoris Fidei donatur. Bellum diuturnum, quod poſtea 38. annis duravit, inter Carolum V. Imperatorem, & Franciſcum primum Regem Galliarum exoritur. Galli Pampelonenſem Urbem, primariam Regni Navarræ expugnant, in qua oppugnatione *Ignatius Lojola* nobilis Cantaber, ictu bombardæ, ex lapide convulſo crure uno, altero vulnerato, ad extremum vitæ periculum adducitur; Unde Societatis JESU fundandæ occaſio illi divinitus injecta, DEO jam tum illum, & ab eo inſtitutam Societatem, Luthero opponente, & ad majorem Gloriam nominis ſui, ubíque terrarum amplificandam deſtinante. Solymanus Turcarum Imperator Belgradum expugnat. Leo X Pontifex moritur. Obit etiam Emmanuel Luſitaniæ Rex, bellis in Africa & Aſia, tam glorioſè, quàm Religioſè geſtis, clariſſimus, cui ſuccedit Joannes III. natu major filius, annum vigeſimum agens. Hiſpani in Indijs, Regno & Urbe Mexico potiuntur.

1522. Eligitur in Pontificem Hadrianus Batavus Trajectenſis, quondam Caroli V. Præceptor, eidémque percharus, abſens, & in Hiſpania tunc degens. Rhodus à Turcis diu ſtrenuè defenſa, tandem proditione capitur. Chriſtianus Rex Daniæ, ab Eccleſia deficit, ſed non multò poſt à Friderico Duce Holſatiæ bello petitus, Regno exulare cogitur. Guſtavus quóque ex Gubernatore factus Rex Sueciæ, Lutheranicæ perfidiæ dat nomen. Genua à Carolo V. Imperatore, Gallis pulſis, expugnatur, ac diripitur.

1523. Hadrianus Papa moritur, cui ſuffectus eſt Julius Medicæus Florentinus, dictus Clemens VII. Lutherus de more exagitat Germaniam, invectus in ipſos etiam Principes ferociter, qui verſionem ſuam Novi Teſtamenti, & ſi plenam erroribus & corruptelis, damnâſſent. Hoc eodem anno prodijſſe ſcribitur Hæreſis Anabaptiſtarum.

1524. Perdurant in Germania de Religione tumultus, multis conventibus,

tibus, pro controversijs novis & novis semper emergentibus, Norimbergæ, Ratisbonæ, Spiræ, habitis: Initæ quóque disputationes acerrimæ, irrito compositionis & cessionis eventu; Novatoribus pertinaciter contra Catholicos, suos errores tuentibus, & inter se quóq; dissentientibus, unde natæ sunt inter eos 60. diversæ Sectæ, inter quas: Ubiquistarum, Anabaptistarum, Enthusiastarum, & aliæ, quas longùm hìc esset enumerare. Lutherus abjecto cucullo monastico, apostasiæ à Fide, addit apostasiam à Religioso ordine, & uxorem ducit. Ordo Clericorum Regularium, qui Theatini nuncupantur, instituitur, qui tam arctam paupertatem sibi elegerunt, ut oblatis tantùm sponte, non quæsitis Eleëmosynis, alerentur. In Regno Mexicano, magna fit conversio infidelium, ad fidem Catholicam, per quendam Martinum Valentinum, cum duodecim Socijs Monachis.

1525. Franciscus Galliarum Rex, Papiam obsidens, à Ducibus Caroli V. Cæsaris, gravi prœlio vincitur, & capitur, ac captivus in Hispaniam mittitur. Rusticum bellum in Germania, qui contra Clerum & suos Principes, à Luthero instigati, insurrexerunt, sopitur, occisis ex ijs supra centum millibus. Hoc anno exorti videntur Molles Lutherani, cùm Philippus Melanthon, Philippum Hassiæ Landgravium, ad hæresim traduxisset, eidémque persuasisset, ut nihil de ritibus Ecclesiæ mutaretur. Eodem hoc anno exoritur *Libertinorum* Secta, authoribus ejusdem postea Tornaci exustis. Ordo Patrum Capuccinorum inchoatur, quem DEUS hominibus spurcicissimis, & hæresiarchis hujus temporis voluit, ut cœtum carnis inimicissimum opponere. Parisiensis Senatus, ne Lutherana hæresis serperet per Galliam, ejusdem primum Promulgatorem, flammis exurit. Albertus, Magister Equitum Teutonicorum Crucigerorum, extinguit ordinem suum in Prussia, & fit Lutheranus, ac in confirmationem suæ perversionis, licèt voto castitatis obligatus, ducit anno insequenti uxorem, imitatus in hoc Magistrũ suum Lutherum. Regnum Peru auro ditissimũ, occupant Hispani.

1526. Solymanus Turcarum Imperator, veritus, ne post captam Rhodum, Principes Christiani coirent, cum Ludovico Rege Hungariæ pacem inire cogitat, sed visis inter eosdem maximis, & præcipuè in negocio Religionis discordijs, animum ad Hungariam invadendam convertit. Ingreditur igitur Hungariam cum 200. millibus, & cum Ludovico Rege Juvene, vix cum viginti quinque millibus sibi occurrente, prælium conserit. Victus ab eodem Ludovicus perijt, cum multis Episcopis ac Magnatibus, toto Exercitu, vel cœso, vel fugato, cujus locò eligitur in Regem ab alijs Joannes Zapollya, Wayvoda Transylvaniæ, ab alijs vero Ferdinandus Archi-Dux Austriæ, maritus Annæ sororis Ludovici. Unde bella & desolatio Regni. Sigismundus Rex Poloniæ, restituit Fidem Catholicam Gedani, unde anno superiore depulsa fue-

P rat.

rat. Franciſcus, Rex Galliarum, à Carolo V. ex captivitate dimittitur, ſed duris conditionibus, & datis obſidibus duobus filijs.

1527. Ferdinandus I. Archi-Dux Auſtriæ, coronatur Pragæ, in Regem Bohemiæ, ac dein eodem anno Budæ, in Regem Hungariæ, pulſo & fugato Joanne Zapollya, Regni invaſore. Carolus Borbonius, Ductor copiarum Imperatoris in Italia, Romam invadit, & in conſcenſu muri, ſclopi ictu necatur, ejúſque milites Urbem diripiunt, Pontificémque captum detinent in cuſtodia. Hôc atroci nuncio Henricus Rex Angliæ, ad fœdus Pontificis accedit, & Franciſcus Galliarum Rex, exercitum ad liberandum Pontificem mittit; quibus Cæſar perterritus, eum emitti jubet è cuſtodia, ſed non niſi lytro ingenti priùs depoſito. Interea in Germania ſcriptis atrociter certatur, Lutherus parcebat nemini, non Tyaris, non coronis, viciſſim ipſe à multis impetebatur: Altercantur præterea inter ſe graviter Semi-Lutherani, qui poſtea Adiaphoriſtæ, & Confeſſioniſtæ ſunt dicti, & Rigidi Lutherani, aliter Illyricani, à Matthia Flacco Illyrico nuncupati.

1528. Henricus VIII. Angliæ Rex, ex amico Pontificis, fit ejusdem hoſtis, quòd Matrimonium illius, cum Anna Bolena, repudiatâ Catharinâ uxore legitimâ, approbare noluerit. Igitur Romani Pontificis nomen, & memoriam tolli jubet, ac ſe ipſum caput Eccleſiæ Anglicanæ nominari mandat. Concilium Senonenſe celebratur in Gallia adversùs hæreſes, & pro morum reformatione. Ordo Patrum Capucinorum, à Clemente V. Pontifice, magno bono Eccleſiæ confirmatur.

1529. Novis in dies Sectis rempublicam ſcindentibus, Spiræ in Conventu Imperij agitur de expeditione in Turcas, & decernitur ſtandum edicto Wormatienſi, contra Novatores. Contra hoc edictum, Lutheranæ ſectæ addicti Principes, ſollenniter proteſtantur. Unde orta eſt deteſtabilis Nomenclatura Proteſtantium, quod deinde ad Lutheranos & Sectarios tranſijt: Carolus V. cupiens coronari à Pontifice, redit in ejus gratiam, pacémque cum illo, ac ſimul cum Franciſco primo Rege Galliarum init, ſummo Chriſtianitatis emolumento. Solymanus, à Joanne Zapollya evocatus, Viennam cum 300. millibus obſidet, ſed obſidionem re infecta ſolvere cogitur. Agitur cum Carolo V. de Melita Inſula, Rhodienſibus militibus danda. Celebratum eſt hoc anno colloquium Marburgenſe, inter hæterodoxos, quod tamen diſſolutum eſt, diſſidentibus invicem Luthero & Zwinglio.

1530. Carolus V. Bononiæ coronatur Imperator, & exinde Gomitia Imperialia Auguſtæ celebrat, in quibus Proteſtantes offerunt Imperatori, confeſſionem ſuam, à Philippo Melanthone conſcriptam, quæ rejecta eſt ab Imperatore, jubente omnes redire ad priſtinam fidem, ac egregiè refutata à Doctori-

bus

bus Catholicis: Reprobata quóque est confessio civitatum Zwinglio adhærentium. Protestantes proinde Smalcadiæ fœdus contra Catholicos ineunt, quod contra Turcas ineundum erat, plurimùm ad id incitate eos Luthero libro hac de re, à se edito. Equites Rhodienses, Melitam Insulam à Carolo V. sibi donatam ingrediuntur, exinde postmodùm Melitenses dicti, egregjíque Christianitatis contra Turcas, propugnatores effecti.

1531. Ferdinandus I. Caroli V. Frater, & Hungariæ ac Bohemiæ Rex, Rex Romanorum in Comitijs Coloniæ declaratur, & Aquisgrani coronatur. Joannes Tarnowsky Russiæ Palatinus, insignem victoriam reportat de Petro Wayvoda Moldaviæ. Protestantes iterum Smalendiam conveniunt, & novum fœdus cudunt contra Cæsarem, ac Catholicos, eorúmque causam, seditiosissimis Libellis fovet ac defendit Lutherus. Helvetij Catholici, licèt numero inferiores, malè habiti à Zwinglianis, armis eosdem aggrediuntur. & victoriam de illis insignem reportant, occiso in prœlio Zwinglio, & tanquam proditore, & incentore horum tumultuum, ac insuper hæretico, flammis exusto. Nec multò post Oecolampadius hæresiarcha, in lecto repertus est mortuus, incertum, an à dœmone, vel incesta uxore strangulatus. Equites Melitenses, Methonem Peloponnesi Urbem, invadunt, ac diripiunt. Protrudit suam hæresim, Michaël Servetus, novus Arianus. Pontifex agit cum Basilio, Magno Duce Moschoviæ, de reductione ad unionem fidei Catholicæ, verùm res ultra Litterarum & Legatorum commercia, non processit. Schomascorum ordo, quibus curæ est, Orphanos alere, & ad artes bonósque mores instituere, ab Hieronymo Æmiliano, nobili Senatore Veneto, fundatur.

1532. In Comitijs Ratisbonensibus constituitur, ut ad úsque Concilium Generale, in causa Religionis, nemini facesseretur negotium. Bellum Turcicum, majori apparatu, quàm effectu & fructu, utráque ex parte geritur. Carolus Imperator, Bononiæ in Italia agit cum Pontifice de Concilio Generali, pace Italiæ, & Bello in Turcas. Congregatio Recollectorum Sancti Francisci, à Pontifice approbatur.

1533. Clemens Papa Messaliæ, colloquitur cum Francisco Primo Rege Galliarum, agítque cum illo, de hæresi reprimenda. Defuncto Rege Daniæ, post multa dissidia, eligitur Christianus Holsatiæ Dux, qui sublatis Episcopis, Lutheranam sectam in eo firmat. Barbarossa creatus à Solymano Maris Præfectus, excursionibus suis, ditiones Christianorum vastat.

1534. Solymanus Christianis pacem offert, quam dum cunctantur accipere, præclaras aliquot Urbes in Peloponeso perdunt. Barbarossa quoque Oras Latij & Liguriæ terret, Tunetúmque in Africa capit, & Solymano subjicit. Clemens Papa, Henricum VIII. Regem Angliæ, ob divortium Catharinæ, &

ſuper inductionem Annæ Bolenæ, anathemate percellit, ac deinde moritur, cui ſubrogatur Alexander Farneſius, dictus Paulus III. Ad hunc annum ſpectant Joannis Calvini initia. Eodem quóque anno Sanctus Ignatius Loyola, Societatis JESU Pariſijs ponit fundamenta.

1535. Franciſcus Primus Galliarum Rex, acerrimum hoſtem Sacramentariorum ſe præbet, aliquótque eorum in terrorem, exuri mandat. Unde Calvinus, Martyrium exoſus fugit Baſilæam, ibíque peſtilentes ſuas inſtitutiones condit. Carolus V. Imperator, Claſſe in Africam traijcit, & Coletam arcem capit, victo Barbaroſsâ, Tunetúmque expugnat, ac direpta Urbe, inde 20. millia Chriſtianorum liberat. Henricus VIII. Rex Angliæ, ex defenſore Eccleſiæ, fit Diocletianus, crudeliter ſæviens in ſuos, qui eum pro capite Eccleſiæ agnoſcere recuſant. Monaſterium, Urbs Weſtphaliæ, ab Epiſcopo & Principe Monaſterienſi expugnatur, & Anabaptiſtarum fictus Rex ſupplicio afficitur. Anna Bolena, coronatur Londini, & Eliſabetham redivivam Jezabelem parit. Calvinus Ferrariam venit, ut hæreſi inficeret Renatam, Ludovici XII. filiam, & uxorem Herculis Ducis, unde tamen anno inſequenti profugit Genevam.

1536. Joannes Calvinus Genevenſibus Sectæ ſuæ formam offert, ſed inde expellitur. Catharina repudiata, Uxor Henrici VIII. moritur, relictâ unicâ filiâ Mariâ, quam etiam exhæreditaverat impius parens. Eodem autem anno, Anna Bolena ſuper inducta concubina Henrici, adulterij & incæſtûs convicta, capite plectitur, & thalamum Regium Semeriæ ancillæ ſuæ relinquit. Carolus V. triumphans de expeditione Africana, Romam ingreditur. Pax inter Ferdinandum I. & Joannem Zapollyanum concluditur, honeſtis utrinque conditionibus. Eraſmus Roterodamus annorum 70. moritur Baſileæ, vir apud aliquos ambiguæ fidei, conſtat tamen eundem, Lutheri, & aliorum Novatorum acta & doctrinam improbâſſe, & multis etiam impugnâſſe. Alioquin homo eruditiſſimus, & ſcriptis notiſſimus.

1537. Turcarum Imperator mandat, ut Græcorum omnes Civitates, quæ vi captæ fuiſſent, careant Eccleſijs. Pontifex indicit Concilium generale Mantuæ, & poſtea Vincentiæ celebrandum. Smalcadiæ Proteſtantes, repudiant utrúmque locum, inſtantes, ut id fieret in Germania. Alexander Dux Florentiæ, fraude agnati Laurentij occiditur, ſuccedente Coſmo Medicæo magnæ ſpei adoleſcente. Æthna mons exæſtuans, terret vicina loca. Franciſcus Primus Galliarum Rex fœdus init cum Solymano Turcarum Imperatore, ex quo tamen fœdere flagitioſo, plus dedecoris, quàm fructûs ac utilitatis, retulit. Barbaroſſa interim, excurſione facta diripit, & fœdè vaſtat Italiam. Chriſtiani ad Eſſekum, à Turcis profligantur ingenti clade. In Dania mutatur à Chriſtiano III.

no III. Ecclesiæ status, inducta Lutheri secta, & septem superintendentibus, pro Episcopis substitutis, quod & in Norvegia factum.

1538. Paulus M. Pontifex, conatus ad concordiam revocare Franciscum & Carolum, licét ætate gravis *Nicæam* venit, Cæsar *Monæcum*, Franciscus *Villam Francam*, ambo Pontificem salutârunt; sed ut mutuò se viderent, & colloquerentur, adduci non poterant, quisque cum Pontifice seorsim tractans, pactísque ad decennium inducijs, ab invicem discedunt. Postmodùm tamen Carolus & Franciscus, ad *Aquas mortuas* ex condicto conveniunt, & se magna amoris significatione complexi sunt. Henricus VIII. Rex Angliæ furit, & suæ crudelitati fræna laxat, Ecclesias & Monasteria subvertens, ipsúmque Sanctum Thomam Cantuariensem, ex Sanctorum numero expugni jubens, ossáque illius exuri mandans. Concilium Generale Vincentiam translatum, differtur in annum insequentem. Expeditio à Christianis ingens in Turcas suscipitur, sed eventus illius, expectationi non correspondit. Unde Veneti à Turcis pacem impetrant, cedentes eis aliquot Urbes, in finibus Macedoniæ.

1539. Georgius, Dux Saxoniæ, Catholicæ Religionis egregius propugnator moritur, relicta ditione suâ Misniâ Henrico fratri, ea Lege, ut nihil immutaretur in ea, quò ad Religionem, alioquin hæc Imperatori cederet, is tamen cuncta immutavit, eámque ipse Lutheranus, Lutheranam effecit. Henricus VIII. in Conventu Londini nova decreta fidei edit, de Eucharistia, Pœnitentiâ, votis, cœlibatu, discrepantia, & à Catholicorum, & à Novatorum doctrina, ipse verò post Joannam Semeyram, ducit Annam, Sororem Ducis Cliviæ.

1540. Henricus VII. Angliæ Rex, Regem Hiberniæ se nominat, & repudiatâ Annâ Clivensi, ducit Catharinam Havvardam. Eijcit quóque ex Anglia, & bonis spoliat Equites Melitenses, & tam Catholicos, quàm Sacramentarios supplicijs afficit, ipse jam nec Catholicus, nec Sacramentarius, sed novæ & à se confictæ fidei. Franciscus primus Rex Galliarum in Hæreticos graviter animadvertit, & hæresum propugnatores, ignibus exurit. Joannes Zapollya Wayvoda Transylvaniæ, & Hungariæ Interex, moritur. Institutum Societatis JESU, pro maximo emolumento Ecclesiæ Catholicæ, à Paulo III. Pontifice approbatur, & diplomate confirmatur.

1541. In Comitijs Ratisbonensibus, urgent Protestantes, ut Cæsar motas de Religione controversias audiat, si non etiam decidat, sed is eas ad Concilium Generale reijcit, concedit tamen ijsdem, ut pro interim certam præscriptam formulam credendi servare illis liceat. Ibidem institutum fuit colloquium, de novis circa Religionem controversijs, inter Joannem Eckium, & Melanthonem, cui interfuit etiam Calvinus, sed sine aliquo fructu ac utilitate, nam

licèt pro illo staret veritas, in his tamen prævaluit pertinacia & arrogantia, ac inter se dissensio. Ferdinandus I. Budam obsidet, sed Solymanus superveniens obsidionem solvit. Carolus Imperator ingentem Classem in Turcas Algerianos ducit, verum immanitate procellæ, viq; tempestatum, classis in tantùm atteritur, ut ægrè in Hispaniam se reciperet. Calvinus revocatur Genevam. Sanctus Franciscus Xaverius, à Sancto Ignatio expeditur in Indiam.

1542. Concilium Generale, à Paulo III. Pontifice Tridentum indicitur, reclamantibus iterum Protestantibus, néque rem néque locum optantibus. In Conventu Spirensi, bellum in Turcas decernitur, quæ expeditio initiò magnis animis suscipitur, sed postmodùm cunctatione dissipatur, plurimùm adnitente Luthero, qui bellum in Turcas suscipiendum scriptis etiam libris disvadebat. Galli conatu irrito Perpinianum obsident, & Turcam in auxilium invocant. *Ricciolus.* Liber Institutionum Calvini, proscribitur. Henricus VIII. Uxorem Catharinam Havvardam, adulterij convictam, capite mulctat, & sextam ducit Uxorem. Sanctus Franciscus Xaverius appellit in Indiam.

1543. Carolus V. & Franciscus I. Bellum continuare pergunt, & hîc Turcicam Classem, átque Barbarossam evocat, ut ejus operâ Nicæam Ligurum expugnaret, quod etiam is exequitur, arx tamen fortissimè restitit, & Turcorum Gallorúmque assultus elusit, interim Turcæ excursionibus factis, magnam Italiæ partem fœdè devastant. Hæc nimirum est Christianorum Principum, cum Turcis armorum societatis utilitas! Concilium Tridentinum suspenditur, dein Pontifex Carolum & Franciscum reconciliare nititur. Obeunt Joannes Eckius, & Albertus Pighius, egregij Fidei Catholicæ propugnatores, & de adversarijs veræ Religionis triumphatores. Hermannus Comes de Wada, Archi-Episcopus Coloniensis, in fide apud suos suspectus, à Capitulo accedente Pontificio & Cæsareo decreto, deponitur, omnisque eidem tam politica quàm Ecclesiastica administratio, frustra renitentibus Lutheranis confœderatis, aufertur.

1544. Barbarossa evocatus à Francisco Primo Rege Galliarum, iterum Christianos Cæsareanos vexat. Unde in Comitijs Spirensibus decretum est in eum Bellum, & promissa pecunia, átque copiæ. *Brietius.* Pax insperata post acerimum prœlium, ad vicum *Cerisólas* inter Carolum V. & Franciscum Primum Galliarum Regem concluditur, restitutis, quæ ex hoc bello ex utráque parte occupata fuerant. Sanctus Franciscus Xaverius, miro successu rem Christianam in Oriente promovet. Moritur Romæ Joannes Magnus Archi-Episcopus Upsalensis, Legatus Pontificius, exantlatis laboribus pro Fide Catholica, multísque ærumnis toleratis.

1545. In Comitijs Wormatiensibus, Carolus Cæsar, urgente Pontificis

cis Legato Alexandro Farnesio, decernit Sectarios stare debere judicio Concilij Tridentini, mox celebrandi. Sed incitante novis libris Luthero, Protestantes id præstare recusant, & arma contra Cæsarem parant. Pontifex è contra, inita jam pace inter summos Christianos Principes, illud unicè urget, átque etiam efficit, ut sub finem hujus anni, tam diu ac toties à bonis exoptatum Concilium Generale inchoaretur, cujus proinde initium datum est 13. Decembris Tridenti. Insigni Expeditione Franciscus Primus Galliarum Rex, Waldenses Hæreticos delet.

1546. Continuatur Concilium Tridentinum, cùm de eo abrogando Protestantes Francoforti consultant. Habitum est iterum Ratisbonæ colloquium, Catholicos inter & Novatores, ex quo tamen hi turpiter aufugiunt. Lutherus, cùm vesperi bene potus, átque hilaris decubuisset, repertus est mortuus, gutture tumente, haud dubio à dœmone suffocatus. Carolus Cæsar, Ratisbonam Comitia indicit, ad quæ tamen plerique protestantes Principes venire renuunt, & Cæsari bellum denunciant: Cæsar proinde sine mora luculentum exercitum comparat, & proscriptis priùs omnibus militantibus sub Protestantibus, quorum præcipui Duces fuêre: Fridericus Saxoniæ Elector, & Philippus Hassiæ Landgravius, levioribus prœlijs eosdem atterit, & aliquos eorum comprehendit, & quasdam etiam Civitates ad deditionem adigit. David Cardinalis Betonius, Archi-Episcopus Szantandreanus, à scetis hæreticis cæsus, pro Martyre habetur.

1547. Concilium Tridentinum jam sedulò promotum, octo Sessionibus celebratis, ob exortam Tridenti luem, Bononiam transfertur, ast postmodùm interrumpitur, celebratis tamen priùs ibidem duabus Sessionibus. Henricus VIII. Angliæ Rex, cùm moribundus, vinum cyatho inverso effundens ingemuisset, dicendo: *Amici, omnia perdidimus, vitam, existimationem, animam, cœlum, interit.* Statuerat quidem is Ecclesiæ reconciliari, sed parasitarum, & aulicorum turba, quos sacris bonis locupletaverat, impedijt. Sumpsit tamen Eucharistiam Catholico more, hærédésque instituit: primò Edvardum ex *Semeira* natum, dein Mariam ex Catharina filiam, deníque Elisabetham, ex Anna Bolena, filio autem novenni, adjunxit sedecim tutores, sub quorum gubernio, post Schisma, hæresis Regnum Angliæ occupavit. Mortuus est hoc eodem anno Franciscus Primus Galliarum Rex, ex febre continua, omnibus Ecclesiæ Sacramentis munitus, succedit eidem filius, Henricus II. Annos jam natus duodetriginta. Obijt quóque Constantinopoli Barbarossa, Turcicæ Classis Præfectus, & Algirij Rex. Obijt & in novo orbe Ferdinandus Cortesius, Mexici domitor, & novæ Hispaniæ conditor. Carolus V. Cæsar, Fridericum Electorem Saxoniæ, magno prælio vincit, & victum capit, & Landgravium Hassiæ, supplicem ad se veni-

venientem, detinet, Ernestum quóque Ducem Brunsvicensem, in custodiam dat, partâ hâc victoriâ, dicens: veni, vidi, Christus vicit. Tum celebrata sunt Augustana Comitia, sed ab armato Cæsare, qui & in eam Urbem triumphans ingressus est, in ijs Fides Catholica erecta est, hæresis depressa.

1548. Celebrantur interea Concilia Provincialia, Trevirense, & Augustanum. Moritur Sigismundus Rex Poloniæ, octuagenario major, succedit eidem Sigismundus Augustus filius, ultimus ex Jagelonum familia. Maria, Regina Scotiæ sexennis, invitis Anglis, ducitur in Galliam desponsanda Delphino. Paulus III. Pontifex, oratu Francisci Borgiæ, Ducis Gandiæ, aprobat libellum exercitiorum spiritualium, à Sancto Ignatio Loyola conscriptum, divinum planè opus, quod inexplicabilia protulit, & in dies profert emolumenta Ecclesiæ. Henricus II. Rex Galliæ, seligit judices, qui de hæreticis graviter statuerent. In Anglia sævitum in Catholicos, abolitâ Missâ, inducta Calvini secta, postmodùm in alias varias divisa. Ad Comitia Augustana Legatos duos mittit Basilius Magnus Dux Moschoviæ, ubi cum Cæsare fœdus contra Turcam init. Formula quædam, quâ 26. Capita continebantur, de vivendi modo circa Religionem, úsque ad Concilij definitionem, dicta. *Interim* nec à Catholicis probata, & ab hæreticis aliquibus rejecta, ab aliquibus recepta, unde hi sic Interimista nuncupati sunt.

1549. In Angliâ exoriuntur plurimi tumultus, occasione sparsarum hæresum per illud Regnum. Ad Calvinum profugit hoc Anno Genevam, Theodorus Beza, Clericus libidinosus, omníque turpitudine infamis. Moritur Paulus III. annos natus 82. Adit Japoniam Franciscus Xaverius, ad prædicandum Evangelium illis gentibus.

1550. In locum Julij II. eligitur Pontifex Maximus, *Maria de Monte*, dictúsq; est Julius III. Et Pontificatum suum exorditur ab indicto Jubilæo, multis ad illud, Romam concurrentibus. Carolus V. celebrat Comitia Augustæ, agitque cum Pontifice de Concilio Tridentino restituendo, quò etiam Pontifex Decembri mense Episcopos revocat. In Anglia morbus pestilens, & incognitus medicis exoritur. In Carinthia, inter Villacum & Clagenfurtum frumento pluit, ex quo panis optimus confectus, ac ipsi Cæsari oblatus. *Brietius.* Tolosæ crematur quidam ex Novatoribus, qui se Sancti Joannis Evangelistæ Spiritum habere jactabat. Visus est & Parisijs ac Basileæ alius, qui se ab Angelo Sancti Petri dirigi dictitabat, alius denique ab Angelo Mosis. *Genebrardus. Gualterius*; adeò hoc Sæculum, spiritu privato & vertiginis agebatur.

1551. Concilium Tridentinum resumitur. Bellum inter inperatorem, & & Regem Franciæ resuscitatur. Andreas Osiander heresiarcha, spargit suas hæreses per Prussiam. Joannes Basilius Magnus Dux Moschoviæ, post septennem obsi-

obsidionem, Cazanum expugnat, multósque Tartaros ad Baptismum deducit. Enascitur novum Bellum in Hungaria inter Turcas & Ferdinandum I. Regem Hungariæ. Turcæ Melitam Insulam frustra tentant. Tripolim tamen Africæ, à Melitensibus occupatam, deditione accipiunt. Georgius Monachus Varadiensis, & jam Cardinalis cæditur.

1552. Ob imminens bellum, Concilium Tridentinum solvitur. Mauritius Saxoniæ Elector, bellum infert Imperatori, quod tamen Ferdinandus Caroli frater, componit, per Friderici Saxonis, & Landgravij Hassiæ eliberationis impetrationem, & in Conventu Passaviensi promissionem, nemini faciendam molestiam, religionis causâ. Sanctus Franciscus Xaverius, dum in Sinas Evangelium inferre intendit, in Insula *Sanciano* sanctissimè moritur. Objerunt quóque hoc anno Joannes Cochlœus, & Ambrosius Catharinus, Catholici Scriptores. *Siun* Patriarcha Nestorianorum Romam venit, & Romano Pontifice pro universali Pastore agnito, Nestoriasmum abjurat. Lutheranorum cum Zwinglianis bellum, à Joanne Westphalo instauratur, qui librum scripsit, in quo Sacramentariorum opiniones, haud minùs confusæ, quàm inter se dissidentes, cribrantur.

1553. Edvardus Rex Angliæ, anno ætatis 17. moritur. Succedit favore populi & Magnatum, Maria, filia Henrici, ex Catharina primâ legitimâ conjuge. Hæc mox fidem Catholicam in Regnum restituit, & titulum Capitis Ecclesiæ Anglicanæ reijcit, ac pro Legato Apostolico Reginaldum Polum accersit, pulsis Pseudo-Episcopis & Ministris hæreticis. Galli *Vercellas*, & auxilio Turcarum *Corsicam* occupant. In Italia & Belgio vario Marte inter Duces Imperatoris, & Henrici II. Galliarum Regis, pugnatur. Transylvania turbatur per Isabellam Joannis Inter-Regis viduam, quæ contra Ferdinandum evocaverat Turcas. Solymanus Mustapham filium ex amore Roxolanæ Uxoris strangulari jubet, & Bajazethem, ex Roxolana susceptum, in successorem designat. Michaël Servetus, novorum Arianorum Author, Genevæ, procurante Calvino, eâdem pœna digno, vivus exuritur, hujus tamen sectam, Valentinus Gentilis, & Georgius Blandrada, in Transylvania & Polonia postmodùm disseminârunt. Simon *Sulaka*, Orientis trans Euphratem Patriarcha, Romæ à Julio III. Pontifice recipitur. Excipitur quóque Moses *Mardenus* Assirius Jacobita, missus ab Antiochiæ Patriarcha: cujus operâ editum est Novum Testamentum, linguâ & charactere Syriaco, impressum primò Viennæ, Anno 1555.

1554. Maria Regina Angliæ, nubit Philippo Caroli V. filio. Reginaldus Polus Legatus Apostolicus, Regio sanguine, doctrinâ & pietate conspicuus, totam Angliam reconciliat Ecclesiæ. Joannes Basilius Moschorum Dux, Regnum *Astracanum* Tartaris eripit, Astracanenses verò omnes, aut Sacro Baptismo eluti, aut contumaces feralibus aquis submersi sunt. Inter Calvinum & Ministros Zwinglianos Bernenses, grave fit dissidium, & hi eidem ostendunt quindecim articulos hæreticos, circa prædestinationem, & reprobationem, ex ipsius scriptis collectos. *Genebrardus.*

1555. Julius III. Pontifex obit, cui substituitur Marcellus Cervinus II. Politianus, vir laudatissimis moribus, sed proh dolor! intra 22. dies elatus est, & tenui pompâ, sed cum multis lacrymis Romanorum, & dolore omnium bonorum, sepultus. Huic verò succedit Joannes Petrus Caraffa Neapolitanus, penè octuagenarius, dictúsque est Paulus IV. In Anglia seriò animadversum est in hæreticos, & Thomas Crammerus Pseudo-Archi-Episcopus Cantuariensis, convictus fictè recinuisse palinodiam, impœnitens, vivus combustus est, ac in ejusdem locum suffectus Reginaldus Polus, legatus Apostolicus in Anglia. Parisijs quóque supplicijs tolluntur hæretici. In Germania, tot tam diversis hæreticorum Catechismis, Petrus Canisius Societatis JESU, opponit, & concinnat Catholicum Catechismum, qui deinde sparsus per orbem universum, propositus est tanquam Doctrina purissima Christianitatis. Carolus V. Imperator administrationem Imperij commendat Ferdinando fratri, reliqua Regna Filio Philippo resignat, & DEO, sibíque vacaturus, privatam vitam eligit. Andreas Oviedus è Societate JESU, Patriarcha Æthiopiæ à Pontifice designatur, in qua impigrè usque ad obitum laboravit. Brasilia hoc anno detegitur. Sanctus Thomas de Villa Nova Archi-Episcopus, magno ejulatu pauperum, in quos erat effusissimus, in cœlum migrat.

1556. Inter Hispanos & Gallos induciæ fiunt quinquennales, sed brevi abrumpuntur. Turcæ hoc anno duas clades accipiunt, unam ad Oranum Africæ, unde repulsi sunt, alteram ad Szigetum in Hungaria, unde rejecti sunt, sed in Transylvania fæliciùs opitulati sunt Isabellæ, expulerunt enim inde omnes Ferdinandi copias, plùs tamen damni ipsismet incolis, quàm his intulêre. Carolus V. ex Belgio venit in Hispaniam, ac secedit in Monasterium Sancti Justi Fratrum Hieronymitarum. Sanctus Ignatius Societatis JESU Fundator, anno ætatis 63. cùm per universum orbem filios suos in Collegia Centum, & Provincias duodecim distribuisset, migrat ad Domini gloriam, quam in terris tantô studiô ac conatu propagare intendebat.

1557. Obijt hoc anno Joannes III. Rex Lusitaniæ, omnibus quidem virtutibus, sed vel maximè pietate, & zelo promovendæ Catholicæ Fidei, inter barbaras gentes, excellens. Eidem successit Sebastianus, ex filio Joanne priùs defuncto nepos posthumus, tum trimulus, sub tutela aviæ Catharinæ sapientissimæ ac pijssimæ fæminæ. Tiberis insana & extraordinaria exundatione Romam inundat. Fame affligente Germaniam, Rex Catholicus Philippus, aluit 30. millia pauperum. In Livonia, Hæretici Novatores, eversis ritûs Græci basilicis, dant occasionem Moschis, invadendi & devastandi Torpanensem agrum, & dein universam Livoniam.

1558. Maria Scotiæ Regina, & hæres nubit Francisco Delphino, contra

tra quas nuptias fremebant hæretici Scoti, & quia non comprimebantur, etiam Catholicis & Ecclesiæ insultabant. Obit hoc eodem anno Maria Regina Angliæ, cum maximo dolore Catholicorum. Statim igitur Maria Scotiæ Regina, se quóque Reginam Angliæ dicit, & jubente socero usurpat insignia Regni. Sed ab Anglis eligitur Elisabetha filia Henrici VIII. ex Anna Bolena, hæresim professa ne Ecclesia natales ejus damnaret. Auditâ morte Reginæ Mariæ, Reginaldus Polus Cardinalis, ex quartana decumbens febre, intra sedecim horas obijt, vir tantis corporis & animæ dotibus præditus, ut à plerísque judicaretur summo Pontificatu dignissimus. Francofurti, Ferdinandus à Principibus pro verô & legitimo Imperatore agnoscitur & habetur. Moritur hoc eodem anno Carolus V. Imperator, morte pijssima, ad quam obeundam se sedulò, resignato Imperio, disposuerat. Selimo & Bajazethe de Imperio certantibus, vivo adhuc parente, victus Bajazethes, ad Techmanem Regem Persarum fugit, sed instante Solymano, cum filijs ibidem suffocatur.

1559. Declarata Angliæ Regina Elisabetha filia Annæ Bolenæ, hæresim ferens in pectore, sævire incipit in Catholicos, novámq; inducit Religionis formam, ut se caput Ecclesiæ Anglicanæ ostenderet. Pax inter Philippum II. Hispaniæ & Henricum II. Galliæ, Reges, in agro Cameracensi, toti orbi gratissima, concluditur. Paulus IV. Pontifex, in nepotes suos severè animadvertit, submovendo eos à præcipuis quæ gerebant, officijs, omnésque relegando. Dum Parisijs celebrantur nuptiæ, Elisabethæ Filiæ Henrici II. cum Philippo II. Rege Hispaniæ, Rex Heinrcus in ludicro hastiludio vulneratur hastæ confractæ frusto, per oculum ad occiput penetrante, & relatus in Palatium moritur, magno Catholicorũ dolore, gaudio hæterodoxorum. Succedit Patri Franciscus II. primogenitus, Annum agens ætatis 18. qui mox uxorem Mariam, Scotiæ, Hiberniæ, & Angliæ Reginam, Elisabethâ indignante renunciari curat. In Gallia Calvinianæ Sectæ seriò quidem, sed serò obviam itur. Philippus Hispaniæ Rex exemplo Francorum doctus, initijs statim ejusmodi hominum insaniæ providet, & animadvertere jubet adversus se se insinuantes in Hispaniam hæreticos. Eodem Anno, moritur Paulus IV. Pontifex, cui subrogatur Joannes Angelus *Medicinus*, Mediolanensis, dictúsque est Pius IV.

1560. Nepotes Pauli IV. Pontificis, quos ipse Paulus ob crimina Urbe ejecerat, Pius IV. Pontifex publicis carceribus mancipari jubet. Hæretici in Gallijs, contra Regem, & Guisios, authoribus, ut creditum est Calvino & Bezâ conspirant, sed conjuratione detecta, plurimi ex complicibus jugulantur, capite mulctantur, suspenduntur, supplicia tamen hæc de hæreticis Rex, remittenda curat. In Scotia rem Catholicam fortiter tuentur Galli, contra sectarios rebellantes favore Anglorum, turpis tamen dein cum ijsdem conclusa est pax, utpotè

potè Scotiæ & Ecclesiæ perniciosa. Rex Mauritaniæ in Urbe Fessa, cum plurimis baptizatur. *Ricciolus.* Pius IV. Concilium Tridentinum renovare parat. *Brietius.* Franciscus II. Rex Galliæ, apostemate ad nares enato, Anno ætatis duodevigesimo, Regni mense 17. moritur. Succedit eidem Carolus IX frater, Annos natus 10. cum dimidio. Classis Hispanica propè Insulam *Zerbi*, à Turcis profligatur, ingenti Christianorum damno & strage. Moritur quóque hoc Anno Gustavus Sueciæ Rex Lutheranus, cui succedit Erricus XIV. Obit quóque Philippus Melanthon Adiophoristes, & dubius, in quam inclinaret partem. Centuriatores Magdeburgenses, suas mendacissimas Centurias Tomis XIII. protrudunt, Aureum opus ab heterodoxis dictum, sed quod stramineum esse ostenderunt, Baronius & Bellarminus.

1561. Nepotes Pauli IV. convicti de criminibus, supplicio affici à Pio IV. jubentur. Maria Regina, orbata Matre & Marito, in Scotiam redit. Protestantes in Germania Namburgum Thuringiæ conveniunt, & de Concilio disceptant, sed statim parùm concordes inter se discedunt. Instituitur Piscianense colloquium in Gallijs, inter Catholicos Doctores, & Novatores, in quo Lutherani & Calvini sese invicem confutabant, utrósque verò retudêre fortiter Cardinalis Lotharingius, & Laynius Societatis JESU Generalis. In Livonia Fides Catholica magnum detrimentum patitur, extincto Livonico Ordine, & bonis Ecclesiasticis inter Nobiles distractis, ac Lutheranismo inducto. Consalvus Sylveria è Societate JESU, in Regnum Monomotapa Evangelium invehit, & Regem ac Reginam ad Christianam Fidem amplectendam inducit, ac baptizat, illi nomen Sebastiani, huic Mariæ imponendo, sed non multò post, insidijs Machometanorum Martyrio afficitur. In Scotia adeò Hæresis invalescit, ut vix Mariæ Reginæ, quæ eô se receperat, Religionis Catholicæ libertas permitteretur. In vallibus quóque Sabaudiæ, Waldensium reliquiæ audent caput erigere. In Gallia similiter impudenter præsumunt Hugonotæ postulare à Regina matre ac Rege filio, templa sibi concedi, átque etiam extorquent, ut illis permissum fuerit, suos agere Conventus, sed extra Urbium mœnia, ídque duntaxat usque ad Concilij Tridentini determinationem. Prima Congregatio Beatissimæ Virginis, in Romano Collegio Societatis JESU instituitur à qua derivatæ sunt postmodùm per universum orbem similes Congregationes, in ejusdem Societatis Collegijs, ac Residentijs.

1562. Resumitur hoc Anno seriò Concilium Tridentinum, quo tempore maximè turbatur Gallia ab Hugonotis Hæreticis, qui multas Urbes Galliæ vi occupant, & crudeliter in Catholicos sæviunt, demum memorabili prœlio ad Urbem Druidum cum Catholicis confligunt, victoriâ stante ex parte Catholicorum. Maximilianus filius Ferdinandi, coronatur in Regem Bohemiæ Pragæ,

ac

ac dein in Regem Romanorum Francofurti. In Italia contagio Catarrhi plurimi extinguuntur mortales. *Adelisu* Patriarcha Musalæ in Assyria Orientali, Romam venit, ut à Sancta Apostolica Sede confirmetur, cui obtulit Professionem Fidei, & præstitit juramentum fidelitatis. Hoc eodem Anno Ordo Militaris Sancti Stephani Papæ, à Cosma Medicæo, Florentiæ Duce institutus, à Pio IV. Pontifice, approbatur.

1563. Concilij Tridentini finis imponitur. Franciscus Guirsius, Regij Galliarum exercitûs, adversùs rebelles Hugonotas, dum Aurelias obsidet, proditoriè, à Joanne Politvotio, submisso à Theodoro Beza, nefario hæretico, minimo sclopo interemitur. Joannes Moschoviæ Dux, ob receptos Livones Equites, Polotiam Urbem Lithvaniæ, Polonis eripit. Hugonotis turbulentissimis in Gallijs, pax indecora licèt, à Rege tamen publici boni, & desiderio pacis amatore, conceditur. Congregationes Beatissimæ Virginis, per Collegia Societatis JESU propagantur.

1564. Concilium Tridentinum, à Pontifice confirmatur, & Congregatio octo Cardinalium instituitur, de ejus executione. Pontifex, & Principes Catholici, ad Carolum II Regem Galliæ, verentes, ne in sua tenera ætate, fiat alienior ab Ecclesia Romana mittunt ablegationem, quàm Rex ita excipit, ut non solùm Christianissimum, sed & Catholicæ Fidei, zelozissimum, se esse ostenderet. Ferdinandus I. Imperator moritur, Princeps Religiosissimus, & amans Ecclesiæ, cujus pacem, non semel suo anteposuit Imperio. Puritanorum secta oritur in Anglia, & Trinitariorum in Polonia. Scotia admodùm per hæreses turbatur, interim tamen Maria Regina Scotiæ, nubit Henrico Stvardo, Duci Lenoxio Catholico, & ex Regio Sanguine. Impiam evomit animam Genevæ Joannes Calvinus Hæresiarcha.

1565. Pro recipiendo Concilio Tridentino, celebrantur multa Concilia Provincialia. Pius IV. Papa moritur. Turcæ à Melita Insula, magna strage repelluntur. Hæretici in Gallia occultè parant arma contra suum Regem Carolum IX. Belgæ quóque Acatholici, Francorum exemplo ac monitis incitantur ad faciendam conjurationem, contra Philippum II. Hispaniæ Regem, & Belgarum Principem. Ac principio quidem agunt supplicibus libellis, ut obtinerent libertatem suæ religionis, (seu potiùs libertatem, liberè ac pro suo libitu vivendi, & de Religione sentiendi) & hanc quidem extorquent à Rege Galliæ. At Rex Philippus vir sapiens tergiversationibus petitiones illorum eludit, & Concilij Tridentini decreta accuratè servari jubet. Ad gremium Ecclesiæ quam plurimi in Indijs, operâ Religiosorum diversorum Ordinum vocantur & adducantur, dum Europæi deficiunt.

1566. Eligitur in Pontificem, Michaël Ghislerius Cardinalis Alexandrinus,

nus, nihil tali cogitans, ac nihil simile quid de illo alijs cogitantibus, ac consequenter divinitùs, dictúsq; est Pius V. Qui statim exemplo suo, novā faciem Urbis Romanæ inducit, & contra hæreticos ac Turcas defensioné Ecclesiæ suscipit, & contra illos quidem inquirere sedulò in fide suspectos jubendo, contra hos verò omnes Principes Christianos, in armorum Societatem invitando. In Comitijs Augustanis, Maximiliano Imperatori, maxima decernuntur auxilia contra Turcas. Solymanus per Pialim Bassam, Insulam Chio occupat, ipse verò in persona Hungariam aggreditur, at in obsidione Szigethiana extinguitur. Succedente eidem Selymo filio. In Belgio errumpit Geusiorum in Regem Philippum, & Catholicos vesania ac Rebellio. Qui mox sacra profanáque omnia commiscent, templa diripiunt, sacras imagines deturbant, infinitáque patrant sacrilegia. In Scotia pariter, per hæresim turbantur omnia, & Reginæ insidiæ struuntur. Interea tamen Regina filium parit, quem ægre licèt ritu tamen Catholico baptizari curat, Carolum Jacobum dictum, qui postea omisso primo nomine, dictus est tantùm Jacobus. Romæ baptizatur Synagogæ Præfectus, cum plùs quàm 300. Judæis.

1567. Henricus Scotiæ Rex, à perduellibus cæditur, & Regina Maria per calumniam in custodiam traditur, & ad resignationem Regni adigitur. In Belgio Geusiorum ferociam Dux Albanus frangit, & per Belgium, severas Religionis & Rebellionis quæstiones exerceri curat, quarum metu, malè sibi conscij, 30. & ampliùs millia, in Angliam, Franciam, & Germaniam profugiunt. Hugonotæ in Gallia, Regem & Matrem Reginam intercipere statuunt, & hàc machinâ non succedente, eundé Parisijs obsident, ac tandem etiam prælio cum eo confligere præsumunt, in quo ex Parte Regis stetit victoria, sed cadmæa, plures siquidem ex Regijs, & majoris nominis, quàm ex parte Rebellium interiêre.

1568. Inter Maximilianum Romanorum, & Selymum Turcarum Imperatores, pax octennis transigitur. Carolus Princeps Hispaniæ, à Philippo Patre, in vincula conjectus moritur. Maria Regina Scotiæ, elapsa ex carceribus, in quibus detinebatur in Arce Levini, fugit in Angliam, sed ubi fugæ præsidium quærebat, ibi in duriores incidit carceres, detenta ab Elisabetha Angliæ Regina. Dux Albanus in Belgio, Comitem Egmontium & Hornanum, aliosque præcipuos Rebelles, securi percuti publicè jubet, & Ludovicum Nassovium, ac Guillelmum Nassovium, majoribus cladibus vexatos, toto Belgio exturbat. In Gallia Hugonotæ, dum arma deponere renuunt, Regem ad ea sumenda impellunt. Erricus Sueciæ Rex, uxori legitimæ, concubinâ superinductâ, & coronatâ, in custodiam cum ea, à Joanne & Carolo fratribus datur, & Joannes à Proceribus Rex declaratur.

1569. Dira fames Italiam vexat. Henricus frater Regis Galliarum, Catholi-

tholicorum Ductor, acie Sectarios, ad Jarnacum vincit & profligat, 94. Vexilla, in hoc prælio obtenta, missáque à Rege, ad Pium V. in Templo Sancti Petri suspensa sunt. Idem Pius Papa, auxiliares Catholicis mittit Equites bis mille, pedites quatuor mille, qui juncti copijs Henrici fratris Regis, iterum Sectarios majori strage quàm priùs afficiunt, cœsis Hugonotorum duobus deviginti millibus. In Anglia quóque res Catholicorum graviter perturbantur, dum pugnare potiùs quàm pati malunt. Rebellant & Mauri in Hispania quæ tamen turbæ, sedatæ sunt, Ducis Acocosi j sapientiâ. Cosmus Medicæus, Florentiæ Dux, ob præclara sua, de Fide Catholica merita, à Pio V. Magnus Dux Hetruriæ denominatur, & Coronâ Regali donatur.

1570. Maximilianus Imperator, duas filias nuptui tradit, Elisabetham Carolo Galliarum, & Annam Philippo Hispaniarum Regibus, Hæreticis ægrè ferentibus, hanc tantorum Principum conjunctionem, & concordiam. Jacobus Nothus, Moraviæ in Scotia Comes sceleratus, tot in Regno tumultuum excitator, & promotor, cæditur à Jacobo Hamiltonio, cujus familiam persequebatur, & trajectus glande plumbea, inter blasphemas voces desperatam evomit animam. Fugit proinde Hamaltonius in Galliam, ubi Catholicus factus, egregiam Carolo Regi, militarem præstitit operam. In Gallia hæretici modò victi, modo victores, pacem cum Rege ineunt. Selymus Nicosiam Metropolim Cypri expugnat, & Fama-Augustam obsidet, dum interim Pius V. Fædus sacrum cum Philippo Hispaniarum Rege, & Venetis procurat. Ignatius Azevedius, cum alijs 38. de Societate JESU, in Brasiliæ conversionem pergentibus, à piratis Calvinistis, odiô fidei, Martyrio afficitur.

1571. *Fama-Augusta* post obsidionem undecimestrem, Turcis deditur certis conditionibus, quas tamen Turcæ irritati, ob 80. millia suorum, in illa obsidione amissa, servare recusarunt, Christianis in suam potestatem redactis, aut trucidatis, aut ad triremes relegatis. M. Antonius Bragadinus frustra tentatus, de ejuranda Religione, vivus excoriatus est. Sævitum deinde in reliquos Duces, & milites atrociter. Interea Pius V. Pontifex, concluserat, & promulgârat fædus Christianorum Principum contra Turcas, electúsque fuerat in Generalem Classis Imperatorem Joannes Austriacus, filius naturalis Caroli V. & frater Regis Philippi. Hic igitur ad Echinadas Insulas, cum Turcica Classe, magno ardore animi congreditur, non minore ferociâ Turcæ resistunt. Quatuor duntaxat horis durat prælium accerrimum, tandem patrocinio Beatissimæ Virginis, quam Pius V. in Patronam hujus expeditionis elegerat, mutato de repentè vento, & tormentorum fumo in oculos Ottomanorum delato, memorabilem de ijs reportat victoriam, in cujus perpetuam memoriam, diem hanc, annua solennitate decernit Pontifex celebrari, sub nomine Sanctæ Mariæ de *Victoria.*

ctoria. Tartari Præcopenſes, Moſchuam Urbem invadunt & deprædantur. Moſcis, qui prædam ab ijs recipere conabantur, internecione deletis. Moritur Joannes Sigiſmundus Tranſylvaniæ Wayvoda, perfidus Arianus, cujus operâ hæc peſtilens hæreſis, in ijs partibus altas radices egit. Tiberis inſana exundatione Urbem deterret, jubet proinde Pius Pontifex, per quendam Archi-Epiſcopum, Agnum DEI cereum in flumen proijci, quô factô flumen ſtatim detumuit, ac retroceſſit.

1572. Pius V. Pontifex, dum novo zelo Principes Chriſtianos ſollicitat ad novam contra Turcas expeditionem, poſt graves ac diuturnos calculi dolores patientiſſimè toleratos, piè utì vixerat, moritur. Ætatis anno 68. cui in Pontificatu ſufficitur Hugo Boncompagnonus Bononienſis, dictúſque eſt Gregorius XIII. qui eandē expeditionem magno conatu proſequitur, ejúsque adhortatione ingens Claſſis Chriſtianorum parata eſt, ſed hæc cunctatione fæderatorum, optato effectu poſtmodùm caruit. Pariſijs nuptiæ Henrici Regis Navarræ cum Margarita Sorore Caroli IX. Regis Galliarum celebrantur, occaſione quarum, præcipui Calvinianæ Sectæ fautores, juſſu Regis occiduntur, & Rex ipſe Navarræ & Princeps Condæus periculo erepti, fidem Catholicam amplectuntur. Excuſavit autem Carolus hoc factum ſuo edicto, negavítque eos mulctatos eſſe ut hæreticos, ſed ut rebelles, Regníque perturbatores. Sigiſmundus Auguſtus Rex Poloniæ, nullis relictis prolibus ex tribus uxoribus, moritur, atque in eo ceſſavit Familia Jagelonum. Rudolphus primogenitus Maximiliani Cæſaris, eligitur in Regem Hungariæ. In Belgio erumpit jampridem formata in Albanum Ducem, & Philippum II. Regem Hiſpaniæ Geuſiorum Rebellio. Congregatio Fratrum Joannis DEI, ſeu Fratrum Miſericordiæ, approbatur. Gotefridus à Valle, ex Calviniſta, Atheus, Pariſijs exuritur, qui libro de arte nihil credendi dixerat: Oportere eum priùs Calviniſtam fieri, qui Atheus eſſe velit.

1573. Henricus Caroli Regis Galliarum frater, Rupellas nidum Hæreticorum oppugnat, etiam adjuncta claſſe, pugnatúrque utrínque acerrimè, eò, quòd de Religione depugnaretur, ſed nuncio accepto de ſui electione in Regem Poloniæ, ſolvit obſidionem, ac è Gallia diſcedit in Poloniam. Pax interim data hæreticis in Gallia exceptâ *Sancerrâ*, quæ tamen ipſa. poſt diriſſimam toleratam famem, ſe Regi ſubmittit. Veneti pacem cum Selymo ineunt, indecoram quidem, ſed neceſſariam, quæ tamen Pontifici vehementer diſplicuit, quamq; & alij multi improbabant, alij verò prudenter factam à Venetis cenſebant. Joannes Auſtriacus Regnum Tunetanum in Africa, aliàs à Carolo V. occupatum, poſtea deperditum, rurſus occupat.

1574. Joannes Moldaviæ Wayvoda, perfidè à Turcis cæditur. Selymus, cum ulteriores progreſſus in Europa volvit animo, apoplexiâ correptus interit. Succedit eidem filius natu maximus, Amurathes III. annorum 27. qui à nece quinque juniorum Fratrum imperium auſpicatur. Carolus IX. Galliarum Rex moritur, quô auditô frater ejus Henricus Rex Poloniæ, clam noctu, cum paucis Gallis Cracoviâ evadit,

dit, & citatis equis per Moraviam, Auſtriam, & Venetias, Galliam pervenit. In Belgio, Duci Albano, eò quòd ſe verior eſſet, ſubſtitutus in Gubernio Belgij, Ludovicus Requenſenius ſuaviorum morum, Sectarijs nihilominus iterum tumultuantibus, eosdem profligat, ſed Lugdunum Batavorum fruſtra oppugnat. Sinan Baſſa cum claſſe Turcica Tunetũ appellit, & expugnato propugnaculo Tunetano, cœſóque Hiſpanorum præſidio, Regnum illud recipit. Obit hoc Anno Coſmus, Magnus Dux Hetruriæ, Literatorum & Literarum amantiſſimus. Mortuus quoque eſt Avenione Cardinalis Lotharingius, vir eruditus & eloquens, cui Eccleſia multùm debet, ejus virtute, ac authoritate, propugnata tam iniquis temporibus.

1575. Jubilæum celeberrimum Romæ, magna pietate, prudentiâ, & liberitate Gregorij XIII. Pontificis celebratur. Henricus III. Rhæmis, in Regem Galliarum inauguratur, Polonis in locum Henrici, eligentibus alijs Maximilianum Imperatorem, alijs Stephanum Bathorium Tranſylvaniæ Principem, dum Maximilianus in conditione præſtandi juramentum cunctatur, Stephanus celeriter potitur Regno, ductâ in uxorem Annâ Sigismundi Auguſti Sorore. Rudolphus filius Maximiliani coronatur Pragæ in Regem Bohemiæ, ac dein in Regem Romanorum Ratisbonæ. Congregatio Oratorij à Sancto Philippo Nerio inſtituitur Romæ. Academia Duacenſis erigitur à Philippo Hiſpaniarum Rege. Pax fruſtra tentatur in Belgio cum Geuſijs hæreticis. Turcæ Ruſſiam, Tartari Podoliam, Coſaci Tartariam Procopenſem vaſtant. Poloni Tauricanos Tartaros, Podoliam vaſtantes, media parte exercitûs privant. Belgæ fœderati, auxilium Reginæ Angliæ implorant, ac etiam impetrant.

1576. Moritur *Tammaſius*, aliter *Techmas* Rex Perſarum, undecim relictis filijs, inter quos de ſucceſſione ingentes ortæ ſunt diſcordiæ. Peſtis atrociſſima per Italiam graſſatur, quo tempore ſingularis Sancti Caroli Boromæi eluxit pietas, qui ſuis Mediolanenſibus & in peſte ſervivit, & pauperiores, bonis adjuvit, & precibus ſuis peſtem ab ijs avertit. Dux Alenconius ex Germania in Galliam exercitum ducit, cum quo Henricus Rex mediante matre Catharinà turpem pacem facit, per eam enim obtinuerunt hæretici, quæ hactenus in Gallijs extorquere non poterant. Hæc igitur pax diſplicuit vehementer Catholicis, qui proinde inter ſe fœdus ineunt, pro tuenda Orthodoxa Religione & hujus fœderis poſtmodùm ipſe Rex ſe caput profitetur, unde indicuntur, Comitia Bleſenſia, in quibus ſtatutum eſt, ut unica Religio Catholica conſervetur in Gallia, verùm aliqui, Heterodoxos amicè revocandos, alij per vim cogendos, arbitrabantur. In Belgio, ſub Requenſenio, mitioris ingenij viro, res magis turbantur, quàm turbatæ fuerunt ſub Duce Albano; Unde didicit Philippus adversùs hæreſes, mollibus & inertibus conſilijs nihil eſſe deteriùs. Interea mor-

tuo ex peste Requenfenio, venit ad Belgium Joannes Austriacus, ad illarum Provinciarum gubernationem, & componendos motus per hæreticos in ijs excitatos. Angli in Catholicos crudeliter sæviunt.

1577. Joannes Austriacus, cùm ordinum petitioni acquievisset, eductis etiam præsidijs Hispanicis, ex aliquot urbibus, pacem in Belgio sub nomine perpetui edicti frustra promulgat. Hanc enim statim interturbat Auriacus, ab una parte evocando & acceptando auxilia Reginæ Angliæ, ab alia, Matthiam Archiducem fratrem Imperatoris ad Regimen evocando, ita tamen, ut Archidux nomen tantùm & titulum retineret, re ipsa autem ipse Auriacus omnia ad libitum suum disponeret. Igitur Joannes Austriacus, insidias Sectariorum subodoratus, Namurcum se recipit, revocatóque ex Italia Milite, aljísque conductis, ad bellum se præparat. Hæretici in Gallia Statutis, Comitiorum Blasensium stare non volentes, ad arma iterum evolant. Rex igitur Duces suos, & copias in factiosos dimittit, & ad pacem amplectendam, compellit. Stephano Rege Poloniæ Dantiscum obsidente, Moschus Livoniam vastat. Mahometes Techmasus Rex Persarum, cum Chamo Tartarorum, & Georgianis Christianis, contra Turcas fœdus init.

1578. In Belgio Joannes Austriacus, insignem de Geusijs reportat victoriam, cœsis ferè decem millibus, captísque per-multis, ac occupatis aliquot Urbibus in Brabantia. Verùm mox illi Amstelodamum intercipiunt, ibíque more hæreticorum, in res sacras, atque Sacerdotes sæviunt, omnibus Catholicæ Religionis insignibus exterminatis. Geusiorum deinde rem restituit Alenconius Dux, qui inhians Belgio, ijsdem mille equites, & octo millia peditum obtulit: sed & Joannes Casimirus excitatus Elisabethæ Angliæ Reginæ pecunijs, plurimùm Hispanis nocuit. Sic Arausicani, & Geusiorum crevit potentia, qui exinde ubíque templa Catholicorum disijciunt, carcerésque Catholicis implent, non soliti in prospera fortuna servare modum. Tunc autem injecta est aliqua mentio pacis, ad quam tractandam Cæsar Rudolphus, Henricus III. Galliarum Rex, & Elisabetha Regina Angliæ, suos ablegavêre internuncios; Sed cùm Joannes Austriacus, nollet aliam Religionem admittere in Belgij Provincijs, præter Catholicam, omnes re infectâ discedunt. Nec multò post Joannes Austriacus, in castris propè Namurcum, intempestiva morte extinguitur, cui in dignitate ac officio succedit Alexander Farnesius, Dux Parmensis, inter Duces belli, sui sæculi, facilè Princeps, ut ex rebus præclarè ab eodem gestis, in sequentibus patebit.

Memorabilis est hic annus Sebastiani Regis Lusitaniæ infelici casu ac cæde. Hic zelo promovendi nominis Christiani, & occasione arreptâ Mahometi ad se recurrenti restituendi Regna *Fessæ* & *Maroci*, ex quibus is ab Abdelmuho ex-

expulsus fuerat, traijcit in Africam, & cum hoste in campis Tonitensibus congreditur. Et principio quidem Lusitanis visa est favere fortuna, sed demum ad Maurum conversa. Sebestianus ardentissimè pugnans, hostium numero obruitur, ac cæditur cum flore Nobilitatis Lusitaniæ, alijsque plurimis, cui succedit Henricus Cardinalis Patruus ejusdem. Hoc eodem anno, baptizatus est in Japonia Rex Bungi, à Patribus Societatis, qui ex devotione erga Franciscum Xaverium, voluit nominari Franciscus. Circa hoc tempus, Joannes Sturminus Lutheranus, conatus est novam sectam inducere, quam appellabat: *Mediam viam*, hæc tamen tam à Catholicis, quàm ab Acatholicis rejecta est. Obijt piè hoc eodem Anno Laurentius Surius Carthusianus, bene de Ecclesia Christi suis scriptis meritus. E contra moritur impiè Franciscus David, per quem infecta fuit Arianismo Transylvania.

1579. Gregorius XIII. Papa, Romæ ac Rhemis, Anglorum Collegia fundat. Philippus Rex Hispaniarum, Hibernis, contra opprimentes se Anglos auxilia submittit. Ordo militaris Spiritûs Sancti, à Henrico III. Rege Galliarum instituitur. Viget bellum inter Stephanum Battorium Regem Poloniæ, & Joannem Magnum Ducem Moschoviæ. Alexander Farnesius, Sectariorum Equitatum prosternit, & Trajectum magna strage expugnat, cujus Expugnationem sequitur multorum aliorum fortalitiorum deditio. Elisabetha Regina Angliæ, crudelissima in Sacerdotes Catholicos, & Religiosos, promulgat edicta. Persæ Amurathis, & Tartarorum auxiliantium Exercitum delent. Mons Æthna in Sicilia, magnam vim ignium, & ingentium lapidum, post gravissimas terræ concussiones, evomit.

1580. Henricus Cardinalis, Rex Lusitaniæ moritur. Igitur de Regno Lusitaniæ disceptatur, multíque illud Jure successionis prensant. Antonius Emmanuelis nepos, & Ludovici fratris Henrici Filius Nothus, favore plebis se dicit Regem. Sed Philippus Rex Hispaniæ, duplici misso in Lusitaniam Exercitu, Antonium gemino prœlio vincit, fugátque in Galliam, ac Regno Lusitaniæ potitur. In Belgio, Guilielmus Princeps Aurantius, à Rege Philippo proscribitur. Sectarij Belgæ, Alenconium fratrem Regis Henrici, & Regem ipsum contra Hispanum sollicitant. Interim Farnesius complures Urbes Sectarijs eripit, hostibus non semel cœsis. Variæ hæreses exoriuntur in Hollandia. Matthias Archi-Dux, videns se illusum, à Geusijs, deserere Belgium cogitat. Michaël Bajus, Theologus Lovaniensis, propositiones suas, quæ non satis conformes doctrinæ Catholicæ videbantur, publicè revocat. Hispani cum Italis, in favorem Catholicorum, Hiberniam occupant, sed ab Exercitu Anglicano profligantur, & edicto totâ Angliâ pelluntur. Morbus Epilemicus Europam affligit.

1581. Matthia Archi-Duce ex Belgio egresso, Dux Alenconius Camera-

cum venit, illúdque præſidio munit. Quod factum Alenconij, Henricus Rex Galliæ ſe invito fieri, Pontifici, & Regi Hiſpaniarum ſcribit. Joannes Baſilius, Magnus Dux Moſchoviæ, Stephano Bathorio Regi Poloniæ reſiſtere non valens Pontificem Romanum implorat, ut arbitrum pacis, ſe interponat. Mittit proinde Pontifex ad eum, Antonium Poſſevinum è Societate JESU, virum eruditum, & rei gerendæ gnarum, cujus operâ, inter Polonum & Moſchum, pax concluſa eſt, ijs conditionibus, quæ à prudentibus laudem, & à Pontifice confirmationem, merebantur. Verùm Moſchus admonitus, ut juxta promiſſa, fidem Romanam, ex Synodo Tridentino profiteretur, jam extra periculum conſtitutus, diſſimulavit, & græcâ fide uſus, Græcum Schiſma confirmavit. Idem Joannes Baſilius, Joannem filium ſuum, ex iracundia, baculo ferrato interimit. In Belgio, utraque pars, jam eſt victa, jam victrix. In Comitijs Hajæ Comitis, confœderati Belgæ, Philippo legitimo Principi, omnem fidem ejurant, & Franciſcum Andegavenſem Ducem, ſibi in Principem deligunt. Ipſe interim Franciſcus Andegavenſis, ut nuptias ſuas promoveret, cum Elizabetha Regina Angliæ, deflectit in Angliam.

1582. In Anglia excitatur hoc Anno tanta in Catholicos perſecutio, quantum erat deſiderium Heterodoxorum, ut eam ex illo Regno penitus extirparent. Franciſcus Andegavenſis, redit ex Anglia, & magnificè ſuſcipitur Antuerpiæ, declaratúrque Dux Brabantiæ. Guillelmus Arauſicanus, periculoſiſſimè vulneratur ſclopo trajectus, à quodam ſicario, ex hoc tamen vulnere poſtmodum convaleſcit. Antonius Nothus, Emmanuelis Regis Luſitaniæ nepos, Gallicis auxilijs intendit Juris ſui facere Luſitaniam, & primo impetu occupat Inſulam Sancti Michaëlis, ejúſque præcipuam Urbem Villam Françam, ibíque Rex acclamatur. Sed cùm res jam confecta putaretur, ſupervenit Marchio *Sanctæ Crucis*, ac eundem navali prælio vincit, & fugere compellit, & renavigare in Galliam. Scoti, in Regem ſuum Jacobum conſpirant, eundémque in caſtro Rutheno detinent. Gregorius XIII. Pontifex, conſultis Mathematicis, & conſenſu Principum Catholicorum, diu optatam reformationem Calendarij perficit, & promulgari curat. Sancta Thereſia Virgo nobiliſſimæ ac generoſiſſimæ pietatis, Ordinis Carmelitarum, tam virorum, quàm fœminarum reformatrix, ex hac vitâ, ad cœleſtem migrat.

1583. Franciſcus Alenſonius, ſive Alenconius, alias Andegavenſis Dux, cùm videret ſe precariò tantùm apud Belgas imperare, occupat Dunkerkam, Dixmundam, Teneramundam, aliáque minora oppida, illaque Francicis præſidijs firmat, Brugis excluditur, Antuerpiâ verò repellitur, magna clade, magnóque damno, nempe mille ſuorum, & quingentis trucidatis, multis captis, cum univerſa ſupellectile, in glorius proinde Belgio relicto, in Galliam revertitur.

Qua

Quâ occaſione uſus Alexander Farneſius, totam Flandriam, vi, aut deditione confœderatis eripit. In Germania, Gebhardus Archi-Epiſcopus Colonienſis, ex eo, ut Agnetèm pellicem ducere in uxorem poſſet, Auguſtanam Confeſſionem inducere in ſtatum Colonienſem attentat, ideóque à Gregorio XIII. Pontifice, deponitur & excommunicatur, qui tandem profugus in Hollandiam ſe recipere cogitur. Jacobus Rex Scotiæ captivus, evolat ex rebellium manibus, & complices rebellionis mulctat. In Anglia, Parlamentarij & Calviniani, atrocibus convitijs inter ſe pugnant. Eliſabetha Regina Angliæ, ſævit non tantùm in Catholicos, quos inter inſignis fuit Edmundus Campianus è Societate JESU, cum aliquot alijs Sacerdotibus, ſed etiam in Puritanos, denegantes fœminam dici caput Eccleſiæ. Eodem Anno in Inſulis Salſetanis, Rudolphus Aquaviva, cum alijs quatuor Socijs de Societate JESU, ab infidelibus Martyrio afficitur. Pater Matthæus Riccius, è Societate JESU, primus in Sinas Evangelium infert.

1584. Franciſcus Dux Andegavenſis, ad Caſtrum Theodorici in Gallia moritur. Obit quóque Joannes Baſilius, Magnus Dux Moſchoviæ, cui filius Theodorus ſuccedit, Guillelmus Arauſicanus, Belgicorum tumultuum author & promotor, à quodam famulo ſuo, ictu ſclopi traijcitur, & extinguitur, eidémque ab ordinibus ejus filius Mauritius, ſufficitur, quâ perturbatione Alexander Farneſius uſus, complures munitiones à confæderatis recipit, & Antuerpiam memorabili illa obſidione cingit, interim & blanditijs ordines ad officium revocare modis omnibus adlaborat. Inter Rudolphum Imperatorem & Turcas, induciæ ad novem annos, renovantur. Sanctus Carolus Boromæus, ſplendor purpuræ ſacræ, & ſpeculum Antiſtitum Eccleſiæ, ſanctiſſimè, uti vixerat, ex hac miſera vita ad feliciſſimam migrat.

1585. Trium Regum Japoniæ, videlicet: Franciſci Regis Bungi, Protaſij Regis Arimæ, & Bartholomæi Principis Omuræ, Romam, ad Gregorium Pontificem, poſt trium Annorum navigationem, confectis milliaribus 21000. perveniunt ablegati, eúmque ut communem totius Chriſtianitatis Parentem, & univerſalis Eccleſiæ caput, venerantur. Excipit hos Gregorius humaniſſimè ac ſplendidiſſimè, manantibus præ gaudio lacrymis, ſed non diu poſt moritur, ætatis Anno 83. Pontifex verè Maximus, pientiſſimus, & Gloriæ DEI zelantiſſimus, ac liberaliſſimus, qui vicies centena aureorum millia (ut ex publicis tabulis conſtat) ſcribitur in pauperes erogâſſe. In ejusdem locum ſufficitur Felix *Peretus, Cardinalis*, dictúsq; eſt Sixtus V. In Gallia Catholici Principes & Proceres, ligam ſeu fædus ſacrum ineunt, pro tuenda Religione Catholica, adversùs Acatholicorum conatus, & inſidias. In Belgio Alexander Farneſius, Dux Parmenſis, Antuerpiam toto anno obſeſſam, ad deditionem compellit, alijs dein Urbibus, ſpontè ſe Regi ſubdentibus.

1586. In Anglia, Nobiles Catholici aliquot supplicio afficiuntur, ob suspicionem vanam conjurationis in Reginam, & Maria Regina Scotiæ, innocentissima, neci adjudicatur. Stephanus Bathorius Rex Poloniæ gloriosissimus, moritur. Cambacundonus in Regno Bungensi, diram persecutionem in Christianos excitat. Pestis Turciam, Hungariam, & Austriam, fames verò Italiam, & Belgium affligit.

1587. Obit Franciscus Rex Bungi, relictis in suo Regno Christianis recenter conversis, plùs quàm 70000. Maria Stuarta Scotiæ Regina, post octodecim Annorum carceres, in odium fidei, capite ab Elisabetha Regina Angliæ plectitur. Angli in Belgio rem malè gerunt, è contra Alexander Farnesius, Gveldriam & Daventeriam recuperat, ac Robertum Durlæum, Exercitûs Anglici Ducem, in Angliam redire adigit. In Polonia agitur de Rege eligendo, multísque Regnum illud prensantibus, antepositus est Sigismundus III. Suecus. Erat autem is Catholicus, in Catholica fide, à matre Polona, Sigismundi II. Sorore enutritus, cujus etiam parens Joannes privatim, in manibus, Antonij Possevini, Jesuitæ, Lutheri sectam ejuraverat.

1588. In Gallia inter familias Regias, seditiones maximæ vigent. Philippus II. Rex Hispaniarum, classem instructissimam, cui ante hæc tempora, nulla similis visa fuit, in Angliam mittit, sed hæc procellis & tempestatibus maris, ac hostium incursionibus, labefactatur, dissipatur, réque infecta redire cogitur. Sævit exinde crudeliter Elisabetha Regina Angliæ in Catholicos, atque inter ipsos Acatholicos oritur ingens circa Religionis controversias pugna, lis, & disceptatio. Cambacundonus Tyrannus, e multis Japoniæ Provincijs, per crudelissima Martyria, fidem Christianam conatur extirpare. Obit interea Bartholomæus Rex Omuræ, toto Regno jam ad fidem Christi inducto, & omnibus Idolorum fanis eversis, plurimísque Ecclesijs Christianorum erectis. Henricus Rex Galliarum, populo in seditionem verso, Parisijs, Carnutum fugere compellitur, sed in Comitijs Regni, Blesij, necari jubet Guisium Ducem, cui populus favebat, & Ludovicum Cardinalem, ejusdem fratrem.

1589. Inter Persas & Turcas decennales induciæ concluduntur. Ob Guisorum necem, totum ferè Regnum deficit à Rege Galliæ, qui proinde evocato Henrico IV. Rege Navarræ, Lutetiam oppugnat, sed non multò post à fanatico quodam Jacobo Clemente, in secretam audientiam admisso, venenato cultro, in ventre transfoditur, & postridie extinguitur, sicque in eo Familia Valesiana defecit. Cui proinde sufficitur Henricus Rex Navarræ, ex Borbonia familia, expresso tamen priùs juramento, se nihil contra fidem Catholicam moliturum, huic tamen electioni multi Regni Proceres reclamant. Antonius Nothus, Lusitaniæ Regnum affectat, adjutus Classe ab Elisabetha Regina Angliæ

gliæ ſubmiſſa, qui tamen ab Olyſippone repellitur, & multis ſuorum amiſſis, re infecta redire in Angliam cogitur. Sixtus V. Pontifex, ad componendas turbas in Gallia, mittit Cardinalem Cajetanum, cum viris aliquot eruditis, quos inter eminebat Panigarolus, & Bellarminus Jeſuita, poſtea Cardinalis.

1590. Proceres Galliæ, Romam ad Sixtum Pontificem, Lucemburgium Pinci Ducem in Legatione mittunt, ut excuſaret eorum factum in eligendo Henrico Navarræ, cum cautionibus pro Catholica Religione, quoniam id Regni jus, & publica tranquillitas exigeret. Et viciſſim Cardinalem Cajetanum à Pontifice miſſum magnificè Pariſijs excipiunt. Interim fæderati Catholici contra Henricum IV. necdum verè Catholicum, res ſuas promovent, ſed prœlio Juri acenſi, à Rege magna afficiuntur clade; quo ſucceſſu elatus Henricus, iterum Lutetiam obſidet, quam etiam deditione accepiſſet, niſi eidem è Belgio Alexander Farneſius, cum Exercitu ſuo ſuccurriſſet. Eodem autem Anno, moritur Sixtus V. Papa, vir ingenio magnus, & animo major, eidémque ſufficitur Joannes Baptiſta Caſtanea, dictus Clemens VII. qui decima tertia ab electione die, obit, in cujus locum ſtatim eligitur Nicolaus Sfondratus, dictúsque eſt Gregoris XIV.

1591. Turcæ, per horrendas excurſiones in Hungariam, ſed præſertim in Illiricum, & Croatiam, pacem cum Rudolpho Cæſare initam, turbant. In Gallia, inter fœderatos, & Henricum Navarræum vario & dubio Marte pugnatur. Grogorius XIV. Pontifex, eundem Henricum, tanquam relapſum excommunicat, atque eodem anno, ex calculo, inter magnos dolores, patientiſſimè toleratos, obit, in cujus locum eligitur Joannes Antonius Fachonetus, Bononienſis, dictus Innocentius IX. qui duobus tantùm menſibus Eccleſiæ præfuit. Mortuus hoc eodem Anno 20. Decembris. Magna hoc Anno fames, & peſtilentia vexat Europam, ſed præcipuè Italiam.

1592. Eligitur in ſummum Pontificem Hippolytus Aldobrondinus, Florentinus, dictus Clemens VIII. Hic ſtatim initio ſui Pontificatûs judicavit, alium ab Henrico IV. Regem eligendum. Moritur Joannes III. Rex Sueciæ, ſuccedit eidem filius Sigiſmundus, jam Rex Poloniæ. Alexander Farneſius, Dux Parmenſis moritur in Belgio, vir pietate, ac zelo Catholicæ fidei inſignis, ac bellicâ peritiâ, victorijſque illuſtris. Germania turbatur morte Joannis Epiſcopi Argentoranenſis, dum eidem Proteſtantes volunt ſubſtituere unum ex heterodoxis, reclamantibus Catholicis. In Saxonia quóque & Palatinatu, exoriuntur turbæ inter Calvinianos & Lutheranos, ſed hic Calviniani, illic Lutherani prævalent.

1593. Confœderati Catholici Galliæ, accepta poteſtate à Pontifice eligendi alium Regem Catholicæ fidei, de eodem eligendo ſeriò cogitant, interim

Hen-

Henricus Navarrus divinitus illustratus, & rationibus Catholicorum convictus, fidem Catholicam amplectitur, & publicam professionem fidei in Urbe Sancti Dionysij emittit, hœresimque ejurat, & Ducem Nivernensem, Romam ad Pontificem Legatum mittit, ab eóque absolutionem postulat. Mulejus Xequus Filius, Regis Fessæ & Marocci, obses olim datus Sebastiano Regi Lusitaniæ, & postea educatus, sub Regis Philippi tutela, baptizatur cum multis alijs suæ gentis nobilibus. Pater Jacobus Salesius è Societate JESU, cum suo socio, fidei causâ, ab hæreticis interficitur Albennaci.

1594. Urbibus certatim à fœderatis ad Henricum deficientibus, Guisius factionis contrariæ ductor, cum fratribus suis, optimis conditionibus reconciliatur Regi & Rex Lutetiam armatus ingreditur, parvo tumultu, & paucorum cæde. Verùm hoc eodem Anno, à Joanne Castellione perditissimo juvene, Rex graviter sauciatur, occasione cujus, Societas quóque JESU, multa & gravia incommoda patitur, ex eo præcisè, quod is, quondam ejusdem in scholis discipulus fuisset. In Belgio, in locum Alexandri Farnesij, succedit Ernestus Archi-Dux Austriæ, Frater Imperatoris; alter verò Frater Imperatoris Matthias Archi-Dux, in Hungaria, contra Turcas pugnat, & Neogradinum occupat, sed Jaurinum amittit. In Scotia & Anglia Catholici persecutiones graves patiuntur. Sigismundus Bathorius, à Turcis ad Cæsarem Rudolphum deficit. Sigismundus Poloniæ Rex, Anno superiori ad accipiendum Sueciæ Regnum hæreditarium evocatus, hoc Anno Upsaliæ coronatur, sed frustra ád fidem Catholicam regnum revocare conatur, relicto itáque Pro-Rege Carolo Sudermaniæ Principe, ipse in Poloniam redit. Gabriel Patriarcha Alexandrinus Legatum Romam, pro communione Sedis Apostolicæ, & obedientiâ illi præstanda, mittit. Pontificis & Hispaniarum triremes, Turcas à Calabria repellunt.

1595. Hispanos inter & Gallos, bellum magno utrínque ardore geritur. Henricus IV. Rex Galliarum, solenniter à Clemente VIII. Pontifice, ab hæresi absolvitur, quô factô, omnes ferè contra eum fæderati, eidem se submittunt, Amurates III. Turcarum Imperator, moritur Constantinopoli, cui succedit filius Mahometes III. qui ab octodecim fratrum, & viginti septem Sororum nece, auspicatur Imperium. Obit etiam Ernéstus, Archi-Dux, Gubernator Belgij. Sanctus Philippus Nerius, Congregationis Oratorij Fundator, in cœlos migrat. In Transylvania, Sigismundus Bathorius, adscitis in Societatem belli Valachiæ, & Moldaviæ Principibus, contra Turcas feliciter pugnat. Antonius inane nomen Regis Lusitaniæ gerens, Parisijs omnium rerum inops, finem vivendi facit. Romam veniunt ad obsequium fidei, Legati Episcoporum Ruthenorum. Item Legati Ægyptiorum, ad Christianam Religionem conversorum, qui etiam fidei pro-

professionem, coram Clemente VIII. emittunt. Item, & Archi-Episcopus Livoniæ, qui simul Lutheri hæresim, ibidem abjurat.

1596. Sigismundus Battorius Transylvaniæ Princeps, Pragam ad Cæsarem Rudolphum venit, cui Cæsar amplissima auxilia contra Turcas promittit, & Pontificius Legatus, in singulos menses 40. millia aureorum pollicetur. Mahometes III, Turcarum Imperator, Hungariam aggreditur, & Agriam capit. Albertus Cardinalis, Austriacus, frater Rudolphi Imperatoris, à Philippo II. Rege Hispaniarum avunculo, ad Gubernationem Belgij adhibetur. Concilium Aquiliense celebratur. Moritur Cardinalis Franciscus Toletus è Societate JESU, de Ecclesia Catholica optimè meritus.

1597. Mauritius Belgiorum Ordinum ductor, Alberti Austrij copias, ad Tornahutum profligat. Carolus Sueciæ Gubernator Lutheranus, legitimum Regem, ac hæredem Sigismundum, è Regno excludit, sibíque illud usurpat, sicque Suecia, Catholicam Fidem, cum Rege Catholico ejurat. Mortuo Alphonso Ferrariæ Duce sine liberis, Clemens Pontifex Ferrariam prætendit In Japonica persecutione, tres è Societate JESU, & alij ex Sancti Francisci ordine Religiosi, Martyrio afficiuntur.

1598. Clemens VIII. Pontifex, Ferrariæ Principatum ditioni Pontificiæ adjungit. Philippus II. impetrata à Pontifice dispensatione consanguinitatis, & ordinis, Cardinali Alberto Austriaco, Isabellam primogenitam, cum dote Provinciarum Belgij desponsat. Vervini, adnitente Alexandro Cardinali Legato Pontificis in Gallia, pax inter Henricum IV. Regem Galliæ, & Philippum II. Regem Hispaniæ sancitur. Philippus II. Rex Hispaniarum, post diutissimos dolores patientissimè toleratos, pientissimè moritur, succedente eidem Philippo III. filio. Sigismundus Rex Poloniæ, in Sueciam navigans, vix effugit Caroli patrui insidias, & calliditate illius, exauctoratur, nisi mallet filium suum Uladislaum quinquennem dare iu Suecia instituendum, quod cum Sigismundus negâsset, Carolo firmatum est Regnum.

1599. Constantinopoli agitur à Turcis, de adimendo Christianis Sepulchro Christi Domini, & donarijs, quæ ibi liberalitate Principium Christianorum habentur, auferendis, sed hoc consilium authoritate sua, & rationibus discutiunt Legati Venetorum, & Regis Galliarum. Sigismundus Battorius, rescisso contractu cum Rudolpho Imperatore, Principatum Transylvaniæ transfert in Cardinalem Andream Battorium, patruelem suum, sed hic statim à Michaële Valachiæ Wayvoda appetitus, profligatur, & in fuga à rusticis interimitur. In Indijs celebratur Concilium Goanum, in quo professi sunt Fidem Catholicam, Georgius Nestorianorum Archidiaconus, & 153. Presbyteri, ac deputati 671, quos reliquus populus sequitur. Pax frustra tentatur, inter Turcos & Cæsarem, neutra parte conditiones æquas proponente, aut admittente.

1600. Celebratur hoc anno, maximo concursu Jubilæum Romæ, ad quod tricies centena millia hominum scribuntur confluxisse. Qua occasione Clemens VIII.

Pontifex, multa pietatis & liberalitatis exhibuit argumenta, peregrinos pecunijs adjuvando, ijsdem accumbentibus ministrando, pedes eorum lavando, confessiones audiendo, omnes consolando, & ad eadem Charitatis opera, Cardinales quóque ac alios prælatos, verbo & exemplo invitando, quibus visis multi ex hæreticis, qui eò curiositatis causâ accurrerant, ejuratâ hæresi, Fidem Catholicam amplexi sunt. Rex Galliarum invadit Sabaudiam, & ferè totam occupat, sed Clemens Pontifex, misso Petro Cardinale Aldobrandino, pacem inter Regem & Ducem componit. Rex Galliæ ducit in Uxorem Mariam Medicæam, Francisci Magni Ducis Hetruriæ filiam, approbante has nuptias Pontifice. In Belgio vario marte pugnatur inter Mauritium Exercitûs Confæderatorum Belgarum Ducem, & Albertum Archi-Ducem. In Scotia, Rex Jacobus, conjuratorum manus effugit, graviterque in eos animadvertit. In Hibernia Catholici, ope Hispanorum adversus Anglos Hæreticos, sui oppressores, fortiter se tuentur.

CATALOGUS I.

Continens Nomina, Patriam, & Ordinem Romanorum Pontificum, qui hoc decimo Sexto Sæculo Ecclesiæ præfuerunt, cum accurata assignatione Temporis, quô quis gubernare cœpit, ac desijt.

Nomina, patria, & Ordo Romanorum Pontificum.	Initium Sedis A. M. D.	Finis Sedis A. M. D.	Duratio. A. M. D.	Vacat. M. D.
308. Alexander VI. Valentinus ex Hispania, Presbyter Cardinalis.	1492. Aug. 11.	1503. Aug. 18.	11. 0. 8.	1. 3.
309. Pius III. Senensis, Diaconus Cardinalis.	1503. Sept. 22.	1503. Oct. 18.	0. 0. 26.	0. 14.
310. Julius II. Senensis, Episcopus Cardinalis.	1503. Nov. 1.	1513. Feb. 21.	9. 3. 9.	0. 17.
311. Leo X. Florentinus, Cardinalis Diaconus.	1513. Mart. 11.	1521. Dec. 2.	8. 8. 20.	1. 7.
312. Hadrianus VI. Trajectensis ex Belgio, Presbyter Cardinalis.	1522. Jan. 9.	1523. Sept. 14.	1. 8. 6.	2. 4.
313. Clemens VII. Florentinus, Archi-Episcopus Cardinalis.	1523. Nov. 19.	1534. Sept. 25	10. 10. 7.	0. 17.

314. Paulus III. Romanus, Epiſcopus Cardinalis.	1534. Oct. 13.	1549. Nov. 10	15. 0. 29.	2. 29.
315. Julius III. Aretinus, Epiſcopns Cardinalis.	1550. Febr. 7.	1555. Mart. 23.	5. 0. 16.	0. 17.
316. Marcellus II. Politianus, ex Thuſcia, Presbyter Cardinalis.	1555. Apr. 9.	1555. Maij. 1.	0. 0. 22.	0. 22.
317. Paulus IV. Neapolitanus, Epiſcopus Cardinalis.	1555. Maij. 23.	1559. Aug. 18	4. 2. 27.	4. 7.
318. Pius IV. Mediolanenſis, Presbyter Cardinalis.	1559. Dec. 10.	1565. Dec. 26.	5. 11. 15.	0. 29.
319. Pius V. Alexandrinus Ord. Prædicatorum, Preſbyter Cardinalis.	1566. Jan. 7.	1572. Maij. 1.	6. 3. 24.	0. 13.
320. Gregorius XIII. Bononienſis, Presbyter Cardinalis.	1572. Maij. 13.	1585. Apr. 10.	12. 10. 27.	0. 14.
321. Sixtus V. Picenus, Ord. Minorum, Presbyter Cardinalis.	1585. Aper. 24.	1590. Aug. 27	5. 4. 3.	0. 15.
322. Urbanus VII. Romanus, Presbyter Cardinalis.	1590. Sept. 15.	1590. Sept. 27	0. 0. 12.	2. 8.
323. Gregorius XIV. Mediolanenſis, Epiſcopus Cardinalis.	1590. Dec. 5.	1591. Oct. 15.	0. 10. 10.	0. 12.
324. Innocentius IX. Bononienſis, Presbyter Cardinalis.	1591. Oct. 30.	1591. Dec. 29.	0. 2. 1.	1. 7.
325. Clemens VIII. Florentinus, Presbyter Cardinalis.	1922. Jan. 30.	1605. Mar. 3.	13. 1. 3.	0. 28.

CATALOGUS II.

Continens Nomina Imperatorum, qui hoc decimo Sexto Sæculo imperârunt.

Maximilianus Auſtriacus, úsque ad Annum 1519.

 Caro-

Carolus V. Electus 1519. Coronatus 1520, Abdicavit se Imperio 1555. Obijt 1558.

Ferdinandus I. Archi-Dux Austriæ, Caroli V. frater, usque ad Annum 1564.

Maximilianus II. filius Ferdinandi I. usque ad Annum 1576.

Rudolphus II, filius Maximiliani II. supervixit hoc Sæculum, & obijt 1612.

CATALOGUS III.

Turcarum Imperatores.

Bajazethes usque ad Annum,	1512.
Selymus I. usque ad Annum,	1520.
Solymanus usque ad Annum,	1566.
Selymus II. usque ad Annum,	1574.
Amurathes III. usque ad Annum,	1595.
Mahometes III. vixit usque ad Annum,	1604.

CATALOGUS IV.

Continens Nomina, & Ordinem Regum aliquorum Regnorum, qui hoc Decimo Sexto Sæculo regnârunt, præsertim, quorum in hac Synopsi Chronologica fit aliqua mentio.

Reges Galliæ.

Ludovicus XII. Dux Aurelianensis, & Valesius, obijt Anno Christi,	1515.
Franciscus I. Valesius, obijt Anno,	1547.
Henricus II. Valesius, Francisci filius, obijt,	1554.
Franciscus II. Henrici filius, obijt,	1560.
Carolus IX. Francisci II. frater, obijt,	1574.
Henricus III. Caroli IX. frater occisus,	1589.
Henricus IV. Borbonius, supervixit hoc Sæculum, occisus,	1610.

Reges Hispaniæ.

Ferdinandus V. Catholicus, cum Isabella uxore regnavit úsque ad Annum, 1504.

Philippus Pulcher Archi-Dux Austriæ, filius Maximiliani Cæsaris Jure uxoris Joannæ, filiæ Ferdinandi V. & Isabellæ ad Annum, 1506.

Mortuo Philippo, redit Ferdinandus ad regimen, pro Carolo V. seu ex filia Joanna nepote, tunc sexenni, úsque ad Annum, 1516.

Carolus V. filius Joannæ & Philippi Pulchri, successit in omnia Regna Hispaniæ, dem-

demptâ Lusitaniâ, quæ postmodùm spontè cessit Philippo Filio, Anno 1555.

Philippus II. Filius Caroli V. Imperatoris, ex Elisabetha Lusitana, regnavit usque ad Annum, 1598.

Philippus III. Patri successit, & obijt Anno Christi, 1621.

Reges Navarræ.

Joannes Alibretus, jure Catharinæ uxoris, tenuit Regnum Navarræ, úsque ad Annum, 1512. Quò privatus, & excommunicatus est à Julio II. Pontifice. Quod apprehendit Ferdinandus Rex Catholicus, facultate ejusdem Julij Papæ, átque illud transmisit ad suos posteros, nempe Carolum V. suum nepotem, Philippum II. Caroli filium, Philippum III. Philippi II. filium.

Reges Lusitaniæ.

Emmanuel regnavit ad Annum,	1521.
Joannes III. ad Annum,	1557.
Sebastianus ad Annum,	1578.
Henricus Cardinalis ad Annum,	1580.
Philippus II. ad Annum,	1598.
Philippus III. ad Annum,	1621.

Reges Scotiæ.

Jacobus IV. ad Annum, 1532.

Jacobus V. ad Annum, 1543. Quô obijt relictâ unicâ filiâ octomestri, nempe Mariâ Stuarda.

Maria Stuarda, coronata est mense 18. & anno ætatis quinto, in Galliam ducta, inde mortuo marito Francisco Delphino, redux in Scotiam, nupsit Henrico Stuardo Catholico, ex quo genuit Jacobum VI. filium. Henrico autem per insidias hæreticorum, è viris sublato, à suis subditis rebellibus carceri mancipata, ac ex carcere profugiens in Angliam, ubi rursus custodiæ tradita, jussu Elisabethæ Reginæ Angliæ, decollata est, Anno 1587.

Mariæ Stuardæ, matri successit filius ejusdem Jacobus VI. qui postmodùm Elisabethâ defunctâ, anno 1591. evasit simul in Regem Angliæ.

Reges Angliæ.

Henricus VII. obijt Anno,	1509.
Henricus VIII. obijt Anno,	1547.

Odvardus IX. Henrici VIII, Filius Annorum decem, mortuus est Anno, 1553. ætatis 16.
Maria filia Henrici obijt, sine liberis, anno 1558.
Elisabetha altera filia Henrici VIII. obijt anno 1590.
Jacobus VI. Rex Scotiæ, filius Mariæ Stuardæ, factus est Rex Angliæ, & supervixit hoc Sæculum.

Reges Hungariæ, & Bohemiæ.

Uladislaus II. obijt Anno, 1516.
Ludovicus II. Uladislai II. filius, perijt in pugna contra Turcas, Anno, 1526.
Ferdinandus I. Austriæ Archi-Dux, obijt anno, 1564.
Maximilianus II. filius Ferdinandi I. obijt anno, 1574.
Rudolphus II. Maximiliani filius, obijt anno, 1612.

Reges Poloniæ.

Joannes Albertus, filius Casimiri IV. obijt anno Christi, 1501.
Alexander, alter filius Casimiri IV. obijt anno, 1506.
Sigismundus I. tertius filius Casimiri IV. obijt, 1548.
Sigismundus II. Sigismundi I. filius, obijt, 1573. Et in hoc linea masculina Jagellonum defecit.
Henricus Dux Andegavensis, resignavit Regnum, factus Rex Galliarum, post mortem fratris Caroli IX. 1574.
Stephanus Battorius, Transylvaniæ Princeps, obijt, 1586.
Sigismundus III. Rex Sueciæ, supervixit hoc Sæculum.

CATALOGUS V.

Conciliorum Decimo Sexto Sæculo celebratorum.

Concilium Lateranense Generale, quod sex annis duravit.
Concilium Provinciale Senonense celebratum, 1528.
Concilium Coloniense Provinciale, 1536.
Concilium Tridentinum Generale, decimum octavum, inchoatum anno, 1545. Sub Paulo III. finitum 1563. Sub Pio IV.
Concilium Augustanum Provinciale, 1548.
Trevirense eodem Anno.
Aliud Coloniense.
Aliud Coloniense. 1549.
Moguntinum.

Aliud

Aliud Trevirense.
Sex Concilia Mediolanensia, sub Sancto Carolo Boromæo.
Aquileiense, 1596.

CATALOGUS VI.

Personarum Sanctitate Illustrium, Decimi Sexti Sæculi.

Sanctus Fraciscus de Paula, Fundator Ordinis Minorum migravit in cœlos, Anno 1507.
Divus Franciscus de Stanno, Episcopus Ruthenensis, 1529.
Catharina Genuensis.
Beatus Fælix Capucinus.
Sanctus Philippus Nerius.
Sancta Theresia, Ordinis Carmelitarum Reformatirx, vitam mortalem, cum immortali commutat, 1582.
Sanctus Ignatius Loyola, Societatis JESU Fundator.
Sanctus Franciscus Xaverius Societatis JESU Indiarum Apostolus.
Sanctus Franciscus Borgias, Societatis JESU.
Beatus Stanislaus Kostka, Societatis JESU.
Beatus Aloysius Gonzaga, Societatis JESU.

Omitto plures personas Sanctitate illustres, quæ vigebant hoc etiam perversissimo Sæculo in Ecclesia. Prætermitto etiam, & qui hoc Sæculo per Tyrannicam hostium Ecclesiæ, vim, in Cœlum evolârunt, ex quibus solùm ex Societate JESU, propè Centum extitêre. Ut videre est apud Ribadeneiram, qui eorum nomina, & tormenta accuratè describit.

CATALOGUS VII.

Hæresum & Hæresiarcharum, Decimi Sexti Sæculi.

Nullum omnino sæculum à Christo nato, tot, támque horrendas Hæreses, tantámque multitudinem Hæresiarcharum protulit, ac hoc decimum sextum. Néque id mirum. Cùm enim certam Regulam credendi, & Scripturas Sacras interpretandi, Novatores hujus Sæculi rejecerint, & in locum hujus, proprium uniuscujúsque hominis Κριτηριον seu privatum Spiritum, ac judicium substituerint, necesse fuit, ut quot capita, tot sensus orirentur, & quot diversi, ac inter se dissidentes, circa articulos Fidei sensus, ac opiniones, tot diversæ hæreses promanârint. Unde néque omnes, sed præcipuas tantùm hæreses, & magis infames hæresiarchas hujus sæculi hic recenseo.

1. Martinus Lutherus primus excitator hæresum, vel antiquarum, & jam sepultarum, ac olim ab Ecclesi universa damnatorum exsuscitator, à quo Lutheranorum orta

orta est secta. 2. Anabaptistæ. 3. Carlostadiani. 4. Libertini. 5. Udalricus Zwinglius, à quo Zwingliani. 6. Novi Ariani. 7. Molles Lutherani. 8. Calvinistæ, authore Joanne Calvino. 9. Ubiquitarij. 10. Osiandriani. 11. Interimistæ. 12. Anti Trinitarij. 13. Adiaphoristæ. 14. Anti Lutherani, sive Sacramentarij. 15. Semi-Lutherani. 16. Luthero-Papistæ. 17. Luthero-Zwingliani. 18. Luthero-Calvinistæ. 19. Svvenk Feldiani. 20. Antei Svvenk Feldiani. 21. Pacifici, seu Pacificatores. 22. Sabbatharij. 23. Puritani. 24. Atheistæ.

CATALOGUS VIII.

Continens Nomina Scriptorum Ecclesiasticorum, decimi sexti Saculi.

Scriptorum quóque Numerus tam Ecclesiasticorum, quàm Prophanorum hoc Sæculum, superavit longè priora Sæcula, ex his pariter præcipuos tantùm enumerabo.

1. Joannes de Lapide, Germanus.
2. Petrus Talaretus, Gallus, Philosophus & Theologus.
3. Petrus Galatinus, Franciscanus.
4. Sylvester Priceas, Dominicanus, Theologus Moralis.
5. Jacobus Lopes, Hispanus, Philosophus, & Theologus.
6. Hadrianus IV. Papa.
7. Dominicus Jacobatius, Cardinalis.
8. Joannes Tabiensis, Dominicanus.
9. Joannes Almainus, Doctor Parisiensis.
10. Franciscus Lychetus, Minorita.
11. Franciscus Ferrariensis, Dominicanus.
12. Thomas Morus, Cancellarius Angliæ, martyrio coronatus.
13. Joannes Traversis, Martyrio in Hibernia donatus.
14. Joannes Teherus Anglus, Episcopus Roffensis, Cardinalis, & Martyr.
15. Fridericus Nausea, Episcopus Viennensis, in Anglia.
16. Joannes Cochlæus.
17. Jacobus Sadoletus, Carpentoratensis Episcopus, & Cardinalis.
18. Ambrosius Catherinus, Dominicanus.
19. Thomas de Vio Cajetanus, ejusdem Ordinis, & Cardinalis.
20. Joannes Eckius, Doctor Ingolstadiensis.
21. Albertus Pighius, Germanus.
22. Franciscus de Victoria, Theologus Celeberrimus.
23. Franciscus Ximines, Toletanus Episcopus.
24. Melchior Canus, Dominicanus.

25. Pe-

25. Petrus à Soto Dominicanus.
26. Ludovicus Lipomanus, Veronensis Episcopus.
27. Alphonsus à Castro, Franciscanus.
28. Sanctes Pagninus, Dominicanus.
29. Fridericus Staphylus, Germanus.
30. Nicolaus Villagagnonus, Eques Rhodius.
31. Joannes Gvapperus, Cardinalis.
32. Guilelmus Lindanus, Ruremontensis.
33. Cornelius Jansenius.
34. Reginaldus Polus, Cardinalis.
35. Franciscus Titelmanus, Franciscanus.
36. Ludovicus Blosius.
37. Andreas Vega.
38. Sixtus Senensis, Dominicanus.
39. Marcus Hieronymus, Vidas Episcopus.
40. Claudius Spencæus, Theologus.
41. Claudius Sanctesius, Episcopus Ebroicensis.
42. Simon Vigor, Archi-Episcopus Narbonensis.
43. Laurentius Surius, Carthusianus.
44. Benedictus Arius.
45. Thomas Stapletonus.
46. Onuphrius Panuinius, Augustinianus.
47. Marcus Marinus, Brixianus, Canonicus Regularis.
48. Gabriel Prateolus.
49. Sanctus Carolus Boromæus.
50. Franciscus Panigarola, Franciscanus.
51. Ludovicus Granatensis, Dominicanus.
52. Stephanus Durantius, Præses Tolosanus.
53. Alphonsus Ciaconus, Dominicanus.
54. Stanislaus Hozius, Cardinalis.
55. Dominicus Bannes.
56. Joannes Medina, & Bartholomæus Medina, insignes Theologi. Plures alios prætereo.

CATALOGUS IX.

Continens Nomina Scriptorum Profanorum, decimi sexti Sæculi.

1. Janson de Mayno, Mediolanensis, Jurisperitus.

2. Robertus Gagvinus. Annalista.
3. Joannes Stopherinus, Astrologus.
4. Tifernas Chrysolora, Græcus.
5. Hieronymus Osorius, Historicus.
6. Desiderius Erasmus Rotarodamus, Humanista.
7. Petrus Robustus, Mompiliensis, Decretista.
8. Guilielmus Budæus, Parisiensis; omnimodæ literaturæ genere præstans.
9. Paulus Jovius, Historicus.
10. Orontius Finæus, Mathematicus.
11. Joannes Despauterius, Grammaticus.
12. Franciscus Vatablus, Bibliorum Versor, quam versionem dein hæretici depravavêre.
13. Jacobus Tusanus, Regius in Græcis, & Mathematicis Parisijs Professor.
14. Joannes Titilius, Chronologus.
15. Martinus Cromærus, Historicus.
16. Matheolus, Medicus.
17. Gemma Frisius, Medicus, & Mathematicus.
18. Georgius Agricola, insignis Metallista.
19. Julius Cæsar, Scaliger.
20. Franciscus Duarenus, Jurisconsultus.
21. Joachimus Bellatus, Poëta.
22. Jacobus Sanazarius. Poëta.
23. Abrahamus Ortelius.
24. Carolus Sigonius, Historicus.
25. Hieronymus Cardanus, Medicus & Mathematicus.
26. Andreas Thervetus, Cosmographus.
27. Jacobus Cujatius, Jurisconsultus.
28. Natalis Comes, Poëta.

CATALOGUS X.

Præcipuorum Scriptorum hujus Sæculi è Societate JESU.

Fuerunt hi sanè plurimi, & quidem in omni scientiarum genere, ac tanto numero, ut Syllabus & Catalogus eorum, qui hoc & subsequenti Sæculo, erudissimos Libros ediderunt, Tomum integrum conficerent. Ut videre est, in R. P. Petri Ribadeneira, Libro 3. cujus titulus est: Bibliotheca Scriptorum Societatis JESU, quàm dein auxit P. Philippus Alegambe, ac demum novissima editione P. Antonius Sotuellus, cujus compendium, sequenti Synopsi Historiæ Ecclesiasticæ, commodiùs dabimus.

CA-

CATALOGUS XI.

Eventum memorabilium, decimi ſexti Sæculi.

1. Primi ex Religioſis proveniunt in Indiam Orientalem, ad prædicandam fidem Chriſti RR. PP. Franciſcani, 1501.
2. Univerſitas Wittembergenſis, tunc Catholica, poſtea Hæreſum Seminarium, erigitur, 1502.
3. Regnum Manicongo in Africa, fidem Chriſti ſuſcipit, 1503.
4. Univerſitas Francofordenſis, in Marchia Brandeburgica, inſtituitur anno, 1506.
5. Fiunt Converſiones multæ in populis, Indiæ Occidentalis, per RR. PP. Prædicatores Hiſpanos, circa hunc eundem annum.
6. Petrus Maronitarum Patriarcha, tres Legatos ad Concilium Lateranenſe mittit, 1515.
7. Novum Teſtamentum, veteris inſtar Hebraici, verſibus ab Auguſtino Juſtiniano, diſtinguitur, 1516.
8. Univerſitas Complutenſis fundatur, 1517. Eodem anno Martinus Lutherus, ſuas Hæreſes ſpargere incipit.
9. Anno, 1522. Chriſtianus Rex Daniæ ab Eccleſia deficit, qui poſtmodùm Regno privatus, & carceri mancipatus, miſerè obijt.
10. Eodem anno Rhodus Inſula Chriſtianis, à Turcis eripitur.
11. David Imperator Æthiopiæ, ejúsque avia Helena, Legationem ad Clementem VII. Pontificem mittunt, Apoſtolicam Benedictionem, & communionem ab eo expetentes, 1524.
12. Anabaptiſtæ cruentum bellum ſuſcipiunt contra Clerum, Principes & Magiſtratus, libertatem Evangelij prætexentes. Anno 1524. & 1525.
13. Ordo RR. PP. Theatinorum inſtituitur. 1524.
14. Ordo RR. PP. Capucinorum inchoatur. 1525.
15. Ingens altercatio inter Lutherùm, & Zwinglium, ſcripto venenato utrinque diſſeminato. 1527.
16. Europa bello, fame, & peſte vexatur. 1528. Eodem anno, Proteſtantium nomen exoritur.
17. Confeſſio Auguſtana à Melanthone compoſita, in Comitijs Auguſtanis Imperatori offertur, & ab eodem reijcitur. 1530.
18. Schiſma Anglicum, ab Henrico VII. Rege Angliæ, invehitur. 1535. Quo eodem anno, jacta ſunt prima fundamenta Societatis JESU. Pariſijs.
19. In pullulantes varias hæreſes per Galliam, graviſſima edicta promulgat, Franciſcus I. Rex Franciæ.
20. Genevenſes, fidem Catholicam planè deſerunt, expulsóque Epiſcopo ac Paſtoribus ſuis, hæreſim profitentur.

21. Institutum Societatis JESU, à Paulo III approbatur. 1540.

22. Sanctus Franciscus Xaverius, Societatis JESU, in Indiam navigat, in qua postmodùm, alijsque Regnis & Provincijs, multa centena millia ad Christi Fidem adduxit.

23. Universitas Gandiensis Societatis JESU fundatur à Francisco Borgia, Duce Gandiæ, qui postea & se ipse eidem Societati consecravit. 1545.

24. Inter Protestantes & Imperatorem, bellum inchoatur. 1546.

25. *Interim* illud, ad multarum interitum animarum, à Carolo V. in Comitijs Generalibus Augustanis puomulgatur. 1547.

26. Lutheranorum cum Zwinglianis Bellum literarium restauratur. 1552.

27. Fides Catholica in Angliam, à Maria Regina revocatur. 1553.

28. Viennæ Austriæ prodit prima editio Novi Testamenti, Characteribus & Linguâ Syriacis. 1555.

29. Mariæ Angliæ Reginæ defunctæ, succedit Elisabetha, & Hæresim in Angliam reducit. 1559. Eodem anno pax inter Hispanos & Gallos concluditur.

30. Magnus in Scotia tumultus, cùm Calvinismus intruditur 1560. Eodem anno Hæretici, qui antea Lutherani fuerunt appellati, per totam Galliam cœperunt vocari Hugonoti. Eodem anno incipiunt Sodalitates Beatissimæ Virginis, in Domici ijs Societatis JESU.

31. Turonensis Universitas in Gallia Societati JESU tribuitur. 1561.

32. *Addessu* Patriarcha Civitatis Muzal in Assyria, Romanæ Ecclesiæ unitur. 1562.

33. Ordo militaris Sancti Srephani Papæ, à Cosmo Medicæo, Ducæ Florentiæ, instituitur. 1562.

34. Puritanorum Secta oritur in Anglia. 1565. Eodem anno Ordo Militaris Sancti Lazari, à Pio IV. restituitur & amplificatur.

35. Cyprus Insula Venetis à Turcis eripitur. 1571.

36. Universitas Mussepontana, in Lotharingia, à Cardinali Lotharingo fundatur. 1573. Eodem anno, Duacensis Academia in Belgio à Philippo Rege Hispaniarum erigitur.

37. Ordo Equitum Sancti Spiritûs, ab Henrico III. Galliarum Rege instituitur. 1579.

38. Tres Principes Japonij Romam perveniunt á Regibus sus ablegati, ad præstandam summo Pontifici obedientiam. 1585.

39. In Indijs, ingens multitudo barbarornm, operâ PP. Societatis JESU, ad fidem Christianam convertitur.

40. Beatus Didacus Sanctorum numero adscribitur. 1588. Et Beatus Hyacinthus Polonus Dominicanus, à Clemente VIII. in Sanctorum numerum refertur. 1594.

F I N I S.

V. SY-

V. SYNOPSIS CHRONOLOGICA.

Continens Res memorabiles Ecclesiæ, Decimi septimi Sæculi, nempè ab Anno Christi 1600. úsque ad Annum 1695.

QUia Decadis primæ, Septimâ Synopsi Chronologica, rerum memorabilium in Europa, sæculo nostro gestarum, non pauca recensuimus, quæ etiam ad memorabilis res Ecclesiæ hujus sæculi spectant; ideò breviores hìc esse cogimur, solùm ijsadnotatis, quæ ibidem omissa sunt, & propriè res Ecclesiasticas concernunt. Anno igitur 1601. Clemens Pontifex, instituit Canonizationem Sancti Raymundi Pennaforti, ex Ordine Sancti Dominici 29. Aprilis. Quo eodem mense, veniunt Romam Legati Regis Persarum, in Hispaniam navigaturi, ut Christianos Principes sollicitent contra Turcas. Eodem anno idem Pontifex, inter Religiosos & Sacerdotes sæculares, qui in ijs missionibus versabantur, componit, ex utraque parte, prætensas prætensiones, eósque in rectum Ordinem, & bonam subordinationem, authoritate suâ redigit. Hispani, Hibernos Catholicos, classe missâ contra hæreticos Anglos, à quibus opprimebantur, adjuvant, sed exiguo cum fructu. Ludovicus XIII. Rex Galliarum nascitur. Carolus Suecus, Sigismundi Regis Poloniæ patruus, post occupatam Sueciam, Livoniam quoque invadit, sed à Polonis cum strage repellitur.

1602. Clemens Pontifex, damnat opinionem quorundam Theologorum, docentium, posse licitè ac validè, absentem, per literas peccata sua confessum absolvi ab ijsdem. Exoritur hoc anno ingens controversia de auxilijs gratiæ, inter Patres Societatis JESU, & Patres Dominicanos, instituuntur proinde hâc de materia coram ipso Pontifice & Cardinalibus, acerrimæ disputationes, deputatis ex utraque parte, viris exquisitissimis, & doctissimis, ac simul religiosissimis, ardore summo, sed & labore maximo, quæ postmodùm duravit non uno anno, nec sub eodem Pontifice, nec ab ijsdem pugilibus, cunctis tamen decisioni Pontificis sese humiliter submittentibus. Rex Æthiopiæ cum su-

is, avidè percipit veritatem fidei Romanæ, quam eidem prædicabat & declarabat Pater Paéz Societatis JESU. Henricus Rex Galliarum, edictum in duella promulgat, quibus intra paucos menſes, quatuor virorum nobilium millia, ſublata eſſe ferebantur.

1603. Succedente Jacobo Rege Scotiæ, in Regno Angliæ, Eliſabethæ Reginæ, Londini inſtituitur Conciliabulum, in quo Rex caput Eccleſiæ Anglicanæ eſſe declaratur, & 141. Canones fidei eduntur, ſed more hæreticorum, plurimùm inter ſe diſſidentes, ob conflictum opinionum inter Puritanos & Calviniſtas. Moſes ſiculus Arianæ Sectæ, Turcarum copijs Tranſylvaniam occupat, & Fidem Catholicam ibidem evertere conatur, ſed à Georgio Baſta, copiarum Cæſareanarum Duce, iteratò profligatur, ac tandem interimitur.

1604. Henricus Magnus, Galliarum Rex, Societatem JESU, in Regnum revocat, quam priùs impulſus hæreticorum, & impiorum calumnijs (ut ipſe ſæpè profeſſus eſt) ex Francia ejecerat, hâncque poſtea magnis cumulavit beneficijs, atque non ſolùm in quatuordecim Urbibus reſtituit, ſed in Palatio ſuo *Flexiæ* collocavit, magnificentiſſimo ibidem fundato Collegio.

1605. Clemens VIII. obijt pientiſſimè, poſtquam annis tredecim & triginta diebus Eccleſiam Sanctiſſimè gubernâſſet, cui ſubſtituitur Alexander Medicæus Cardinalis, dictus Leo XI. ſed hôc intra paucos dies mortuô, eligitur in Bontificem Camillius Brugheſius, Senenſis, Cardinalis, dictúsque eſt Paulus V. ſub quo controverſia inter Patres Dominicanos, & Societatis JESU, de gratiæ auxilijs, & libero arbitrio, ſub Clemente agitari inchoata, ita compoſita eſt, ut liberum eſſet utríque parti, ſuam in ſcholis opinionem, modeſtè tueri, ſine alterius condemnatione. Henricus Rex Galliæ, Pyramidem, Pariſijs, ante palatium ſenatûs, olim ad ignominiam Societatis JESU erectam, deijci jubet. Prædominantibus Calviniſtis, & alijs hæreticis, turbæ multæ ibi, & in Hungaria exoriuntur. Rex *Serræ Lernæ* in Africa, cum duobus fratribus, & quatuor liberis, à Patre Balthaſare Bareriâ Societatis JESU, ſacro fonte abluitur.

1606. Gravis Controverſia, & lis, inter Paulum Pontificem, & Rempublicam Venetam oritur, ob jura quædam, quæ ſua ajebat eſſe Paulus, negabat Senatus, eóque res proceſſit, ut univerſus Venetus Status, ſubijceretur interdicto, quâ ex occaſione, aliquot Religioſi Ordines, qui ſe obſervatores erga Pontificem oſtendere volebant, migrarunt è Statu Veneto. Idem Paulus V. Pontifex informatus contrariam opinionem Sententiæ, Patrũ Societatis JESU, de auxilijs gratiæ placere Heterodoxis, decreto inhibet diſputationes inſtitui, & Libros ſcribi ſuper has controverſias. Demetrius, Magnus Dux Moſchoviæ, ſub prætextu quòd Polonis faveret, & cum Pontifice ac Jeſuitis de mutanda Religione egiſſet, à ſuis trucidatur, inque locum illius, quidam Baſilius Joannis,

nis,

nis, cognomento Suiskius, ſubrogatur. Hoc eodem anno, vehementer perturbatur Anglia & Scotia, dum novos ritus Anglicos, Rex Jacobus in Scotiam vellet inducere. In Polonia quóque, Hæretici, in Sigismundum Regem conſpirant, parati eum axauthorare, nſi quibusdam Articulis eorum ſubſcriberet, quos tamen magnanimus Rex, & fidei Catholicæ zelantiſſimus reijcit, & armis domat, ac in ordinem redigit. Moritur hoc eodem anno, Juſtus Lipſius, magnum Literarum reíque Chriſtianæ decus, ac ornamentum.

1607. Ad interpoſitionem Henrici IV. Regis Galliarum, Lis inter Pontificem, & Rempublicam Venetam, componitur. Donaberta Civitas Imperij, Lutheraniſmo infecta, inſurgit contra Catholicos, ac Abbatem S. Crucis, Sacerdotêsque Catholicos in quadam Proceſſione malè tractat, ideóque ab Imperatore proſcribitur, & à Maximiliano Duce Bavariæ, annuente Cæſare occupata libertate ſua privatur. In Polonia, hæretici iterum contra Regem rebellant, iterúmque à Rege vincuntur. Carolus Suecus, contra nepotem ſuum, Sigismundum, & hæreditarium Sueciæ Regem inauguratus, Livoniam quóque invadit, fœdéque eandem vaſtat. Jn Belgio jacta ſunt fundamenta Pacis, inter Albertum Archi-Ducem, & Belgicos Ordines, factis in octo menſes inducijs.

1608. Cæſar Cardinalis Baronius, Eccleſiaſticæ Hiſtoriæ eximius Scriptor, morte cœlitus illi prænunciata, migrat in cœlum. Gabriel Bathorius, ut Principatum Tranſylvaniæ obtinere poſſit, à fide Catholica deficit, ſed poſtmodùm & hunc cum vita perdidit, & Regnum cœleſte amiſit. In Belgio induciæ inter Albertum Archi-Ducem, ac Ordines Belgicos protrahuntur, ſed pax iniri inter eos non potuit. Romam ad obſequium Sedi Apoſtolicæ præſtandum, veniunt Carolus Gonzaga, Dux Nivernenſis, nomine Henrici IV. Regis Galliarum, & Legatus Regis Congi ex Indijs. Paulus V. Pontifex, Sanctam Franciſcam Romanam, in Sanctorum Catologum refert, & Ordinem Equitum Sanguinis Chriſti, à Vincentio Mantuæ Duce inſtitutum, confirmat. Ordo quóque Equitum Sanctæ Mariæ de monte Carmelo, à Henrico IV. Galliarum Rege, reſtauratur.

1609. In Germania, Proteſtantes bellum contra Cæſarem, & Catholicos movent, ſeque correſpondentes dicunt, Catholici viciſſim fœdus inter ſe ineunt, quod Ligam Catholicam vocant. Ad inſtantiam Henrici IV. Patres Societatis JESU, anno præcedente Conſtantinopolim miſſi, hoc anno Galatæ, Collegium à Turcis recipiunt. In Perſide fides Catholica propagatur, & Rex Perſarum *Xà Aba*, Legationem ad Pontificem Paulum V. mittit. Dux Juliacenſis & Clivenſis Guilielmus ábsque prole moritur, cujus hæreditatem penſant, Marchio Brandeburgicus, & Dux Neoburgenſis, & illum adjuvant armis Lutherani, huic opitulantur Principes Catholici. Lugduni Batovorum, extin-

extinguitur Arminius, Theologiæ Calvinianæ Profeſſor, cui in eadem ſchola oppoſuerat ſe Franciſcus Gomarus. Unde natæ duæ novæ Sectæ, Arminianorum, & Gomarianorum, illíque dicebantur Molles Calviniſtæ, hi verò Rigidi Calviniſtæ. Inter Hiſpanos & Batavos, cum pax non poſſet componi, fiunt ad annos duodecim Induciæ.

1610. Poſt plura hoſtiliter acta, prætenſores Ducatûs Juliacenſis, & Clivenſis, tandem depoſitis armis, rem totam committunt dirimendam Judicibus delegatis, Coloniam ad hunc finem convocatis. Henricus IV. Rex Galliarum, inter plauſus & magnificentiam coronandæ Reginæ, dum urbem luſtrat, ab amente ſicario, gemino cultri ictu vulneratur, & paulò poſt moritur. Philippus Hiſpaniarum Rex, Mauros omnes, ex Regnis Hiſpaniæ exterminat, eò quòd nunc Mauros Africæ, nunc Turcas contra ſe ſollicitâſſe deprehenſi fuerint, expulſorum numerus fuit, novies centum millium. Paulus V. in Sanctorum numerum refert, Sanctum Carolum Boromæum. Ordo Monialium Viſitationis Beatiſſimæ Virginis, à Sancto Franciſco Saleſio, inſtituitur. In Hollandia, Duce Worſtio evocato, Lugdunum Batavorum, ut Arminij defuncti cathedram occuparet, novæ circa certos Articulos fidei, inter miniſtellos reſuſcitantur contentiones, & pugnæ.

1611. Sigiſmundus Rex Poloniæ, Smolenskum, poſt biennalem obſidionem expugnat, & victor in Poloniam redit, Moſchoviam mox repetiturus, cum filio Uladislao, quem Moſchorum plurimi exoptabant Ducem. Ex Suecis quóque multi Proceres, mortuo Carolo raptore illius Regni, ad eundem Sigiſmundum reſpectant, ſed prævalent alij, & Guſtavum Adolphum, filium Caroli, Patri ſubſtituunt. Matthias Archi-Dux conceſſa libertate Exercitij Acatholicis, ab ijsdem Rex Hungariæ acclamatur, & conſenſu poſtea Imperatoris coronatur.

1612. Rudolphus Cæſar Pragæ moritur, cui mox ſufficitur Matthias Archi-Dux, ejusdem frater, Hungariæ & Bohemiæ Rex, qui ſedem Imperij, Pragâ Viennam transfert. Poloni, vincuntur à Moſchis, & hic mox in Ducem eligunt Michaëlem Phæderovics, ſicque Uladislao filio Sigiſmundi, Regis Poloniæ omnem Ducatûs illius ſpem præcidunt. Deſponſatur Ludovico XIII. Galliarum Regi, Anna, Maria, Mauritia, primogenita Regis Catholici, & viciſſim Philippo Principi Hiſpaniæ, Eliſabetha ſoror Chriſtianiſſimi. In Gallia Pariſijs, & dein Aquis ſextijs, condemnatur in comitijs publicis Libellus Edmundi Richerij, quô impugnabatur, ſuprema poteſtas Romani Pontificis, in Eccleſia.

1613. In Anglia, nuptiæ Friderici Comitis Palatini, cum filia Jacobi IV. Regis, maximâ pompâ celebrantur, ex quibus Calviniſtæ, magnam ſpem ſectæ ſuæ per Germaniam propagandæ, concipiunt, aſt res contrarium eventum ſortita

tita eſt. Triremes Hiſpaniæ, & ducis Hetruriæ, excurſione in Aſiam minorem facta, multas clades Turcis inferunt, multóſque Chriſtianos captivos eliberant. Franciſco Duci Mantuæ defuncto, ſuccedit frater Ferdinandus Cardinalis, non dum Sacerdos, & diſpenſante Pontifice, uxorem ducit.

1614. Dux Neoburgi, publicè Lutheraniſmum abjurat, & profeſſionem Fidei Catholicæ, cui jam priùs addictus fuerat, emittit. In Gallia, poſt tumultus aliquantiſper ſemiſopitos, Ludovicus XIII. ætatis anno 11. in Comitijs Pariſienſibus, Regni adminiſtrationem ſuſcipit, in quibus Ordo Plebejus, reſuſcitat quæſtionem de poteſtate ſummi Pontificis in Reges, ſed ab Ordine Eccleſiaſtico, & Nobilium, ac ſanctiori Regis conſilio, ſtatim ſopitur. Inter Duces Brandeburgicum & Neoburgicum, ratione Ducatûs Cliviæ & Montium, augentur diſſenſiones, huic favente, eúmque armis adjuvante, Archi-Duce, Duce Spinolâ, illi oppitulantibus confœderati Belgis, Duce Mauritio. Aquisgranum ob tumultus excitatos ab hæreticis contra Catholicos, à Cæſare proſcribitur, & à Spinolà occupatur, mulctatis tumultuum auctoribus. Inſtigantibus Anglis & Batavis *Cubo* Japoniæ Imperator, diriſſimam in Chriſtianos Catholicos inſtituit perſecutionem.

1615. Achmetes Turcarum Imperator, cum Matthia Cæſare, inducias vicennales init. Duæ celebres, hoc anno Romæ ſuſceptæ ſunt Legationes, una remotior, ab *Idiate* Rege *Voxu* ex Japonia, altera propinquior, à Ludovico XIII. Francorum Rege. Adferuntur quoque Romam Literæ Gabrielis Epiſcopi Gangrienſis in Paphlagonia, Primatum Romani Pontificis agnoſcentis. Obit Romæ Claudius Aquaviva, Quintus Societatis JESU Generalis, vir ſanctiſſimæ vitæ, & abſolutæ prudentiæ. Pariſijs in Generali Conventu Cleri, unanimiter Concilium Tridentinum recipitur. Nuptiæ inter Ludovicum XIII. Regem Franciæ, & Annam Mauritiam Auſtriacam, ac Philippum Hiſpaniæ Principem, & Eliſabetham Regis Galliæ ſororem celebrantur. Pax inter Sabaudum & Hiſpanum concluditur.

1616. Bellum inter Sabaudum & Hiſpanum recrudeſcit, pacem interim procurante Paulo V. Pontifice. In Hungaria, Petrus Pazmanus è S. J. fit Archi-Epiſcopus Strigonienſis, qui ſua authoritate & doctrinâ majorem partem Magnatum Regni, ad Fidem Catholicam reduxit. In Gallia tertium inteſtinum bellum, inter familias Regias erumpit. Marcus Antonius Segnienſis Epiſcopus, & poſtea Archi-Epiſcopus Spalatenſis, in Dalmatia, homo leviſſimus & vaniſſimus, in Angliam profugit, & à fide Catholica deficit, ſcribit etiam Librum de Republicâ Chriſtiana, in quo multa contra Pontificem, & Eccleſiæ adminiſtrationem effutijt, licèt poſtea ad ſanam mentem rediens, erroneas ſuas opiniones revocaverit, & ad gremium Eccleſiæ redierit.

1617. Ludovicus XIII. Galliæ Rex, edicto jubet in Provincia Benevensi libertatem Catholicæ Religionis, & restitutionem bonorum Ecclesiasticorum, ante quinquaginta annos ereptorum, demandat insuper, toto Regno pecuniam colligi, ad Terræ Sanctæ subventionem. Matthias Imperator prole carens, adoptat in filium & hæredem, Ferdinandum Archi-Ducem, Caroli Archi-Ducis Gratiensis primogenitum, eúmque in Regem Bohemiæ coronari curat. Moritur Achmetes Turcarum Imperator, succedente eidem Osmane filio. Abassus Persarum Rex, aliquot Christianos Principes ad suum Mahumetem, frustra protrahere conatur, quòd cum non posset efficere, per insidias eosdem tollit è vita. In Hollandia, graves ex more de Religione fiunt motus, inter Gamorianos & Arminianos, quorum illi demonstrantes, hi contra remonstrantes nuncupati sunt. Ordo Fratrum Misericordiæ, à Joanne DEI instituitur. Lutherani, ad imitationem Catholicorum, annum sæcularem suæ sectæ celebrant.

1618. Ferdinandus I. in Regem Hungariæ coronatur, contra quem & Matthiam Cæsarem, Bohemi hæretici, sub prætextu conservandæ suæ Religionis rebellant, & Moraviam quóque, Silesiam, ac Lusatiam, ad eandem rebellionem sollicitant. In Italia pax duplex concluditur, una inter Ferdinandum Archi-Ducem, & jam Hungariæ & Bohemiæ Regem ac Venetos, altera inter Hispanum & Sabaudiæ Ducem. In Rhetia Hæretici Catholicos graviter vexant, quorum tamen causam Hispani suscipiunt, eósque tuentur. In Scotia quóque exoritur schisma novum, ob administrationem Ecclesiarum, in quas novi aliquid induxerant Angli, Puritanis contranitentibus.

1619. In Bohemia Rebelles Hæretici, omnia cædibus & rapinis, ac incendijs vastant, Catholicósque persequuntur, quos proinde Matthias Imperator bello appetit, sed inter has turbas moritur, eidémque in Regno succedit Ferdinandus; nec multò post eligitur Imperator Francofurti, in magnam spem Catholicorum, & bonorum omnium. Qui primò suis adhortationibus conatur, compescere seditiosos Bohemos, sed frustra, quia exinde crescit eorundem audacia; eligunt itáque sibi in Regem, Fridericum Palatinum, Electorem, Regis Angliæ generum, eúmque Pragæ coronant, & mox etiam Elisabetham ejus uxorem in Reginam. Interea Gabriel quóque Betlehemus, Transylvaniæ Princeps, in Ferdinandum insurgit, átque in Hungariam irrumpens, crudelissimè in Catholicos sævit. Viennæ Austriæ, Ordo sacræ militiæ, Carolo Gonzagâ Duce Nivernensi, & Adolpho Althano, præcipuis authoribus, instituitur, & à Paulo V. confirmatur, ad compescendas Turcarum in mare internum excursiones. Opus magnâ inchoatum pompâ, sed cum exiguo effectu.

1620.

1620. Ferdinandus II. Imperator, Palatini Electionem proſcribit, & ad bellum ſe accingit, pro Imperatore ſtant Electores reliqui, Hiſpani, Poloni, & Pontifex, Angli verò & Batavi, Friderico auxilia, & copias ſuppeditant. Igitur Ambroſius Spinola, cum Hiſpanico Exercitu Palatinatum invadit, & multa in eo oppida, quâ vi, quâ deditione capit. Elector Saxoniæ miſſus ab Imperatore, occupat Luſatiam. Dux Bavariæ, Cæſaris & Catholici in Germania Exercitûs Ductor, cum Bucquojo junctus, Bohemiam ingreditur, & urbes aliquot, in poteſtatem Cæſaris redigit, demúmque Pragam veniens acerrimum prælium cum Friderico init, quô primùm vincere viſi hæretici, ſed grandi tamen poſtea clade, proſtrati ſunt. Fridericus Palatinus, Mimicus Rex, cum uxore fugit in Sileſiam, & ſequenti anno ad Batavos. Bavarus verò triumphans, Pragam ingreditur, ac Bohemiam totam ferè recuperat. *Vallis Telinæ* in Rhetia incolæ Catholici, jugum hæreticorum excutiunt, cœſis aut depulſis eorum fautoribus. In Gallia Rex Ludovicus, victis Hæreticis Rebellibus, & matris Reginæ Exercitu debellato, Matrem in gratiam recipit, auctóque ſuo Exercitu maternis copijs, contra hæreticos arma convertit, eóſque in Ordinem redigit, & Eccleſiaſticis, templa, bona, ac honores reſtituit, victórque Pariſios cum triumpho redit. Poloni, indicto ab Oſmane Turcarum Imperatore bello, ſe ad defenſionem parant.

1621. Imperator Ferdinandus, Fridericum Palatinum & illi adhærentes proſcribit, & per Bucquojum Moraviam, per Saxonem verò Sileſiam recuperat, & per Hiſpanos reliqua loca Palatinatûs occupat. Oſmanes Polonos aggreditur, ſed ab his crebris cladibus afficitur, adeò, ut deſperato progreſſu, pacem ab eis petere ſuerit coactus, quæ ut divinitus oblata, magno gaudio à Polonis acceptatur, & Oſmanes, centum millibus ſuorum gladio, totidémque morbis & alijs caſibus abſumptis, inglorius Conſtantinopolim regreditur. In Hungaria Gabriel Betlehemus, pacem cum Cæſare init, & coronam Regni Hungariæ, eidem reſtituit. Rex Galliæ movet in hæreticos rebelles, Rupellæ præſertim incluſos, urbémque Sancti Joannis Angeriaci, poſt dierum viginti obſidionem, deditione recipit, quam quia eidem diutiùs reſtiterat, mœnibus & propugnaculis privat, ad reliquarum Urbium hæreticarum terrorem, & alias quóque ſexaginta Civitates Hugonotarum, per ſe, ſuóſque Duces, poſt multas pugnas & ſtrages ſubigit. Fatalis hic fuit annus, morte illuſtrium virorum. Nam 28. Januarij, obijt Paulus V. Pontifex, annorum ſexaginta novem, in cujus locum eligitur Alexander Ludovicus Bononienſis Cardinalis, qui dictus eſt, Gregorius XV. Eodem etiam menſe, obit Coſmus, Magnus Dux Hetruriæ, cui ſuccedit Ferdinandus decennis filius ſub tutela matris Auſtriacæ. Die verò 22. Martij moritur Philippus III. Rex Hiſpaniæ, eidémque ſuccedit filius, Philip-

pus IV. annorum ſedecim. Die autem 13. Julij, è vivis decedit, Albertus Archi-Dux, Belgij Princeps, quô ſublatô, ſtatim uxor ejus Iſabella, velum & veſtem Clariſſarum Monialium ſuſcipit, pietati deinceps vacatura. Demum feliciter ad DEUM migrat, Robertus Bellarminus Societatis JESU, Cardinalis, propè octuagenarius, inſignis Catholicæ Fidei propugnator, ac pientiſſimus Scriptor.

1622. In Japonia, multi Religioſi, & Nobiles, cives, imò & infantes, glorioſum Martyrium, pro fide Catholica, ſubeunt. Gregorius XV. Pontifex, Congregationem de propaganda fide, Romæ inſtituit, & Sanctos, Iſidorum Hiſpanum, Agricolam, Sanctum Ignatium Societatis JESU Fundatorem, Sanctum Xaverium. ejuſdem Societatis, Indiarum Apoſtolum, Sanctam Thereſiam, Reformatricem Carmelitarum, & Sanctum Philippum Nerium, Congregationis Oratorij Inſtitutorem Catalogo Sanctorum adſcribit. Vetat quóque in publicis actibus, vel etiam privatis colloquijs, aſſerere, Beatiſſimam Virginem DEIparam, conceptam in peccato Originali. Ludovicus XIII. Rex Galliæ, hæreticos aggreſſus, aut malè mulctat, aut ad obſequium, & fidem redire compellit. Marcus Antonius de Dominis, operâ Legati Hiſpanici in Anglia, Pontifici reconciliatur, & palinodiam recantat. Oſmanes Turcarum Imperator, à ſuis exauthoratur, & à Muſtapha Patruo ſuo, in ejus locum, ad Thronum evecto, ſtrangulari jubetur.

1623. Ferdinandus Imperator, in Comitijs Ratisbonenſibus, Electoratûs dignitatem, à Palatino Friderico, in Maximilianum Bavariæ Ducem transfert, adjuncta eidem ditione ſuperioris Palatinatûs. Mansfeldius Nothus & Halberſtadienſis, latrocinijs, & deprædationibus Fridericum Palatinum, Electoris dignitate ab Imperatore ſpoliatum, ulciſcere conantur, ſed Tillius Catholicorum Dux, eorundem Exercitum, partim cædit, partim fugat. Carolus Walliæ Princeps, unicus filius Jacobi Regis Angliæ, Madritum venit, & Mariam filiam, Philippi IV. poſtulat in uxorem, eas nuptias etiam Pontifex approbat, quaſi profuturas Eccleſiæ, aut ſaltem nequaquam nocituras. Interim moritur idem Gregorius XV. eíque ſubſtituitur Maffeus Barberinus, Florentinus, dictus Urbanus VIII. vir eruditiſſimus, & Sede Romana digniſſimus. Illuminatorum hæreticorum Secta, in Hiſpanijs exorta, combuſtis ejus authoribus, extinguitur. Sanctus Franciſcus Saleſius, Epiſcopus Genevenſis, qui plus quàm ſeptuaginta duo millia hæreticorum, ad Eccleſiam Catholicam reduxit, ad præmia Cœleſtia, pro ſuis Apoſtolicis laboribus accipienda, ex hac vita evocatur.

1624. Ex Hibernia, edictô Jacobi Regis Britanniæ, Eccleſiaſtici pelluntur, Tartari Podoliam, & Pruſſiam nigram vaſtantes, à Polonis & Cozacis magna clade

clade afficiuntur. Melchior Cardinalis Kleſelius, Epiſcopus Viennenſis, diu ab Auſtriacis, in carcere Tyrolenſi detentus, ab omnibus criminibus, ſibi, à malevolis impoſitis, judicio & diplomate Pontificis, abſolvitur, & in integrum reſtituitur. Pariſijs, novi quidam Antiperipatetici, Chymiſtæ, & Medici, erroris damnantur, eorúmque Theſes ab Univerſitate prohibentur. Batavi in Braſilia, Sinum *Omnium Sanctorum* occupant, & Urbem *Sancti Salvatoris* Hiſpanis eripiunt, etiam ibi crudelitatis ſuæ in Catholicos véſtigia relinquentes. Verùm ſtatim, adverſùs eos paravit ingentem claſſem Philippus, cui præfecit Fridericum Toletanum, qui eosdem inde repellit, & urbem ijsdem eripit, ſicque hæreticorum audaciam, & faſtum ibidem reprimit.

1625. Romam Jubilæi causâ venit Uladislaus primogenitus Sigiſmundi Poloniæ Regis, átque ab Urbano Pontifice humaniſſimè excipitur. Jacobus Magnæ Britanniæ Rex moritur, ac eodem anno, Carolus ejusdem filius ducit in Uxorem Henricam Mauritiam, Pariſijs nuptijs celebratis, frementibus licet hæreticis, qui Catholicam Reginam avérſabantur. Franciſcus Barberinus, Lutetiam ingreditur, miſſus ab Urbano VIII. ad conciliandos animos Chriſtianiſſimi Regis & Catholici. In Gallia Subizius & Rohanius inquietiſſimi fratres & Hæretici, populos ad rebellionem ſollicitant, & terrâ marique prædas agunt, ſed à Mommorantio Archithalaſſo Franciæ vincuntur. Sancta Eliſabetha Regina Portugaliæ, in numerum Sanctorum, ab Urbano VIII. refertur. Defuncto Mauritio Arauſicano Principe, Exercitus Ordinum Belgicorum Ductore, ſuccedit Henricus frater. Chriſtianus Rex Daniæ, electus Dux Proteſtantium inferioris Saxoniæ, volens Palatinum Fridericum, in priſtinam dignitatem reſtituere, à Ducibus Cæſaris Tillio & Walſteinio, malè excipitur, & repellitur.

1626. Franciſcus Maria à Rovere, Dux Urbini, Octogenario major; & prole carens, vivens, Ducatum, qui erat Fæudum Eccleſiæ, Urbano Pontifici renunciat, & reſignat. Erneſtus Mansfeldius Nothus, Catholicorum perſecutor deteſtabilis, ad Pontem Diſſavienſem à Walſteinio vincitur, peditatu toto amiſſo, Equitatu ægrè cum ipſo Duce elapſo. Qui nihilominus reparat ſtatim Exercitum, & per Germaniam palabundus, in Hungariam magnis itineribus ad Gabrielem Bethlehem venit (veſtigijs ejusdem ubique inſiſtente Walſteinio) eíque latronum ſuorum reliquias committit. Ipſe verò dum ad Turcas per Venetos tranſire intendit, in Boſnia morbo contracto, impiam efflat animam. Chriſtianus Daniæ Rex, qui Friderici Palatini ſuſceperat patrocinium, in agro Brufvienſi, à Tillio Duce Cæſareo, grandi clade atteritur. In Auſtria ſuperiore exoritur Ruſticorum rebellio. Vrbanus VIII. Literis in Japoniam miſſis, animat Chriſtianos ad Martyrium.

1627. Sigiſmundus Rex Poloniæ, cum filijs Uladislao & Caſimiro ſternunt

nunt Suecos, Gustavo Rege ictu globi vulnerato, interfectóque eorum Polemarcho, non paucísque alijs Ducibus, reliquo Exercitu fugato. Sancti Norberti, ejusdem loci Archi-Episcopi, & Ordinis Præmonstratensis Fundatoris, Magdeburgo, Pragã, magna cum solennitate transfertur. Ferdinandus II. Cæsar edicto mandat, in Regno Bohemiæ doceri unicam Religionem Catholicam. Angli hæretici, Rebellibus Francis mixti, opem laturi Rupellanis Hugonotis perduellibus Regi Christianismo, à Schombergio Maeschallo Franciæ, vincuntur, quâ cœsi, qua fugati. Urbanus VIII. adscribit Martyrum Catalogo tres è Societate JESU: Paulum Michi, Joannem Goto, & Jacobum Kisai, ac aliquos Franciscanos, in Japoniá odio fidei occisos.

1628. Ludovicus XIII Rupellam hæreticorum tutissimum àsylum, post arctissimam quindecim mensium obsidionem, fame demum domat, & ad deditionem compellit, mox Urbem triumphalibus equis, cum duodecim millibus armatorum ingreditur, sed ut Pietas ipsa triumpharet de hæresi, solenni pompâ gestata est Sacrosancta Eucharistia, Rege, & Exercitu comitantibus, & Cardinale Richelio in Basilica Urbis Sacrum solenne peragente. Constantinopoli Legati Angliæ & Hollandiæ satagunt, ut inde Patres Societatis JESU expellantur, præsertim, quòd resisterent hæresi cœptæ ibi promulgari vulgari linguâ, sed incassum, Legato Galliæ jussu Regis, eosdem protegente. Novum fœdus conflatur, inter Anglos, Danos, Suecos, Batavos, de Palatino restituendo, inutile tamen, prævalente ubique Tillio & Walsteinio. Inter Suecos & Danos bellum continuatur, hoc etiam Anno, fortunâ illis secundiore, his adversâ. Mortuô Vincentio Duce Mantuæ, turbatur Italia, multis ejusdem hæreditatem prensantibus.

1629. In Gallia post Rupellam captam, Urbes Hugonotorum certatim se Regi dedunt, in quibus Rex continuò Catholicam Religionem restituit. Ferdinandus Cæsar pace cum Imperatore Turcarum, & Rege Daniæ composita, edictum promulgat, pro restituendis bonis Ecclesiasticis, à Protestantibus post pacificationem Passaviensem occupatis, mittítque Exercitum Duce Archemio Regi Poloniæ, adversùs Gustavum Sueciæ Regem, mittit insuper alium Exercitum, triginta millium peditum, & quinque millium Equitum, contra Carolum Gonzagam, Ducem Niverniensem, ob occupatum Ducatum Mantuanum, sine investitura, & subjectione Cæsari debita: eundem invadunt etiam Hispani, auxilio autem illi sunt Veneti & Galli. Urbanus VIII. Pontifex, in Catalogum Sanctorum adscribit Beatum Andream Corsinum, Episcopum Fesulanum.

1630. Cæsareani occupant ipsam quoque Mantuam, & dirè devastant, improbante hanc exorbitantiam militum suorum Imperatore, qua occasione non

non ſolus Ducatus Mantuæ, ſed & Sabaudiæ, plurima damna paſſus eſt, partim ab auxiliaribus, partim ab hoſtilibus copijs. Poſtmodùm Pax hinc inter Cæſarem, Hiſpanos & Sabaudum, inde Gallos, Venetos, & Carolum Nivernenſem, concluditur certis conditionibus, inter quas fuit, ut Carolus ſupplicaret intra ſex hebdomades, pro Inveſtitura Ducatûs Mantuani, apud Cæſarem. Sub idem tempus, conveniunt Principes Imperij Ratisbonam ad Comitia, efficiúntque apud Imperatorem, ut Walſteinium tunc abſentem exuat Præfecturâ Cæſarei Exercitûs, quæ oblata fuit Duci Bavariæ Maximiliano, ſed ab hoc recuſatâ, data eſt Comiti Tillio. Interea Guſtavus Adolphus Sueciæ Rex, invitatur à Proteſtantibus principibus, & adjutus pecunijs Francicis, Pomeraniam ingreditur, bellúmque funeſtiſſimum Cæſari denunciat. Vrbanus VIII. dat titulum Eminentiſſimi, Sacræ Romanæ Eccleſiæ Cardinalibus. In Statu Veneto graſſatur hoc anno peſtis graviſſima, quâ abſumpta ſunt in ſola illa ditione, plus quàm quingenta millia, in Lombardia verò alicubi dimidiam, alibi circiter tertiam partem hominum, eadem lues ſuſtulit.

1631. Domeſticæ turbæ in Aula Gallica erumpunt in publicum, inter Reginam Matrem, & Cardinalem Richelium, quæ indignè ferens quòd eum amovere non poſſet à Filio, ſeceſſit in Belgium: quô perrexit & Dux Aurelianenſis infenſus Cardinali. Hic enim ita jam ſibi demeruerat Regem, ut eum Parentis haberet loco, & maluerit Matris & Fratris carere præſentiâ, quàm hunc à ſe amotum videre. Jubente Cæſare, in Italia hoc Anno pax firmatur, cum Duce Nivernenſi, data à Cæſare eidem Inveſtiturâ pro Ducatu Mantuano, Mantuâque reſtitutâ, átque inde imminente hyeme Cæſareus Exercitus revocatur. Magdeburgum à Tillio & Pappenheimio Cæſareani Exercitûs Ducibus expugnatur & incenditur. Contra Imperatorem & potentiam Auſtriacam, cum Rege Sueciæ fœdus ineunt Reges Galliæ & Angliæ, Hollandi item & Elector Saxoniæ: committitur dein ad Lipſiam atrox prælium, quô Cæſareani vincuntur, & ipſemet Tillius Dux belli fortiſſimus, & experientiſſimus, globo minoris ſclopi vulneratur, & paulò poſt moritur, cum magno dolore Cæſaris, & Catholicorum. Sic Suecus ſumma cum celeritate Franconiam, Palatinatum Inferiorem, Alſatiam, Weſtphaliam, & ditionem Moguntinam pervagatur, & depopulatur. Saxo verò occupat Ægram, Pragam, magnámque Bohemiæ partem. In locum Tillij autem, exauthoratus Walſteinius, à Cæſare toti rurſus Exercitui præponitur. Veſuvius mons terribili cum fragore eructat flammas bitumen, Saxa, cineres, in ſumma copia, & ad longiſſimam diſtantiam.

1632. In Imperio vario marte à Cæſareanis & Suecis pugnatur, multas Civitates his occupantibus, illis recuperantibus, tandem utrínque decernitur generale prœlium, illúdque cruentiſſimum, & committitur ad Lutzenam oppidum

pidum, in quo utrinque periêre circiter novem millia hominum, & inter alios occubuit Rex ipse Sueciæ Gustavus, ætatis anno 38. incertùm à quo in pugna occisus, & ita vulneratus átque deformatus, ut vix à suis domesticis agnoscere-tur. Interijt & alter Polimarchus Cæsarei Exercitûs Pappenheimius, vir bellicosissimus, Walsteinio supremo Duce, post pugnam Cæsareum Exercitum Lipsiam reducente. Hoc eodem anno moritur Moguntiæ Fridericus Palatinus, quondam Elector, & ex Electore Rex nominalis, ex Rege demum mendicus, ætatis Anno duodequadragesimo, turbarum Germanicarum primus ac præcipuus author, tum quando maximè speraret, ut à Sueco in pristinam dignitatem restitueretur. Sigismundo Poloniæ Regi, Anno ætatis 66. Regni 45. defuncto, succedit Uladislaus Filius. Sueci Duce Bernardo Wejmariensi, omnia Saxoniæ loca, à Cæsareanis capta, recuperant. Christiana Regina, unica Gustavi filia septennis, tutelæ Alexij Oxensteinij, magni Cancellarij Regni Sueciæ, committitur. Dux Aurelianensis, cum Duce Montmorentiæ, in Gallias irrumpunt, sed à Rege, Duce Schombergio vincuntur, & ille quidem refugit in Belgium, hic verò vivus capitur, & demum Tolosæ, ex Juris formulâ, capite plectitur.

1633. Cracoviæ Wladislaus IV. in Regem Poloniæ coronatur, ejúsque Frater, Joannes Albertus Episcopus Cracoviensis, Cardinalatûs dignitate ab Urbano Pontifice augetur. Germania tota turbatur à Suecis, quam Cæsareani pacare conantur, ac pristinæ dignitati restituere. Gustavi enim locum occupârunt Vajmarius, Hornius, & Banerius, sub præcipuo Regni Suecici administro, Oxensteinio. In Alsatia & Svecia vario marte pugnatur, hinc à Cæsareis & Bavaris, inde à Suecis & Gallis. Romæ Hyacinthus Centinus, nepos Cardinalis Centini Ascolitani, mortem Urbano VIII. Necromanticis veneficijs molitur, at scelere patefacto, ibidem securi percussus, scelus morte luit. Carolus Britañiæ Rex, in Regem Scotiæ coronatur, & Puritanos persequitur, restituens habitus Episcopis, & Lithurgias, ac Musicos concentus Ecclesijs. Ferdinandus Cardinalis, Philippi Regis frater, & Hispaniæ infans, Gubernator Belgij à fratre constituitur. Dux Aurelianensis, repetit Franciam, & à fratre Rege perhumaniter recipitur. Romæ opinio Galilæi Florentini excogitata per Nicolaum Copernicum, de motu terræ, circa solem, tanquam centrum Universi, à Sacris Inquisitoribus damnatur, ut sacris codicibus opposita.

1634. Comes Albertus Walsteinius, Dux Fridlandiæ Copiarum Cæsarearum Ductor, opprimitur, eidémque Gallasus interim à Cæsare substituitur. Ferdinandus III. jam Hungariæ Rex, egressus ad bellum, supremum regimen exercet, locô Walsteinij, & mox conjunctis copijs Maximiliani Ducis Bavariæ, Ratisbonam oppugnat, ac tandem (licèt non sine magna strage suorum) etiam

etiam expugnat, auctus dein Exercitu Hiſpanorum, quem ducebant infans Cardinalis in Belgium, ac ſimul militia Caroli Ducis Lotharingiæ, obſidet Nordlingam, & cum Suecis prælium atrox committit, & prima quidem die pugnæ, dubio marte pugnatum eſt, úsque ad noctem, ſed die ſequenti, Victoria à Catholicis ſtetit. Cœſa ſunt ex hoſtibus plùs quàm decem millia in acie, in fuga novem millia, quatuor millia capta, inter quos unus è præcipuis belli Ducibus, Hornius, cum octoginta Tormentis bellicis, ſignis militaribus ducentis, átque omnibus impedimentis. His auditis Auguſta, Herbipolis, multæque aliæ Urbes Imperij, ſe Ferdinando dedunt. Cardinalis verò infans, confecto prælio, in Belgium pergit.

1635. In Germania res Suecorùm dilabuntur, & Cæſaris augentur, Cæſari proinde ſe ſubmittit Spira, Vormatia, Ulma, Francofurtum, Treviros quoque Cæſarei accipiunt, unà cum Electore, átque hunc Viennam abducunt, ad cauſam dicendam, de introductis Gallorum præſidijs, contra Conſtitutiones Imperij. Interim Urbanus VIII. Papa inſtat, ut Elector dimittatur, ſi innocens eſt, vel ſi reus, cùm Eccleſiaſticus ſit, reſtituatur poteſtati Eccleſiaſticæ, ab ipſo ſummo Pontifice judicandus, ſed præter bona verba, nihil impetrat. Galli, Auſtriacis bellum indicunt, & cum Hollandis, Sabaudo, & Parmenſi, fœdus contra eosdem ineunt, magnóque impetu Belgium, Germaniam, Lotharingiam, Italiam, & Vallem Telinam, diverſis Exercitibus invadunt, ſed ſine optato ſucceſſu, ac in Belgio, & Germania, cum magno ſuo detrimento. Exercitus enim in Belgium miſſus, fame enectus, diminutus valde ac diſperſus, redijt in Galliam. Is verò qui expeditus fuerat in Germaniam, laceſſitus ſæpiùs à Cæſareanis, & carptim diminutus, ultimatim recedere coactus fuit, ſine tormentis bellicis, quæ defodit, vel projecit ad lacus, & plùs retulit de vulneribus, quàm de ſpolijs. Pontifex Urbanus VIII. laborat modis omnibus de componenda pace, Cæſarem inter & Reges.

1636. Principes Chriſtiani, in Italia, Belgio, ac Germania, ditiones ſuas ad invicem miſerè devaſtant. Inter Suecos tamen & Polonos, induciæ pacis, úsque ad Annos 26. prorogantur. Et Ferdinandus III. fruſtra obſiſtentibus Gallis, Ratisbonæ in Regem Romanorum eligitur. Urbanus VIII. Pontifex mittit Coloniam Cardinalem Gviettum, ad tractandum, cum Principum Plenipotentiarijs, de pace Univerſali.

1637. Memorabilis hic Annus fuit, trium Heroum ac Principum morte. Obijt námque Ferdinandus II. Imperator, 14. Februarij Viennæ, optimè de Religione Catholica meritus, Annorum 59. Succedente Filio ejus Ferdinando III. Dein 21. Septembris, moritur Carolus Dux Mantuæ & Nivernij, Annorum 61. Demum die 7. Octobris, Victorius Amadæus, Dux Sabaudiæ,

Annorum 51. In Iapponia Pater Marcellus Mastrillus è Societate JESU, post tolerata per plures dies gravissima tormenta, tandem decollatur in odium Fidei Christianæ.

1638. Principes Europæi pergunt inter se digladiari, ultrò citróque damnis illatis & acceptis, innocuísque incolis utrínque oppressis. Ludovicus XIII. hoc Anno Beatissimæ Virgini, magno ejus festo in Cœlum assumptæ, Regnum suum offert & consecrat, acceptat illa munus, at ei reddidit auctiùs, impetrato hærede filio, Ludovico XIV. Casimirus, Uladislai Poloniæ Regis frater, electus Lusitaniæ Pro-Rex, dum per Galliam festinat incognitus, intercipitur, & Parisios deducitur, & in custodia detinetur, honestè interim & lautè habitus. In Scotia majores turbæ à Ministellis excitantur, contra Carolum Regem, ex cujus lenitate, & de suo Jure nimis remittente, facti sunt illi ferociores, & insolentiores.

1639. Urbanus Pontifex, cùm Venetis agunt de procuranda inter Principes Catholicos pace, aut saltem de inducijs, & suspensione armorum, sed hunc eorum conatum, diversæ dissensiones interea exortæ, interturbant. Idem Pontifex mittit in Angliam in Legatione, ad Catharinam Reginam Catholicam, Comitem Carolum Rossetum Ferrariensem, qui eximio suo zelo, cum prudentia & doctrina conjuncto, non solùm ipsam Reginam Catholicam, sed & Regem Carolum, mirificè sibi, & Pontifici conciliat. Interim autem Puritani, & Calvinistæ, contra eundem Carolum, gravem seditionem movent. Amurathes Turcarum Imperator, Mustafam Avum suum, diu in carcere detentum, necari jubet, vovétque Mahumeto se non depositurum ensem, donec Christianos suo Imperio, Legíque subijceret, sed improviso casu adeò debilitatus est, ut ferocià depositâ, ad pacis conditiones facilè se flecti permitteret.

1640. Celebratur magna cum solenitate & pietate, à Societate JESU, per universum Orbem, Jubilæum, seu Centesimus annus, fundatæ Societatis, ipso summo Pontifice Urbano VIII. approbante. Idem Urbanus VIII. Rempublicam Lucensem excommunicat, quòd in carcerem conjecisset Fratrem & Famulos Cardinalis Franciotti, ipsorum Episcopi. Amurates Turcarum Imperator, annos natus triginta duos, ex crapula & intemperantia, repentè extinguitur, nullo filio superstite, devolvitur proinde Imperium ad Fratrem ejus Ibraimum, in carcere hactenus detentum, qui educi se se ad supplicium potiùs quàm ad sceptrum suspicatus, non priùs metum posuit, quàm defuncti Amurathis cadaver viderit. In Anglia Puritani & Calvinistæ, insurgunt in Regem suum Carolum, eúmque cogunt, ad retractandam formulam, contra Rebelles Scotos ab ipso editam, eidémque Jus vectigalium eripiunt. Lusitani excusso Dominio Hispanorum Castellanorum, novum sibi Regem Joannem Brigantiæ Du-

cem

cem, creant. Nascitur LEOPOLDUS Archi-Dux Austriæ, dein gloriosissimu Rex Hungariæ, Imperator Romanorum.

1641. Exarsit hoc Anno bellum inter Odoardum Farnesium, Ducem Parmensem, & Barberinos nepotes Pontificis. In Anglia à Parlamentarijs, Puritanis, & Calvinistis turbantur omnia, Regísque authoritas penitus infringitur, sævitur in Regis fautores, átque de ipsa Regina quæstio instituitur, quæ proinde vitæ suæ consultura, sub prætextu quasi deductura filiam suam Guillelmo Arausicano Principi desponsatam, secedit in Patriam, ipse quóque Rex, ad loca tutiora se recipere cogitur. Interim Hiberni maxima ex parte Catholici, postulant libertatem Religionis, & independentiam à Parlamento Londinensi & Scotico, sed repulsam patiuntur. Turci cum Venetis, pace initâ, contra Cosacos sibi infestos, arma vertunt.

1642. Maria Medicæa, Ludovici XIII. Regis Galliarum Mater, Henrici Magni conjux, inter opera Christianæ pietatis & patienti æ, rerum tamen omnium egena, moritur Coloniæ. Eodem Anno obit piè ac fortiter & Cardinalis Richelius, excellentissimi vir ingenij, & consilij, à cujus nutu, non solùm Gallia, sed tota ferè Europa dependebat, & regebatur. Fundamenta pacis Suecico-Germanicæ jacta fuisse hoc Anno videntur, selectis Urbibus Osnaburgo, & Monasterio, pro pacis tractatibus. In Anglia soli Catholici favent Regi, cœteris adhærentibus Parlamento, quod ad se statim omnia vectigalia traxit, ut sic faciliùs in Regem arma expediret, ac tandem Regem Regno vitáque exueret. Pontifex excommunicat Ducem Lotharingiæ, ejúsque pellicem, legitimæ uxori superinductam. Idem Pontifex Cardinalem Antonium Barberinum Nepotem, renunciat Legatum Generalem militiæ Ecclesiasticæ.

1643. In Gallia Cardinali Richelio, in administratione substituitur Cardinalis Julius Mazzarinus, viro politiæ summè perito, vir non minoris peritiæ. Moritur eodem Anno Ludovicus XIII. Rex Galliæ, & quidem pientissimè, uti Christianissimum Regem decuit, relicto hærede filio Ludovico XIV. Sub tutela Reginæ matris, & Ducis Aurelianensis, ac in absentia illius, Principis Condæi, & Cardinalis Mazzarini. Sueci Acatholici, incitant Georgium Rakoczium Transylvaniæ Principem, Calvinistam, ad invadendam Hungariam.

1644. Venetijs pax inter Pontificem Urbanum, & Odoardum Farnesium Ducem Parmensem inita, sub solenni Missa, in Basilica Sancti Marci promulgatur. Nec diu post Urbanus VIII. Pontifex moritur, eidémque succedit Cardinalis Pamphilius, qui se dixit Innocentium X. Pax Europæ frustra tentatur, convenientibus licèt ablegatis Monasterium. Isabella Regina Hispaniæ, & Cæcilia Renata Austriaca, Regina Poloniæ, moriuntur, ambæ ex æquo piæ, & devotissimæ. Scoti & Angli Calvinistæ & Puritani, Eboraci, Regem suum ob siden,

ſident, ejúsque copias fundunt, & profligant, qui inde Oxonium profugere cogitur. Guillelmus Landus, Archi-Epiſcopus Cantuarienſis, quòd videretur in Romanam Eccleſiam propenſior, & Carolo Regi addictior, átque concilia Parlamenti parùm probaret, ejusdem juſſu, publicè, Londini, capite minuitur.

1645. In Anglia Parlamentarij, majoribus incrementis virium invaleſcunt contra Regem, creato Generali Præfecto Farfaxio, Sub-Præfecto Cromvello, utróq; de Secta Independentium, quæ nulli alteri Sectæ adhærens, & Eccleſias, ac Sacras ceremonias reſpuens, in locis privatis, ſuo cujúsque arbitrio orandum ſtatuit. In Hibernia Catholica Religio opprimitur, hæreſi in eam inſurgente & prævalente. Moritur Mutius Vitelleſcus, Præpoſitus Generalis, ingreſſus annum ætatis octogeſimum ſecundum, & Generalatûs trigeſimum, vir conſilij magni, ac virtutis & pietatis maximæ, & fidei Catholicæ unum Columen. Turcæ Venetis bellum indicunt, & Cretam Inſulam invadunt.

1646. Nepotes Urbani VIII. Barbarini, Româ, in Galliam profugiunt, ab Innocentio Papâ ſucceſſore exagitati. In Gallia Henricus Princeps Condæus in hæreſi educatus, ſub finem vitæ, Fidem Catholicam amplectitur, in eáq; pie moritur Cromvellus Regis Exercitũ fundit. Rex ipſe ad anguſtias redactus, Scotis, tanquam genti ſuæ, majoris ſecuritatis gratiâ ſe tradit, ſed hi perfidi, utpotè hæretici, infami proditione, eundem Anglis vendunt. In Hibernia Catholici inſignem victoriam de Anglis Parlamentarijs, reportant. Uladislaus, Rex Poloniæ, ingenti apparatu, Turcas invadere intendit, ſed à Republica Polonica impeditur, prætendente, quòd Rex non haberet authoritatem ſuſcipiendi belli offenſivè, ſine Comitiorum conſenſu.

1647. Regnum Neapolitanum, ob vectigalia rebus minutis impoſita, graviter turbatur, & in ſeditionem vertitur. Carolus Rex Angliæ, Londinum à Rebellibus Anglis captivus abducitur, ſed inde profugit ad Inſulam Vectam. Hollandi, à Rege Catholico pacem petunt, & impetrant, retenta novâ Reipublicæ formâ, poſt octuaginta Annorum Rebellionem. In Dalmatia, Veneti proſperè bellum contra Turcas gerunt.

1648. In Germania, Pax inter Cæſarem, ac Suecos, ijsque adhærentes concluditur Monaſterij in Weſtphalia, & promulgatur, ſed quia in ea nimis indultum fuit Proteſtantibus, & Conditiones Religioni Catholicæ noxiæ videbantur, eidem à Fabio Chiſio, Legato Apoſtolico contradicitur. Uladislaus IV. Rex Poloniæ moritur, amiſſo priùs unico filio Sigismundo, cui proinde ſuccedit Caſimirus ejusdem frater. Cozaci, Duce Bogdana Chmielnicio, Rebellionem contra Polonos movent, & juncti Tartaris, Ruſſiam devaſtant. Carolus

lus Angliæ Rex, ex Insula Vecta Londinum reducitur, & carceri mancipatur.

1649. Carolus Stuardus Rex Angliæ, à Parlamentarijs, operâ Farfaxij & Cromvelli, per vilissimos, & omni scelere inquinatos judices, eô etiam sub prætextu, quòd cum Catholicis contra Protestantes conspirasset, morti addicitur, & publicè in theatro capite truncatur. Scoti, auditâ Caroli morte, jam proditionis suæ pœnitentes, ejusdem filium Carolum II. Walliæ Principem, qui tum cum fratre Jacobo Duce Eboracensi, versabatur in Hollandia, Regem acclamant. Exercitus Pontificis, ad ulciscendam mortem Episcopi Castrensis, urbem eam occupat, & demolitur. Cromvellus in Anglia prævalet, & in Catholicos, at Regi faventes sævit. Anna Archi-Ducissa Austriæ, desponsata Regi Catholico, transit in Hispanias. Casimirus Rex Poloniæ, impetrata dispensatione à Pontifice, ducit viduam fratris sui Uladislai, mox movet in Cozacos & Tartaros, incredibilémque eorum edit stragem.

1650. Innocentius X. summus Pontifex, Jubilæum celebrat, & quosdam Religiosos ordines abrogat, & quorundam Monasteria parva, & disciplinæ Religiosæ minùs apta, abolet, & Germanicam pacem improbat, utpotè Ecclesiæ præjudiciosam Christina Regina Suetiæ magnificentissimè coronatur. Regia dignitas aboletur in Anglia. Olivererius Cromvelus contra Scotos bellum parat, interim Carolus II. in Regem Scotiæ Schonæ coronatur. Veneti fæliciter contra Turcas in Creata Insula, decertant.

1651. Cardinalis Mazzarius compellitur exesse è Regno Galliæ, invitâ licet Reginâ, & Regio filio, secedit proinde Coloniam, nihilominus & inde gubernat, ac regit consilijs suis aulam Gallicam, â Parlamento tamen proscribitur, appositis sex millibus aureorum, qui eum occideret. Interea quóque ejusdem Bibliotheca, quâ nulla fere fuit in Europa libris instructior, magnis impensis ab eo comparata, Senatûs jussu, magno literarum damno, distrahitur. Ludovicus XIV. Rex Galliarum, Anno ætatis XIV. Regni illius gubernacula capessit. Hoc eodem anno, Brandeburgum inter & Neoburgum Duces, bellum exardescit, in quo maximè de Religione agi videbatur, sed authoritate Cæsaris sopitur & componitur. Carolus II. Rex Scotiæ Coronatus, venit in Angliam, & amissum à parente suo cum vita Regnum recuperare nititur, ac deijcere Cromvelum, sed à Cromvelo vincitur ac profligatur, & mutato habitu fugit in Galliam. Multi Catholici in Anglia Martyrio afficiuntur. Casimirus Rex Poloniæ, de Cozacis & Tartaris, memorabilem victoriam reportat, & eosdem pacem petere compellit. Maximilianus Dux Bavariæ, vir ex æquo Religiosus ac prudens, & supra reliquos Germaniæ Principes, in Catholicam fidem animatus, optimèque de ea meritus, pientissimè moritur.

1652. Cardinalis Mazzarinus, revocatur à Rege in Galliam, & ab eodem & Principibus Aulæ, honorificentiſſimè excipitur. Abrogat quóque Rex decretum Parlamenti, contra eundem Cardinalem. Plebs Pariſienſis in ſeditionem verſa, non ſine cædibus tumultuatur. Erneſtus Landgravius, & ejus conjunx Eleonora Maria Comitiſſa Salmenſis, fidem Catholicam ampleƈtuntur, cum magno emolumento Eccleſiæ Romanæ, trans Rhenum. Bellum inter Anglos & Hollandos, occaſione piſcaturæ Halecum exoritur. Cozaci iterum Polonis rebellant. Martinus Martinius Societatis JESU, Romam venit, è Sinis ablegatus, à Regina, & filio ejusdem primogenito, in Baptiſmate Conſtantino diƈto. Obijt Romæ Franciſcus Picolomineus Societatis Generalis, vir pijſſimus & ſapientiſſimus.

1653. Cardinalis Mazzarinus in Campania cum Exercitu Regio proſperè adversùs hoſtes, bellum gerit. Angli & Hollandi, per duos dies in mari decertant, & victoria ab Anglis ſtat. Cromvelus cum Exercitu Londinum accedit, & Parlamentum deijcit, ſéque ſupremum Regni proteƈtorem dicit. Recuſante Chriſtinâ Regina Sueciæ matrimonium, Sueci eligunt in Regem, eidem ſucceſſurum, Carolum Guſtavum Palatinum. Cozaci de Polonis triumphant. Ex levibus initijs, Catholicos inter & Zwinglianos Helvetos, grave bellum erumpit. Veneti claſſem Turcicam devincunt. Ferdinandus IV. eligitur in Romanorum Jmperatorem, Auguſtæ Vindelicorum. Polonia fame & peſte laborat. Innocentius X. quinque Propoſitiones Janſeniſtarum, hæreticas eſſe declarat.

1654. Chriſtina Regina Sueciæ, coram Senatu & Proceribus Regno ſe abdicat, incredibili cum dolore & ſtupore ſubditorum, retentis ſibi in Pomerania, ducentorum millium aureorum, annuis proventibus, illúdque in Carolum Guſtavum Palatinum transfert, qui eodem etiam die in Regem coronatur Upſaliæ, ipſa verò Regina, diſcedit ex Suecica jam privata, Holmiam, inde Hamburgum, ae dein in Belgium, ac Bruxellas, ibíque profeſſionem fidei Catholicæ privatim nuncupat. In Anglia, Anabaptiſtæ, contra Cromvellum conjurant. Poloni Cozacos cœdunt, ſed à Moſchovitis ſuperantur, ac cum Tartaris pacem ineunt. Ferdinandus IV. Rex Romanorum, magno rei Chriſtianæ luƈtu, extinguitur.

1655. Innocentius X. Pontifex moritur, in cujus locum eligitur Cardinalis Fabius Chiſius Senenſis, tanto conſenſu Cardinalium, & conſpiratione ſuffragiorum, qualis non fuit in eleƈtione Pontificis, ab aliquot retroaƈtis ſæculis, dicíque voluit Alexander VII. Leopoldus Archi - Dux in locum defunƈti Fratris Ferdinandi IV. Rex Hungariæ Poſonij, inauguratur. Chriſtina Regina Sueciæ ex Belgio veniens in Italiam, Oeniponti publicam fidei Catholicæ profeſſionem facit, ita ſuadente Pontifice, ut poſſet illam, in ditione Eccleſiaſti-

eâ, tanquam Catholicam excipere, quâm cum maximo honore. Excepta est eadem Regina per Civitates Italiæ cum ingenti concursu & apparatu. Cúmque propè accessisset ad Lauretanam Beatissimæ Virginis Ædem, reliquum itineris, quamvis lutulenti, pedes confecit obtulítque Reginæ Cœli, Coronam & Sceptrum, pretiosissimis gemmis referta. Ludovicus XIV. Rex Galliæ, decreto edito, excludit ab officijs Aulæ suæ, suiq; fratris, omnes Hugonottas. Veneti prosperè pugnant contra Turcas. Carolus Seciæ Rex, Poloniam infestat, & victis Polonis prima acie, magna ex parte occupat. Poloni ad angustias has redacti (nam eodem tempore & à Moschis, in Litvania, & à Cozacis in Russia, premebantur gravissimè) recurrunt ad Georgium Rakoczium, Principem Transylvaniæ, ejusdemque filio Regnum offerunt, post mortem Regis Casimiri, si illis auxilio vellet esse, & filium à se in Catholica educari religione permitteret. Verùm is (ita suadentibus Ministellis Calvinianis) hanc oblationem respuit, & Poloniam hostiliter invadit; & brevi hujus suæ temeritatis dat pœnas, amisso toto Exercitu, à Tartaris abducto, ipsóque Principatu Transylvaniæ deperdito. Filius tamen illius nihilominus, postmodùm fidem Catholicam est complexus, non jam Regni terreni gratiâ, sed amore Regni Cœlestis, quod nemo sine vera fide (quæ est Catholica) consequitur.

1656. In Helvetia bellum inter Catholicos & Protestantes, per Legatos Francos, Hispanos, Batavos, & Sabaudos, pax optata subsequitur. Verùm inter Suecum & Polonum, frustra ea tentatur. Interim Poloni recipiunt animos, & evocatis quinquaginta millibus Tartarorum, hostibus acriùs resistunt: mox etiam cum Moschis non iniquis conditionibus paciscuntur. Romæ Christina Regina Seciæ, ab Alexandro VII. Pontifice, Sacramentum Confirmationis suscipit, & nomen Alexandræ sibi eligit. Joannes Austriacus ex Hispanijs venit in Belgium, Gubernator ejusdem designatus. In Anglia, tam scriptis, quàm armis Cromvelus impetitur, qui tamen prævalet, & sub Protectoris nomine Dominum se gerit, & ut talis à suis agnoscitur. Ibidem exoritur nova secta Trementium dicta, quòd illius asseclæ inter orandum, toto corpore contremiscerent. Pestis ex Sardinia delata, Neapolitanam Urbem, & vicina loca horridè depascitur, huic tamen opitulatur precibus suis Sanctus Franciscus Xaverius, obídque in Patronum Urbis eligitur. Pontifex Nuncios suos & Ablegatos mittit ad Reges Christianissimum & Catholicum pro pace inter eosdem concludenda.

1657. Alexander VII. summus Pontifex, Rempublicam Venetam adversùs Turcas, pecuniâ & milite egregiè adjuvat, bellum Ottomanicum, causam Ecclesiæ esse judicans, quam proinde, hac liberalitate, mirum in modum sibi devincit, idque efficit, ut sapientissima illa Respublica Societatem JESU,

quam

quam olim eximiâ benevolentiâ foverat, iterum poſtliminio, ad auguſtiſſimum ſuum ſuum reciperet, & honorificentiſſimè ad ditiones ſui ſtatûs revocaret. Ludovicus XIV. ut ſuis, & toti orbi terrarum oſtenderet ſuum ſincerum affectum erga Romanam Eccleſiam, recens enatam Janſeniſtarum doctrinam, jam priùs à ſummis Pontificibus damnatam, novo decreto, ex ſuo Regno proſcribit, & exterminandam ſtatuit.

1658. Ex Africa, Rex Ardæ, finitimus Regi Angolæ, Legatos ad Regem Catholicum mittit, petens amicitiam, & viros Religioſos, inſtructores in fide Chriſtiana. Cromvelus Protector Britaniæ moritur, magno Catholicæ fidei bono, eíque ſubſtituitur Richardus Cromvelus ejusdem filius, cui Parlamentum, & capita Exercitûs jurant fidem. In Belgio Dunckerka à Gallis & Anglis deditione capitur, eámque ingreſſus Rex Galliæ, cum Cardinale Mazzarino, promittit ſanctè cultum Catholicæ Religionis ſibi cordi fore, cùm eam ex pacto Anglis relinquere cogeretur, quando vellet pecuniâ redimendam. Poloni in Varſavienſibus Comitijs, decernunt bellum adversùs Moſchos & Suecos. Veneti in Creta inſula Turcis fortiter reſiſtunt. Alexander VII. Pontifex, in Sanctorum numerum refert Beatum Thomam de Villanova, Archi-Epiſcopum Valentinum, virum pietate, ſanctitate, ac miraculis clariſſimum.

1659. In Varſavienſibus Comitijs, pax inter Cozacos & Polonos concluditur, ſed illi paulò poſt iterum Polonis rebellant. Conficitur quóque pax inter Reges, Catholicum & Chriſtianiſſimum, & confirmatur Matrimonio inter Regem Galliæ, & Thereſiam filiam Regis Catholici. In Anglia, Regij, & qui eidem favebant, vincuntur à Parlamentarijs, unde Carolus II. Rex migrat in Galliam, ejûsque frater Jacobus Bruxellas, conquiſituri à Gallis & Hiſpanis auxilia, ad Regnum Angliæ recuperandum.

1660. Londini Parlamentum & Exercitûs capita, & Metropoles ſtatuum, revocant ad Regni gubernacula Carolum II. certis tamen, ijsque ſat duris, utpotè ab hæreticis emanatis conditionibus. Videlicet: ut parcat etiam parricidis Caroli I. nec ducat uxorem diverſæ Religionis à Proteſtantibus, relinquátque in ſuo vigore edicta contra Catholicos, nec Gallos, Hiſpanósque in Regnum introducat, celebretúrque in Eccleſijs more Scotico, in quas cúm Carolus neceſſitate coactus conſenſiſſet, reducitur in Angliam, excipitúrque magno cum applauſu, & gaudio Regnicolarum, mox deducitur Londinum, Magiſtratu purpureo eidem obviam eunte, & populo genua flectente, acclamatúrque Rex Magnæ Britanniæ, cum ſonitu campanarum, & exploſione Tormentorum, plurimíſque alijs lætitiæ ſignis. Adigitur tamen Catholicos ex Aula ſua excludere, ipſíque Legato Regis Galliæ abſceſſum indicere. Moritur Guſtavus II. Carolus Rex Sueciæ. Chriſtina olim Regina Sueciæ revocatur à Suecis, ut Comitijs intereſſet. Venit illa Hamburgum úsque, quô cùm appuliſſet, invitata eſt à Suecis, ut Catholicam ejuraret fidem, ſed heroina hæc verba eorum contempſit, & Romam iterum redijt.

1661.

1661. Carolus II. Angliæ Rex, nuptias firmat cum Catharina sorore Regis Lusitaniæ, cui concessum est à Parlamento, viginti Religiosos in Aula sua intertenere. Eâdem etiam occasione decretum est, tollenda edicta Elisabethæ contra Catholicos, permittendámque Religionis libertatem. In Scotia Nobiles quidam & Ministelli Calviniani læsæ Majestatis rei, ultimo afficiuntur supplicio, sententia quóque anno superiori adversùs Cromvelum ejúsque complices lata à Parlamento, hoc anno executioni est data, & in rem deducta. Cadavera enim illorum sunt refossa, raptata, mutilata, & cum Santapilis, sub patibulis infossa. In eadem Anglia novi quidam Sectarij Fanatici dicti, arma corripiunt, horum intentio fuerat, Monarchias ubique tollere, quos compellabant carnales, ajebântque se divinitus, ad id vocatos esse, eorúmque tessera militaris erat: *Vivat Dominus JESUS.* Sed hi iterato à Regijs cœsi, & dissipati sunt. Carolus II. Rex Angliæ, esum carnium sextâ & septimâ Feriâ vetat, & quadragesimam sancit. E contra Parlamentarij, edicto jubent Jesuitas (quibus tamen Rex favebat) totâ Britanniâ exesse, quô tamen non obstante, in ipsa Regia Urbe Londinensi, latuêre complures. Ludovico XIV. Regi Galliarum ex Theresia Regina, nascitur filius, & Philippo IV. Regi Hispaniarum, ex Anna Maria Carolus II. utrobíque actæ sunt DEO gratiæ, & signa lætitiæ quàm plurima edita. Rex dein Galliæ cum Regina, adfuit Carnuti, & votum factum Beatissimæ Virgini, pro impetrato filio, adimplevit die 8. Decembris. Quâ eadem die supplicante Philippo Rege Hispaniarum, Alexander VII. declaravit Sententiam de Immaculata Conceptione Beatissimæ Virginis, esse & fuisse semper in Ecclesia, in hoc sensu: Quòd DEIpara in ipso primo instanti creationis animæ, & infusionis in corpus, fuerit præservata per merita redemptoris, à peccato originali. Moritur Cardinalis Mazzarinus, vir ingenij magni, sed fortunæ longè majoris. Episcopus Monasteriensis, Civitatem Monasteriensem obsidet, & victam sui Juris plenè facit. Alexander VII. Beatum Franciscum Salesium, Episcopum Geneuensem, Sanctorum Catalogo adscribit. Moschi à Polonis vincuntur, sed à suis Quartianis militibus, ob non persoluta stipendia, gravissimè perturbantur. Rex Galliæ mandat, ut omnes sui, subscribant constitutioni Innocentij X. Pontificis contra Jansenistas datæ. Duo summi Ministri, summarum duarum aularum, nempè Gallicæ, & Hispanicæ deprehenduntur in summa infidelitate administrationis proventuum Regiorum, & apud hunc, reperti sunt decem milliones aureorum, alter convincitur usurpatorum quadraginta millionum librarum, de reditibus Regijs. Quid igitur mirum, si Provinciæ Regum exhauriantur tributis, & tamen eorum æraria non augeantur, cùm tales insatiabiles harpyæ populorum sudores, & sanguineos labores universos, pro suo emolumento exsugant, & ad se attrahant: & quid si sint plures tales harpyæ in una aula? certè pro illis nullæ excogitabiles contributiones poterunt sufficere.

1662. Goa Metropolis Indiæ, cum magno discrimine in illis Regionibus fidei

Catholicæ, ab Hollandis capitur. Rex Galliæ, deputatis Genevæ mandat, ut in ea Urbe, liber sit usus Catholicismi. Idem Rex jubet viginti tria templa hæreticorum demoliri, quæ in ditione Genevensi fuerunt in illius protectione. Vidua Caroli I. Regis Angliæ, Caletum venit, reversura inde in Angliam. Ex levi casu, exoriuntur gravissimæ discordiæ, inter Pontificem, & Galliæ Regem, qui tamen renovat decreta contra Hugonottas, & jubet carceribus includi, capita Novæ Sectæ Illuminatorum. Ministelli Anglicanæ Ecclesiæ, recusant fidelitatem jurare Regi Angliæ, in rebus Ecclesiasticis. Rex Galliæ, uti aliàs conventum fuit, Dunckerkam, ferè quinquagies centies librarum millibus, ab Anglis redimit, Urbémque illam ingressus ibidem Catholicismum cum multis alijs privilegijs restituit. Obit sanctè uti vixerat, serenissimus Archi-Dux Guillelmus Leopoldus, columen non solùm Augustissimæ Domus Austriacæ, sed & Ecclesiæ Catholicæ.

1663. Ludovicus XIV. ob despectum Romæ factum suo Legato, à Satelitibus Pontificijs, bellum Pontifici inferre parat, & Pontifex ad sui defensionem Exercitum conscribit. Parisijs Simon quidam Morinus, hæreticus fanaticus, qui se Spiritum Sanctum esse putabat, átque ex hoc errore, multos jam seduxerat, publicè flammis exuritur. Rex Galliæ, Avenionensem statum, in Gallia, ad Sedem Apostolicam à multis sæculis pertinentem, sibi usurpat, ejúsque possessionem init. Tumultuantes Quartiani milites in Polonia, ad obsequium Regis revocantur. Turcæ in Hungaria, Cæsari bellum inferunt. In Anglia, Londini impium edictum promulgatur, ut omnes Catholici Regnô intra octiduum exeant, exceptis Reginæ famulis. Dux Mechelburgi, versans in aula Regis Christianissimi, abjurata hæresi Protestantium, fidem Catholicam amplectitur.

1664. Cardinalis Chisius, Nepos & Legatus Pontificis, venit in Galliam, & solenni pompâ Parisios ingreditur, tractaturus cum Rege, de componenda pacificatione, & avertendo bello, quod Rex Pontifici parabat inferre. Cometes ingens toti Europæ apparet. Rex Galliarum, sex millia militum Cæsari in subsidium contra Turcas submittit. Post insignem victoriam ad Sanctum Gothardum de Turcis, repentina pax, inter duos Imperatores, concluditur.

1665. Pater Dominicus Ottomanus, Ordinis Prædicatorum, frater Imperatoris Turcarum, & primogenitus Ibraimi, qui anno 1644. captus fuerat, ab Equitibus Melitensibus, cum Sultana matre, in itinere versùs Mecham, venit Parisios, & à Rege honorificè excipitur. Ludovicus XIV. præcipit omnibus Episcopis, & beneficiarijs Ecclesiasticis, ut intra tres menses, subscribant Bullæ Alexandri VII. contra Ianfenistas. Franciscus Salesius Episcopus Genevensis Sanctorum Catalogo ab Alexandro VII. adscribitur.

1666. Alexander VII. summus Pontifex, ad instantiam Reginæ Hispaniæ, per Breve specialedispensat, ut Pater Joannes Nidhardus Societatis JESU, Reginæ ejus-

ejusdem Confessarius, non obstantibus Societatis statutis, quæ Professos omnes obligant, non acceptandi ullam dignitatem Ecclesiasticam, possit acceptare, & exercere munus Inquisitoris Generalis Hispaniarum. Senatus Regius inhibet artificiosa Capillitia, quæ vulgò Baroccas vocamus, eò quòd quotannis impenderentur in Gallijs, plùs quàm vicies centena millia aureorum. Hoc & priore Anno, complures sententiæ Theologorum Moralium tanquam scandalosæ, à Papa Alexandro VII. damnatnur & proscribuntur.

1667. Alexander VII. summus Pontifex, DEO Spiritum reddit, in cujus locum eligitur Cardinalis Julius Rospigliosus Pistoriensis, qui nomen Clementis IX. assumit, & non multò post mandat omnibus, qui ad Horas Canonicas recitandas tenentur, ut deinceps Officium Immaculatæ Conceptionis, per totam octavam recitent. Ludovicus XIV Rex Galliarum, ingenti cum apparatu bellico, invadit Belgium, jure suæ uxoris provincias illas prætendens, quod tamen jus Hispani validissimè & constantissimè impugnabant, eò, quòd Regina solenniter Juri illi cessisset, eámque cessionem & renunciationem, ipsemet Rex confirmâsset, utrâque tamen pars pro mediatore pacis & decisione litis, novum summum Pontificem acceptat. In Polonia Rex Casimirus, privatam vitam ducturus, Regno renunciat, pro cujus Successore, pars magna inclinat in filium Magni Ducis Moschoviæ, ea conditione, ut rejecto Schismate, Catholicus fieret.

1668. Adnitente summo Pontifice Clemente IX. pax inter Hispaniæ, & Franciæ Reges componitur. Ab eodem Pontifice Beata Rosa Limensis, Sanctorum Catalogo adscribitur. Mareschalus Turenius, Parisijs, publicè abjurat Calvinismum, & fidei Catholicæ Professionem emittit, ingenti gaudio totius Regiæ Aulæ. Summus Pontifex declarat, irritum ac invalidum fuisse matrimonium, inter Reginam Lusitaniæ, ac ejusdem Maritum Alphonsum, & illa, volentibus ita Proceribus, nubit Fratri ejusdem, Petro, átque hic Rex Lusitaniæ constituitur, Alphonsus verò pristinus Rex in Custodia detinetur. Princeps Michaël Koribut, inter multos competitores, in Regem Poloniæ eligitur. Insigni miraculo, conflagrante fortuito incendio novâ aulâ Cæsareâ Viennensi, particula ligni Sanctæ Crucis, combustâ omni aliâ supellectile adjacente, in Oratorio Eleonoræ Ferdinandi Cæsaris Viduæ, illæsa prorsus remanet. In cujus rei memoriam eadem Imperatrix Congregationem Nobiliorum Mulierum instituit, quarum pietati præcipue incumberet, Sanctam Crucem venerari.

1669. Clemens IX. Pontifex Fastis Sanctorum adscribit Petrum de Alcantara Franciscani Ordinis, & Mariam Magdalenam Carmelitici, nec multo post moritur. Hæretici in Hungaria, in Catholicorum internecionem conspirant. In eadem Hungaria, Prædicantes, contra Cæsarem, rebellionem fovent, & constituunt. Eleonora, Archi-Ducissa Austriæ, Michaëli Regi Poloniæ, nuptui traditur. Gandia, à Turcis maximo Christianitatis detrimento expugnatur.

1670. Clemens X. Pontifex eligitur. Judæi edicto Cæsaris Viennâ proscribuntur. A Gallis Belgium Hispanicum invaditur. Per Hungariam, & Croatiam, in Schismaticorum reductione ad unionem Catholicam strenuè, & cum optato successu laboratur, plurimam operam ad id conferente, Illustrissimo ac Reverendissimo Domino, Comite Leopoldo à Kollonicz, tunc Episcopo Neostadiensi.

1671. Clemens X. Papa quinque Beatos solemni ritu in Numerum Sanctorum refert. Hi fuêre Cajetanus Thieneus, Philippus Benitius, Franciscus Borgia, Ludovicus Bertrandus, & Rosa Limensis. Poloni inter se, & cum Rege discordant. In Hungaria, seditio mota ab Acatholicis, in Examen vocatur, & Posonij à Tabula Regia discutitur. Fides Catholica, per idem Regnum, magnis incrementis promovetur.

1672. In Hungaria multa templa Catholicorum, iniquitate temporum ab Hæreticis abalienata, reoccupantur, ac reconciliantur. Novi tumultus ab Acatholicis in superiori Hungaria excitantur. In Podolia, Camenecum à Turcis capitur. Monasteriensis Episcopus, ditiones suæ Diœcesis, & Principatûs, ab Hollandis ereptas, quas bonis modis impetrare non poterat, armatâ manu recipit. Josephus Borri Hæresiarcha, Anno præterito in Germania captus, Romæ sua diliria solenni execratione ejurat.

1673. Sobieskius, Generalis Polonorum, in Ukraina, insignem de Turcis Victoriam reportat. Augustissima Domus Austriaca, cujus operâ, zelo ac industriâ, Fides Catholica in Europa conservata, in Indijs verò longè latéque est propagata, quartum sæculum Imperij complet.

1674. Majora indies incrementa, sumit Fides Catholica in Hungaria. Michaël, Rex Poloniæ moritur, & in ejus locum, Sobieskius Generalis, ac contra Turcas anno præterito victor, à Regnicolis eligitur. Prædicanres Acatholici, tanquam incentores, & authores rebellionis, judicialiter Posonij convicti, ex Regno Hungariæ proscribuntur. Rebelles Heterodoxi, vicissim varias Crudelitates in Catholicos, sed præsertim Sacerdotes exercent, ac complures miris modis torquent, & non paucos enecant. Interim in Civitatibus Liberis, & Regijs Hungariæ, Magistratus Catholicus, Acatholico substituitur.

1675. Jubilæum magno populi concursu Romæ celebratur. Dani, auxiliante etiam Cæsare, Suecos bello persequuntur, & à Brandeburgico in Pomerania, ac Principe Monasteriensi, in statu Bremensi, graviter premuntur. Poloni, non tantùm armis, sed vel maximè unitate Fidei Catholicæ, & erga DEIparam singulari devotione, contra Turcarum potentiam se defendere pergunt.

1676. Moritur Clemens X. Pontifex optimus, eidémque omnium calculo subrogatur Cardinalis Odelchalcus, dictus Innocentius XI. Acatholici Rebelles in Hun-

Hungaria, Turcarum auxilia, contra legitimum ſuum Regem, & Fidei Catholicæ oppreſſionem, ſollicitare non ceſſant.

1677. Auguſtiſſimus Cæſar, cum Sereniſſima Eleonora, Magdalena, Thereſia, Duciſſa Neoburgica, Paſſavij nuptias celebrat. Elevavit porrò DEUS hanc ſereniſſimam Domum Neoburgicam ad tantam affinitatem, non ſolùm Cæſaris, ſed & Hiſpaniæ, Luſitaniæ, aliorúmque Regum, haud dubiò intuitu converſionis Antoceſſoris Familiæ ejusdem, ſereniſſimi Principis Wolffgangi Wilhelmi, qui ſuperatis innumeris, atque graviſſimis obſtaculis, Lutheranorum hæreſim abjuravit, anno ſæculi currentis 14. Diſſidia Romæ inter Pontificem & Oratores Hiſpanicum & Gallicum, ob pernicioſas Urbi immunitates, quas hi prætendebant, à Pontifice ſublatas, exoriuntur. Hoc eodem anno, moritur Franciſcus Rakoczius, deſignatus Princeps Tranſylvaniæ, præmunitus Sacramentis, ritu Fidei Catholicæ, quam amplexus fuerat, ante aliquot annos, ejurato Calviniſmo.

1678. Sereniſſimus Archi-Dux Joſephus naſcitur. Acatholici Rebelles accitâ colluvie Gallorum, & infimæ ſortis Polonorum, Eperieſinum aggrediuntur, licèt irrito conatu. Dein verò Montanas Civitates, aurifodinis, & argentifodinis abundantes, invadunt & expillant, multáque alia oppida & pagos exſpoliant.

1679. Noviomagi, Pax inter Cæſarem & Regem Galliæ concluditur. Viennæ, & alibi, paſſim per Auſtriam, ingens lues contagioſa graſſatur. In Anglia, ex confictâ, & apertiſſimè falsâ calumniâ, in odium Fidei, in Catholicos nova perſecutio exoritur, & aliquot Societatis JESU graviſſimi & zeloſiſſimi Patres, neci dantur, ipſo Rege & Reginâ eorum innocentiam conteſtantibus.

1680. Turcæ pro inferendo Chriſtianitati & maximè Hungariæ bello, ſe ſumma cum induſtria parant.

1681. In Hungaria, Sopronij, Generalia Comitia celebrantur, in ijsdêmque Auguſtiſſima Imperatrix Eleonora, Magdalena, in Reginam Catholicam, antiquo & Catholico ritu, in Reginam Hungariæ coronatur. Et Excellentiſſimus Dominus Dominus Comes Paulus Eſzterhazy, in Regni Palatinum eligitur. Liberum item Exercitium Acatholicorum in Hungaria, ad certa duntaxat & determinata loca reſtringitur. Innocentius XI. Pontifex inſolito moderationis exemplo ſedecim Cardinales, ſimul Kalendis Septembris creat.

1682. Legatio Solennis Conſtantinopolim à Cæſare, pro proroganda pace mittitur. In Hungaria, Acatholici, Tökölij aſſeclæ, in Sacerdotes Catholicos ſæviunt, & Patres Societatis Eperieſino, & Caſſoviâ alijsque in locis in exilium ejiciunt. Superiore Hungariâ, prævalentibus heterodoxis, tota ferè, à Regis ſui legitimi fidelitate deficit. Cæſar ad avertendum bellum adversùs Chriſtianitatem, tam Turcis, quàm malè contentis Hungaris, favorabiles planè offert conditiones pacis, quas ij acceptare recuſant, quod tamen fuit ſanè divinâ providentiâ factum, & pro majore DEI gloriâ, & pro

& pro majorè Cæſaris emolumento, ut poſtmodùm docuit eventus. Etenim proprium & peculiare DEI opus eſt, ex malis optima facere, ex contrarijs contraria deducere, efficere, ut omnia ſuis juſtis cooperentur in bonum, ac facere, ex tentationibus, in ijsdem proventum.

1683. Vienna, à 200. millibus Turcarum obſidetur. Fædus inter ſummum Pontificem, Cæſarem, Polonos, ac Venetos, contra Turcam initur, ac ab obſidione Viennenſi Turcæ feliciter repelluntur, & paulopoſt etiam ad Strigonium gravi clade cæduntur. Judæi è Regno Luſitaniæ proſcribuntur. Judæus quidam Theſſalonicæ, ſe pro Rege & Meſſiâ Judæorum ventitat, ſed mox à Turcis cum ſuis aſſeclis, opprimitur, & interimitur. Romæ, & per univerſam Italiam, Germaniam, Poloniam, & Hungariam, publicæ Gratiarum actiones, ingenti cum plauſu, ob ſolutam feliciter Viennæ obſidionem DEO Ter Optimo, Maximo peraguntur.

1684. Arma Cæſaris in Hungaria, & Venetorum in Pelepponeſo, ac Dalmatiâ feliciter progrediuntur. Polonis interim, excurſiones Tartarorum inhibentibus. Summus Pontifex, Principibus Confæderatis contra Turcam, copioſum ſubmittit pecuniarium ſubſidium, cui preces etiam ad DEUm ferventiſſimas adjungit. In Anglia, nova hæreſis Quakarianorum dicta, exoritur. In Gallia Hugonotæ â Rege Chriſtaniſſimo premuntur. Romæ & Viennæ, in omnibúsque Cæſaris, Pontificis, ac Imperij ditionibus, preces ac variæ devotiones, pro felici ſucceſſu armorum Chriſtianitatis contra Turcam, magno cum fervore inſtituuntur. Summus Pontifex, diſſidia, inter Galliæ & Hiſpaniæ Reges orta, componere ſummopere adlaborat. Vicennales Induciæ inter Cæſarem & Regem Hiſpaniæ, cum Ludovico Rege Galliarum Ratisbonæ compactantur. Rex Angliæ Carolus Jacobum Fratrem Regni Succeſſorem Londini in publicis Comitijs (cum ipſemet legitima prole careret) declarat.

1685. Electori, Palatino Rheni hæretico, ſine hærede defuncto, ſuccedit in Electoratu & ditione, Sereniſſimus Dux Neoburgicus, Catholicus. Carolus II. Angliæ Rex, Catholicam Fidem, priùs privatim profeſſus, ex hac vita decedit, cui ſuccedit in Regno Jacobus ejusdem frater, & Dux Eboracenſis, & hic initio ſtatim ſui Regiminis, Catholicum ſe eſſe publicè declarat. Auguſtiſſimus Cæſar, Religioſos Societatis in Hungaria, non tantùm ad eas Civitates, ex quibus occaſione Rebellionis exturbati fuerant, benigniſſimè reponit, ſed & ad Urbes de novo à Turcis recuperatas inducit, cupiens, ut ſic cum progreſſu ſuorum armorum, pariter & pietas, ac fides Catholica, ſuum habeat progreſſum.

1686. Jacobus Rex Angliæ, Legationem, ad ſummum Pontificem Romam mittit, & Apoſtolicum Nuntium, à Pontifice, in Angliam miſſum, honorifi-

rificentissimè excipit. In Provincijs hæreditarijs Cæsaris, authoritate summi Pontificis, tertia pars Bonorum Ecclesiasticorum Regularium, à sexaginta annis, supra fundationes antiquas & originales acquisitorum, pro bello continuando contra Turcas applicatur, per Hispaniam verò, Italiam, Bavariam, Poloniam, Decimæ omnium proventuum Ecclesiasticorum, ad eundem finem deputantur. Rex Galliæ, Hugonottas totaliter, ex suis ditionibus proscribit. Dux quóque Sabaudiæ in Lucernæ vallibus hærentes reformatæ fidei asseclas, reprimit, & feliciter profligat. Eapropter Romæ variæ festivitates & supplicationes, à summo Pontifice instituuntur. Idem Pontifex, ope & precibus, conatus Christiano rum contra Turcas, eggregiè adjuvat. In Alsatia, & præsertim Argentorati, Exercitium Fidei Catholicæ, magnis incrementis promovetur. Persarum Rex ad Interpositionem Regis Christianissimi, Catholicos in suis ditionibus, singulari patrocinio fovet, & protegit. Innocentius XI. Pontifex 27. Cardinales creat. Quos inter fuere modernus quóque Pontifex Innocentius XII. & Leopoldus à Kollonicz, tum Episcopus Jaurinensis & quidem eodem die Buda Metropolis Hungariæ, post sæpius frustra tentatas obsidiones, ac ipsa die quo ante centum quadraginta sex annos in Turcarum potestatem dolo & fraude occupata fuit, vi & armis Cæsareis gloriosè expugnata est.

1687. Romæ, doctrina pestilentissima, de Molinos Hispani, jussu Pontificio examinatur, átque tanquam plurimis hæresibus referta, unâ cum authore suo condemnatur. Rex Angliæ Jacobus, Fidem Orthodoxam, in suis Regnis firmare conatur. Rex Galliæ Ludovicus XIV. Decreti sui contra Hugonottas executionem zelosè urget, & resipiscere nolentes, exilio mulctat. Legatio Moschorum, magnifico apparatu, Viennæ, à Cæsare suscipitur, & Moschi, in societatem belli, contra Turcas, adsciscuntur. Summus Pontifex Innocentius XI. Cæsarem & Polonos pecuniâ, Venetos verò classe instructa, adversùs Christiani nominis hostes adjuvat, & Legatis Principum Asyli & alia Jura quondam in ædibus suis usurpata, abrogat. In Anglia, à Rege Jacobo, Catholicis liber Sacrorum usus permittitur, omniáque impiè hactènus facta contra eosdem Decreta, abrogantur.

1688. Transylvania, ad Sacram Hungariæ Coronam redit, & Neo-Regi, eodem Jure, quô Hungaria, se submittit. Moritur Serenissimus Elector, & Archi-Episcopus Coloniensis, eíque succedit Serenissimus Dux Bavariæ, Clemens. Summus Pontifex, Juribus suis contra Regum Romæ ablegatos constanter insistit, varijsque largitionibus Christianos Principes, adversus infideles animat. Jacobus Rex Angliæ, magno studio in rem Catholicam promovendam per Angliam incumbit, interim Regina felicibus auspicijs filium enixa, universam Christianitatem exhilarat, Cæsar ob multiplices victorias, de-

bitas

bitas DEO gratias persolvit, ac Legationem Turcicam, pacis tractandæ ergò adventantem, benignè admittit, ad quam concludendam, vel difficiliorem reddendam, Galli contra Armistitium initum, ex insperatò Imperium invadunt, illúdque miris modis perturbant. His tamen molitionibus Gallorum non obstantibus, Cæsar in Hungaria, contra Turcas, maximos facit progressus, expugnatô Belgradô, & Sigetho, alijsque fortalitijs deditione occupatis. Lites inter Regem Galliarum & Pontificem novis dissidijs cumulantur; causa Electionis in Archi Episcopum Coloniensem, inter Clementem Bavariæ Ducem, & Cardinalem Fürstenbergium, deputatis octonis Cardinalibus jussu Pontificis, semel, iterúmque cognoscitur, & pro Bavaro deciditur. In Anglia, Rex Jacobus, cum Regina & Filio Walliæ Principe, in Gallias, ob rebellionem, ac proditionem suorum subditorum, diffugere cogitur, & Princeps Auriacus, Guilielmus, ejúsque conjux Maria Jacobi II. Regis filia, in Angliæ Reges proclamantur. Ex ultimis partibus Indiæ à Siamensi Rege potentissimo ad Innocentium XI. Pontificem Oratores veniunt, & summo cum honore excipiuntur, eò quòd Rex ille plurimum fidei Catholicæ in suo Regno faveret, & ad eam amplectendam valde propenderet. In Sinarum quoque Regno Catholica Fides maxima sumit incrementa.

1689. Litis inter Pontificem, & Regem Galliarum, ratione juris Asyli & Legatorum Hospitijs, ac ratione Electionis Archi-Episcopi Coloniensis, compositio frustranea evadit. Jacobus Rex Angliæ, de submittendis sibi auxilijs, Pontificem interpellat, quæ tamen non impetrat, summo Pontifice presso ingentibus alijs difficultatibus. Spira, Urbs Imperij, tam quô ad Sacras, quàm quô ad Profanas ædes, funditùs à Gallis exscinditur. Idem Rex Jacobus, è Gallia, in Hiberniam discedit, animo recuperandi pristinum dignitatis suæ Statum. Rex Guilielmus, in Regem Magnæ Britaniæ, unâ cum conjuge Maria, solenni apparatu coronatur. Serenissimus Josephus Rex Hungariæ, in Regem Romanorum, magno Fidei Catholicæ bono inauguratur. Turcæ in Bulgariæ finibus, ad Fluvium Moravam, à Ludovico Marchione Badensi funduntur, & Castris exuuntur. Innocentius XI. Pontifex, post innocentem vitam, usque ad annum ætatis 78. traductam, ad meliorem vitam migrat, atque in ejusdem locum, Petrus Ottobonus, Cardinalis, eligitur, assumpto nomine, Alexandri VIII.

1690. Carolus V. Lotharingiæ Dux, tot victorijs contra infideles, aliósque hostes clarus, dum Viennam bellicis deliberationibus interfuturus, tendit, in itinere, Welsij, superioris Austriæ Oppido, cum ingenti dolore omnium moritur. Eodem quóque hoc anno, obit Michaël Appaffius Princeps Transylvaniæ, qui excusso Turcarum jugo, se, cum suo Principatu, clientelæ Cæsaris commiserat, imò etiam Filium natu majorem, in succedendi spem, ante obitum com-

commendaverat. Caniſa Turcarum fortiſſimum præſidium, deditione recipitur; & præſidio Cæſaris firmatur. Neo-Pontifex Venetam Rempublicam, magna liberalitate & benevolentia, (cùm & ipſe eſſet Venetus) in bello contra Turcas, adjuvat. Tökölius, Tartarorum ope, & Turcici Imperatoris conſenſu, Tránſylvaniæ Principatum occupare nititur. Rex Angliæ Jacobus, commiſſo in Hibernia prælio, à Wilhelmo Rege profligatur, & in Galliam ſe recipere adigitur. Belgradum Turcæ recipiunt, & noſtri in Tranſylvaniæ finibus, cum Tökölio & Tartaris, infeliciter confligunt. Pontifex de pace inter Principes Europæ ſancienda, magno conatu, ſed exiguo cum profectu, adlaborat, atque hoc eodem anno, quinque Beatos in Sanctorum Catalogum adſcribit, ac præterea binas ſententias Aſtrologicas, tanquam improbabiles, condemnat. Bullam præterea contra Jura Regaliæ, & alia à Gallis in præjudicium Pontificis uſurpata, promulgat. Sepulchrum Chriſti Hieroſolymis, ad interpoſitionem Regis Chriſtianiſſimi, quod ab Eccleſiaſtico ordine Græci ritûs, injuſtè fuerat ereptum, ex præſcripto antiquarum pactionum, cum Imperatoribus Turcicis, Sacerdotibus latini ritûs, reſtituitur.

1691. Alexander VIII. ſummus Pontifex, animam ſe agere ſentiens, convocatis Purpuratorum præcipuis, Bullam contra Jura Regaliæ, in Gallia, confirmat, munitúſque omnibus Eccleſiæ Sacramentis, ex hac vita piè emigrat, in cujus locum eligitur Ignatius Pignatelli, Neapolitanus, ac illius Civitatis Archi-Epiſcopus, qui ñomen Innocentij XII. aſſumit. Hic mox neceſſitatibus pauperum ſubvenire ſatagit, & Confœderatos Principes contra Turcas, ſubſidio pecuniario adjuvat, dein ex inopinato, & caſuali lapſu, graviter decumbens, accepto optato de Victoria Chriſtiani Exercitûs de Turcis Salankamentina, exhilaratus, ſolennitates, devotionéſque, ac Gratiarum actiones Deo Ter Optimo Maximo peragit. Sed & Quietiſtarum Hæreſim repullulantem reprimit, & novam Sectam Neapoli ortam, ad Atheiſmum inclinantem, in ipſa favilla extinguit, ac Jura quoque Pontificia, contra Gallos ratione Regaliæ, ſtrenuè defendit.

1692. Sereniſſimus Dux Hanoveranus, ab Auguſtiſſimo Cæſare, ob inſigne auxilium, contra Chriſtianitatis communem hoſtem ſibi præſtitum, in numerum Electorum cooptatur. Anglo-Batavi, memorabilem victoriam de Gallis in maritimo bello reportant. Varadinum, poſt longam circumſeſſionem, ac acrem dein oppugnationem, deditione à Turcarum poteſtate eripitur, & Cæſari ſe ſubdere cogitur.

1693. Auguſtiſſimus LEOPOLDUS Imperator, non alio fine tantorum ſumptuum, & tam diuturnum bellum, contra communem Chriſtianitatis hoſtem gerens, quàm ut ſuas Provincias, & Regna propugnare, & hoſtili-

ter priùs ab inimicis occupata, legitimis armis reoccupare, indéque Gloriam DEI, & Fidem Catholicam promovere valeat; In gratiarum actionem agere volens, DEO Ter Optimo Maximo, pro hactenus felicibus progressibus, denuò totum Regnum Hungariæ, (ad imitationem primi ejusdem Regis, Sancti Stephani) Beatissimæ Virgini MARIÆ dedicat, & offert, in ejusdemque patrocinium Regnum Hungariæ commendat. Hácque super re, sequens votum, plenum pietate & zelo Apostolico, utpote Rex Apostolicus, publicè emittit, & promulgat.

Votum ab Augustissimo Cæsare publicè in Templo Sancti Stephani Viennæ factum. 16. Augusti, 1693.

OMnipotens sempiterne DEUS, per quem Reges regnant, & in cujus manu sunt omnium potestates & jura Regnorum. Ego LEOPOLDUS, humilis servus tuus coram divina tua Majestate prostratus immortales tibi gratias ago, quòd in virtute, & magnitudine brachij tui, Turcarum & Barbarorum exercitus, immanes Nominis tui hostes, ab Austriæ Metropoli, ejúsque finibus abegeris; quòd Inclytum Hungariæ Regnum, olim à S. STEPHANO Rege Antecessore meo, Admirabili Matri tuæ donatum, post verò Turcarum Tyrannide ejus cultui propè totum ereptum, mihi clementissimè restitueris; gratias inquam reddo tibi DEO immortali, victoriarum omnium Largitiori: & restitutum mihi à potenti tua dextra Regnum Sanctissimæ & Admirabili Matri tuæ, Cœli terræque Reginæ, Magnæ Hungariæ Dominæ, iterum dono, dico, dedico, totúmque ejus protectioni consigno; humillimè orans, velit in illud tanquam iteratò suum, misericordiæ suæ oculos convertere, & Paganorum gentes, quæ in feritate sua confisæ, illud infestare non desinunt, Potenti sua virtute conterere, ac utrúmque hoc bellum, Pace universali, securâ & stabili ad maximam tuam gloriam terminare. Insuper voveo, ac pro me, & successoribus meis divinæ Majestati tuæ promitto me ad propagandam Nominis tui gloriam, & Matris tuæ, Dominæ nostræ honorem, Parochiales Ecclesias per Hungariæ Regnum, tum Barbarorum Tyrannide, tum temporum calamitate destructas iterum erecturum, & competente Parochis sustentatione dotaturum, ut omnes à Clementia tua meo imperio subjecti populi te verum DEUM debito cultu adorent, & sanctissimam Matrem tuam, Magnam Dominam nostram venerari addiscant. Spondeo præterea me ad perpetuam tanti beneficij memoriam, Sacellum S. LEOPOLDI in monte Cæsio, unde primò singulare tuæ protectionis auxilium in propulsandis hostibus apparuit, restauraturum,

rum, ac in eodem Aram Divæ Virgini ſub Titulo *Auxilij Chriſtianorum* dedicaturum.

Suſcipe igitur clementiſſime DEUS ſervi tui demiſsè te adorantis vota, & me, Conjugem meam, Liberos Domúmque meam, populos, exercitus meos, Regna omnia ac Provincias meas, continuâ miſericordiæ tuæ protectione cuſtodi, guberna, tuere, & defende. Amen.

1694. Auguſtiſſiimus Cæſar LEOPOLDUS, tanquam Rex Hungariæ Apoſtolicus, Diploma in favorem Sacerdotum Græci ritûs, ad eosdem in unione Fidei Catholicæ retinendos, edit, & promulgari jubet. Vi cujus vult & mandat, ut ijdem omnibus Privilegijs Eccleſiaſticis gaudeant, quæ toti Clero Hungariæ Latini ritûs, jure & conſuetudine conveniunt. Conſulit quóque Catholicis in Tranſylvania, qui prioribus temporibus, à Principibus illius Provinciæ Acatholicis, in multis preſſi fuerant.

1695. In Hungaria, Georgius Szechenni, Archi-Epiſcopus Strigonienſis, & Hungariæ Primas, ac Metropolita, moriens, anno ætatis ſuæ tertio & centeſimo, opes ſuas ampliſſimas, quas induſtriâ, & moderatione vitæ, ad promovendam DEI Gloriam, & publicum bonum, Fideíque Catholicæ incrementum, comparaverat, ita per pia Legata diſtribuit, ut de omni ſtatu & conditione hominum, optimè ſe meritum fuiſſe oſtenderet, fundando pro erudienda juventute ſex omnino Collegia, atque pro ejusdem juventutis, tam in ordine ad ſtatum Politicum, quàm Eccleſiaſticum, educatione, totidem Convictus, & Seminaria. Diverſorum item Religioſorum Monaſteria, pauperum, ac præſertim militum in pugna, contra Chriſtianitatis hoſtem læſorum, Xenodochia, Providendo item de pauperum Sacerdotum in perpetuum ſubſidio, ac Chriſtianorum Captivorum apud infideles redemptione, bellíque præſentis contra Turcas promotione & auxilio. Sed nec immemor ſui Regis, ac Cognatorum liberali largitione, adeò, ut ſumma ad has Sanctas diſpoſitiones, credatur ſe extendiſſe, ad vigeſies quinquies centena millia. Eodem anno, in Archi Epiſcopum Strigonienſem nominatur Eminentiſſimus Cardinalis Leopoldus à Kolonicz. Turcæ in reoccupata à Venetis Inſula Chio, mirè ſæviunt in Romano-Catholicos, plurimis ex ijs necatis, & Templis in ſtabula equorum, vel in fana ſuperſtitionis ſuæ Machometæ converſis, non parùm ad id coöperantibus Græcis Schiſmaticis.

1696. Idem Eminentiſſimus Cardinalis Leopoldus à Kollonicz inter alia pia opera, reſuſcitat olim factam fundationem, à piæ memoriæ Cardinale Pazmanno, pro educanda juventute nobilitatis Hungaricæ, in Convictu Nobilium Tyrnaviæ, in maximum emolumentum Regni, ac Fidei Catholicæ promotionem, Innocentius XII. Pontifex, admiranda liberalitate pergit continuare va-

are variorum Xenodochiorum erectionem, omnis conditionis pauperum, & egenorum. Christianus Augustus, è Ducibus Saxoniæ fit Episcopus Jaurinensis in Hungaria.

CATALOGUS I.

Continens Nomina, Patriam, & Ordinem Romanorum Pontificum, qui hoc decimo Septimo Sæculo præfuerunt Ecclesiæ.

Nomina, patria, & Ordo Romanorum Pontificum.	Initium Sedis A. M. D.	Finis Sedis A.M.D.	Duratio. A.M.D.	Vacat. M D.
Clemens VIII Florentinus, Presbyter Cardinalis.	1592. Jan. 30.	1605. Mar. 3.	13. 1. 3.	0. 28.
Leo XI. Florentinus, Episcopus Cardinalis.	1605. April. 1.	1605. Apr. 27	0. 0. 26.	0. 19.
Paulus V. Romanus, Presbyter Cardinalis.	1605. Maij. 16.	1621. Jan. 28.	15. 8. 6.	0. 12.
Gregorius XV. Bononiensis, Archi-Episcopus Cardinalis.	1621. Febr. 9.	1628. Jul. 8.	2. 5. 0.	0. 29.
Urbanus VIII. Florentinus, Presbyter Cardinalis.	1623. Maij. 6.	1644. Jul. 29.	21. 0. 24.	0. 16.
Innocentius X. Romanus, Presbyter Cardinalis.	1644. Sept. 15.	1655. Jan. 8.	10. 3. 24.	2. 29.
Alexander VII. Senensis, Episcopus Cardinalis.	1655. Apr. 7.	1667. Maij 22	12. 1, 15.	0. 29.
Clemens IX. Pistoriensis.	1667. Jun. 20.	1669.		
Clemens X.	1670.	1676.		
Innocentius XI.	1676.	1689.		
Alexander VII.	1689.	1691.		
Innocentius XII.	1691.			

CATALOGUS II.

Continens Nomina Imperatorum, qui hoc decimo Septimo Sæculo imperârunt.

Rudolphus II. obijt Anno, 1612.

Mat-

Matthias Frater Rudolphi, obijt anno,	1619.
Ferdinandus II. obijt anno,	1637.
Ferdinandus III. obijt anno,	1657.
LEOPOLDUS, vivat, perennet.	

CATALOGUS III.

Continens Nomina, & Ordinem Regum Galliæ, & Hispaniæ.

Reges Galliæ.

Henricus IV. occisus anno,	1610.
Ludovicus XIII. obijt anno,	1643.
Ludovicus XIV.	

Reges Hispaniæ.

Philippus III. obijt,	1621.
Philippus IV. obijt,	1665.
Carolus II.	

CATALOGUS IV.

Continens Nomina Scriptorum Ecclesiasticorum, decimi septimi Sæculi.

Hoc eruditissimum Sæculum, tanta abundavit multitudine Scriptorum, ut supervacuum esset, velle eorum inire numerum, taceo singulorum referre Nomina. Quare omissis alijs, solùm hìc recensebo, Scriptores & Authores è Societate nostra, qui hoc, & elapso sæculo, (cùm id ex industria in Synopsi prioris sæculi, à nobis omissum fuerit,) suis lucubrationibus, Ecclesiam, Academias, & universum illustrârunt orbem, in omni genere scientiarum, quæ statui Religioso, & Ecclesiastico conveniunt, & ad culturam ingeniorum ac animorum pertinent. Et nec illos omnes, cùm & hi soli tomum integrum conficerent, ut videre est in Bibliotheca Scriptorum Societatis JESU, olim à R. P. Petro Ribadeneira conscripta, usque ad Annum Christi 1602. Dein à R. P. Philippo Alegambe continuata, usque ad annum 1647. ac demum à R. P. Nathanaële Sotuello producta, usque ad Annum 1675. Sed duntaxat celebrioris nominis, & qui magis inter alios eminent & æstimantur. Servato pro majori facilitate ordine Alphabetico, addita uniuscujusque natione, & materia scribendi:

Achiles Gagliardus, Italus, Asceta.

Adalbertus Tylkowsky, Polonus, Physiologus.

Adamus Barchaber, Germanus, Theologus Moralis, & Controversista.

Adamus Contzen, Belga, Theologus & Politicus.
Adamus Tannerus, Germanus, Theologus Scholaſticus, & Polemicus.
Adrianus Adriani, Belga, Theologus Aſceticus.
Adrianus Crommius, Belga, Scripturiſta.
Ægidius Bucherius, Belga, Theologus, Hiſtoricus.
Ægidius de Coninck, Belga, Theologus Scholaſticus.
Ægidius Eſtrix, Belga, Theologus Polemicus.
Albertus Ines, Polonus, Poëta,
Aloyſius Juglaris, Italus, Rethor, Poëta.
Alphonſus Antonius, de Saraſa, Belga, Aſceta.
Alphonſus Pannafiel, Peruanus Indus, Philoſophus.
Alphonſus Rodrigvez, Hiſpanus, Aſceta.
Alphonſus Salmeron, Hiſpanus, Scripturiſta.
Alphonſus Vagnonius, Italus, Aſceta, Philoſophus Naturalis, & Moralis.
Ambroſius de Pennaloſa, Hiſpanus, Theologus.
Andreas Eudæmon Joannes, Græcus, Polemicus.
Andreas Kanon, Roxolanus, Poëta.
Andreas Mendo, Hiſpanus, Theologus Moralis, Concionator.
Andreas Pintus, Ramirez, Scripturiſta.
Andreas Schottus, Belga, Hiſtoricus, Rhetor.
Andreas Taquet, Belga, Mathematicus.
Angelus Gallucius, Italus, Hiſtoricus.
Antonius Alvavez Ferreira, Luſitanus, Concionator.
Antonius de Balinghem, Belga, Aſceta.
Antonius Beatillus, Italus, Sacer Hiſtoricus.
Antonius Caſilius Italus, Dialecticus.
Antonius de Eſcobar, Hiſpanus, Theologus Moralis.
Antonius le Gaudier, Aſceta.
Antonius Michaëlis, Gallus, Concionator.
Antonius Perez, Hiſpanus, Theologus Scholaſticus.
Antonius Poſſevinus, Italus, Hiſtoricus, Scripturiſta.
Antonius de Quintana-duenas, Hiſpanus, Theologus Moralis.
Antonius Rubius, Hiſpanus, Philoſophus.
Antonius Sucquet, Belga, Aſceta.
Antonius Vatier, Gallus, Aſceta.
Anaſtaſius Kircherus, Germanus, Mathematicus, Phyſicus, Antiquarius.
Auguſtinus Bernal, Hiſpanus, Theologus Scholaſticus.
Auguſtinus Canus, Mexicanus, Scripturiſta.
Balduinus Cabilliavus, Belga, Poëta.
Balthazar Corderius, Belga, Scripturiſta.
Balthazar Tellez, Luſitanus, Philoſophus, Hiſtoricus Sacer.
Bartholomæus Amicus, Italus, Philoſophus.
Bartholomæus de Eſcobar, Hiſpanus, Concionator.

Bene-

Benedictus Juſtinianus, Italus, Scripturiſta.
Benedictus Pererius, Hiſpanus, Scripturiſta.
Benedictus Pereyra, Hiſpanus, Theologus Moralis, Canoniſta.
Bernardus Mazziotta, Italus, Philoſophus, Theologus.
Bernardus Salinus, Italus, Mathematicus, Geometra.
Bernardus Stephonius, Italus, Orator, Tragœdus.
Bernardus de Alderete, Hiſpanus, Theologus Scholaſticus.
Bernhardus Bauhuſius, Belga Poëta.
Bernardus Meynier, Gallus, Controverſiſta.
Blaſius Viegas, Luſitanus, Scripturiſta.
Bohuslaus Balbinus, Bohemus, Hiſtoricus, Poëta.
Carolus Kreitz Germanus, Controverſiſta.
Carolus Malapertius Belga, Mathematicus, Poëta.
Carolus Muſart, Belga, Aſceta.
Carolus Pajot, Gallus Grammaticus, Rhetor, Poëta.
Carolus Scribanius, Belga, Aſceta, Politicus.
Caſimirus Wiuk Kojalowicz, Lithvanus, Rhetor.
Chriſtianus Mayer, Germanus, Aſceta.
Chriſtophorus de Caſtro, Hiſpanus, Scripturiſta.
Chriſtophorus Clavius, Germanus, Mathematicus, Geometra.
Chriſtophorus Grienbergerus, Germanus, Mathematicus.
Chriſtophorus Haunoldus, Germanus, Theologus Scholaſticus.
Chriſtophorus Mayer alter, Germanus, Controverſiſta, Canoniſta.
Chriſtophorus de Ortega, Hiſpanus, Theologus Scholaſticus.
Chriſtophorus Ott, Germanus, Controverſiſta.
Chriſtophorus Pflammer, Germanus, Controverſiſta.
Chriſtophorus Scheiner, Germanus, Mathematicus.
Chriſtophorus Shorrer, Germanus, Aſceta, Canoniſta.
Chriſtophorus de Vega, Hiſpanus, Scripturiſta.
Claudius Aquaviva, Italus, Aſceta.
Claudius Clemens, Gallus, Chronologus.
Claudius Franciſcus de Chales, Gallus, Mathematicus.
Claudius Richardus, Gallus, Mathematicus.
Claudius Tiphanus, Gallus, Theologus.
Conradus Vener, Germanus, Controverſiſta.
Conſtantinus Pulcharellus, Italus, Poëta.
Cornelius à Lapide, Belga, Scripturiſta.
Cornelius Crocus, Belga, Controverſiſta.
Cornelius Hazavit, Belga Controverſiſta.
Coſmas Magallianus, Luſitanus, Scripturiſta.
Coſmas Alemannus, Italus, Philoſophus.

Cydria-

Cyprianus Soarius, Hiſpanus, Rhetor.
Daniel Bartolus, Italus, Chronologus, Aſceta.
Daniel Pawlowsky, Polonus, Aſceta.
Didacus de Alcaron, Hiſpanus, Theologus Scholaſticus.
Didacus Alvarez, Hiſpanus, Theologus Moralis.
Didacus de Avendano, Hiſpanus, Theologus.
Didacus de Baëza, Hiſpanus, Scripturiſta.
Didacus de la Fuentel, ſeu de Fonte Hurtado, Hiſpanus, Theologus.
Didacus de Pantola, Hiſpanus, Theologus.
Didacus de Roſis, Italus, Ethicus, Politicus.
Didacus Ruiz de Montoya, Hiſpanus, Theologus Scholaſticus.
Dioniſyus Petavius, Gallus, Chronologus.
Dorotheus Lorffius, Belga, Theologus.
Edmundus Augerius, Gallus, Aſceta.
Edmundus Campianus, Anglus, Controverſiſta.
Edmundus Knottus, Anglus, Controverſiſta.
Edvardus Worslæus, Anglus, Controverſiſta.
Elias Downarovicz, Ruthenus, Theologus Moralis.
Emmanuel Accoſta, Luſitanus, Hiſtoricus.
Emmanuel Alvarez, Luſitanus, Grammaticus.
Emmanuel de Gocz, Luſitanus, Philoſophus.
Emmanuel Martins, Luſitanus, Aſceta.
Emmanuel Maſcarennas, Luſitanus, Theologus.
Emmanuel de Naxera, Hiſpanus, Scripturiſta.
Emmanuel Ortigas, Hiſpanus, Aſceta.
Emmanuel Pimenta, Luſitanus, Poëta.
Emmanuel Sa, Luſitanus, Theologus Moralis, Scripturiſta.
Emmanuel de Vega, Luſitanus, Controverſiſta.
ERNEICUS Piriorg, Germanus, Canoniſta.
Euſebius TRUCHSES, Theologus, Philoſophus.
Fabius Ambroſius Spinula, Italus, Aſceta.
Famianus Strada, Italus, Hiſtoricus.
Ferdinandus de Caſtro Palao, Theologus Moralis.
Ferdinandus Mendoza, Hiſpanus, Theologus Moralis.
Ferdinandus Quirinus, de Salazar, Hiſpanus, Scripturiſta.
Franciſcus Agvadus, Hiſpanus, Aſceta.
Franciſcus Agvilonius, Belga, Mathematicus, Opticus.
Franciſcus Albertinus, Italus, Theologus.
Franciſcus Alphonſus, Hiſpanus, Philoſophus.
Franciſcus Amaralius, Luſitanus, Concionator.
Franciſcus Amicus, Italus, Theologus, Scholaſticus.
Franciſcus Annatus, Gallus, Theologus, Scholaſticus.
Franciſcus Arias, Hiſpanas, Aſceta.

Fran-

Franciſcus Ayrés, Luſitanus, Aſceta.
Franciſcus Bardus, Italus, Canoniſta, Theologus Moralis
Franciſcus Bencius, Italus, Orator, Poëta.
S. Franciſcus Borgia, Hiſpanus, Aſceta.
Franciſcus Carrera, Italus, Poëta.
Franciſcus de Caſtro, Hiſpanus, Rhetor.
Franciſcus Coſterus, Belga, Aſceta, Concionator, Controverſiſta.
Franciſcus Garaſſus, Gallus, Controverſiſta, Poëta.
Franciſcus Gonzalez, Hiſpanus, Philoſophus.
Franciſcus Lhermitte, Belga, Controverſiſta.
Franciſcus Dunellus, Gallus, Philoſophus, Theologus.
Franciſcus Labata, Hiſpanus, Concionator.
Franciſcus de Lugo, Cardinalis, Hiſpanus, Theologus, Scholaſticus, & Moralis.
Franciſcus de Mendoza, Luſitanus, Scripturæ Sacræ Interpres.
Franciſcus Milianus, Italus, Philoſophus.
Franciſcus Montmorencius, Belga, Poëta.
Franciſcus de Oviedo Hiſpanus, Philoſophus, Theologus.
Franciſcus Pauonius, Italus, Aſceta, Philoſophus.
Franciſcus Pellizzarius, Italus, Theologus Moralis.
Franciſcus Poiræus, Burgundus, Aſceta.
Franciſcus Pomey, Gallus, Rhetor, Grammaticus.
Franciſcus Remondus, Gallus, Rhetor, Poëta.
Franciſcus Ribera, Hiſpanus, Scripturiſta.
Franciſcus Sacchinus, Italus, Hiſtoriographus.
Franciſcus Seorſus, Italus, Græcorum Authorum Interpres.
Franciſcus de Smidt, Belga, Aſceta.
Franciſcus Svarez, Luſitanus, Philoſophus.
Franciſcus Sparacinus, Italus, Aſceta.
Franciſcus Svarez, Hiſpanus, Philoſophus, Theologus, Scholaſticus, & Moralis.
Franciſcus Toletus, Cardinalis, Hiſpanus, Theologus, Scripturiſta, Philoſophus.
Franciſcus Turrianus, Hiſpanus, Theologus, Controverſiſta, Græcorum Authorum Interpres.
Franciſcus Valente, Luſitanus, Canoniſta.
Franciſcus Vavaſſeur, Gallus, Scripturiſta, Orator, Poëta.
Franciſcus Vigerius, Gallus, Græcorum Authorum Interpres.
S. Franciſcus Xaverius, Hiſpanus, Aſceta Apoſtolicus.
Franciſcus Zuccaronus, Italus, Concionator.
Fridericus Bridellius, Bohemus, Aſceta.
Fridericus Spe, Germanus, Poëta.
Fronto Diocæus, Gallus, Controverſiſta, Græcorum Authorum Interpres.

Gabriel Alvarez, Hiſpanus, Scripturiſta.
Gabriel Beatus, Italus, Philoſophus, Theologus Moralis.
Gabriel Coſſartius, Gallus, Orator, Poëta, Hiſtoricus Eccleſiaſticus.
Gabriel de Hanao, Hiſpanus, Theologus.
Gabriel Vaſquez, Hiſpanus, Theologus Scholaſticus, & Moralis, Scripturiſta.
Gaſparus Fernandez, Luſitanus, Concionator.
Gaſparus Hurtadus, Hiſpanus, Theologus, Scholaſticus.
Gaſpar Loarte, Hiſpanus, Aſceta.
Gaſpar de Ribadeneira, Hiſpanus, Theologus.
Gaſpar Sanchez, Hiſpanus, Concionator.
Gaſparus Sanctius, Hiſpanus, Scripturiſta.
Gaſpar Schottus, Germanus, Mathematicus, Phyſiologus.
Georgius Ferus, Bohemus, Aſceta, Hiſtoricus Sacer.
Georgius Forro, Hungarus, Concionator.
Georgius FOURNIER, Gallus, Geographus, Mathematicus.
Georgius Gobat, Germanus, Theologus Moralis, Canoniſta.
Georgius HESERVS, Germanus, Scripturiſta.
Georgius Kaldi, Hungarus, Concionator.
Georgius Mentzius, Germanus, Scripturiſta.
Georgius Pütner, Germanus, Canoniſta.
Georgius de Rhodes, Gallus, Philoſophus, Theologus.
Georgius Scherer, Germanus, Concionator.
Georgius Schanberger, Germanus, Mathematicus.
Georgius Stengelius, Germanus, Aſceta, Controverſiſta.
Gerhardus Pollentier, Lotharingus, Rhetor.
Gerardus Sovſius, Belga, Aſceta.
Gilbertus Joninus, Gallus, Poëta.
Godefridus Henſchenius, Belga, Sacer Hiſtoriographus.
Gregorius Cnapius, Polonus, Grammaticus.
Gregorius Ferrarius, Italus, Aſceta, Philoſophus, Scripturiſta.
Gregorius Maſtrillus, Italus, Concionator.
Gregorius Rumer, Hungarus, Mathematicus.
Gregorius de Valentia, Hiſpanus, Theologus.
Gvalterus Paulus, Belga, Aſceta.
Gvilielmus Dandinus, Gallus, Hiſtoricus.
Gvilielmus Gumppenger, Germanus, Sacer Hiſtoricus.
Henricus Albi, Gallus, Aſceta.
Henricus Engelgrave, Belga Concionator.
Henricus Henriquez, Luſitanus, Theologus Moralis.
Henricus Philippi, Belga, Chronologus.

Hen-

Henricus Marcellius, Belga, Aſceta, Controverſiſta.
Henricus Samerius, Belga, Sacer Chronologus
Henricus Somallius, Belga, Aſceta.
Heribertus Roſweydus, Belga, Sacer Hiſtoriographus.
Hermannus Buſembaum, Germanus, Theologus Moralis.
Hermannus Hugo, Belga, Poëta.
Hieronymus Drexelius, Germanus, Aſceta.
Hieronymus Faſolus, Iralus, Theologus Scholaſticus.
Hieronymus Platus, Italus, Aſceta.
Hieronymus Prado, Hiſpanus, ſcripturiſta.
Honoratus Fabri, Gallus, Phiſiologus, Mathematicus, Theologus Moralis.
Horatius Graſſius, Italus, Mathematicus.
Horatius Turſellinus, Italus, Hiſtoricus.
Hortenſius Scammacca, Italus, Tragædus.
Hugo Sempilius, Italus, Mathematicus.
Jacobus Alvarez de Paz, Hiſpanus, Aſceta.
Jacobus Balde, Germanus, Poëta.
Jacobus Bidermannus, Germanus, Rhetor, Poëta.
Jacobus de Billy, Gallus, Mathematicus.
Jacobus Bonfrerius, Belga, Scripturiſta
Jacobus Gordonus, Huntlæus, Scotus, Controverſiſta.
Jacobus Gordonus Leſmoræus, Scotus, Chronologus, Scripturiſta.
Jacobus Gortoulus, Gallus, Hiſtoricus.
Jacobus Granadus, Hiſpanus, Theologus.
Jacobus Grandamicus, Gallus, Mathematicus, Chronologus.
Jacobus Gretſerus, Grammaticus, Controverſiſta.
Jacobus Hautinus, Belga, Rhetor.
Jacobus Honoratus, Durandus, Mathematicus.
Jacobus du Jardin, Belga, Poëta.
Jacobus Laynez, Hiſpanus, II. Societatis JESU Generalis, Theologus.
Jacobus Ledeſma, Hiſpanus, Controverſiſta, Ethicus, Philoſophus.
Jacobus Lobbetius, Belga, Concionator.
Jacobus Maſſenius, Germanus, Rhetor, Poëta, Controverſiſta, Hiſtoricus.
Jacobus Olſewsky, Polonus, Concionator.
Jacobus Pontanus, Bohëmus, Grammaticus, Poëta.
Jacobus Rho, Italus, Mathematicus.
Jacobus Salianus, Gallus, Hiſtoricus Eccleſiaſticus.
Jacobus Sirmondus, Gallus, Veterum Authorum illuſtrator.
Jacobus Tirinus, Belga, Scripturiſta.
Jacobus Wiecus, Polonus, Concionator.
Ignatius Derkenis, Belga, Theologus Scholaſticus.
Ignatius Franciſcus, Pejnado, Hiſpanus, Philoſophus.
Ignatius Gaſtro-Pardies, Gallus, Mathematicus.
Ignatius Godwimus, Anglus, Controverſiſta.

Joannes Adamus Schall, Germanus, Mathematicus.
Joannes de Alloza, Peruanus, Theologus Moralis.
Joannes Antonius Velasquez, Hispanus, Scripturista.
Joannes Arnoux, Gallus, Controversista
Joannes Azor, Hispanus, Theologus Moralis.
Joannes Bagotius, Gallus, Controversista.
Joannes Baptista Bargioecus, Italus, Poëta.
Joannes Baptista Casilius, Italus, Poëta.
Joannes Baptista Ferrarius, Italus, Orator.
Joannes Baptista Giattinus, Italus, Philosophus, Historicus, Poëta.
Joannes Baptista Mannius, Italus, Asceta.
Joannes Baptista Masculus, Italus, Poëta, Concionator.
Joannes Baptista Ricciolus, Italus, Mathematicus, Astronomus, Historicus, Poëta.
Joannes Baptista Sanct-jure, Gallus, Asceta.
Joannes Baptista Villapandus, Hispanus, Scripturista.
Joannes Bisselius, Germanus, Sacer Historicus.
Joannes Bollandus, Belga, Historiographus Ecclesiasticus.
Joannes Bourghesius, Belga, Asceta.
Joannes Bucelinus, Italus, Asceta.
Joannes Busæus, Belga, Theologus.
Joannes de Bussieres, Gallus, Poëta, Historiographus.

Joannes Cajllet, Belga, Sacer Historiographus.
Joannes Cardenas, Hispanus, Theologus Moralis.
Joannes Chavalier, Gallus, Poëta.
Joannes Columbi, Gallus, Scripturista.
Joannes de Cordova, Hispanus, Scripturista.
Joannes Grassat, Gallus, Asceta.
Joannes CUVIEKALSKI, Polonus, Orator, Poëta.
Joannes David, Belga, Asceta.
Joannes Deckerius, Belga, Chronographus.
Joannes de Castello, Hispanus, Theologus.
Joannes Dominicus Gabjani, Historicus Ecclesiasticus.
Joannes Dominicus Ottonel, Italus, Asceta.
Joannes Evardus Fullonius, Sacer Historiographus.
Joannes Everardus Nidardus, S.R.E. Cardinalis, Germanus, Theologus.
Joannes Eusebius Nierembergius, Hispanus, Asceta, Theopoliticus.
Joannes Ferrier, Gallus, Theologus
Joannes Franciscus, Gallus, Mathematicus, Geographus, Chronologus.
Joannes Grisel, Gallus, Concionator.
Joannes Gvilelmus Calaveronius, Italus, Orator.
Joannes Huberus, Germanus, Controversista.
Joannes Jahoda, Bohemus, Orator, Concionator.
Joannes Kwiatkiewicz, Polonus, Rhetor, Controversista.

Joan-

Joannes Laurentius Luncherius, Italus, Poëta.
Joannes Ledeſma, Americanus, Theologus.
Joannes Leurechon, Lotharingus, Mathematicus.
Joannes Lorinus, Gallus, Scripturiſta.
Joannes Ludovicus de Lacerda, Hiſpanus, Grammaticus, Poëta.
Joannes de Lugo, S. R. E. Cardinalis, Hiſpanus, Theologus, Scholaſticus & Moralis,
Joannes Maldonatus, Hiſpanus, Scripturiſta.
Joannes Mariana, Hiſpanus, Hiſtoriographus.
Joannes Martinus, de Ripalda, Hiſpanus, Theologus Scholaſticus.
Joannes Martinonus, Gallus, Theologus Scholaſticus.
Joannes Mendez, Hiſpanus, Theologus.
Joannes de Moncada, Hiſpanus, Scripturiſta.
Joannes de Monte major, Hiſpanus, Theologus Moralis.
Joannes Morawsky, Polonus, Philoſophus, Theologus.
Joannes Nadaſy, Hungarus, Aſceta.
Joannes Nieſs, Germanus, Aſceta.
Joannes Ozorius, Hiſpanus, Concionator.
Joannes Paulus Oliva, Italus, Societatis JESU Generalis, Concionator, Scripturiſta.
Joannes Pelecyus, Germanus, Theologus.
Joannes Perſeus, Anglus, Theologus,
Joannes Petrus Maffæus, Italus, Hiſtoricus.
Joannes Philipæus, Gallus, Scripturiſta.
Joannes de Pina, Hiſpanus, Scripturiſta.
Joannes Polancus, Hiſpanus, Theologus Moralis, Aſceta.
Joannes Præpicitus, Belga, Theologus Scholaſticus.
Joannes Rho, Italus, Orator, Concionator.
Joannes de Ribera, Hiſpanus, Theologus Moralis.
Joannes Roberti, Belga, Scripturiſta, Poëta.
Joannes Roſenthal, Germanus, Concionator.
Joannes de Salas, Hiſpanus, Theologus Scholaſticus.
Joannes Stephanus Menochius, Italus, Scripturiſta.
Joannes Streinius, Germanus, Canoniſta.
Joannes Suffren, Germanus, Concionator.
Joannes Tanner, Bohemus, Hiſtoricus Sacer.
Joannes Terrentius, Germanus, Mathematicus.
Jodocus Andries, Belga Aſceta.
Jodocus Kedd, Germanus, Controverſi.
Joſephus Acoſta, Hiſpanus, Philoſophus Naturalis, & Moralis.
Joſephus Anchieta, Canarinus, Sacer Hiſtoricus, Catechiſticus.
Joſephus Auguſtinus, Italus, Theologus Scholaſticus.
Joſephus Blancanus, Italus, Mathematicus.
Joſephus Gibelinus, Gallus, Canoniſta, Theologus Moralis.

Joſephus Malovaletus, Gallus, Controverſiſta.
Joſephus Maria Requeſens, Italus, Theologus Scholaſticus.
Joſephus Olzina, Hiſpanus, Phyſicus, Orator.
Joſephus de Ordeau, Burgundus, Concionator.
Joſephus Pallizzius, Italus, Philoſophus.
Joſephus Raguſa, Italus, Theologus.
Joſephus Scammaca, Hiſpanus, Concionator.
Joſephus Simonis, Anglus, Tragœdus.
Joſephus Zaragoza, Hiſpanus, Mathematicus.
Julius Alenius, Italus, Sacer Hiſtoricus.
Julius Cæſar Bulengerus, Gallus, Hiſtoricus Antiquarius.
Julius Cæſar de la Coulture, Belga, Controverſiſta.
Julius Cæſar Deſtitus, Italus, Hiſtoricus, Poëta.
Julius Cæſar Recupitus, Italus, Theologus Scholaſticus, Poëta.
Julius Fatius, Italus, Aſceta.
Julius Fubigattus, Italus, Aſceta.
Julius Mazarinus, Italus, Concionator.
Julius Nigronius, Italus, Aſceta.
Laurentius Arturus Faunteus, Anglus, Controverſiſta.
Laurentius le Brun, Gallus, Poëta.
Laurentius Chriſogonus, Dalmata, Concionator.
Laurentius Forerus, Germanus, Controverſiſta.
Lazarus Cataneus, Italus, Orator, Poëta.
Leonardus Cinnamus, Italus, Orator, Poëta.
Leonardus Frizon, Gallus, Poëta.
Leonardus Garzonius, Italus, Scripturiſta.
Leonardus Leſſius Belga, Theologus Scholaſticus Moralis, Polemicus, Aſceticus.
Leonardus Penafiel, Hiſpano-Peruanus, Theologus Scholaſticus.
Leopoldus Mancinus, Germanus, Aſceta.
Lucas Pinellus, Italus, Aſceta.
Ludovicus de Alcazar, Hiſpanus, Scripturiſta.
Ludovicus Cellotius, Gallus, Poëta.
Ludovicus Mæratius, Gallus, Theologus Scholaſticus.
Ludovicus Maimbourg, Lotharingus Hiſtoricus, Concionator.
Ludovicus Molina, Hiſpanus, Theologus Scholaſticus.
Ludovicus de Palma, Hiſpanus, Aſceta
Ludovicus de Ponte, Hiſpanus, Aſceta
Ludovicus Richeomus, Gallus, Aſceta
Lucius Turrianus, ſive Torres, Hiſpanus, Theologus Scholaſticus, & Moralis.
Maginus Pagetius, Hiſpanus, Philoſophus.
Marius Bettinus, Italus, Mathematicus Poëta.
Martinus Antonius Delrio, Belga, Poëta, Phyſiologus, Scripturiſta.
Martinus Becanus, Belga, Theologus Speculativus, & Polemicus.
Martinus du Cygne, Belga, Rhetor Poëta, Hiſtoricus.

Martinus de Esparsa, Hispanus, Theologus Scholasticus.
Martinus L'hermitte, Belga, Historicus.
Martinus Hincza, Polonus, Asceta.
Martinus Martinius, Germanus, Cosmographus.
Martinus Perez, Hispanus, Theologus Scholasticus.
Martinus de Roa, Hispanus, Scripturista.
Martinus Smiglecius, Roxolanus, Dialecticus, Controversista.
Matthæus Bembus, Polonus, Controversista.
Matthæus de Moya, Hispanus, Theologus Moralis.
Matthæus Raderus, Germanus, Sacer Historicus.
Matthæus Riccius, Italus, Mathematicus, Cosmographus, Astronomus.
Matthias Sambar, Hungarus, Controversista.
Matthias Borrul, Hispanus, Theologus Scholasticus.
Matthias Casimirus Sarbievius, Polonus, Poëta, Concionator.
Matthias Faber, Germanus, Concionator.
Matthias Mairhovius, Germanus, Theologus.
Matthias de Sà, Lusitanus, Asceta.
Matthias Tanner, Bohemus, Sacer Historiographus.
Maximilianus Habbequius, Belga, Poëta Lyricus.
Maximilianus Sandæus, Belga, Theologus, Controversista, Orator, Asceta.
Maximilianus Shmid, Germanus, Asceta.
Melchior de la Cerda, Hispanus, Rhetor.
Melchior Cornæus, Germanus, Philosophus, Controversista.
Melchior Inchofer, Hungarus, Historicus Ecclesiasticus.
Metellus Caracciolus, Italus, Scripturista.
Michaël Alfornus, Anglus, Chronologus Ecclesiasticus.
Michaël de Almeida, Lusitanus, Concionator, Indicus.
Michaël de Avendano Estenaga, Hispanus, Theologus, Asceta.
Michaël Coyssardus, Gallus, Poëta, Orator, Asceta.
Michaël Eiselinus, Germanus, Theologus.
Michaël de Espinosa, Hispanus, Theologus Scholasticus.
Michaël Gomez, Hispanus, Theologus Scholasticus.
Michaël Pexenfelder, Germanus, Rhetor, Historicus Ecclesiasticus.
Michaël Radau, Prutenus, Orator.
Michaël Staudecher, Germanus, Concionator.
Michaël Vasquez, Hispanus, Theologus Scholasticus.
Mutius de Angelis, Italus, Philosophus Theologus.
Nicolaus Avancinus, Germanus, Orator, Poëta, Asceta.
Nicolaus Baldellus, Italus, Theologus Moralis.

Nicolaus Bobadilla, Hiſpanus, Scripturiſta.
Nicolaus Cabeus, Italus, Philoſophus.
Nicolaus Cauſſinus, Gallus, Rhetor, Tragædus, Aſceta.
Nicolaus Cichovius Polonus, Theologus, Controverſiſta.
Nicolaus Cuſanus, Germanus, Aſceta, Controverſiſta.
Nicolaus Elffen, Germanus, Aſceta.
Nicolaus Henardus, Lotharingus, Concionator.
Nicolaus Lancicius, Lithvanus, Aſceta.
Nicolaus Lombardus, Gallus, Scripturiſta.
Nicolaus Orlandinus, Italus, Hiſtoriographus.
Nicolaus de Sault, Gallus, Aſceta.
Nicolaus Serarius, Lotharingus, Theologus, Controverſiſta, Scripturiſta.
Nicolaus Suſius, Belga, Orator, Poëta.
Nicolaus Trigautius, Belga, Hiſtoriographus.
Nicolaus Zucchius, Italus, Philoſophus, Aſceta.
Octavianus de Tuſo, Italus, Scripturiſta.
Oddo de Comitibus, Italus, Rhetor, Philoſophus.
Odo Malcotius, Belga, Mathematicus.
Oliverius Bonartius, Belga, Scripturiſta.
Oſovaldus Kruger, Prutenus, Mathematicus.
Paulus de Barry, Gallus, Aſceta.
Paulus Caſatus, Italus, Mathematicus.
Paulus Comitolus, Italus, Theologus Moralis.
Paulus Guldinus, Germanus, Mathematicus.
Paulus Laymannus, Germanus, Theologus Moralis, Canoniſta.
Paulus Roſmer, Belga, Theologus Scholaſticus.
Paulus Segnerus, Italus, Aſceta.
Paulus Scherlogus, Hiſpanus, Scripturiſta.
Paulus Zechentner, Germanus, Aſceta.
Petrus de Abarca, Hiſpanus, Theologus.
Petrus Alois, Italus, Concionator, Poëta.
Petrus Angelus, Perſicus, Italus, Aſceta.
Petrus de Arrubal, Hiſpanus, Theologus Scholaſticus.
Petrus de Aviles, Hiſpanus, Theologus Scholaſticus.
Petrus Biverus, Hiſpanus, Concionator, Aſceta
Petrus Bobynet, Gallus, Mathematicus.
Petrus Bourdin, Gallus, Mathematicus.
Petrus de Brun, Gallus, Orator.
Petrus de Bugis, Belga, Theologus.
Petrus Cottonus, Gallus, Concionator, Controverſiſta.
Petrus Courcier, Gallus, Mathematicus.
Petrus Fonſeca, Luſitanus, Philoſophus
Petrus Franciſcus Chiffletius, Gallus, Chronologus.
Petrus Gaultruche, Gallus, Philoſophus, Mathematicus, Poëta.
Petrus Gorſius, Gallus, Aſceta.
Petrus Haloix, Belga, Sacer Hiſtoriographus.
Petrus Hamerius, Belga, Concionator
Petrus Hurtadus, de Mendoza, Hiſpanus, Theologus Scholaſticus.

Petru

Petrus Jarricus, Gallus, Historicus.
Petrus Joannes Perpinianus, Hispanus, Orator.
Petrus Josset, Gallus, Historiographus.
Petrus Justinellus, Italus, Asceta.
Petrus Labbe, Gallus, Rhetor, Poëta.
Petrus Ludovicus, Hispanus, Theologus Scholasticus.
Petrus Mambrun, Gallus, Poëta.
Petrus Maucorps, Gallus, Theologus, Scripturista.
Petrus Morales, Hispanus, Scripturista.
Petrus le Moyne, Gallus, Orator, Asceta.
Petrus Oxea, Hispanus, Theologus Scholasticus, & Moralis.
Petrus de Onnate, Hispanus, Theolologus Moralis.
Petrus D'outreman, Belga, Historiographus.
Petrus Pazmannus, S. R. E. Cardinalis, Hungarus, Concionator, Controversista.
Petrus Possinus, Gallus, Historicus, Græcorum Authorum Interpres.
Petrus Redanus, Hispanus, Scripturista.
Petrus Ribaideneira, Hispanus, Historiographus Sacer.
Petrus de Salas, Hispanus, Rhetor Poëta.
Petrus Sanctius, Hispanus, Sacer Historiographus.
Petrus Skarga, Polonus, Concionator, Controversista.
Petrus Taffinus, Belga, Historiographus.
Petrus Talbottus, Hibernus, Controversista.
Petrus Thyrræus, Germanus, Phisiologus, Controversista.

Petrus Wadingus, Hibernus, Theologus Scholasticus, & Moralis, Poëta.
Philippus Alegambe, Belga, Sacer Historicus.
Philippus Bebeus Belga, Asceta, Poëta.
Philippus de Berlaymont, Belga, Asceta.
Philippus Brietius, Gallus, Geographus, Chronologus.
Philippus Kiselius, Germanus, Concionator.
Philippus Labbe, Gallus, Historicus, Chronologus, Poëta.
Philippus D'outremam, Gallus, Asceta.
Philippus de Triev, Belga, Philosophus, Dialecticus.
Richardus Archdekin, Hibernus, Theologus, Polemicus.
Richardus Lyncæus, Hibernus, Philosophus, Theologus.
Robertus Bellarminus, S.R.E. Cardinalis, Italus, Theologus, Polemicus, Asceta, Scripturista, Concionator.
Robertus de Nobilibus, Italus, Asceta.
Robertus Personius, Anglus, Theologus, Polemicus, Sacer Poëta.
Rodericus de Arriaga, Hispanus, Philosophus, Theologus.
Scipio Scambata, Italus, Asceta.
Sebastianus de Ursis, Italus, Mathematicus.
Sebastianus Barradius, Lusitanus, Scripturista.
Sebastianus Gonzalez, Lusitanus, Historicus.
Sebastianus Hejssius, Germanus, Theologus, Polemicus.
Sebastianus Izquierdo, Hispanus, Theologus Scholasticus, Asceta.

Sfortia Pallavicinus, S.R.E. Cardinalis, Italus, Theologus, Historicus.
Sidronius Hosschius, Belga, Poëta.
Sigismundus Lauxmin, Polonus, Rhetor, Controversista.
Sylvester Noritius, Anglus, Controversista.
Sylvester Petrasancta, Italus, Theologus, Polemicus.
Simon Waggnereckius, Germanus, Græcorum Authorum Interpres.
Stanislaus Grodicius, Polonus, Concionator, Controversista.
Stanislaus Warszawicius, Polonus Historicus.
Stephanus Arator, sive Szanto: Hungarus, Controversista.
Stephanus Audebertus, Gallus, Controversista.
Stephanus Baunij, Gallus, Theologus Moralis.
Stephanus Binetus, Gallus, Sacer Historiographus.
Stephanus Fagundez, Lusitanus, Theologus Moralis.
Stephanus Moquojus, Gallus, Theologus, Polemicus.
Stephanus Natalis, Gallus, Philosophus, Physiologus,
Stephanus Tuccius, Italus, Chronologus, Theologus.
Tarquinjus Gallutius, Italus, Orator, Poëta.
Theodorus Baeck, Germanus, Mathematicus.
Theodorus Moretus, Belga, Mathematicus, Asceta.
Theodorus PELTANUS, Belga, Theologus, Interpres Græcorum Authorum.
Theophilus Bernardinus, Gallus, Asceta.
Theophilus Raynaudus, Gallus, Theologus Naturalis, Moralis, Asceticus, Polemicus.
Thomas Bisdomini, Italus, Philosophus, Theologus Moralis.
Thomas le Blanc, Gallus, Interpres Scripturæ Sacræ.
Thomas Comptonus, Anglus, Philosophus, Theologus Scholasticus.
Thomas Gonzalez, Hispanus, Rhetor, Poëta.
Thomas de Ituren, Hispanus, Theologus Scholasticus,
Thomas Masbutius, Italus, Asceta, Sacer Historicus.
Thomas Mlodzianowsky, Polonus, Philosophus, Theologus.
Thomas Reina, Italus, Concionator.
Thomas Sanchez, Hispanus, Theologus Moralis.
Thomas Tamburinus, Italus, Theologus Moralis.
Thomas Worthingnonus, Anglus, Controversista.
Tobias Lohner, Germanus, Theologus, Asceticus, & Ecclesiasticus.
Valentinus Blatowicz, Lithvanus, Poëta.
Valentinus de Herice, Hispanus, Theologus Scholasticus.
Valerius Reginaldus, Burgundus, Theologus Moralis.
Vincentius Brunus, Italus Asceta.
Vincentius Carafa, Societatis JESU Generalis, Italus, Asceta.

Vincentius Baleftrierius, Italus, Concionator.

Vincentius Filliucius, Italus, Theologus Moralis.

Wenceslaus Schwertfer, Germanus, Poëta, Afceta.

Zacharias Trinkellius, Hungarus, Afceta.

Finis Scriptorum Societatis JESU, non omnium, fed præcipuorum duntaxat, & quidem folùm ad Annum Chrifti, 1675.

CATALOGUS V.

Non defuerunt hoc quoque Sæculo in Ecclefia plurimæ perfonæ, Sanctitate infignes, fed quia harum Beatificatio, vel Canonizatio, non dum eft à Sancta Sede Romana declarata, ideo ijs prætermiffis, appono hîc duntaxat, eorum Numerum, qui ex fola Societate JESU, hôc & priore Sæculo, Martyrium fubjerunt, & Veritatem Fidei Catholicæ, morte & fanguine fuo, teftati funt, in omnibus quatuor Orbis partibus, Ordine Alphabetico, eosdem recenfendo:

In Europa.

P. Alexander Briantus, Anglus, Londini in Anglia. 1581.

Andreas Martini Franco, Rubeaci in Germania. 1634.

P. Arnoldus à Boëcop, Belga, in Germania. 1622.

Blafius Schelling, Bavarus, Eberfpergæ, in Germania. 1632.

P. Briantus Cansfeldus, Anglus, Eboraci, in Anglia. 1643.

P. Chriftophorus Spotecus, Polonus, Stocholmiæ, in Suecia. 1601.

Curbertus Prefcottius, Anglus, Londini, in Anglia. 1647.

Dominicus Colinus, Hibernus, Corkæ, in Hibernia. 1602.

P. Edmundus Aroufmithæus, Anglus, Lancaftriæ, in Anglia. 1628.

P. Edmundus Campianus, Anglus, Londini, in Anglia. 1581.

P. Edmundus Donatus, Hibernus, Corciagiæ, in Hibernia. 1580.

P. Edvardus Oldcornus, Anglus, Vigorniæ, in Anglia. 1606

P. Emmanuel Fernandez, Afer, Eboræ, in Lufitania. 1564.

Emmanuel Neri, Italus, Claudiopoli, in Tranfylvania. 1603.

P. Francifcus Pages, Anglus, Londini, in Anglia. 1602.

P. Geraldus Paëfman, Belga, Trajecti ad Mofam, in Belgio. 1638.

P. Godefridus Thelen, Germanus, Caubæ, in Germania. 1620.

P. Gvilielmus Boytonus, Hibernus, in Hibernia. 1647.

Gvilielmus Saltemochius, Gallus, Albenaci, in Gallia. 1593.

P. Henricus Garnettus, Anglus, Londini, in Anglia. 1606.

P. Henricus Morfæus, Anglus, Londini, in Anglia. 1645.

P. Henricus Walponus, Anglus, Eboraci, in Anglia. 1595.

P. Hervæus Malvesius, Gallus, Cleraci, in Gallia. 1622.
P. Hieremias Fischer, Boëmus, in Silesia. 1634.
P. Jacobus Salesius, Gallus, Albenaci in Gallia. 1593.
P. Joannes Arnoldi, Westphalus, Visselhofdæ, in Germania. 1631.
P. Joannes Bathæus, Hibernus, Pontani, in Hibernia. 1649.
P. Joannes Boddens, Belga, Trajecti, ad Mosam. 1638.
P. Joannes Cornelius, Anglus, Dorcestriæ, in Anglia. 1594.
Joannes Esto, Polonus, Stocholmiæ, in Svecia. 1601.
P. Joannes la Garde, Gallus, S. Riani in Gallia. 1622.
P. Joannes Grossus, Anglus, Lincolniæ in Anglia. 1645.
P. Joannes Lelesy, Hungarus, intoxicatus veneno, in Transylvania. 1588.
P. Joannes Meagh, Hibernus, ad Guttenbergam, in Boemia. 1639.
P. Joannes Ogilbæus, Scotus, Glasci, in Scotia. 1615.
P. Joannes Sandæus, Belga, prope Wepstadium, ad Rhenum. 1622.
P. Joannes Vorthingtonus, Anglus, in Anglia. 1652.
P. Jodocus Majering, Westphalus, Rubeaci, in Germania. 1634.
P. Laurentius Everardi, Belga, in Belgio. 1600.
P. Laurentius Passokius, Silesius, ad Lipsiam, in Germania. 1642.
P. Martinus Gutierrez, Hispanus, Cardeliaci, in Gallia. 1573.
P. Martinus Laterna, Polonus, in mari Balthico. 1598.
Martinus Ignatius, Silesius, ad Guttenbergam, in Boëmia. 1639.
P. Matthæus Grimes, Gallus, Londini, in Anglia. 1650.
P. Matthias Cramerus, Boëmus, ad Lipsiam, in Germania 1642.
P. Matthæus Burnatius, Silesius, prope Rovenszkum, in Boëmia.
Matthias Vitriarius, Lithvanus, Stocholmiæ, in Svecia. 1601.
P. Melchior Grodecius, Silesius, Cassoviæ, in Hungaria. 1619.
Nicolaus Krziwozanziewicz, Lithvanus, Stocholmiæ, in Svecia 1601.
Nicolaus Odoënus, Anglus, Londini, in Anglia. 1606.
P. Ottho Campensis, Hollandus, in Belgio. 1600.
P. Petrus Buzelinus, Belga, in Belgio. 1600.
P. Petrus Michaël, Germanus, Moguntiæ, in Germania. 1595.
P. Petrus Venustus, Helvetus, Bibonæ, in Sicilia. 1564.
P. Petrus Wricthus, Anglus, Londini, in Anglia. 1651.
Philippus Nottin, Belga, Trajecti ad Mosam. 1638.
P. Richardus Bradlæus, Anglus, Marchestriæ in Anglia. 1645.
P. Robertus Netervillius, Hibernus, Pontani, in Hibernia. 1649.
P. Robertus Southuvellus, Anglus, Londini, in Anglia. 1595.
P. Rogerius Filkockius, Anglus, Londini, in Anglia. 1601.

P. Ru-

P. Rudolphus Corbæus, Hibernus, Londini, in Anglia. 1644.
P. Stephanus Pongracz, Hungarus, Cassoviæ, in Hungaria 1619.
P. Theodorus Rifwig, Belga, Neomagi, in Belgio. 1625.
P. Thomas Cottamus, Anglus, Londini, in Anglia. 1582.
P. Thomas Garnettus, Anglus, Londini, in Anglia. 1608.
P. Thomas Hollandus, Anglus, Londini, in Anglia. 1642.
P. Thomas Mettamus, Anglus, Visbici, in Anglia. 1592.
Wenceslaus Trnoſska, Moravus, ad Guttenbergam. 1639.
P. Joannes Simonides, Hungarus, in Hungaria. 1683.
P. Guilielmus Irlandus, Anglus, prope Londin. ad Tybourn, in Anglia. 1678.
P. Thomas Harcottus, Angliæ Provincialis, prope Londinum ad Tybourn, in Anglia. 1679.
P. Guilielmus Waringus, alias Barrous, Anglus, prope Londinum ad Tybourn, in Anglia. 1679.
P. Antonius Turnerus Anglus, prope Londinum ad Tybourn, in Anglia. 1679.
P. Joannes Fenoicus, Anglus, prope Londin. ad Tybourn, in Anglia. 1679.
P. Joannes Gavanus, Anglus, prope Londinum ad Tybourn, in Anglia. 1679.
P. Philippus Evanus, Anglus Cardiffæ, in Anglia. 1679.
P. Carolus Bakerus, aliàs David Ludovici, Britannus, Iskæ, in Anglia. 1679.
P. Edvardus Harvæus, Anglus fustibus & sclopis ad mortem contusus. 1678.
P. Thomas Morfordus, alias Dovuns Anglus, carceris ærumnis confectus in Anglia. 1678.
P. Humfredus Anglus Brunus, laboribus, & ærumnis confectus in Anglia. 1679.
P. Ignatius Pricius, Anglus ærumnis confectus, in Anglia. 1679.
P. Nicolaus Tempestus, in Carcere obijt in Anglia. 1679.
P. Franciscus Nevillus, aliàs Cottogus, ærumnis confectus in Anglia. 1679.
P. Franciscus Parkerus, Anglus, ærumnis confectus in Anglia. 1679.
P. Guilielmnus Harcottus, Anglus, confectus ærumnis Anglicis, in Hollandia obijt. 1679.
P. Thomas Jenisonus, Anglus, obijt in carcere Londinensi. 1679.
P. Richardus Laceus Anglus, Oxoniensis in carcere Londin. obijt. 1680.
P. Carolus Prichardus Anglus, Laboribus in Anglia confectus. 1680.
P. Franciscus Simonis, aliàs Bruningus, laboribus confectus in Anglia. 1680.
P. Guielmus Atkins, Anglus, jam octogenario major, sub prætextu perduellionis condemnatus, obijt in carcere. 1681.

Africa.

P. Abrahamus Georgius Syrus, in Africa. 1595.
Alexius Delgadus, Lusitanus, in itinere Brasilico. 1570.
Alphonsus Fernandez, Lusitanus, ad Insulam Tertiam. 1571.
Alphonsus Vaena, Hispanus, in itinere Brasilico 1570.
Alvarus Mendez, Lusitanus, in itinere Brasilico. 1570.
Andreas Gonzalez, Lusitanus, in itinere Brasilico. 1570.
P. Andreas Gvaldanez, Hispanus, Mazvæ in Æthiopia. 1562.
Andreas Pais, Lusitanus, in itinere Brasilico. 1571.
Antonius Correa, Lusitanus, in itinere Brasilico. 1570.
Antonius Fernandez, Lusitanus, in itinere Brasilico. 1570.
Antonius Svarez, Lusitanus, in itinere Brasilico. 1570.
P. Apollinaris de Almeida, Lusitanus, Oinadegæ, in Æthyopia. 1638.
P. Benedictus de Castro, Lusitanus, in itinere Brasilico. 1570.
P. Bernardus Nugveira, Lusitanus, in Æthyopia. 1653.
P. Bernardus Pereira, Lusitanus, in Æthyopia. 1625.
P. Blasius Ribera, Lusitanus, in itinere Brasilico. 1570.
P. Brunus à Sancta Cruce, Italus, in Æthyopia. 1640.
P. Didacus de Andrada, Lusitanus, in itinere Brasilico. 1570.
Didacus Carvalius, Lusitanus, in itinere Brasilico. 1570.
Dominicus Fernandez, Lusitanus, in itinere Brasilico. 1570.
Emmanuel Alvarus, Lusitanus, in itinere Brasilico. 1570.
Emmanuel Fernandez, Lusitanus, in itinere Brasilico. 1570.
Emmanuel Pajecus, Lusitanus, in itinere Brasilico. 1570.
Emmanuel Rodriquez, Lusitanus in itinere Brasilico. 1570.
Ferdinandus Sanchez, Hispanus, in itinere Brasilico. 1570.
Franciscus Alvarus, Lusitanus, in itinere Brasilico. 1570.
Franciscus de Castro, Lusitanus, ad Insulam Tertiam. 1571.
P. Franciscus Maccidus, Lusitanus, in Æthyopia. 1625.
Franciscus Magallianez, Lusitanus, in itinere Brasilico. 1570.
Franciscus Perez, Hispanus, in itinere Brasilico. 1570.
Franciscus Paulus, Lusitanus, ad Insulam Tertiam. 1571.
P. Franciscus Riberius, Lusitanus, in Africa. 1620.
P. Franciscus Rodriquez, Lusitanus, Ojnadegæ, in Æthyopia. 1638.
Gaspar Alvarez, Lusitanus, in itinere Brasilico. 1570.
Gaspar Goëz, Lusitanus, ad Insulam Tertiam. 1571.
P. Gaspar Paës, Lusitanus, in Æthyopia. 1635.

P. Gon-

P. Gonzalus Cardoſus, Luſitanus, in Æthyopia. 1574.

Gonſalvus Henriquez, Luſitanus, in itinere Braſilico. 1570.

P. Gonſalvus Sylveria, Luſitanus, Monomotapæ. 1561.

Gregorius Scribanus, in itinere Braſilico. 1570.

P. Hyacinthus Franciſci, Italus Ojnadegæ, in Æthyopia. 1638.

Jacobus Perez, Luſitanus, in itinere Braſilico. 1570.

P. Ignatius Azevedius, Luſitanus, in itinere Braſilico. 1570.

Joannes Baëza, Hiſpanus, in itinere Braſilico. 1570.

Joannes Fernandez Brachovenſis, Luſitanus, in itinere Braſilico. 1570.

Joannes Fernandez, Luſitanus, Ulyſſiponenſis, in itinere Braſilico. 1570.

Joannes à Sancto Martino, Hiſpanus, in itinere Braſilico. 1570.

Joannes Majorgo, Hiſpanus, in itinere Braſilico. 1570.

P. Joannes Pereira, Luſitanus, in Æthyopia. 1635.

Joannes Zaurus, Hiſpanus, in itinere Braſilico. 1570.

P. Ludovicus Cardeira, Luſitanus, in Ætyopia. 1640.

Ludovicus Correa, Luſitanus, in itinere Braſilico. 1570.

Marcus Caldeira, Luſitanus, in itinere Braſilico. 1670.

P. Mauritius Serpius, Luſitanus, in Africa. 1578.

Michaël Aragonius, Hiſpanus, a d Inſulam Tertiam. 1571.

Nicolaus Dinis, Luſitanus, in itinere Braſilico. 1570.

P. Petrus Diaz, Luſitanus in itinere Braſilico. 1571.

Petrus Diaz, Luſitanus, in itinere Braſilico. 1571.

Petrus Fernandius, Luſitanus, in itinere Braſilico. 1571.

Petrus Fonſeca, Luſitanus, in itinere Braſilico. 1570.

Petrus Fontorus, Luſitanus, in itinere Braſilico. 1570.

Petrus Nunnez, Hiſpanus, in itinere Braſilico. 1570.

Sanctus Joannes, Luſitanus, in itinere Braſilico. 1570.

Simon Acoſta, Luſitanus, in itinere Braſilico. 1570.

Simon Lopez, Luſitanus, in itinere Braſilico. 1570.

Stephanus Zurara, Cantaber, in itinere Braſilico. 1570.

Aſia.

P. Ægidius de Abreu, Luſitanus, Jacatræ in Java majore. 1622.

P. Albertus Meczinsky, Polonus, Nangaſachi in Japonia. 1643.

P. Alexander Lopez, Hiſpanus, Mindanai in India. 1655.

P. Alphonſus de Caſtro, Luſitanus, in Molucis. 1558.

P. Alphonſus Pacieccus, Hiſpanus, in India. 1583.

P. Amarus Moureira, Luſitanus, ad Goam, in India. 1639.

Ambro-

Ambrosius Fernandez, Lusitanus, Omuræ, in Japonia. 1620.
Andreas Sayto, Japon. 1614.
P. Antonius de Anacade, Lusitanus, Goæ in India. 1634.
P. Antonius Capecius, Italus, Nangasachi, in Japonia. 1614.
P. Antonius Criminalis, Italus in India Orientali. 1549.
P. Antonius Critana, Hispanus, in mari Japonico. 1613.
P. Antonius Franciscus, Lusitanus, in India. 1583.
P. Antonius Iscida, Japon, Nangasachi, in Japonia. 1632.
Antonius Kiuni, Japon, Nangasachi, in Japonia. 1622.
P. Antonius Rubinus, Italus, Nangasachi, in Japonia. 1613.
P. Antonius Sociro, Lusitanus, in Indijs. 1637.
P. Antonius de Sonta, Lusitanus, Nangasachi, in Japonia. 1633.
P. Antonius Vasconcellus, Lusitanus, in India. 1633.
Augustinus Ota, Japon, Ixinescimæ, in Japonia. 1622.
P. Balthasar de Torres, Hispanus, Nangasachi in Japonia. 1626.
P. Bartholomæus Sanchez, Hispanus, in Philippinis Insulis. 1642.
P. Benedictus Fernandez, Lusitanus, Nangazachi, in Japonia. 1633.
P. Bernardinus Peccius, Italus, in Regno Jafana. 1628.
P. Camillus Constantius, Italus, Tabiæ, in Japonia. 1622.
P. Carolus Spinola, Italus, Nangasachi, in Japonia. 1622.
P. Christophorus Ferreira, Lusitanus, in Japonia. 1652.
Consalvus Fusai, Japon, Nangasachi in Japonia. 1622.
Damianus Fucaye, Japon, Nangasachi, in Japonia. 1633.
P. Didacus Carvallius, Lusitanus, Scenday, in Japonia. 1624.
P. Didacus de Morales, Hispanus, Nangasachi, in Japonia. 1643.
P. Didacus Yuki, Japon, Ozacæ, in Japonia. 1636.
Dionysius Fugixima, Japon, Nimabaræ, in Japonia. 1622.
Dionysius Jamamoto, Japon, Cocuræ, in Japonia. 1633.
P. Emmanuel Barretus, Lusitanus, in Japonia. 1633.
P. Emmanuel Borges, Lusitanus, Nangasachi, in Japonia. 1637.
Franciscus Aranea, Lusitanus, in India. 1582.
P. Franciscus Buldrinus, Italus, in Japonia. 1633.
P. Franciscus Carrion, Hispanus in Japonia. 1590.
P. Franciscus Lopez, Lusitanus, in mari Cocinensi. 1568.
P. Franciscus Marquez, Japon, Nangasachi, in Japonia. 1643.
Franciscus Martinez, Sina, Cantonæ, in Chinis. 1606.
Pater Franciscus de Mendoza, Lusitanus, in Philippina Insula Mindanao 1642.

P. Fran

P. Franciſcus Paciecus, Luſitanus, Nangaſachi, in Japonia. 1626.
P. Franciſcus Paliola, Italus, in Inſula Indiæ, Mindanno. 1648.
P. Gaſpar de Caſtro, Luſitanus, in Japonia. 1626.
Gaſpar Santamatſu, Japon, Nangaſachi in Japonia. 1626.
P. Georgius Kavvathal, Luſitanus, in India. 1592.
P. Georgius Fernandez, Luſitanus, in Java Inſula. 1580.
P. Gomes Damaralius, in Java Inſula. 1580.
P. Henricus Henriquez, cum Anonimo Socio, in Promontorio Comorino. 1555.
P. Hieronymus de Angelis, Italus, Iendi in Japonia. 1623.
P. Jacobus Grannonius, Italus, Scimabaræ, in Japonia. 1633.
B. Iacobus Giſay, Japon, Nangaſachi, in Japonia. 1593.
P. Jacobus de Meſquita, Luſitanus, in Japonia. 1614.
Jacobus Tacuſcina, Japon, Sciki, in Japonia. 1638.
P. Ignatius Fialko, Luſitanus, in Regno Mogor. 1633.
Ignatius Kindo, Japon, Nangaſachi, in Japonia. 1633.
P. Joannes Acoſta, Luſitanus, Nangaſachi, in Japonia. 1633.
P. Joannes Adamus, Italus, Nangaſachi, in Japonia. 1633.
P. Joannes Areſius, Italus, in Philippinis Inſulis. 1645.
P. Joannes de Baëza, Hiſpanus in Japonia. 1626.
P. Joannes del Carpio, Hiſpanus, in Inſulis Philippinis, Ogmuci. 1634.
Ioannes Hungocu, Japon, Nangaſachi, in Japonia. 1622.
P. Joannes de Fonſeca, Luſitanus, in Japonia. 1620.
B. Joannes de Goto, Japon, Nangaſachi, in Japonia. 1597.
Joannes Kider, Japon, Ximabaræ, in Japonia 1633.
P. Joannes Maceiadus, Afer ex Inſula Tertia, in Japonia, Omuræ. 1617.
P. Joannes Metella, Luſitanus, in Ceilano, Indiæ Orientalis Inſula. 1616.
P. Joannes Montiel, Italus, in Indijs. 1655.
Joannes Xamu, Japon, Fendi, in Japonia. 1633.
P. Joannes Zola, Italus, Nangaſachi, in Japonia. 1626.
P. Joſephus Furlanattus, Italus, Nangaſachi, in Japonia. 1692.
Joſephus Reomuy, Japon, Nangazachi, in Japonia. 1633.
P. Julianus Nacaura, Japon, Nangaſachi, in Japonia. 1633.
P. Julius Margicus, Italus, Siami, in India. 1630.
Leonardus Kimura, Japon, Nangaſachi in Japonia. 1619.
Ludovicus Caſucu, Japon, Cocuræ, in Japonia. 1633.
Ludovicus Cavarai, Japon, Nangaſachi, in Japonia. 1622.
Ludovicus Caſucu, Japon, Cocuræ, in Japonia. 1633.
P. Ludovicus Pelingottus, Luſitaus in Ceilano, Indiæ Orient. Inſula. 1616.

P. Mancius Firabajacci, Japon, in exilio Japonico. 1614.
Mancius Mizogveci, Japon, in exilio Japonico. 1614.
Mancius Taicicu, Japon, in exilio Japonico. 1614
P. Marcellus Maſtrillus, Italus, Nangaſachi, in Japonia. 1637
Matthæus Japon, Nangaſachi, in Japonia. 1633.
P. Matthæus de Couros, Luſitanus, in Japonia. 1633.
P. Matthæus Fernandez, Indus, in Regno Jaſanæ. 1628.
Matthias Sangá, Japon, in exilio Japonico. 1614.
P. Michaël Carvallius, Luſitanus, Omuræ in Japonia, 1624.
Michaël Xumbo, Japon, Nangaſachi, in Japonia. 1622.
Michaël Nacaſcima, Japon, in Japonia. 1628.
P. Michaël Pineda, Japon, Nangaſachi, in Japonia. 1633.
Michaël Tozo, Japon, Nangaſachi, in Japonia. 1626.
Nicolaus Tucunanga, Japon, Nangaſachi, in Japonia. 1633.
P. Nunnius Riberius, Luſitanus, in Molucis Inſulis. 1549.
B. Paulus Miki, Japon, Nangaſachi, in Japonia. 1597.
Paulus Rion, Japon, in exilio Japonico. 1614.
P. Paulus Saito, Japon, Nangaſachi, in Japonia. 1633.
Paulus Scinſuke, Japon, Nangaſachi, in Japonia. 1626.
Petrus Japon, Nangaſachi, in Japonia. 1633.
Pater Petrus Berna, Italus, in India. 1583.
P. Petrus Caſſoi, Japon, Jendi, in Japonia. 1639.
P. Petrus Muſcarenia, Luſitanus, in Inſulis Molucis. 1582.
P. Petrus Navarrus, Italus, Ximabaræ, in Japonia. 1622.
Petrus Unizvecha, Japon, Ximabaræ, in Japonia. 1626.
Petrus Rinkis, Japon, Nangaſachi, in Japonia. 1626.
Petrus Sambo, Japon, Nangaſachi, in Japonia. 1622.
P. Petrus de Zamora, Luſitanus, in India. 1639.
P. Rudolphus Aquaviva, Italus, in India 1683.
Sacerdotes duo Anonymi, in Inſulis Salſetis, Indiæ orientalis. 1554.
P. Sebaſtianus Kimura, Japon, Nangaſachi, in Japonia. 1622.
S. Sebaſtianus Vieira, Luſitanus, Jendi, in Japonia. 1634.
Quinque Socij Patris Sebaſtiani Vieiræ, Japones, Jendi, in Japonia. 1634.
Simon Jempo, Japon, Jendi in Japonia. 1623.
P. Sixtus Tocuum, Japon, Nangaſachi, in Japonia. 1633.
P. Theodorus Mantelo, Belga, in Japonia. 1593.
Thomas Axafoxi, Japon, Nangaſachi, in Japonia. 1622.
Thomas Niſciferus, Japon, Nangaſachi, in Japonia. 1633.

Tho-

Thomas Rivcan, Japon, Nangaſachi, in Japonia. 1633.
P. Thomas Tzugi, Japon, Nangaſachi, in Japonia.
Valentinus Alvarez, Luſitanus, in India. 1606.
Vincentius Caunus, Japon, Nangaſachi, in Japonia. 1626.
P. Vincentius Damianus, Italus, in Inſulis Philippinis. 1649.

America.

P. Alphonſus Rodriquez, Hiſpanus, in Paraquaria. 1628.
P. Antonius Bellavia, Italus, in Braſilia. 1633.
P. Antonius Daniel, Gallus, in nova Francia, 1648.
P. Antonius Lopez, Hiſpanus, in Peruvia, 1596.
P. Antonius Riparius, Italus, in Paraquavia. 1659.
P. Bernardus de Ciſneros, Hiſpanus, in nova Hiſpania. 1616.
P. Bernardus REVS, Hiſpanus, in Peru. 1629.
P. Carolus Garnier, Gallus, in nova Francia. 1649.
P. Chriſtophorus de Mendoza, Peruanus, in Paraquaria. 1635.
Chriſtophorus Rotundus, Hiſpanus, in Florida Inſula. 1571.
P. Cornelius Beudin, Belga, apud Taraumarenſes, in America. 1650.
P. Didacus de Alfaro, Peruanus, in Paraquaria. 1639.
Didacus de Montalvan, Mexicanus, in Regno Chilo. 1612.
P. Didacus de Oroſco, Hiſpanus, in nova Hiſpania. 1616.
P. Emmanuel Martinez, Luſitanus, in America, apud Varochios. 1632.
P. Ferdinandus Santaren, Hiſpanus, in nova Hiſpania. 1616.
P. Ferdinandus de Tovar, Hiſpanus, in nova Hiſpania. 1616.
P. Franciſcus Pintus, Afer, in Braſilia. 1608.
Fratres duo Annonymi, in Braſilia. 1555.
Gabriel Gomez, in nova Francia. 1649.
P. Gabriel Lallemandt, Gallus, in nova Francia.
Gabriel de Solis, Hiſpanus, in Florida Inſula. 1571.
P. Gaſpar Oſorius de Valderarum, Hiſpanus, in Paraquaria. 1639.
P. Gundiſalvus de Tapia, Hiſpanus, in Mexico. 1594.
P. Hieronymus de Moranta, Hiſpanus, in nova Hiſpania 1616.
P. Horatius de Vechi, Italus, in Regno Chilo. 1612.
P. Jacobus Baſile, Italus, apud Papigochos Indos in America. 1652.
P. Joannes de Brebene, Gallus, in nova Francia. 1649.
P. Joannes de Caſtillio, Hiſpanus, in Paraquaria. 1628.
P. Joannes de Fonte, in nova Hiſpania. 1616.

JacobusMendez,inFloridaInſula.1571.

P. Joannes de Segam, in Florida Inſula. 1571.

Joannes Sora, Luſitanus, in Braſilia. 1554.

P. Joannes de Valle, Hiſpanus, in nova Hiſpania.

P. Iſaacus Joquez, Gallus, apud Hiro naaos. 1646.

P. Julius Paſqualez, Italus, apud Varchios, in America. 1633.

P. Ludovicus de Alabes, Hiſpanus, in nova Hiſpania. 1616.

P. Ludovicus de Quires, Hiſpanus, in Florida Inſula. 1571.

P. Martinus de Aranda, Valderion Chilenſis, in Regno Chile. 1612.

Matthæus Fernandez, Indus, in Paraquaria. 1645.

P. Michaël de Urre, Hiſpanus, in Peruvia. 1597.

P. Natalis Chorbonet, Gallus, in nova Francia. 1645.

P. Petrus Corrue, Luſitanus, in Braſilia. 1554.

P. Petrus de Eſpinoſa, Hiſpanus, in Paraquaria. 1637.

P. Petrus de Linarez, Hiſpanus, in Florida Inſula. 1571.

P. Petrus Martinez, Hiſpanus, in Inſula Florida. 1566.

P. Petrus Romerus, Hiſpanus, in Paraquaria. 1645.

P. Raphaël Ferrer, Hiſpanus, in America. 1611.

Renatus Goupil, Gallus,

P. Rochus Gonzalez, Paraquarienſis, in Paraquaria. 1628.

Sanctius Savellius, Hiſpanus, in Florida Inſula. 1571.

CATALOGUS IV.

Eventuum Memorabilium, decimi ſeptimi Sæculi.

Raymundus de Pennaforti, à Clemente VIII. in Sanctorum numerum refertur. 1601.

Alba Regalis Turcis eripitur. 1602.

Rex Serræ leænæ, in India Orientali, ejusque liberi quatuor, ac duo Fratres, à Patre Balthazare Barreira Societatis JESU, baptizantur. 1606.

Sereniſſima Reſpublica Veneta, Sanctæ Sedi Apoſtolicæ reconciliatur. 1607

Franciſca Romana, in Catalogum Sanctorum adſcribitur, anno Chriſti. 1600

Conſtantinopolim, operâ Henerici IV. Regis Galliarum, Societas JESU inducitur. 1609.

Henricus IV. Rex Chriſtianiſſimus, à ſceleratiſſimo ſicario confoditur. 1601

Sereniſſimus Princeps Wolffgangus Wilhelmus, Dux Neoburgi, ejurato Luthero, Fidem Catholicam amplectitur. 1614.

Rebellio Boëmica ſopitur, & regnum illud hæreditario jure Auguſtiſſimæ Domui Auſtriacæ ſubjicitur. 1619.

Osmanes Imperator Turcarum, ad pacem ineundam à Polonis adigitur. 1621.

In Japonia quam plurimi pro Fide Catholica gloriosum Martyrium subeunt.

Andreas Corsinus Episcopus Fessulanus, ab Urbano VIII. in numerum Sanctorum refertur. 1629.

Suecicum Bellum in Germania, quòd deinde annis 30. duravit exoritur. 1630.

Pax inter Hispaniæ Regem, & Hollandos post 80. annorum Bellum concluditur. 1647.

Carolus Stwardus Angliæ Rex, à proprijs subditis publico supplicio afficitur. 1649.

Christina Regina Sueciæ relicto regno Fidem Catholicam amplectitur, & Romam proficiscitur. 1655.

Societas JESU ad statum Venetum honorificentissimè reducitur. 1658.

Vienna à 200. millibus Turcarum obsidetur, & hostis à confœderatis Principibus, cum ingenti strage, & ignominia ab obsidione pellitur. 1683.

Pestilentissima Doctrina de Molinos, & Secta Quietistarum damnatur.

Buda Metropolis Ungariæ armatâ manu expugnatur, & tota ferè Ungaria à Tyrannide Turcarum eliberatur.

Christiani Principes turpiter, & inutil[illegible] maximis exercitibus, inter se pugnant, etiam durante bello Turcico.

Canonizatio quinque Sanctorum nempe: Cajetani Thienei, Philippi Benitij, Francisci Borgia, Ludovici Bertrandi, & Rosæ Limensis, à Clemente X. & quinque aliorum, videlicet: Laurentij Justiniani Venetiorum Proto-Patriarchæ, Joannis à S. Facundo Augustiniani, Joannis Capistrani, & Pasqualis Baylon, Ordinis Franciscani, ac Joannis DEI, Fratrum Misericordiæ Fundatoris magna celebritate Romæ peragitur.

In Regnis Sinarum Fides Catholica à Patribus Societatis introducta mirè propagatur.

In Japonia dira persecutio contra Christianos excitatur, & continuatur.

FINIS.

VI. SYNOPSIS
Seu
EPITOME CHRONOLOGICA.
Rerum Memorabilium, quæ in Pannonia contigerunt, ante adventum Hungarorum in eandem.

PAnnoniæ nomen latiùs patebat olim, quam hodie (quo nomine censetur nunc illa solùm pars, quam complectitur Hungaria) continebat siquidem insuper eam partem Norici quæ nunc est pars Orientalis Archiducatûs Austriæ, & major pars Styriæ, Carnioliæ, & Vindorum Marchiæ ac Sclavoniæ, atque hic tractus terræ nuncupabatur prima, seu Superior Pannonia. Secunda verò, seu inferior Pannonia, extendebatur ad Taurunum usque, quod nunc est *Belgradum*, seu *Alba Græca*, vel saltem hæc ex Tauruni excisi excrevit ruderibus: Subdivisa postmodum fuit variè, nempe: in Pannoniam Cibaliensem, seu Bubaliam, sic dictam à Cibali Urbe, quæ & Bubalis appellabatur, (ubi nunc est Walpo Civitas Sclavoniæ, ad amnem cognominem versùs Dravum) dein in Pannoniam Ripensem, seu Saviam juxta Fluvium Savum extensam (ubi hodie est Sclavonia, & pars borealis Croatiæ) tum in Pannoniam Sirmiensem circa Sirmium Urbem: demum in Panoniam Volcæam seu Valeriam, quæ juxta Danubium fluvium ad ortum & Valenam, paludem (quæ nunc Balaton dicitur) interjacebat. E contrario verò posthac Hungariæ accessit terra Jazigum Mitanestarum, Dalmatia, Servia, Bosnia, Bulgaria, & Dacia, (ubi nunc est Transylvania, Valachia, & Moldavia,) quamvis jam indiscriminatim Hungaria nuncupatur etiam Pannonia, & vicissim. Quinam autem fuerint Pannoniæ Incolæ, ante Hungarorum in eam adventum, vide Dissertationem quartam Partis primæ Decadis secundæ hujus Operis. §. V. Num 7. Ubi & res memorabiles Pannonum (in quantum ex tenebris illorum Sæculorum erui poterant) leviter attinguntur, usque ad *Augusti* Imperatoris tempora, sub quo primum Pannonia Romano Imperio fuit adjecta. Unde hanc

anc præſentem Synopſim Chronologicam, ſolùm ab *Auguſti* temporibus, per eriem Annorum Chriſti, usque ad ingreſſum Hungarorum in Pannoniam breiter deducemus.

Anno igitur Chriſti 1. exiverat ab Auguſto edictum, ut conſcriberetur otus Mundus Romano Imperio ſubjectus, quod tamen in Pannoniam non exendebatur, utpote nec dum Imperio Romano ſubjectam.

2. Auguſtus Imperator ſubdividit Herodis Ditiones in Tetrarchias, ſubliviſurus poſtmodum, ſaltem per ſuos Succeſſores, & Pannoniam in plures artes.

3. Romæ Matris DEUM ædes incenditur, cùm commoraretur Mater DEI in Nazareth, futura ſuis temporibus Patrona Pannoniæ.

4. Auguſtus Cæſar Tiberium in Succeſſorem adoptat (per quem dein Pannoniam Juris Imperij Romani effecit) eúmque in Germaniam, & fines Pannoniæ cum exercitu expedit.

5. Tiberius in Germania rem proſperè agit, ſoloque jam Nomine, qui priùs armis erat, formidabilis fit, non ſolùm Germanis, ſed & vicinis Pannoijs.

6. Marobaudus Marcomannus, accitis in Societatem belli Pannonijs, & Dalmatis, non ſolùm armis Romanorum reſiſtit, ſed & ipſi Italiæ prædabundus mininet.

7. Tiberius ſuſpectus eſſe Auguſto incipit, quaſi de induſtria bellum um Marcomannis, Pannonijs, & Dalmatis protraheret. Mittitur proinde ab o in Pannoniam cum copijs Quæſtor *Germanicus*, qui mox *Macros* Gentem Dalmaticam prælió vincit, quò ſibi in liberas populationes in Pannoniam uſque, iam aperiret.

8. Dalmatæ & Pannonij, rerum inopiâ potiùs, quàm armis devicti, à Romanis pacem petunt.

9. Nec dum impetratâ à Dalmatis & Pannonijs apud Romanos, quam oſtulabant, pace, Romani cladem non modicam ab ijsdem accipiunt.

10. Tiberius Militarem Diſciplinam Romanorum in Germania reſtaurat, & magnam Germaniæ, & finibus Pannoniæ vaſtitatem inducit. Circa æc tempora Segeſtum & Sirmium Romani expugnant, & ſui Juris conſtiuunt.

11. Tiberius atque Germanicus easdem vaſtitates continuant.

12. Tiberius æquiparatur Auguſto in omnibus Provincijs & exercitibus, ita poſtulante Senatu, & aſſentiente ipſo Auguſto, ac de Pannonijs triumphum celebrare Romæ intendit, pro quo tamen tempus idoneum nec dum advenerat.

13. Au-

13. Augustus Cæsar Tiberio ob res præclarè contra Germanos, & Pannones gestas, in aliud decennium Tribunitiam potestatem concedit. Augustus decem Legiones sub finem vitæ suæ, Pannonijs imponit.

14. Augustus Imperator moritur, post cujus obitum Luna deficit, quâ Eclipsi Lunæ visâ, & auditâ morte Cæsaris Augusti, Pannonicæ Legiones tumultuantur, sedantur tamen à *Druso*, illuc à Romanis misso.

15. *Germanicus* junctis cum *Ceciano* copijs, Germanos, & Pannones terret, & Arminium capitalem Romanorum hostem fugere compellit.

16. Tiberius Cæsar ex invidia, *Germanicum*, ut Victoriarum ejus cursum interrumperet, ex Germania revocare, & in orientem ducere statuit.

17. Antequam *Germanicus* proficisceretur in Orientem, de *Cattis*, & *Cheruscis*, alijsque Germanicis populis magnificentissimum triumphum Romæ celebrat, & loco illius contra Illyricos & Pannones *Drusus* à Tiberio substituitur.

18. Germanicus dum Drusum Fratrem sibi contra Illyricos & Pannones successisse videt, consulatum init apud Nicopolim Achajæ Urbem.

19. *Arminius* Germanicæ & Pannonicæ libertatis contra Romanos vindex, à suis interficitur, anno ætatis trigesimo sexto. *Germanicus*, qui olim Exercitui Romano contra Pannones præerat, dum in oriente res ordinat, in morbum incidit, & moritur, non sine suspicione veneni sibi à Pisone dati.

20. Germanici cadaver Romam delatum, ingenti omnium luctu excipitur, *Piso* verò accusatus Romæ de morte illata *Germanico* ipsemet se jugulat.

21. Drusus à Tiberio ob res bene contra Pannones gestas secundum in consulatum assumitur. Tiberius Cæsar ineunte Anno in Campaniam secedit: & *Druso* Rempublicam Romanam gubernandam permittit. Thraces aliqui interim tumultuantur contra Romanos.

22. Juliâ Matre ægrotante & rogante, Tiberius Romam revertitur. Mutatur Tiberius ex optimo Principe in pessimum, operâ Sejani.

23. Drusus amor ille & Princeps populi, & jam Collega Imperij à Patre dictus, veneno, Sejani scelere, tollitur.

24. Romam Tyranide vexat Sejanus.

25. Pannonia hoc Anno, in Provinciam Romani Imperij redigitur.

26. Sejani audacia, & scelera crescunt in dies. Unde etiam

27. Agrippinæ Augustæ struens insidias, suspectum ei Tiberium reddit, quasi veneno eam tollere vellet. Quare cùm illa in convivio ab omni cibo abstineret, Cæsar eidem offensus, ipsam fame enecat.

28. Sejanus in amicos *Germanici* sævit.

29. Ju-

29. Julia, sive Livia Mater Tiberij Cæsaris moritur. Tiberius Cæsar in multos exercet tyrannidem, *Sejani* utique consilio, quem is maximis cumulat honoribus.

30. Tiberius Sejanum Consulem creat, & ferè parem sibi in Imperio facit.

31. Tiberius Cæsar Sejano offenditur, quem ut securiùs perderet, eum per literas Senatui accusat, à quo statim morti addicitur Sejanus, & carnificis manu cæditur, ejusdémque corpus unco raptatum in Tiberin, unà cum Liberis, Senatûs-consulto necatis proijcitur.

32. Romæ clades in Sejani amicos non nihil interrupta, rursus recrudescit. Ad custodiendos limites Romani Imperij duæ Legiones in Pannonia, duæ in Mœsia, duæ in Dalmatia à Romanis locantur.

33. Ob sævitiam Tiberij Cæsaris, non pauci ex primarijs viris Romanis ad voluntariam mortem sibi inferendam adiguntur.

34. S. Paulus ad fidem Christi convertitur, qui postmodum Illyrijs quóque prædicavit Evangelium.

35. Tiberius Cæsur fœdè in omnes grassatur, & ut occultet sua vitia, nequiorem se collegam, Cajum Caligulam adsciscit.

36. Tiberio ægrotanti Thrasyllus Mathematicus fictè prædicit vitam ad 10. annos, hac ratione volens multos morti subducere, alioquin jussu ipsius necandos.

37. Tiberius Imperator in Lucullana villa pulvillo suffocatus à Cajo, moritur, eidémque succedit ipsimet Cajus dictus *Caligula*, initio sui regiminis miræ liber. litatis & clementiæ speciem præferens, & simulans.

38. Cajus Imperator vitia, quæ hactenus subdolè texerat, palàm ostendit, & exinde in omnem libidinem & petulantiam se effundit. Mœsia & Noricum rediguntur in formam Provinciarum sub Cajo.

39. Cajus exhaustis per summam insaniam opibus, universas Romani Imperij Provincias, adeóque & Pannonias maximis exactionibus atterit.

40. Cajus ridiculam suscipit expeditionem, cùm enim in Gallijs ad Oceanum ingentem exercitum eduxisset, ad ejus littus machinas disponi jubet, quasi pugnaturus, & mox edicit, ut milites concilia atque ejusmodi maris purgamenta legerent, quibus se & cai itolium ditarent.

41. Cajus Caligula Imperator interfectis lectissimis viris Romanis, tam ex Equestri, quàm ex Senatorio Ordine, conjuratione Prætorianorum confossus 38. vulneribus, è medio tollitur. Locum ejus, in Inperio occupat Tiberius Claudius.

42. Totus Orbis Romanus ingenti laborat fame, quod malum etiam Pannonia experitur.

43. Sanctus Petrus Romam venit, ibíque Cathedram constituit, unde in omnes Romani Imperij Provincias, adeóque & in Pannoniam, mittere Discipulos ad fidem in Christum propagandam destinat.

44. Sanctus Petrus incipit mittere in Europæ Provincias Discipulos, & Episcopos.

45. Jussu Claudij Imperatoris censa sunt Romanorum Civium sex milliones & 940, millia.

46. Lunæ Ecclipsis totalis per universas Romani Imperij Provincias Die 13. Decembris.

47. Laureacùm nobilis & pervetusta Norici,ac dein Pannoniæ Civitas super Danubij & Anasi confluentem, missis à Principe Apostolorum Discipulis, qui Christum annunciarent, Evangelium suscipit. Cujus primus Episcopus censetur fuisse Laurentius, doctrinâ & sanctitate clarissimus.

48. Beatissima Virgo Dei Mater in Cœlum assumitur, in cujus rei memoriam postmodum festum Assumptionis sub Titulo Magnæ Dominæ celeberrimum evasit in Pannonia.

49. Claudius hoc anno Judæos Româ expellit, quibus cum & Petrus Hierosolymam venit. Agrippina Filia Germanici Neronis ex Domitio Mater, Claudio Imperatori Patruo suo nubit.

50. Vandinus Rex Sueciæ, spoliatus Regno à Jubellio Hirmundaro impetrat à Claudio ad excolendum cum suis agros in Pannonia teste Tacito. Item Nero adoptatur à Claudio Imperatore in Filium.

51. Neroni datur à Claudio virilis toga, Principatus Juventutis, & Proconsulare imperium extra urbem.

52. Claudius atroci Senatus-consulto Astrologos Judiciarios Italiâ pellit, quòd ex sideribus futura inquirerent, & multorum ambitum verificarent. Claudius Imperator Legiones Pannonicas minuit, aliò easdem è Pannonia evocando.

53. Nero Annos sedecim natus Octaviam ducit Uxorem, & cum ea quasi dotale accipit Imperium.

54. Claudius Imperator ab Uxore Agrippina veneno tollitur, succedente eidem Nerone.

55. Nero Claudium sumptuoso funere sepelit, & initio optima quæque de se Senatui, & populo pollicetur, vectigaliáque minuit, interim tamen *Britannicum* vetam Claudij stirpem clàm necat.

56. Nero, qui initio Imperij sui summam rerum Agrippinæ Matri ad promittebat, eandem hoc anno satellitio exutam in ordinem redigit, & ipsæ in omnem vitæ licentiam se se effundit.

57. Nero corruptus ab adulatoribus Aulicis suis, in omnem lasciviam ruit, adeo ut servili veste indutus noctibus grassaretur per urbem turpiter.

58. Nero Poppæam Sabinam, ejusdem meretricijs lenocinijs devictus deperit, ideóque Maritum ejusdem Othonem in Lusitaniam non tam procul hæc sejungantur ab invicem Præfectum mittit.

59. Ne-

59. Nero inſtigante Poppæâ Agrippinam Matrem ſolutili navi imponit, ut Oceano mergeretur, ſed periculum evadens ab eodem interimitur.

60. Sanctus Lucas Evangeliſta poſtquam Evangelizâſſet etiam Dalmatiæ, apud Patras Achajæ Martyrio coronatur. Sergius Galba Pannonijs præeſt.

61. Sub Tyrannide Neronis inſtar aliarum Provinciarum ingemiſcit Pannonia.

62. Nero Affranium Burchum, Præfectum Prætorij, magnum Reipublicæ virtutiſque columen, qui ſolus eundem à vitijs retrahebat, veneno tollit, & relegatâ Uxore Octaviâ in Inſulam, ibique occiſâ, Poppæam ducit in Uxorem.

63. Nero inter Equeſtrem ordinem & plebem de induſtria diſſenſionis anſam præbet, illorum loca ſedilibus hujus præponendo, in Pannonia verò Legiones adauget.

64. Nero Urbem Romanam, excidium Trojæ ſibi præſentari cupiens, ſuccendi varijs in partibus curat, quod poſtea crimen calumnioſè Chriſtianis imputat.

65. Nero ſubitanea iracundiâ ictu calcis Poppæam gravidam interimit. Et primam perſecutionem in Chriſtianos excitat.

66. Sancti Petrus & Paulus Romam redeunt, confirmaturi Chriſtianos à Nerone vexatos.

67. Sancti ijdem Apoſtoli juſſu Neronis Martyrio afficiuntur.

68. Nero à Senatu damnatus, & ab omnibus deſertus fugit ex urbe, atque ſubinde latebras mutans, tandem deſperatione adactus, ſe ipſum gladio tranſverberat. Titus Fabius Pannoniæ, Pompejus Syllanus Dalmatiæ præſunt.

69. Succedit Neroni Galba, qui Piſonem adoptat in Collegam Imperij, ſed Otho utrumque interficiens Imperium occupat, at victus poſt tres menſes à Vitellio ſe ipſum interimit.

70. Interim Veſpaſianus invitus licet, acclamatur Imperator à Militibus in Syria, qui proinde relictô contra Jeruſalem Tito Filio, Romam redit, cui mox plurimæ Legiones adhærent, ſed præſertim eæ, quæ erant in Mœſia & Pannonia, quarum Præfectus Antonius in Italia adversùs Vitellianos pugnans, eorum exercitum oppreſſerat ipſe vero Vitellio, ſæpius fugam captans, & ſe occultans, tandem inventus Carnificis manibus lentis ictibus interficitur.

71. Capitolium exuſtum reſtaurat Veſpaſianus, & eodem curru cum Tito Filio de Judæa triumphat, ac in Pannonia Legiones ſuperauget.

72. Ebioni & Cherintho Hæreſiarchis divinitatem Chriſti negantibus opponunt ſe S. Joannes Apoſtolus, & SS. Ignatius Martyr, ac Dionyſius, qui nefandus error poſt multa ſæcula traductus fuit etiam in Pannoniam per blaſphemos Arianos.

73. Tradunt nonnulli circa hoc tempus Andream Apoſtolum prædicâſſe Evangelium Ruſſis, ſeu Ruthenis (uti inter cæteros eſt Marcus Reguſcrus de Re-

gno Slavorum) quorum pars una postmodum sedem fixit in certis partibus Pannoniæ.

74 Addit Bucellinus circa hæc eadem tempora à Sancti Petri Discipulis tunc posita initia prædicationis Evangelij Germanis, cujus fama utique pervenit etiam ad Pannonias, Germaniæ finitimas.

75. Templum Pacis æternæ, à Vespasiano Imperatore Romæ extructum, hoc Anno spolijs Judæorum exornatur & dedicatur.

76. Hadrianus Imperator nascitur. Vespasianus sive ærarij inopiâ pressus, sive genio senum, avaritiâ correptus miras, eásque exoticas Pannonijs cæterísque Provincijs imponit exactiones, quæ ab ipso Tito Filio improbabantur.

77. Romæ hoc Anno, qui fuit nonus Vespasiani Imperatoris, tanta lues grassatur, ut dena hominum millia singulis diebus, per multas hebdomadas morerentur.

78. S. Linus summus Pontifex, primus Successor S. Petri Apostoli Martyrio afficitur, succedit eidem Cletus.

79. Vespasianus Imperator moritur, succedit eidem Titus Filius.

80. Urbs Romana trium noctium spatio magna ex parte conflagrat. Pannoniæ per Proconsules administrantur à Romanis.

81. Titus optimus Imperator, unde Deliciæ generis humani est dictus, è vivis decedit, succedit eidem Domitianus ejusdem Frater.

82. Domitianus initio imperij modestiam ac liberalitatem simulans, multa præclarè decernit.

83. 84. Domitianus facilitatem quam præ se tulerat, exuit, & crudeliter in multos desævit.

85. Domitianus multos Senatores Romanos in exilium mittit.

86. Domitianus Capitolium, quod Titi tempore iterum conflagraverat, magnificè restituendum curat.

87. Domitianus eò dementiæ prolabitur, ut Deum se dici voluerit, & Palladis Deæ filium.

88. Domitianus Daciam (ubi nunc est Transylvania, Moldavia, & Valachia) Romano Imperio subigere contendit, sed à Decebalo illius Rege fortiter reijcitur. Mox in Marcomannos & Cundo (hodie Moravos, & Silesitas) arma convertit, sed ab his victus, & fugatus mox cum Decebalo pacem init.

89. Domitianus reversus in Urbem ridiculum triumphum de Dacis agit, à quibus tamen repulsus ignominiosè fuerat. Romanis ipsis ejusdem insaniam potiùs quam pompam demirantibus.

90. Domitianus secundam in Christianos persecutionem excitat.

91. Cle-

91. Cletus Papa fit Martyr, ſuccedit eidem Clemens Romanus, Diſcipulus S. Petri, & in ordine quartus ſummus Pontifex.

92. Patiuntur plurimi pro fide Chriſtiana, & mortem glorioſam ſubeunt, etiam Auguſti Sanguinis. S. Joannes Evangeliſta & Apoſtolus cruciatus in dolio ferventis olei, inde purior, ac vegetior evadit. Id tamen alij ad ſequentem annum referunt.

93. Perſecutio inchoata à Domitiano, jam ab aliquot annis hoc anno potiſſimùm erumpit. Unde aliqui pro hoc anno ponunt ſecundæ perſecutionis ſub Domitiano initium. Illuſtrat hoc anno primus Conſulum Romanorum nomen fide Chriſti & Martyrio M. Anicius, cujus Poſteri poſt multa ſæcula facti ſunt Incolæ Pannoniæ, quos inter fuit etiam Frangepanorum Illuſtris Familia.

94. Domitianus Edictum ſuum anno priore factum, quo prohibebat novellationem vitium in Italia, & jubebat vineta vel ex integro, vel ex parte ſuccidi, in alijs Provincijs, adurget, cum ſummo detrimento Incolarum. An autem jam tunc fuerint Vineta etiam in Pannonia incertum eſt.

95. Domitianus jubet interfici omnes de ſtirpe David, ne Judæi ullum inde Regem ſperantes aliquid moliantur.

96. Domitianus ob ſummam crudelitatem, à conjuratis, multis vulneribus confoſſus, cæditur, & Coccius Nerva in Imperatorem eligitur.

97. Nerva omnes Statuas Domitiani everti jubet, ſibique ullas poni vetat; Accuſationes Chriſtianiſmi prohibet, augmentum tributorium pœnæ nomine abrogat, multáque alia laude digna præſtat, atque in Succeſſorem Imperij, neglectis propinquis ſuis M. Ulpium Trajanum, tunc Germaniæ & Pannoniæ Præfectum adoptat.

98. Nerva Imperator correptus febri in hortis Salluſtianis 6. Kalendas Februarij moritur, cùm imperâſſet anno uno, menſibus quatuor, diebus undecim, ſuccedit eidem Trajanus.

99. Trajanus Romam veniens, cum applauſu Senatûs, & populi excipitur, optimíque regiminis dat initia, prohibitis tamen Sodalitijs, Præfectis, ac Præſidibus Provinciarum, dat occaſionem in Chriſtianos ſæviendi.

100. Claudit hoc ſæculum beata mors S. Joannis Apoſtoli & Evangeliſtæ. S. Clemens Papa in Cherſoneſo Martyrio afficitur. Decebalus Rex Dacorum à Romanis deficit. Trajanus Legionem decimam tertiam ex prima Pannonia ad bellum Dacicum deputat, & in locum illius primam & ſecundas Adjutricem, in Pannoniam deducit.

101. Trajanus Imperator contra Decebalum Dacorum Regem proficiſcitur, eúmque devincit, ingenti tamen utrinque cæde, Decebalus verò ne Romam in triumphum duceretur, ipſe ſibi mortem adſciſcit. Theſauri tamen ejus ſunt inventi, licet eos in Sarvetiæ fluminis alveo (qui nunc Strol dicitur ab Incolis Hungaris, Iſtríque

Germanis, in parte meridionali Transylvaniæ, & in Merisum fluvium se exonerat, testibus Sambuco, & Lazio) defodisset.

102. Trajanus debellato Decebaldo, Danubium ponte lapideo jungit cujus nunc etiam vestigia extant.

103. Trajanus Daciam in Pannoniæ formam redigit, Coloniâ Zarmigethusâ, quæ Vlpia Trajana nominata est in eam deducta, & in tractu illo, qui nunc est inter Albam Juliam, & Cibinium collocatâ.

104. Trajanus bello Dacico confecto, & Deceballi capite allato (quod Romanis tantum voluptatis exhibuit, quantum ejus nomen priùs terroris incusserat) in urbem veniens, multarum gentium Legationes excipit.

105. Trajanus contra Armenos & Parthos, proficiscitur.

106. Trajanus subactâ Armeniâ, finitimos Reges sine certamine in deditionem accipit.

107. Trajanus in Oriente versans tertiam persecutionem in Christianos edicit.

108. Plurimi Christiani per Provincias Romani Imperij Martyrio afficiuntur.

109. 110. 111. 112. 113. 114. 115. 116. His Annis ubique sed præsertim in Oriente, ubi Trajanus morabatur, in Christianos atrocissimè sævit persecutio. Extremis tamen Imperij sui annis remittit aliquid à persecutione Trajanus, quod Syriæ Præses moneret: non se parem Occidendis, qui sponte se ad Martyrium offerrent.

117. Trajanus movens in Mesopotamiam, Hadriano in Syria relicto, apoplexiâ, & aquâ intercute laborans perlatus Selimuntem Ciliciæ, moritur quare eadem dicta est postea Trajanopolis. Succedit eidem in Imperio Ælius Hadrianus illius Nepos.

118. Hadrianus Imperator Romam venit, & tributa Fisco, aut ærario debita in annos 16. remittit, tabulis publicè crematis; indéque profectus in Mœsiam (ubi nunc est Servia & Bulgaria) cum Sarmatis & Roxdanis pacem componit. Persecutio quarta in Christianos ab Hadriano indicitur, vel potiùs Trajani continuatur.

119. Prædicta persecutione Evaristus Papa Martyrio coronatur, cui subrogatur Alexander ordine Septimus Pontifex, qui afflictæ Ecclesiæ providet.

120. Hadrianus Nicomediam & vicinas Urbes terræ motu eversas, publico sumptu restaurat, visitat Galliam, Germaniam, ac Britanniam, severè ubique inquirens in Provinciarum Præsides.

121. Hadrianus Britanniam visitans, murum 80. milliarium construi jubet, dividentem Romanos à Barbaris.

122. Hadrianus reversus ex Oriente, rursus Galliam, post Hispaniam lustrat, & securitati Provinciarum providet, Sævit interim in Italia persecutio.

123. Hadrianus in Orientem redit, & Parthorum motus colloquio solo componit, inde venit in Græciam, & Athenienses in ordinem redigit. Martyrum per urbem ingens numerus, totis urbibus se ad mortem offerentibus.

124. Hadrianus Hyeme Athenis transactâ Romam redit, sed antea eidem Quadratus Episcopus, & Aristides Philosophus Atheniensis Apologiam pro Christiana Religione porrigunt, quâ inflexus Hadrianus faciliorem se adversùs Christianos præbet.

125. Hadrianus visitat Africam, multáque beneficia Provincijs indulget.

126. 127. 128. Hadrianus redux, ex Africa Athenas sibi charissimas invisit, ibique exactâ alterâ jam Hyeme, in Asiam migrat, & Toparchas varios, Regésque, ac præcipuè Chosroëm Parthorum Regem ad amicitiam magnis beneficijs invitat, excessúsque Præsidum Provinciarum qua qua transit examinat, & corrigit, eósque pro meritis præmiat, vel punit.

129. Hadrianus venit in Syriam, eámque à Phoënicia separare conatur, ne Antiochia, cui infensus erat, tot Urbium & Provinciarum esset Metropolis; post Hierosolymas funditùs à Tito dirutas restaurare aggreditur.

130. Hadrianus circa Hierosolymam aliam Urbem extruit, quam Æliam Capitolinam nuncupat, adjuncto Jovis Capitolini templo, ubi olim Sanctum DEI Templum fuerat: Inde in Arabiam pergit, & Pelusiam veniens sepulchrum Pompeij magnificentiùs exstruit.

131. 132. 133. Judæi in Syria ob profanata Hyerosolymis ab Hadriano loca sacra, arma corripiunt, quâ occasione plurima millia eorum cæduntur.

134. 135. Judæis per omne Imperium Romanum rebellantibus Hadrianus opponit Julium Severum, qui multitudine eorum territus, non audet cum ijs aperto Marte congredi, sed singillatim lento bello at minore periculo, commeatu undique prohibito, varijsque stratagematibus usus, faméque edomitos intra triennium ita atterit, ut pauci ex hoc tumultu superstites manserint. Ac demum captâ *Bethire* & 50. arcibus munitissimis Judæorum funditus eversis, & in excursionibus per se, suósque cœsis 580. millibus, bello Judaico finem imponit.

136. Julius Severus confecto bello Judaico ad Bithyniam administrandam à Hadriano mittitur.

137. Dux Limitis Illyrici (ubi nunc Austria inferior) Consulari ejus Provinciæ Præsidi in partem laborum ab Hadriano assignatur. Hadrianus Imperator adoptat in Filium *Commodum Verum*, eúmque Ælium Verum Cæsarem appellat, qui statim Prætor factus, Pannonijs Dux & Rector præponitur.

138. Interea anni hujus exordio Ælius Verus Cæsar à Hadriano adoptatus, moritur, quare Hadrianus, ingravescente morbo sibi in successorem adoptat Antoninum Pium, atque eodem anno vivis decedit, cui statim Antoninus Pius succedit.

139. An-

139. Antoninus Pius Imperium à clementia, mansuetudine, & liberalitate feliciter auspicatur.

140. Persecutio sub Hadriano excitata per Apologiam S. Justini pro Christianitate Antonino Pio datam aliquantisper mitigatur.

141. Tranquillitate Antonini Pij Imperatoris fides Christiana propagatur, & usque ad Sarmatas, Dacos, Germanos, & Scythas profertur.

142. Nesciente Antonino nihilominus Præfecti Provinciarum in Christianos sæviunt.

143. Antoninus Imperator vetat legi libros Sibyllinos, eò quòd in illis Religio Christiana stabiliri videretur.

144. Romanum Imperium diversis cladibus affligitur, plerique existimarunt vindice DEO id fieri, ob tot Christianos necatos. Quare Antoninus timore perculsus, rescripto edito persecutionem cohibet.

145. 146. 147. 148. Temporibus Antonini Pij Imperatoris florent Viri in omnibus fere Disciplinis celeberrimi.

149. Tranquillitas orbis maxima dum Antoninus Pius non solùm exactiones prohibet, sed omnes ex suo adjuvat & sublevat.

150. S. Justinus alteram Apologiam pro Christianis tradit Antonino Pio Imperatori ejúsque adoptivis Filijs Marco & Lucio Philosophis Senatui deníque, & ipsi Populo Romano.

151. 152. Multa iterum funesta Romanis accidunt, ideóque iteratò Antoninus Imperator Decretum de non persequendis Christianis emittit.

153. 154. 155. Dum à persecutionibus quiescit Ecclesia, ejusdem unitatem Valentinus, & Cerdo, Hæresiarchæ perturbare conantur.

156. Hyginus Papa moritur Martyr, succedit eidem Pius Aquiliensis.

157. Pius Papa traditionem Apostolicam de celebrando Paschate Die Dominico, Decreto suo contra Judaizantes, & Quartadecimanos confirmat.

158. 159. 160. Multæ Nationes etiam remotissimæ æquitate Antonini Pij permotæ, depositis armis, se illius arbitrio submittunt.

161. Hoc anno Antoninus Imperator, rebus suis, & suorum bene dispositis, moritur. Succedunt eidem M. Aurelius Antoninus Philosophus, & Lucius Ælius Verus Antoninus.

162. M. Aurelius, Lucium Verum Collegam Imperij & Fratrem in Orientem mittit, qui in omnem intemperantiam effunditur, per suos tamen Legatos rem contra hostem feliciter agit.

163. 164. Persecutio in Christianos sub novis Imperatoribus rursus recrudescit.

165. Pius Papa Martyrio coronatur, eíque succedit Anicetus, Syrus.

166. Redit hoc anno confecto per suos Legatos bello Parthico, & Armeniâ subactâ, Lucius Verus, & ambo Imperatores Armenici & Parthici dicti, decreto Senatûs triumphant.

167. Marcomanni interim à Romanis deficiunt.

168. Ambo Imperatores ad bellum Marcomannicum magno aparatu se accingunt.

169. Inchoatur hoc anno bellum Marcomannicum, quibus multæ gentes (quas inter fuisse etiam vicinos Pannones est credibile) se adjungunt, & Romanis strenuè resistunt. Quæ causa fuit, ut ambo Imperatores compositis Illyrici rebus, Italiâque ita munitâ, ut nihil à Marcomannis erumpentibus timendum esset, Romam redeunt; dum interim Lucius Ælius Verus apoplexiâ tactus, in itinere moritur. Addunt tamen aliqui Marcomannos Imperatoribus obviam Legatos suos misisse, qui multorum defectionis deprecarentur veniam, sicque Imperatores Romam redire statuisse.

170. M. Aurelius ingentem undique contrahit pecuniam, pro Bello Marcomannico restaurando. Marcomanni vicissim ad sui defensionem adversùs Romanos strenuè se parant, & vicinos Populos, adeóque & Pannonios ad suas trahunt partes.

171. Variante Marte, pugnatur Romanos inter, & Marcomannos.

172. Marcus Aurelius Marcomannos & Jaziges in ipso Istri glacie adstricti transitu, vincit.

173. Marcus Aurelius deceptus ab impostore quodam Alexandro nomine, sibi victoriam de Marcomannis & Quadis pollicente, 20. millium suorum stragem accipit.

174. Marcus Aurelius à Marcomannis, Quadis, & vicinis alijs Populis, adeóque & Pannonijs cum toto suo exercitu circumclusus, & toto exercitu siti atque æstu penè enecto, jubet Christianos Legionis duodecimæ Melytenæ, precari DEUM suum, & implorare auxilium, quod frustra ab Idolis suis speraret. Illi flexis Genibus, statim impetrant copiosum imbrem, simulque grandinem, & fulmina contra hostes, sicque Imperator de ijsdem insignem reportat victoriam. Agnovit Imperator hanc gratiam à DEO Christianorum factam, uti ipsemet ad Senatum datis Litteris perscripsit. Unde etiam edicto cavit, ne deinceps quis, solo nomine Christianitatis accusaretur, imò sic accusantes jussit igne comburi. Addit autem Imperator in ijsdem Literis, se dum eas scriberet in media Germania fuisse, montibus undique conclusum: Unde aliqui putant hoc prælium in inferiori Pannonia, ubi nunc est Austria, contigisse.

175. Falso rumore sparso, quasi in hoc prælio M. Aurelius occubuisset,

Avidius Cassius in Oriente Imperium invadit, verùm veritate rei comperta de vita Cæsaris superstite, is â proprijs Militibus unà cum filio interimitur.

176. M. Aurelius Ægyptum & alias Provincias Orientis visitat, & L. Commodum filium sui Successorem in Imperio declarat. Pannonia inter Proconsulares Provincias Romanorum refertur.

177. Recrudescit hoc anno iterum in Christianos persecutio, quæ utcúnque Edicto Aureliani fuerat compressa. Marcus Aurelius rursus contra Marcomannos, Quados, Sarmatas, aliósque Populos ijsdem adhærentes, bellum triennale suscipit.

178. 179. 180. Marcus Aurelius triennio hoc, ita attrivit hostes Marcomannos & Quados, ut si superesset annus, eorum Regio in Provinciam convertenda videretur. Demum anno 180. moritur *Vintibonæ* (quæ nunc est Vienna) in Pannonia, inediâ voluntariâ accitâ sibi morte. Succedit eidem L. Commodus Antoninus, Filius.

181. *Commodus* Antoninus Romam redit, rebus utcúnque in Germania & Pannonia compositis, & de hostibus Marcomannis & Quadis triumphum instituit, quos tamen adhuc integros, & ultionem spirantes reliquerat.

182. 183. *Commodus* Imperator longe dispar parenti, vitæ suæ turpitudine, aulam Romamque defœdat.

184. 185. *Commodus* Imperator ob vitæ turpitudinem odium & contemptum Senatûs incurrit, qui proinde in eum conspirat, & ê medio tollere statuit.

186. Re hac patefactâ *Commodus* in Senatum & Cives sævit, & opulentissimos quosque vitâ privat.

187. Venalia omnia officia proponit *Commodus*, ita ut uno anno 25. Consules legerentur. Septimius Severus Proconsulari Imperio Pannonias regit.

188. 189. Commodus Imperator totum quantum se voluptatibus turpissimis tradit, prorsus omissâ cura Imperij

190. Commodus Imperator vult haberi, & dici Hercules Filius Jovis, unde Colosso aufert caput solis, suúmque substituit.

191. Commodus Imperator varia spectacula Romanis exhibet, plurimásque feras ipsemet ex theatro Sagittis, & hastis conficit.

192. Commodus Imperator dum Romam per summam dementiam incendere statuit, ac pleró sque Romanorum, etiam Senatorum, aliorúmque familiarum morti destinat, ab his præventus immisso Narcisso Athleta, cum quo luctari solitus erat, compressis faucibus strangulatur.

193. Ineunte hoc anno *Helvius Pertinax*, à Militibus invitus in Imperatorem

torem eligitur, & mox etiam à Senatu confirmatur, sed post dies 88. à Prætorianis Militibus confoditur Didij Juliani scelere; qui pactione pecuniariâ à Militibus imperium emit, sed populo invisus, Senatûs sententiâ post 65. dies sui imperij obtruncatur. Interim Septimius Severus in Pannonia Sabaria, Carnuti, à Militibus Imperator acclamatur: Et Piscenius Niger in Syria, ac Clodius Albinius in Britannia sibi Imperium usurpant. Sed Septimius Severus rerum potitur, oblatáque Cæsaris dignitate Albino, eundem sibi reconciliat, contra Piscenium verò ducit exercitum.

194. Piscenius Niger varijs prælijs à Severi exercitu victus tandem obtruncatur.

195. Severus Imperator Bizantinos Piscenij Nigri partes obstinatè defendentes obsidione vexat, Ducésque Nigri ac Tribunos occidi mandat.

196. Severus Imperator obsidionem Bizantij per suos Duces urget, ipse verò contra Barbaros Piscenij Nigri fautores bellum movet.

197. Severus Bizantinis ad deditionem post triennalem obsidionem adactis, libertatem & mœnia aufert, & in vilem quasi vicum redigit, ipse verò Romam cum triumpho redit, ac in itinere filium Busianum Cæsarem creat.

198. Severus Imperator in Galliam contra Albinum proficiscitur, à quo quidem primo conflictu vix non superatur, sed iterum ad Lugdunum majore contentione eundem aggressus, vincit, ac semineci caput abscindi curat, Româmque ovans regreditur.

199. Severus ex Senatûs-consulto Basianum Filium Imperij Collegam declarat.

200. Severus in Orientem profectus, Parthis Seleuciam & Babylonem ab Incolis desertas Urbes, adimit.

201. Severus in Ægyptum venit, atque hujus Regionis loca antiquis monumentis famosa percurrit.

202. Severus gravissimam persecutionem, quæ in ordine quinta nuncupatur, in Christianos excitat.

203. Severus Romam ex Ægypto rediens cum Filijs, de Parthis alijsque Nationibus, magnificè triumphat.

204. 205. Ludos Sæculares, Romanis cum Spectaculis, Severus Imperator exhibet.

206. Sublato & interfecto jussu Severi Imperatoris Plantiano summo Christianitatis hoste, & qui omnia apud Imperatorem poterat, ita ut videretur Imperatoris Imperator, Persecutio in Christianos magna ex parte mitigatur.

207. 208. Severus bellum in Britannos, qui fines transgressi Romanam

ditionem invaſerant, parat, ac poſt unà cum Filijs, & Exercitu eò proficiſcitur.

209. Severus Imperator Britannos repellit, & muro 130. milliarium, intra ſuos fines coërcet.

210. Severus Imperator Getam Filium præficit illi parti Britanniæ, quæ Romanis parebat, adhibitis illi prudentibus Conſiliarijs, alterum vero Filium Antoninum retinet ſecum, eíque bellicas expeditiones committit. Dacia & Pannonia adminiſtrantur per diverſos Præſides Romanos.

211. Severus Imperator moritur Eboraci in Britannia, ſuccedunt eidem Filij Antoninus & Geta, alter alteri inſidiantes, qui redeuntes ex Britannia, deferunt ſecum cineres Parentis Romam.

212. Antoninus Imperator, dictus Caracalla à veſtis genere quam Romano Populo dedit, Getam Fratrem, in ipſo gremio Matris interficit, ac dein in ejus fautores crudeliſſimè ſævit.

213. 214. Antoninus Imperator ad Iſtrum, & in ſeptemtrionales partes proficiſcitur, eásque Regiones perluſtrat.

215. Antoninus Antiochiam venit, ibíque parum moratus Alexandriam properat, multóſque ex Alexandrinis, eò quòd aliquando malè de ipſo locuti fuerint, per ſuos milites occidi curat.

216. Antoninus Imperator Antiochiâ movet in Parthos, & ab eorum Rege callidè Filiam ſibi petit in Uxorem, quo ſub doloſo prætextu pacificè admiſſus in Provinciam, eandem ex improviſo aggreditur, vaſtat, ac exſpoliat.

217. Antoninus Imperator, juſſu Opilij Macrini Præfecti Prætorij à Martiali Centurione interficitur, & Macrinus pollicitationibus impetrat à militibus Imperium, ac Diadumenum Filium, ſtatim in Collegam Imperij ſibi aſſumit.

218. Macrinus unà cum Diadumeno Filio occiditur à Militibus, ſuccedit eidem Heliogabalus, aliàs dictus Sardanapalus.

219. 220. 221. Heliogabalus Romam venit, & luxurioſâ, ac impuriſſimâ vitâ urbem contaminat. Interim tamen adoptat Alexandrum Mammææ Filium, Patruelem ſuum, eúmque Cæſarem appellat. Interea Dacia & Pannonia unà cum reliquis Romani Imperij Provincijs incuriâ Imperatoris plurimùm labefactantur.

222. Heliogabalus ob nefandas turpitudines omnibus inviſus, militari tumultu, unà cum Matre occiditur. Cui ſuccedit Alexander, à Mammæa Matre ſanctè inſtitutus, ac educatus.

223. 224. Præclara dat Alexander Imperij ſui initia, ſæpiùs illud Chriſtianum axioma interans: Quod tibi non vis fieri, alteri ne feceris.

225. Alexander labefactatam à suis Antecessoribus Rempublicam, salutaribus Legibus instituit.

226. Alexander Thermas Romæ ædificat, de suo Nomine Alexandrinas dictas.

227. 228. Alexander Imperator optimè de re Christiana sentiens, totus est in libidine, alijsque vitijs ex urbe profligandis.

229, 230. Nihil Alexandro chariùs pace, qui proinde in Præsides Provinciarum, præsertim magis remotarum, uti erat Dacia & Pannonia, severè inquirit, & ne subditi affligerentur, diligenter cavet.

231. 232. 233. Pergit Alexander Imperator in prudenti, clementi ac pacifica gubernatione Imperij, quod efficit dum doctissimos quósque & aptissimos adhibet Ministros ad Reipublicæ & Provinciarum administrationem.

234. Alexander Imperator Artaxersem invadit, atque officio & boni Militis, & boni Ducis functus, nobilem de Persis victoriam reportat, spolijs ditatum Exercitum Romam reducit, triumphúmque de hostibus celebrat.

235. Alexander Imperator tumultuantibus Germanis in eosdem bellum movet, coactus ferè, utpotè pacis amantissimus, quâ occasione cùm esset Militaris Disciplinæ retinentissimus, ob excessus militares aliquot Legiones exautorat, unde odium apud cœteros milites incurrit, & ab ijsdem interficitur. Post cujus mortem, Maximinus Gotho Patre natus, & Mana Matre, gente & moribus Barbarus invadit Imperium, & Augustus ab exercitu appellatur, qui mox sine Senatûs authoritate Filium suum Cæsarem dicit. Atque confecto bello Germanico feliciter, venit in Pannoniam, Syrmijque hibernat, ubi datâ Præfectis potestate sæviendi, prædandi, atque furandi, non Imperatorem, sed Tyrannum agit.

236. Dum in Pannonia, ac per totum Romanum Imperium non imperat, sed furit Maximinus, Exercitus qui erat in Africa ortâ seditione Gordianum, Africanum Proconsulem ætate senem, invitum & repugnantem eligit in Imperatorem, eidémque dat pro Collega Filium Gordianum Juniorem.

237. Gordiani ambo in Africa occiduntur à Capelliano Duce *Maximini.* Interim Senatus eligit in Imperatores Marcum Clodium Pupienum Maximum, & Decimum Cælium Balbinum, quibus adjectus est à populo & militibus Cæsar, puer Gordianus senioris Gordiani nepos, cui hi velut avitum Imperium conservarent. Maximinus interea ex Pannonia movens superatis Alpibus Italiam ingreditur, & dum Aquileiam obsidet à suis Militibus unà cum Filio interimitur.

238. Pupienus & Balbinus qui erant potiùs Tutores Gordiani pueri Imperatoris, quàm Imperatores, Populo accepti & gratissimi, sed invisi Militibus, ab his

ab his interficiuntur, solúsque Puer Gordianus imperare incipit, magno favore tam Senatûs, quàm Populi. Procurator Pannoniæ datur Cornelius Fuscus, qui succedit Tito Fabio genere conjuncto Fabiano Pontifici, hoc ipso anno electo.

239. Pacificè gubernat Imperium Gordianus Junior, pace quóque fruuntur Christiani sub modestissimo Juvene.

240. Sabjanus in Africa rebellat Gordiano, sed hic reprimitur per Mauritaniæ Præsidem, & Ducem Gordiani.

241. Grave bellum imminet Romanis, Persis fœdè Mesopotamiam populantibus. Unde videns Juvenis Imperator se egere consilio hominis sibi addictissimi, ducit Uxorem Misithei viri doctissimi & eloquentissimi filiam, illiúsque consilijs utens, prudentiâ supra ætatem, aulam & Imperium gubernat.

242. Gordianus cum ingenti exercitu proficiscitur ad bellum Persicum, & frequentibus prælijs Persas vincit, Misithec Socero suo ac Præfecto omnia prudentissimè disponente, præsertim in annona militari providenda.

243. Moritur Misitheus, quo extincto, exercitus annonæ caritate laborans, & Gordiano imperitiam exprobrans, Philippum Arabem Præfectum ac Tutorem Gordiani creat.

244. Dum Gordianus Romam cogitat, ut de Persis triumphum ageret, jubente vel connivente Philippo, ab Exercitu Imperio privatur, ac paulò post occiditur. Princeps aliàs omnibus animi & corporis dotibus ornatus, & cui nihil aliud deesset ad Imperium, præter ætatem. In cujus locum eligitur à Militibus Philippus, Præfectus prætorij, qui mox in consortium Imperij assumit Philippum Filium.

245. Philippus Imperator pace cum Persis stabilitâ, ædificatâque urbe Philipopoli in Arabia, Romam unà cum Filio Phlippo proficscitur. Senatus verò confirmat Philippum Imperatorem, ejusdémque Filium Philippum Imperij Collegam creat.

246. Utérque Philippus Imperator operâ Fabiani Papæ Christianam amplectitur fidem.

247. Philippus Pannonijs charus, eos multis beneficijs afficit: nam & Ecclesiam Laureacensem hactenus pauperem magnificè ditavit, & ut multi de populo salutari lavacro abluerentur author fuit. *Fabianæ* verò quæ hodie est Vienna Austriæ Metropolis, per Eutherium postea Lauracensem Episcopum, Fides Christiana, mirè propagatur.

248. Philippus contra Carpos suscipit expeditionem, qui Istro circumposita loca, suis excursionibus vastabant, de jisque triumphat.

249. Philippus Imperator unà cum Filio à Militibus occiditur, ille Veronæ,

ronæ, hic Romæ. Succedit in Imperio Decius ex inferiore Pannonia ortus Cibali Urbe natus, vir fortis ac bello clarissimus, qui mox Hetruscum Filium Cæsarem dicit.

250. Decius ex odio in Philippos Christianos Imperatores gravem persecutionem in Christianos movet, quam fugiens S. Paulus Primus Eremita in Eremum se recipit. Quam eandem persecutionem fugiens Maximilianus Cetenus Celeje Pannoniarum, genere nobili ortus, Romam venit, ibique aliquot latet annis.

251. Decius Imperator dum adversùs Gotthos Mœsiam & Thraciam infestantes decertat, à Trebunio Gallo Limitanei Exercitûs Duce, proditus, amisso in prælio Filio, ipse equo salutem captans, in profundam paludem demersus interit. Succedit eidem ille ipse Trebunius Gallus, qui mox Filium suum Volusianum in Collegam Imperij sibi adsciscit.

252. Dira pestis ex Æthyopia exorta totum Imperium Romanum miserabiliter depascit, ac ipsam quoque Romam.

253. Dum pessimè administrant Imperium Gallus & Volusianus, plurimæ Provinciæ à Romano Imperio deficiunt, inter quas & Pannonia, quâ occasione Æmilius Æmilianus Pannonicarum Legionum Dux, ab Exercitu acclamatur Imperator, qui statim in Italiam properans, obvios sibi Gallum & Volusianum Imperatores prælio vincit, & hi à suis militibus interficiuntur, ac Æmilianus ab ijsdem Augustus appellatur, sed trimestri duntaxat Imperio functus ab ijsdem occiditur.

254. Succedit in Imperio Lucinius Valerianus ab Exercitu creatus Imperator, & à Senatu confirmatus, qui simul ejusdem Filium Gallienum Cæsarem dicit.

255. 256. Marcomanni iterum Provincias Romani Imperij vastant.

257. Novam persecutionem Valerianus contra Christianos instituit.

258. Valerianus relicto in Occidente Gallieno Filio ipse in Orientem contra Persas progreditur. Interea.

259. *Ingenuus* (alijs Eugenius) qui tunc regebat Pannonias à Mœsianis Legionibus Imperator acclamatur, sed hic celeriter per *Celerem Verianum* oppressus, ne ad Gallieni manus deveniret, se pugione confodit.

260. Valerianus Imperator à Sapore Rege Persarum comprehenditur, & ab eo captus, instar vilissimi mancipij tractatur, ac postmodum vivus excoriatur. Gallienus solus imperat. Hoc eodem anno S. Maximilianus à Sixto Pontifice missus in Pannoniam revertitur, & ingenti cum fructu laborat in Vinea Domini.

261. Gallienus clade Patris recipiscens, persecutionem in Christianos com-

comprimit, promulgatâ ubique pace. Idem Gallienus Pannoniæ ſuperioris partem concedit *Pipæ* Marcomannorum Regis Filiæ, dum eam Matrimonij ſpe à Patre ſuſcipit.

262. Rebellionibus Imperium diſſipatur, plurimíque paſſim ſalutantur Imperatores, ſed omnes pereunt invidiâ.

263. Occiſis Tyrannis alij alijque inſurgunt, Gallienus interim decennarem Imperij ſui, exquiſito voluptatum luxu, Romæ celebrat.

264. Dum Gallienus luxu marceſſit, & voluptatibus ſe immergit, Odenatus, Orientis Imperium tuetur, ac Perſas vincit, unde etiam Auguſtus à Gallieno dicitur.

265. Dacia & Pannonia ſeceſſionem à Romanis moliuntur.

266. Odenatus in Oriente inſidijs Mœonij ſui Conſobrini unà cum Filio Herode perimitur.

267. Dacia à Trajano quondam ultra Danubium, Imperio Romano adjecta, ab eodem avellitur.

268. Pannonia à Sarmatis & Quadis vaſtatur. Item pars illa Pannoniæ ſuperioris, quam Gallienus Imperator Pipæ Marcomannorum Regis Filiæ conceſſerat, à Romano Imperio ſeparatur. Aureolus ex Pannonijs, quas tenebat, Romam contendens, à Gallieno vincitur, & Mediolanum uſque fugatur. Ipſe verò Gallienus dum Mediolanum obſidet, nocte intempeſta à ſuis confoditur, unà cum Valeriano Fratre, in ejúſque locum in Imperatorem eligitur ab exercitu Claudius, Origine Dalmata, Senatu univerſo illius electionem approbante, qui Aureolum prælio victum occidit.

269. Claudius Gotthos Romanum Imperium, & præſertim Illyricum vaſtantes inſigni prælio devincit.

270. Claudius Imperator extinguitur, ſuccedit ei ejuſdem Frater Marcus Aurelius Quintilius, ſed poſt 16. dies à ſuis Militibus cæditur. Poſt quem communi Legionum ſuffragio eligitur in Imperatorem L. Domitius Aurelianus, Sirmio in pannonia oriundus, obſcuro quidem genere natus, ſed rebus geſtis clariſſimus.

271. Marcomanni & Alemanni, quibus haud dubiè immixti erant etiam Pannonij, Italiam ſubeunt, ac circa Mediolanum omnia vaſtant, cum quibus dum Aurelianus fortiùs quàm cautiùs pugnat, ingentem ab ijs cladem accipit, qui tamen recollecto milite carptim hoſtes aggreſſus omnes fere concidit, ac dein Victor in Urbem redit.

272. Aurelius in orientem contra Zenobiam Odegati Viduam expeditionem ſuſcipit.

273. Aurelianus, Zenobiam devincit fuso fugatóque illius exercitu, ac ejus Ditiones Romano Imperio iterum adijcit.

274. Aurelianus ex Oriente Victor Romam redit, & magnificentissimum triumphum celebrat. Daciam autem Provinciam, quæ se in Anno 267. ab Imperio Romano separaverat, studiò, ac ex proposito recuperare negligit, negans eam utilem esse Imperio Romano, & multorum bellorum inanium esse causam.

275. Aurelianus Imperator dum contra Persas proficiscitur, Mnestei Notarij sui fraude occiditur. In ejus locum à Senatu, M. Claudius Tacitus eligitur.

276. Tacitus Imperator Scythas Asiam excursionibus suis vexantes ad internecionem delet, & eodem Anno seu morbo, seu suorum insidijs vivere desijt. Mox Imperium invadit ejusdem ex Matre Frater M. Annius Florianus, quasi jure hæreditario, non exspectatâ Senatûs, aut Legionum voluntáte, verùm is post duos Menses cæditur, dum interim electus fuisset à Militibus in Imperatorem M. Aurelius Probus Pannonius, ex Civitate Syrmiensi, Matre illustriore, quàm Patre progenitus.

277. Probus Imperator Germanos Gallias vestantes devincit, & 60. Civitates ab ijsdem occupatas, recipit, hostésque ad sua redire compellit.

278. Probus in Isauria, Lydium & Palfurium Latronum Principes, pertinaci bello vincit. Sed hoc alij referunt ad Annum post sequentem.

279. Probus in Illyrico Sarmatas, unà cum alijs Barbaris eò progressis, debellat. Item Pannonijs popularibus suis gratificari cupiens, vites habere permittit, quod antea vetuerant alij Imperatores. Primus igitur Almum montem juxta Sirmium militari operâ vitibus consevit. Unde postmodum & apud Pannonios, & apud alias gentes, ipsosque Romanos. Vinum Sirmiense in pretio semper fuit, & nunc apud Hungaros est.

280. Probus Imperator multas res præclaras in Oriente agit, Romanúmque Imperium protendit.

281. Probus ex Oriente rediens per Thraciam, rebelles Barbaros conterit, & in ordinem redigit.

282. Probus Imperator ad Persicum bellum se parans, ob severitatem in Milites, in Pannonia ad Sirmium (frustra ad Turrim ferratam confugiens) ab ijsdem occiditur, eíque M. Aurelius Carus, Romæ ex Parentibus Illyricis natus substituitur, qui statim duos suos Filios Cæsares creat, & Carinum quidem ad Gallias tuendas destinat, Numerianum verò apud se detinet.

283. Carus Imperator bellum Persicum aggressus, facilè Mesopotamiam capit, Persis domestica seditione occupatis, sed paulo post ægritudine cor-

reptus, vel ut quidam volunt fulmine tactus extinguitur. S. Maximilianus Laureacenses Episcopus, & Pannoniarum Apostolus, Martyrio afficitur, Cileæ sub Evilasio, tunc Pannoniæ Præfecto.

284. Numerianus Filius Cari Imperatoris, dum Parentis mortem luget, ab Arrio AproSocero suo, Imperium affectante cæditur. Quo occiso Militiæ Duces ac Tribuni, Valerium Dioclem (qui postea Diocletianus dictus est) Natione Dalmatam, obscuris Parentibus natum, in Pago Diocle prope Salonas in Imperatorem eligunt. Cùm & toti Ecclesiæ præesset, eodem tempore Cajus pariter Dalmata Filius Maximi seu Maximini Fratris ipsiusmet Diocletiani.

285. Carinus alter Filius Cari, & frater Numeriani, dum adversùs Diocletianum progreditur in Mœsiam, acie victus apud Murgum (nunc Essekinum) â proprijs Militibus interficitur.

286. Varij in diversis Regionibus sibi usurpare Imperium conantur. Quam ob causam Diocletianus Maximilianum Herculium Augustum, & Collegam Imperij creat, ut sic fortiùs ac efficaciùs cæteros Tyrannos & Imperij invasores opprimere valeat.

287. 288. 289. Extinctis Tyrannis Diocletianus & Maximianus de cæterò liberè Imperium administrant.

290. Otio usi Imperatores contra Christianos, plurimos Martyrio afficiunt.

291. Cùm bella undíque imminerent ac seditiones, neque tot turbis atque locis pares se judicarent duo Imperatores, ambo in Cæsares seu Collegas assumunt Duces bellicâ laude inclytos, Diocletianus quidem Constantium Chlorum, Maximianus autem Gallerium Maximianum Armentarium, in Dacia Ripensi prope Sardicam ortum, atque huic Diocletianus dat in Uxorem Filiam suam Valeriam, quam unicè dilexit, adeò ut ex ea partem unam Pannoniæ deinceps vocari jusserit Valeriam, & ad Danubij ripam fixerit ac extruxerit urbem Valeriam, in monumentum Paterni sui amoris in illam, ipsi verò Gallerio commisit partes Pannoniæ, & ora Illyrici usque ad Pontum Euxinum pro defensione ac gubernio.

292. Hoc anno Chloro Constantio & Gallerio Armentario Neo Cæsaribus data est Tribunitia potestas, ut plus possent ac meliùs animati, fines Imperij sibi commissos tuerentur.

293. Diocletianus Imperator adorari se ut DEUm jubet, & in Christianos sævit crudeliter, interim Britanniam astu & seditione *Allecti* deperdit.

294. Diocletianus Imperij sui decennalia celebrat, Maximianus verò contra Sarmatas expeditionem suscipit.

295. Ex victis anno priore Carpis, Bastarnis & Sarmatis ingentes captivorum

vorum copiæ, in finibus Romanorum ab Imperatoribus collocantur. S. Susanna Filia Gabini alterius Filij Maximi, seu Maximini Fratris Diocletiani, jussu ejusdem Diocletiani Martyrio afficitur.

296, Ambo Imperatores, & uterque Cæsar diversas expeditiones bellicas suscipiunt. Et quidem Diocletianus expugnat in Ægypto Alexandriam, & cædibus, ac proscriptionibus sævit in rebellionis authores. Chlorus Constantius occiso *Allecto* invasore, Britanniam recuperat, Maximinus Herculeus in Africa contra Quinquegentianos feliciter pugnat, at Galerius Maximianus Armentarius à Persis vincitur, & amisso exercitu fugatur, ob idque à Diocletiano despectuosissimè tractatur.

297. Galerius Maximianus Armentarius, infamiam anno priore ex infeliciter cum Persis commisso prælio contractam delere volens, per Illyricum ac Mœsiam Pannoniasque contractis copijs, Narsem Regem Persarum Mesopotamiam devastantem aggreditur, eúmque gloriosè devincit, captis ejusdem Uxore & prolibus, idcóque redux ad Diocletianum maximo cum honore ab eodem suscipitur. S. Cajus Pontifex, & S. Gabinius ejusdem Frater, Diocletiani Imperatoris Cognati, jussu ejusdem Martyrio coronantur.

298. 299. 300. Pacatis jam Provincijs, rursus Imperatores Diocletianus & Maximianus in Christianos inauditam exercent crudelitatem. Interim tamen Marcomannos & cæteras vicinas eisdem gentes, quæ absente Romanâ Militiâ, illico tumultuari solebant, transferunt in interiores Romani Imperij ditiones.

301. Diocletianus & Maximianus ingenti pompâ de Persis Romæ triumphum celebrant.

302. Populo Romano in Circensibus ludis contra Christianos conclamante Maximianus Imperator, qui in circo maximo ludos spectabat, contra eosdem generalem decernit persecutionem. Quo eodem Anno Martyrio afficitur S. Quirinus Episcopus Sisciæ, juxta Sabariam Pannoniæ Civitatem Sancti Martini Patriam.

303. Decima Persecutio generalis à Diocletiano & Maximiano Imperatoribus in Christianos edicitur, atque executioni simul datur. Hinc Pannonia quoque plures hoc anno edidit Martyres præcipuè tamen Syrmij, quos inter: Iræneus, ejusdem Urbis Episcopus, & Montanus illius Presbyter, S. Maxima, S. Demetrius Diaconus, S. Syrenus Monachus, SS. 22. Martyres, SS. 7. Virgines, SS. Innocentius & Sebastia, cum alijs 30. Socijs. S Pollio Lector, Cibali (quæ nunc est Valpo) & S. Alexander Miles, Driziparæ, quæ hodie teste Sophiano *Missini* nuncupatur, Civitas in Thracia.

304. Diocletianus & Maximianus Herculius abdicant se Imperio, ille ex

Imperij tædio, hic nec displiceret Collegæ, ambo fortassis ex desperatione, eò quòd viderent se omnibus viribus adhibitis, non posse id, quod intendebant assequi, ut scilicet opprimerent, & abolerent Christianam religionem: Succedunt mox ijsdem Constantius Chlorus, & Gallerius Maximinianus Armentarius, atque huic in partem Imperij obveniunt inter alias Provincias etiam Illyricum & Pannoniæ. Utérque autem Imperator assumunt sibi Collegas eosque Cæsares creant, ille quidem Valerium Severum, hic verò Galerium Maximinum. Porro deposito Imperio priores duo Imperatores, Maximianus Herculeus secedit in Lucaniam, Diocletianus verò Salonas in Dalmatiam privatam acturi vitam. Evilasius Præpositus Quæstionibus de Christianis habendis per Pannoniam postquam plurimos morte ob fidem Christi affecisset, ex admiranda Faustæ Virginis constantia in Martyrio, fidem Christianam ipse quoque amplectitur, & mox jussu *Maximiani* Martyrio afficitur.

305. Non obstante Diocletiani & Maximiani Herculei resignatione Imperij, continuatur tamen adhuc vi illorum Decreti in Christianos persecutio.

306. Constantinus Chlorus Cæsar obit Eboraci in Britannia, succedente eidem Filio Constantino, qui dein Magni Cognomen adeptus est. Verùm cùm ejus Imago Romam delata esset, Maxentius Supposititius Filius Maximiani Herculei à Prætorianis Militibus acclamatur Imperator.

307. Galerius Maximianus Armentarius, audiens Maxentium Supposititium Filium Maximiani Herculei sibi usurpâsse Imperium, mittit contra eum Severum Cæsarem cum exercitu, verùm hic à Maxentij Militibus vincitur, & à suis desertus Ravennam fugere cogitur, ac in fuga occiditur. Advolat proinde ipse Galerius cum exercitu Romam, sed cùm videret Milites omnes in Maxentium bene animatos, neque minis efficere posset, ut is arma deponeret, in Illyricum recedit, & Valerio Licinio Pannonias tuendas committit, eúmque Cæsarem, in locum Severi occisi creat.

308. Eundem Licinium Galerianus Maximianus Armentarius, humili loco in Dacia natum creat Augustum Carnuti in Pannonia, ut haberet quem hostibus opponeret.

309. Galerius Maximinus Imperator & Maxentius Imperij Usurpator pergunt sævire in Christianos.

310. Maximianus Herculeus insidias struere volens Constantino Imperatori suo genero, ab eodem prævenitur, & fugere compulsus Messaliam, ibidem strangulatur.

311. Galerius Maximianus Armentarius Imperator pestilentem efflat animam, ex corpore vermibus ad horrorem scatente.

312. Constantinus Imperator bello aggreditur Maxentium & crucis signo

gno super solem cum illis verbis: *In hoc signo vinces*, viso bene animatus, Maxentium vincit, qui fugâ salutem quærens in Tiberim prolabitur, miseréque mergitur.

313. 314. Extinctis Tyrannis, sub Constantino Imperatore, cessat persecutio in Christianos, ac demum incipit reflorescere Christiana Religio.

315. Licinus Imperator hostem Constantini Imperatoris se esse declarat: Hinc atrox prælium ad Cibalem (nunc Valpo) Civitatem Pannoniæ inter eos committitur, in quo victus Licinus, amissâ magnâ parte exercitûs, qui proinde cum Uxore & Filio ac thesauris Sirmio elatis, fugit in Thraciam, ibique Valentem Cæsarem creat. At Constantinus Cæsar Cibali & Sirmio alijsque Oppidis Licinum fugientem in Thracia assequitur, & fere ad internecionem reliquias copiarum ejusdem delet, nihilominus ad pacem ineundam, eundem admittit, hac conditione, ut Thracia, Asia, totúsque Oriens eidem relinqueretur, Pannonia verò & reliquum Imperij Constantino cederet, atque ut priùs *Valens* ab ipso denominatus Cæsar cæderetur.

316. Moritur miserè Diocletianus Imperator Salone in Dalmatia. Hoc eodem anno nascitur S. Martinus Sabariæ in Pannonia.

317. Constantinus Imperator filios suos Crispum & Constantium Cæsares creat.

318. 319. Licinus Imperator in Oriente in odium Constantini Imperatoris Christianos vexat.

320. Crispus Cæsar Constantini Magni Filius feliciter contra Germanos depugnat.

321. Quinquenalia Crispi magnificè curat celebrari Constantinus Parens.

322. Constantinus Imperator occasione horum Quinquagenalium, plurimis subditis gratiam præstat, multísque multa indulget.

323. Constantinus Magnus Imperator dum Sirmij in Pannonia moratur, Ethnicorum contra Christianos insectationem, sanctionibus suis coërcet.

324. Licinus Imperator toties victus, totiésque à Constantino in gratiam receptus, rursus novo bello lacessit Constantinum, sed ab eo iterum, & ultimatè ad Bizantium vincitur, & ademptâ dignitate Imperiali, privatam vitam ducturus Thessalonicam ablegatur.

325. Licinus agens Thessalonicæ, novas res moliri deprehensus, jussu Constantini strangulatur, Martinianúsque ab eo dictus Cæsar in Cappadocia cæditur. Concilio Oecumenico Nicæno finis imponitur, cui interfuisse scribuntur etiam Episcopi, Pannoniarum Domnus Stridonensis ex Provincia Pannoniæ, & Domnus Laureacensis Austriæ Superioris, quæ tunc Pannonia Superior dicebatur.

326. Stupente orbe Romano, Crispus Cæsar jussu Parentis Constantini vel Romæ, vel Polæ in Istria occiditur, uti & Licinius Junior Licinij Imperatoris filius, Constantino aliàs charissimus. Necis hujus causam nemo scit, nec eam divinare convenit: Illius autem causa fuit calumniosa accusatio Novercæ ejusdem, Faustæ, quæ & ipsa postmodum, ob falsam calumniam Crispo impositam, in balneo interfici ejusdem Imperatoris decreto, jussa est. Constantinus Magnus Hierosolymas instaurare decernit, ubi & celeberrimam Basilicam μαρτέριον dictam statuit, Mater autem ejus S. Helena duas, in Monte Oliveti unam, alteram in Oppido Betlehem. His verò post multa Sæcula S. Stephanus Rex Hungariæ Jerosolymis insigne Cœnobium Monachorum addidit, prædijsque ac Vineis ditavit. Sanctus Martinus annos natus decem, invitis Parentibus, utpote Gentilibus Sabariæ in Pannonia ad Ecclesiam confugit, & Catechumenis adscribi petit.

327. Obit pientissimè S. Helena Mater Constantini Magni, quæ sanctissimam Crucem Hierosolymis repererat infossam humi à Gentilibus in odium Christianorum, cujus dein particulæ dispersæ sunt per varias orbis partes, ac ipsam quoque Pannoniam, novissimè verò una illarum obvenit Congregationi S. Crucis Tyrnaviensi in Collegio Societatis JESU, ex liberalitate Eminentissimi Cardinalis à Kollonics, cum authentico testimonio, quòd sit deprompta, ex illa parte verissimæ Sanctæ Crucis, quæ conservatur in thesauro Augustissimæ Domûs Austriacæ, Viennæ.

328. Constantinus Magnus Imperator ex veteri Urbe Bizantij, novam Urbem condit, quam ex suo Nomine Constantinopolim, ac novam Romam appellat, ubi dein S. Stephanus Hungariæ Rex quoque eximij operis Templum exstruxit, ac Sacro apparatu abundè instruxit. Hoc eodem anno nascitur Attila Pannoniæ Rex futurus.

329. Occasione Josephi Comitis ex Judaismo in ferventissimum Christianum conversi, Constantinus Magnus Legem contra Judæos Christianis infestos, quam olim in Pannonia Murgilli condiderat, rursus contra eosdem Constantinopoli renovat. Unde infert Inchofer, tempore Constantin Magni, sicut in alijs locis pluribus, ita & in Pannonia fuisse non paucos ex Gentilibus ad Christum conversos.

330. Constantinus Magnus Urbem Constantinopolitanam Beatissimæ Virgini dedicat, quem postmodum imitatus S. Stephanus Hungariæ Rex, totum Regnum Pannoniæ eidem Sanctissimæ Virgini obtulit ac dicavit; atque hujus vestigijs insistens modernus Augustissimus Imperator & Hungariæ Rex LEOPOLDUS I. post recuperatas à Turcis Hungariæ partes, idem votum renovavit, ac magna cum pietate confirmavit.

331. Con-

331. Conſtantinus Magnus totius Orbis Romani ſpolijs Urbem Con-
tantinopolitanam locupletat, ædificijsque ornat, atque ſic inſtruit, ut eam de
uo Nomine dici non doleret.

332. S Martinus Pannonius annos natus circiter ſeptendecim juſſu &
tatuto Imperatorum Romanorum in Militiam adſcribitur.

333. Conſtans Conſtantini Filius Cæſar creatur.

334. Sarmatarum Servi contra Dominos ſuos Rebelles, pulſi, ad Con-
tantinum Imperatorem confugiunt, ab eodémque recipiuntur, ac ſupro 300.
Millia eorum, per Thraciam, Scythiam, Macedoniam, & Italiam diſtribu-
ntur.

335. Conſtantinus Imperium inter tres Filios Conſtantinum, Conſtan-
ium, & Conſtantem dividit, qua in diviſione Pannonia cum Illyrico Conſtan-
i Filio obvenit

336. Conſtantinus Magnus Conſtantinopoli Legatos ex Indijs Orien-
alibus cum rariſſimis, & pretioſiſſimis muneribus, quibus *Conſtantinum* Impe-
atorem ſuum, Orbísque Principem fatebantur excipit.

337. Conſtantinus Magnus in Villa proxima Nicodemiæ Adyrona di-
cta, moritur, cùm annis 32. circiter imperâſſet, Princeps non ſolùm de toto
mperio Romano, adeóque & Pannonia, ſed & de Religione Christiana meri-
iſſimus. Succedunt eidem Filij Conſtantinus, Conſtantius, & Conſtans, &
mperium inter ſe dividunt, juxta Parentis priùs jam factam diſpoſitionem.

338. Poſt mortem Conſtantini Magni imminente bello Perſis, Conſtan-
ius ejuſdem Filius (cui Oriens in diviſione Imperij obvenerat) in eoſdem
expeditionem parans inſanabili ulcere percuſſus à DEO, ut ad ſanam rediret
mentem (jam enim ab Arianis depravatus fuerat) à S. Spiridione Cypri Epi-
ſcopo, ſolo attactu illius miraculosè ſanatur.

339. Tres Fratres Cæſares, Conſtantini Magni Filij diviſione Imperij à
Parente facta non contenti, ad mutua bella ſe præparant.

340. Conſtantinus igitur Junior, Conſtantis Fratris ditiones invadit;
verùm in commiſſo cum eodem prælio, equo dejectus, ab hujus Militibus igno-
tus interimitur.

341. Franci interim invadunt Gallias, ſed hos facilè reprimit Conſtans;
Cùm interea Frater illius Conſtantinus hoc, & priore anno novem prælijs, pa-
rum proſperè pugnat cum Perſis. S. Hieronymus naſcitur Patre Euſebio op-
pido Stridone in confinibus Pannoniæ & Dalmatiæ, vel rectiùs Sclavoniæ,
quam nunc vulgariter Croatiam vocant.

342. Conſtans Imperator Francos ad pacem petendam adigit, ſic enim
illos

illos repressit, ut Romanorum Socij atque fœderati fieri pro gratia reputaverint. Photinus Ancyrianus Patriâ, Episcopus Sirmiensis hæresim suam promit, de Christo solùm homine.

343. Moritur S. Paulus Primus Eremita, sub cujus Nomine postmodum institutus Ordo Sancti Pauli Primi Eremitæ in Pannonia, ubi nunc quoque floret.

344. Persecutio in Christianos in Persia hoc anno quoque durat.

345. Igitur contra Persas Constantius rursus expeditionem suscipit, sed rursum parum felicem, licet enim illi essent infecti sanguine Christianorum, hic tamen è contra fuit infectus Hæresi Arianorum. Gallus, & Julianus Filij Constantis Fratris Constantini Magni tonso crine Clerici fiunt, voluntate Cæsarum, ut sic natalium suorum oblivişcerentur, pacatiorésque viverent.

346. Ariani abusi favore Constantij Imperatoris Orientis, mirè perturbant Ecclesiam, ideóque à Julio Pontifice, annuente etiam Constante Imperatore Occidentis indicitur Concilium Sardicense, ad quod invitantur Pannoniæ quóque Episcopi.

347. Celebratur Concilium Sardicense interventu 376. Episcoporum, quos inter fuêre etiam Episcopi Pannoniarum, Norici, Mœsiæ, & Daciæ, ac in his Valens & Ursacius, qui in Mœsia & Pannonia ipsa sedes habebant, ac utérque Arianæ Hæresi favebat.

348. Constantius maximum, sed infelicissimum committit cum Persis prælium.

349. Constans & Constantius diffident inter se quo ad negotium Religionis, & ille quidem tuetur Catholicos, hic verò Arianis favet.

350. Constans Imperator ad Oppidum Helena vulgò Elne (quæ nunc Eszecum nuncupatur) à Maxentio Exercitûs sui Duce, è medio vivorum tollitur, atque hic mox Imperium sibi usurpat. Auditâ autem Constantis nece, ac rebellione Maxentij Vetranio pariter Pannonici Exercitûs Dux se Augustum dicit. Igitur Constantius Imperator contra utrúmque exercitum ducit, & Vetrarionem quidem ad suas partes attrahit, ne sibi cum duobus res esset, sed postquam ejusdem Milites abduxisset, eundem octavo Mense dignitate prvat & in ordinem redigit, de honesta tamen & pro statûs illius dignitate intertentione eidem providet. Ursacius, & Valens Episcopi Pannoniæ, dum antea Arianis favissent, resipiscentes Romam proficiscuntur, & à Julio Pontifice benignè suscipiuntur.

351. Constantius Imperator Petruelem suum Gallum creat Cæsarem. S. Martinus Pannonius baptizatur, cùm annum trigesimum quintum ageret. Sirmij in Pannonia contra Photium ejusdem Urbis Episcopum Concilium celebratur.

352. To-

352. Totum hunc fere annum Constantius Imperator in parando exercitu contra Magnentium Tyrannum insumit.

353. Constantius Imperator insignem in Pannonia apud Mursam (Eszek) de Magnentio reportat victoriã, & hic rebus desperatis, profugus in Gallias apud Lugdunum se interficit.

354. Constantius Imperator Flavium Gallum Cæsarem à se creatum, ex Oriente ad se Arelatem callidè evocat, eundemque in itinere aut Polæ in Istria, aut in Flanone, Insula Illyrici priùs exauthorari, deinde etiam neci dari mandat.

355. Constantius Imperator in locum Flaviani Galli interempti, Julianum Fratrem ejusdem, malo omine Cæsarem creat.

356. Constantius Romæ ob victum Magnentium triumphat, & Julianum jam Cæsarem cum Exercitu in Gallias mittit. S. Martinus à Juliano missionem è Militia postulat, eandémque etiam impetrat.

357. Julianus Cæsar de Alemannis Gallias infestantibus victoriam reportat, Constantio Imperatore tunc morante Sirmij in Pannonia.

358. Francos ex Gallijs reijcit Julianus: aliunde autem Sarmatas & Quados depopulantes devincit Constantius, unde & Sarmaticus dici meruit.

359. Julianus Germanos ad pacem petendam adigit: Constantius autem Sarmatas acriùs premit. Ursinus & Valens Episcopi Pannoniæ & Ariani, Sectam suam per illum promovent; non obstante ficta revocatione errorum suorum, Romæ.

360. Julianus Lutetiæ Parisiorum Augustus acclamatur Constantino Imperatore indignante, ac cum Sapore, Rege Persarum infeliciter pugnante.

361. Julianus Augustus in Constantium rebellat, & simul à fide Christiana apostatat, & mox contra Constantium Imperatorem exercitum movet. Quibus auditis Constantius Pacem cum Persis componit, & Juliano obviam cum suis copijs procedit, verùm in itinere moritur, postquam annis 24. & ampliùs imperâsset. Hinc Julianus jam securus Thraciam advolat, & Constantinopolim ingreditur, Imperijque sui facit initium.

362. Julianus Apostata contra Persas bellum movet, & interim palam Christianos persequitur, qua occasione emicuit multorum in fide Christiana constantia, sed præsertim fortissimorum Militiæ Ducum: Joviani, Valentiniani & Valentis, qui omnes dein successivè clavum Imperij, DEO sic providente tenuerunt.

363. In Persico bello miserè perit Julianus Apostata, inter blasphemas in Christum voces. In cujus locum à Militibus acclamatur in Imperatorem Jovinianus Sigundini in Pannonia natus.

364. Gravi omnium bonorum luctu, Jovinianus Imperator moritur, cui succedit omnium Militum voto Valentinianus, & ipse Pannon Cibali in Pannonia

ortus, non nobilitate generis, sed propriâ virtute clarissimus, qui mox in Collegam Imperij assumit Valentem Fratrem, eique Orientem gubernandum relinquit, dum ipse Occidentem regeret.

365. 366. Procopius Juliani Apostatæ Propinquus absentibus ambobus Imperatoribus, Imperium Constantinopoli arripere attentat, sed à suis ob Imperium malè administratum comprehensus, & vinctus, ad Valentem adductus capite minuitur. Valentinianus Junior Valentiniani Imperatoris Filius nascitur.

367. 368. Valentinianus Imperator gravi morbo conflictatus Gratianum Filium Augustum, nominat, & cum eo in societatem quoque belli assumpto Alemannos ad Rhenum profligat.

369. Valens Imperator interea sæpius Gotthos aggressus, tandem bello longo attritos Gotthos ad pacem petendam adigit. Nascitur, S. Patritius Matre Concha è Pannonia, Sorore S. Martini Sabariæ Cive.

370. Valentinianus Saxones & Alemannos devincit, Valens verò in Oriente Episcopos Catholicos persequitur.

371. Valentinianus per suos Duces duo bella hoc annó feliciter conficit, unum contra Alemannos, alterum verò in Mauritania concitatum. Valens verò se in Arianismo promovendo perniciosè occupat.

372. Bellum contra Quados infelici successu Valentinianus suscipit, è contra Theodosius Junior Mœsiæ Dux Sarmatas in finibus Imperij fortiter reprimit. *Sequitur Synopsis Chronologica Rerum Hungaricarum ab egressu Hungarorum ex Scythia.*

APPENDIX.

Continens Nomina vetustissima: Urbium, Fluviorum, Montium, aliorumque locorum Pannoniæ, & Hungariæ, quibus antiquissimis temporibus, à priscis Geographis, & Historiographis, præsertim Ptolomæo, Strabone, Plinio, Tacito, cæterisque; appellabantur, præpositis ijsdem novis nominibus, quibus hodie appellantur, Ordine Alphabetico.

Abruckbánya. *Autariarum*, Oppidum Transylvaniæ.

Adom. *Potentiana*, *Salinum*, Castrum inferioris Hungariæ ad Danubium fluvium, quinque milliaribus infra Budam ad meridiem, Tolnam versùs.

Adelsperg. *Pistonia*, *Avendone*, *Adulis*, Oppidum Carniolæ.

Alba Julia. *Apulum*, Urbs Transylvaniæ.

Alba Græca. *Taurunum*, Urbs Serviæ.

Albona. *Alvum*, Oppidum Istriæ.

Almissa *Alminium*, *Pegontinum*, Oppidum Dalmatiæ.

Altenburgum, Hungaris Ovár. *Flexum*, Oppidum Hungariæ, ad Danubij fluvij ramum minorem, ubi Leitham amnem recipit.

Altenhofen. *Arriantum*, *Vetus curia*, Oppidum Austriæ.

Alten-

Altenhofen aliud. *Caratæ*, Oppidum itidem Austriæ.

Alpataria. *Almus*, mons Hungariæ propè Syrmium, qui primus in Pannonia vitibus fuit consitus.

Amelsfeld. *Cosobus*, *Cassovius*, *Campus merulæ*. Planities Serviæ juxta Danubium, Hungaris Rigó Mezö.

Ardacher. *Aredate*, Vicus Austriæ, ad Danubium fluvium.

Argisch. *Argida*, Oppidulum Valachiæ.

Arsa. *Arsatianum*, Oppidum Hungariæ ad Dravum fluvium.

Babba. *Tomis*, Civitas Bulgariæ, ubi exulabat Ovidius.

Babolicza. Carethna, *Vallis Cariniana*, Castrum Inferioris Pannoniæ.

Babolcza. *Mansuetium*, *Pons Sociorum*, *Pons Mansuetudinis*, Castrum Hungariæ, Posegam versùs.

Badena. *Aquæ Pannoniæ*, Civitas Austriæ.

Bakony. *Baconia Sylva*, Sylva vasta Hungariæ.

Balaton. *Volcæa lacus*, Lacus Hungariæ inferioris extendens se ad 16. millia passuum in longum, & sex millia in latum.

Banyaluka. *Blandona*, Urbs Bosniæ.

Banya vulgò, Nagy Bánya, *Rivuli puellarum*, *Rivulinum*. *Rivuli Dominarum*, Civitas Hungariæ superioris in confinio Transylvaniæ.

Barbowina. *Barbis*, Oppidum Hungariæ, cujus rudera adhuc visuntur ad Dravum fluvium, tribus milliaribus à Quinque Ecclesijs ut opinatur Lazius, sed alijs est *Borzeche* Castrum ad eundem fluvium paulo supra Situm.

Baranyvar. *Varonianum*, Oppidum Hungariæ, Comitatûs Baraniensis Caput, ad Crassum fluviolum, qui paulò infra cadit in Danubium.

Bars. *Uscenum* Castrum Hungariæ ad Granum fluvium, à quo denominatur Comitatus Barsiensis.

Basilisla. *Rhodope*, mons Thraciæ notissimus.

Batha. *Antiana*, & *Antian*, Oppidum inferioris Hungariæ ad Danubium, ubi Sárvizium fluvium recipit.

Bathaszek. *Batanatis*, Tractus inferioris Hungariæ.

Bathmonstor. Bathanatij, quo nomine vocabatur vicus quoque, qui Batka Hungaris dicitur.

Belas. *Sidrona* Oppidum Liburniæ, seu in confinio Pannoniæ latè sumptæ.

Belusia. *Curta*, oppidum inferioris Pannoniæ ad Danubium fluvium, inter Comaromium, & Strigonium, teste Lazio.

Bistricz. *Pistriensis villa*, pagus inferioris Pannoniæ, patria Sozomeni Historici, ad Istrum fluvium, teste Lazio, paulo supra Petri-Varadinum.

Boccariz. *Velura*, Oppidum Liburniæ.

Bogasar. *Sestos*. Oppidum Thraciæ.

Bon monster. *Bononia Pannoniæ*, Urbs tempore Ptolomæi, nunc Pagus ad Danubium fluvium, inter Eszekum & Belgradum.

Bodon. *Bononia Mœsiæ*, Oppidum superioris Mœsiæ, sed quæ nunc dicitur Bodon, Bydena videtur esse Græcis, olim *Viminaccum* dicta.

Bojana, olim *Barbana* Fluvius Dalmatiæ.

Bonruda. *Bragatium*, Caſtrum Hungariæ, cujus rudera aliqua adhuc prope Comaromium exſtant.

Boſvetha. *Bacuntius*, Plinio, fluvius inferioris Pannoniæ in Sclavonia, prope Sirmium Urbem præterfluens.

Bauron, olim *Piſtonia*, Civitas Thraciæ.

Brajlano, olim *Piroboredava*, Oppidum Moldaviæ.

Braſſovia. *Corona, Prætoria Auguſta, Stephanopolis, Patrovißa*, Urbs Tranſylvaniæ, in confinio Valachiæ.

Brinhyda, *Cimbriana*, Oppidulum Bulgariæ.

Buda, olim *Sicambria*, alijs *Aquincum*, Urbs Hungariæ.

Budinum vel Bitinum olim *Oeſcus*, Oppidum Mœſiæ.

Baſas vel Buzas. *Napuca*, Caſtrum Tranſylvaniæ.

Calica. *Callatia*, Oppidum Bulgariæ.

Campon. *Campania*, Oppidum Styriæ.

Capenſtian & Capenberg. *Capedunum*, cujus meminit Strabo, Oppidum Pannoniæ, cujus adhuc exſtant veſtigia teſte Lazio.

Capſia. *Carpudæmum*, Oppidum Thraciæ.

Caradrina. *Drilus & Drilo*, fluvius Serviæ.

Caraſto. *Neſus*, fluvius Thraciæ.

Carniolia. *Japydia*, olim pars Pannoniæ Saviæ.

Carpen. *Carpis*, vicus Hungariæ ad Danubium.

Chernik. *Inicerum*, *& Incerium*, Caſtrum Sclavoniæ.

Chognicz. *Æquum*, Oppidum Sclavoniæ.

Czitra. *Citrorum Inſula*, Inſula Danubij in Hungaria.

Clauſemburg. *Petrinßa & Claudiopolis*, Urbs Tranſylvaniæ.

Cliſſa, Jopſica. *Lopſica*, *Clitia*, *Cluſi Salo*, *Andetrium*, Caſtrum Dalmatiæ.

Cluſſi. *Æquium*, Oppidum Sclavoniæ.

Comora. Crumerum Civitas Hungariæ.

Corck. *Gorſio*, vicus Hungariæ inferioris.

Chelo. *Diorna*. Oppidum Tranſylvaniæ.

Chege. *Zabolez*, Oppidum Hungariæ ſuperioris.

Chaſina. *Dantena*, Oppidum Hungariæ ſuperioris.

Chaliſera. *Dionyſiopolis*, Oppidum Sclavoniæ.

Ceshemet. *Partiſcum*, Oppidum Jazigum Metaniſtarum, Ptolomæo, quod Lazius interpretatur Parolzlo oppidulum Hungariæ ſuperioris, Agriæ finitimum, ab ea in ortum vadens, ſed ego potius interpretor Keczkemét oppidum vaſtum ejusdem Hungariæ, id enim & loci ſitus, & nominis affinitas ſuadere videtur.

Cudelas. *Cuſi*, Pagus Hungariæ.

Cumoniza. *Hæmus*, Mons Thraciæ.

Curiorowicze. *Rhodope*, Mons Thraciæ.

Curzola. Corcyra nigra & Corcyra Melana, Inſula Dalmatiæ.

Czuslmaur. *Cetium*, vicus Auſtriæ Inferioris.

Czernicz. *Saloniana*, Oppidum Dalmatiæ.

Czcovik. *Cirtta*, Caſtrum Sclavoniæ.

Czirknicz. *Circonnenſis* lacus, & Lugea palus, Lacus Carnioliæ.

Dagno. *Thermidara*. Urbs Dalmatiæ.

Dam.

Damna. *Dalmana*, Oppidum Sclavoniæ.
Demnio. *Delminium*, Oppidum Dalmatiæ.
Delez. *Tullum*, Mons Sclavoniæ.
Deës. *Comidava*, Castrum Transylvaniæ.
Denigu. *Dinogatia*, Oppidum Bulgariæ.
Dercon. *Deleos*, *Delta*, Urbs Thraciæ.
Develto. *Develtus*, *Dibaldum*, Urbs Thraciæ.
Diod. *Tiasum*, Oppidum Valachiæ.
Drasat. Teuteburgum, Pagus Hungariæ.
Draunsée. *Felicis lacus*, Lacus Austriæ superioris.
Drimago. *Dinogetia*, Oppidum Bulgariæ.
Drivenicz. *Proteras*, Insula Dalmatiæ.
Drivesto. *Enderna*, Oppidum Dalmatiæ.
Drabomnicz. *Ragusium*, Urbs Dalmatiæ.
Dulcigno. *Olchinium*, *Ulcinum*, Urbs Dalmatiæ.
Eschnek. *Cæsaria*, *sive Cæsariena*, Oppidum Pannoniæ.
Eszek. Mursa, Fortalitium Hungariæ, noviter fortificatum.
Fertö. *Peyso*, Lacus Hungariæ.
Friburg. *Cardaliana*, Oppidum in Confinio Hungariæ & Styriæ.
Fuzél sive Töplicza *Aquaviva sive Aquavia*, Oppidum Hungariæ in Confinibus Styriæ, teste Lazio
Gabowina. *Barbis*, Oppidum Pannoniæ, cujus rudera visuntur, ad Dravum fluvium, tribus milliaribus Germanicis à Quinque Ecclesijs, sed alijs est Berzoncze castrum, ad eundem fluvium paulò supra. Vide Barborina.
Galumbacz. *Tricornium*, *Zuzidiva*, Civitas Serviæ.
Ghigen. *Escaomus*, Fluvius Bulgariæ.

Gyula. *Julia*, Civitas Transylvaniæ.
Gradisch. *Ulpia Trajana*, *Zarmigethusa*, Pagus Transylvaniæ.
Grana. *Cromone*, Vicus Dalmatiæ.
Græcium. *Savavia Grajacum*, Urbs Styriæ.
Grossechana. *Tiriscum sive Tiros*, Oppidum Valachiæ, quod hodie creditur Tergovista & Tarvis, caput Moldaviæ.
Grosseu. *Istropolis*, Urbs Bulgariæ.
Guizzing. *Ringus*, Oppidum Hungariæ, sed fortè rectiùs Güszek Civitas.
Heraclea. Perinthus, Urbs Thraciæ maritima.
Huan. *Pharos*, Insula Dalmatiæ.
Hamburg. *Comajenum*, Civitas Austriæ.
Ibar. *Moschius*, fluvius Bulgariæ.
Ichtiman. *Stenimachum*, Castrum Thraciæ.
Jenö. *Jenum*, Castrum Hungariæ.
Ilmiczve Iltz. *Ulmi*, vicus Austriæ in confinio Hungariæ.
Imertipitia. *Celadussæ*, Insula Dalmatiæ.
Ischo. *Escaurus*, fluvius Bulgariæ.
Insula Zara. *Lissa*, Insula Dalmatiæ.
InsulæMediæ. *Elaphites*, Tres insulæ Dalmatiæ.
Istrig. *Sargetia*, fluvius Transylvaniæ.
Ivonigrad. *Asisia*, Castrum Bosniæ.
Jurgano. *Frateria*, Oppidum Valachiæ.
Karon. *Carnecum*, Castrum Hungariæ in Comitatu Valkoniensi.
Kemensalo sive Salakemin. *Mariana*, Oppidum Hungariæ ad Dravum.
Keres Banya. *Aurariarum*, Oppidum Transylvaniæ.
Keres. *Chrysius*, fluvius Hungariæ.
Kerka. *Tinia*, Urbs Bosniæ.

Kerlburg. *Gerulato*, Oppidulum Hungariæ.
Kermen. *Germia*, Urbs Thraciæ.
Körmedt. *Cormendinum*, Oppidum Hungariæ.
Kesmark. *Cæsareopolis*, Civitas Hungariæ.
Kornburg. *Carrodunum*, Oppidum Styriæ.
Killia. *Callatia & Achillea*, Insula Bulgariæ.
Kiris. *Drinus*, amnis Dalmatiæ.
Kisdawnocz. *Claudius mons*, Mons Hungariæ.
Kliss. *Andetrium & Chlissum*, Oppi- Dalmatiæ.
Klosteaneiburg. *Claudivium*, Civitas Austriæ.
Koppan. *Camponia*, Castrum Hungariæ.
Krempak. *Carpates*, Mons inter Hungariam & Poloniam.
Kruppa. *Carpis*, fluvius Bulgariæ.
Kusty. *Augustia*, Oppidum Valachiæ.
Lubatlan. *Commercium*, olim oppidum nunc vicus Hungariæ, uno milliari distans à Strigonio, ut scribit Lazius, ex veteri inscriptione ibi reperta.
Labacum. *Nauportus*, Urbs Carnioliæ.
Lausperg. *Segestia*, Oppidum Regni Hungariæ in Sclavonia, quod ab incolis dicitur Szegesdt in Comitatu Zagrabiensi, prope Sisciam, & confluentem Colapis in Savum.
Lauffen. *Laviacum*, oppidulum Austriæ superioris.
Leua. *Leventium*, Oppidum Hungariæ, ubi Turcæ grandi clade fuêre affecti à Söuches Generali 1664. Qua in pugna perijt Stephanus Kohari Heros insignis.
Leutschovia. *Leuconium*, Urbs Hungariæ in Comitatu Scepusiensi.
Lemana. *Odessus*, Urbs Bulgariæ.
Limpach. *Tutatia*, Arx Austriæ superioris, juxta amnem Krebs teste Cluverio.
Lesina. *Pharos*, Insula Illyrici, in mari Adriatico, quæ & Pharia Ptolomæo, ante dicta Paros teste Plinio, & vulgò à Slavis Hvar nunc appellatur.
Leybnicz. *Savavia*, Oppidum Styriæ.
Licostemo. *Harpys*, Oppidum Bulgariæ.
Linczium. *Aurelianum*, *Lentio & Lentium*, Urbs Austriæ.
Lupadi. *Apollonia*, *Lopadium*, Urbs Mœsiæ.
Lympach. *Olimacum*, Oppidum Hungariæ, indigenis, Also Lindva in confinio Styriæ.
Magarisa. *Melas*, fluvius & sinus Thraciæ.
Magoniche. *Ardotium*, Oppidum Liburniæ.
Malaca. *Pangæus*, Mon Thraciæ.
Malida. *Sestus*, Oppidum excisum Thraciæ.
Manspurg. *Mennanianæ*, Castrum Pannoniæ Saviæ, ex conjectura Wolffgangi Lazij, alijs enim est Monoczlo Castrum, inter Savum & Dravum fluvios.
Maros. *Marisius*, fluvius Hungariæ in confinio Transylvaniæ.
Marogna. *Maronea*, *Ismaros*, Civitas Thraciæ.
Maurkirchen. *Admauros*, vicus Austriæ.
Medling. *Meclaria*, *Medaria*, *Metullum*, Oppidum Germaniæ in Austria.
Medon. *Doclea* Oppidum Dalmatiæ.

Mora-

Moravi. Marcomani populi Germaniæ.
Mestri. *Mestriana*, Oppidum Pannoniæ Inferioris.
Misini. *Drusipara*, Urbs Thraciæ.
Modrusa. *Tradiasdum*, Urbs Liburniæ.
Mochatium. *Amantia, Anamiscia, Mochazina*, Oppidum Hungariæ ad quod Ludovicus II. Rex Hungariæ à Turcis, cum exercitu cæsus est.
Moncastron. *Tyras*, Urbs Bessarabiæ.
Mons niger. *Ibalia*, Mons Dalmatiæ.
Morava. *Moravus major*, fluvius Bulgariæ.
Morava. *Moravus minor*, fluvius Serviæ.
Morlaca. *Albius*, Mons Croatiæ, in ora maris Adriatici.
Moray. *Claudius mons*, mons inferioris Hungariæ.
Mulbach. *Miliare*, fluvius Transilvaniæ.
Mulbach. *Zeugma*,, Oppidum Transylvaniæ.
Muzon. *Monsenum*, Castrum Hungariæ dirutum, olim Mosoniensis Comitatus caput.
Neocastro. *Hermum*, Promontorium Thraciæ.
Nestoralba. *Hermonassa*, Oppidum Bessarabiæ.
Nissa, *Nessus*, fluvius Thraciæ.
Neomarck. *Novidunum*, Oppidum Carnioliæ.
Neomarck alterum. *Nova Marchia*, Urbs Transylvaniæ.
Nona. *Ænona*, Civitas Dalmatiæ.
Obrach, *Obbracum*, Oppidum Serviæ.
Ofisa. *Osimusa, Tyras*, Civitas Moldaviæ.
Onibla *Arionæ*. fluvius Dalmatiæ.
Pandalla· *Callustia*, Oppidum Bulgariæ.
Pantiva. *Heraclea, Perinthus*, Urbs Thraciæ.
Paraczlo. *Parsiscum*, Oppidum superioris Hungariæ ut vult Lazius.
Paxs. *Lussonium*, Urbs Pannoniæ inferioris Ptolomæo, postea intercisa in Pannonia Valeria Ripensi, nunc Castrum, ad Danubium fluvium, in Comitatu Tolnensi.
Pescha. *Argiruntum*, Oppidum Croatiæ.
Pockaricz. *Peccatinum*, oppidum Hungariæ inferioris.
Peliesacz. *Pleræi*, Populi Dalmatiæ.
Pelysz vel Pilis, *Pelysia*, Oppidum Hungariæ inferioris Pilisiensis Comitatûs caput.
Pontole. *Ripa alta, Simplero est Tolna* oppidum Hungariæ.
Perechszasz vel rectius Berechszasz. *Peregia*, oppidum superioris Hungariæ.
Persemburg, Hungaris Bars. *Uscenum, Uspium*, Urbs erat Jazigum Metanistarum, juxta Ptlomæum, nunc est vicus, ad Granum fluvium.
Pescha. *Argiruntum*, Oppidum Liburniæ, in ora maris Adriatici.
Pesceher & Petzer. *Pessium*, Oppidulum Hungariæ transdanubianæ in Comitatu Czanadiensi.
Pettav. *Petovio*, *Petavium* Civitas inferioris Styriæ.
Phanarion. *Panium*, promontorium Thraciæ.
Pilari. *Vardæi*, populi Dalmatiæ.
Piros. *Romantiana*, oppidulum Bulgariæ.
Polla. *Julia pietas*, Urbs Istriæ.
Polina. *Hiulca palus*, palus Pannoniæ infe-

inferioris prope Walponem, quam Probus Imperator ſiccari juſſit.
Polinaha. *Titius*, fluvius Sclavoniæ.
Poſſega. *Baſiana*, Urbs Pannoniæ in Sclavonia.
Praſovo. *Hæmus*, Mons Thraciæ.
Priſna. *Juſtiniana ſecunda*, *Vulpianum*, *& Villa Vulpia*, Urbs Serviæ.
Proclian. *Scardonicus lacus*, Lacus Dalmatiæ.
Pruck. *Lejtapons*, *Luſipons*, *Motenum*, Civitas inferioris Auſtriæ.
Pruth. *Hicraſus*, *Perota*, fluvius Valachiæ.
Raguſa. *Epidanus*, *Rhauzium*, *& Raguſium*, Urbs Dalmatiæ.
Rackeſpurg. *Bolentum*, *Rachelburgum*, *Raclitanum*, Arx & Civitas Styriæ.
Rachzkavi. *Intercisa*, oppidum Pannoniæ Ripenſis, nunc vicus in confinio Styriæ & Hungariæ.
Radtſchach. *Romula*, pagus Croatiæ.
Raſcia. *Dardania*, pars Serviæ.
Ratza. *Rhittium*, oppidum inferioris Hungariæ.
Recrea *Heræum*, Civitas Thraciæ.
Repicza. *Rhamidava*, oppidum Valachiæ.
Riſano. *Formio*, fluvius Iſtriæ.
Roſay. *Ardius*, Mons Dalmatiæ.
Roſena. *Thingola*, Palus Bulgariæ.
Ruſio. *Rutium*, *Doberus*, *Topires*, Urbs Thraciæ.
Sagova. *Thynias*, oppidum Thraciæ.
Salankemen *Acuminicum Rhittium*, oppidum inferioris Hungariæ.
Samagvan. *Ad fines*, *Fines*, Caſtrum Croatiæ.
Samendria. *Spenderobis*, Urbs Serviæ.
S. Andreas. *Legio XIV. Germanica*, Locus & Inſula prope Budam.
Scalman. *Salva*, vicus inferioris Hungariæ prope Budam.
Schiltberg. *Butenij Montes*, montes inferioris Hungariæ.
Schilterperg. *Mons Clypeorum*, mons inferioris Hungariæ, Incolis Vértes.
Segeſvar. *Segethuſa Sciburgirm*, *Sandava*, *Singìdava*, Urbs Tranſylvaniæ.
Segna. *Senia*, Urbs Dalmatiæ.
Sciltaro. *Nicopolis* Urbs Bulgariæ.
Scabring. Sacarbantia Scarabantia, Civitas Hungariæ inferioris, quæ nunc Czeprech ab incolis dicitur.
Scardin. *Scardona*, Urbs Dalmatiæ fere diruta.
Sellie. *Sala*, *Salijs*, oppidum Hungariæ.
Scugad. *Senia*, Civitas Liburniæ.
Severeno. *Acmona*, Caſtrum Hungariæ ad Iſtrum fluvium, prope rudera pontis Trajani, à Severo Imperatore condita, & Severinum dicta, ab alijs etiam Saravium.
Sigetincz. *Singidunum*, Pagus Sclavoniæ.
Siliſtria. *Teriſſa*, Civitas Bulgariæ.
Siſſech. *Siſcia*, Caſtrum Dalmatiæ.
Swrichicar. *Oxybithum*, Caſtrum Bulgariæ.
Sladicza. *Oſinus*, fluvius Bulgariæ.
Sminderom. *Singidunum*, Civitas Serviæ.
Sofia. *Sophica Sardica*, Civitas Bulgariæ.
Solui. *Jader*, fluvius Dalmatiæ.
Solta. *Olyutha*, Inſula Dalmatiæ.
Soppan. *Sepianæ*, Caſtrum Hungariæ ad Sarvizum.
Spalatro. *Spalatum Palatium Diocletiani*, Urbs Dalmatiæ.

Steyr.

Steyr. *Claudivivum*, Castrum Austriæ.
Stravica. *Istropolis*, Urbs Bulgariæ.
Strigonium. *Istrogranũ*, Urbs Hungariæ.
Strumicza. Tiberopolis, Urbs Thraciæ.
Studij. *Sicum*, Urbs Dalmatiæ excisa.
Svonigra. *Aranzona*, Oppidum Dalmatiæ.
Susied. *Nedinum*, Oppidum Dalmatiæ.
Swerany. *Severinũ*, Castrũ Hungariæ.
Swinar. *Sarbinum*, Oppidum Bosniæ.
Szeget. *Secundinum*, *Singidava*, Civitas Hungariæ.
Szigeth. *Salinæ*, pagus Transylvaniæ.
Targorod. *Zividavia*, Civitas Valachiæ.
Taris. *Tiriscum*, Civitas Moldaviæ.
Tedia. *Terta*, Oppidum Thraciæ.
Telez. *Tullum*, Mons Sclavoniæ.
Terapia. *Pharmaciæ Sinus*, Locus Thraciæ.
Tewriana. *Tauasis*, Oppidum Serviæ.
Terzacz. *Tersatica*, Castrum Croatiæ.
Theten. *Campania*, *Matrica*, *Campona*, Oppidum inferioris Hungariæ.
Thurn. *Turres*, Oppidum Croatiæ.
Tine. *Tinia*, Oppidum Bosniæ.
Titul. *Tibiscum*, Castrum Hungariæ.
Tnina. *Tariona*, Oppidum Bosniæ.
Tolna. *Altinum*, Civitas Hungariæ.
Torda. *Dierna*, Civitas Transylvaniæ.
Totam. *Legio decima Germanica*, Oppidum Hungariæ.
Trachina. *Trisamis*, Oppidum Bulgariæ.
Trapu. *Trogurium*, Civitas Dalmatiæ.
Thaun. *Duris*, fluvius Austriæ.
Temeswar. *Tomæra*, *Tomi* in Bulgariæ.
Temesvar, *Temesvaria*, Urbs Hungariæ.
Thata. *Cæsarea Thodata*, *Data*, Dotis, Oppidum Hungariæ.
Trebigna. Tribulum & Tribunium, Civitas Dalmatiæ.
Troja. *Metullum*, Castrum Styriæ, in Comitatu Cilleinsi.
Trucula. *Ticaria*, *Truconis*, Insula Dalmatiæ.
Tuina. *Tariona*, Oppidum Bosniæ.
Tuln. *Castra Catulina*, oppidũ Austriæ.
Tulza. *Sitioenta*, Oppidum Bulgariæ.
Tyhan. *Tyhonia*, Insula inferioris Hungariæ.
Tzupriet Cupri. *Cuperium*, Locus Thraciæ.
Valachia. *Dacia* Alpestris, regio Europæ.
Valbach. *Valena*, vicus inferioris Hungariæ.
Valkovar. *Valcum*, Oppidum Hungariæ inferioris.
Valiza. *Rhodope*, Mons Thraciæ.
Valpo. *Cibalis & Valcum*, Civitas Hungariæ in Sclavonia.
Valcevo. *Collontum*, Castrum Dalmatiæ.
Varheli. *Vulpia Trajana*, Pagus Transylvauiæ.
Varne. *Zyras*, fluvius Bulgariæ.
Vaczia. *Vaccia*, Civitas Hungariæ.
Verdiso. *Perenticum*, Oppidũ Thraciæ.
Vetus Buda. *Herculea*, Castrũ Hungariæ.
Vrana. *Aurana*, *Blandona*, Oppidum Dalmatiæ.
Vscopia. *Scupi*, Urbs Serviæ.
Vdvarhely. *Vdava*, Locus in Transylvania.
Vylack. *Jvollum*, Castrum inferioris Hungariæ.
Waram. *Variana*, pagus Hungariæ in Sclavonia.

Werthes. *Mons Clypeorum*, Mons Hungariæ inferioris.

Wenicza. *Vincena*, Oppidum Hungariæ inferioris.

Werst. *Cataractes Danubij*, Casus Danubij in Austria.

Welka. *Fulsinum*, Oppidum Vegiæ Insulæ Dalmatiæ.

Vienna. *Ala Flaviana, Vindibonda*, Urbs Austriæ.

Zagrabia. *Soroga, Vicus Italicus*, Urbs Sclavoniæ.

Zawiko. *Ansiana*, Oppidum inferioris Hungariæ.

Zara. *Jadera*, Urbs Dalmatiæ.

Zara Vechia. *Alba maritima*, *Blaudosa*, Oppidum Dalmatiæ.

Zarnownicza. *Epetium*, Vicus Dalmatiæ.

APPENDIX II.

Catalogus Imperatorum Romanorum, qui Pannoniæ, & Romano Imperio, usque ad ingressum Hungarorum in eam, præfuerunt.

1. Augustus Imperator, primus fuit, qui Pannoniam Romano Imperio adjecit, & imperavit ad Annum Christi 14.
2. Tiberius Nero ad Annum 37.
3. Cajus Caligula ad Annum 41.
4. Tiberius Claudius ad Annum 54.
5. Nero Claudius ad Annum 68.
6. Sulpitius Galba 69.
7. Ottho Sylvius 69.
8. Aulus Vitellius 69.

Hi tres eodem anno interempti.

9. Flavius Vespasianus ad Annum 79.
10. Titus Vespasianus Filius, ad annũ 81.
11. Domitianus, ad Annum 96.
12. Nerva, ad Annum 98.
13. Ulpius Trajanus ad Annum 117.
14. Hadrianus ad Annum 138.
15. Antoninus Pius ad Annum 161.
16. Marcus Aurelius Verus, cum Lucio Ælio Vero Fratre, ad Annum 169.
17. Ælius Commodus, ad Annum 193.
18. Ælius Pertinax, ad Annum 193.
19. Didius Julianus, ad Annum 193.

Omnes tres hi eodem anno sublati.

20. Possenius Niger ad Annum 194.
21. Clodius Albinus ad Annum 197.
22. Septimus Severus ad Annum 211.
23. Antonius Caracalla ad Annum 217.
24. Macrinus cum Diadumeno Filio ad Annum 218.
25. Heliogabalus ad Annum 222.
26. Alexander Seuerus ad annum 235.
27. Julius Maximinus cum Filio ad Annum 238.
28. Gordianus Senior & Junior, ad Annum prius electi 237.
29. Pupienus & Clodius Balbinus, ad Annum 238.
30. Gordianus puer ad Annum 244.
31. Philippus Senior & Junior ad Annum 249.
32. Decius cum Filio ad Annum 251.
33. Vibius Gallus ad Annum 254.
34. Vibius Volusius ad eundẽ anũ 254.
35. Licinius Valerianus ad Annum 260.
36. Licinius Gallienus ad Annum 268.
37. Fluvius Claudius ad Annum 270.
38. M. Aurelius Quinctilius ad eundem Annum 270.

39. Va-

39. Valerius Aurelianus ad Annum 275.
40. Claudius Tacitus ad Annum 276.
41. Annius Florianus ad Annum eundem 276.
42. Aurelius Probus ad Annum 282.
43. Aurelius Carus ad Annum 283.
44. Numerianus ad Annum 284
45. Carinus cum Caro ad Annum 285.
46. Diocletianus cum Maximiano Herculeo ad Annum 304.
47. Conſtantius Chlorus ad Annum 306.
48. Galerius Maximianus Armentarius ad Annum 311.
49. Maxentius ad Annum 312
50. Galerius Maximianus ad Annum 313.
51. Aurelius Licinius ad Annum 325.
52. Conſtantinus Magnus ad Annum 337.
53. Conſtantinus Junior ad Annum 340.
54. Conſtans Conſtantini Junioris Frater ad Annum 350.
55. Conſtantius Frater Conſtantis ad Annum 361.
56. Julianus Apoſtata ad Annum 363.
57. Flavius Jovinianus ad Annum 364.
58. Flavius Valentinianus ad Annum 375.
59. Valens ad Annum 378.

Atque hoc Valente Imperatore imperante, Hungari primo ſeu egreſſu, occuparunt Pannoniam.

Obſervatio.

Intra ſpacium 268. Annorum, quibus imperarunt 13. Auſtriaci Cæſares, fuerunt Gentiles Imperatores, inter Conſtantinum Magnum primum Chriſtianum Imperatorem, & Tiberium Neronem Numero 48. Ita pietas eſt ad omnia utilis & vel maxime ad Imperij diuturnitatem.

VII. SYNOPSIS

Seu

EPITOME CHRONOLOGICA

Rerum Hungaricarum, ab Exitu Hungarorum ex Scythia, usque ad exordium Regiminis Sancti Stephani, Primi Christiani Regis Hungariæ, seu ab Anno Christi 373. usque ad Annum 1000.

Editio secunda, Correctior, & Auctior.

OPiniones, quæ de Origine Gentis Hungaricæ, à varijs referuntur Authoribus, sicut diversæ, ita incertæ prorsus sunt, & dubiæ, imò non nullæ fabulosæ, omnino, & manifestè falsæ. Illorum tamen Sententia plùs habet speciminis & vero similitudinis (teste Melchiore Inchofer Societatis JESU, Annalium Ecclesiasticorum Regni Hungariæ Scriptore) qui Hungarorum genus deducunt, à *Magor* primogenito *Nemroth*, (cujus, & Attila se Nepotem scribebat) & ab eo dicunt denominatos esse priùs *Magoros*, sive *Magaros*, postea verò pronunciatione gentis interjecta litera *y Magiaros*, (quo nomine etiam nunc Hungari suâ linguâ se nominant) & pari ratione & *Hunnos* ab *Hunnor* fratre ejusdem Magoris, ac dein Hungaros, asserunt esse appellatos. Illud verò certum ac indubitatum est: Hunnos, sive Hungaros, temporibus Valentis Imperatoris, ex parte illa Scythiæ, quâ Tanais fluvius Europam ab Asia disterminans, se in paludem Mœotidem exonerat, in maxima multitudine (nempe supra decies centum millia capitum numerante) in Europam irrupisse, peragratísque ac debellatis multis Regionibus, Pannoniam tandem, præ omnibus alijs, soli ubertate, illectos, pro habitatione sibi elegisse, ibíque fixis sedibus, nomen Regioni de se dedisse, sicque *Pannoniam* olim, postea *Hungariam* denominatam esse. Verùm quid postea ab illis in Pannonia degentibus sit actum, vix sciri potest, ex defectu eorum, qui res patrias literis mandâssent, præter paucula ea, quæ ab externarum Nationum scriptoribus referuntur de Attila, sed ne hi quicquam aliud, præterquam illatas per illum eis injurias, planctuosi carminis instar scripsisse inveniuntur, altô silen-

tiô prætermissis rebus gloriosè per eum gestis, totque ac tam præclaris ab eo de hostibus victorijs reportatis. His addo, quòd neque hi ipsi Authores, vel de tempore adventûs Hungarorum in Pannoniam, vel de ætate & diuturnitate Regiminis, ac vitæ ipsius Attilæ, mortisque anno, inter se conveniant. Annales enim Hungarici, ejus obitum ponunt ad Annum Domini: 445. Externi verò Scriptores eundem extenduntad Annum Christi 454. Et horum quidem calculatio ac computatio, magis exacta esse videtur: constat siquidem Theodosium II. Imperatorem, non unam cladem ab Attila accepisse, quas inter, non postrema fuit illa in Dacia Ripensi, in qua *Arnegislus* Dux Romani Exercitûs pugnans occubuit, quæ tamen Anno 447. scribitur contigisse. Tradit insuper *Brietius*, & alij Historiographi, Attilam tantos progressus armorum per Occidentem fecisse, ut ausus fuerit à Valentiniano III. Imperatore, Romæ Palatium sibi ad habitandum postulare, idque ajunt Anno 451. evenisse. Difficultatem quoque acuratioris hujus Chronologiæ descriptionis id auget, quòd Historici illi, (uti sunt Thuroczius & Ranzanus, Callimachus item, & Nicolaus Olahus, imò & Bonfinius) qui res ab Attila gestas, copiosiùs & studiosiùs conscribere conabantur, seriem annorum intermittant, & cumulatim tantùm, omnia ejus gesta referant. Unde non erat quid novi, quòd Synopsis Chronologica, de Regia Urbe Budæ, in nostris Ephemeridibus Tyrnaviensibus, Anni 1686. quò ad seriem Annorum, circa res gestas Attilæ, à non nullis minimè probata fuerit, nam sequendo hos Authores, necessum quoque erat, sequi discrimen in temporum serie, à nobis, & ab alijs Authoribus allatum. Ab ipso dein Attila, usque ad Geysam. Ducem, imò ferè usque ad ipsa Sancti Stephani, primi Christiani Regis Hungariæ tempora, vix ulla extant à nostratibus narrata: quare nil mirum erit, si hâc Synopsi Chronologicâ, aliquorum Annorum res gestæ compendiosè percurrantur, aut nec quidem annotentur: Ea tamen, quæ ab exteris illorum temporum scriptoribus annotata sunt, aut à nostratibus, sequentibus sæculis conscripta, non prætermittemus, sed in annos singulos diligenter referemus, ipsorum etiam Scriptorum nomina, imò ubi commodè fieri poterit, etiam eorum verba, pro majori authoritate Historiæ, diligenter adducendo.

Hunni igitur, post Hungari, & suo idiomate *Magyari*, Anno Christi 373. (à quo hanc Synopsim Chronologicam ordimur) tempore Valentis Imperatoris, & Damasi I. Romani Pontificis, ex Scythia Asiatica, soli sterilitatem, & populi multitudinem causantes, egrediuntur. Capitaneis seu Ducibus constitutis: *Belâ* filio Cholæ, de genere Zemen, *Keme* & *Kadicka* fratribus ejusdem: *Attilâ*, *Kewe*, & *Budâ*, sive *Bledâ* filijs, *Bendeguck* de genere *Kadar*: Ex centum octuaginta tribubus, decies centies, & octoginta millibus numeratis. *Thuroczius lib. 1. Chronicæ Hungaricæ, Cap. 10. Inchofer, in apparatu ad Annales*

Ecclesiasticos Regni Hungariæ. Et primò quidem in *Alanos*, qui scythicas solitudines incolebant, sæviunt. Deinde anno sequenti.

374. Gotthos Gentem robustissimam, quæ multas concusserat sui terrore Orbis partes, proprijs sedibus expellunt. *Thuroczius ibidem. Paulus Ozorius, suarum Historiarum, lib.* 1.

375. Gotthi ab Hunnis pulsi, novas sedes à Romanis expetunt. Sanctus Martinus ex Pannonia, Sabariâ Civitate ortus, in Episcopum Turonensem, in Gallia ordinatur. *Severus Sulpitius, in Dialog. lib.* 1. *Cap.* 6. Interim Hunni, sive Hungari, Bessos & Cumanos pertranseunt, sibique subigunt. *Thuroczius locô citatô.*

376. Iidem Gotthi, à Romanis suscepti, locatique in Thracia, ad Imperij Occidentalis fines à Barbaris tuendos, dum quietè inter Romanos agunt, *Lupicini* Ducis Romani avaritiâ exasperati, contra Romanos insurgunt, & hospites suos multis cladibus atterunt, victo fugatóque *Lupicino. Brietius, Ammianus.*

377. Continuantur Gotthorum cum Romanis prælia, atque sic Hungari, Gotthis sibi vel resistere non valentibus, vel ob conceptum in Romanos præsens odium, dissimulantibus, per fines Imperij orientis victoriosè transeunt, multísque alijs nationibus collectis, liberè ubique grassantur. *Ammianus lib.* 31. *Brietius, Ricciolus, Inchofer.*

378. Valens Imperator, præcipiti consilio cum ijsdem Gotthis confligit, duodecimo milliari ab Hadrianopoli, die 6. Augusti, ubi sagittâ sauciatus, & à suis in agrestem casam deportatus, à Barbaris, accensâ casâ, miserè exuritur. *Ammianus lib.* 31. *Nicephorus lib.* 11. *Cap.* 50. Hungari interim progressus & itineris, & victoriarum, magnos faciunt

379. Theodosius, contra Gotthos fæliciter pugnans, à *Gratiano* Occidentis Imperatore Syrmij Imperator Orientis creatur, Gotthosque ex Thracia pellit, & subinde etiam de Hunnis aliquas victorias reportat. *Zozimus, Idacius, Prosper in Chronico.* Longobardi, (quos inter postmodum & Hunnos multa fœdera intercesserunt) ex Scandia Peninsula egressi, Ducibus *Iborea* & *Ajone* Vandalos profligant, eorúmque Regionem sibi vendicant. *Brietius, Prosper in Chronico.* Hoc eodem anno, Hunnos sive Hungaros in Pannoniam primò pervenisse deducit *Inchofer ex Petro Ranzano.*

380. Procurante Gratiano Imperatore, pax cum Gotthis firmatur. *Prosper in Chronico*: Hoc eodem anno, vel certè adhuc priore, Hunni, sive Hungari, perspectâ Pannoniæ ubertate, & Regionis amœnitate, in eadem sedem sibi figere, unanimi statuunt voto. Incolebant autem tunc Pannoniam variæ Nationes, sed potissimùm Jaziges, Slavi, Alemanni, & Italici, (ut eos nominat Thu-

Thuroczius, verùm quod addat inter illas fuisse etiam Longobardos, cùm hi
rimò anno priore ex Scandia egressi fuerint, id non videtur verosimile) erat-
ue tunc Pannonia magna ex parte Romano Imperio subjecta, cui præerat sin-
ulari Romanorum gratiâ *Macrinus*, natione Pannon, Patriâ Sabariensis, homo
rte militari valde celebris, è contra Germaniæ præfuit nomine Romanorum
Theodoricus de Verona, seu *Detricus*, vel *Thetricus*, Patriâ Alemannus. *Macri-
nus*, cùm immensam ignotæ gentis (Hungarorum scilicet) multitudinem, in-
ra sibi commissæ ditionis limites, jam jam penetrâsse, atque ad Tibisci ripam
astra posuisse inaudijt, imò certis percepit nuncijs, advenas, suis violentas in-
icere manus, bonáque hostiliter diripere, consternatus animo, consilijque am-
biguus, quid hoc rerum statu agere deberet, suis diffisus viribus, statuit Roma-
norum implorare auxilium, nec frustra; hi enim quam primùm ad preces *Ma-
crini* proni, *Theodorico* in mandatis dant, ut *Macrino* modis omnibus opitule-
tur, ad hostes improvisos Pannoniâ excludendos, neque is trahit moras, sed
mox collecto ingenti exercitu, in Pannoniam descendit, castrisque suis ad Ci-
vitatem *Potentianam*, ad Danubij littus sitam, (quæ à Lazio creditur nunc
Adom incolis dicta) cum castris *Macrini* conjunctis, cum eo de modo inva-
dendi Hunnos consultat. Interim tamen uterque Dux, noctes quietas secu-
rasque ducunt, (rati Danubium interjacentem, ponte destitutum eò loci, tu-
tissimum esse munimentum; præsertim cùm scirent hostes navigijs quibus flu-
vium traijciant destitutos esse) dum ecce Hunni, sub tenebrosæ noctis silentio,
inflatis suis utribus, (quorum beneficio à suo è Scythia egressu, quàm plurima
assueverant tranare flumina) Danubium quoque infra Sicambriam transeunt,
atque super hostilem Exercitum, nihil tale metuentem, vel suspicantem, irru-
unt. Ingens igitur exoritur tumultus, corripiuntur arma, acerrimum com-
mittitur prælium: cadunt utrinque quàm plurimi, ultimatè tamen prævalent
Romani, Hunnosque in fugam agunt: sed cùm ipsi quoque non minorem
quàm Hunni accepissent cladem, fugientes non sunt persecuti, sicque reliqui
indemnes transmisso Danubio, ad suos revertuntur. Sed & *Detricus* & *Ma-
crinus* cum sui Exercitûs residuitate versùs Tulnam Civitatem recedunt. Ita
Thuroczius Chronicæ Hungaricæ, Cap. 11. Verùm *Nicolaus Olahus*, & *Bonfinius*,
hanc pugnam paulo aliter referunt contigisse. Ajunt enim Macrinum & De-
tricum cum suis Exercitibus repentina hac hostium incursione perculsos, arma
& castra deseruisse, ac in fuga ab Hunnis magnam cladem accepisse, ipsos verò
Hunnos in valle *Tarnok* non procul à Potentiana Urbe, castra sua locâsse; se-
quenti verò die, rursus à Macrino & Detrico, contractis, qui adhuc à clade su-
pererant, & alijs quoque qui in vicinis præsidijs Romanorum erant, in ordinem
redactis militibus, Hunnos in illa ipsa valle Tarnok, invasos fuisse, cruentoq; præ
lio

lio utrinque commisso, ac à prima luce, ad solis occasum protracto, magnam utrinq; ediditam stragem, ita, ut ex parte Hunnorum in hac pugna centum viginti quinque millia desiderata esse tradantur, ex parte autem hostium, ducenta decem millia scribantur cæsa. Ultimatè tamen declinante jam sole, Hunnos terga vertisse, quos dum *Macrinus* & *Detricus* persequi non possent, pugnando defessi, Hungaros, eâ, quâ prius celeritate Danubium trajecisse, & ad suos redijsse. Detricum verò & Matrinum, cum militum suorum reliquijs Tulnam oppidum versùs celeri itinere se recepisse.

381. Hungari post acceptam hanc cladem, renovato Exercitu, partes transdanubiales invadunt, atque illis obtentis, ac sub jugum missis, Tulnam Civitatem, ubi *Theodoricus* & *Macrinus* manebant, procedunt, rursúmque cum ijs acriter confligunt, ita feliciter, ut Romanorum Exercitum penitus profligaverint, fugaverintque. Cecidit in hoc cruento prœlio, Macrinus, Theodoricus verò sagitta in fronte læsus, ægrè Hunnorum manus evasit.

382. Gotthi universi se Romanis tradunt. *Idacius.* confecto præmentionato prælio, Sicambria, cum tota ferè Pannonia, in manus Hungarorum devenit. *Thuroczius*, *Bonfinius*, *Olachius*.

383. Pars aliqua Hunnorum, sub Ducibus *Melga* & *Gavan*, à Gratiano Imperatore, contra *Maximum* Tyrannum evocatur. Quo tempore Sancta Ursula, cum undecim millibus Virginum, ab ijsdem Hunnis, utpote tunc Gentilibus, ad Coloniam Agripinam, pro Virginitate DEO dicata, & constanter defensa, ad Virginitatis coronam, Martyrij Coronâ decoratur. De Passionis tamen harum Sanctarum tempore, (quo eodem anno *Gratianus* proditione Alanorum & Hunnorum, quos in auxilium advocaverat, *à Maximo* Tyranno, per *Andragathium* Ducem occiditur. *Baronius*, *Ricciolus*, *Zosimus lib.* 4. *Sozomenus lib.* 8. *Cap.* 13.) discordant Historiographi, cum alij eam referant, ad ipsius Attilæ tempora, & sub quodam *Julio*, seu *Gyula* Duce Hunnorum factum id fuisse, perhibent. Ita *Thuroczius & Olaahus*.

384. Distractis Imperij Romani ad multas partes viribus, Hungari se in possessione Pannoniæ firmant.

385. Hungari, indigenis prioribus partim ejectis & pulsis, partim in servitutem redactis, dispersi per Pannoniam, selectis melioribus Regionis locis, domicilia sibi figunt, totámque Pannoniam inter se dispertiunt. Sanctus Hieronymus, Stridone ex Pannonia oriundus, doctissimis suis scriptis jam orbi notissimus, Româ Hierosolymam descendit. *Inchofer*.

376. Sanctus Martinus Pannonius, Treviris à *Maximo* Imperatore, ejúsque conjuge, summo cum honore suscipitur, cui ut Viro Sancto, ipsa Imperatrix epulum manibus suis parare, eidémque ministrare mensæ accumbenti voluit,

voluit, ac ſublatis ex illius menſa reliquijs paſci. Verùm Martinus ex his honoribus, & præſertim, quòd *Maximi* dolo *Ithacianis* Schiſmaticis ad horam communicâſſet, mœrens ex aula Imperatoris diſcedit. *Sever. lib. Dialog.* 3. *Inchofer.* Sanctus Hieronymus & ipſe Pannonius Bethlehemum pergit, ibique ad interpretandas Sacras Literas Linguam Hæbraicam perdiſcit. *Brietius.*

387. *Maximus* Imperator, vel rectiùs Imperij invaſor Romam occupat. *Zoſimus* lib. 4. Hungari interim ditionum ſuarum fines dilatant.

388. *Maximus*, contra Theodoſium Imperatorem pugnans ad Aquilejiam, ſicut ei prædixerat Sanctus Martinus, interimitur. *Zoſimus Lib.* 5. *Capite* 14.

389. Longobardi, Ducibus defunctis, primum ſibi Regem creant *Agelaundum*, Aionis Ducis filium. *Proſper in Chronicis, Inchofer, Brietius.*

392. Sanctus Hieronymus, Librum de Scriptoribus Eccleſiaſticis abſolvit. *Brietius.* Et Tetradium Conſularem ad Fidem Chriſti convertit. *Severus, in vita Sancti.*

393. Theodoſius Imperator expeditionem contra Eugenium Tyrannum ſuſcipit, accitis variarum nationum copijs, quas inter & Hunnos non paucos fuiſſe, credibile & veroſimile eſt.

394. Theodoſius, Eugenium Tyrannum devincit, profligat, & captum occidi curat. *Oroſius lib.* 7. *Capite* 30. Inter Sanctum Hieronymum & Sanctum Auguſtinum, amica viget de Quæſtionibus Sacris deſceptatio, ut ex utriusque doctiſſimis Epiſtolis, videre eſt. *Brietius.*

395. Rufinus Aquitanicus, Romani Imperij proditor, Gotthos ſub Adalrico militantes, & Hunnos, ad invadendos fines Imperij invitat, & varijs promiſſis compellit, atque hi Orientalis Imperij partes vaſtando, Rufini votis obſecundant, & Illyrium, Mæſiam, Macedoniam, depopulantur. *Zoſimus lib.* 5. Præfuiſſe autem Hunnorum Exercitui in hac expeditione, inter alios, Attilam nec dum Regem, ex Ranzano colligit, *Melchior Inchofer, Sozomenus lib.* 8. *Cap.* 1. *& Olahus Cap.* 4. *aſſerit.*

396. Multi Hunnorum ad Fidem Chriſtianam convertuntur, operâ Sancti Nicetæ Dacorum Epiſcopi, ut notat idem Author. Ex Epiſtola Sancti Hieronymi 7. & 11. Quod ſi ita eſt, neceſſe eſt, aut jam tunc Hungaros aliquos Daciam ſeu Tranſylvaniam incoluiſſe, aut Sanctum Nicetam, non ſolùm Daciæ, verùm partium quoque Hungariæ Apoſtolum fuiſſe. Theodoſio ſuccedit Arcadius in Imperio Orientali, cujus metu Attila cum ſuis Hunnis, in Pannoniam regreditur. *Olahus Cap.* 4.

399. Nicetas Daciæ Epiſcopus, ex Italia reverſus, res geſtas Sancti Martini, è Libello à Severo Sulpitio conſcripto, per Daciam & Pannoniam, longè laté-

latéque spargit, ejusque famam Sanctitatis, apud ejusdem Patriotas dissеminat *Inchofer, Paulinus, Epistola 5, ad Severum.* Attila reducto Exercitu, ne id quoque temporis, quod supererat bello gerendo, inutiliter, ac præter suorum commodum absumeret, Regnum Pannoniæ Legibus stabilire statuit.

399. Gajnas, Exercitûs Arcadij Imperatoris Dux, in Arcadium rebellat: *Zosimus, lib. 5. Ricciolus.* Hungaris interim eventum ejusdem rebellionis præstolantibus.

400 Idem Gajnas tumultuari, Imperiúmque Orientale perturbare pergit, sed ab Arcadij copijs in Thraciam reijcitur.

401. Uldes Hunnorum Dux, Gajnam Danubium traijcere parantem inhibet, interficit, ejusque caput hastili præfixum, Arcadio Constantinopolim mittit. *Zosimus, lib. 5. Sozomenus, lib. 8. Cap. 4.* Hoc eodem anno Christi 401. & ab exitu Hunnorum ex Scythia vigesimo octavo, ab ijsdem Hungaris, unanimi voto, & consensu, in caput & Ducem, ac Regem universæ gentis, eligitur Attila, unus ex primis in eorum egressu ex Scythia, Ducibus, *Inchofer ex Ranzano.*

402. Ad hunc Annum refert Baronius obitum Sancti Martini, Patriâ Pannonij, Episcopi Turonensis in Gallia, Viri Sanctissimi, & plurimis miraculis in vita & post mortem clarissimi. Attila Dominatum suum in Pannonia firmat, ejusque limites extendit.

403. Alaricus, Rex Gotthorum, ab Hunnis pulsorum, Italiam invadens à Stilicone, Romanæ Militiæ Duce, (sed simul Romani Imperij insidiatore ac occulto ejusdem hoste, adeóque & ipsius Attilæ fautore) ad Pollentiam Liguriæ Urbem, vincitur, & capitur, sed perfidiosè elabi ab eodem permittitur. *Brietius.*

404. Attila Urbem Sicambriam, ob loci & soli amœnitatem, in Regiam & Metropolim suam deligit, eâ tamen, imò totâ Hungariâ minimè contentus, stimulante innatâ ambitione, vicina quoque Regna, ac Provincias, opportuno sibi tempore invadere, statuit.

406. Radagajsius natione Scytha & Paganus, cum ducentis millibus suorum, Italiam invadit, & jam Romæ obsessæ & expugnandæ imminet; sed DEO sic disponente, ab *Huldia* & *Saro* Hunnorum Gotthorúmque Ducibus, quorum uterque tunc à Romanis stabant, vincitur, & atteritur. Amputatur Radagajsio caput, milites illius captivi, singulis aureis, & viliori adhuc pretio divenduntur, sicque mancipijs Italiam totam, quam terruerant, implent. *Ozorius lib 7. Cap. 22. Brietius, Inchofer.*

407. Imperium Romanum in occidente turbatur, per Stiliconis proditionem, quâ de re Sanctus Hieronymus Epistol. 3. ad *Ageruchiam* sic scribit: *Quid-*

Quidquid inter Alpes & Pyræneum est, quòd Oceano & Rheno includitur, Pannonij hostes vastârunt.

408. Stilico Romanorum Imperium affectat, & varios hostes, & inter hos etiam Hunnos, contra Honorium Imperatorem excitat, quorum auxilio, *Fucherium* filium suum, Cæsarem creare destinat, ast proditionis convictus, ab Honorio interimitur, id quod percommodè accidit Honorio, Hunnis cum suo Duce tunc Stiliconi rebellantibus. *Zosimus lib. 6. Theophanes, Socrates lib. 6. cap. ultimo, Inchofer, Brietius.*

409. *Alaricus* Gotthorum Rex, conjunctus fratri *Ataulpho*, qui Exercitum ex Gotthis & Hunnis confecerat, statuit Romam caput Imperij impetere, aut saltem terrere, vel si fortuna faveret etiam occupare; hac vice tamen, multô aurô à Romanis appenso, obsidionem Urbis solvit, & cum Honorio Imperatore, pacem inire statuit. *Brietius.*

410. Pacem, quam Alaricus, cum Honorio Imperatore stabilire statuerat, eam Hunni, sub Honorio militantes, cum suo Duce perturbant. Hic enim cum trecentis suis selectissimis, in Alaricum incautum irruens, aliquot ex Gotthis interimit, & omnes perturbat; unde iratus *Alaricus*, Honorio, quasi hujus cladis authori, ad obsidendam Romam redit, eandémque occupatam deprædatur. *Brietius. Zosimus, Osorius lib. 2. cap. 29.*

411. Alaricus, post Urbem occupatam, & exspoliatam, profectus *Rhegium*, ut inde in Siciliam, & Africam traijceret, navibus tempestate disjectis, morbo perit, cui succedit frater ejusdem Ataulphus, qui rursus Romam redit, eámque iteratò capit, ac diripit. *Inchofer.* Quod tamen alij ad proximè præcedentem annum referunt, ita, ut utráque hæc Urbis expilatio, in eundem annum incideret.

413. Burgundiones ab Hunnis pressi, Fidem Catholicam amplectuntur, rati hâc ratione se efficaciùs, quàm ullâ humanâ ope, Hunnis resistere posse. Nec vanè, hâc enim suscepta, sæpiùs, licet pauciores numero, de majori copia hostium, victorias reportârunt. *Inchofer ex Socr. lib. 7. cap. 30.* Verùm id longè prius videtur accidisse, nempe, dum adhuc Hunni ex Scythia progredientes, alias gentes & nationes interjacentes expugnarent. Nam ut Calimachus, in Attila, numero 50. refert, inter alias bellicas expeditiones, Hunni in suo progressu memorantur duas in Burgundos aggressiones suscepisse, & secundam sic enarrat: *Quandoquidem Burgundi, priore bello, multis certaminibus, re malè gestâ, rursus contra se venisse senserunt, ad Divinam opem confugêre, Christianisque Misterijs initiati, magno prælio fusos hostes, cæsósque, finibus suis exturbavêre.* Porro Burgundiones, seu Burgundos incoluisse tunc illas terras, per quas Hunnis transire necesse fuerat, utpote Gotthis vicinos. *Ex Plinio, & Tacito,* alijs-

alijsque constat. Qui postmodùm inde egressi, primò Chattorum & Alemannorum occupavêre terras, ac tandem in Galliam Celticam transmigraverunt, ibique Regnum Burgundiæ erexerunt. Ut pluribus describit *Cluverius, & ex illo Baudrand, in sua Geographia.*

416. 417. Attilæ Societatem armorum, nominis, fortitudinis, ac in rebus militaribus gloriæ famâ pellecti, quàm plurimi exteri populi exoptant. *Olahus capite* 4.

418. Attila Generalem Conventum suis Sicambriam indicit, consilium cum illis de expeditionibus bellicis, quas animo volvebat, initurus, ad quem multi ex externis quoque Provincijs Proceres, vel spe prædæ, vel liberalitate Attilæ allecti conveniunt, quos inter fuit etiam *Theodoricus* seu *Detricus* Veronensis, juratus antehac & infensissimus Attilæ, Hunnorúmque hostis. *Thuroczius, Olahus.*

419. Attila, tam pro sua authoritate conservanda, quàm benevolentia captanda, prædictum Theodoricum, aliósque cœteros Principes, ad hæc comitia convenientes, muneribus Regijs exornat.

420. Attila ingentes apparatus bellicos facit, exercitum recenset, ac conscribit, armorum & machinarum bellicarum, ad mœnia hostilia diruenda, non parvam vim comparat: ad hæc decem millia curruum falcatorum, quibus castrorum suorum munitionem, velut muro arceret, constituit. *Thuroczius, Olahus.* Sanctus Hieronymus Patriâ Pannonius sanctè obit. *Baronius.*

421. His ita dispositis, cum ingenti Exercitu, ex suis, exterísque collecto, expeditiones bellicas suscipit, primóque Illyricas Provincias invadere statuit. Intereà verò ne per absentiam suam, quid turbarum oriri in Pannonijs posset, Fratrem suum Budam, Regni sui participem facit, eúmque in Regni administratione, locò sui constituit. *Ricciolus. Marcellinus.*

422. Attila Thraciam, & vicinas illi Regiones, crudeliter devastat, ijsque perdomitis Sicambriam redit.

423. Joannes quidam Imperij Romani invasor, Hunnis per Aetium Romani Exercitûs summum Ducem accitis, ad petendam veniam, à Theodosio Juniore Imperatore compellitur. *Inchofer, Socrates, lib. 7. cap. 23.*

425. Idem Dux Aetius, offensus à Placidia Honorij defuncti Sorore, sexaginta millia Hunnorum evocat, magnáque utrinque editâ Strage, rem suam amicè componit, & à Placidia in gratiam receptus, Hunnos auro donatos, in Patriam suam remittit. *Prosper, Marcellinus, Socrates, Libro 7. Capite 23. & sequentibus.*

428. Idem Aetius, Gallias Rheno proximas, à Francis occupatas, recuperat. *Prosper, Ricciolus.*

429. Idem

429. Idem Aetius, Magister militum factus, propè Arelate, Gotthos debellat. *Idatius*.

432. Idem Aetius, infortunatè in Asia pugnans, Romam profugit, mox in Dalmatiam, ac inde in Pannoniam abit, & Hungarorum usus amicitiâ, & auxilio, pacem obtinet, & ad Romanum solum, dignitatémque pristinam redit. *Inchofer, Prosper in Chronico*.

435. Gvadicarius Burgundiorum Rex, ab Aetio victus, pacem obtinet, sed illum Hunni, cum stirpe & populo delent. *Prosper, Ricciolus*.

436. 437. Aetius Narbonam à Theodorico Gotthorum Duce obsessam, liberat. *Idatius*. Et bellum adversus eosdem Gotthos, auxiliantibus Hunnis gloriosè gerit. *Ricciolus*.

438. Littorius, secundæ ab Aetio Patritiæ Potestatis, Hunnis auxiliaribus præpositus, dum Aetij gloriam superare contendit, cum Gotthis imprudenter conserendo, magnâ clade afficitur, & capitur, *Inchofer*.

440. 441. Hunnorum pars una, non confæderata Romanis, Romanorum Imperium in Occidente vexat, altera verò cum Attila, Illyrium & Thraciam depopulatur, omnésque Civitates & Castella Thraciæ, præter *Hadrianopolim*, & *Heracleam*, in suam potestatem redigit. *Inchofer, Brietius, Paulus Diaconus, Libro 14*.

442. Theodosius Cæsar, ad placandum Attilæ furorem, eidem sex millia librarum auri persolvit, & mille annuas promittit. *Prosper & Chronicon Alexandrinum*.

443. Attila cum suo Exercitu, prædâ divite, Pannoniam repetit.

444. Attila post tot Provincias eversas, rapinas, & strages hominum, rèdux in Pannoniam, ubi deprehendit Budam fratrem creditam sibi in Regni administratione potestatem transcendisse, indignatus, iratúsque, captâ, arreptâque occasione, dolô circumventum stringit, proprijsque necat manibus, atque ejus cadaver in Danubium abjici, demergique præcipit. *Inchofer, Brietius, Ricciolus*.

445. Attila Svasu Theodorici Veronensis, & ambitionis propriæ ductu, Occidentales Imperij Provincias invadere statuit.

446. Hunc in finem igitur non inscius, quos hostes habiturus esset, quàm maximas copias militares comparat, & non solùm per universas Pannonias delectum habet, verùm etiam externas alias nationes, in armorum societatem pertrahit, quæ spe prædæ, eidem maximo numero adhærent, ita, ut supra quingenta millia armatorum jam numeraret. *Bonfinius, Decadis 1. lib. 4*.

447. His ita dispositis, Attila in terras designatas suscipit expeditionem, sed priùs cum *Amegisilo* Romanæ militiæ Duce, in Dacia Ripensi, scribitur con-

flixisse, cœso ipso Duce, & Exercitu illius dissipato, ac ferè deleto. *Marcellinus in Chronico, Inchofer, Ricciolus.*

448. Attila tanto furore Germaniam aggreditur, ut vicos passim,& oppida concremaret, omnes cæderet, sacra & prophana æque dirueret, nec ætati, nec sexui, usquam parceret, omnia cædibus, & rapinis compleret, facilem ex immani sævitia sperans se consecuturum victoriam, illis tantùm partibus Germaniæ parcens, quarum populi secum armorum societatem inijssent. *Bonfinius Decad.* 1. *lib.* 4.

449. Superato dein *Adulæ* montis jugo, in Helvetios pari crudelitate grassatur, & quidquid inter Rhodanum, Rhenúmque interjacet, passim diripit. *Idem, Ibidem.*

450. Transgreditur cum Exercitu suo Rhenum Attila & Burgundiam aggreditur, ac Sigismundum ejus Regionis Principem, cum magna manu sibi occurrentem fundit, fugátque, qui dein utilitati suæ consulere cupiens, pacem per Legatos ab Attila obtinet: pollicitus sub ejus ductu & auspicijs, stipendia se facturum, & grata semper obsequia præstiturum. Deinde secus Rhenum transeundo, Argentinam Civitatem munificentissimam obsidet, expugnátque ac diripit, direptamque mœnibus, plurimis in locis nudat, ita, ut ex omni parte Urbis, pateret per eam aditus, & liber transitus. *Bonfinius Decadis* 1. *Cap.* 4. *Calimachus, Olahus.*

451. Hinc movens cum Exercitu, Gallias vastat, ac depopulatur, & Civitates munitas, ac fortes, opibúsque divites, expugnando diripit, ac plerasque solo æquari jubet, Noménque *Flagelli DEI* circumferens, ex prædictione cujusdam Sancti Viri, ad scelera Christianorum punienda, in cunctos sævit. Metensium Urbem, in ipsa Vigilia Paschæ succendit, & totam in cineres redigit. *Trecas* quo minùs perderet, precibus suis impedivit Episcopus ejusdem loci, Sanctus *Lupus.* Hic enim cùm Attilam appropinquare audivit, Pontificali mox indutus amictu, cum omni Cleri sui cœtu, illi obviam processit, ac ubi ad eum venisset, sic eum alloquitur: *Tu, quis es, qui terram dissipas, ac conculcas?* Cui Atila: *Ego sum Attila Rex Hunnorum, Flagellum DEI.* Ad quam vocem Sanctus Lupus Episcopus, portas Civitatis aperiri jubet, & ad Regem ait: *Bene venerit Flagellum Domini mei*, illúmque ac ejus Exercitum in Urbem introducit. Hunni verò sive humanitate Episcopi exigente, sive Divino Numine aspirante, absque cujuslibet offensione, mediam sine ullo nocumento transeunt Civitatem, insuper Attila Sanctitatem Viri admirans, se eidem commendavit, & ut DEUM pro se precaretur, humiliter rogavit. Dein in *Tholosanam* venit Civitatem, quam tamen intactam & indemnem reliquit, eò, quòd per cives ejusdem, honorificè fuerit exceptus. Post hæc *Rhemensem* Urbem, depopu-

latâ

latus priùs universam illi adjacentẽ regionem, acri obsidione cingit, atq; eandẽ vi expugnat, incolis omnibus internecione deletis. *Aurelias* quò minùs caperet, Sancti Aniani Episcopi precibus divinitus id datum est. Sic & *Parisios* quò minùs perderet, Sanctæ Genovefæ Orationibus & meritis adscribitur. Et tandem in *Hispaniam* usque victricibus armis penetrat, atque in campis Catalaunicis, longè latéque patentissimis, cum potentissimo Rege Gotthorum, & Aetio Romano Senatore, ac Militiæ Magistro, crudelissimo omnium prœlio confligit, multis suorum amissis, multis quoque hostium cœsis, ita, ut ex utraque parte centum octuaginta millia hominum, in eo perijsse scribantur. Peractâ cruentà hac pugnâ, eodem fermè utriusque partis successu & detrimento, Attila in ijsdem Catalaunicis campis, plaustrorum inter munimenta aliquantisper se continet, dum interea Romanus etiam Exercitus, cum auxiliaribus copijs dispergitur. Pars una Hungarorum, quæ huic prælio interesse non potuit, ob metum Attilæ, redire ampliùs in Pannoniam ausa non fuit, sed ibidem in Catalaunicis oris permansit, & ejusdem Regionis incolatum accepit. *Brietius, Sigbertus, Gregorius Turonensis, lib. 2. Histor. Cap. 6.*

452. Post hæc Attila Italiam invadit, priùs tamen Illyrici sinûs oram depopulatur, & Trigurium, Sebenium, Polam, Segniam, & cœteras Civitates diripit, & incendit. Mox Italiam ingressus, Aquilejiam, Patavium, Licinum, Mediolanum, & reliquas Italiæ Urbes vastat, sed dum Italiæ caput Romam aggredi parat, per Sanctum Leonem summum tum Ecclesiæ Pontificem, placatur, ejusque interventu, pacificè recedit, & Exercitum in Pannoniam reducere statuit. *Marcellinus, Cassiodorus, Blondus, Lib. 3. Decad. 1.*

453. Circa hæc tempora, effecit id Attilæ barbaries, crudelitásque, ut vicini populi, cum quàm plurimis Aquilejiæ civibus, (qui ante obsidionem sibi fugâ consuluerant) quò ab Hungarorum impetu securi essent, sese in Insulam (quæ Rivus altus dicebatur) reciperent, & celeberrimæ Venetiarum Urbi initium darent, tutissimum refugium in medijs aquis futuræ, elusuræque Hunnorum navigijs destitutorum, furorem & conatum.

454. Tandem Attila, tantorum jam bellorum pertæsus, Bactrianorum Regis Filiam *Mikolth*, Virginem speciosissimam, in uxorem ducit, ipsáque nocte nuptiarum, sanguine copioso è naribus in fauces exundante, suffocatur. Anno ætatis 124. *Inchofer, Brietius, Idatius, Theophanes. Hungaricum Chronicon*, mortem Attilæ, an Annum 445. refert, quod & nos secuti fueramus in Synopsi Chronologica, de Regia Urbe Buda. Sed re melius perpensâ, nunc sequimur, aliorum Historiographorum, potiorem partem, & majorem authoritatem.

455. Post mortem Attilæ, gravissima inter Hungaros, & maximè inter duos

duos natu majores filios; *Chabam*, ex Honorij Græcorum Imperatoris filia primogenitum, & *Aladarium*, de Illustri Germaniæ Ducum Familiæ *Kremheyleh* vocitatæ matre susceptum, exoriuntur discordiæ, illis suam veterem libertatem vendicantibus, his verò regnandi præeminentiam sibi invidentibus, eripientibusque. *Thuroczius, Bonfinius, Olachus.*

456. Discordia memorata, in pugnam & cœdem, si unquam aliàs cruentem erumpit. Hoc siquidem fraternum certamen, & intestina tanti populi clades, quindecim ferè continuorum dierum tenuit spatium, tanta utriúsque partis strage, ut ob effusum humanum sanguinem, Danubius secùs Budam, non tantùm rubicundus, sed in sanguinem versus videretur. *Thuroczius, Antiqvum Hungariæ Chronicòn.*

457. Rebus ita turbatis, *Aladarius*, ut viribus impar, & suis ferè nudatus populis, à Gelfidarum Rege *Ardarico*, bello petitur, superatur, & interimitur. *Chronicon Hungariæ.*

458. Chaba, alter Attilæ filius, metuens parem stragem, cum suis reliquis natu minoribus fratribus, & residuo quindecim millium Exercitu, fugâ sibi consulens, in Græcorum Imperatoris, cui sanguine justus fuerat, tutelam se recipit. *Thuroczius, Olachus.*

459. Residui Hungari, in cònfinia Transylvaniæ se recipiunt, ibíque sedem suam figunt, ac deposito Hunnorum nomine, sese *Siculos* denominant, ubi eorum posteri, ad hanc usque diem manent, terrásque illas ac nomen retinent.

460. Ardaricus, Rex Gepidarum, Hungaris partim cœsis, partim ultrò fugientibus, recedentibúsque, & ijs paucis, qui adhuc in Pannonia remanserant, ejusdem Imperio se subdentibus, Pannoniæ invadit Dominium.

468. *Denzices*, unus ex Attilæ filijs, qui cum *Chaba* se in Græciam receperat, in Leonem Græcorum Imperatorem insurgit, magnásque turbas excitat. *Marcellinus in Chronico.*

469. Leo Imperator Græcorum, Duce *Cathelico*, prælio *Danzicem* vincit, cujus caput conto Constantinopolim delatum, magnâ omnes lætitiâ efficit, victorique ingentem gloriam conciliat. *Priscus, Inchofer, Brietius.*

471. Chaba filius Attilæ, post tredecim annorum in Græcia moram, desperans pro hac vice reditum in Pannoniam, cum residua Hungarorum sibi adhærentium parte, in Scythiam discedit, non cessans usque ad finem vitæ, suis suadere, ut data occasione, rursus Pannoniam repeterent.

478. Ostrogotthi, observatâ exiguâ potentiâ Gepidarum, & Hunnorum clade, fugâque, necnon remota Gotthorum affinitate persuasi, Pannonias sui Juris faciunt, atque per complures Annos, sub *Athalarico*, *Valamire*,

mire, Theodomire, ac Theodorico Regibus, sibimet succedentibus, easdem pacificè possident. *Vetus Hungariæ Chronicon.*

481. Hoc anno facta est translatio Corporis Sancti Martini Pannonis, ex loco in quo conditum fuerat, tot miraculis, quæ ad ejus sepulchrum fiebant, minùs congruo, in Basilicam, splendidè à *Perpetuô* Episcopo, qui sextus à Martino Ecclesiæ præfuit, extructam. Eodem anno moritur Sanctus Severinus Noricorum, & Pannoniæ Apostolus. *Inchofer.*

499. Symachus Papa, Theodoro Laureacensi Archi-Episcopo pallij usum concedit, ejúsque Jurisdictioni Pannoniam quoque subjicit. *Inchofer.*

Hoc eodem anno, primùm Bulgari, ex partibus Tartariæ Moschoviticis, (ubi etiamnum est hujus nominis Provincia) prodeunt, Thraciam vastantes, quam postmodum etiam sui juris fecerunt, & à suo nomine, Bulgariam denominârunt.

502. Bulgari, iterum Thraciam nullo prohibente, depopulantur. *Brietius, Bucelinus.*

503. Ijdem Bulgari, Pannoniam infestant. *Ricciolus.*

504. Theodoricus Rex Ostrogothorum, Bulgaros vincit, & Pannoniam Syrmiensem sibi subjicit. *Inchofer, Cassiodorus.*

515. Hunni Scythici, Capadociam vastant. *Cassiodorus, Bucelinus, Ricciolus.*

516. Anastasius Imperator Orientis, cum ijsdem Hunnis paciscitur. *Bucelinus.*

526. Longobardi Anduino Rege, Pannoniam occupant, Ostrogothis inde pulsis. *Ita Chronica Hungarica. Vide infra Anno 549.*

528. *Bareza* vidua, *Bólachi*, seu *Malachi*, Regis Hunnorum eorum, qui *Saberi*, aliàs *Izabeni* dicebantur, quondam uxor, cum centum millibus suorum, ad partes Justiniani Imperatoris accedit, & duos Reges Hunnorum, à Calade Persarum Rege, contra Justinianum excitos, per fines suos transire tentantes, devincit, & unum illorum *Glonca* nomine, in acie interimit, alterum *Styriacem* vinctum, Constantinopolim mittit. *Cedrenus, Brietius, Ricciolus, Inchofer.*

539. Hunni, à Sinu Jonico, omnia, usque ad Constantinopoleos suburbana, depopulantur; ingentíque prædâ onusti, nemine penitus eis resistente, domum revertuntur. *Procopius, Ricciolus, Brietius, Inchofer.*

540. Hunni, ex hac depopulatione reversi, Chersonesum expugnant, angustias maris, inter *Abidum* & *Sextum* transeuntes, in Asiam excurrunt, cunctáque deprædantur, & ipsum Imperatorem Justinianum, ad tributum pendendum cogunt. *Procopius, Inchofer.*

544. Hoc anno Martyrium obit Sanctus Laurianus Hispalensis, natione Pannonius, sive ut omnes ferè Hispanorum Scriptores loquuntur, Hungarus, Episcopus Hispalensis, in Hispania, occisus in odium Fidei, à Totila Gothorum Rege, Turonij, dum Sacras Reliquias Sancti Martini gentilis sui ibidem inviseret. *Mariana lib. 5. cap. 8. Breviarium Hispalense; Inchofer.*

548. Sclavini, sive Sclavi, transmisso Istro, Illyrium occupant, eique nomen à se imponunt. *Brietius.*

549. Longobardi á proprijs sedibus, super Istrum positis, egressi exemplo Sclavorum, qui anno superiore, eodem flumine transmisso, Illyrium occupârunt, ipsi quóque finitimas Regiones populantur, grassatique in Dalmatiam, Illyrium, Epidaurum usque, cuncta devastant. *Procopius, Brietius, Inchofer.* Verùm quòd hi Authores addunt Longobardos, hâc occasione etiam Pannoniam occupâsse, minùs verisimile est. Constat siquidem Longobardos, annis quadraginta duobus Pannoniam incoluisse, & inde anno 598. à Narsete evocatos in Italiam fuisse, nisi fortè per Pannoniam, intelligant partes illas Pannoniæ, quæ sunt extra illam Pannoniam, quæ nunc Hungaria dicitur. Olim enim nomen Pannoniæ longè latiùs se extendebat.

550. Ex eadem gente Sclavonica, alter Exercitus Istrum transit, & residuas partes Illyrij, Thraciámque devastat. *Procopius, Inchofer.*

551. Sclavi, ad Hadrianopolim, Romanum Exercitum profligant, & usque Constantinopolim irrumpunt, ægrèque inde repelluntur. *Brietius Chronica Hungariæ.*

552. Ijdem Sclavi, & Hunni, Orientale Imperium Romanum, acriùs infestant. *Ricciolus.*

558. *Zaberga*, Contrigurorum Hunnorum Dux, Scythiam, Mœsiámque transgressus cum ingentibus copijs, partem Exercitûs in Græciam, partem in Chersonesum Thraciæ dimittit. Ipse cum aliquot millibus Equitum, Constantinopolim pergit, & ubique miserandam stragem edit. Quem tamen *Belizarius* licet jam senio confectus, ultra progredi inhibuit, Hunnísque ut ad propria redirent persvasit, sed non nisi appenso auro, annuóque tributo promisso. *Brietius, Inchofer, Ricciolus.*

559. Sanctus Martinus mirandis virtutibus erga *Chramnum* filium *Clotarij* Regis Francorum claret. Hic enim á parente, ob concitatam rebellionem, ter in vincula datus, ter invocata Sancti Martini ope, catenis spontè refractis, ac dissilientibus liber evasit. Quod Rex in animum demittens, non solùm liberum esse jussit filium, sed & pristinæ gratiæ restituit.. *Sanctus Gregorius, de miraculis Sancti Martini, lib. 1. cap. 27.*

560. *Theo-*

560. *Theodemirus*, aliàs *Ariamirus* Rex Svevorum, in Gallicia Hispanorum, ex Arianiſmo, ad Fidem Catholicam convertitur, motus miraculo Reliquiarum Sancti Martini, quarum ope & attactu, filium à lepra mirabiliter ſanatum ipſemet conſpexit. Eodem autem tempore, quô hæ Sacræ Reliquiæ in Galliciam advectæ ſunt, ibidem Sanctus Martinus junior, & ipſe Pannonius, imò & Sabariâ, Patriâ Sancti Martini Senioris oriundus, in Epiſcopum ordinatur. *Sanctus Gregorius, lib. citato cap. 10. Baronius, Brietius, Inchofer.*

562. Baſilica Sancti Martini Turonis, per *Wilicharium*, qui in eam confugerat Socerum *Chramni*, filij Clotarij Regis, ejúſque conjugem ſuccenditur. Eadem tamen protinus juſſu Clotarij reparata, priſtinæ elegantiæ reſtituitur. *S. Gregorius lib. 4. cap. 20. Inchofer.*

564. *Chramnus* filius Clotarij, rurſus in patrem rebellans, & cum eo confligere auſus, vincitur, & capitur, ac cum uxore & filiabus, à quibus ad rebellionem incitabatur, in tuguriolo ruſtico, juſſu Patris, vivus exuritur. Ita igne luerunt, quorum culpâ Divi Martini Baſilica igne conflagravit. *Inchofer, Brietius.*

566. Sanctus Gregorius Turonenſis, inſigni miraculo, virtute Sancti Martini, cui ſe commendaverat, à lethali febre ſanatur. *Idem Gregorius, lib. miraculorum Sancti Martini, cap. 32.* Eodem anno, ab Hunnis Legati, ad Juſtinum XI, Imperatotem Orientis mittuntur, annuam penſionem recepturi, quæ ijs ab ejuſdem anteceſſore Juſtiniano numerabatur, ſed à Juſtino rejiciuntur, indicto inſuper ijſdem bello, nî impoſterum à talibus abſtinerent. *Brietius.*

567. Hunni igitur hoc reſponſo Cæſaris incitati, Duce *Avario*, rurſus Pannonias invadunt, atque à nomine hujus Ducis, longo tempore Avares denominati ſunt. Interea verò *Narſes* Eunuchus, Militiæ Imperatoris Juſtini Dux, offenſus à Sophia Auguſta, ab eadémque contemptus, *Alboinum* Regem Longobardorum, qui tunc Pannoniæ dominabatur, â Pannonia in Italiam evocat. *Paulus Diaconus, lib. 1. cap. 6. de geſtis Longobardorum.*

568. Longobardi facto fœdere cum Hunnis, ijſdem pannoniam relinquunt, eâ conditione, ut ſi aliquando Longobardos redire oporteret, liceret eis in Pannoniam, ad antiquas poſſeſſiones redire. Ipſi verò poſt quadraginta duos annos Pannoniæ cultæ, cum uxoribus & liberis, in Italiam proficiſcuntur, eandem occupaturi. *Idem Paulus Diaconus, lib. 2. cap. 6.*

569. Hunni, ſive *Avares*, hoc anno gravem accipiunt cladem, à Tyberio Excubitorum Comite, Exércitûs Juſtini Duce, pacémque ab eo petere coguntur. *Brietius, Ricciolus.* Interea Alboinus Rex Longobardorum, ma-

magnam partem Italiæ occupat. *Paulus Diaconus*, *de gestis Longobardorum*, *lib. 2. cap. 20. Blondus lib. 7. decad. 1.*

570. Longobardi Mediolanum expugnant, & Ticinum seu Papiam obsidere statuunt, omniáque castra & Urbes, usque in Tusciam obtinent. *Brietius.*

571. Alboinus Rex Longobardorum, Ticinum deditione capit, nec diu post *Veronæ* dolo uxoris *Rosemundæ* occiditur, in locum cujus *Clephis* à Longobardis substituitur. *Gregorius Turonensis, lib. 4. cap. 35. Paulus Diaconus, lib. 2. cap. 14. Varnefridus lib. 2. cap. 28.*

573. Longobardi Italiam vexare continuant, *Clephis* tamen Rex eorum, post regimen septemdecim mensium, à servo occiditur, post quem fuit Interregnum decem annorum. Quo temporis spatio, triginta Duces Longobardorum, diversa loca & Civitates Italiæ, inter se diviserunt, & sibi usurpârunt. *Brietius, Paulus Diaconus, lib. 2. cap. 17. Sanctus Gregorius lib. 4. Epist. 34.*

574. Tyberius Excubitorum Comes, qui anno 569. contra Hunnos, sive Avares feliciter pugnaverat, hoc anno Justini temerarijs consilijs obsecutus, ab ijsdem profligatur, & tantùm non captus est. *Cedrenus lib. 4. Histor. Inchofer.*

576. Beati Martini orationibus Reges Francorum *Gutheramus*, & *Sigisbertus* decertantes, conciliantur, pace ex improviso compositâ: eodémque ipso die, tres paralytici, & omni ferè membrorum usu destituti & defecti, ad ejusdem Sancti Sepulchrum orantes, admirabiliter pristinæ sanitati restituuntur. *Gregorius Turonensis, lib. 2. miraculor. cap. 5. 6. & 7.*

577. Longobardi, qui nuper in Italiam venientes, Pannoniam Hunnis sive Huugaris reliquerant, Romam ipsam obsident, per totámque Italiam cædibus flammísque grassantur. *Brietius.*

584. Longobardi, Romam Urbem ad angustias redigunt. Hinc Pelagius Romanus Pontifex á Mauritio Imperatore auxilia implorat. *Brietius.*

585. Longobardi, à cæde Regis sui *Clephis*, decennio toto carentes Principe, filium ejusdem *Clephis*, dictum *Autharith*, Regem eligunt, eíque omnes illi XXX. Duces, qui inter se partiti fuerant Italiam, substantiæ suæ dimidium, pro usibus Regalibus tribuunt. *Paulus Diaconus, de gestis Longobardorum, lib. 3. cap. 8.*

587. *Cangerius* Dux Avarorum, seu Hungarorum, ferè usque Constantinopolim prædando excurrit. Sed à Commentiolo Duce Romani Exercitûs, improvisò circumventus, plurimis suorum amissis, retrocedere cogitur. *Cedrenus, Iuchofer.*

591. Mor-

591. Mortuo Authariio Rege Longobardorum, ſubſtituitur *Agilulphus*, qui totâ Italiâ potitus, præter Romam & Ravennam, cum adjacentibus locis, ex Arianâ hæreſi, cum omnibus Longobardis, ad Fidem Catholicam convertitur. *Paulus Diaconus, lib.* 4. *cap.* 1. *&* 2.

592. Sanctus Gregorius Papa, pacem cum Longobardis init, ſicque ſuis Romanis providet. *Brietius.*

593. Vel juxta alios 594. *Chaganus* ſeu *Cajanus* Hunnorum Dux, cum Avaribus & Sclavis Iſtro trajecto, Thraciam invadit, ac inundat, omniáque fædè diripit, Heracleam uſque exurrens; ſed multis certaminibus circumventus, conſilio clari, & eloquentiâ miſſi Legati perſvaſus, pacificè cum ſuis in Pannoniam redit.

595. Hunni, ſive *Avares*, è Pannonia, in Thuringiam impetum faciunt, & graviſſima prælia cum Francis gerunt, poſtmodùm tamen ab his, ingenti pecuniâ acceptâ, ad propria revertuntur *Inchofer, Blondus lib.* 8.

600. *Chaganus* cum ſuis Hunnis, ſeu *Avaribus*, Thraciam rurſus invadit, tantúmque terrorem Thracibus incutit, ut plerique conſilium caperent, Europâ deſertâ migrandi in Aſiam. Sed impietas *Chagani*, timidum hoc conſilium impedijt. Cúm enim *Drizipará* direptâ, Templum Sancti Alexandri Martyris, in ea ſitum incenderet, ſepulchrúmque illius argento ſpoliaret, ſacráſque ejus Reliquias ignominiâ afficeret, peſtis ingens *Chagani* Exercitum invadit, ac magnam partem illius conſumit, ſicque in Patriam ſuam, malè mulctatus redire cogitur. *Theophraſtes in Miſcellaneis, Nicephorus, lib.* 18. *cap.* 28. 29.

602. *Mauritius* Imperator, à Phoca Centurione, unà cum filijs & conjuge, miſerabili morte occiditur, haud dubiô illius clementiam, ac immiſericordiam puniente. Nam cùm Chaganus nupero bello, ingentem multitudinem ex populo Mauritij incaptivâſſet, & *Chaganus* eorundem reſtitutionem Mauritio ultrò obtuliſſet, ſi pro ſingulis captivis, ſingulos nummos eidem rederet, abnuit id facere Mauritius. Tunc iratus *Chaganus*, ad unum omnes internecioni dedit: hæc Legato reddens: Judicet inter me, & Mauritium DEUS. *Nicephorus lib.* 18. *cap.* 40. *&* 41.

604. *Phocas*, cum Chagano Duce Hunnorum ſeu Avarum inducias paciſcitur, & contra Coſrhoem Regem Perſarum, bellum ducit, ſed prorſus infelici exitu, ac eventu *Cedrenus.* Item *Phocas* Imperator, Narſetem Ducem, aliàs Rebellem, qui Longobardos ex Pannonia in Italiam evocaverat, iteratis juramentis de ſecuritate perfidiosé revocatum, vivum exuri jubet. *Cedrenus, Brietius.* Longobardi verò firmato in Italia Regno, nunquam ampliùs repetiêre Pannoniam.

618. Heraclius, iturus contra Coſrhoem Regem Perſarum, cum Chagano Duce Avarum ſeu Hungarorum præproperè pacem ſancit: ſed deceptus ab eodem, tantùm non comprehenditur: Inſuper cùm Heraclius Bizantio abeſt, ille uſque ad Urbis Regiæ mœnia, cuncta deprædatur. *Cedrenus*, *Theophanes.*

620. Heraclius à Perſis multis cladibus attritus, cogitur cum Chagano Duce, pacem inire.

621. Heraclius in Perſidem contra Coſrhoëm movens, Chagano Duci Hungarorum ſcribit, eundemque ad pacem initam, fideliter conſervandam hortatur, & in ſignum ſinceræ amicitiæ, illi Urbis Regiæ negotia commendat, & Tutorem filij (quem Conſtantinopoli reliquerat) appellat. *Theophanes*, *Inchofer.*

625. Coſrhoës Perſarum Rex, mutatâ fortunâ, iteratis vicibus ab Heraclio Imperatore victus, & extrema tentans, cum omnibus hoſtibus Imperij fœdus init adversùs Heraclium, cum Chagano, Hungarorum Duce, de fide ſollicitat Bulgaros, & Sclavos, eiſdem ſvadet, ac etiam perſvadet, ut Conſtantinopolim invadant, ac obſideant, quam illi obſidentes, acriter oppugnant, ſed tandem Divæ Virginis ope, (cujus honori hæc Urbs dicata fuerat à Conſtantino Magno) plurimis ſuorum amiſſis, recedere coguntur. *Theophanes*, *Inchofer.*

626. Hungari hâc expeditione plurimùm attriti, longo tempore ſeſe in pace continent.

628. Sanctus Rupertus, Bojorum quidem Apoſtolus, ſed non mediocriter de ipſis quoque Pannonijs bene meritus, quos identidem viſitans, eam Evangelij ſementem fecit, quæ poſteà in uberem ſegetem excrevit, ſanctiſſimè obit, Juariæ, quæ nunc Salisburgum dicitur. *Raderus in Bavaria Sancta*, *Inchofer.*

639. Floret Sanctus Emmeramnus, qui à puero litteris ſacris, & diſciplinâ Chriſti eruditus, id conſilij capit, ut totum ſe in gentium converſionem impendat, & præſertim, ut Hungaros gentem bellicoſam, & tunc Religioni Chriſtianæ maximè infenſam, ad Fidem Chriſti convertat. *Inchofer*, *Raderus.*

649. Sanctus Emmeramnus in Pannoniam pergens, Reginoburgi in Boica à Regionis Principe Theodone, multis precibus, ut rem Chriſtianam ibidem promoveat, detinetur, nec multò poſt ejuſdem loci Epiſcopus conſtitutus, doctrinâ, virtute & exemplo inclareſcit. *Inchofer*, *Raderus.*

652. Sanctus Emmeramnus poſtquàm triennio Evangelium Chriſti in Boica prædicâſſet, multóſque ad Fidem Orthodoxam adduxiſſet, raro Mar-

tyrio

tyrio ex causa inusitatæ Charitatis erga proximum suscepto, & tolerato, ad cœlestia prœmia migrat. Eum, post acceptum Evangelium Hungari, ut Patronum, non unâ Basilicâ venerati sunt, quas inter, diu enitnit, quæ singulari opere prope Quinque Ecclesias constructa erat; altera, quæ etiam num Nitriæ magnificè extructa cernitur, ſéstque Cathedralis illius Capituli Ecclesia.

663. Ariperto Longobardorum Regi defuncto, succedit Grimoaldus, vir bellicosus ac fortis, qui mox fœdus cum Chagano Duce Hunnorum, renovat, & confirmat.

664. Grimoaldus Rex Longobardorum, Avares sive Hungaros, ex Pannonia in Italiam, contra Lupum Ducem, Foro-Julij Ducatum sibi usurpantem, in subsidium evocat, & Foro-Julium occiso Lupo Duce feliciter reoccupat. *Paulus Diaconus lib. 5.*

669. Hunnos confecto bello Foro Juliensi, primò hoc anno, rogatu Grimoaldi, scribunt nonnulli redijsse in Pannoniam. *Blondus lib. 9. decad. 1.*

670. Interea mortuo Chagano Duce Hunnorum, diu res Hungariæ jacuerunt, Hunnis partim diversis bellis diminutis, partim Ducibus bellicosis destitutis.

678. Ex Chaba filio Attilæ, qui in Scythiam cum adhærentibus sibi Hungaris, redierat, nascitur *Almus*, (is qui deinde cum sibi subjectis VII. Ducibus rursus in Pannoniam Hunnos ex Scythia eduxit) Patre Elendo genitus, quem inter, & Attilam duo alij intercesserunt, *Ed* & *Ugek*, hic Avus, ille Abavus *Almi*, sed quorum gesta obscura manserunt. *Inchofer.* Verùm *Bonfinius*, & & Scriptores Annalium Hungaricorum, longiorem seriem Genealogiæ *Almi* seu *Alomi* recensent, Juxta quos *Almus* genitus est ex Elendo, Elendus ex Vegeko, Vegekus ex Edo, Edus ex Chaba, Chaba ex Attila, qui etiam memorant matrem *Almi*, cùm gravida esset, aquilam è sublimi devolantem, per somnium, in gremio suo caput reclinantem vidisse, & mox ex utero fluvium erupisse, eúmque quò longiùs per aliena loca flueret, eò majora augmenta sumere, longè latéque in alienos campos & sata exundare. Ex quo omine genitus infans *Alomi* (nam Hungaris *Alom* somnum significat) nomen tulit, eventúque postmodùm matris visum confirmavit.

737. Luithprandus Longobardorum Rex, ex eo, quòd Gregorius Papa Transmundum Ducem Spoletanum, suum hostem, ad se confugientem, reddere noluisset, advocatis Hungaris, qui adhuc in Pannonia supererant, Romam obsidet, & Basilicam Sancti Petri in Vaticano, temporibus illis extra mœnia positam, fœdè expilat. *Gregorius in Epistola ad Carolum Martelum, Inchofer.*

742. Luith-

742. Luithprandus Rex Longobardorum, magnus amicus Hungarorum, quibus ſicut profuit in multis, ita viciſſim ab illis commoda percepit, in rebus non paucis, ſatis concedit. *Paulus Diaconus*, *Inchofer.*

743. Interea Hungari, qui in Scythia ſupererant, haud dubiô memores Chabæ Regis adhortationum, quas traditione acceperant. (Hic enim poſt mortem Patris ſui Attilæ, ex Pannonia in Scythiam rediens, ſummis laudibus ſemper Pannoniam extollendo, inſtigare non ceſſabat Hungaros, uſque ad finem vitæ, ut ubi viribus aucti ſuerint, Pannonias rurſus repetant). Sub Duce *Almo*, univerſi ex Scythia exire ſtatuunt, & ad egreſſum unà cum uxoribus & prolibus, totáquè eorum ſubſtantia, ſeſe diſpònunt, mos namque apud Hungaros olim erat, ut cùm res communitatem æquâ ſorte tangentes occurrerent, aut generalis expeditio Exercitûs incumberet, mucro ſangvinis aſpergine tinctus, media Hunnorum per habitacula, caſtraque deferretur, & voce præconiâ, edictum hiſce verbis promulgaretur. *Vox DEI, & præceptum communitatis univerſæ, ut unuſquiſque tali loco, ac tempore armatus, vel qualiter poteſt compareat: communitatis conſilium ſimul & præceptum auditurus.* Sancitum inſuper fuerat, ut tranſgreſſores hujus mandati, niſi rationabilem aſſignarent excuſationem, cultro, media per viſcera dividerentur, vel in perpetuam ſervitutem, ac ruſticitatem redigerentur. *Thuroczius.*

744. *Alomus* itáque ſive *Almus*, immenſis auctus copijs, è Scythia egreditur, & ſuperato Tanai fluvio, per Roxolanos, Sarmatas, Beſcos, Chunos, aliáſque gentes, iter faciens, ſub ſeptem Ducibus, divjſo in totidem claſſes Exercitu, quà quá tranſit, loca omnia populoſque fulminis inſtar proſternit, ac tandem in Tranſylvaniæ regiones Pannoniæ finitimas penetrat; multi Siculorum qui extremam Daciæ partem, poſt mortem Attilæ occupârant, & hucuſque tenuerant, audito cognatorum adventu, his in Roxolanos uſque ſcribuntur occurriſſe. *Bonfinius*, *Thuroczius.*

745. *Alomus*, cum alijs Septem Ducibus, in Tranſylvania tantiſper ſubſiſtit, ac totidem in Caſtra & Exercitus diſtribuit, (exercitus porrò ſinguli Triginta-hominum millibus, & octingentis, quinquaginta ſeptem, planè conſtabat) ſinguláque Caſtra, vallo ac foſsâ altiſſimâ muniri jubet, unde & Regionis ſumptum eſt nomen, ita, ut hodiéque à Germanis regio illa Siebenbürgia vocitetur. *Bonſinius*, *Thuroczius.*

746. *Alomus* magnâ parte copiarum versùs Pannoniam dimiſsâ, dum res Tranſylvanorum ſive Dacorum incautè ordinat: ab ijſdem occiditur. Quô auditô *Arpadus* filius, parte Exercitûs ex itinere reducta, mortem patris ulciſcitur, eidémque conſenſu reliquorum Ducum ſuccedit, cum quibus præ-

præcipua quidem authoritate, pari tamen voto, & conſilio rem adminiſtrat, móxque pacatâ Daciâ, in Pannoniam Exercitum ducit. *Inchofer.*

747. *Arpadus* cum reliquis Ducibus, Pannoniam intrat, & ut hoſpes à Swatoplugo (quem alij Swatem appellant,) tunc in Pannonijs Principatum obtinente, benevolè ſuſcipitur.

748. *Arpadus*, non jam ut hoſpes & advena, ſed ut Pannoniæ poſſeſſor, à Swatoplugo Provinciam ſibi dari, & tradi poſtulat, quod cum precibus non impetrat, armis Swatoplugum aggreditur, atque hunc, vim vi repellere conantem, prælio, in campo prope Danubium commiſſo, devincit, tanto ſucceſſu, us cæſis, profligatíſque incolis, ipſe Swates, ne in advenarum deveniret manus, deſperatione actus, quia fugiendi locus non erat, in Danubium inſilierit, mersûsque fuerit. *Thuroczius.*

749. Septem Duces, Pannonias inter ſe partiuntur. Et ſic primo Duci *Arpado*, utpote authoritate reliquos omnes excedente, & Albæ, viciníque ejuſdem terræ tractus, obvenêre. Secundo, dicto *Zabolcz*, ditio Tranſtibiſcana, cujus pars, nunc etiam Comitatus Zabolczenſis nuncupatur. Tertio *Gyula* nomine, pars illa Tranſylvaniæ, in qua ſita eſt Alba Julia, vel rectiùs Alba Gyula. Quartus *Kevad*, vel *Chundus*, ad amnem Nyir ſe cum ſuis collocavit. Quintus *Lehel*, ſortitus eſt illas partes terræ, quæ Galgoczio & Vago adjacent, ubi etiam num Pyramis ejuſdem ſepulchralis viſitur. Quamvis non deſint, qui ſcribant hunc Ducem *Lehel*, in diviſione Panoniæ, cum ſocijs belli, Mœſiam ſuperiorem, ejectis Bulgaris occupâſſe, & Hungariæ adjeciſſe, ſed hoc fortaſſis ſeriùs poſtmodùm factum eſt. Sextus Dux *Verbuchus*, totam illam Regionem, quæ Balathonem lacum circumſcribit, ſibi vendicavit. Septimus denique Dux *Urs* cognomine, in Sejano, ſive Sajo agro, & adjacentibus eidem partibus, ſubſtitit.

750. Hoc modo diviſâ inter ſe Pannoniâ, à Septem Ducibus Hungaricis, ſex annis quievêre, donec in ditionibus nuper occupatis ſe firmarent, ac ſtabilirent, & arma, & equos meliorarent. *Thuroczius, Chronica Hungariæ, capite* 23.

756. Itaque poſtquam de omnibus rebus ad expeditionem bellicam, ſibi Hungari providiſſent, Moraviam, & Bohemiam repentè invadunt, & crudeliter exſpoliant, átque deinde cum victoria redeuntes, uno anno conquieſcunt. *Idem Thuroczius. ibidem.*

758. Carinthiam, Styriam, átque Carnioliam deprædantur, rursúſque tribus annis quieſcunt. *Idem, ibidem.*

762. Bulgariam aggrediuntur, & ex ea theſaurum ingentem, ac armenta innumerabilia abducunt. *Idem, Ibidem.*

763. Per Forum Julij, usque ad ipsam Marchiam Longobardiæ intrant, omniáque in ea depopulantes, Paduam igne & gladio consumunt, & cum magna præda in Pannoniam redeunt, ac decem continuis annis in pace continent. *Idem*, *Ibidem cap.* 24.

768. Carolus Magnus, succedit Pipino Parenti in Regno Franciæ, quem inter & Hungaros, magna postmodùm intercessêre bella. *Ricćius*, *Brietius.*

773. Novis animis ac viribus collectis, irruunt in Saxoniam, Lotharingiam, Sveviam, & Bavariam, Franconiam & Burgundiam, sed in reditu prædâ onusti, ab Alemanorum Exercitu sistuntur, & cæduntur. *Thuroczius loco citato.*

774. Carolus Magnus contra Saxones feliciter pugnat, ipsísque Hunnis magnum metum incutit. *Inchofer.*

777. Telericus Rex Bulgarorum, qui multoties adversus Constantinum Copronymum Orientis Imperatorem, feliciter pugnaverat, Christianæ Religionis amore, suos deserens, venit Constantinopolim, & sacrum Baptismum suscipit. Cujus fama plurimos Hungaros, ipsósque imprimis Duces, cum Arpado suspensos habet, circa gentilismum abjiciendum, & exemplo Telerici, Fidem Christianam amplectendam. *Brietius*, *Inchofer.*

782. Saxones vicibus iteratis Carolo rebellantes, demùm hoc anno plenè debellantur, & ne ulterius rebellionem moliri possent, è patrijs sedibus evulsi, per varias regiones, jussu Caroli sparguntur. Quâ occasione credibile est, eos etiam in Hungariam & Transylvaniam devenisse.

787. *Tassilio* Bojoariæ Dux, impulsu uxoris, Desiderij Regis Longobardorum filiæ, à Francis Regno pulsi, cum Hungaris contra Carolum fœdus init, qui è Pannonia evocati, Augustam usque omnia terrore implent. Verùm convenientibus aliquot Principibus Germaniæ, in campis Lycijs cæduntur, plurimáque millia illorum, in Lycum fluvium acta, aquis merguntur. *Inchofer*, *Brietius.*

788. *Tassilio* Bojoariæ Duce devicto, & in Monasterium cum filio Theodone retruso, Carolus Sclavis Danubium accolentibus bellum indicit, illúdque feliciter, unâ duntaxat æstate conficit. *Bonfinius.*

789. Hungaros inter & Carolum, qui gloriâ magnorum facinorum, Magni nomen jam circumferebat, de confinijs Regnorum ac ditionum, quibus discerni deberent, controversia, & inde diuturnum bellum oritur. *Bonfinius*, *Brietius*, *Ricciolus*, *Inchofer.*

791. Carolus comparatis validis copijs, bipartito Exercitu Pannoniam ingreditur, & usque ad fluenta Arabonis vulgò Raba pervenit, magnâque Hungarorum strage editâ, victor revertitur. *Inchofer*, *Rhegin.*

795. Vel

795. Vel juxta Gallicos Scriptores 796. *Theodo*, vel *Theado*, unus ex Ducibus Hungarorum, Legatos mittit ad Carolum, eidémque ſpondet, ſe cum ſuis Chriſtianam Fidem ſuſcepturum. *Inchofer.*

796. Pipinus Caroli filius, juſſu Parentis, novam in Hungariam expeditionem ſuſcipit, & Hungaris trans Tiſſam fluvium (hodie Tibiſcum) fugatis, omnibúſque opibus direptis, ad Patrem Aquiſgrani tunc commorantem redit, & ſpolia regni, quæ ſecum detulit, eidem præſentat. Eodem anno, & *Theado* prænominatus Dux Hungarorum, Aquiſgranum, ad Carolum Magnum advenit, ibíque cum omnibus, qui ſecum venerant, baptizatur, & â Carolo honorificè excipitur, & remuneratur. *Inchofer.*

797. Ad hunc annum ponit Anonymus, & ex eodem Vrſpergenſis, veniſſe in Saxoniam novos Legatos Hungarorum ad Carolum Magnum, magnis cum muneribus: eoſdémque à Carolo libenter auditos & abſolutos. Verùm utrùm Legati hi *Theodonis*, vel alterius Principis ex Pannonia fuerint, (tunc enim Hungaria à diverſis Ducibus, ſeu Principibus gubernabatur) incertum ait eſſe. *Inchofer.*

798. Interim *Theado* nutat & in fide Chriſtiana, & in fidelitate erga Carolum Magnum, ac tandem ab utraque deficit. *Inchofer.*

799. Hungari recenti *Theodonis* defectione animati, in Bojoariam, ſeu Bavariam magnâ manu irrumpunt. Ad primum tumultûs hujus nuncium, occurrunt iiſdem *Henricus* Foro Julienſium *Dux*, & *Geroldus* Bojoariæ Præfectus, à Carolo Magno, exauthorato Taſſilione, huic Provinciæ Præpoſitus, ingénſque prælium cum illis committunt, penes quos autem ſteterit victoria non conſtat, certùm tamen eſt ipſum *Geroldum*, in hac pugna periiſſe. *Rhegius*, *Anonymus*, *Urſpergenſis*, *Inchofer.*

800. *Carolus Magnus*, à Leone III. Pontifice, Romæ in Baſilica Sancti Petri, in Imperatorem coronatur, ſicque Imperium Romanum, ſeu Occidentis, rurſus reſtauratur. *Rhegius*, *Anonymus*, *Baronius.*

801. *Hungari*, accepto nuncio, de *Carolo* ad Imperium ſublimato, ſuam ferociam, ab eo infringendam rati, tumultuantur, viréſque omnes, ad ſe tuendum, contra *Caroli* conatus, intendunt. *Inchofer.*

802. Imprimis igitur Bulgaros, ac dein etiam Nicephorum, Orientis Imperatorem, in ſocietatem armorum ſollicitant, verùm ab hoc nihil impetrant, nam Nicephorus eodem hoc anno, pacem cum *Carolo* initam, confirmat. *Inchofer.*

802. *Carolus*, jam Imperator Occidentis, adverſus Hungaros, magno cum apparatu proficiſcitur, & ubi Pannoniæ fines attingit, triduanum jejunium toti Exercitui, pro felici pugnæ exitu edicit. Et primò DEI auxilium

lium, ac dein Sanctorum, sed præsertim Sancti Martini intercessionem, supplex implorat, & re ipsâ etiam exorat. Hungari siquidem Duce *Chaba*, (qui votis omnium ad hoc bellum electus fuerat) in campo Sicambriæ, eidem occurrentes, prælio gravi commisso, ab eodem ingenti plagâ afficiuntur, & vincuntur. Victis *Carolus* (qui non tam pro Regione, quàm pro Religione Catholica hoc bellum susceperat (hanc dat optionem: *Qui Christo nomen daturi sunt, liberi sunto, qui renuissent, ademptâ cum fortunis libertate, vitam duntaxat, permittunto.* Multi ne facultatibus ac libertate privarentur, Fidem Christianam susceperunt, pauci autem charitate verâ succensi. Porrò reportatâ hâc victoriâ, *Carolus* Budam, sive Sicambriam, ad quam se *Chaba* Dux receperat, arctissimâ cingit obsidione, quæ & ipsa in potestatem Imperatoris, paucos intra dies concedit, eandémque renitente licet aliquantulum *Chabâ* Duce, *Carolus* Urbem ingressus, Regiam sibi dedi postulat, ad extremum tamen deditione accipit, ejúsque ærarium, auro, argentoque, & alijs pretiosissimis rebus refertissimum, quas Hungari ex tot annorum deprædationibus plurimarum Provinciarum congesserant, subinde exspoliat, & partim in Ecclesias, partim in bene meritos distribuit, ipsum verò *Chabam* Ducem, in vincula conjicit, qui non expectatâ Imperatoris clementiâ) quam tamen liberalissimè, maximè supplicibus, seséque subjicientibus, largiebatur,) violentam manum sibi infert, ab Imperatore nihilominùs splendidâ sepulturâ donatur. Deinde *Carolus*, templa Idolorum, *Martis* & *Herculis* quæ Sicambriæ exstabant, demoliri jubet, in eorúmque locum Templa Beatæ Virginis poni jubet. Demum *Chaganum*, ejusdem gentis virum eximium, ac in Baptismo Theodorum dictum, qui ad eum securitatis causâ se receperat, Sicambriæ, & Hungaris præficit, ipse verò rebus per Hungariam bene ordinatis & dispositis, in Germaniam revertitur. *Rhegin. in Chronolo. Bonfi. Inchofer.*

804. Carolus Magnus, quod antea per omnem Germaniam & Galliam fecerat, in Pannonijs quoque scholas instituit, quò facilior esset à primis Elementis, ingeniorum cum moribus ad Religionem Christianam traductio. *Inchofer.*

805. *Hungari* à Carolo Magno defectionem tentant, spreto *Chagano*, seu *Theodoro* Duce, quem illis Carolus præfecerat. Quare Pipinum filium, inde Italiæ Regem, adversùs eos mittit, qui multis prælijs commissis, attritos tandem in officio retinet. Et aliquamdiu quidem Hungaris præest, sed dein à Parente revocatur, ad Italiæ Regnum moderandum, ac in locum illius, *Carolus* item Caroli Magni alter filius, in Hungariam mittitur. *Inchofer.*

806. *Hungari*, Carolo Juniore, novos tumultus excitant, paucorumq; scelere

celere pacem perturbant. Itaque sæpiùs cum eo levioribus prælijs congressi, modò victi, modò victores fiunt, ultimatè tamen, uno prælio ferè debellati, florem juventutis Hungaricæ amittunt, sed & à Slcavis, Bohemis, hâ occasione, assiduis latrocinijs vexantur. *Inchofer.*

807. Non dum planè confecto bello in Pannonia Carolus Junior, à Carolo Imperatore, & Parente revocatur. Hungari porro, non parùm adversâ fortunâ fracti, ad Carolum Augustum Legationem mittunt, sanctiùs & certiùs fœdus culturi, simul & auxilia contra Slavos;, adeóque & Bohemos, præcipuam Sclavorum nationem petunt, ac etiam impetrant. Idem ergo Carolus Junior, rursus à Cæsare in Pannoniam destinatur, eidémque ut Slavos coërceat, imponitur. Qui illuc profectus, non minori conatu, bellum pro Hungaris, quàm paulò ante contra illos suscipit, ac feliciter perficit. *Inchofer, Brietius, & alij Annales Francici, licet hi id biennio priùs scribant contigisse.*

808. Interea *Chaganus* seu *Theodorus* Dux, ad Carolum Imperatorem proficiscitur, & Præfecturâ Hungariæ se abdicare conatur, locum unâ sibi dari postulat ad habitandum, in quo cum reliquis Religionis socijs, DEO, sibíque vacare liceret. Optione igitur sibi ab Imperatore datâ, eam partem Pannoniæ eligit *Chaganus*, quæ inter Caruntum, (cujus vestigia Viennâ Posonium euntibus, non longè à Castro Divæ Petronillæ olim dicato) & Sabariam interjacet. *Eginchardus*, *Inchofer.* Ubi postmodum quoad vixit, vitam quietam, & ex sanctitate institutam egit. Carolo Juniore interdum, rebus Hungarorum, non sine Optimatum gentis consilio, moderante.

809. Paucis admodùm post mensibus, *Chaganus* seu *Theodorus* Dux, *Sabariæ* diem extremum claudit. Succedit eidem *Chaganus* alter, filius, an consangvineus, non exprimitur, sed planè ejusdem animi, & zeli Religionis Christianæ, ac fidelitatis erga Cæsarem. Qui continuò ad Imperatorem de Optimatibus suis mittit, petens honorem, quem Parens suus habebat, sibi dari. Cujus precibus Imperator assensum præbuit, & summam totius Regni eidem commisit. *Anonymus*, *Inchofer.*

810. Verùm non diu hâc dignitate *Chaganus* Junior frui potuit, nam hoc ipso anno, diem suum obijt, neque alius postmodùm, ex eadem gente in tali necessitate successit, sed Hungaria in Provinciæ formam redacta est, Leges, Magistratúsque à Carolo Jmperatore accepit, ac in aliquot ætates, Duces proprios habere desijt. *Inchofer*, *Anonymus.*

811. Hoc anno *Carolus*, Caroli Magni primogenitus, qui Pannonias ex institutione Parentis, hactenus summo Jure gubernavit, moritur. Neq;

ullus quòad Carolus Imperavit, ex ſangvine Regio Hungariæ præfuit, ſed per Legatos, ex Optimatum ſententia adminiſtrata eſt. *Inchofer*, *Eginchardus*, *Brietius*.

812. Non parùm Hungaris animi accedit ad novos tumultus ciendos, audito Nicephori Imperatoris Orientis, interitu, & Bulgarorum, cum quibus Hungaris conveniebat, inſigni de eodem anno elapſo reportatâ victoriâ. *Inchofer*.

813. *Crunus* Rex Bulgarorum, prope Adrianopolim, Exercitum Michaëlis Imperatoris Orientis, & Nicephori ſucceſſoris profligat. *Cedrenus*, *Theophanes*. *Carolus Magnus*, Aquiſgrani, convocatis Principibus, & Epiſcopis, Ludovicum Filium, ſaluberrimis conſilijs inſtructum, ſui in Imperio Succeſſorem], & interim Collegam declarat. *Ricciolus*, *Brietius*.

814. *Carolus*, nomine & re Magnus, Aquiſgrani obit, anno ætatis ſuæ ſeptuageſimo ſecundo, Regni Francici XLVII. Imperij, XIV. Vir tam de Eccleſia, ac univerſa Chriſtianitate, quàm etiam de gente Hungarica cujus bonum ſtrenuè promovere pro viribus conatus ſemper fuerat, ſi quis Princeps alius, optimè meritus. Ludovicus auditâ Patris morte, ex Aquitania Aquiſgranum venit, ſummóque omnium conſenſu, ac favore, eidem ſuccedit. Ad quem ex Pannonia ſtatim mittuntur Legati, quibus cum ille, de adminiſtratione Regni benignè agit, compromittens Electionem ex eorum gente, qui nomine Regio res Hungariæ adminiſtraret.

815. Defuncto Magno Carolo, Hungari, Ludovicum, Italiæ ordinandæ intentum conſpicati, occaſionem obſervant, quâ Regnum ſuum, ad priſtinum ſtatum revocare poſſent, ad arma dein reſpiciunt, & quò eventu bellum geſturi forent, deliberant. Ad cujus Executionem offert ſe *Lindeutus*, in inferiori Pannonia, Nobilitatis primæ, plurimóſque ad ſe trahens, manifeſta dat defectionis ſigna. Id quod cùm intellexiſſet *Ludovicus*, maturè occurrendum ratus, Legiones ſuas ad eum compeſcendum, mittit. *Inchofer*.

816. Interim in ſuperiori Hungaria, quidam *Gadolaus* nomine, pariter caput erigit, ſitq; æmulatio inter defectionis Principes, mox etiam ferro, antequam adeſſent copiæ Ludovici, inter eos decertatur, & victus *Lindeutus*, *Ludovici* quoque hoſtis efficitur, qui æquior *Gadolao*, tanquam è fide rem gerenti, Rerúmq; Hungariæ adminiſtrationi adjungitur, æquatíſque utrinque pacis conditionibus, quietus Reipublicæ ſtatus redditur.

817. *Ludovicus* Imperator, Bernardum nepotem, Regem Italiæ, adversùm ſe conjurâſſe accipiens, ex Gallia, Germania, & Hungaria, copias ſuas militares evocat.

818. *Lu-*

818. *Ludovicus* Imperator, conjuratione patefactâ, ejúsque authoribus in potestatem redactis, omnes, etsi judicio Francorum, capitali sententiâ Aquisgrani damnati essent, luminibus tantùm jubet privari. Episcopos autem in eodem scelere deprehensos, synodaliter deponi, & partim monasterijs mancipari, partim proscribi. *Inchofer.* Adfuêre hoc eodem anno *Ludovico*, missi à *Lindeuto* Duce inferioris Hungariæ, Legati, qui æmulum suum *Gadolaum*, crudelitatis & insolentiæ accusabant, interim autem ipse res novas moliebatur. *Anonymus*, *Inchofer*.

819. *Lindeutus* in Hungaria, iterum rebellat; contra quem missus à *Ludovico* Exercitus, parùm prosperè rem gerit. Hinc *Lindeutus* superbiâ elatus, Legatis missis, propositis quibusdam conditionibus, pacem simulatè petit, quas dum *Ludovicus* admittere abnuit, ille in perfidia obfirmatus, vicinas circumquáque gentes contra *Ludovicum* sollicitat, hunc tamen *Baldrichus*, qui *Gadolao* febri extincto successerat, ad fluvium Dravum ducentem Exercitum, parvâ manu fundit, & è Provincia fugat. *Lindeutus* interea in Dalmatiam evadit, collectóque rursus aliquo Exercitu, eandem igne & ferro vastat. Ad extremum verò gravi suorum damno facto, à *Borna* Dalmatiæ Duce, inde quoque excedere cogitur.

820. *Ludovicus* Aquisgrani Senatum habet, in quo de *Lindeuti* Pannoniæ inferioris Ducis defectione deliberatum, decretúmque est, ut tribus simul Exercitibus, sed diverso ingressu, Pannoniæ pars illi subjecta, invaderetur. Contra quos *Lindeutus* nihil tum molitur, munitione duntaxat, in arduo monte excitata, se suósque continet, nihil de bello, vel pace inferens. Exercitus interim à *Ludovico* missi, illatâ locis vastitate, nullo ab hoste passo damno, revertuntur, *Inchofer*.

821. Tres rursus Exercitus à *Ludovico*, contra *Lindeutum* mittuntur, qui in Pannoniam ingressi, rebellium agros per vices vastant, sed neque sic *Lindeuti* insolentia coërci potuit.

822. Exercitus ex Italia, ad conficiendum contra *Lindeutum* bellum in Pannonia, tertiò mittitur, manebat tunc *Lindeutus* Sisciæ, verùm nec ibi satis securum se fore judicans, Sisciâ relictâ, ad Sorabos, qui tum Dalmatiæ partem obtinebant, confugit, missis tamen ad Exercitum Imperatoris Legatis suis, ad cujus præsentiam stiturum se promittit.

823. *Lindeutus* relictis Sorabis, in Dalmatiam, ad Lindemustum Avunculum Bornæ Ducis, se recipit, ubi aliquamdiu confidenter moratus, ab eodem Lindemusto, insidijs circumventus, interficitur.

824. Morte Lindeuti, aliquamdiu Pannonia conquiescit. Hoc eodem anno, legitur editum Diploma illius, à *Ludovico* Pio, quod extat apud Lazium,

zium, in quo de adjectis suæ ditioni, & conversis à Carolo Magno, non paucis Hungaris, multísque Ecclesijs apud illos erectis, luculentum edit testimonium.

825. Neque tamen ab interitu Lindeuti prorsus sopita fuit Hungarorum defectio, sed lente spirabat in animis eorum, qui Lindeuti partes secuti erànt, quæ cùm non lateret *Ludovicum* Imperatorem, ejus jussu Ludovicus minor natu filius, quò propinquior, & proximior Hungaris esset, in Bavariam venit.

826. Bulgari advertentes plures Hungarorum Duces, ægrè sequi *Ludovici* partes, per medias Pannonias, in Dalmatiam, infesto agmine penetrant. Rem totam dissimulantibus ijs, quos *Ludovicus* Hungariæ præfecerat.

827. Ijdem Bulgari, eam partem Pannoniæ, quam Slavi ad Dravum fluvium insidebant, invadunt, & expulsis Officialibus *Ludovici*, Bulgaricos Præfectos constituunt. Ab hinc Hungaria pace fruitur, usque ad mortem Pij Imperatoris *Ludovici*, qui suâ pietate & vigilantiâ id effecit, ut Hungaros non solùm pacatos, sed & ad sua jussa paratos haberet, etsi Præfectorum injuriâ non parùm lacessitos. Mortuus autem est piè ac sanctè, *Ludovicus*, Anno 840. die primâ Mensis Julij:

841. Defuncto Ludovico Pio Imperatore, Civile bellum conflatur, inter ejus filios, Lotharium, Ludovicum, & Carolum, præliόque commisso, vincitur Lotharius, & nomen victoriæ apud Carolum, Ludovicúmque manet. Interfuêre huic pugnæ non pauci Hungari, atque etiam desiderati sunt; manentibus interea suspensis reliquorum animis, eventum discordiæ tantæ, inter fratres Principes, præstolantibus.

842. Renovatur rursus inter Fratres Principes bellum, exin verò induciæ factæ in annum, & delecti utrinque quadrageni Proceres, quorum fide prudentiáque pax firma ac secura componeretur. Igitur conventum est, ut Carolus Rex Franciæ diceretur, Ludovico Germania, & Hungaria cederet, reliquæ opes, Italia, ac Imperium penes Lotharium forent. *Paulus Æmilius, Nidchardus, illius temporis Historicus, & Caroli Magni Nepos.*

843. Confectâ hâc ratione pace, Hungari hanc dissensionem, & distractionem virium inter Fratres Principes, suam occasionem rati, diu noctúque laborant, quibus modis se in pristinam libertatem reponant; nihil tamen apertè attentant, sed ab eventu rerum consilia sua moderantur. *Inchofer.*

844. Addit ad hos conatus Hungaris animum, inopina Bernardi Ducis Barcinensis cædes, hoc anno à Carolo Rege Franciæ patrata, ob quam Reges Consangvineos ac Fratres in bello ciendos, haud dubiò rebantur

adeóque

adeóque abſtracto à Noricis Ludovico, Præfectos Pannoniæ facilè opprimendos: Carolus ſiquidem hâc cæde Regnorum quietem turbâſſe credebatur, præſertim cùm Wilhelmus, filius Bernardi Ducis, excelſi animi juvenis, Patris mortem ulturus, *Habdaraghamo* Saracenorum Principi adhæſiſſet, ejúſque auxilijs omnia miſceret. *Brietius*, *Inchofer.*

845. Hoc anno Nortmanni in Gallias irrumpunt, eáſque fœdè vaſtant ac depopulantur, in hoc tamen etiam rerum ſtatu, Ludovicus ſe in Germania continet, contra atque Hungari cogitâſſent, & ne quid turbarum in Hungaria oriretur, prudenter providet. *Inchofer.*

846. Northmanni, prioris anni ſtrage non contenti, Urbem Turonenſem in Gallia, ubi Sancti Martini Pannonij corpus in veneratione habebatur, obſidione cingunt. Incolæ loci, nec à Carolo ſuo Rege, nec à Ludovico fratre illius ſuccurſum ſperantes, ad Divi Martini Patroni ſui opem confugiunt, nec mora, piè levatum ejus Corpus, ad locum, in quo violentior belli impetus furebat, deferunt. Et ſubitò Northmanni fugiunt, quos Turonenſes perſequentes, partim cædunt, partim capiunt, præter nonnullos, qui ſubſidio fugæ dilapſi ſunt. Saraceni Africani, ingenti comparatâ claſſe, Romam ex improviſo aggrediuntur, & Baſilicam Sancti Petri, omnibus ſuis ornamentis, atque divitijs ſpoliant.

847. & 848. Sergio Papæ defuncto, ſuccedit Leo IV. qui mox novam Civitatem, (Leoninam dictam, condit, ac Baſilicam Sancti Petri, quæ tunc extra mœnia Urbis ſita erat) mœnibus includit, ne ea deinceps Saracenorum & graſſatorum pateret excurſionibus. Lothario quoque & ejuſdem Fratribus, ad hoc opus, pecuniam ſubminiſtrantibus. *Brietius*, *Inchofer.*

849. Saraceni Africani, novâ inſtauratâ claſſe, Romam denuò diripere cogitant, ſed ad portum Romanum, à claſſe Neapolitana, malè mulctantur: deinde divinitùs vehemens ventus repentè coortus, claſſem infidelium disjicit, plures fluctibus haurit, non pauci emergentes, partim patibulis ſuſpenduntur, partim capti, ad operas Baſilicæ Principis Apoſtolorum, quam ante triennium deprædati fuerant, mancipantur, & ſervitijs cœmentariorum addicuntur. Quod ubi innotuit Hungaris, ſaniora conſilia cœperunt, conſiderantes, Saracenos, qui alioqui omnem Chriſtianorum Principum vim ſuperare poſſe judicabantur, tam turpiter, nec ſemel, nec in uno loco fuſos eſſe. *Anaſtaſius*, *Baronius*, *Brietius.*

850. *Northmanni*, Caroli Regis Franciæ ditiones denuò invadunt, qui proinde in auxilium Lotharium Imperatorem fratrem evocat, interim mutato conſilio, cum ijſdem paciſcitur, partem Neuſtriæ, quæ deinceps dicta eſt Northmannia, ijſdem ad habitandum concedendo, quod graviter fert Lotharius, atq;

ſic re infectâ regreditur: Interim & Ludovicus alter frater, à Bohemis magnam accipit cladem. Hungari tamen nec hâc vice, ad excutiendum Ludovici dominatum, quidquam moverunt, quod ſanè divinâ providentiâ eſt factum, & Ludovici attentione, atque ſvavi modo agendi, in eorum gubernatione. *Sigibertus*, *Ricciolus*, *Brietius*, *Inchofer.*

851. *Ludovicus* Lotharij Filius admodùm adoleſcens, juſſu Parentis Lotharij Imperatoris, venit in Italiam adverſus Saracenos, de iiſque glorioſè triumphat, unde redux, à patre cum plauſu excipitur, & Hungariæ præficiendus ab eodem judicatur. *Leo Oſtienſis*, *Inchofer.*

852. Leo IV. Urbem novam perficit, ac de ſuo nomine Leoninam dicit. Carolus II. cognomento Calvus, Caroli Magni Filius, & Franciæ Rex, nepotes ſuos Pipinum, & Carolum, in Regno ſuo, ob hæreditatem tumultuantes, capit, ac in monaſterium relegat, ac trudit.

853. Northmanni Turonicam Civitatem occupant, Eccleſiamque Sancti Martini Pannonij, ſuccendunt, ſed antea ex eo elatum erat Sancti Martini corpus, Aurelias primò, deinde Antiſiodorum translatum, utrobique miraculis coruſcans, inde poſtmodùm in priſtinum locum reductum. *Oddo Cluniacenſis*, *Ricciolus.*

854. Ut ponit *Brietius*, vel 855. ut alij volunt Chronologi, Leo IV. Pontifex, optimus vir, & ſanctiſſimus, poſtquam Ludovicum Regem, qui ſe inviſerat, â ſe dimiſiſſet, non poſt multos dies, piè in Domino obdormivit.

855. Lotharius Imperator, convocatis Proceribus, ijſdem valedicens, deponit Imperium, & diviſo Regno inter filios, Ludovico tradidit Italiam, cum titulo Imperatoris; Lothario, ditionem, quam in Francia poſſidebat, (exceptis illis partibus Regni, quæ Carolo Fratri in diviſione obvenerant) ipſe verò fit Monachus in monaſterio Prumiacenſi Lotharingiæ, quam à ſuo nomine dici voluit. *Rhegino*, *Ricciolus*, *Inchofer.*

856. Rex Lazorum, orationis & devotionis causâ, venit Romam, ad limina Apoſtolorum, plura etiam afferens dona, ut ſcribit *Anaſtaſius*, & poſt eum *Inchofer*, & *Ricciolus.* Quiſnam autem fuerit Rex iſte Lazorum, variant Authores. *Inchofer* exiſtimat eum fuiſſe Regem illorum Hunnorum, quibus pariter ex Scythia oriundis, & ſub Juſtiniano Imperatore converſis, Imperator partes illas in Aſia, prope Colchidem, ad inhabitandum conceſſerat. Quæ Regio defactò etiam extat, éſtque pars Colchidis, verſus Phaſim fluvium, inter Pontum Euxinum, Moſchicos montes, & Caucaſum, ejúſque populi etiamnum dicuntur Lazi, & à Turcis vocantur *Curti*, ut teſtatur *Baudrant in nova ſua Geographia.* Unde ſuſpicari licet, an non hæc

hæc ipſa Regio ſit illa, quam Moſchi *Uhriam* vocant, & ex ea prodijſſe Hungaros, qui occupârunt Daciam, & Pannonias, gloriantur, cùm tamen hæc Regio potiùs dicta ſit ab *Uhris*, (ſic enim Moſchi ſuâ lingvâ Hungaros vocant,) ex Scythia prodeuntibus, & tractum illum terræ occupantibus.

857. *Carolus Calvus*, Franciæ Rex, In Comitijs ad Sanctum Quintium habitis, cum Fratruelibus Lotharij Imperatoris filijs, Ludovico, & Carolo, ac cum Ludovico Germaniæ Rege, & Pannoniæ poſſeſſore, concordiam firmat. *Annales Francici*, *Brietius*, *Ricciolus*.

858. Ludovicus Germaniæ Rex, & Pannoniorum poſſeſſor, ad componendas factiones & turbas, evocatur in Galliam, quò is valido pergit Exercitu, ſed cùm ad Regnum componendum animum adjeciſſet, illic hyematurus, inſperatè auditâ *Soraborum*, ſeu *Slavorum*, qui terras versùs Album & Faium fluvios incolebant, contra ſe rebellione, ad propria reverti cogitur. *Vetus Chronicon Francorum*, *Brietius*, *Inchofer*. Ne quid autem turbulenti Hungari hâc occaſione moverent, cùm non paucæ *Soraborum*, ſeu *Slavorum* reliquiæ inter eos eſſent, effecit Ludovici benevolentia, aut etiam fortaſſis paucorum ſtudia, qui jam Religioni Chriſtianæ ſavebant, & pacem amabant, ac ſingularis DEI providentia.

859. Ad hunc annum meminit *Sigibertus* Ludovicum plurima contra Slavos, (vel rectiùs Sorabos rebelles) prælia ſtrenuè geſſiſſe, & capto eorum Principe *Raſtrich*, ob violatam fidem, oculos eidem erui juſſiſſe.

860. Hoc anno, in Confluento Caſtello, factus eſt Conventus Epiſcoporum, Abbatum, & Procerum, in quo rurſus ſancita eſt inter Fratres Reges, nempè Carolum & Ludovicum, fratres; nepotéſque ipſorum, Lotharium, Ludovicum, & Carolum, mutua concordia, quam tamen Carolus Rex Franciæ, paulò poſt violavit.

861. Scythæ, per mare Euxinum progreſſi, uſque ad Inſulas *Byzantio* adjacentes perveniunt, omnia loca ſacra & profana devaſtando, quorum fama in Pannoniam perlata, fomitem addidit erupturæ mox flammæ, quam diſcordia Fratrum Regum, paulatim excitabat. *Inchofer*.

862. Nicolaus Papa, ad Sablonarias Concilium cogit, Francorum Regibus Ludovico & Carolo, nec non Lothario, inter ſe diſcordibus, adeſſe juſſis. Cogit & Lotharius Aquiſgrani Conventum ſuorum Epiſcoporum, in cauſa divortij legitimæ ſuæ Uxoris, cui ſuperinducere *Waldradam* pellicem intendebat. Sed & aliam idem Nicolaus Papa Synodum Metis indicit, in eadem cauſa Lotharij, miſſis Româ Legatis, qui eam moderarentur. *Inchofer*, *Ricciolus*.

863. Nicolaus Papa, Metenſem Synodum abrogat, & Epiſcopos ini-

quæ ſententiæ, in favorem Lotharij authores damnat. *Annales Francici.*

864. Idem Nicolaus Papa, cauſam Lotharij Regis, de dimiſſa uxore legitima, & pellice in conjugem accepta, definiturus, Synodum Romæ parat, ſed eam Regis fratres, aliàs inter ſe diſſidentes, impediunt.

865. Idem Nicolaus Pontifex, Lotharium adigit, ad Thierbergam Reginam repudiatam recipiendam, & pellicem ſuperinductam repudiandam, mittit præterea Legatos in Franciam, ad Ludovicum Regem, & Carolum Fratrem ejus, nec non Lotharium Nepotem eorum, ad pacem & concordiam inter eos renovandam. Interim cùm non eſſet, qui Hungaros in officio retineret, (hactenus enim à morte Lotharij, benevolentiâ duntaxat Ludovici, eos utcunque remorabatur) meditatum diù bellum, ſignis explicant, ad quod non minimam occaſionem ijs præbuerat ipſe Ludovicus, quòd ad Caroli Fratris Regnum ſibi occupandum, cum Exercitu ingreſſus in Gallias, Germaniam copiis privavit: ut non facile eſſet, qui Hungaris, ſi libuiſſet, aciem educentibus, reſiſtere poſſet. *Inchofer.*

866. Dum *Hungari* bellum contra Chriſtianitatem parant, Michaël Rex Bulgarorum, cum Nicolao Papa, de modo convertendi reliquos Bulgaros ad Chriſtum, ſeriò agit. Moritur *Hardericus* Archi-Epiſcopus Laureacenſis, Apoſtolicæ Sedis per Moraviam & Pannoniam Legatus. Saraceni Africani, Italiam circa Beneventum invadunt, contra quos Ludovicus Imperator, cum ingenti Exercitu movet, atque ſic de reprimendo motu Hungarorum, impeditur. *Inchofer, Brietius.*

867. Ludovicus Imperator de Saracenis, Civitate Bari receptâ, & Principe eorum capto, inſignem victoriam reportat. *Leo Oſtienſis.*

868. Ludovicus Rex Germaniæ, & Pannoniæ, occupato Ludovico Fratruele Imperatore, in Expeditione contra Saracenos, nequit motos tumultus in Hungaria componere.

869. Lotharius Rex moritur, ejuſdem Règnum Ludovicus Imperator, legitimâ ſucceſſione, tanquam Frater prætendit, ſed Proceres Regni, id Carolo Calvo, Lotharij Patruo, deferunt.

870. Ludovicus Germaniæ Rex, minis intentatis Carolo, qui Regnum Lotharij invaſerat, ab eodem in Regni conſortium adſciſcitur.

871. Ludovicus Imperator, Romæ, ab Hadriano Pontifice, coronatur novo titulo, tanquam legitimus Lotharij fratris ſucceſſor, in Regno. *Anoimus.*

872. Ludovicus Imperator circumventus ab *Aldegiſio* Duce Beneventano, ex inſidijs capitur, & in carcerem detruſus, in pacta ab ipſo propoſita jurare cogitur. *Rhegino, Leo Oſtienſis.*

873. Lu-

873. Ludovicus Imperator, in Conventu Romano, à Pontifice absolvitur à præmentionato juramento, quod coactus fecerat, & *Aldegisius* hostis Reipublicæ declaratur.

874. Joannes Papa, Ludovicus Imperator, & Ludovicus Rex Germaniæ, Veronam conveniunt, de Republica Christiana promovenda deliberaturi.

875. Ludovicus Imperator moritur, eo defuncto, *Carolus Calvus* invadit Italiam. E contra, Ludovicus Rex Germaniæ *Caroli Calvi* Regnum deprædatur, & Carolomannum Filium mittit cum Exercitu in Franciam, ut sic Carolus cogeretur deserere Italiam, sed hunc Carolus spe munerum deludit, & Romanos pecuniâ corrumpit, adeò, ut Joannes Pontifex adactus fuerit eum coronare in Imperatorem. *Rhegino, Anoimus, Ajmonius.*

876. *Ludovicus* Rex Germaniæ, & Pannoniæ Possessor, obit Francofurti, post quem nullus ampliùs, ex Caroli Magni Familia Pannoniam possedit. Cujus Regnum *Carolus* Imperator, statim invadens cum magno Exercitu, recusansque pacis conditiones, cum Ludovico defuncti filio, ab hoc vincitur, & fugatur, divinitùs in Caroli Exercitum immisso terrore. *Ajmonius.*

877. *Joannes* Papa, iteratò à Carolo Imperatore, contra Saracenos Italiam infestantes, auxilium implorat, ac etiam impetrat. Corolomanus falso nuncio de ingenti Exercitu Pontificis & Imperatoris, per eandem viam, quâ venerat, fugit ex Italiâ. *Ajmonius, Ricciolus.* Eodem anno moritur Carolus Imperator. *Rhegino.*

878. Carolo in Imperio succedit Ludovicus Filius, non diu & ipse gubernaturus. Septimo siquidem Imperij mense decimâ Aprilis, in die Parasceves vitâ fungitur 879.

Quo eodem anno Sanctus Methodius, Moraviæ, & Pannoniorum Apostolus, accusatur Joanni Pontifici, quòd circa ritum celebrandi Missas, non ad amussim, cum Romanis correspondere, sed easdem lingvâ Slavonicâ, cantari sineret. Effecit interea quoque id Methodij Sanctitas, quâ apud Pannonios plurimùm valuit, ne Hungari turbatis tunc vicinis Regionibus, easdem invaderent, ac vastarent.

880. Sanctus Methodius evocatus à Joanne Papa, Romam venit, doctrinæ suæ rationem redditurus, à quo auditus, non solùm probatus, & absolutus est, verùm etiam & Sventopulchro Moravorum Principi eximia cum laude commendatus, addito eidem etiam Presbytero Wichino, quem Joannes in Episcopum Nitriensem consecravit, & Methodio Archi-Episcopo subesse jussit. *Inchofer.*

 881. Hoc

881. Hoc anno *Carolus Crassus*, Ludovici Regis Germaniæ Filius, ex Germania egressus, brevi tempore totam Italiam occupat, Romámque veniens, à Joanne Pontifice, & Senatu Romano honorificè excipitur, ac tandem in die Natalis Domini, Imperator coronatur, *Rhegino*, *Ajmoinus*.

882. & 883. Moritur Ludovicus Germaniæ Rex, Carolus Crassus ejusdem Filius, & jam Imperator, contra Northmannos Gallias depopulantes ex Italia, in Galliam cum Exercitu properat, cum ijsdémque pacem init, aut potiùs eam ab illis emit, oblatâ pecuniâ, datâque. *Frisingensis*.

884. & 885. Carolo Imperatore in Gallijs cum Northmannis agente, Saraceni in Italia, Campaniam sibi vicinam, magnâ clade afficiunt. Carolomanus Rex moritur, eíque succedit *Ludovicus Ignavus* dictus. *Brietius*, *Ajmoinus*.

886. Mortuo Rege Carolomano, Carolus Imperator, in Hungariam quoque Jus suum prætendit, sed Hungari longè absentis Imperium, tanquam nullum dissimulant, aut planè contemnunt. *Inchofer*.

887. Carolus Imperator, sæpè adversâ fortunâ usus, hoc anno Imperio se abdicat. sive spontè, ut scribit *Vrspergensis*; sive coactus, ut tradit *Frisingensis*. Quâ occasione Hungari majores assumunt animos, non solùm se contra impetitores tuendi, sed etiam vicinas Provincias infestandi. *Inchofer*. Hoc eodem anno, Corpus Sancti Martini Pannonij, Antisiodoro ex Burgundia, quo ante triginta & unum annos, metu Nortmannorum translatum fuerat, revehitur Turonium, quàm plurimis miraculis in itinere coruscans.

888. Carolus Imperator, non multô postquam Imperio exutus fuisset, moritur. Tum Imperium multis modis scinditur. Singulis Provincijs singulos Reges creare cupientibus. Arnulpho tamen pars maxima ditionum cessit. Ita in Italia *Berengarius* Dux Foro-Juliensis electus est Rex Italiæ. *Gvido*, Lamberti Ducis Spoletani filius, nomen Imperatoris assumpsit. In Francia *Odo* Comes Parisiensis, titulum Regis sibi usurpavit, etsi viveret Carolus simplex legitimus hæres, *Rudolphus* item Conradi filius, Rex voluit appellari. *Arnulphus*, Carolomani filius, Germaniæ Rex fuit salutatus. Hinc orta tot bella, tantæ devastationes Provinciarum, & totius Imperij occidentalis perturbatio.

889. Cùm igitur Arnulpho Regi, pars maxima in divisione Regni obtigisset, ita, ut Bavaris, Svecis, Francis Orientalibus, Lotharingis, Saxonibúsque Jus diceret, ac *Zwentebaldum* quoque Moravorum Ducem sibi subjicere vellet, ísque viriliter repugnaret. nullâve potentiâ se in ordinem redigi pateretur. Eapropter *Arnulphus* Hungaros sponte suâ, in omnem occasionem intentos, adsciscit, eorúmque operâ *Zwentebaldum* devincit, Regnóque ejusdem potitur. *Inchofer*, *Brietius*.

890. Bel-

890. Bello hoc feliciter confecto Hungari, ab *Arnulpho* Imperatore stipendia sibi promissa urgent, quæ si obtinuissent: ijs contenti, pedem ad sua retulissent. Sed cùm is solvendo in præsenti non esset, promissis tandem efficit, ut Patriam repeterent, certum diem exolutionis expectantes. Qui cùm adesset, neque tamen *Arnulphus* suis promissis staret: Hungari, fraudatos se querentes, in Germaniam Exercitum suum ducunt, omniaque usquè in Frisiam depopulantur. Mox & Galliam, & Italiam adoriuntur, ferro & igne cuncta vastantes, arreptaque hâc occasione negati stipendij, non solùm ab *Arnulpho* apertè deficiunt, sed etiam bellum apertum, magna cum contentione eidem inferunt. *Rhegino*, *Brietius*, *Inchofer*.

891. Dum Hungaria tumultuatur, Northmanni Germaniam invadunt, jámque victoriâ insolentes, cum *Arnulpho*, de summa rei prælium inire audent, quos tamen *Arnulphus*, divinitùs uti creditur, in tantùm profligat, ut ne nuncius quidem cladis superesset. *Rhegino*, *Marianus Scotus*.

892. Northmanni, qui superioris anni cladi non interfuerunt, collectis viribus, iterum Germaniæ Ecclesias affligunt, vires suas conjuncturi cum Hungaris, si possint. *Inchofer*.

893. Verùm conjunctionem hanc duarum potentissimarum Nationum impedivit, Leo Imperator Orientis. Hic enim bellum contra Bulgaros moturus, Hungaros adversùs eosdem concitavit, sícque eos Bulgarico bello implicuit.

894. *Zwendebaldus* Dux Moraviæ, qui hactenus pro mortuo habebatur, omnibus existimantibus, quasi in pugna cum *Arnulpho* Rege inita, occubuisset: Hoc anno in Eremo, vitam privatam & sanctam ducens, sanctè moritur. Quô auditô *Arnulphus*, Moraviam filio ejusdem Swatocopio, tanquam ex Sorore sua nato, possidendam relinquit. *Cromerus*, *Rhegino*, *Inchofer*.

895. Swatocopius Sanctum Methodium, Moraviæ, & Pannoniæ Episcopum impiè persequitur, & ex suis ditionibus (quas inter fuit etiam magna pars Pannoniæ) exesse compellit. *Inchofer*.

896. *Arnulphus* Germaniæ Rex, invitatus à Formoso Papa Romam, de hostibus illius vindictam sumit, & ab eodem in Imperatorem Romanorum coronatur.

897. *Arnulphus* Imperator, ut etiam Pannoniæ consuleret, Wichindo olim Nitriensi Episcopo, Civitatem Pataviensem, nunc Passaviensem donat, & illius loci Episcopum constitui curat. *Inchofer*.

898. Mortuo hoc anno Swatocopio, Regnum Moraviæ discerpitur: partem enim illius Germani & Bohemi, partem Poloni, atque Hungari quoque sibi vendicant,

899. *Ar-*

899. *Arnulphus* Imperator, multis malis in vita conflictatus miserrimâ quoque morte extingvitur. Atque sic à Carolo Magno qui Hungariam sibi subegerat, integrô ferè sæculô, per illum ejúsque posteros, utcunque Hungari fuêre coërciti. At post mortem Arnulphi, frænum sibi abstractum animadvertentes, avitæque libertatis amantes, rursus ad ingenium redeunt, consvetásque depopulationes, & devastationes vicinarum Regionum resumunt, uti sequentis sæculi ostendet historia.

900. Arnulpho in Regno Germaniæ, succedit *Ludovicus* Filius, ad quem & Hungaria Jure Paterno spectabat: Interim de Imperiali dignitate obtinenda, atrox Bellum inter Berengarium, & Ludovicum Bosonis Flium, exoritur. Hungari hanc dissensionem Principum, occasionem suam rati, præsertim cùm Berengarium, Regi *Ludovico* etiam graviter offensum scirent, arma resumunt, prælióque ad Augustam cum *Ludovico* Rege congressi, Exercitum ejus ad internecionem profligant. Inde Svevorum ac Francorum, deinde Saxonum ac Bavarorum fines, rapinis atque incendijs pervastant. Et quæ pridem parturiebant Orbi mala, hoc demum anno parere incipiunt. *Inchofer.*

901. Hungari nuperis successibus elati, hoc anno ad Italiam quoque invadendam, animum adjiciunt, finésque Venetorum ingressi, ad *Brentam* agri Patavini amnem Castra figunt: mox tamen paucitati suorum diffisi, motis Castris domum revertuntur, totámque hyemem in apparatu armorum, & exercitatione militum ponunt.

902. Exactâ hyeme, imò jam adultâ æstate, copijs suis auctis, rursus in Italiam redeunt, totámque Regionem transpaduanam vastant, flammis miscentes omnia, quibus occurrens cum innumeris copijs Berengarius, ab ijsdem turpissime profligatur. Victoriâ tam insperatâ, ut eam victores ipsi mirarentur, qui eodem mox impetu, & Tarvisium, & Vincentiam, & Patavium diripiunt.

903. Hungari fortunam secuti, hoc anno Venetos aggrediuntur, compluresque eorum Civitates evertunt, ac deprædantur. Inde à Duce Petro navalibus copijs acriter insistente repulsi, sese ad mediterranea effundunt, atque ad Appeninum usque populando progressi, obvia omnia, quæ munita non erant loca, vastant, ac tandem acceptâ à Berengario ingenti pecuniæ summâ, promittentes se in Italiam non ampliùs redituros, in Pannoniam spolijs onusti revertuntur.

904. Continent se hoc anno Hungari in Pannonia, ut partis priori anno, per otium, & sine periculo, tranquillè fruerentur.

905. *Ludovicus* Imperator Bosonis Filius, à Berengario captus, & oculi

oculis privatus, cùm ultionem de Berengario, evocatis in hanc rem Hungaris moliretur, mœrore conficitur. Quô vitâ functô, Hungari, auxilia, quæ in ejus subsidium paraverant, in Ludovicum Germaniæ Regem convertunt, eúmque inopinatè obruunt. *Sigibertus*, *Inchofer*.

906. Hungari novà prædandi cupiditate, novis populationibus Italiam infestant, neque eis multum adversatur Berengarius, propter suorum, æmulo suo Lamberto faventium, perfidiam.

907. Hungari suæ fortunæ præfidentes, in Bavariam hoc anno irruunt, cum quibus congressi Bavari, multâ cæde cadunt. *Anonymus*, *Inchofer*.

908. Deinde paulisper conquiescunt. Mox anno :

909. Galliæ fines incursant, populósque eorum, ac urbes, igne, gladio, excidio, fœdè devastant. Anno verò :

910. Francos in confinio Bojariæ & Franciæ, secum congredi ausos, fugant, & magnâ clade profligant. *Anonymus post Rheginonem*.

911. *Leo* Philosophus, Orientis Imperator, ex hac vita decedit, postquam viginti quinque annis imperâsset. Amabant *Leonem* omnes exteræ nationes, sed Hungari præsertim, magnâ reverentiâ eum prosequebantur, libenter ab eo Leges, & Religionem accepturi, si res, & tempora tulissent. *Zonaras*, *Inchofer*.

912. Perturbato Imperio, per mortem Ludovici Regis Germaniæ, Hungari, nullo resistente, Franconiam devastant. *Sigibertus*, *Anonymus*.

913. Hungari rursus partes Alemaniæ vastant, sed à Bavaris, & Alemanis, juxta Oenum fluvium cæduntur. *Anonymus post Rheginonem*, *Inchofer*.

914. Hungari hoc anno, adversùs Conradum Germaniæ Regem, prælio cruento decertant, sed ancipiti Marte; mox domum reversi, eò quòd Conradus collectis Germaniæ viribus, fortior ijs restitisset. *Inchofer*.

915. In hunc annum conjiciunt quidam, immanem illam persecutionem, quâ Slavi & Hungari Saxonicas vastabant Ecclesias, ac Hungaris quidem tribuitur Bremensis Ecclesiæ excidium, Slavis vero Hamburgensis Sacræ Ædis desolatio. Sed hæc biennio priùs contigisse, notat *Krantzius*.

916. Hungari Fuldam usque Excursiones continuant. *Anonymus*, *Sigibertus*.

917. His non contenti, hoc anno Lotharingiam ac Franciam, spolijs earum Provinciarum inescati, deprædantur. Ast anno :

918. Basilæam Urbem evertunt, ac exspoliant. *Marianus*.

919. Obijt hoc anno Conradus Germaniæ Rex, ditione suâ in Henricum Saxoniæ Ducem translatâ, cui postea multa cum Hungaris intercesserunt bella. *Anonymus, Lambertus, & alij Historici.*

920. Henricus Germaniæ & Saxoniæ Rex constitutus, à Carolo Rege Francorum, manum pretiosi Martyris Donysij, auro gemmísque inclusam, dono accipit, ope cujus, is postea gloriosas de Hungaris reportavit victorias. *Witichindus, hujus temporis Scriptor.*

921. Dum Henricus stabiliendæ paci studet, & reprimendæ Slavorum sævitiæ insistit, Hungari iterum effusi, vel potiùs necdum ad sua reversi, continuatis cladibus, diversas Alemaniæ populantur Provincias. *Inchofer.*

922. Evocantur interim à Berengario Hungari in Italiam, relictâ proinde Alemaniâ, in Burgnndiam irruunt, eámque devastant. *Frodoardus.*

923. Henricus Germaniæ Rex, pacem cum Hungaris ad novem annos firmat, quam tamen hi, non multò post violant. *Sigibertus.*

924. Hungari, ductu Berengarij, quem Longobardi pepulerant, Italiam intrant, eámque igne, ferróque vastant. Papiam quoque Urbem populosissimam, atque opulentissimam igne succendunt. Verùm Berengarius à suis cœsus, meritas pœnas luit. *Luitprandus, Frodoardus.*

925. Mortuo Berengario, Hungari, non aliter, quàm ingenti priùs pretiô ab incolis persolutô, Italiâ excedunt. Inde per abrupta Alpium juga transeuntes, Anno:

926. In Galliam veniunt, quos *Rudolphus* Cis-Alpinæ Galliæ Rex, & Hugo Viennensis, inter angustias collium Alpinorum claudunt, plurimósque ex ijs sternunt. Ast reliqui, per devia montium evadentes, priùs Alsatiam, ac dein etiam Alemaniam, contra inducias cum Henrico, ante triennium initas depopulantur, sícque in Pannoniam redeunt. *Anonymus, Rhegino, & Hermannus.*

927. Hungari, quò hôc anno bellum vertant, inter se disceptant, quibusdam Germaniam & Italiam svadentibus, alijs contra Græcorum Imperatorem ducendum, aut certè ejus auspicijs, si roget, contra Bulgaros, Constantinopolitanæ Urbi infestos, bellandum contendentibus. *Inchofer.*

929, Pars igitur Hungarorum una, Simeoni Hungarorum Regi se conjungit, qui mox gravissima Constantinopolis suburbijs infert damna, donec pace redemptâ muneribus, reverteretur ad propria. *Curopalates.*

929. & 930. Henricus Germaniæ Rex, ubique insignes reportat victorias, profértque Regnum in exteras quoque Nationes, eas tributarias sibi reddens. Cujus proinde metu, Hungari quoque suis continent se finibus. Ast anno:

931. Ul-

931. Ulteriorem moram ferre non valentes, rursus per Italiam grassantur, ac in reditu Germaniam quoque populantur. Verùm ab Henrici Exercitu excepti, conserto prælio, magnâ clade afficiuntur. *Hermannus.*

932. Paulisper hoc anno conquiescunt, Ast anno:

933. Iterum Franconiam Orientalem, multis Civitatibus, igne & gladio consumptis, percurrunt, & *Rhenum* juxta Vormatiam transeuntes, Galliam usque ad mare Oceanum devastant. *Rhegino.*

934. Hungari, hoc anno, maximis copijs collectis, adversùs Henricum Germaniæ Regem, bellum movent, & Saxoniam prætereuntes, in Thuringiam evadunt, ferro & igne omnia vastantes. Sic cuncta populantes, aggreditur Rex *Henricus*, eósque ad internecionem usque delet. Triginta sex millibus cœsis, cæteris aut captis, aut flumine absorptis. *Sigibertus*, *Frodoardus.*

935. Reddidit hæc clades quietos Hungaros, usque ad mortem ejusdem *Henrici* Regis, quò defuncto. Anno:

937. Posito metu, rursus erumpunt, ac relictâ Germaniâ, utpotè minùs bellis suis favente, bipartito Exercitu Italiam & Galliam aggrediuntur. Verùm, qui in Italiam ivêre, à Marsis, Pelignisque in unum convenientibus omnes trucidantur. Felicior eorum grassatio fuit, qui in Galliam penetraverant, ex qua non tantùm incolumes, sed & cum sacra profanáque rediêre præda. *Inchofer.*

938. Hoc annô adversùs Othonem Regem Germaniæ, Filium Henrici, anno priore defuncti, plures Principes rebellant, de quibus tamen Otho miraculosâ prorsus potitus est victoriâ. *Sigibertus*, *Hermannus*, *Frodoardus.*

939. & 940. Celebres sunt hi quoque anni prodigiosis Othonis victorijs, quarum unam de ijsdem rebellibus Principibus, alteram de Boleslao Duce Bohemiæ, gloriosè reportavit. Quibus auditis Hungari, Othonis fortunam suspicientes, eúmque non degenerem Filium Parentis animadvertentes, & simul plurima divinæ protectionis argumenta, circa eum considerantes, meliora cœperunt cogitare consilia, ac saniùs de Fide Christiana sentire, ferocitatéque depositâ, ea potiùs quæ pacis sunt cogitare; unde compluribus annis, cum externis nationibus, pacem sanctè colendo, quieti mansêre. Verùm anno:

947. Impatientes ulterioris quietis, iterum ad bellum se convertunt, Bavariámque hostiliter invadunt; sed congressi prælio cum Bavaris, ab ijs devincuntur, ac repelluntur, ingentíque jacturâ domum reverti coguntur.

948. Hungari, nulli jam extero Regi parere docti, hoc anno novum sibi Regem *Toxin* nomine, ab Attila longâ serie descendentem creant.

949: & 950. *Toxin* novus Hungariæ Rex, virtutem suam militarem ostentare volens, neque tamen Othonem, (fortunam ejus veritus) lacessere audens, in Italiam venit, eámque depopulatur. Cui Berengarius II. ut Italiâ excederet, decem modios aureorum largitus est, sed non ex sua pecuniâ, verùm ex pauperum, & Ecclesiarum fundis, majore longè autem parte, pecuniæ congregatæ, sibi reservatâ. *Inchofer.*

951. Hungari igitur Italiâ excedentes, superatis Alpibus, in Aquitaniam penetrant, quâ per aliquot menses vastatâ, multísque cædibus patratis, & prædâ ingenti actâ, rursum per Italiam, in sua revertuntur. *Leo Ostiensis*, *Frodoardus.*

952. Quievêre iterum aliquamdiù hâc prædâ ditati Hungari. Donec anno:

954. A Luitdolpho Filio Othonis, contra Parentem rebellante, in subsidium evocarentur. Igitur Anno:

955. In Germaniam, tantâ multitudine se infuderunt, quantam tunc viventium hominum, nemo se vidisse, in ulla regione profitebatur. Hos itaque Otho, Augustam Vindelicorum obsidentes, pietate potiùs, quàm armis instructus, confidenter invasit, die Sancti Laurentij, ac tantâ delevit clade, ut pauci admodùm eorum effugerint. *Sigibertus*, *Rhegino.*

956. Hungari, nuperiori clade enervati, & non parùm afflicti, animos ad otium salutare, de fide Christiana suscipienda, convertunt, rati hâc ratione Othonem, ipsúmque DEUM, efficacissimè placari posse. *Inchofer.*

957. Otho Germanorum Rex, videns Hungaros, jam suo malo attritos, studium omne convertit, ut eos ad Religionem Christianam suscipiendam, quà consilijs, quà armis adducat. Ast expeditionem in eos suscepturus, à tumultuantibus Slavis, impeditur. Sed & Hungari, metu Othonis, ab armis & deprædationibus abstinent, atque imposterùm vivunt pacificè, usque ad finem vitæ Othonis. Cujus mors sancta contigit anno 973. cùm in Imperatorem coronatus esset, anno 962. Antehac solo titulo Regis Germaniæ contentus. Ob res plurimas, præclarè gestas, meritò nomen *Magni* promeritus. Interea temporis, anno:

970. Moritur *Toxin* Hungarorum Rex, postquàm res Hungarorum variâ fortunâ, Ducis perinde ac Regis appellatione gessisset, Filio Geysâ in spem Successoris relicto, qui tamen Regno necdum ob ætatem maturus, nonnisi post quadriennium, Patri subrogatus est. Igitur anno:

974. Gey-

974. *Geyſa* Regni habenas capeſſit, atque initio ſtatim ſui Regiminis, pace potiùs, quàm bello ſuis proſpicere decernit. *Inchofer.*

975. *Geyſa*, Chriſtianis favet, & converſionis ſuæ gentis ad Fidem Chriſtianam, conſilia ſuſcipit.

976. Hunc in finem, omnes Advenas Chriſtianos, in Regnum Pannoniæ benignè admittit, atque ſuis ut impoſterùm mitiùs cum Chriſtianis agant, ſeverè præcipit.

977. Hoc anno, Benedictus Papa, Eccleſiam Sancti Bonifacij, Romæ, in monte Aventino, Sergio Damaſci Epiſcopo, pro Monaſterio juxta eandem erigendo, tradit, in quo Sanctus Adalbertus, Hungarorum Apoſtolus, antequam in Hungariam proficiſceretur, compluribus annis egit.

978. Eminet hoc vel maximè annô *Wolffgangi* ſanctitas, alterius Hungariæ Apoſtoli, dum Exercitum Othonis, miraculosè, per exundantem fluvium *Axonam*, incolumem traducit. *Sigibertus.*

979. *Geyſæ.* meditanti de modis Hungaros ad Fidem Chriſtianam adducendi, Beatiſſima Virgo MARIA apparet, eúmque ad ſancti propoſiti executionem animat. Qui eodem anno *Piligrinum* Laureacenſem Epiſcopum, miſsâ honorificâ Legatione, in Pannoniam invitat, ut ſibi, ſuíſque populis, Chriſtianam interpretaretur Philoſophiam.

980. *Piligrinus*, tam præſentem Chriſto lucrifaciendi occaſionem, haud prætermittendam ratus, aſſumpto ſecum Sancto Wolffgango, in Pannoniam venit, & à *Geyſa* benignè ſuſcipitur, qui illicò manum ad excolendam Domini vineam applicat, verbo & exemplò Chriſtianæ Fidei veritatem, omnibus perſvadere adlaborans.

981. Hoc anno Sanctus Adalbertus, in Epiſcopum Pragenſem eligitur, & conſecratur, jam tunc à DEO, pro converſione Hungariæ, ordinatus. *Inchofer.*

982. Sanctus *Nicon*, Bulgaros, plurimóſque Hungaros, qui in Bulgaria ſedem fixerant, ad Chriſtum convertit.

983. Sanctus Adalbertus, relicto Epiſcopatu, vitæ ſanctioris deſiderio, Romam proficiſcitur, atque in dicto Sancti Bonifacij Monaſterio, vitam Monaſticam amplectitur.

984. Occaſione tumultuum, ex morte Othonis II. Imperatoris in Germania, Hungari de bello ciendo iterum cogitant. Verùm *Geyſa*, jam animo erga Chriſti Religionem, Regno ſuo inferendam, obfirmatus, eiſdem conſtanter obnititur. *Inchofer.*

985. *Geyſa*, cum conjuge & tota Familia, multíſque familiaribus ſuis,

undis ſalutaribus expiatur, Chriſtianúſque efficitur. Eodem anno Sanctus *Stephanus* Strigonij naſcitur.

986. *Geyſa* nihil intermittit, quò univerſos populos ſuos, ad Fidem Chriſti adducat.

987. Hungari, difficiles ſe ad converſionem præbent.

988. Bohemi revocant Pragam Sanctum Adalbertum, Româ, qui ſecum inſignes doctrinâ, & ſanctitate viros, adducit, quorum multi præclaram poſtea præſtitêre, in converſione Hungariæ, operam. Otho III. Imperator, & reliqui Principes Chriſtiani, cognito rerum Hungariæ ſtatu, & quòd *Geyſa* Princeps, ſuſceptâ Chriſti Fide, Religionis propagandæ ſtudio arderet, plurimùm gaviſi, omnem ei favorem, opem, & auxilia deferunt, ſi ea neceſſaria eſſent, contra detrectantes.

989. Sanctus *Adalbertus* indignitate morum ſuorum Pragenſium motus, rurſus Bohemiam deſerit, atque in Hungariam, ad *Geyſam* Ducem venit. *Inchofer.*

990. Inde rurſus Romam redit, priſtinæque quieti, in eodem Monaſterio Sancti Bonifacij, ſe tradit. *Inchofer.*

991. Sanctus *Piligrinus* Hungariæ Apoſtolus, in cœlum migrat.

992. 993. & 994. Sanctus *Stephanus*, futuræ ſuæ Sanctitatis, eximia dat indicia.

995. Hungari, paulatim cervicem flectunt, & gentilem ſuperſtitionem, quotidianâ ad Chriſtum acceſſione, exuunt.

996. Sanctus *Adalbertus*, à Gregorio V. Summo Pontifice, rurſus Pragam remittitur.

997. *Geyſa* jam ſenio gravis, Regno ſe abdicat, cui ſubrogatur Filius ejuſdem *Stephanus*, magnâ voluptate Patris, qui eodem anno ſanctiſſimè obijt. Adalbertus redux Româ, ſeditione Civium, Bohemiâ prohibetur, qui ob id Hungariam repetit.

968. Divulgatâ Sancti Regis *Stephani* per orbem famâ, multi exteri ſanctiſſimi viri, in Hungariam confluunt, ad verbum DEI diſſeminandum, & Evangelium Chriſti prædicandum. Quos inter fuit & *Aſtricus* Abbas, dein Archi-Epiſcopus Colocenſis creatus.

999. Sanctus *Stephanus* rebelles vincit, & pro reportata victoria, ex voto, Divo Martino, in monte Pannoniæ, Monaſterium Religioſis Sancti Benedicti, fundat.

1000. Sanctus *Stephanus* aliquot Epiſcoporum Sedes deſignat, inter quas Strigonienſem, Natalis ſoli, dignitate Metropolitanâ fulgere decernit. Legationem dein ad Sylveſtrum II. Papam mittit, & ab eodem Coronam

Regiam

Regiam impetrat, quin & poteſtatem Crucis ante ſe deferendæ, tanquam Rex Apoſtolicus, accipit, atque eodem anno, die, qui Aſſumptæ Virgini ſacer fuit, in magna Procerum, & populi frequentia, in Regem ungitur, & Diademate Sacro redimitur. *Carthuitius*, *Bonfinius*.

VIII. SYNOPSIS

SEU

CHRONOLOGIA HUNGARIÆ,

Ab Anno Chriſti 1000. uſque ad Annum 1500.

ANno Domini 1001. Anno primo ſæculi undecimi, Sanctus *Stephanus* Rex, Archi-Epiſcopatum Strigonienſem, & decem Epiſcopatus, in Hungaria fundat, & primum quidem Archi-Epiſcopum Strigonienſem, Sebeſtianum, ex Divi Martini Cœnobio Monachum, inſtituit. Colocenſi verò Eccleſiæ, (quæ ſucceſſu temporis, in Archi-Epiſcopatum erecta eſt) Aſtricum Abbatem præficit.

1002. Sanctus Rex *Stephanus*, Cœnobium Sancti Martini, Montis Sacri, ex ſpolijs hoſtium locupletatum, ſingularibus Privilegijs exornat.

1003. Inter *Stephanum* Regem, & Gyulam, qui Tranſylvaniæ præerat, ejuſdem Avunculum, inteſtinum bellum exoritur, quo *Stephanus* Gyulam gloriosè debellat, atque cum uxore, duobúſque liberis captum, in Hungariam abducit. Verùm poſt Religionem Chriſtianam ſuſceptam, eoſdem libertati, ac priſtino Statui reſtituit. Eâdem fortunâ, & reliqui populi Tranſylvaniæ Fidem Chriſti amplectuntur, ipsáque Tranſylvania, Regno Hungariæ perpetuo jure adjungitur. Ad hunc eundem Annum, videtur ſpectare etiam Epiſcopatûs Tranſylvanienſis, ſeu Albæ Juliæ, Fundatio & erectio.

1004. Sanctus *Stephanus* Rex, in Bulgaros, Hungariam & Tranſylvaniam latrocinijs infeſtantes, magno ubique delectu habito, movet, mox inferiorem Myſiam ingreſſus, eoſdem adoritur, & profligat, *Ceâ* Principe eorum in pugna cæſo, caſtris direptis, tantâ adeptâ prædâ, nemo ut hoſtium ſpolijs, non dives redierit.

1005. Ste-

1005. *Stephanus* vigeſimum jam agens ætatis annum, deſpondet ſibi Gyſelam Sancti Henrici Imperatoris Sororem, ætatis ferè paris, ſanctitatis æqualis, Virginem, quæ deducta in Hungariam, ſtatim in Reginam coronatur.

1006. Gyſela poſt acceptam coronam, jam Regina cum Rege pietate certat, & Veſprimienſem Eccleſiam proprijs impenſis exædificat, & liberaliſſimè dotat. *Stephanus* viciſſim inchoatum à ſe Templum DEIparæ Virginis, Albæ Regiæ, admirandæ ſtructuræ opus urget, & promovet.

1007. Sanctus *Emericus* Albæ Regalis naſcitur. Sanctus *Stephanus* Abbatiam Ordinis Sancti Benedicti, ad Radices Montis ferrei, in Diœceſi Quinque Eccleſienſi, vulgò Péch-Várad dictam erigit, ac fundat; ſed extra Regnum pietatis ſuæ monumenta extendit: Nam Romæ pro Hungaris Romam peregrinantibus, Hoſpitium & Oratorium ædificat. Collegium item duodecim Canonicorum. Conſtantinopoli quoque hoc eodem anno, mirifici operis condit Eccleſiam.

1008. Pergit eadem pia opera promovere Sanctus Rex *Stephanus*.

1009. Creſcente Religione in Hungaria, frequentes etiam peregrinationes piè ſuſcipiuntur ab Hungaris, ad inviſenda loca ſacra, non ſolùm utriuſque Romæ, ſed & Hieroſolymorum, unde pius Rex, de fundandis illic domibus, hoſpitijs, ac nationis Templo deliberat, ſerióque animum applicat, ſed quò minùs id hoc anno præſtare potuerit, Hieſolymitani Templi, quod Sepulchrum Redemptoris Noſtri ſervabat, juſſu *Ammirati* Babyloniæ Principis, ac aſtu Judæorum, facta everſio, in cauſa fuit. Interea Sanctus Rex Epiſcopatum Quinque-Eccleſienſem in Hungaria erigit, ac fundat. Sanctus Andreas Eremita, qui & Zorardus, vel rectiùs Zoërardus nuncupabatur, in Hungaria in Territorio Nitrienſi in cælos migrat.

1010. Reſtituto ac reſtaurato iterum Hieroſolymitano Templo, per Matrem ejuſdem *Ammirati* Principis, fœminam Chriſtianiſſimam, omnium fidelium, adeóque & Hungarorum revixit fervor, ac devotio inviſendi loca Sacra, in quibus Redemptionis noſtræ peracta ſunt Myſteria; itaque Sanctus Rex hoc anno, quod Superiori deliberaverat, effectui mandat, Cœnobium Hieroſolymis fundat, additis domibus & hoſpitijs, pro Hungaricæ Nationis Peregrinis, quorum curam dictis Cœnobiarchis committit.

1011. Sanctus *Emericus*, jam quadriennis, piâ parentum curâ, ab optimis moderatoribus inſtituitur, ac pientiſſimè educatur. Interea & ipſe Rex *Stephanus*, majoribus in dies incrementis pietati ſtudens, non ſolùm indigenas pauperes, ſed & externos quoque largiſſimis Eleemoſynis ſublevat.

1012. Hoc

1012. Hoc anno Benedictus Eremita, à latronibus in ſpelunca prope *Skalkam* jugulatur, & in flumen Vágh demergitur, ac inter Martyres aſſeritur.

1013. Sanctus Emericus, jam ſexennis, prima Litterarum elementa doctus, totum lectioni piorum librorum ſe tradit.

1014. Henricus per duodecim annos Rex Romanorum, & cognatus Regis Stephani, hoc anno unà cum conjuge Cunegunde Romæ coronatur, & Imperiale nomen ſuſcipit.

1016. Sanctus Stephanus Rex, pro ordinando Regno, ſaluberrimas Leges, ſuorum Procerum utriuſque Statûs interventu, condit, quas utique ſi Hungari conſtanter tenuiſſent, in Labyrinthum tot miſeriarum & calamitatum, ad quas relictis Legibus Sancti Regis Stephani, poſtea devenerunt, nunquam deveniſſent.

1017. Dum Hungaria ſub Stephano majoribus in dies incrementis cultûs Chriſti radiat, Gallia ſub Roberto Rege Manichæorum Hæreſi laborat.

1018. Templum Hieroſolymis, à Srephano Rege conditum, cum reliquis Monaſterijs & Templis, per *Hequem* Calipham evertitur.

1019. Sanctus *Stephanus* Emericum Filium ſanctis præceptis, libello ad id compoſito, imbuit, quæ etiam num extant, in publicis Regni Decretis, ad confuſionem Acatholicorum, qui à pietate ſuorum anteceſſorum, tam turpiter defecerunt.

1020. Dum *Stephanus*, ſingulis triennijs Monaſteria more ſibi aliàs conſveto viſitat, Weſprimiúmque hoc anno venit, Sanctus Emeticus annum tertium ſupra decimum agens, in Baſilica ibidem à Matre ſua *Gyſela* ædificata, preces noctu fundens, divinitúſque admonitus, votum perpetuæ Virginitatis concipit.

1021. *Beſſi* Thraciæ populi, latrocinijs & rapinis vitam traducentes, omnibus quidem Chriſtianis, ſed maximè Hungaris, non ita pridem Chriſtiana amplexis, infenſi, per Tranſylvaniam, hoſtilem incurſionem faciunt, aſt Tranſylvani præmoniti à Sancto *Stephano*, divinitùs de periculo imminente edocto, ad tutiora loca ſe recipiunt, ſicque Barbarorum manus, potiori ex parte evadunt.

1022. *Stephanus* & *Gyſela* Veterem Budam viſitantes, amœnitate loci, & frequentiâ populi, capti, novam Baſilicam Principibus Apoſtolorum Petro & Paulo dicatam, condunt.

1023. *Stephanus* Rex, & *Gyſela* Regina, Religioni ac pietati intenti, Romam pro Reliquijs Sanctorum mittunt, quas liberaliter eiſdem offert

Benedictus Papa, & ab his magno gaudio, ſolennique apparatu excipiuntur, ac per varias Regni Eccleſias diſtribuuntur.

1024. Sanctus Henricus Imperator, *Gyſelæ* Reginæ Hungariæ Frater, præclaris, ac immortalibus operibus editis, temporale Regnum relinquens, ad cœleſte tranſit.

1025. Sancta Virgo Cunegundis Auguſta, ipsâ anniverſarij die obitûs Henrici Imperatoris, in *Confugienſi* Monaſterio, quod erexerat, in dedicatione ejus Baſilicæ, poſito crine & ornamentis Imperatorijs, Monaſticum ſuſcipit habitum, ut in eo monialibus inſerviret, ubi ad obitum uſque, annis quindecim perſeveravit. Quæ ubi audita ſunt in aula Regis *Stephani*, mirùm quantopere accenderint animos utriuſque conjugis, ac præcipuè Emerici eorundem filij, ad caduca hujus mundi contemnenda.

1026. Unde Sanctus *Stephanus*, ut curis ſæcularibus depoſitis, cœleſtibus melius vacare poſſet, Emericum filium Regni ſucceſſorem deſignat, eidémque Virginem ſtirpe Regiâ natam deſpondet, quæ Sanctiſſimo Sponſo, caſtitatíſque voto, jam antea DEO obligato nupta, ipſa quoque cum Virgine Virgo permanere ſtatuit. Sícque alterum par Matrimonij, cum Virginitate conjuncti, ad imitationem Sancti Henrici, ac Cunegundis, in Hungaria quoque, eodem ſæculo eluxit.

1027. Ad hunc annum referunt aliqui obitum Sancti Romualdi Abbatis, de Hungaria etiam optimè meriti.

1028. Per Hungariam Fides Catholica mirum in modum floret.

1029. *Stephanus* Rex, totus intentus promovendæ DEI gloriæ, ſtabiliendæ Fidei Catholicæ in Hungaria, hoc anno in Comitatu Simigienſi, & Diœceſi Weſprimienſi, Abbatiam Religionis Sancti Benedicti, Sancto Mauritio dicatam, & vulgò in *Bakon* nuncupatam, fundat.

1030. *Conradus* Imperator, bellum movet contra Sanctum *Stephanum* Regem, quem tamen DEUS miraculosè protegit, ac *Conradi* exercitum diſſipat, poſtquam Rex Sanctus, ſe, ſuóſque Patrocinio Beatiſſimæ Virginis, tanquam Patronæ Hungariæ commendâſſet. Hoc eodem anno, unicus filius ejuſdem Sancti *Stephani* Emericus, Patri ſanctimoniâ propè par, terras cum cœlo commutat. Quô eodem anno, Sanctus *Gerardus* in Hungariam venit. *Inchofer.*

1031. Hoc & ſequentibus duobus annis, *Stephanus Rex*, & *Gyſela* Regina, ab obitu Emerici, multò magìs pietatis operibus intenti, non ſolùm templum, quod ante aliquot annos Hieroſolymis fundaverant, & quod poſtea Saraceni everterant, rurſus reſtaurant, ac ornant, ſed & Chriſtianos Hieroſolymitanos, liberalibus Eleëmoſynis adjuvant, ut continuos haberent illic ad Sepulchrum Chriſti, pro ſe exoratores.

1034. Qua-

1034. Quatuor Proceres Hungariæ, etiamnum paganiſmi perfidiam in corde foventes, in necem Sancti Regis *Stephani* conſpirant, rati morte illius, Hungaros ad priſtinos gentilitatis ritus redituros, ſed Divinâ providentiâ, conſpiratio impia detegitur, & à Sanctiſſimo Rege parricidis venia ſceleris conceditur. Hoc eodem anno, ſanctiſſimè obijt Anaſtaſius ſive Aſtricus, Colocenſis Præſul, is, qui Coronam auream *Stephano* ſacrando, à Pontifice Romano retulerat. Obijt autem plenus meritis, & annis ſeptuagenario non minor, poſtquam veniſſet in Hungariam, anno trigeſimo ſecundo, ut notat *Inchofer*, qui tamen ejus mortem ad annum 1046. refert.

1035. Hæreſis *Berengarij* reſuſcitatur in Gallia, quæ mox Germaniam quoque penetrat; penetratura etiam ad Hungaros, niſi pientiſſimi Regis Religio obſtitiſſet.

1036. Durante interregno in Polonia, Bohemi atque Rutheni, Regnum illud invadunt hoſtiliter, cuncta ſacra & profana miſcentes, quo in tumultu Bohemi ipſis etiam corporibus Sanctorum, Gneſnenſem ſpoliant Eccleſiam, inter quæ fuêre corpora Sanctorum quinque Martyrum: Matthæi, Benedicti, Joannis, Iſaac, & Chriſtiani, qui omnes aliquando ſub Anaſtaſio Abbate, poſtea Colocenſi in Hungaria Archi-Epiſcopo, monaſticam ducebant vitam. Eodem anno, Sanctus *Stephanus* Rex, Gerardum Monachum ab Eremo revocans, Epiſcopum Chanadienſem (invitum licèt) conſtituit.

1037. Ut primum autem Gerardus Epiſcopalem ſuſcepit dignitatem, complures in Hungaria ædificat Eccleſias, ac hoc anno, principalem Eccleſiam in honorem Sancti Georgij Martyris, Chanadini, ad littus Maruſij fluvij extruit, quam *Stephanus* Rex, dotalitijs muneribus notabiliter ditat.

1038. Obijt hoc anno Sanctus *Stephanus*, primus Hungariæ Rex, Budæ, ætatis ſuæ circiter 53. Regni verò 38. exacto, die 15. Auguſti, in feſto B. Virginis Aſſumptæ, uti ipſe concupierat, & quo die olim coronatus fuerat, commendato Regno, ſingulari Patrocinio Beatiſſimæ Virginis, quam jam antè Patronam Hungariæ, & Dominam dixerat.

1039. Sub finem prioris anni, non diu poſt obitum Sancti Stephani Regis, cùm Rex Sanctus hærede careret, Petrus natione Alemanus, Sancti Stephani ex ſorore nepos, Rex Hungarorum nominatus, hoc anno coronatur, qui ſtatim in ipſo limine, à veſtigijs avunculi, plurimùm deflexit, & Regnum quaſi jure, non ſorte accepiſſet, contemptis Legibus, ſibi ſubjectos, temerè gravare cœpit. Hoc eodem anno *Gyſela* Regina, non ſine

mœrore ac luctu Hungarorum, ex Regno discessit, Pataviúmque (quod nunc Passavium dicitur) profecta est, ibique in Sanctæ Crucis Monasterio, à Sancto Henrico germano, & Cunegunde cognata fundato, religiosam vitam amplectens, vitam reliquam eximia cum sanctitate traduxit.

1040. Post discessum Reginæ Gyselæ, res Hungarica declinare cœpit, Petro Rege non ex consensu, & consilio Procerum, sed pro libidine omnia agente. Communi igitur omnium voto admonetur insolentiarum, priùs ab Antistitibus, & præcipuè à Gerardo Episcopo Chanadiensi, eximiæ Sanctitatis famâ celebri, dein à reliquis Optimatibus Regni; ast is impatiens correptionis, monitoribus, nisi monitis abstinerent, pejora interminando, in malè ceptis tumidè contumax manet, & in dies evadit deterior.

1041. Tandem Hungari, Tyrannidis pertæsi, eundem Regno dejiciunt, & *Abam* Hungarum, Regem in locum illius eligunt.

1042. *Aba* Rex, qui initio sui Regni, magnas spes rerum bene gerendarum Hungaris dederat, jam in honoribus regijs constitutus mutat mores, & multorum sangvine fœdè cruentat sceptrum, diráque servitute Hungaros premit. Intereà Henricus Germaniæ Rex (ad quem Petrus pulsus Regno Hungariæ confugerat,) in *Abam* (quem alij *Albonium* seu *Ovonem* vocant) exercitum ducit, ut Petrum in Regnum Hungariæ restituat, Rex *Aba* è contra, Henricum præveniens, prior bello invadit Austriam, & Bavariam, ac insuper Carinthiam etiam vastat.

1043. Henricus ingentes copias in Hungariam ducit, cui ad Jaurinum non minori multitudine *Aba* occurrit, committitur mox inter utrumque exercitum ingens prælium, in quo *Aba* à suis ob sævitiam magna ex parte desertus, vincitur, & fugatur, ac *Petrus* Regno iterum restituitur.

1044. Rex Aba, nuper ex prœlio fugâ elapsus, diù quæsitus, & tandem inventus, occiditur.

6045. Sublato Abâ sive Ovone, *Petrus*, qui Regno restitutus, emendatæ indolis, magnam universis spem fecerat, metu æmuli liberatus, priorem resumit ferociam, unde Proceres quidam Hungariæ, res novas contra eundem moliuntur. Obijt hoc eodem anno Sanctus Guntherus Eremita, Divi Stephani Regis cognatus.

1046. Conspirant igitur in *Petrum* Regem, atque *Andream* & *Leventam*, Regij sangvinis adolescentes, in Russia seu *Roxolania* tunc exulantes, ad Regium sceptrum capessendum evocant. His intellectis *Petrus*, fugâ se in Austriam recipere intendit, sed ex itinere retractus, ad Mosoniensem agrum, in Pago *Zamurem*, unà cum conjuge, in potestatem Hungarorum

venit,

venit, ac continuè luminibus privatus, Albam Regalem abducitur, paucísque post diebus dolore vulnerum, animíque mœrore, extingvitur.

1047. Petro Rege sic oppresso, Hungari *Vathâ* nequissimo ac sceleratissimo Duce, ad paganismum magna ex parte redeunt, ac Sanctum Gerardum Episcopum Chanadiensem, aliosque aliquot Episcopos, martyrio afficiunt, mirèque in cæteros quoque Christianos sæviunt. Tandem sub finem anni, *Andream* Ladislai Calvi Filium, in Regem Hungariæ eligunt, non aliter tamen, quàm ut sibi libertatem paganismi permittat. Cujus promissione factâ, simulatè, & tempori serviendo, paucis post diebus, is, Regni insignia suscipit, & Albæ Regalis coronatur.

1048. *Andreas* libertatem prædictam paganismi, utpotè perniciosam, & à se vi extortam, in animo damnans, per omnem latè Hungariam, publico edicto sub capitis pœna, paganismum proscribit, veramque Religionem Regno restituit.

1049. Henricus III. Imperátor, mortem Petri Regis ulturus, ingentem exercitum contra *Andream* Regem, in Hungariam ducit, cujus primos impetus excepturus *Andreas*, & ipse se accingit. Cùm pacem â Henrico, etiam ipso Pontifice Leone mediatore, impetrare nullis rationibus valeret.

1050. Henricus Imperator, Hungariam hostiliter ingressus, Posonium obsidione cingit, ac spatio duorum mensium acriter illud oppugnat. Interim *Andreas* Rex, ad opem Divinam confugit, DEO votum nuncupando de Templo ac Cœnobio, sub patrocinio Divi *Anniani* Aurelianensis quondam Antistitis sanctissimi, si hostem repelleret. Nec vana ejus fuêre vota, obsessorum enim repentina eruptione, mox castra hostium perturbantur, acies dissipantur, exercitus ferè totus, in fugam agitur, sícque obsidio Urbis feliciter solvitur. Ita hoste pulso Rex *Andreas*, eodem anno statim votum exolvit, Abbatiámque Tyhaniensem medio propemodum Balatonis lacu, saluberrimo cœlo, solóque & prospectu amœnissimo, fundat, ac è fundamentis Templum Cœnobiúmque erigit. Hæc inter verò, Belam fratrem minorem natu, quo cum olim exulabat, in Hungariam revocat, eidémque tertiam partem Regni ultroneè cedit.

1051. *Andreas* Rex, nihil non agit apud Leonem IX. Pontificem, pro authoritate interponenda, ne Henricus Imperator denuo Hungariam bello invaderet, movit tantæ rei momentum, Sanctissimum Pontificem, ita, ut ipsemet in persona se in Germaniam conferret, ad pacem constantem, Henricum inter & *Andream* componendam, sed amicis discordiæ interturturbantibus, id frustra fuit. Henricus itaque (Leone Pontifice re infectâ

fectâ Romam redeunte) longè majori apparatu bellico, exercitúque auctiori, duplici ex parte Hungariam aggreditur; aſt defectu commeatûs, jam antea ab *Andrea* Rege, ex induſtria præciſi, pars illa exercitûs, quam ipſemet Henricus ſecundùm defluxum Arrabonis fluvij ducebat, fame magnâ laborare cœpit. Quibus viſis Henricus, Regi *Andreæ* pacem, priùs ab hoc expetitam, & ab illo denegatam, jam ultrò offert, quam etiam is lubens acceptat, ſicque pax exoptata, inter duas potentiſſimas nationes concluditur.

1052. Pro confirmada proximè elapſo anno inita pace, inter Salamonem filium *Andreæ* Regis, & Sophiam Henrici Imperatoris filiam, ſponſalia ad Moravam amnem, qui Moraviam ab Hungaria diſterminat, magnifico apparatu celebrantur, ac fœdera facta utrinque renovantur, ac demum Sophia Neo-ſponſa magno comitatu, ſingularique cum pompa, in Hungariam deducitur. Agebat autem tunc Salamon, quartum infantiæ annum, Sophiâ intra pueritiam conſtitutâ.

1053. *Andreas* Rex, periculi jam ſecurus, novâque affinitate Henrici Imperatoris, finitimorúmque Principum amicitiâ auctus, totum ſe ad pacis & pietatis ſtudia, curámque ſtabiliendi Regni, pro filio ſuo Salamone convertit. Quô conſiliô, multa pro incremento Religionis Catholicæ facit, filiúmque ſuum Salamonem, puerum adhuc quinquennem, Belâ etiam fratre aſſentiente, in Regem Hungariæ coronari curat.

1054. Bela, Frater Regis *Andreæ*, dolens ſe conſenſiſſe in coronationem Nepotis Salamonis, ipséque interim occultè Regnum affectans, neque ob id ſatis *Andreæ* Regi fidens, in Poloniam fugit. *Andreas* Rex è contra, à Bela ſibi timens, Salamonem filium, ejúſque ſponſam ſecuritatis causâ, ad Henricum Imperatorem ablegat.

1055. Bela in Polonia ſponte exulans, de Regno Nepoti Salamoni extorquendo, curas omnes impendit.

1056. Obijt hoc anno Henricus III. Imperator, jam anno proximè præterito filio quinquenni in Regem Romanorum coronato.

1057. *Andreas* Rex, audito Henrici Imperatoris obitu, plurimùm dolet, mox datis ad Agnetem Auguſtam, & Filium ejus Henricum Regem litteris officij plenis, Salamonem filium eiſdem commendat, meliori tempore in Patriam revocandum.

1058. Pergit interea *Andreas* Rex in rectè adminiſtrando Regno, Religionéque Catholica firmanda, & promovenda.

1059. Boleslaus Rex Poloniæ, Belæ exulis, & uxoris ejuſdem ſuæ amitæ precibus fatigatus, bellum *Andreæ* Regi indicit, viciſſim *Andreas* Hen-

Henricum Regem Romanorum, & Wradislaum Bohemiæ Principem, in ſocietatem armorum evocat. Committitur igitur ad fluvium Tibiſcum atrociſſimum prælium, in quo Bela victor evadit, & *Andreas* Rex fugiens, ab hoſtibus comprehenſus, miſerè perit.

1060. Poſt Andreæ Regis interitum, *Bela* fraterno bello ſuperior, fuſis hoſtibus, rerúmque potitus, Albam victor ingreditur, ac conſenſu omnium Procerum, in Regem Hungariæ coronatur. Hic ab exordio ſtatim ſui Regni, ad pacandam Regionem, & curanda gentis commoda, fidémque Orthodoxam firmandam, animum applicat, ſapientérque Regnum adminiſtrat, & quod à principio intendit, è ſententiâ conſecutus eſt, ac ne quæ fraus in commercijs & dolus committeretur, monetam argenteam cudi facit, ac auream quoque introducit, neque aliam ullam quoad vixit admiſit: menſuras item ac pondera inſtituit, pretiaque rerum venalium omnium conſtituit, ac ſtabilivit.

1063. Tertio autem Regni ſui anno, in oppido *Demes*, cùm cauſis judicandis vacaret, ruinâ conclavis, unà cum ſolio Regio adeò conquaſſatus eſt, ut deſperatâ valetudine, ægrotare cœperit, nec multò poſt obierit, ſepultúſque eſt in Divi Salvatoris Cœnobio *Zegzard* dicto, quod ipſe exædificaverat: reliquit filios Geyſam, Ladislaum, & Lampertum. Eodem anno Salamon audito Regis Belæ obitu, Henricum IV. Imperatorem, (cujus ſororem Sophiam uxorem ſibi deſtinatam habebat) extemplò adit, rogans, ut ſe in Regnum jure ſibi debitum reſtituat. His precibus ille victus, validiſſimum repentè exercitum cogit, Salamonémque in Hungariam deducit, qui mox Albæ Regali ab Hungaris denuò coronatus, Rex proclamatur. Geyſa item & Ladislao filijs defuncti Regis Belæ, cùm ſe viribus Imperatoris impares eſſe intelligerent, ſe ad ſuos, unde ex matre orti erant, in Poloniam recipientibus. Henricus autem reſtituto *Salamone*, ac pacatâ Hungariâ, in Alemaniam redit.

1064. Poſtquam Geyſæ & Ladislao ſignificatum eſſet, Henricum Imperatorem Hungariâ abijſſe, haud quaquam rem differendam rati, cum Polonicis copijs Regnum repetunt, & *Salamon* ſibi metuens, ad tutiora ſe recepit. Aſt Procerum & præcipuè *Deſiderij* Archi-Epiſcopi Strigonienſis operâ, pax & fœdus inter Patrueles fratres, hâc conditione initur, ut *Salamoni*, quamvis juniori Regnum cederent, & velut legitimo Regi parerent, Geyſa & Ladislaus Paterno Ducatu potirentur.

1065. Zolomerus Rex Dalmatiæ, qui Sororem Geyſæ ac Ladislai Ducum in uxorem habebat, ad *Salamonem* Regem, & prædictos Duces, Legatos mittit, ab utriſque auxilia militaria petens, contra Carinthos, qui tunc Marchiam Dalma-

Dalmatiæ occupaverant. Rex igitur, & Dux Geyſa collecto exercitu, ipſi in perſona in Dalmatiam expeditionem ſuſcipiunt, & ablatam Marchiam integrè eidem reſtituunt.

1067. Bohemi Wradislao Duce, audaciâ & temeritate inflati, in Trenchinienſem Comitatum erumpunt, ferróq; ac incendio cuncta vaſtant, pecoribus multis abactis, & captivis quoque plurimis abductis. His injurijs Hungari accenſi, *Salamonis* Regis, & Geyſæ Ducis, ductu, auſpicijsque, Bohemiam, tam validis copijs invadunt, ut hoſtibus in aciem prodire non audentibus, univerſam ferè ſpoliarint, vaſtârintque.

1069. Poſt hæc, ne fortuna Pannoniam otio torpere pateretur, Chunorum bellum exarſit. Qui innumerâ multitudine, Hungariam inſperatè invadentes, totam Provinciam, quam *Nyir* vocant, uſque ad Civitatem Byhor, crudeliter devaſtàrunt, ac depopulati ſunt. Rex igitur *Salamon*, & Dux Geyſa, cum fratre ſuo Ladislao, collectiſſimo exercitu, in eos jam prædâ onuſtos, & ad ſuos cum triumpho revertentes, fortiter irruunt, eóſque fugant, diſſipant, magnâque clade afficiunt, universámque prædam recipiunt, ingentémque multitudinem captivorum Chriſtianorum, è horum paganorum manibus eliberant.

1073. Tertio autem poſt eruptionem Chunorum anno, Biſſeni ac Bulgari, trajecto Savo in *Syrmium*, inferiorémque Hungariam hoſtiliter ſe effundunt, cuncta diripiunt, pecora cum hominibus abducunt, & remenſo amne, rapiniſque onuſti, in Bulgariam ſe recipiunt. Rex proinde *Salamon*, & Dux Geyſa, ultionem de Bulgaris ſumere cupientes, Albam Græcam obſidione cingunt, eámque vi expugnant, ac juris Hungarici faciunt.

1074. Interea Imperator Græcorum, auditâ liberalitate & humanitate Ducis Geyſæ, Legatos ad firmandam cum eo pacem, ac amicitiam, (præterito *Salamone* Rege) mittit, quam etiam impetrat. Unde Rex *Salamon* contra Geyſam invidiâ tacitùs exardeſcit.

1075. Privatæ hæ ſimultates inter Regem *Salamonem*, & Duces Geyſam ac Ladislaum, in apertum erumpunt bellum, in quo *Salamon* Rex vincitur, & amiſſo exercitu, vix fugâ ſe ſalvat ad *Zigetlén* Danubium tranſiens, cum uno duntaxat itineris comite. Mox Geyſa & Ladislaus, cum exercitu victore, ad Albam Regalem veniunt, & tunc Geyſa Dux, compellentibus Hungaris, coronam Regni ſuſcipit.

1076. Salamon Rex à ſuis penitus deſtitutus, rurſus ad Henricum IV. Imperatorem confugit, ab eóque auxilia expoſcit, ac etiam impetrat; ſed Ducum, qui exercitui præfecti erant perfidiâ, Henricus, qui ipſemet in per-

in perſona, pro reſtituendo rurſus Salamone, in Regnum advenerat, re infectâ in Germaniam revertitur.

1077. Rex Geyſa cognomento Magnus vocatus, à ſuis, in ægritudinem incidit, & 7. Calendas Maij, rebus humanis excedit. Poſt cujus obitum, vivente licèt adhuc Salamone, Hungari unanimi conſenſu, *Ladislaum* Geyſæ fratrem, Regem declarant, imò ferè magis affectuoſiſſimis precibus compellunt, Salamon interim privatam vitam ducens, commorabatur Poſonij, & ei adjacentibus locis, nec tamen unquam de recuperando Regno ſpem & conatus depoſuit.

1081. *Ladislaus* Rex, quamvis ſciret Salamonem nimis eſſe trucem & implacabilem, victus tamen pietate, pacem init cum eodem, donans ei ſtipendia, ad regales expenſas ſufficientia. Salamonem autem præconceptæ iracundiæ amaritudo, in *Ladislaum* laniabat. Cœpit itaque machinari varios dolos in *Ladislaum*, cujus flagitio deprehenſo *Ladislaus* Salamonem capit, & in Viſſegrad, in carcerem retrudit.

1083. Sanctus *Ladislaus*, charitate fraternâ motus, Salamonem è carcere liberat, paratus eidem iteratò regnum reddere, ſi is Ducatu ſuo ſe frui permittere voluiſſet, & niſi Proceres reclamâſſent.

1084. Salamon Rex carcere emiſſus, paucos dies cum *Ladislao* Rege agit, & mox in ſolitum furorem iracundiamque recidens, ad *Cuteſcum* Chunorum Principem profugit.

2085. Salamon à *Cuteſco* auxilia exorat, eidémque Tranſylvaniam, jure jurando pollicetur, ſi in priſtinam dignitatem per eum reſtitui poſſet. Barbarus ergo hâc inani ſpe tractus, coacta ingenti multitudine, in Hungariam erumpit, contra quem Ladislaus confeſtim exercitum cogit, eundem aggreditur, fundit fugatque, *Cuteſco* cum Salamone clandeſtinâ fugâ ſibi ſalutem comparante.

1086. Rex Salamon rebus ſic deſperatis, Hungariam infeſtare præſumere amplius non audens, cum latrunculis Chunorum, Bulgariam & confinia Græciæ invadit, Græci itaque his occurrunt, eoſque in fugam vertunt atque in tantum cædunt, ut pauci ex ijs evadere potuerint. Ipſe quoque Rex Salamon fugiens, congelatum Iſtrum ſicco pede tranſiens, hoſtium manum vix effugit. Cumque veniſſet ad quoddam nemus magnum, relictis ſocijs fingens ſe confeſtim reverſurum, in opacas partes ſylvarum abijt, nec unquam ampliùs comparuit, ſed in ſolitudinem ſe recipiens, aſperam egit pœnitentiam, ac demum Religionem ingreſſus, in eadem piè mortuus eſt, ac Polæ in Iſtria ſepultus. Ejus poſtea reliquiæ 1487. à Loci Epiſcopo, in al-

tari ab eo consecrato, sunt repositæ, & anno 1657. ibidem inventæ, cum inscriptione: Corpus Sancti Salamonis Regis Confessoris.

1087. Chuni Duce *Copulch*, Transylvaniam priùs deprædati, in Hungariam cum valida manu intrant. Rex *Ladislaus* igitur magnâ celeritate, cum exercitu forti ad eos persequendos properat, quos circa flumen Temes invenit, atque ad internecionem usque cædit, ita, ut nemo ex eis evaserit, præter unum servientem, nomine Escembum, qui suis cladem referret.

1089. Chuni priorem cladem suorum vindicare cupientes, rursùs in Hungariam irrumpunt, quos Rex *Ladislaus*, maturè ad fines Regni ijsdem obvians cum eximio exercitu paratus exspectat, & *Acum* Ducem eorum, ad singulare certamen provocans, hunc victor prosternit, illos per copias suas fugat, ac cædit, in tantùm, ut Chuni nunquam ampliùs vitâ durante *Ladislai* Regis, Hungariam invadere, vel infestare tentaverint, sed nec valuerint.

1090. Sanctus *Ladislaus* Rex, Expeditionem in Ruthenos suscipit. Causa belli fuit, quòd *Chunos* in se concitâssent, auxilia eisdem misissent, commeatúque eos juvissent, quos tamen sibi supplices, ingenuèque culpam fatentes, & imperata se cuncta facturos pollicentes, clementi animo suscipit, ut non tam vi, quàm pietate, hostem sibi perpetuò, conciliârit.

1091. Mox Poloniam ijsdem ex causis aggreditur, Cracoviámque Regni Metropolim, tertio obsidionis mense, deditione capit, síc que castigatâ Polonorum pervicaciâ, Urbem ijsdem spontè restituit, admonendo, ne contempto amicitiæ jure in posterum quicquam in Hungariam moliren tur, quæ se facturos illi sanctè pollicentur. Inde in Bohemiam transit, & quos ibi habebat olim infensos, exactâ injuriarum ultione, multísque in captivitatem assertis, victor cnm ditato exercitu, in Hungariam redit.

1092. Sanctus *Ladislaus*, Civitatem Varadiensem, ad fluvium *Chrisium* condit, in eáque insignem Basilicam Divæ Virgini dicat, ac ejusdem loci Episcopatum fundat.

1093. Sanctus *Ladislaus* Rex ob præclaras virtutes, plurimáque gloriosè gesta, multis precibus ad Imperij coronam invitatur, quam tamen is constantissimè recusat.

1095. Conspirantibus Regibus quibusdam, ac Principibus Christianis, ad Terram Sanctam Saracenis eripiendam, Sanctus *Ladislaus* Rex, pro expeditionis sacræ Duce, invitatur ab ijsdem, quod officij genus, hilari fortíque animo se suscepturum adpromittit, verùm DEO aliter disponente, dum in Bohemiam pro Conrado Duce, injuriosè à Sentapologo detruso, in pristinam dignitatem restituendo, exercitum ducit, in ipsis finibus Regni, gravi morbo corripitur, magnóque omnium Christianorum luctu extingvitur, eidémque succe-

ſuccedit in Regno eodem anno *Colomannus*, Geyſæ I. Regis major natu filius.

1096. Exercitus confœderatorum Chriſtianorum Principum, ad Regem *Colomannum* nuncios mittit, obnixè eundem rogando, ut delatum tot Principum nomine, ſacroſanctæ expeditionis Imperium, quod Ladislao Regi, paulò ante oblatum fuerat, lubenter accipiat, aut ſaltem copias ſuas eidem adjungat. At ſpe ſuâ fruſtrantur, ille enim multa impedimenta cauſatus, non tantùm obſtinatiſſimè delatum ſibi munus recuſavit, ſed nec ullis copijs expeditionem adjuvit, quin & tranſitum per ſuum Regnum eiſdem nefariè denegavit. Mox tamen ſacro exercitu vi viam ſibi per Hungariam parante, & re ipsâ aperiente, dum aliquandiu armatâ manu reſiſtit, mutatus in melius, (quòd maximam infamiæ notam ſibi inuſtam inde intelligeret) nullum humanitatis ac hoſpitalitatis officium prætermittit, eúmque pacificè in Orientem tranſire permittit.

1097. Inter *Colomanum* Regem, & Ducem *Almum*, fraternum bellum iniquorum ſuſurronum malitiâ exoritur, quod tamen ſapientiorum Procerum conſilio, mox ſopitur.

1099. Poſt hæc Rex *Colomannus*, Ruſſiam hoſtiliter invadit, cui Duciſſa Ruthenorum obviam venit, ejúſque provoluta pedibus, cum lacrymis obſecrat, ne gentem illam diſperderet; quam tamen is magna cum indignatione calce repellit, quæ vi indignè rejecta, elatis in cœlum manibus, divinam opem ingeminat, dirámque repulſam incuſat, nec fruſtra; nam Rutheni, cum auxiliaribus copijs Chunorum, ex improviſo *Colomannum* ſecundâ noctis vigiliâ invadunt, & ad internecionem uſque delent, vix ipſo *Colomano* cum paucis Nobilibus, fugâ turpi evadente.

1101. *Colomanno* Regi, ex prima uxore, duo filii, Ladislaus & Stephanus naſcuntur.

1105. Northmanni Dalmatiam, quæ tunc partim Veneti, partim Hungarici juris fuerat, infeſtant.

1106. Veneti igitur cum *Colomanno* Rege fœdus ad repellendos [illo Regno Northmannos ineunt. Venit itaque in Dalmatiam *Colomannus* expedito cum exercitu, atque hâc occaſione uſus, Venetis *Jadram*, aliáque plurima loca eripit, præſidijſque communiens in Hungariam redit.

1107. Veneti ob occupationem Dalmatiæ, *Colomannum* graviter incuſant, perpetuâque violati fœderis infamiâ notant, quod ipſi ſanctè hucuſque ſervâſſent. Contra ille, ſe neque fœdus violâſſe, neque in ſocios arma ſumpſiſſe, neque detractâſſe amicitiam conſtanter aſſerit, ſed ſuos tantùm recepiſſe populos, qui hæreditario jure ad ſe ſpectabant.

1108. Magnam igitur Veneti classem parant, & *Ordeosalum* Ducem, ad recuperandam Provinciam mittunt, qui mox *Jadram* acri obsidione circumvenit, circumventámque oppugnat, ac itidem expugnat, sed mox à superveniente Hungarorum exercitu, cui ipse Rex *Colomannus* præerat, ad *Jadræ* mœnia, ferè ad internecionem cæduntur, *Ordeosalo* Duce occumbente. Profligato autem hoste, Hungari *Jadram* ultrò se dedentem recipiunt, & *Colomannus* pacatâ Dalmatiâ, dispositísque ubique præsidijs, prout loci cujúsque conditio postulabat, in Pannoniam se recipit. Veneti post hanc cladem acceptam, per Legatos in Hungariam missos, pacem petunt, atque etiam impetrant.

1109. Dux *Almus* frater Regis *Colomanni*, rursus accersito Polonorum, & nonnullorum Hungarorum auxilio & consilio, novas res molitur, quibus nudatis, Rex *Colomannus* eundem in castro quod occupaverat obsidet, & in sequentem diem cum eo pugnare decernit. Verùm *Almus* humanitate potiùs quàm vi, fratrem vincere statuit: solus igitur patefactâ portâ equo insidens, in Regia castra properat, & cùm ad tentorium Regis venisset, ex equo desiliens, & ad fratris continuò pedes procidens, culpam suam palam fatetur, veniámque pro ijs qui eum temerè secuti fuerant, à Rege supplex deprecatur, ac poscit. Rex verò fraternâ pietate motus, veniam omnibus ultrò concedit, auxiliares copias impunè dimittit, fratrémque in Regiam reducit. Hoc tamen aliqui ante bellum cum Venetis in Dalmatia susceptum, gestum fuisse scribunt, quibus & *Bonfinius* adstipulatur.

1110. Dux *Almus*, devotionis ergo Hierosolymas proficiscitur, & redux à Rege pacificè suscipitur.

1111. *Almus* Dux, Monasterium *Demes* construit, ac in venationibus quibus mirè delectabatur, est assiduus.

1112. Dum verò quadam vice in Baconensem sylvam (quæ multis ferarum omnium generibus abundat) venandi causâ venisset, ex occasione ambigua, quædam verba protulit, quæ sine mora susurrones, in alio sensu, & longè aliter Regi *Colomanno* deferunt: Dux igitur sibi timens, rursus in Germaniam profugit. Eodem anno *Colomannus* Rex, secundam duxit uxorem de Russia, quam post, deprehensam in adulterio, in Patriam remisit.

1113. Henricus V. ingenti cum exercitu ad confinia Hungariæ venit, *Almum* Ducem secum adducens, ut ei Regem *Colomannum* reconciliaret, & pacem inter eosdem faceret. *Almus* igitur supplex, præsente Imperatore, veniam petit, quam non sine lacrymis eidem *Colomannus* condonat,

donat. Abituro verò Imperatori certatim ab utroque gratiæ adjectis muneribus aguntur, & *Almus* cum Rege ſe in Hungariam recipit, ſed non diù poſt, priſtinâ malorum arte, ſimultas & ſuſpicio inter eos redintegrantur. Unde anno:

1114. *Almus* Dux, juſſu *Colomanni*, & filius ejus *Bela* infantulus, è matris gremio ereptus, excæcatur. *Almus* in Monaſterium *Demes*, ab ipſo ædificatum detruditur, ſed non ſine divina ultione, nam eodem anno Rex *Colomannus* obit.

Eodem anno 1114. *Stephanus II.* Rèx Hungariæ Colomanni filius, in Regem, adhuc adoleſcentulus aſſumitur & coronatur, octóque penè annis, alieno ductu, & auſpicijs, ſapientum nempè Antiſtitum & Procerum conſilio, gubernat feliciter, deinde initâ tempeſtivæ virtutis ætate, ſe in libertatem aſſerit, pro libidine ſua cuncta geſturus; cùmque belli potiùs, quàm otij ſtudijs teneretur, Anno Regni ſui 9. & Chriſti 1122. in Dalmatiam proficiſcitur, ubi vulgò honorificentiſſimè receptus, provincialium fidem redintegrat, præſidia oppidatim reſtaurat, nutantium animos confirmat, mox curatâ Provinciâ, in Pannoniam ſe recipit.

1123. Poſtquam in Hungariam ex Dalmatia reverſus eſt, in Polonos exercitum mittit, qui ſibi & Patri ſæpè injurij fuerant; inductus miles longè latèque graſſatur, cunctáque igne ac ferro vaſtat, & abactâ ingenti prædâ domum redit.

1124. Mox in Bohemos bellum molitur, verùm Optimates contra, id haud temerè ſumendum cenſuêre, quare Bohemorum Ducem in colloquium invitandum eſſe judicârunt, ut in præſentia ultrò citròque injuriarum mutuarum ſuſpiciones diluerent; quod tamen colloquium malitiâ unius veteratoris interturbatum eſt,ac in inſperatum prælium erupit,ex utraq; parte plurimis cæſis.

1125. *Stephanus* Rex, cœlibem hactenus vitam ducens, ducit in uxorem Roberti Gviſcardi, qui in Apulia & Sicilia latè dominabatur, filiam.

1126. Poſt hæc in Ruthenos bellum ducit, ſed interfecto Duce *Bezen*, pro quo reſtituendo in priſtinam dignitatem agebatur, Procerum ſvaſu ac conſilio, obfirmatáque in contrarium voluntate, exercitum in Hungariam, reducere adigitur.

1128. Nondum tres annos domi requieverat, cùm exacto mox otio, Poloniam hoſtiliter invadit, terrore ac tumultu omnia complet, & in pagos ac oppida ferro ignéque graſſatur.

1129 Atroci dein bello Bulgariam, ac univerſam ferè Macedoniam, cum ſuperiori Myſia infeſtat, ſed â Græcis, priùs navali bello, dein etiam terre-

terrestri, ad *Carasum* fluvium, magnâ clade afficitur, & demum pacem ac fœdus cum Græcis init.

1130. Antistites ac Proceres Hungariæ, cùm Regem liberis carere conspicarentur, inito inter se consilio, *Belam* Ducis Almi filium, pari cœcitate affectum, & hactenus iu occulto, ac tuto à quibusdam Principibus conservatum, adhuc vivere, *Stephano* Regi patefaciunt. Quem cùm ille ex cœcitate mortuum olim credidisset, ex insperato in maximam lætitiam effunditur, eúmque continuò ad se adduci jubet, ac Regni successorem declarat, atque Helenam Regiæ stirpis virginem viri Macedonis filiam, eidem in matrimonium collocat.

1131. Decedit ex hac vita *Stephanus II.* Rex, Regni sui 18. anno, in morte Monachalem habitum, in pœnitentiæ signum suscipiens, cui eodem anno succedit *Bela II. Cœcus*, Almi Ducis filius.

1132. *Bela Cœcus* licèt, prudentissimè Regni administrationem inchoat: orbitate námque oculorum, ita se ipse collegerat, ut in consultando, ac deliberando, semper versaretur. Genuit verò ab anno 1130. usque ad annum 1136. circiter, quatuor elegantissimæ indólis filios, Geysam, Ladislaum, Stephanum, & Almum.

Circa annum 1137. Regis edicto, frequens Conventus ad *Arad* oppidum indicitur, in quo cùm Rex sedisset super solium regium, venit Regina cum quatuor filijs suis, & ad Proceres præfata, obsecrat eosdem ut vindictam sumant de ijs, qui excœcationis viri sui fuêre causa. Nec mora, populus illicò irruit in eos Barones, quorum consilio Rex excœcatus fuerat, & 68. ibidem ex ijsdem crudeliter trucidat. Reliqui Senatus consultò proscribuntur, eorúmque universa bona ad Fiscum rediguntur, ac dein in Ecclesias Cathedrales dividuntur.

1138. Nonnulli Proceres Hungariæ hoc facto, quod tamen Rex improbabat, offensi, vel consvetæ sibi instabilitatis & novitatis aviditate ducti, *Borith* Colomanni putatitium filium, ex Polonia ad Regnum capessendum evocant. *Borith* itaque adscito Ruthenorum Polonorúmque auxilio, venit in Hungariam, sed à Rege *Bela* in tantùm profligatur, ut pauci cum *Boritho* ex prælio evaserint, cæteri fusi & fugati in rusticorum manus incidentes immaniter trucidati sunt.

1139. Pacato Regno, *Bela* Rex otio se tradit vinóque nimio indulget, unde in hydropim incidens, moritur anno 1141. Idibus Februarij. Corpus Albam Regalem delatum, ubi quatuor liberis superstitibus, Helenaque conjuge, honorificè sepultum est. Quo eodem anno *Geysa II.* Belæ II. primogenitus, jam à Patre priùs designatus, in successorem omnium Princi-

Principum conſenſu votiſque populorum, in Regni faſtigium effertur, cùm necdum ex ephœbis exceſſiſſet.

1142. Nondum annum poſt initum munus exegerat Rex *Geyſa*, dum bellum ei, ab Henrico Duce Auſtriæ infertur. Poſonio per Julianum Comitem aſtu occupato, unde longè latèque incurſionibus graviſſimè vexabatur Pannonia. Adoleſcentis animus ingenitâ quâdam magnitudine præditus, haud quaquam his conſternatus eſt. Undique igitur ſtatim colligit copias, & puer, ac tyro licèt adhuc, ipſemet ad caſtra prodire geſtit, & prælio intereſſe vult, cunctóſque milites hortando ad pugnam, animans, inſignem reportat de hoſtibus victoriam.

1143. Poſt hoc bellum, Pannonias ſæva fames invaſit, quâ vulgò graſſante, maxima pars hominum eſt abſumpta.

1147. *Conradus* Imperator, per Hungariam cum exercitu tranſit contra Saracenos pugnaturus in oriente, per militem indiſciplinatum, haud parvo ſacris & prophanis detrimento illato. *Conradum* ſecutus eſt *Ludovicus* Rex, qui ubique ſanctiſſimum ſe piæ militiæ Ducem oſtendit, magnâ ſeveritate ducens exercitum, & vim militibus paſſim inhibens.

1149. *Geyſa*, raro amore fratres ſuos Ladislaum & Stephanum (nam Almus præ cæteris mortem obijt) proſequitur, quos & paternâ & regiâ liberalitate ac indulgentiâ fovet, ac utrumque Ducali dignitate exornat, pro dignitate eiſdem proventus, & vectigalia aſſignans.

1150. Poſt hæc, Ruthenorum bellum exardeſcit, contra *Lodomerium* pro *Minoslao* Principe, cujus filiam *Geyſa* Rex duxerat. Rex igitur exercitum in Ruſſiam mittit, qui ſedato bello, & repoſito ad Principatum *Minislao*, non paucis ſuorum amiſſis in Hungariam redit.

1152. *Lodomerius* iterum *Minislaum* adoritur, & hic rurſus à Genero efflagitat auxilium, Rex proinde ne Socerum periclitantem deſerat, comparato exercitu, unà cum Ladislao & Stephano fratribus, in Ruſſiam contendit, & *Lodomerium* prælio vincit, ac *Minoslaum* iterato reſtituit, ac victor Pannoniam repetit.

1154. Saxones Tranſylvanos Rex *Geyſa* magnis privilegijs exornat.

1157. Nitrienſem Eccleſiam dotat, & in Cathedralem convertit, delecto primo Epiſcopo Edvardo.

1161. *Geyſa* Rex in adverſam valetudinem incidit, quâ in dies ingraveſcente, Stephanum primogenitum ſucceſſorem Regni declarat, diſpoſitíſque omnibus, pientiſſimè obit, pridie Calendas Junias. Eodem anno *Stephanus III.* prædicti Regis Geyſæ II. filius, Rex Hungariæ coronatur. Hic ſtatim ubi Regno potitus eſt, ad regnandum haud quaquam intempeſti-

pestivum se ostendit, nihil sine Senatûs authoritate & Patris amicorum, gerens aut statuens. Triennij dein Regnum immunitate donat, & multa captandæ popularis auræ gratiâ, edicta promulgat, omnium ordinum benevolentiam captans.

1164. Esto verò otium & quietem pro viribus ab initio captare fuerit visus, mox tamen sociorum & Regni causâ in bella descendit. Igitur Anno 1165. eductis multis ex Hungaria copijs, Dalmatiam à Venetis recipere intendjt, unde non solùm Regionis illius Urbes milite complet, sed ab eo tractu, Venetorum fines longè latèque vexat.

1166. Veneti sub duce *Vitali*, novam in Dalmatiam classem mittunt, *Jadrámque* expugnant, multis civium cæsis, & parte murorum, à parte maris dirutâ, ut rebellandi ijsdem præriperent facultatem. Hinc cæteri Dalmatæ, metu perculsi, Hungarorum præsidia ejiciunt, & ad Emmanuelem Græcorum Imperatorem deficiunt, nec graviter hoc fert *Stephanus*, quando hæc Imperatoris, quàm Venetorum ditione teneri malebat.

1167. *Stephanus* Rex proinde Emmanuelem Imperatorem ultrò Venetorum progressibus invidentem, bonis ac pecunijs magis adhuc incendit, ac Dalmatas clam sollicitat, & clandestinâ arte Jadrenses, Tragurios, & Ragusinos, à Venetorum studijs, ac fide revocare nititur.

1168. *Stephanus* Rex, cùm Emmanuelem in persequendis Venetis deferbuisse, & aliò mentem intendisse animadverteret, ipse quoque in re Dalmatica aliquantulum intepescit.

1172. Ladislaus, Regis Belæ II. Cœci filius, vivente adhuc *Stephano III.* Rege, violenter regiam dignitatem sibi usurpat, sed intra sex menses, Regnum ejus cum vita exspirat, Calendis Februarij.

1178. Stephanus Ladislai frater, & ejusdem Belæ Cœci filius, pariter vi Regnum Hungariæ, vivente etiamnum *Stephano III.* sibi vendicat, quod tamen pauculis mensibus duntaxat tenuit, paulò post in castello quodam, quod *Zemler* appellant, mortuus, quo eodem anno obijt & ipse Rex *Stephanus III.*

1174. Redintegratâ Pannoniâ, ac sopito bello fraterno per mortem de corona disceptantium: deficientéque prole ex Stephano III. Hungari *Belam III.* Stephani Regis fratrem communibus suffragijs, & votis in Regem eligunt. Qui diebus Januarij coronatus Albæ, inter primas curas habet, ut Regnum à latrocinijs, quæ tunc in Hungaria frequentissima fiebant, expurget, unde saluberrima hac de re publica condit edicta.

1175. Post edictum, cùm sicarij & latrones quàm plurimi, qui diu facinoribus occaluerant, nequaquam se abstinerent, magnâ severitate, extremisque supplicijs eos mulctat.

1176. Cre-

1176. Crescit post hanc severitatem Regis authoritas, & facinorosi metu suppliciorum, se à latrocinijs coërcent.

1177. *Bela* Rex, primus ex Regibus Hungariæ, petitionum, ac precum formulas, ex Imperatorum, Pontificúmque more, instituit, & duos precum ministros adscivit, qui quotidianas petitiones, ei secretò legerent, rescriptáque manu Regiâ, referrent.

1177. Regnum ex omni parte strenuè tutatur, nihil à finitimis adimi permittens.

1178. Circa hæc tempora, tumultuaria, & quasi momentanea, priùs cum Polonis, deinde cum Bohemis gerit bella.

1183. Ad omnem occasionem attendit, ut Dalmatiæ maritimam oram, quam Veneti occupârant, occupatámque sæpiùs amiserant, Hungaricæ iterum Coronæ adjungat. Sed id inhibebat Venetorum tunc fortuna, & authoritas.

1188. *Jadrenses* rati jura sua à Venetis lædi, ad *Belam III.* deficiunt. At Rex auditâ defectione, quâ nihil habebat antiquiùs, comparato magno exercitu, in Dalmatiam illico concedit, validissimóque præsidio Urbem munit, & nonnulla alia etiam municipia, milite complet.

1189. Veneti mirâ celeritate classem instruunt, ac in Dalmatiam mittunt. Et quidem Insulæ facilè fuêre à Venetis receptæ, sed in Urbis expugnatione, quam *Bela* Rex amplo præsidio & commeatu optimè munierat, omnem operam perdunt.

1190. Clemens Pontifex perbenignè Venetos Hungarósque hortatur, ut unà cum cæteris Principibus Christianis, pro recuperanda Terra Sancta, arma sua convertant, pace inter se factâ, ac privatis simultatibus depositis.

1191. Pontificij Diplomatis interventu, utriusque partis animi sedantur, ac duorum annorum pacem inter se ineunt.

1149. Pisani, Polam, Venetæ ditionis occupant, quâ re auditâ *Bela* Rex, cùm pactas biennij inducias, jam exactas intelligeret, animos pro recuperanda residua quoque Dalmatiæ parte, resumit.

1169. Pisani interim à Venetis atteruntur, páxque inter eos concluditur, & stabilitur.

1194. *Bela* igitur, qui Venetos gravissimis expeditionibus detineri cupiebat, ne quid in Dalmatas molirentur, post pacem inter Pisanos & Venetos confectam, & ipse de expeditione in Dalmatiam suscipienda, curam omnem deponit. Ac demum ingravescente ætate, ac langvore increbrescente, humanis rebus excedit, Calendis Maij, relictis duobus filijs, Eme-

merico, & Andreâ, quorum ille parenti ſuccedit in Regno, eodem anno. Ubi obiter notandum, Chronologos Hungariæ, hìc aliquantulum aberrare, in computu annorum. *Thuroczius* enim ſignat, Belam III. Regem obijſſe anno 1190. regnâſſe verò annis 23. menſe uno, diebus 19. ſucceſſiſſe autem in Regno Stephano III. Fratri immediatè, qui obijt anno Chriſti 1173. unde, ſi is, dicto anno 1190. mortuus fuerit, neceſſe erat eum duntaxat 17. annis regnâſſe. *Bonfinius* è contra, ſic de tempore mortis illius ſcribit: obdormivit autem in Domino Calendis Maij, ſalutis anno undecenteno, ſupra undecies centum, hoc eſt anno 1199. atque recognoſcit ſimul eum immediatè ſucceſſorem fuiſſe Regis Stephani III. hunc verò obijſſe 1173. unde conſequens erat, eum regnâſſe annis 26. cùm tamen idem author ponát eum exceſſiſſe Regni ſui anno 23. menſe uno, & die undeviceno. Hinc turbatur Chronologiæ ordo, & aliorum duorum ſubſequentium Regum. Nam *Bonfinius* ſecutus *Thuroczium*, ponit tempus mortis Emerici Regis, qui Belæ III. ſucceſſerat, anno 1200. & regnâſſe eum ait annis 8. menſibus 7. & diebus ſex, cùm tamen ab anno 1199, quô mortuum ſcribit Belam, quovè eidem ſucceſſit Emericus Rex, ad annum 1200. ſupereſſet tantùm unus annus. Si verò Emericus Rex mortuus eſt 1200. & Regnum capeſſivit poſt mortem Belæ, qui (ut ſcribit *Thuroczius*) obijt 1190. regnâſſet Emericus minimum 10. annis. Plura ſimilia inconvenientia patebunt ex aſſignatione annorum, ab ijs in ſerie Chronologiæ poſitorum. Unde mutanda eorum ſeries.

Belâ igitur Calendis Maij mortuo, eodem anno ſucceſſit Emericus, nempe 1197. qui poſtquam Regium munus adeptus eſt, omnia Patris, quæ ad coërcendos mores, & inhibenda flagitia pertinebant, in uſum diligenter revocavit.

1198. *Emerici* Regis Mater Maria, præ nimio divinæ charitatis ardore Domini Sepulchrum viſere decernit, ac frequentiſſimum Nobilium Hungarorum ſibi comitatum deligit, ſed præter opinionem voto ſuo fruſtratur, quandoquidem cùm Ptolemaidem appuliſſet, paulò poſt itineris langvore confecta, diem obijt.

1199. Rex *Emericus*, audito Matris caſu, honorificentiſſima juſta eidem per totam Hungariam perſolvi curat.

1201. Suſcipitur expeditio Cruce Signatorum in Palæſtinam, quæ, cùm pecuniæ deeſſent ad naves, ſuppeditantur eædem liberaliter à Venetis, cum hac tamen conditione, ut priùs eoſdem juvent *Jadram* in Dalmatia, quæ tunc Hungarici Juris erat, capere, quod etiam illi licèt inviti præſtitêre; ob quod tam ij, quàm Veneti, à Pontifice ſunt excommunicati, mox

mox tamen absoluti, ne sacra militia, in suo proposito recuperationis Terræ Sanctæ, impediretur.

1202. Interea Fraternum bellum in Hungaria exoritur: *Andreas* enim frater *Emerici* Regis, quippe qui magnitudine animi præditus, ad maxima quæque anhelabat, ratus ad imperandum se potiùs, quàm parendum esse natum, bellum fratri infert, quod tamen *Emericus* Rex pietate magis, quàm armis continuò dissolvit, & Andreas veniam apud indulgentissimum Regem, consequitur.

1204. *Emericus* Rex ex hac vita migrat, anno Regni sui septimo, Calendis Decembris. Sepulchro conditus Agriæ.

1205. Succedit Emerico filius unicus *Ladislaus III.* qui vix Menses sex & dies quinque in Regno exegerat, cùm immaturâ morte subreptus diem obijt, qui ab omnibus deploratur, ejusque exequiæ ab Andrea honorificentissimè Albæ Regiæ celebrantur, ac corpus inter monumenta Regum honestè reponitur, cui eodem anno succedit *Andreas II.* Belæ III. filius, ac Regis Emerici frater, ac 27. post obitum Nepotis die, Regijs insignibus, Albæ insignitur, Quarto Calendas Junij, in ipso Festo Pentecostes.

1206. Rex *Andreas* Uxorem ducit *Gertrudem*, nobili genere Germanorum natam, ex qua quatuor liberos suscepit, Belam, Colomannum, Andream, & Sanctam Elisabetham.

1207. Rex *Andreas* sapienter administrans Regnum, præ justitia & integritate sua, per multos annos illud paccatum habet.

1212. Cùm sic Regnum omni curâ & vigilantiâ, sine turbis domesticis, aut bellis externis, in pace retinet, cogitationes de expeditione pro recuperatione Terræ Sanctæ suscipienda resumit, ad quam, dum adhuc esset Dux, à Pontifice incitabatur, & Pater ejus Bela, voto se olim obstrinxerat.

1214. Paternis plerumque per noctem manibus sollicitatur Rex *Andreas*, ut Patrem voti nexu obstrictum, per militiam sacram, pro terra Palæstinæ, in qua Redemptionis nostræ peracta sunt Mysteria, è manibus impiorum liberanda exolveret.

1216. Honorius Pontifex, Innocentio III. suffectus, *Perusiam*, universos Principes Christianos, & ipsum præsertim Regem *Andream*, ad suscipiendum bellum sacrum contra Saracenos, infensissimos Christianitatis hostes, invitat, ac modis omnibus excitat.

1217. *Andreas* Rex, cum ingenti exercitu, in Orientem proficiscitur, & Constantinopolim venit, ibique Legatum Apostolicum inveniens, dum cæteri Duces convenirent, aliquamdiu exspectare cogitur.

1218. *Andreas* Rex omnium Principum consensu totius expeditionis Imperator, ad *Damiatam* Urbem castra movet, eámque fortissimo animo obsidet, ac turrim *Phaream* dictam, in medio Nili sitam, potissimum Urbis munimentum expugnat.

1219. Urbem deinde ipsam capit, ac in castris quoque Saracenos cædit, eáque divitijs refertissima diripit.

1220. Interim Cumani Hungaris vicini, ad fidem Christi, magna ex parte convertuntur.

1221. *Andreas* Rex à Saracenis circumventus, ob ingentem Nili exundantiam, cujus aquas fractis aggeribus, in castra Christianorum Sultanus immiserat, iniquis conditionibus, pacem cum Saracenis inire cogitur.

1222. Redit ex Oriente, & Hierosolymis in Hungariam *Andreas* Rex, (ob iter hoc susceptum, ac bellum pro Terra Sancta gestum, Hierosolymitanus dictus) & Nobilitatem Hungariæ, quæ in hac expeditione cum eo egregiam præstiterat operam, magnis privilegijs ornat.

1227. Obijt hoc anno in Calabria Cruce signatus, ex morbo Ludovicus Landgravius Turingiæ, Maritus Sanctæ Elisabethæ, & Regis *Andreæ* Gener.

1228. Sancta Elisabetha, à lege viri soluta, depositis gloriæ sæcularis exuvijs, Ordinem pœnitentium Beati Francisci ingreditur, in eoque ad finem usque vitæ perseverat, atque plurimis sanctis operibus se continuò exercens, sui obitûs prædicens diem, DEO spiritum reddit, ipsis Calendis Decembris 1231.

Anno dein sequenti 1232. Corpus ejusdem Sanctæ, in theca aurea, coram Friderico Imperatore, multísque Principibus includitur, maximo concursu populorum, ac frequentiâ miraculorum.

1235. *Andreas* Rex, vix annos quatuor, post felicissimum Sanctæ suæ Filiæ in cœlum transitum supervixit, & tricesimo Regni sui anno, langvore corporis & animi moritur. Cujus corpus honorificentissimo funere à liberis honestatur, & in Cœnobio *Egres* dicto, conditur. Atque eodem anno *Bela IV.* Andreæ filius major natu, Pridie Idus Octobris, *Albæ* in Æde Divi Petri, quam ipse consecrari fecerat, ex more coronatur.

1236. *Bela* Rex susceptis Regni habenis, æquitatem & Justitiam retinere ante omnia studet, pacémque cum finitimis singulariter colit.

1240. Cumani, cum Duce suo *Cunete* à Tartaris pulsi, ad Regem *Belam* confugiunt, quos Rex humanissimè excipit, eisdem in Hungaria amplissimas terras, pro incolendo attribuens, eósque singulari benevolentiâ complectens, usque ad ipsorumet Hungarorum invidiam.

1241. Vix

1241. Vix quinquennium regnando Rex *Bela* implet, cùm Tartari infinitâ multitudine Hungariam invadunt. Contra quos *Bela* Rex, juxta fluvium Sajum, prælians vincitur, in quo prælio, universa ferè militia Hungarica extingvitur, ipso Rege ad maritimas partes Dalmatiæ se recipiente.

1242. Tartari subjugatâ Hungariâ, tribus annis in eadem morantur, ac tandem ex ea excedunt.

1244. Recedentibus Tartaris, Rex *Bela* à Comitibus Frangepanis, atque Rhodijs Equitibus, & validissimo Equitatu, & auxiliaribus copijs, in Regnum reducitur, quos Rex posthac, non solùm amplissimis privilegijs honoravit, sed & oppidis, & pagis ditavit. Reversus Rex, desolatum Regnum invenit, & quia seminare illis temporibus Hungari non poterant, ideo anno 1245. tanta fames Regnum incessit, ut multò plures post exitum Tartarorum, fame perierint, quam illi, qui in captivitatem ducti sunt, & gladio ceciderunt.

1246. Rex *Bela*, injuriarum insignium, quas à Friderico Austrio, tempore excursionis Tartarorum acceperat, non immemor, exercitum suum, & auxiliares copias, è Dalmatia ductas, adversùs eundem ducit, mox conserto ad Neapolim Austriæ prælio, atrox committitur pugna, in qua victoria quidem ex parte Friderici stetit, ipso tamen Friderico cæso, ac interempto.

1247. Rex *Bela*, confecto hoc bello, in Pannoniam redit, & ad pacandum Regnum, legendásque ejusdem reliquias, animum intendit.

1248. Diu dein in resarciendo Regno versatus, velut in dispersis naufragij fragminibus, ubique terrarum ac gentium, dispersos Hungaros, nirâ pietate disquirit, Urbes ac oppida restaurat, securitatem populis si- vi subjectis procurat, pacem cum vicinis colit, ac conservat. Verùm anno:

1260. *Belæ* Regi Othocarus Bohemorum Rex bellum indicit, in Moraviam itaque uterque convenit, *Bela* cum Stephano filio, & *Alprâ* Cumanorum Duce eò iverat, cùmque acies utrinque constitissent, col- latis signis acerrimè pugnatum est. Ast quia Hungarorum exercitus, plus auxiliaribus copijs, quàm proprijs dimicabat, siquidem ad ultimum ferè exi- tium Pannoniam bella planè deduxerant, alienis autem auxilijs raró victo- ria comparatur, quamvis diu atrocissimè ac pari Marte utrinque pugnare- tur, novissimè tamen Hungari, multis suorum amissis, terga vertunt, ipséque Rex castris exutus, profugere cogitur.

1261. Reliquum tempus regiminis sui, *Bela* Rex pacificè exigit. Erat enim vir pacificus, ac ingenitâ probitate præditus, & ad pacem potiùs quàm bellum natus, ac in prælijs minimè fortunatus. Obijt autem anno

anno 1275. Nonis Maij, in Insula Budensi, sepultúsque est Strigonij, in Ecclesia Fratrum Minorum, quam ipse regio sumptu construi fecerat, & honori Beatissimæ Virginis dicârat, cujus patrocinio servatum se esse sciverat. Succedit eodem anno, Parenti filius *Stephanus* V. patre multò fortunatior. Nam initio statim sui Regni 1276. Othocarum, qui Patrem suum Belam in Moravia superârat, Hungariæ fines invadentem fudit, fugavítque, ut parem pro Patre vicem eidem retulerit. Dein 1277. Bulgariam, quæ ejus Imperium detractabat, ita infestavit, ut prædæ multùm inde abduxerit, *Bodóque* eorum Metropoli expugnatâ, Regem Bulgarorum sibi stipendiarium fecerit, cum universa Mysia. Demum anno:

1278. Excessit humanis, anno Regni sui tertio, in *Magna* ut vocant Insula, atque in Budensis Insulæ Ecclesia Divæ Virgini sacra, tumulatus est. Eodem anno *Ladislaus*, quem *Chunum* deinde Hungari cognominârunt, filius ejusdem, omnium consensu Regnum suscipit, ac ritè coronatur. Et conjunctis armis cum Imperatore Rudolpho I. Othocarum Regem Bohemiæ, in Austria vincit, ac victor in Patriam redit.

1279. *Ladislaus*, ex hac societate, & fœdere cum Rudolpho Imperatore, Regno tantùm otij comparavit, ut aliquot annis Regnum pacatum omnino habuerit.

1282. *Oldamir* Cumanorum Princeps coacto exercitu, Hungariam hostiliter invadit, *Ladislaus* audito Cumanorum tumultu, comparatis legionibus, his occurrit, felicitérque cum ijs manus conserit, & gravissimum prælium init. Nam commissâ durantéque pugnâ, diu ancipiti Marte, subitò & inopinatè ex clementia Divina, pluvia grandis exoritur, ac in faciem hostium propellitur, unde *Cumani* terga vertentes, in fugam convertuntur. Quibus insistentes Hungari, hostes passim proterunt, quibus partim cæsis, partim captis, domum ovantes redeunt.

1285. *Cumani*, cùm ex dicta strage pauci superfuissent, nec ampliùs Hungaris resistere valerent, ad Tartaros confugiunt, ultionémque suam, ijsdem commendant. Quâ re commoti Tartari, vice jam alterâ Hungariam intrant, & instauratos paulò ante pagos, igni ferróque vastant, homines ex more interficiunt, plurimos verò in diram servitutem abducunt, cuncta pecora abigunt, & Pestum usque cuncta depopulantur.

1286. *Ladislaus*, spreto thoro conjugali, Cumanorum filiabus adhæret, & ex his complures pellices intertenet, quarum amore, totum ejus cor depravatum est.

1287. Hinc *Ladislaus* ab Hungaris *Chunus* nominatur, & à suis Baronibus odio habetur.

1289. Ob

1289. Ob idem etiam Summus Pontifex, ad Magnatum preces & delationem, Philippum Firmium, Sedis Apoſtolicæ Legatum, ad Regem mittit. Qui in Hungariam veniens, Antiſtitum & Procerum rogatu, Regem, primò mitiſſimis admonitionibus hortatur & orat, ut ſanctum & conjugalem thorum colat, concubinas amoveat, nihilque alienum ab Orthodoxa fide agat, poſt ſeveriùs etiam corripit, ac tandem anathematis pœnas interminatur, nî correctis & caſtigatis moribus, honeſtiùs religioſiùſque vixerit. Cùmque Rex vitijs & turpi libidini immerſus, ad hæc omnia obſurdeſceret, & in dies pervicacior eſſet, eundem communione fidelium privat, & anathematis vinculo ferit, & cùm neque ſic proficeret, deſperatis rebus in Urbem redit.

1290. Non multo poſt tempore, Cumanorum conſvetudo eidem perniciosa ac exitialis fuit. Hoc anno ſiquidem non procul à caſtello *Kereſzeg*, ab ipſis Cumanis, quos in delicijs habebat, circumventus, miſerabiliter interfectus eſt.

1291. *Andreas III.* filius Stephani, filij Andreæ Secundi, cognomento *Venetus*, qui vivente adhuc Ladislao, in Hungariam adductus fuerat, poſt ejus interitum, omnium ſuffragijs populorum, Rex declaratur, & coronæ inſignibus decoratur.

1292. Aditâ poteſtate, ſtatim in Auſtriam expeditionem ſuſcipit, & rem ſat feliciter gerit, ſed auditâ ſuorum factione in Hungaria, revertitur.

1293. Redux in Hungariam, factionem ſuorum comperit, in factioſos tamen novo Principi ſubditos non ſævit, ſed potiùs connivet, ne à ſeveritate, potiùs quàm clementiâ nomen inchoaret.

1294. Hinc verò magis, conjuratis animi adaugentur, quippe, qui prudentiam patientiámque Regis, pro ignavia interpretabantur.

1295. Conjurati rem ſuam promovent, & anno 1296. *Carolum* Siciliæ Regis filium, à Pontifice Maximo ſibi pro Rege efflagitant.

1298. Pontifex non ſolùm Procerum efflagitatione, ſed & inſtigante Siciliæ Rege impulſus, *Carolum* vix adhuc annum undecimum natum, ijs mittere decernit.

1199. Vivente adhuc Andreà Rege, *Carolus*, Caroli Martelli Regis Siciliæ filius, in Hungariam à conjuratis introducitur. Interim anno 1301. Rex Andreas Budæ moritur. Mortuo verò Andreâ Rege, Proceres Regni, in duas factiones ſcinduntur, & pars una *Carolo*, jam priùs è Sicilia ad Regnum evocato adhæret, pars verò *Wenceslaum* Ducem Bohemiæ, Othocari Bohemiæ Regis, ex Wenceslao filio Nepotem, in Regem eligit.

1302. *Wenceslaus*, vix tertium decimum annum ætatis excedens, Budam

dam deducitur, ac post Albæ ritè coronatur, ac Rex Hungariæ consalutatur. Unde seditio gravis, discordiáque inter regnicolas redintegratur, dum hi *Carolum*, illi *Wenceslaum* Regem agnoscunt & sequuntur.

1303. Quibus auditis in Bohemia Wenceslaus Pater, Gnato timens, ne Hungarorum *Carolo* adhærentium, dolo circumventus occumbat, collecto magno exercitu, in ulteriorem Hungariam descendit, filiúmque *Wenceslaum* unà cum Regni corona, secum in Bohemiam adducit.

1304. Post *Wenceslai* excessum, *Carolus* res suas promovere studet, necdum tamen rerum potiri valebat, neque Optimates, qui ei suffragabantur, adhuc tantas vires sibi comparârant, ut hunc Regem efficerent, esto cuncti qui eidem adversabantur, interdicto, & excommunicationi à Summo Pontifice subjicerentur.

1305. Imò hinc magis exacerbati illi, qui *Carolo* infensi erant, cum magna Nobilium manu conjurant, & Othonem Bavariæ Ducem ad Sceptrum evocant. Qui priusquam in Regnum veniret, coronam Regni à Wenceslao ablatam, sibi ab eodem restitui impetrat, quam secum defert, ac eâdem Albæ, magno cum applausu populi, coronatur.

1307. Post hæc *Otho* Transylvaniam lustrare statuit, ut se legitimum quoque illius Principem, suâ etiam præsentiâ testaretur, sed ubi eò perventum est, confestim à Ladislao Provinciæ Vajvoda, haud citra dolum capitur, & in vincula conjicitur, qua ex captivitate expedire se non potuit; donec potestati Regiæ renunciârit, Regnóque se abiturum spoponderit.

1308. Cardinalis *Gentili*, cum amplissima potestate, à Summo Pontifice in Hungariam mittitur, ut regnicolis electionem, & coronationem *Caroli* persvadeat.

1309. Idem Cardinalis, severum anathematis edictum, nomine Summi Pontificis, in pertinaces *Caroli* adversarios promulgat.

1310. Tandem *Carolus*, post iteratas preces, & interminationes Summi Pontificis, ab Hungaris communi omnium consensu, Rex acceptatur, & de more coronatur.

1312. Secundo post coronationem suam anno, contra Matthæum Trenchiniensem expeditionem suscipit *Carolus* Rex, & cum eodem cruentum prælium init, quovè crudeliùs post Tartaricum bellum nullum fuisse Hungarorum Annales affirmant. In eo licèt ex parte Regis plures ceciderint, penes tamen Regem stetit victoria.

1315. Maria prima conjunx Regis *Caroli* natione Polona, Casimiri Ducis filia, vitæ cursum feliciter terminat Themesvarini, & in Æde Virginis Beatæ, Albæ Regalis sepelitur.

1318. *Ca-*

1318. *Carolus* Rex, in alteram uxorem ducit Beatricem, Henrici VII. Romanorum Imperatoris filiam, quæ vix anno uno viro suo convixit, ac mortua, Varadini in Cathedrali Ecclesia sepelitur.

1320. Ducit *Carolus* Rex tertiam uxorem, filiam Ladislai Regis Poloniæ, Elisabeth nomine. Ex qua insequenti anno 1321. filium suscipit, cui Paternum nomen est inditum. Verùm hic præmaturâ morte præreptus, eodem anno, quo natus est obijt, Albæ Regalis sepultus.

1324. Exin tertio post anno, alium filium de eadem Regina suscepit nomine Ladislaum.

1325. Rex *Carolus*, cœpit ædificare Ecclesiam, Fratribus Minoribus in Lippa, ad honorem Beati Ludovici Episcopi Tholosani, qui fuit frater carnalis sui Patris, ac filius Mariæ Reginæ, filiæ Stephani Regis Hungariæ, filij Belæ IV..

1326. Mox anno insequenti nascitur ejusdem Regis alter filius, quem nomine hujus Sancti consangvinei sui Ludovicum appellat, ac rursus 1327. alter.

1329. Moritur Ladislaus, *Caroli* Regis major natu filius.

1330. *Carolus* Rex, cùm in pace justè Regnum administrat, grave periculum vitæ subit Wissegradi, nam cum Regina & prolibus, à quodam Feliciano Nobile graviter vulneratur, percussor tamen confestim à Satellitibus regijs membratim conciditur, & familia ejusdem penitus deletur. Dum autem idem *Carolus* Vajvodam Walachiæ *Bozardum* injusto bello appetit, totum ferè exercitum amittit, & ipse mutato habitu, fugâ elapsus, vix vitam servat,

1332. Post hanc stragem, in infestæ fortunæ lenimen, ipso festo Sancti Stephani, nascitur *Carolo* quartus filius, quem Stephanum quoque appellari jubet.

1333. Rex *Carolus* filium suum Andream sexennem, in Italiam deducit ad Robertum Neapoleos & Siciliæ Regem, à quo Andreas, in ditionum suarum hœredem, desponsatâ eidem nepte suâ Joannâ, adoptatur, utpotè sangvine sibi proximè junctus, cùm ipse filio præmaturè mortuo, alio successore careret.

1334. Redeunte ex Italia Rege in Hungariam, Joannes Rex Bohemiæ cum *Caroli* filio, qui postea Romanum Imperium sortitus est, & Casimirus Rex Poloniæ, Wissegradum ad *Carolum*, circa Sancti Martini solennia conveniunt, pro perpetuæ pacis concordia componenda, pacto fœdere, ut si quenquam ipsorum Regum, vel Regna eorum hostis invaderer, cæteri in eius adjutorium, & juvamen adesse tenerentur,

1338. *Locha* Dux Ruthenorum, Wiſſegradum ad *Carolum* Regem, cum delecto equitatu advenit, poſtulans ab eodem perpetuam pacem, & viciſſim ipſe amicitiæ officia cuncta promittens. Cujus poſtulationi *Carolus* benignè annuit, virúmque icto fœdere honorificè donatum dimittit.

1339. Caſimirus Poloniæ Rex, ad *Carolum* Regem, iterum in Hungariam venit, cum magna Procerum & Antiſtitum ſuorum comitiva, qui cùm careret filio, Ludovico ex ſorore nepoti, & *Caroli* primogenito filio, Poloniæ Regnum legat, eúmque in filium adoptat.

1340. Duobus ſequentibus annis, infinita multitudo locuſtarum, per Syrmium Hungariam ingreditur, cunctas ſegetes, prata, & arbores penitus devaſtans, ac depaſcens, ſolis vineis præter opinionem, omnino parcens.

1342. *Carolus* poſt Regnum per 32. annos optimè adminiſtratum, dilatatum, contra varios hoſtes fortiter defenſum, non ſine nominis ſui perpetuâ gloriâ Wiſſegradi extremum diem claudit, Albæ per quam honorificentiſſimè ſepultus, in Regum monumentis. Peractis exequijs Caroli, *Ludovicus* ejuſdem filius, Optimatum ſuffragijs, Rex Hungariæ declaratur. Eodem anno, obijt & Robertus Neapolis Rex, cui ſuccedit Andreas Caroli defuncti Regis Hungariæ filius, ac *Ludovici* Regis frater.

Vix Comitijs Regni finitis, & coronationis ſolennitate peractâ, *Ludovicus* Rex tunc decimum ſeptimum annum agens, delectu militum habito, in Tranſylvaniam exercitum ducit, ut Saxonum eam incolentium frangeret contumaciam, qui detrectabant debita Regi ſolvere vectigalia. Ubi in Tranſylvaniam ventum eſt, captis & occupatis pleriſque oppidis à Rege, cæteri Saxones levitatis & inſolentiæ pertæſi, redeunt ad debita obſequia. Sed & Alexander Valachiæ Tranſalpinæ Vajvoda, qui à Carolo Rege quondam defecerat, *Ludovicum* ſupplex ſponte adit, veniam exorat, munera pretioſiſſima offert, pollicitus ſe poſtea imperata cuncta facturum, fidelitatémque perpetuò ſervaturum.

1343. Eliſabeth Regina, vidua, Caroli Regis, *Ludovici* Hungariæ, & Andreæ Regum mater, habito honorificentiſſimo ſelectu matronarum, ac Procerum Antiſtitúmque Hungariæ, ſacram peregrinationem Romam, ad limina Apoſtolorum viſitanda, magna cum devotione ſuſcipit, viſitatura ſimul Andream filium, & Joannam ejuſdem uxorem.

1344. Regina Eliſabeth, ex Italia in Hungariam, in domum ſuam in Wiſſegrad, in anniverſario ſui receſsûs redit, quam Rex *Ludovicus*, & Dux Stephanus filij, ac Proceres Regni, cum magna exultatione, & ingenti gaudio ſuſcipiunt. Eodem anno, Rex *Ludovicus* tranſit in Poloniam,

niam; ad Socerum suum Regem Casimirum, cujus filiam jam duxerat, nomine Margaretham, conjunctísque armis statuit invadere Lithvanos Paganos. Cùmque jam parata essent bellico usui necessaria, in Lithvaniam per glaciem lacuum concessêre, sed ingruentibus Austris, quibus glacies omnis solvi cœperat, pedem illicò referre, re infectâ, & frustratis viribus coguntur.

1345. Eidem Casimiro Regi, contra Joannem Bohemiæ Regem, in Poloniam irrumpentem, & ipsam Cracoviam Polonorum Metropolim obsidentem, numerosum exercitum submittit, qui Urbem obsidione liberat, & Poloniâ Bohemico hoste liberatâ, victor in Hungariam redit. Dein triplex bellum intra breve tempus conficit, Tartaricum scilicet, Croaticum, & Dalmaticum, atque Tartaros à finibus Transylvaniæ repellit. Croatiæ Principes Gregorium, & Neleptium rebellionis primipilos, ad præstandum fidelitatis officium revocat, sed in Dalmatia, contra Venetos parùm feliciter pugnans, in Hungariam redit. Eodem anno 1345. Andreas Rex Neapolitanus, *Ludovici* Regis Hungariæ frater, insolentiâ suorum, ac fortassis ipsiusmet etiam Joannæ uxoris ejusdem perfidiâ, strangulatur.

1346. Jussu Summi Pontificis Clementis VI. ac Comitis Novelli, Regis Andreæ cognati operâ, atrox supplicium, de complicibus mortis Andreæ sumitur. Verùm his non contentus *Ludovicus* Rex, ipsam Joannam Reginam, ut sceleris consciam, in jus vocat, armísque mortem fratris vindicare statuit.

1347. Joanna Siciliæ Regina, vidua Andreæ Regis, nubit Ludovico Principi Tarentino, at cùm videret accedere cum copijs *Ludovicum* Hungariæ Regem, mortis Andreanæ vindicem, fugit cum marito Avenionem.

1348. Rex *Ludovicus* per omnes Italiæ quas transibat Urbes honorificentissimè susceptus, *Aversam* venit, Neapolitanam Urbem intrat, ubi cum magna solennitate excipitur, ac titulo Regnorum Hungariæ, Hierusalem, & Siciliæ utitur, & Carolum Dyrrhachinum eodem loco, quô frater ejus Andreas necatus erat, cœdi jubet, ejúsque fratres, aliósque Principes, vinculis constrictos, in Hungariam mittit. Dein

1349. *Ludovicus* Rex ordinatis Regni Neapolitani rebus, & munitioribus locis præsidijs validis impositis, in Hungariam ovans redit, relicto ibidem cum militaribus copijs Stephano Transylvaniæ Vajvodâ, ad tumultus si qui exorirentur, componendos.

1350. Vix *Ludovicus* Rex in Hungaria ex itinere quietem cœperat, Joanna Regina cum Ludovico marito Neapolim redit, quibus complures ex Nea-

ex Neapolitanis adhærentes, præſidium *Ludovici* Regis ex Urbe pellere nituntur, & Stephanum Tranſylvaniæ Vajvodam varijs prælijs infeſtare præſumunt. Redit igitur Rex *Ludovicus* rurſus in Italiam, ac totum propè Regnum Neapolitanum recipit, bis tamen in expugnatione Urbium periculum ſubit. Demum ad interpoſitionem Pontificis, pacem eâ lege concedit, ut vocaretur in jus Joanna Regina, de viri Andreæ Regis nece, ac ſi illa Apoſtolicâ ſententiâ rea comperiretur, Regnum Siciliæ *Ludovico* à Pontifice traderetur, ſin autem à crimine abſoluta pronunciaretur, omnes Urbes ac Arces, quas *Ludovicus* in ſuam poteſtatem redegerat, Joannæ reſtituerentur, refuſis ab ea Hungaris, ob belli ſumptus trecentis aureorum millibus. His ſancitis *Ludovicus*, Apuliâ diſceſſit, & primò Romam ad Apoſtolorum limina, & alia ſacra Urbis loca luſtranda, promerendámque criminum expiationem, Jubilæum lucraturus, deinde in Pannoniam ſe contulit.

1351. Joanna Neapolis Regina, in jus à Pontifice, ob necem Andreæ Regis vocata, innocens declaratur, aſſenſit & *Ludovicus* Rex huic Pontificio Decreto, (adeò inſignis in eo erat erga Pontificem obſervantia) & Siciliæ, ac Neapolitano Regno, pacem à ſe reſtitutum iri pollicetur. Eodem anno Caſimiro Regi Poloniæ, auxiliares copias contra Tartaros ſubmittit, quæ hoſte profligato, & Duce eorum *Keyſtuto* capto, feliciter in Patriam reverſæ ſunt.

1352. Reſtitutâ ſub præſcriptis à Pontifice, inter Joannam & *Ludovicum* Regem, in Regno Neapolitano pace, *Ludovicus* omnes Urbes & Arces Joannæ remittit, Salernitano duntaxat Principatu, quem Avus & Pater, tum ipſe etiam jam priùs poſſiderat ſibi retento, quin & trecenta illa aureorum millia, quæ eidem Joanna ob ſumptus belli factos, refundere ex pacto debuiſſet, eidem liberalitate magnâ remittit, profeſſus Hungariæ Regem non auri cupiditate, ſed juſtiſſimæ vindictæ Andreæ fratris necis vindicandæ voluntate, ad bellum concitatum, ſed & Principes ante triennium captos, & Viſſegradi detentos in captivitate, liberos permittit, & uſque Venetias cum ſecuro conductu honorificè deduci curat.

1353. *Ludovicus* Rex, à Venetis erepta Coronæ Hungariæ in Dalmatia complura loca, per Legatos repetit, & recuſantibus bellum indicit, ſed ad interpoſitionem Caroli IV. Romanorum Imperatoris, à bello ijſdem inferendo, hoc anno adhuc abſtinet.

1354. *Ludovicus* Rex, Stephanum Raſciæ Deſpotam, aggreſſus vin-

cit, &

cit, & capit, mox tamen illum liberum permittit, cùm is ſimulatè cum Pontifice agens, de repetendo Eccleſiæ gremio, ac damnando ſchiſmate conſilium ſe ſumpturum adpromiſerit.

1355. Rurſus Rex *Ludovicus*, apud Venetos per ſuos Oratores, pro reſtituenda Dalmatia inſtat, dúmque res diu Legatis & litteris agitaretur, nec quidquam concluderetur, armis dirimendam litem ratus. Itaque:

1356. Cum quadraginta & compluribus hominum millibus Adriaticum agrum inundat, plurimáque loca à Venetis per deditionem capit.

1358. Veneti à *Ludovico* Rege pacem exorant, & tandem huic Dalmátiam & Jaderam, multorum bellorum cauſam relinquere compelluutur.

1357. Antequam tamen exercitum è finibus Venetorum *Ludovicus* Rex reduceret, Pontificem, adversùs Tyrannos, qui ditiones Eccleſiaſticas in *Flaminio* oppreſſerant, egregiè juvat.

1359. Cùm Raſciani ſchiſmatici, ante paucos annos, mediante Pontifice, eò quòd Eccleſiæ unionem adpromiſiſſent, *Ludovici* manus evaſiſſent, neque factis promiſſa comprobarent, *Ludovicus* jam à Pontifice, Dux ſacri belli contra Schiſmaticos conſtitutus, bellum ſuſcipit, & menſe Majo trajectu potitus, Raſciam victorijs percùrrit, ac victor in Pannoniam exercitum reducit.

1360. Innocentium VI. Pontificem Maximum, pro aſſerendo Romanæ Eccleſiæ Imperio, contra *Bernabonem*, Vice-Comitem Mediolanenſem, adjuvat, miſſis ad eum Legatis, per quem eum minis ac imperijs deterrebat à cœptis.

1361. Idem Innocentius, Ægidium Cardinalem mittit in Hungariam, qui *Ludovicum* Regem, ad ſuſcipiendam Romanæ Eccleſiæ clientelam, tuendáque illius jura excitaret; ſed alia agitantem tunc conſilia, ad id adducere is non valuit.

1362. Obijt hoc anno Ludovicus Neapolitanus Rex, ætatis quadrageſimo ſecundo, nullâ relictâ prole ex Joanna, olim Andreæ Regis, & fratris *Ludovici* vidua, & hæc tertio marito nubit Jacobo Belearicæ ſtirpis Principi, inopi ac profugo, hâc tamen lege, ne ſibi Regis Siciliæ nomen unquam uſurparet.

1363. Quibus tamen conditionibus poſtea detractat ſtare Jacobus; at illâ cedere nolente, relictâ uxore abijt in Hiſpaniam, ſub Petro Rege Caſtellæ ſtipendia facturus.

1364. Urbanus V. preces repetit apud *Ludovicum* Regem, qui ſub Innocentio Eccleſiæ Signifer creatus fuerat, ad debellandum Bernabonem, ad quod *Ludovicus* paratum ſe offert. Unde is ad pacem cum Eccleſia inclinat, eámque init.

1366. Joannes Palæologus, Constantinopoleos Imperator, in Hungariam Budam ad *Ludovicum* Regem venit, Sacramento unà cum filijs obligans se, unionem cum Ecclesia Romana initurum, si is cum reliquis Principibus Christianis, Græcorum Imperium adversùs Turcarum sævitiam, defendendum susciperet, quibus egregijs promissis, pius Princeps delinitus, & Divinæ gloriæ propagandæ studio accensus, ad retundendos Turcarum impetus, ac vicissim Palæologus, ad unionem amplectendam, se obstringunt, atque Oratores suos, ad Urbanum mittunt, ut hæc Apostolicâ confirmaret authoritate.

1367. Rex Poloniæ Casimirus in Russiam expeditionem suscipit, magnámque illius partem occupat, acceptis à *Ludovico* Rege etiam, auxiliarijs copijs.

1368. In Bosnia, cùm Religio in dies efflorescerer, senior frater Bajus schismaticus, fratrem Stephanum Catholicum persequitur, qui mox confugiens ad clientelam *Ludovici* Regis, auxilium ab eo implorat, & impetrat.

1370. Urbanus VI. ad ferenda Palæologo Constantinopolitano Imperatori auxilia contra Turcas Christianos Principes excitat, & specialiter illam causam *Ludovico* Regi commendat. Eodem anno, moritur Casimirus Rex Poloniæ, & *Ludovicus* eidem succedit in Regno.

1371. Gregorius XI. Summus Pontifex, contra Bernabonem, ditionum Ecclesiasticarum invasorem, auxilia à *Ludovico* Rege, pro earundem defensione implorat.

1372. Invalescente formidabili potentiâ Turcarum, qui post deletos insigni prælio Græcos, Rasciæ ac Valachiæ jam imminebant, idem Gregorius Papa, eundem *Ludovicum* Regem Hungariæ ac Poloniæ, utpote viribus & bellicâ virtute pollentem, ut expeditionem in Turcas sumeret, multis argumentis incitat, ac invitat, pericula exponens, quæ imminerent Pannoniæ, ni maturè ad eorundem conatus elidendos prosiliret.

1373. Potiti ingentibus victorijs Turcæ, atque Epiro & Macedoniâ in sævam Tyrannidem, majore ex parte redactâ, attritísque Græcis, Rascijs, & Bulgaris, Hungariam quoque terrent, sed cùm suam potentiæ *Ludovici* Regis imparem esse metuerent, fœdus cum Tartaris ineunt, & eosdem contra eum incitant. Quibus *Ludovicus* auditis, ad propulsandos barbaros se comparat.

1374. Contundere poterat Turcarum tyrannidem *Ludovicus* Rex, sed nescitur quibus ex causis à proposito resilit, quin & ad fœdus commune Principum Christianorum, accedere detrectat.

1375. Rursus Pontifex Gregorius XI. ad ferendam Græcis opem *Ludo-*

Luvicum solicitat, neque tamen is monenti Christi Vicario, cum maximo rei Hungariæ detrimento, obsecundat.

1378. Moritur Gregorius Pontifex, cui succedit Urbanus VI. contra quem nonnulli Cardinales, Clementem VII. eligunt. Hinc distracti sunt Principes, his uni; alijs alteri faventibus, Rex tamen *Ludovicus* constanter Urbano, qui postea semper habitus est pro vero Pontifice, adhæret.

1379. Considerans *Ludovicus* Regna sua ac ditiones circumquaque statu tranquillo florere, se à negotijs publicis tractandis retrahit, reliquúmque vitæ, operibus pijs insistens, & orationibus vacans studiosiùs impendit, ac tandem 1382. ætatis suæ 56. Regni 40 relicto subditis magno sui desiderio, ex hac vita migrat 11. die Septembris, sepultus Albæ Regali, in Capella, quam ipse in latere Ecclesiæ Beatæ Virginis Collegiatæ construxerat, succedit ei Maria filia, ob merita Parentis non Regina, sed *Rex* salutata, sub tutela matris Elisabethæ, Sigismundo Marchioni Caroli IV. Imperatoris filio, adhuc impuberi, & genitore tunc adhuc in vivis agente, tali pacto desponsata, ut dum Virgo nubiles perveniret ad annos, eundem ex sponso maritum, & Regem simul faceret, quæ conditio universis Regni nobilibus placuit, & ab omnibus accepta fuit.

1383. *Maria* Rex, & mater Elisabetha Regina, ob administrationem Regni, per Nicolaum de Gara Palatinum, regnicolis nimis imperiosam ac duram, apud Proceres odium grave incurrunt. Unde ij fœmineum, ac puellare dedignati sceptrum, consilia de novo Rege introducendo, inter se agitant.

1384. Consilijs inter se sic agitatis, conveniunt ut Carolum Siciliæ Regem, Andreæ Regis, & fratris Ludovici Patris, Mariæ Reginæ filium, ad sceptrum Hungaricæ Coronæ evocent, ad quem missis Ablegatis in Apuliam, eidem sceptrum Hungariæ deferunt, qui inexspectatâ hâc collatione, mox ad petita flectitur, & necdum bene firmato Regno Siciliæ, in Hungariam ire decernit.

1385. Carolus igitur ex Sicilia in Hungariam proficiscitur, reclamante licet uxore Margaretha, eique Regni Siciliæ curâ commissâ, relictóque illi in solatium Ladislao filio, & Consiliarijs Regni Neapolitani. Quo audito mater Elisabetha, & filia *Maria*, pactas olim à parentibus nuptias, cum Sigismundo accelerant, & Caroli consilia interturbant. Recedit tamen in suam Bohemiam Carolo impar Sigismundus, & Carolus Proceribus sibi conciliatis, & populo spe ac promissionibus illectis, in Regem Hungariæ coronatur.

1386. *Carolus* Rex Hungariæ simul & Siciliæ, authore Nicolao Garâ, à

râ, à Blaſio Forgachio graviter ictus in capite, truditur in carcerem, in quo miſerabiliter paulò poſt perit. Poſt hæc Eliſabeth mater, cum *Maria* filia, & Nicolao Gara, omnia tuta credentes, dum inviſunt inferiores Regni partes, ſine militum præſidio, ab Horvatho Croatiæ Præfecto, invaduntur, & capiuntur. Gara & Forgachius repugnantes fortiter, trucidantur, Eliſabetha Regina, in flumen demerſa, ſubmergitur, *Maria* in captivitatem ab eodem trahitur. At Sigiſmundus poſtmodum in Horvathum expeditionem ſuſcipit, eúmque cum præcipuis perduellionis capitibus capit, ac per vicos Urbis Quinque-Eccleſienſis circumductum candentibus forcipibus minutatim concidit. Atque eodem anno in Regem Hungariæ coronatur.

1387. *Sigiſmundus* Rex, Regnum perturbatum, à turbulentis Proceribus, ordinat ac pacat, & urgente multùm uxore, de complicibus turbarum vindictam ſumit.

1390. Quarto anno à ſua coronatione, expeditionem in Moldaviam ac Walachiam ſuſcipit, Principéſque earum Regionum, quæ ſub Maria receſſerant, in ordinem redigit, & tributa ſolvere cogit.

1392. Rebellant rurſus Walachi, & ut ſe defendant, validam Turcarum manum conducunt. Rurſus igitur *Sigiſmundus* in eos movet, & fugatis hoſtilibus copijs, Nicopolim caſtrum obſidione cingit, & expugnat, ac præſidio Hungarico firmat, jugóque genti impoſito, cum triumpho felix in Hungariam redit. Necdum tamen redierat, cùm Regina Maria, gravi præventa ægritudine, Regnum pariter ac vitam reliquit, magno *Sigiſmundi* dolore.

1393. Ladislaus Poloniæ Rex, contra *Sigiſmundum* Regem copioſum exercitum movet, ratus ad ſe pertinere Hungariæ Regnum, utpote cùm haberet Hedvigem uterinam ſororem Mariæ Reginæ defunctæ, ſed reperiens confinia multo armatorum cœtu munita, regreditur.

1394. Excurſio prima Turcarum in Hungariam per Syrmium.

1395. Triginta duos Nobiles præcipuos tumultuantes, Regnúmque turbantes, & deprædantes, *Sigiſmundus* capit & necari jubet, ob quod averſionem apud Hungaros incurrit.

1396. *Sigiſmundus* Rex laturus opem Græcis, contra Bajazethem Turcarum Imperatorem, Conſtantinopolim obſidentem, per Walachiam exercitum ducit. Quod cùm audiſſet Bajazethes, relictâ tantiſper obſidione, *Sigiſmundo* ad Nicopolim occurrit, atque commiſſo cum illo prælio, eundem vincit, ipſo *Sigiſmundo*, amiſſo exercitu vix fugâ elapſo.

1397. *Sigiſmundus* re malè geſtâ in prælio, fugitivo ſimilis, altas Dadu-

Danubij & æquoris per undas remorum officio navigans, & ad Dalmatiæ ac Croatiæ oras perveniens, in ijſdem partibus maritimis demoratur, ac tandem in Hungariam redit.

1398. Interea nonnulli Proceres contra Sigiſmundum clam conſpirant, & Ladislaum Caroli Regis Neapolitani filium, ad Regni Hungariæ habenas capeſſendas invitant, qui tamen miſeram ſui Genitoris ſortem animo revolvens, cunctatur.

1401. *Sigiſmundus* Rex, à ſuis capitur, & in cuſtodiam detruditur, evocato, & poſt multas cunctationes, tandem aſſentiente Ladislao, qui Jaderam venit, ibique quò res pergerent, opperitur.

1402. *Sigiſmundus* interim, vinculis ſolutis, à matre fratrum duorum Gararum Hungariæ Magnatum, quibus cuſtodia Regis commiſſa fuerat, in Bohemiam ſe recepit. His auditis Ladislaus Dalmatiæ Urbe Jaderâ Venetis venditâ, Neapolim redit.

1403. Rex *Sigiſmundus* ex Bohemia cum exercitu in Hungariam venit, & Regnum occupat.

1405. *Sigiſmundus* Rex ultionem de ſuis proditoribus ſumpturus, non ſtatim poſt reditum, delinquentium in perſonas, gravi vindictâ utitur, non enim in ipſorum perſonam ſæviebat, ſed tantùm prædia ipſorum auferebat, & ſuis collocabat fidelibus.

Circa annum 1406. Conventum poſtmodum Udvarhelyi Regnicolis indicit, in quo Stephanum Vajvodam, conjurationis contra Regem factæ caput, illico captivari, ac mox capite plecti jubet, reliquos ejuſdem complices, alios morte, alios exilio mulctat.

1407. *Sigiſmundus* Rex, expeditionem in Turcas parat, optimam occaſionem rei bene gerendæ nactus, ditiones à Corona per eos divulſas, ad ſceptrum Hungaricum revocandi, cùm poſt Bajazethem à Tamerlane captum, extinctúmque, Turcæ in civile bellum converſi, ferrum in mutuas cædes acuerent, quæ tamen intentio poſtea non habuit effectum.

1408. Sublato Stephano Vajvoda, ejúſq; ſodalibus, quieto potitur ſceptro.

1410. Communibus ſuffragijs Electorum, *Sigiſmundus* ut Marchio Brandeburgicus, in Regem Romanorum eligitur.

1413. Gliſcente Huſſitarum in Bohemia hæreſi, Joannes Papa XXII. & *Sigiſmundus* Rex Romanorum, *Cremone* convenientes, generale Concilium ad peſtem hanc exſtingvendam indicunt.

1414. Conſtantienſe Concilium inchoatur, cui intereſt etium ipſe *Sigiſmundus*, jam coronatus Rex Romanorum.

1415. Condemnatur Joannes Huſs à Concilio Conſtantienſi hæreſis, & vin-

& vinctus, à sacris Ordinibus degradatus, sæculari potestati traditur, ac vivus comburitur, ipso *Sigismundo* Romanorum & Hungariæ Rege, sententiam condemnationis ac supplicij approbante.

1416. *Sigismundus* Constantiâ transit in Galliam, ubi magnificè suscipitur, transit deinde etiam in Angliam, ut dissidentes hos Reges componeret, venit etiam in Hispaniam, ad colloquium cum Ferdinando, & Petro de Luna faciendum, & schisma tollendum.

1418. Hoc anno Concilio Constantiensi finis imponitur, quod tribus annis & sex ferè mensibus tenuit, de quo *Sigismundus* gloriam etiam in terris retulit immortalem, utpote Concilij hujus author, promotor, ac strenuus propugnator, per ejus tamen nimiam clementiam Hæresis Hussitarum augetur magis.

1419. Moritur interea Venceslaus Bohemiæ Rex, in omni vita sua, sed vel maximè in sopienda Hæresi Hussitarum ignavus, cui jure sangvinis succedit *Sigismundus*.

1420. Nimium invalescunt Hussitæ in Bohemia, Ziscâ qui de monoculo in obsidione Urbis fuerat factus cœcus, Duce, cum quibus congressus Imperator vincitur, coronatur tamen Bohemiæ Rex.

1421. *Sigismundus* iterum cum Hussitis congreditur, iterúmque ab ijs vincitur.

1422. Hussitæ contrà *Sigismundum* conspirantes, Regnum Bohemiæ Vladislao Regi Poloniæ primò, ac dein etiam Vitondo Duci Lithvaniæ offerunt, qui tamen illud recusant, dicentes prohiberi se conscientiâ Hæreticis favere, vel illos in fidem accipere, præterquam quod scirent Bohemiam jure hæreditario ad *Sigismundum* spectare. Celebratur Conventus Ordinum Imperij Norimbergæ, in quo à Cæsare & Principibus bellum, ad extremam Hæreticorum internecionem decernitur.

1423. In Hussitas sacra expeditio à Cæsare & Principibus Imperij paratur.

1424. Bellum Hussicum magnâ utrinque atrocitate geritur. Zisca nefariorum sectariorum Dux moritur.

1425. Georgius Despotes Belgradum, in signum singularis fidelitatis *Sigismundo* Regi cedit, cui vicissim *Sigismundus* complures arces & oppida, dignitati ejusdem sufficientia donat, ac tradit.

1426. Hussitæ Monasteria & templa dirè vastant, atque despoliant, & nostros iterum vincunt.

1427. Operâ Martini Papæ, ac *Sigismundi* Imperatoris, rursus exercitus contra Hussitas ducitur, qui tamen nec conspectum hostis sustinet.

Hussi-

Hussitæ interim grassantur in Germania, licet inter se diffidentes, ac divisi in tres factiones, Thaboritarum, Pragensium, & orphanorum, & in Catholicos præcipipuè sæviunt.

1428. *Sigismundus* hoc anno expeditionem suscipit in Turcas, sed parùm feliciter; nam trajecto Danubio cum parte una copiarum, eandem Barbaro concidendam objicit.

1429. Perseverant hoc anno etiam Hussitarum grassationes, qui tripartito agmine, Hungariam, Poloniam, Austriam, hostiliter infestantes, magnam illis Regionibus vastitatem inducunt, *Sigismundo* cunctantiùs contra eos rem agente.

1430. Clades ingentes inferunt Hussitæ Catholicis, in Mysnia, atq; Lusatia.

1431. Paratur grandis exercitus à *Sigismundo*, ex Comitijs generalibus Norimbergæ habitis, adversùs Hussitas, qui hoc tempore Silesiam, & Austriam crudeliter divexabant, quæ expeditio partim infelix, partim sat prospera fuit. Nam Fridericus Marchio Brandeburgicus, dum primò bene rem gerit, audito postmodum cum majoribus copijs eorum adventu, nimio terrore correptus, diffluere copias suas passus est. Albertus è contra Austriæ Dux, felicius contra eosdem in Austria pugnat compellendo illos se submittere, & definitionibus futuri Concilij Basiliensis acquiescere.

1432. *Sigismundus*, defensionem Concilij Basiliensis zelosè suscipit, illúdque strenuè promovet, ad quod invitati sunt Hussitæ, ijsque litteræ securitatis datæ, quas *Salvi conductûs* vocant.

1433. *Sigismundus* in Italiam proficiscitur, & Romæ ab Eugenio Pontifice, in Basilica Vaticana, Augustalibus insignibus, & aureâ Coronâ redimitus, in Imperatorem creatur.

1434. Subortâ discordiâ inter Hussitas, cœsísque Orphanorum, & Thaboritarum Hæreticorum reliquijs, *Sigismundus* Rex Bohemiæ, tam à Catholicis, quàm reliquis Hussitis, in Conventu Ratisbonensi, ubi tunc idem Imperator versabatur, agnoscitur.

1435. Dum *Sigismundus* restaurare pergit Imperium, gener ejus, Albertus Austrius, cum Hungaris adversus Turcas feliciter pugnat, cœsis Barbarorum octodecim millibus.

1436. *Sigismundus*, Iglaviæ in Moravia conventum celebrat, præsente Genero Alberto Austriæ Duce, in quo Rockysana præcipuus Pragensium Doctor, cum alijs sectæ suæ Presbyteris, nomine totius Cleri obedientiam Sedi Romanæ professi sunt, omnésque Bohemi anathemate soluti, & pax diu exoptata, tandem inita est.

1437. *Sigismundus* aliquot Bohemos Hæreticos mulctat, plures immit-

immittit cum Hungaris in Turcas, & hi Turcis magnas intulêre clades; multis tamen etiam ex suis amissis, qui sive vincebant, sive vincebantur, victoriâ simul & clade suorum proficiebat *Sigismundus*, per victoriam triumphans de Turcis hostibus, per funera Hæreticorum, liber à perduellibus. Atque eodem anno Znojmæ in Moravia moritur, sexto Idus Decembris, ex Paralysi, annos natus 70. Regni Hungarici 51. Romanorum 27. Bohemici 27. Imperij 5. Sacramentis rite munitus. Pro voto suo, Varadini ad Sanctum Ladislaum, cui devotissimus erat, sepultus est.

1438. *Albertus II.* Archidux Austriæ, designatus à Sigismundo Rex Hungariæ, filiæ ejusdem Elisabethæ maritus, eodem anno triplici Coronâ insignitur, Albæ Regalis, in Regem Hungariæ, Calendis Januarij, Pragæ in Regem Bohemiæ, tertio Calendas Julij. Francofurti in Regem Romanorum, decimo tertio Calendas Aprilis.

1439. Idem *Albertus II.* dictus Honorificus, correptus dissenteriâ, ex esu peponum, moritur in Hungaria, Regnorum & Imperij, anno 2.

1440. Alberto Rege mortuo, per imprudentiam fœmineam turbatum est Regnum Hungariæ, quæ relicta cum duabus filiabus, & prægnans, parere timens fœminam, hortata est Hungaros, ut alium sibi Principem in Regem eligant, fœminâ, magis ad gubernandum Regnum idoneum. His persvasi Proceres Hungariæ, Vladislaum Ducem Lithvaniæ, Regis Poloniæ fratrem, in Regem eligunt. Sed cùm postea filium peperisset, (qui in Baptismo nomen Ladislai suscepit) Regnum pro eo servare voluit. Unde magnæ & perniciosæ ortæ in Regno seditiones. Pars enim Hungarorum Vladislao recens electo adhæsit, pars infanti Ladislao. Interim antequam Vladislaus in Hungariam venisset, Regina Elisabeth, cum parte suorum Baronum, Albam Regalem petit, filiúmque suum, qui nondum quatuor suæ ætatis impleverat menses, inungi in Regem, pariter & coronari facit, atque imminente Vladislao, in Austriam, in Friderici Cæsaris tutelam, unà cum filio, & sacrâ Coronâ clam surreptâ, se recipit.

1441. Adducitur & Vladislaus in Hungariam, Budæque magnificè recipitur, & in defectu Coronæ ablatæ, coronationem per impositas Sancti Stephani ex capite reliquias, admittit.

1442. Gliscentibus sic inter Hungaros dissidijs, Amurathes Belgradum obsidione cingit, sed post septimestris spatium, obsidionem re infectâ solvere, à Joanne Hunyade Vajvoda Transylvaniæ turpiter cogitur, cæsis Turcarum triginta millibus, captis quinque millibus.

1443. Hunyades auspicijs *Vladislai*, alterâ vice cum Turcis congressus, eorum triginta millia cædit, cæteris partim captis, partim fugâ dilapsis, ad

psis, ad centum millia. Hinc ad fines Thraciæ & Macedoniæ procedit, ac Carambajum Præfectum Asiæ capit, ejúsque copias grandi clade delet. Interea Regina Elisabeth obijt, cujus mors plures ex Magnatibus illam sequentibus, ad *Vladislai* partes traduxit. Eodem anno Amurathes impetrat pacem, ab *Vladislao* valde æquis conditionibus.

1444. Christiani hoc anno, contra Turcas ingens bellum parant, fœdúsque inter se ineunt, ad quod invitatus etiam *Vladislaus* Rex Hungariæ, eidem nomen dare, ob recens factam pacem, cum Amurathe, tergiversatur, sed demum svadente Juliano Cardinali, pacem abrumpit, occurrit eidem Amurathes, ad *Varnam* oppidum, pugnatur utrinque acerrimè, ac diu anceps fluctuat victoria, sed demum Christiani cæduntur, & ipse Rex *Vladislaus*, fortissimè in prælio dimicans occumbit, cum multis Episcopis & Baronibus, Julianus quoque Cardinalis à latronibus trucidatur, Hunyades plures servare cupiens, ægrè evadit.

1445. Cæso Vladislao, Hungari *Ladislaum Posthumum* Alberti filium, quinquennem, in cunis coronatum, in Regem eligunt, & Joannem Hunyadem, interim pro Gubernatore Regni constituunt.

1446. Hunyades pacificè Regnum gubernat, mox tamen anno insequenti:

1447. Sacrum Diadema, quô Reges Hungariæ coronari solent, Puerulúmque Regem, qui jure naturæ, Regno dominari debebat, conventu cum Magnatibus, & Regnicolis habito, à Friderico Romanorum Rege, priùs per Legatos, ac dein etiam armis repetit. Pluribus itaque armatorum agminibus compositis, Carinthiam Styriámque vastat, ac depopulatur, nec sic tamen Fridericum ad restituendum *Ladislaum*, & Coronam Hungaris flectit.

1448. Idem Joannes Hunyades, ignominiam ad Varnam acceptam abolere cupiens, ingentem cogit adversus Turcas exercitum, sed proditione Georgij Despotæ præventus est ab Amurathe in campo Merula, seu Rigo mezô dicto, in Rasciæ & Bulgariæ finibus, & licet imparibus copijs, certamen tamen non detractavit Hunyades, acerrimè igitur tribus diebus pugnatum est Hungaros inter & Turcas, tandem victoria stetit penes Turcam, cæsáque magnâ parte Procerum, & Nobilitatis, victi sunt Christiani; cæsa in hoc prælio Christianorum octo millia, Turcarum 24. millia Fugit etiam ipse Joannes, ut magnum Ducem suis servaret, & in fuga jussu Georgij Despotæ est retentus, à quo dimissus non est, nisi dato obside Ladislao majore natu filio.

1449. Post hanc cladem acceptam, aliquantisper quievit Hunyades, ast anno:

1450. In debellationem & extirpationem Bohemorum, graviter Regnum opprimentium, reliquorúmque deprædatorum, totus incumbit. Contulerat siquidem Regina Elisabetha post mortem Alberti Regis, Zoliense castrum, nonnullásque munitiones, cuidam Joanni Gizkræ Bohemo, homini rapinæ avido, qui, cùm Barones in se sævire vidit, mox prædabundus, totam circumjacentem deprædabatur terram, cunctáque occurrentia rerum direptione, incendióque vastabat. Sed & Pancratius Lyptoviensis Comitatûs incola, ac Petrus Komaromsky, alijque Bohemi, Poloni, ac Sclavi, quos præda delectabat, aggregato milite muniti, omnem vim suam: in Regni deprædationem converterunt. Erat & aliud genus latronum, ex collectitio, & gregario milite, qui se *Bratrik* vocitabant, hi constitutis inter se Capitaneis, varias Regni partes deprædabantur & vastabant.

1451. Joannes Hunyades proditione suorum Magnatum, qui felicibus ejus progressibus invidebant, ad oppidum Loszoncz, â nefario prædone Izkra prænominato superatur, & castris exuitur. Verùm mox Joannes, novis assumptis armis, sibi fidelioribus militibus, varias munitiones eidem eripit. Eodem anno, idem Hunyades, Georgium Despotam Rasciæ, contra Amurathem Turcarum Imperatorem egregiè adjuvat, Turcísque cæsis magnâ clade, victor in Hungariam revertitur. Interim Fridericus Imperator, Ladislaum puerum, jam duodennem, secum in Italiam ad coronationem pergens, ducere parat, eúmque Hungaris nonnisi virum & aptum Regno redditurum negat.

1452. Redux ex Italia, in Austriam Fridericus Imperator, Hungaris Ladislaum sibi restitui enixè flagitantibus reddere recusat. Cùm igitur id impetrare nequirent Hungari, Duce Hunyade ad arma convolant, Fridericúmque Imperatorem in Nova Civitate seu Neostadij tunc temporis commorantem arctâ obsidione cingunt. Sícque Fridericus, tum metu, tum penuriâ victualium admodum laborans, Regem Ladislaum suorum Regnorum Proceribus, reddere est coactus. Reductus itaque puer Princeps Viennam, ubi à suis Austriacis, Hungaris & Bohemis, juramentum fidelitatis accipit, ipséque Hunyades officio Gubernationis cedit, sed in eodem à Ladislao confirmatur, atque ita in Hungariam multis ab eodem honoribus & muneribus auctus remittitur. Eodem anno Beatus Capistranus Minorita, in Hungariam venit.

1453. *Ladislaus IV.* Rex Hungariæ, Viennâ anno ætatis suæ decimo tertio, in Hungariam venit, Budæque à Proceribus Regni suscipitur magnificè.

1454. Captâ anno elapso Constantinopoli à Turcis, consternati

Prin-

Principes, de bello Turcis inferendo, conventus binos celebrant, primum Ratisbonæ, qui inutilis evasit Principibus Christianis, mutuis inter se odijs decertantibus; alterum Francofurti, in quo adnitentibus maximè Æneâ Sylvio, tunc in Germania Nuncio Apostolico, ac dein Pontifice Summo, & Joanne Capistrano, decernitur bellum in Turcas.

1455. Mahometes Turcarum Imperator, superbiâ tumens ob Græcos penitus debellatos, ad Hungariam quoque suo Imperio subigendam, totum animum & vires convertere statuit.

Anno igitur 1456. Belgradum seu Albam Græcam munitissimam ad Savum atque Dravum confluentes fluvios, jam alias à Patre suo frustra tentatam, cum 150. & eò ampliùs millibus armatorum obsidet, quo audito *Ladislaus* Rex, cum Patruo Ciliæ Comite, qui suis consilijs Regnum dirigebat, Budâ vacuâ præsidio, per longum tempus relictâ, unius noctis silentio Viennam se recipit. Interim Hungariæ reliquis Dominis, quâdam desidiâ, quasi gravi somno laborantibus, solus Hunyades arma corripit, adjunctis exercitui suo 40. Christianorum Cruce signatorum millibus, quos Beatus Joannes Capistranus ducebat, & prolatâ imagine Crucifixi, ad propugnandam fortiter fidem Christianam, suis ferventissimis exhortationibus animabat, gloriosè castra Turcarum invadit, atque priùs in fluvio, ac dein terrâ eosdem devincit, & obsidionem relictis omnibus machinis bellicis solvere cogit, ipso Mahomete Imperatore in pectore vulnerato, præcipuisque belli Ducibus cæsis tantâ clade, ut eâ nusquam majorem Turcæ acciperent. Cæsa tunc fuisse perscribuntur 40. millia Barbarorum. Nec multò post ex nimio labore incidit in febrem lethalem Hunyades, ex qua sanctissimè obijt, reliquit duos filios, Ladislaum jam armis asvetum, & Matthiam adhuc impuberem. Hunyadem paulò post secutus est Beatus Joannes Capistranus, septuagenario jam major.

1457. Ladislaus & Matthias, Joannis Hunyadis filij, carceri mancipantur, ob trucidatum à Ladislao Hunyade Ulricum Ciliæ Comitem, avunculum *Ladislai* Regis (qui Ulricus Comes, jam olim Joannem Hunyadem, ac postea ejusdem filios mirè persequebatur) & post triduum Ladislaus Hunyades, Budæ capite plectitur, cum tanta etiam tortoris commiseratione, ut vix ei quarto ictu caput secuerit, Matthias verò Viennam, ac dein Pragam abducitur. Eodem anno *Ladislaus* Rex, non sine veneni suspicione, Pragæ, in quam venerat celebraturus nuptias, cum Magdalena Franciæ Regis filia, repentè extingvitur.

1458. Matthias Corvinus dictus, Joannis Hunyadi filius, in Bohemia in carcere & potestate Georgij Podiebrachij existens, ab Hungaris Proceribus,

ceribus, in Regem Hungariæ, anno 17. ætatis suæ eligitur, ac paulò post 1459. inRegnum inducitur, à Georgio Rege non priùs dimissus, quàm Catharinam ejus filiam in uxorem duceret.

1460. *Matthias* Rex, mira statim initio Regiminis sui prodit prudentiæ argumenta, mox ad recuperandam Sacram Coronam, quæ in Friderici Imperatoris manu erat, animum advertit, quando citra Sacrosanctum Diadema, legitimè Regno potiri se, haud quaquam posse putabat. Igitur è Senatus consulto, duos ex Optimatibus, ad Imperatorem mittit, qui eam repeterent; sed hi continuò verba solùm sibi ab Imperatore dari intelligentes, re infectâ, domum revertuntur, Hoc eodem anno, Frater Gabriel Ordinis Sancti Francisci Episcopus Agriensis, & Petrus Episcopus Wesprimiensis, inter S. R. E. Cardinales connumerantur.

1461. Initio statim Regni, tria gravissima bella *Matthiæ* Regi fortuna proponit: unum cum Romano; cum Turcico alterum Imperatore, intercedebat; tertium cum Bohemis, qui initis inter se societatibus, quas fraternitates nuncupabant, universam ulterioris Hungariæ plagam, hostilibus incursionibus infestabant. Primum ex Austria erupit bellum, Cæsari multis ex Procericus faventibus, tunc *Matthias* Simonem Magnum cum exercitu, ad Sabariam opponit, sed hic à Cæsareanis & Hungaris eidem adhærentibus, confestim profligatur, & fusus fugatúsque ad *Matthiam* redit.

1462. *Matthias* nil fractus animo, exercitum rursus reparat, conspirationem Procerum differt, hósque sibi conciliat; eodem Duce Simone, cum Cæsareanis confligit feliciùs, fusis fugatísque hostibus, mox cum eodem Cæsare pacem init. Eodem anno ducit bellum in Bohemos, domesticos latrones feliciter. Fuêre autem dicti Bohemi inducti in Hungariam, ab Elisabetha, Ladislai Regis matre, quorum Duces Gisram, & Telephum, illa multis oppidis & fortalitijs præfecerat: successêre deinde ex his fraternæ Bohemorum societates, quæ varia circum castella temporanea erexerant, impositísque præsidijs, ex illis frequentissimas excursiones faciebant, cunctáque longè latéque depopulabantur, & latrocinia exercebant, sícque Hungariam octo circiter & viginti annis divexabant. *Matthias* Rex assentationibus, & falsis criminationibus, à nonnullis Magnatibus inductus, Michaëlem Szylagyium avunculum, & Regni Gubernatorem, in vincula conjicit, atque is à fidelibus suis servis è carcere liberatus, à Rege postmodum in gratiam recipitur, pristinæque libertati restituitur.

1463. Rex *Matthias* in Bosniam expeditionem suscipit, & Jajczam Metropolim ejusdem Turcis eripit, magnámque illius partem sibi subjicit. Mahometes Turcarum Imperator, auditâ Jajczæ expugnatione, cum ingenti

genti exercitu, eandem viciſſim oppugnare aggreditur; ſed audito ſolùm rumore adventûs *Matthiæ*, obſidionem ſolvit.

1464. Rex *Matthias*, redemptâ ſexaginta millibus aureorum, à Friderico Imperatore Sacrâ Coronâ, (quam Eliſabetha mater Ladislai Regis, clàm ad Fridericum abduxerat) Albæ Regali, magna cum ſolennitate redimìtur, pace priùs cum eodem Friderico factâ, ac firmatâ. Cum Venetis quoque arctum fœdus contra Ottomannicam potentiam init, vi cujus Veneti quadraginta millia aureorum in annos ſingulos contulêre *Matthiæ* Regi, ut perpetua cum communi hoſte bella gereret. Rex igitur ſtatim poſt ſuam coronationem, delectum militum facit, & undecunque poteſt, auxilia cogit, & appropinquante autumno Savum trajicit; Myſiamque ſuperiorem ingreditur, ac primò Zebernicum, quod ab Argentifodinis nomen habet, proſperè expugnat, ac dein Zvinichum, Raſciæ fortalitium, in arduo monte ſitum, arctâ obſidione cingit, & duobus ferè menſibus acriter oppugnat, ſed vulnerato Comite Emerico Zapolya, Equitum Præfecto, auditóque rumore, Mahometem Turcarum Imperatorem in horas, cum numeroſo exercitu adſuturum, præproperè obſidionem ſolvit, Savóque remenſo, in agrum Syrmienſem redit. Dein Szegedinum conventum generalem indicit, in eóque Michaëlem Orſzág Palatinum creat, duóſque Oratores, Romam, ad Paulum II. Pontificem, mittendos deſignat, qui eidem prompta obſequia deferrent, & adversùs communem Reipublicæ Chriſtianæ hoſtem, opem & auxilia implorarent.

1465. *Matthias* Rex in Croatiam, ad redigendos in ordinem Frangepanos Comites, minus ſibi obſequentes caſtra movet, ſed cùm vix Zagrabiam perveniſſet, auditâ novâ Bohemorum, Duce Swecla, in Hungaria rebellione, è veſtigio reducit exercitum, ſeditiosóſque perſequitur, ab ijſq; pro meritis debitas exigit pœnas, ita, ut ex hac nova Bohemorum fraternitate, quæ ſeptem millibus hominum conſtabat, perquam pauci evaſerint, ſed omnes ferè aut ferro, aut fame, aut publico ſupplicio conſumpti ſint.

1466. Hoc anno *Matthias* Rex in Tranſylvaniam, cum decem ſelectorum millibus contendit; Tranſylvani ſiquidem commotâ ſeditione palàm à fidelitate Regia defecerant, Joannémque Sancti Georgij Comitem ſibi à Rege Vajvodam ſeu Ducem impoſitum, vel invitum, in Regem ſibi elegerant. Igitur Rex magna cum feſtinatione in Provinciam properat, paſsúſque imprimis ejuſdem anguſtiſſimos inter juga altiſſimorum montium, quibus undique cingitur, præoccupat, ac dein in patentes campos exercitum deducit, & aciem contra rebelles explicat. His viſis, novitatis authores animo conſternantur, depoſitiſque armis, veniam ad Regis pedes provo-

provoluti, humiliter exorant, atque etiam impetrant, paucis exceptis, qui perfidiæ ac defectionis primi motores fuerunt. Post hæc Rex, pacatâ Transylvaniâ, in Moldaviam, contra Stephanum Vajvodam, seu Principem regionis, arma vertit, quòd hic quoque imperata Regis (esto ab antiquissimis temporibus Principatus iste Coronæ Hungaricæ subesset) Transylvanicas quoque factiones fovisset, ac primo impetu Romanum Forum dictum oppidum, occupat, dein pagos, & obvia omnia quævis oppidula, igni ferróque passim devastat; sed ad Civitatem *Banya* nuncupatam, grave periculum subit, à Moldavis circumventus, ac invasus, quos tamen fortiter repellit, & gloriosè devincit, cœsis ex hostibus facilè septem millibus, amissis tamen ex suis duobus millibus & ducentis, ipse quoque sagittâ graviter sauciatus: ultimò tamen Stephanum Vajvodam supplicem per litteras, in gratiam recipit; ita tamen, ut imposterum obsequia grata legitimaque præstaret, sícque utraque Provinciâ pacatâ, in Hungariam redit. Interea verò temporis, Michaël Szilagyius, Regis avunculus, cum Turcis ad Bozazin, infra Szendoroviam confligens, ab hostibus capitur, & Constantinopolim mittitur, jussúque Imperatoris, capitis supplicium subire cogitur.

1467. *Matthias* Rex, conventum publicum regnicolis Agriam indicit, ut de futura duplici expeditione bellica, cum iisdem decerneret, unâ, contra Turcas, perpetuos Hungariæ hostes, alterâ, contra Bohemos, Hussitas hæreticos, ad quam non solùm ob privatas injurias incitabatur, verùm etiam à Paulo Pontifice Romano, & à Friderico Imperatore stimulabatur, adpromissis ab utroque magnis pecuniariis subsidijs.

1468. Rex *Matthias*, Georgio Podebrachio, Regi Bohemiæ, bellum indicit, Moraviámque invadit, & plerásque ejusdem Civitates, ultroneâ deditione in suam potestatem redigit. Hradisthium tamen non tentat, eò, quòd fortissimo veteranorum militum teneretur præsidio, ipséque locus naturâ munitissimus, ob exundantiam Moravi fluvij esset. At Brunam, & Olomuczium occupat, Spilperga, quæ Brunensi Urbi adjacet, aliquamdiu fortiter resistit, sed & hæc postmodum deditionem facit.

1469. Rex *Matthias*, conventum Olomuczium indicit, in eóq; Marchio Moraviæ, & Rex Bohemorum, ab ipsis Provinciarum harum Proceribus declaratur; ac salutatur. Deinde castra movet in Silesiam, cujus imperio, Wratislavia, Metropolis illius Regionis, se illico submittit, atque Wratislaviensium exemplo, reliquæ quoque Silesiæ Civitates, fidelitatem & obsequia eidem deferunt. Mox continuatis itineribus, Victorinum Regis Po-

debra-

debrachij filium, nova in dies molientem, in Vezile oppido obſidet, locóque expugnato eundem capit, & in Hungariam ſecum deducit.

1470. Georgius Rex Bohemiæ, auditâ Victorini filij captivitate, præ dolore paucis diebus extingvitur. Rex igitur Matthias cùm Comitia Regni Bohemiæ *Cuthnam* indicta inſtarent, in Provinciam ſe conferre cenſet, & per Legatos agit, ut Regni Corona, pro qua jam priùs à Pontifice, & Catholicis Proceribus declaratus fuerat, ſibi re ipsâ conferatur; verùm Bohemi, prævalentibus Huſſitis hæreticis, in Vladislaum, Caſimiri Regis filium, vota ſua conferunt, eúmque in Regem eligunt, & poſtmodum regío coronant diademate. Quo vehementer exardeſcens *Matthias* Rex, in Bohemos crebris excurſionibus ex Moravia, Bohemiam, longè lateque vaſtat, & tam aſſiduis rapinis, & tot populationibus afficit, ut oppidorum, ac Civitatum pars magna, pacem mercari, multæ verò ſe dedere cogerentur. Interim non leve detrimentum in Hungaria accipit; Turcæ enim ſcientes *Matthiam* Regem Bohemico bello occupatum, viginti millia hominum, ad Savum amnem clam deſtinant, & cum expeditis artificibus, ac operarijs mittunt, ut è conſpectu Syrmienſis Agri, temporaneum è materia caſtellum erigerent, & ſummâ arte & præſidio munirent, ut quoties libido ferret, Syrmienſem Agrum infeſtare poſſent. Quorum intentionem ut Rex interverteret, expeditam militum manum eò mittit, ſed in caſſum: Turcæ ſiquidem jam ſe egregiè muniverant, & locum affatim commeatu, & omni genere munitionum obfirmaverant, munitioníque erectæ nomen Sabácz impoſuêre.

1471. Proceres Hungariæ, tam Eccleſiaſtici, quàm ſæculares, magna ex parte in *Matthiam* Regem conſpirant, & Caſimirum alterum, Caſimiri Regis Poloniæ filium introducere decernunt, ut poſtquam hunc Regem declaraverint, ejuſdem copijs *Matthiam* ejicerent. Cauſam autem hujus ſuæ defectionis prætendebant, quòd *Matthias* Rex nimijs impoſitionibus, ſupra modum Regnicolas premeret, & ſub prætextu bellicarum neceſſitatum etiam Eccleſiaſticos proventus, ad ſe attraheret, ac pro libitu ſuo, nullâ habitâ ratione Procerum, ac conſiliorum eorundem, cuncta diſponeret, & Regni negotia adminiſtraret. Venit itaque Caſimirus cum viginti millibus ſuorum in Hungariam, (cui adjungunt ſe multi in Hungaria, ſeditionis conſcij & participes) atque Nitriæ ſubſiſtit præſtolaturus ibidem Magnates, à quibus ad capeſſendum Regnum evocatus fuerat. Interim *Matthias*, conſcius jam hujus contra ſe conſpirationis, Budâ movet cum Exercitu, & adhærentibus ſibi Optimatibus, Strigonium contendit, ibique Metropolitam conjurationis principem, ſibi reconciliat, rectâque Nitriam prope-

properat, Casimirúmq; ibi inclusum obsidet, commeatum omnem inhibet, & diram famem eidem interminatur. Casimirus itaque ad has angustias redactus, & ab Hungaris, qui hactenus eum sequebantur, desertus, cum *Matthia* clam per internuncios agit, atque impetrat, ut intempestivâ nocte sibi egredi, & in Poloniam tutò redire liceat, séque Regno nullum unquam bellum posthac illaturum, jure jurando pollicetur. Exercitus Polonicus qui remanserat, arctiori obsidione circumventus, quotidianis internuncijs tutò abeundi, ne inediâ conficeretur potestatem petit, cui Rex lubens annuit, hâc adjectâ conditione, ut in remeando itinere, nihil hostilitatis exercerent; sed quia hanc cautionem postmodum non servârunt, aut dirâ fame pressi, servare non potuerunt, maximè cùm finibus Poloniæ appropinquabant, palantes ac effusi, ac in diversas vias divisi, à rusticis circumveniuntur, spoliantur, & in prædam ferè omnes vertuntur.

1472. Postquam ejectis hostibus, propulsatísque periculis, Rex Budam se recepisset, ad ultionem de seditiosis sumendam animum revocat, & ab Archi-Episcopo Strigoniensi facit initium, hunc igitur Budam evocat, & in aula retinet, & adhibitâ custodiâ, pro dignitate, asservari jubet, ac demum Wissegradum deduci mandat; postmodum tamen memor ingentium ejus beneficiorum, & aliorum fidelium servitiorum, eundem è carcere dimittit, & pristinæ dignitati restituit, qui tamen dolore ex hac infamia concepto, eodem hoc anno, diem ultimum obit.

1473. Præter perpetuum cum Turcis bellum, qui datâ quacunque occasione, modò Daciam, modò Pannoniam, modò Dalmatiam infestabant, duplex aliud bellum *Matthiæ* Regi exoritur, unum Polonicum, alterum Bohemicum. Vladislaus enim in Regem Bohemiæ coronatus, cùm Regnum mutilatum offendisset, opulentissimis Provincijs Moraviâ, & Silesiâ, quin & ipsius Bohemiæ partibus non paucis, à *Matthia* Rege avulsis, & possessis, vehementer indoluit, ad patrémque scripsit, se non ad Regnum, sed ad Regni reliquias evocatum esse: Casimirus itaque sæpiùs per litteras cum *Matthia* agit, eúmque hortatur, ut Vladislao filio easdem spontè redderet, adpromittens se magna ex parte eidem belli sumptus recompensaturum. Contra ille, mutuæ amicitiæ causâ, se id ultrò facturum adpromittit, si quadringenta millia aureorum, quæ in bello erogaverat, sibi rependerentur, interea se partis ditionibus potiturum. Cùm autem hæc summa immensa Casimiro videretur, neque fideret sibi ullis medijs eam comparare posse, & *Matthias* de proposito suo nihil cedere vellet, devenitur ad arma. Mox delectus militum utrinque magnus habetur. Casimirus & Vladislaus, longè majores multitudine exercitus comparant,
haud

haud tamèn *Matthias* consternatur. Denique hostem non exspectare decernit, proinde ipsemet in Silesiam exercitum ducit, eúmque in Urbe Wratislaviæ, ac ejusdem suburbijs collocat, ex altera autem parte, Comiti Scepusiensi, & Paulo Kinisio in mandatis dat, ut expeditissimo equitatu Poloniam invadant, nec alicubi consistant, aut expugnationibus se detineant, sed igni ferroque cuncta vastent. Cùm itaque Casimirus Poloniam vastari ab Hungaris intelligeret, neque contra *Matthiam* aperto Marte, utpote, in tutissimo loco castra sua habente, quidpiam efficere posset, atque in suis castris tantâ gentium varietate refertis, annonæ caritate jam laborare inciperet; colloquium & inducias aliquot dierum à *Matthia* expetit. Initis itaque inducijs, strenuè ab utriusque partis Proceribus, de pace & concordia Regum agitatur, ipsi quoque Reges seria & longa inter se colloquia hac de re instituunt, & iteratò repetunt, ac tandem pacem inter se conditionibus utrique parti faventibus concludunt; junctísque dextris, in signum initæ pacis, perpetuique fœderis, sese mutuò amplexantur.

1474. *Matthias* redux ex Silesia, nullô modô arma deponere statuit, donec à Polonorum latrocinijs, qui in Hungariæ, Poloniæque confinijs superfuerant, Provinciam purgâsset. Ij námque præsidia duo statuerant, unum ad Nagy Mihály, alterum ad Homonnam, unde latius viciniam depopulabantur. Hæc quidem Rex brevi tempore in suam potestatem redigit, præsidiariósque cunctos partim cædit, partim captivos Budam mittit.

1475. Compositis in Bohemia rebus, Moraviâ, Silesiáque pacatâ, ac superiori Hungariâ â latrocinijs liberatâ, Rex *Matthias*, ad expugnandam munitionem Sabácz, quam Turcæ, cùm is in Regno Bohemiæ occupatus fuisset, ædificaverant, animum intendit: eò igitur magno cum exercitu progreditur, & trajecto Savo, acerrimam oppugnationem aggreditur, ac intra trigesimum obsidionis diem expugnat feliciter.

1476. Regis *Matthiæ* exercitus, ex præsidiarijs Belgradensibus, & Temesvarinensibus, Turcas, Ducibus Alibego, & Xeuderbego, oras illas vastantes, castris exuit, & ad internecionem delet, totámque recipit prædam. Beatrix sponsa *Matthiæ* Regis, in Hungariam deducitur, & Albæ Regali prius coronata, ad solennia nuptiarum Budam ducitur. Interea Mahometes Turcarum Imperator, cùm Regem cum tota Pannonia nuptijs occupatum intelligit, Dalmatiam, & Croatiæ fines, depopulatur.

1477. *Matthias* Rex, Fridericum Imperatorem, appetit bello, quibus ex causis, varia est, variorum opinio. Movet igitur cum universo exercitu ex Hungaria, in Austriam, & usque Crembsium, omnia ferè deva-

devaſtat. Cæſar pacis amans, miſſis Legatis ad *Matthiam*, cum eodem pacem init, atque hic, omnia quæ cæperat in Auſtria, Cæſari ſpontè reddit, revocatóque in Hungariam exercitu, Poſonium deſcendit. Ex hoc autem tempore, conſtituta *Matthiæ* Regi, à Romano Pontifice, Venetóque Senatu ſtipendia abrogata ſunt, ne ij adversùs Romanorum Imperatorem, *Matthiæ* Regi opem adferre viderentur.

1478. Hoc anno *Matthias* Rex, unà cum Regina Beatrice, & magna Aulicorum manu, ut à bellicis curis aliquantiſper animum relaxaret, Urbes, locáque præſtantiora Hungariæ luſtrat, cui ubique ex Civitatibus, & oppidis occurrentes Provinciales, eximios honores præſtant.

1479. Reges, & Vladislaus, ex condicto Olomuczium conveniunt, fœdúſque initum, denuò confirmant, & mutuam amicitiam redintegrant. Turcæ, abſente Rege, Hungariam invadunt, & ad Caſtrum fér eum uſque, & Styriæ fines, cuncta depopulantur, & abactâ præda ingenti, & triginta millibus hominum, ſecum in Boſniam abducunt: Quibus auditis Rex *Matthias*, Stephano, & Petro Garaj in mandatis dat, ut Turcas inſequantur, quod hi fideliter præſtant, & ſiquidem jam in Pannonijs Turcas inſequi non valebant, in ipſam Boſniam irrumpunt, & par pari hoſti reddunt.

1480. Ruptis indicijs inter Fridericum Imperatorem, & *Matthiam* Regem, Rex *Matthias*, cum utroque Imperatore, uno eodémque tempore bellare cogitur. Cùm enim Rex *Matthias* Zagrabiæ, Judicia Regni celebrat, famâ accipit, exercitum Imperatoris, Hungariam longè latéque uſque Jaurinum vaſtare. Unde irâ inflammatus, partem exercitûs in Styriam præmittit, ipséque mox Zagrabiâ movens, eundem ſubſequitur, & Rackenſpurgum pervenit, dein Marieburgum concedit, quod unà ſe jam jam expugnaturum ſperans, ecce adeſt Pontificis Legatus, apud Cæſarem internuncius, qui Cæſarem excuſat, *Matthiam* hortatur ad pacem, quam propediem, ſi Rex dictis audierit, ſe compoſiturum pollicetur. Paret Rex adınonitioni Legati, intermiſsáque oppugnatione loci, Rackenſpurgum redit, pacíſque confirmationem ibidem expectat, ſed Cæſare nolente eandem inire, ſpe ſuâ fruſtratur, indignabundúſque Budam versùs iter ſuſcipit, relictóque in Styria Stephano Zapolya Comite Scepuſienſi, & Jacobo Székel, quorum hic jam Rackenſpurgum, ille verò Petavium, in deditionem Regis acceperant. Interea rumor increbeſcit, ad Szenderoviam, turmatim indies Turcarum ingentem convenire exercitum. *Matthias* Rex proinde Stephanum Batoreum Tranſylvaniæ Vajvodam, & Paulum Kiniſium Temeſvari Præfectum admonet, ut hoſtium conatus diligenter obſervent, ijſdem pro virili reſiſtant; exequuntur hi fideliter juſſa Regis, &

copias

copias, quas possunt colligunt; cùmque Turcæ incredibili coactâ prædâ jam pedem referrent, Stephanus eosdem insequitur, ac Kenyér-Mező dicto loco assequitur, & sequenti die prœlio aggreditur, nec illi pugnam detrectant, sed fortiter pro vita, & parta præda dimicant, utrinque res strenuè agitur, dubiâ utriusque partis victoriâ, donec Paulus Kinisius cum suis copijs adveniret qui mox restaurat prœlium, & Turcas à tergo, cum magna ferocia invadit, Turcæ cùm à fronte tergóque se inclusos intelligunt, salutem fugâ quærunt, fugientes nostri cædunt, prædam recipiunt, castra hostium diripiunt, captivos in libertatem vindicant, & Albam Gyulam ovantes redeunt. Dicuntur in hac pugna triginta millia Turcarum, ex nostris verò decem millia desiderata fuisse. Atque utinam gloriosissimus Rex, omnes suas vires in continuandum contra Turcas bellum & arma convertisset, neque diuturno bello cum Friderico Cæsare se implicuisset, majorem certè nominis sui gloriam posteris reliquisset, Regnúmque Hungariæ magis stabilivisset, ac dilatâsset! Insequenti igitur anno:

1481. In Austriam cum exercitu movet, Hamburgóque obsesso, Pridie Kalendas Octobris, illud deditione capit, quo eodem anno, tria millia Turcarum, in campo Beczkerek Szenderoviæ proximo, ductu Pauli Kinisij; & Petri Doczy, in acie cæduntur, præter captos, & saucios multos. Anno dein:

1482. *Pruchum*, quod præsidio forti munitum fuerat, & Vicanensem Agrum infestat, finitimáque, ac conjacentia oppida, in suam potestatem redigit. Hinc cum paucis equitum turmis, nonnullisque cohortibus peditum, ad obsidionem Ginsium, non procul à Sopronio remotum (quod tunc sub potestate Friderici Cæsaris erat) contendit, & sine magno negotio capit, & ad hyberna copias, ex Austria, in Hungariam revocat. Post, anno:

1483. Claustroneoburgum, & oppidum Sancti Hippolyti occupat. Bruchum obsidet, & non sine magna difficultate expugnat, suóque præsidio firmat.

1484. Obsidet Corneoburgum, quô nonnisi post longam obsidionem potitur.

1485. Obsidione cingit Viennam, vigesimâ septimâ Januarij, & Calendis Junijs, fame execrabili adactis Civibus, deditione accipit.

1486. Viennâ captâ, Budam frequentissimum Conventum indicit, optimísque Legibus & statutis, Rempublicam firmat.

1487. Novam Civitatem, seu Neapolim Austriæ, priore adhuc anno obsessam, in suam potestatem redigit.

1488. Con-

1488. Conventus ad Sanctum Hippolytum, indicitur, quô Rex, & Cæſarei Oratores, & Dux Saxoniæ Albertus, convenientes inducias concludunt.

1489. Rex *Mathias* legitimis prolibus carens, totus in id incumbit, ut Joannem gnatum, ex illegitimo thoro natum, pro ſucceſſione ſui in Regno diſponat, quem in finem, eidem, quàm plurima Dominia in Sileſia, Luſatia, Hungaria, & Pannonia, comparat. Eodem anno, multos diverſorum Principum Oratores excipit, nec ullum tamen indonatum abire permittit. Compoſitis dein motibus Provinciarum omnibus, podagrâ intantùm corripitur, ut nunquam pedibus ultra conſtiterit. Demum:

Anno 1490. Viennæ appoplexiâ, & cum magno luctu Reginæ, Joannis naturalis filij, & Procerum, ultimum diem vitæ claudit, ætatis ſuæ anno quadrageſimo ſeptimo, Regni trigeſimo ſecundo. Mortuo glorioſiſſimô Rege Matthiâ, ſtatim in deteriùs prolabi cepit Hungaria. Is enim non tantùm integram Hungariam, annexas illi provincias, nempe: Tranſylvaniam, Walachiam, Moldaviam, Boſniam, Sclavoniam, & magna ex parte Serviam conſervaverat, ſed & Luſatiam, Sileſiam, Moraviam, partemque Auſtriæ eidem adjecerat, & hoc in ſtatu, ac in tanta amplitudine, Regnum Hungariæ reliquerat. Sed hæc magno labore, longóque bello, à Matthia parta, poſt illius mortem, brevi tempore ſunt dilapſa. Intellectâ enim illius morte Maximilianus Cæſar, ſine mora Viennam recepit, & nonnulla alia quoque loca in Auſtria, è Hungarorum poteſtate recuperavit. Cæteræ Provinciæ, ſucceſſu temporum, avulſæ ſunt, vel diminutæ, Porrò inter quatuor Competitores Coronæ Hungariæ, nempe: Maximilianum Cæſarem; Vladiſlaum Bohemiæ Regem; Albertum, fratrem ejuſdem Vladiſlai, Caſimiro Rege Poloniæ genitum; ac Joannem Corvinum, naturalem Matthiæ filium; Vladiſlaus, ſuffragantibus Beatrice Reginâ, quæ illius nuptias appetebat, earúmq; haud dubiâ ſpe ſuſtentabatur, & Stephano Zapolyano, Palatino Comite Scepuſienſi, quem largitione, & ingentibus promiſſis, ad ſuas partes reduxerat, à Regnicolis in Regem eligitur, & Albæ Regali ſolenni ritu ſacro Diademate coronatur. Cæteri autem competitores, armis ſuas prætenſiones conabantur promovere. Etenim Maximilianus Cæſar, Albam Regalem expugnat, & niſi ſeditione militari, ob non perſoluta ſtipendia, inhibitus fuiſſet, Budam quoque eodem impetu aggreſſus fuiſſet. Albertus verò ſuperiorem Hungariam infeſtabat. (Joannem autem Corvinum, certis conditionibus, jam prius ſibi Vladiſlaus reconciliaverat) contra Albertum fratrem, Rex ipſe duxit exercitum, ſed cùm prælium committi deberet, Fratres ad colloquia conveniunt, & pacem inter ſe ineunt.

1491. *Vla-*

1491. *Vladislaus* Rex, Albam Regalem, à Maximiliano Cæſare priori anno occupatam, & mox etiam reliquas eidem adhærentes partes, armatâ manu recipit. Aſt Albertus rurſus bellum inſtaurat, ſed per Stephanum Comitem Scepuſienſem, prælio vincitur, Eperieſiníque obſeſſus, ſe, ad arbitrium victoris ſubmittere cogitur. A fratre tamen *Vladislao*, liberè in Poloniam abire permittitur.

1492. Comitia Regni, Budam, à *Vladislao* indicuntur. Caſimirus Rex Poloniæ, Parens *Vladislai*, è vivis excedit. Cui Albertus filius, & frater Vladislai in Regno ſuccedit, licet *Vladislao* jus Regni Polonici, ſecundùm ætatis prærogativam competeret, ipſe tamen illud in Albertum fratrem, à quo infinitas injurias, & quæquæ hoſtilia perpeſſus erat, omnium injuriarum oblitus, liberaliſſimè transfert, pacéque cum eo perpetuâ, uti & cum Maximiliano Cæſare initâ, totum animum ad ferendas, emendandaſque leges adjicit.

1493, Fridericus Cæſar moritur. In Dalmatiæ partibus, à Comitibus Frangepanis, Bernardo & Joanne, inter ſe diſſentientibus, novæ turbæ exoriuntur. Quas cùm Joannes Corvinus, ab *Vladislao* Illyrici Banus conſtitutus, obſtinatis Comitum animis, componere non poſſet, indignatione motus, officiô ultrò cedit, eíque Emericus Derencenius, cum Bothone in Præfectura à Rege ſufficiuntur. Hi mox Comitem Bernardum Frangepanum tumultuantem, armis ad officium adducere aggrediuntur, eúmque ad Arcem ſuam Briniam confugientem, obſident. Qua quidem in obſidione, Bothus plumbeâ glande ex arce emiſsâ ictus, è veſtigio concidit. Derencenius verò obſidionem continuans, & urgens, Comitem ad deditionis conditiones compellit. Interea, durante adhuc obſidione, Turcarum decem millia, Duce Jacuppe Boſniæ Præfecto, in Carnioliam irrumpunt, cunctáque Labacum uſque devaſtant, quibus prædâ partâ reducibus, cum eodem exercitu, alijſque copijs adauctus occurrit fortiter Berenkenius, eoſdémque magno animo aggreditur, ſed infelici ſucceſſu; fusô enim & fugatô ab hoſte noſtro exercitu, ipſemet ſtrennè prælians, capitur. Periêre in hac pugna noſtrorum, ſupra quinque millia hominum. Rex hac clade auditâ, Ladislaum Kiniſium Illyrico præficit, ac non multò poſt Budæ Venetorum Legatos excipit, qui eum ad inferendum bellum Turcis hortabantur, ſed hos Rex, prætendens triennales inducias cum Turcis initas, ſine optato reſponſo dimittit, atque iiſdem diebus Raguſanam Rempublicam, à multis ſæculis Pannoniæ Regibus clientalem, in fidem & clinteelam recipit. Eodem anno Kiniſius cladem Derencenianam ulturus, coactâ magnâ militum manu Samandriam uſque excur-

excurrit, atque Alibegi Samandriæ Præfecti, duo castella, interfectis omnibus Turcis, magnâ cum præda occupat, victórque feliciter exercitum reducit. Interea Proceres Hungariæ, in Comitijs Budensibus, gravissimas querelas *Vladislao* objiciunt, ac in specie, quòd domi sedendo cum singulari detrimento Regni, ad summam ignominiam gentis Hungaricæ, quietem, & desidium, venandíque studium necessario bello præferret, ac Silesiam, Moraviam, & Lusatiam, contra pacta initio Regni stabilita, Bohemis tribuisset, neque Turcarum incursiones sufficienter reprimeret: *Vladislaus* tamen singula sibi objecta refutat, dissimulatâque indignatione, clam per certos homines, sibi Maximilianum Cæsarem conciliat, ac Albertum fratrem Leutschoviam evocat, cum eoque arctum fœdus init, ut se, & suam dignitatem ab intestinis Procerum insidijs tuerentur, & si necessitas postularet, stabiliendæ authoritatis suæ causâ, arma consociarent.

1494. *Vladislaus*, sæpiùs irritatus injurijs, & multiplicibus calumnijs exagitatus Laurentij, Ducis Syrmij, bellum adversùs eum decernit, bellóque huic Dragffium præficit, quem ipsemet dein Rex ad castra subsequitur. Mox à regijs arces, & oppida Laurentij, non sine forti resistentia præsidiariorum, partim expugnantur, partim deditione capiuntur. Quibus periculis Dux perterritus, & præsertim suorum defectu à Rege, quibus is sanctè indemnitatem omnem adpromiserat, qui intra triginta dies Laurentij partes deseruissent, secus facturis, capitis, fortunarúmque omnium noxam imminere denunciâsset, Palatini opem implorat, matrem quoque ad placandum Regem, subornat. Verùm Rex ejus causæ revisionem, ad futura Regni Comitia relegat.

1495. Regiæ copiæ, reliquas arces Laurentij, ut Caposvariam, Rachociam, Posegæ proximam, Német Ujvarinum (Germanis Gissingam) in Styriæ finibus sitam, expugnare pergunt. Laurentius Dux, pluribus deprecatoribus usus, fide publicâ acceptâ, ipse ad Regem supplex, temeritatis suæ veniam petit. Verùm Rex, pariter ut ante, causam ejus ad Conventum Budensem differt. Jnterea Priorem Auranæ, unum ex adhærentibus Laurentij factioni capi, ac in carcerem conijci jubet.

1496. Legati Bajazethis Turcarum Imperatoris ad Uladislaum veniunt, magnis cum muneribus, ab eodemque alias triennales Inducias petunt, atque etiam obtinent. Exinde sæviente peste, Budâ in sylvam Vittesiam secedit, ibíque totam ferè æstatem venando, aucupandoque transigit.

1497. Remissâ pestilentiâ, *Vladislaus* Budam Comitia indicit, in quibus revisâ Laurentij Ducis causâ, eundem certis conditionibus in gratiam reci-

am recipit. Authoritate eorundem Comitiorum, Beatrici Reginæ Mathiæ Viduæ, Rex *Vladislaus*, ſpem totam, ac omnia jura conubij renunciari curat, quæ in caſſum ſui repudium deplorans, plena indignatione, non multo poſt in Italiam abit.

1498. *Vladislaus* Rex, evocato è Polonia Sigiſmundo fratre Budam, eidem Præfecturam utriusque Sileſiæ, & Luſatiæ confert.

1499. Tartarorum, & Turcarum irruptione in Ruſſiam, Reges, Hungariæ, & Poloniæ fratres, fœdus inter ſe adverſus communem Chriſtianitatis hoſtem renovant. De Moldavia quoque, quæ paucis ante annis Poloniæ ſe adjunxerat; ſic inter fratres Reges conventum eſt, ut ea, utì & Tranſalpina Valachia, in Hungarorum fide maneret, & ſi à Turcis his bellum imminerет, uterque Rex ijſdem auxilium ferret.

1500. Veneti fœdus contra Turcam, cum Venceslao Rege Hungariæ ineunt. Thomas Bacocius, Archi-Epiſcopus Strigonienſis, in numerum Cardinalium adoptatur. Jajcziam, Boſnenſis Regni caput, Turcæ adoriuntur, & obſident, verùm Joannes Corvinus, Mathiæ Regis filius naturalis, obſidionem illius ſolvit, & Turcas prælio cædit. Interea Albertus Rex Poloniæ, repentinâ apoplexiâ vitam finit, cujus obitum, licet is competitor Regni Hungariæ fuerit, *Vladislaus* tamen ægerrimè fert, & Regnum Poloniæ, quod eum jure primogenituræ concernebat, fratri juniori, Alexandro cedit.

IX. SYNOPSIS

SEU

SÆCULUM XVI.

ANno 1501. *Vladislaus* Rex, jam prope Quinquagenarius, Annam Aquitanam, Regij ſangvinis Virginem, ex Galliis, in uxorem ducit. Turcæ trajecto Savo, Poſegam & Valconem, Hungariæ Regiones depopulantur. Quod tamen incommodum acceptum, Hungari excurſione factâ in Bulgariam, cumulatis cladibus, & majoribus damnis, ho-

ſti reddunt. Interim Veneti, pacem à Bajazethe Turcarum Imperatore redimunt, & Hungari octennales ab eodem obtinent inducias.

1502. Fridericus Cardinalis, frater *Vladislai*, & non multò poſt Eliſabetha mater ejuſdem, finem vivendi faciunt. Moritur & Joannes Corvinus, Matthiæ Regis filius naturalis, ætatis triginta quinque annorum. Cujus relictam viduam, *Vladislaus*, Georgio Marchioni Brandeburgenſi, ſororis ſuæ filio, connubio jungit, hæredémque omnium ex aſſe conſtituit, & Corvino in Præfectura Dalmatiæ, & Illyrici, Andream Bodonem, & Franciſcum Balaſſium primò, ac dein hujus locò Marcum Mislenovicium ſuccedere jubet. Petrus Gerebus Regni Hungariæ Palatinus, obit, cui ſufficitur Emericus Pereni.

1503. Obijt Stephanus Moldaviæ Vajvoda, diſciplinæ militaris ſcientiâ clarus, ſed fluxæ ac inſtabilis fidei, cui ſuccedit Bogdanus filius.

1504. Comitia Regni Budam indicuntur, in quibus de Sileſia, Moravia, & Luſatia, Hungariæ Coronæ adſcribendis, acriter diſceptatum eſt.

1505. Ludovicus filius *Vladislai* naſcitur, & Anna Regina ex partu obit. Siculi in Tranſylvania tumultuantur, ad quos componendos Paulus Tomoræus à Rege mittitur, qui primò quidem repellitur, ſed dein majore auctus exercitu, eoſdem vincit ac domat, victóſque ac domitos, imperata facere cogit.

1506. Maximilianus Cæſar, miſſo Cuſpiniano Legato, ad *Vladislaum* Regem, eundem de fœdere adversùs Venetos ineundo, & de affinitate mutuò jungenda ſollicitat, diſvadentibus id nonnullis è Senatu Bohemico, & Pannonico Proceribus. Quibus tamen non obſtantibus. Anno:

1507. *Vladislaus* fœdus cum Cæſare ſancit, Radulo Walachiæ Vajvoda, Budam ad *Vladislaum* venit, clientelæ ſuæ (quæ antiquo jure Reges Hungariæ reſpicit) declarandæ causâ, verſatúſque in Aula Regis aliquamdiù, officijs honoribúſque auctus, ad ſua redit.

1508. Beatrix Regina, Matthiæ Regis vidua, obit.

1509. *Ludovicus Vladislai* filius, adhuc bimulus, in Regem Hungariæ eligitur, & coronatur.

1509. Idem *Ludovicus* coronatur in Regem Bohemiæ. Induciæ inter Turcas & Hungaros, ad triennium prorogantur.

1510. Atrox peſtilentia Budam, & totam ferè Pannoniam invadit, quâ territus *Vladislaus* Rex, cum liberis, Poſonium Budâ deſcendit.

1511. Invadente etiam Poſonium lue, *Vladislaus* inde primò in Moraviam, ac poſtmodum in Sileſiam contendit.

1512. *Vladislao* è Sileſia reverſo, Barbara filia Stephani Zapolyani Comitis

mitis Scepusiensis, Sigismundo Regi Poloniæ desponsatur, & in Poloniam cum splendidissimo comitatu deducitur. Berislaus Episcopus Vesprimiensis, post obitum Andreæ Bodo, & Marci Meslenvicij, Præfectorum Illyrici, constituitur earum partium Banus. Hic dum primò ad eas oras venisset, repressit Turcarum deprædationes, cum duorum millium strage, captis plurimis, & multò majore parte eorum, in Savum demersa. Leges Hungariæ jussu *Vladislai*, à Stephano Verbôcio digestæ, in tres libros conduntur, & confirmantur.

1513. Thomas Bacocius Cardinalis, & Archi-Episcopus Strigoniensis, Legationem Romam suscipit, ut Principes Christianos, ope Pontificis ad bellum Turcicum concitet.

1514. Idem Cardinalis, cùm ob intestina bella Principum Christianorum, alia auxilia contra communem & naturalem Christianitatis hostem, obtinere non posset, à Leone X. Pontifice, universorum criminum veniam, ad bellum Turcicum euntibus impetrat, & in Hungariam redit. Nec multò post, Diploma illud Pontificium, passim per Regnum promulgari curat, ad cujus promulgationem, mox ingens ruricolarum multitudo, prætextu Religionis confluit, ita, ut intra mensem, quadraginta millia Cruce signatorum concurrerent, justúmque exercitum conficerent. Huic igitur exercitui Cardinalis, Georgium Siculum, virum aliàs militarem, Ducem præficit. Verùm, cùm Nobilitas rusticis interdiceret, ne militatum abeant, abeuntésque retraheret, gravitérque in contraeuntes suis inhibitionibus, animadverteret, Georgius furore correptus, arma in Nobilitatem vertit, bonáque illius ferro, flammâ, rapinísque vastat. Mox Csanadinum oppidum capit, ac diripit. Loci ejusdem Episcopum, Joannem Czakium, peracutâ sude per ingvina adactâ occidit, eadémque crudelitate in alios quosque grassatur Nobiles, ac insuper & Temesvarinum obsidere non dubitat. Rex igitur agrestibus his, & insperatò factis hostibus perterritus, Regias suas primò, & prætorianas cohortes, in eos Duce Bornemiszà immittit. Qui priusquam dubiâ aleâ cum illis decertaret, animos perduellium tentavit, si quô pactô ad saniorem mentem reduci possent, & bellum citra cædem, & sangvinem conficeretur: Missis igitur præconibus, proclamari curat, ut quibus bona pacificáque consilia amplecti, cordi esset, abjectis armis, in dexteram partem confestim digrediantur, qui verò in pertinacia & obstinatione persistere vellent, ad sinistram deflectant, eos enim se hostium locò habiturum minatur. Pars itaque illorum sanior, factâ deditione, ad dexteram partem secessit, complures sinistram tenuêre, quos prælió commissô, Regij facilè utpote inexpertes belli, perturbant, ac profligant, cædunt multos, ac quos capiunt,

capiunt, auribus & naſo mutilatos, ut eſſent exemplo alijs, dimittunt. Aliunde verò Rex, Joanni Scepuſienſi Comiti, Vajvodæ Tranſylvaniæ, bellum contra eoſdem committit, qui Georgium explicatâ è diſciplina militari, & directâ acie aggreditur. Initiò agreſtes fortiter reſiſtunt, ac acriter pugnant, ſed tandem in fugam conjiciuntur, & Georgius, ac frater ejuſdem *Gezo* dictus, vivi capiuntur, ac demum diriſſimis ſupplicijs afficiuntur. Sigiſmundus Rex Poloniæ ad *Vladislaum* fratrem Regem Hungariæ, venit in Hungariam.

1515. Duo fratres Reges, *Vladislaus* & Sigiſmundus, conveniunt Viennam ad Maximilianum Cæſarem, & Maria neptis Cæſaris, ex filio Philippo Rege Hiſpaniæ, deſponſatur *Ludovico Vladislai* filio, Anna verò filia *Vladislai*, repromittitur Carolo, vel Ferdinando, alterutri ex nepotibus, ejuſdem Philippi filijs. Eodem anno, obit Emericus Perény, Palatinus Hungariæ. Joannes Zapolyanus Tranſylvaniæ Vajvoda, cùm temerè *Cavallam* ſive *Sarnonem* arcem oppugnat, non ſine clade gravi à Turcis accepta, repellitur.

1516. Vladislaus Rex Hungariæ moritur. Succedit patri *Ludovicus* filius, decimum ætatis annum agens.

1517. Joannes Vajvoda, occaſione puerilis ætatis Regis, ad Gubernatoris officium aſpirat, & hôc non obtentô, Palatinatum ad minimum ambit. Verùm voto Regis & Senatûs, Nobilitatíſque conſenſu, Stephanus Bathorius eidem præfertur.

1518. *Ludovici* præclara indoles, à Georgio Marchione Brandeburgenſi, plurimùm in educatione depravatur.

1519. Bohemi, ſummam poteſtatis adminiſtrationem *Ludovico* deferunt. Obit Maximilianus Welcij, duodecimâ Januarij. Carolus V. in Regem Romanorum eligitur. Selymus Turcarum Imperator moritur, ſuccedit eidem Solymanus.

1520. Solymanus Turcarum Imperator, Regnum Boſniæ aggreditur, & primò Srebernicum, in finibus Boſniæ, auri, argentíque fodinis clarum ac celebre occupat. Dein Teſſenium, & Socoliam arces invadit. Tandem Jajczam obſidione tentat, ſed ſucceſſu infelici, Petri Kegleviczy, qui Jajczæ præfuit, ſolertiâ cum clade repulſus. Eodem anno, Turcæ limitanei Tininium oppidum diripiunt, & mox etiam Pethium caſtrum occupant. Quorum conatibus, & progreſſibus, cùm Petrus Boreslaus, Epiſcopus Veſprimienſis, & Illyrici totius Præfectus reſiſtere, & amiſſa recuperare contendit, in itinere apud amnem Coreniciam, in inſidias incidens, interficitur. Interim Turcici Legati Budam ad *Ludovicum* veniunt, ac ſubdolè

dolè petunt inducias. Thomas Bacocius Archi-Episcopus Strigoniensis, Cardinalis, senio confectus moritur, cui sufficitur Georgius Szakmarius, priùs Regni Cancellarius.

1521. Solymanus Belgradum obsidet, & quà vi, quà proditione, ac deditione Thracum occupat, Sabacium quoque expugnat.

1522. Lutheri dogma in publicis Comitijs, à Rege Hungariæ proscribitur. *Ludovicus*, à Principibus Christianis auxilia contra Turcas solicitat, Rhodus obsidetur à Solymano, & postquam ea acerrimè, & pertinacissimè defensa à Rhodijs Equitibus fuisset, nemine ex Principibus Christianis in auxilium clarissimæ Urbi, ac Insulæ accurrente, ad deditionem cogitur. *Ludovicus* Rex, cum Maria conjuge, in Bohemiam proficiscitur, juramentúmque Bohemis renovat, & Reginam coronari curat.

1523. Obit Georgius Szakmari Archi-Episcopus Strigoniensis, cui successit Georgius Salcanus. Obit & Georgius Frangepanus, Archi-Episcopus Colocensis, in cujus locum substituitur Paulus Tomoræus, olim militarium copiarum ductor, ac dein Sancti Francisci Seraphici Religiosus. Ejusdem anni autumno, Ferhates Bassa, collecto exercitu, cum quindecim circiter equitum millibus, & trajecto Savo Syrmium irrumpit, totámque ejus viciniam igne & ferro vastat, sed Tomoræus, temerè collectis copijs, hostes fortiter reprimit, fundit fugátque, occiso ipso Ferhate. Obit Laurentius Dux Sirmij, cujus bona, quæ erant amplissima, cùm ea ad Fiscum regium redirent, *Ludovicus* Rex, varijs de Republica bene meritis distribuit. Jajczam primarium Bosniæ fortalitium, rursus Turcæ obsident, sed à Christophoro Frangepano, gloriosè repelluntur, cæduntur, & multis amissis in fugam conjiciuntur, ob quod etiam Frangepanus, titulo Defensoris Sclavoniæ, à *Ludovico* Rege insignitur.

1524. Comitia Regni, in campis Pesthinis celebrantur, sed ea prorsus turbulentissima, Nobilitate (authoribus, Verbôczio & Zobio, partibus Joannis Zapolyani, Comitis Scepusiensis, & Vajvodæ Transylvaniæ, nimiùm quantum faventibus) tumultuante, atque ad privatum Conventum, Hatvaninum, è publicis Comitijs secedente.

1525. Verbôczius & Zobius, maximâ coactâ armatorum multitudine, omnia nefarijs suis consilijs Hatvanini turbant, & Regem ac Proceres ad Comitia Hatvaninum evocant, boni quidem publici prætextu, interim autem ut Stephanum Bathoreum ex officio Palatinatûs, locô moveant, eidémque Joannem Zapolyanum substituant. Seditiosis igitur Rex *Ludovicus* acriter obstitit, & Verbôczium ac Zobium seditionis authores proscribit.

1526. Acc-i

1526. Accidit hoc anno funestum illud prælium, Turcas inter & Hungaros, clades Mohacsiensis nuncupatum, à quo fatali quadã determinatione, non exspectatis subsidijs diversis (quæ jam in procinctu fuerunt) nullo consilio hi abduci poterant. Hungari igitur temerè paucis copijs, nempe viginti sex millibus duntaxat, cum potentissimo exercitu Turcarum confligunt, & vincuntur, ac pereunt; perit ipsemet pariter Rex juvenis, cum flore Procerum, tam Ecclesiasticorum, quàm politicorum. Obtentâ victoriâ Turcæ, excursiones & depopulationes bipartito agmine instituunt, uno Balatonem versùs, altero autem Strigonium versùs, (Strigonium nihilominus & Visegradum defensum est) Regina fugit Posonium, Budam advenit ipsemet Solymanus, quam vacuam invenit, eâdémque relictâ, Adrianopolim, ac dein Constantinopolim, cum victore exercitu redit.

1527. Joannes Zapolyanus Comes Scepusiensis, & Transylvaniæ Vajvoda, orbatis Rege Hungaris, Regnum Hungariæ affectat, quem in finem, multos ex Proceribus Tokainum convocat, atque imprimis Petrum Perénium, custodem Sacræ Coronæ sibi conciliat, ab eóque Sacram Coronam sibi consignari, ingentibus promissis impetrat. Mox ibidem in eodem Conventu, proclamatur Rex Hungariæ, conventúsque alius Albam Regalem, pro coronando indicitur. Nec diu moratus Budam venit, eámque occupat, & præsidio militari firmat, atque Albæ Regalis inauguratur. Interea Palatinus, & Regina Maria, alia Comitia Regni Posonium indicunt, in quibus à Proceribus Regni, Ferdinandus I. in Regem eligitur, & Joannis irrita electio declaratur. *Ferdinandus* igitur convocato exercitu, in Hungariam venit, Budáque potitur, fugato Vajvodâ, & Albæ per eundem Petrum Perénium, Coronâ allatâ, in Regem coronatur. Joannes verò Vajvoda se in Poloniam recipere cogitur, ubi à Joanne Tarnovio, Castellano Cracoviensi, & exercitûs summo Duce, profugus, Regnóque pulsus, benignè excipitur. Interea Turcæ Jajczam obsident, & ignaviâ Præfecti occupant.

1528. Joannes Zapolyanus Ex-Rex, per Lascum Siradiensem Palatinum, auxilium à Solymano Turcarum Imperatore solicitat, atque etiam impetrat.

1529. Joannes Zapolyanus, contractâ aliquâ militum manu, in Hungariam è Polonia iter suscipit, cui Optimates nonnulli Transylvaniæ, suas quoque copias conjungunt, quâ cum comitivâ, Solymano, in campis Mohaczianis supplex occurrit, benignèque ab eodem recipitur. Solymanus itaque continuatis itineribus, Budam ducit exercitum, eámque deditione, opinione sua citius capit, & Vajvodæ restituit. Mox ad obsidionem Viennæ pergit,

pergit, & ex itinere Strigonium, Jaurinum, Altenburgum, loca à nostris deserta, in suam potestatem redigit, ac Viennam ipsam obsidione cingit, die vigesimâ sextâ Septembris, sed postmodùm obsidionem Urbis solvere cogitur. Redux verò inde, Joanni Vajvodæ, Coronam & Regia insignia confert, relictoque Ludovico Gritto, cum tribus millibus Turcarum, apud Joannem, ipse Constantinopolim redit.

1530. Comitia à Joanne Inter-Rege Budam indicuntur, ad quæ tamen pauci ex Proceribus comparent, in quibus Joannes Banfius eligitur in Palatinum Regni. *Ferdinandus* Rex magno ex Hungaria & Bohemia Exercitu collecto, Duce Wilhelmo Rogendorffio Budam obsidet, irrito licet conatu, Mehemet Belgradi Præfecto Budensibus opem ferente. Interim ne Mehemet frustra venisse videretur in Hungariam, partes Hungariæ, ad Nitriam & Vagum fluvios usque depopulatur, abductis præter ingentem numerum pecorum, circiter decem millibus captivorum. Maria Ludovici Regis vidua, in Belgium, ad Gubernium illarum Provinciarum proficiscitur.

1531. *Ferdinandus* Rex, Romanorum Imperator creatur, & Legatos ad Solymanum mittit, de inducijs & fœdere æquis conditionibus ineundo.

1532. Vajvoda, Pauli Vardani, Archi-Episcopi Strigoniensis defectione ad *Ferdinandum* offensus, Strigonium obsidione premit, Ludovico Gritto ductore, nec tamen expugnat. Solymanus novam in Hungariam expeditionem suscipit, & ex itinere Ginzium Urbeculam obsidet, quod tamen Nicolaus Jurissius præter omnem spem acerrimè defendit, re igitur infectâ, Solymanus intellecto Caroli V. Cæsaris, cum ingenti exercitu adventu, relicto Ginzio, versus montana Styriæ movet. Interim tamen levioris armaturæ milites in Austriam expedit, qui Linczium usque excurrunt, atque devastatâ undique regione, cæsis, aut captis incolis, & in cinerem redactis pagis, reditum ad Solymanum parantes, à nostris eosdem assequentibus, cæduntur, & in itinere, quindecim millia eorum delentur. Solymanus verò per difficillimas vias, & non sine maximo vitæ periculo, mediâ ferme hyeme, Adrianopolim venit. Et Cæsar quoque in Italiam redit. Eodem anno, Carolus Cæsar, classem ingentem adversùs Turcas, Duce Andreâ Auria expedit, qui *Coronam* oppugnat & expugnat, *Patras* quoque Urbem Achaiæ capit, Dardanellis pariter potitur.

1533. Joannes Inter-Rex, *Ferdinando* pro pace supplicat, & loco illius inducias annuas impetrat. Joannes Banfius Palatinus à Vajvoda dictus, moritur. Ludovicus Grittus autem à Vajvoda Gubernator Pannoniæ desi-

designatur, & Constantinopolim abit. De pace, inter *Ferdinandum* & Joannem Posonij, sed irrito conatu tractatur.

1534. Grittus in reditu Constantinopoli, in Transylvania, ob cædem Emerici Cibaci, Provinciæ Præfecti, à Transylvanis publico supplicio afficitur.

1535. Cassovia, à Vajvodianis ex insidijs intercipitur, & fœdè diripitur, & vicissim à nostris, Satmarinum Vajvodæ eripitur. Leonardus Felsius Generalis in superiori Hungaria, à *Ferdinando* missus cum exercitu, ex itinere arcem Perénij Sarosiam expugnat, mox copias à Vajvoda contractas fundit, & Tokainum ad fidelitatem *Ferdinandi* recipit. Interim pax inter *Ferdinandum* & Vajvodam concluditur, & Felsius à Ferdinando cum exercitu revocatur. Obit Stephanus Bathorius Palatinus.

1536. Mehemet Belgradi Præfectus, ex improviso Posegam arcem à paucis custoditam occupat, Glissam quoque premit, alia insuper Croatiæ loca, in potestatem suam redigit. *Ferdinandus* his hostilitatibus irritatus, duos exercitus opponit Turcis, atque unum in Dalmatiam, Duce Petro Crusitio, Clissiæ Præfecto, alterum verò Duce Joanne Caciano, Posegam & Essecum versùs, ire jubet.

1537. Utraque hæc *Ferdinandi* expeditio, infaustum sortitur effectum, Crusitius enim cùm Salonæ Castro Dalmatiæ immineret, ab Amurathe Usrephi Bosnensis Præfecti alumno cæditur, & profligatur, ac interficitur, mox etiam ipsa Clissia, ostenso capite Crusiaci, aliàs inexpugnabilis timiditate præsidiariorum Turcis traditur. Cacianus verò, in cujus exercitu sedecim millia censebantur, dum Essecum oppugnare decernit, defectu commeatûs, re infectâ recedere cogitur. Nec mora, Turcæ nostros discedere animadvertentes, eosdem varijs velitationibus infestant, & ijs persequendis ac infestandis, nullum finem faciunt. Itaque nostri, & fame oppressi, & alijs incommodis exagitati, cùm nec pares essent Turcis, nec famis subsidijs, aut ullâ spe aliorum sustentarentur, metúque ingenti perculsi, infamem fugam capessunt, totúsque equitatus, unà cum Duce suo Caciano, sub noctem turpissimè profugit, deserto perfidè peditatu. Mane igitur Lodronius, peditum Præfectus, cùm Turcas, qui in propinquo erant, fremere & strepere sentit, equitum copiarum præsidijs se nudatum videns, cùm fugæ locus amplius non esset, peditum animos confirmat, atque in ordinem milite disposito gradum promovet, sed vix castris egressi, ab incondita Barbarorum turba, undique circumfunduntur, & licet acerrimè pugnarent, demum tamen dissipantur, & partim interficiuntur, partim capiuntur. Lodronio quoque dum fortissimè pugnat, graviter vulnerato, & capto.

1538. Usref-

1538. Ufreffus & Amurathes, arce Dubicziâ, & aliquot alijs locis in Croatia potiuntur. Solymanus Petro Moldaviæ Principi bellum infert, eoque in Tranſylvaniam profugo, Stephanum ejuſdem fratrem, Moldaviæ præficit. Interim *Ferdinandus*, & Joannes, ab inſidijs Solymani ſibi metuentes, adversùs eundem copias conſcribunt, ſed hæ Solymano Conſtantinopolim redeunte, poſtmodùm diſſolvuntur.

1539. Pace cum *Ferdinando* confectâ, Joannes Inter-Rex, cœlibem hactenus ſecutus vitam, ad nuptias, ducendamque conjugem animum applicat, Iſabellamque Sigiſmundi Poloniæ Regis filiam, quam ille è Bona Regina Joannis Galecij Sfortiæ Mediolani Principis filia ſuſceperat, in uxorem ducit, & Albæ Regalis in Reginam Hungariæ coronari curat.

1540. Naſcitur filius Joanni Zapolyæ ſeptimâ Julij. Quo nuncio vix accepto Zapolyanus, in Száz Sebes moritur, 20. Julij, facto tamen prius teſtamento, & Georgio Monacho, Epiſcopo tunc Varadienſi, ac Petrovicio pro Tutoribus filij relictis. Ufreffus Boſniæ, & Amurathes Cliſſiæ Præfecti, crudelem in Croatiam excurſionem faciunt, & arcem Zrinium obſident, irrito licet conatu. Comites Zriniani viciſſim, in ditiones Turcicas, expeditionem ſuſcipiunt, & par pari referunt, abductis in ſervitutem quàm plurimis hoſtibus, & magno numero abactis pecoribus. Mortuo Joanne, *Ferdinandus*, vi pactorum, ab Iſabella vidua, Regnum Hungariæ repetit, quod quia bonis modis non impetrat, Leonardum Felſium cum exercitu mittit, qui primò Viſſegradum, dein etiam Vaciam, ac Peſthum occupat, Budamque ipſam obſidet, ſed hanc quibuſdam Proceribus diffiſus repentè ſolvit. Albam tamen Regalem, in fidelitatem Regis *Ferdinandi* recipit.

1541. *Ferdinandus*, bellum Turcicum, Duce Rogendorffio reſtaurat, & rurſus Budam obſidet, ac proditione jam ferè capit, ſi ea improſperè non ſucceſſiſſet incuriâ ipſiuſmet Rogendorffij. Interea durante adhuc obſidione Budenſi, Solymanus Mahometem Baſſam, in auxilium Viduæ præmittit, noſtrique ab obſidione à Turcis repelluntur, Rogendorffius quoque ex vulnere & mœrore fato fungitur. Solymanus interea Budam advenit, atque ſuo & filiorum nomine, Reginæ ac filiolo munera offert, & ut cum Proceribus quibuſdam in caſtra ſua filiolum mittat Reginæ imponit & mandat, venientémque blandè excipit, & rurſus ad matrem remittit. Verùm mox Reginam cum filio in Tranſylvaniam amandat, Budámque ſibi reſervat, ipséque Conſtantinopolim redit, Solymano Baſſæ recommendatâ Urbe.

1542. Comitia frequentia à Principibus Germaniæ celebrantur Ratisbo-

tisbonæ, & bellum adversùs Turcas decernitur. Convenit itaque multitudo copiosa militum, ita ut florentissimum efficeret exercitum, sed partim ob tarditatem, partim ob discordias, & competentias, nullâ re gloriosè gestâ, dissolvitur. Franciscus Revaius Pro-Palatinus creatur. Infinita Locustarum multitudo ab oriente advolat, corruptísque ubique segetibus vineísque, magnam annonæ caritatem inducit.

1543. Solymanus, instigante Francisco Rege Galliarum, novam in Hungariam expeditionem suscipit, & cum exercitu Samandriam venit. Ulumanes interea Bosniæ Præfectus, in Illyrico aliquot arces occupat. Solymanus verò potestati suæ subjicit Valponem, Soclosiam, Quinque Ecclesias, Strigonium, Tatam, Albam Regalem. Quibus fortalitijs suæ potestati subactis Solymanus, Tartaros ad depopulationes emittit, qui tamen à Comite Nicolao de Zrinio haud leviter mulctantur, cæsis eorum ampliùs tribus millibus. His autem peractis Solymanus Constantinopolim redit, Pontificis interim & *Ferdinandi* Regis auxilia tandem, sed tardiùs, & serò comparent.

1544. Turcæ Vissegradum oppugnant, ac deditione factâ à præsidiarijs siti tantùm non enectis, ob penuriam aquæ & vini, capiunt, præsidiarios tamen post deditionem, fide violatâ, Turcæ nefariè trucidant. Neogradum quoque à nostris turpiter relictum occupant, uti & Hatvanum. Quibus successibus animatus Mahometes, altera ex parte, Osoram, Simontornyam, & Dobrogossum, eodem impetu, deserentibus has arces nostris, sub ditionem Turcarum redigit. Sed & Ulumanes Bosniæ, & Malehus Hercegoriæ Præfecti, Velicam in Illyrico obsident, & per aggrestium proditionem capiunt, eâdémque sorte & *Montem Claudi* occupant, atque eodem progressu, Zrinij & Bidenstenij copias, sibi obviam ad resistendum venientes, cædunt, & dissipant. Insuper & Strigonienses Turcæ Levam capiunt, & diripiunt, verùm hos *Nyarius*, domum redeuntes invadit, cædítque, ita, ut pauci eorum reverterentur Strigonium.

1545. Induciæ inter *Ferdinandum* & Turcas, non sine multis difficultatibus, ad quinquennium concluduntur.

1546. Bellum Schalmadicum in Imperio exoritur, ad quod equites Hungari Duce *Nyario* mille centum quinquaginta, à *Ferdinando* evocantur.

1547. Anna Regina, *Ferdinandi* Regis uxor, partûs doloribus extingvitur. Cæsar Carolus V. ac *Ferdinandus* frater, feliciter contra Protestantes bellum conficiunt, qua in pugna, Josephus Lacanus Hungarus, Quinque Ecclesiensis, Saxoniæ Ducem, Protestantium exercitûs antesignanum, vulnerat, & capit.

1548. Co-

1548. Comitia Regni, Tyrnaviam indicuntur, in quibus aliquot Magnatum Hungariæ, ſcelera, ac rapinæ, diſcutiuntur, & rei, publico Regni decreto, proſcribuntur.

1549. *Ferdinandus* Rex, contra proſcriptos, & flocci Decreta Regis, & Regni, pendentes, Duce Salmenſi expeditionem adornat, eóſque ad obſequia, armis redigere, & arces perduellium expugnare ſtatuit. Qui primò Sitnam arcem capit, dein Levam obſidet, & vi occupat, indéque ad Muranum obſidendum, Caſtra promovet, & Boſonem unum ex rebellibus obſidet, ac proditione capit, atque fugâ elapſum, & ab opilione captum, capite minuit. Paulus Archi-Epiſcopus Strigonienſis, è vivis excedit. Eodem anno obit Sigiſmundus Rex Poloniæ, annos natus octoginta unum, ac Franciſcus I. Galliarum Rex. Georgius Monachus, Epiſcopus Varadinenſis, Joannis Sigiſmundi Principis tutor, conſilia clandeſtina, cum *Ferdinando* init. Interim Veliganes Perſa, Albæ Præfectus, magnâ Turcarum manu collectâ, inter Jaurinum & Papam regionem populatur, ſed à noſtris, Duce Paulo Ratkai Papæ, & Emerico Telekeſſy Weſprimij Præfectis, cæditur & fugatur.

1550. Regina Iſabella, cognitâ Monachi factione, Comitia Claudiopolim convocat, & Solymani præſidio freta, Georgio bellum infert, cui è contra Georgius, conflato exercitu ſe opponit, & Turcicas ac Valachicas in ſubſidium copias, Reginæ in auxilium adventantes, profligat. Poſt *Ferdinandi* auxiliarem Cæſaris exercitum, Duce Caſtaldo, accerſit, Reginámque adigit, ut Tranſylvaniam *Ferdinando* cedat, & Coronam ac Inſignia Regia, Legatis ejuſdem tradat, uti & arces cunctas, quæ ſuo nomine poſſidebat. Regina igitur invita, Tranſylvaniâ excedit, Caſſoviæque interim aliquamdiù ſubſiſtit. Interea juſſu Solymani, Mahometes Beglerbegus, expeditioni Pannonicæ ſe accingit, ut Reginam cum filio reducat in Tranſylvaniam, qui ex itinere Chanadinum, aliáque complura caſtella, ſine cœde, & ſangvine ſuorum, in poteſtatem Solymani redigit. Mox & Lippa, turpiter à noſtris deſerta, hoſtium juri cedit. Idem Mahomet, Temeſvarinum obſidione cingit, ſed cùm præſidiarij fortiter ſe tuerentur, decimo quarto die ab inchoata obſidione recedit, & caſtra Belgradum reducit. Poſt cujus diſceſſum, noſtri Lippam obſident, nec ſine magna difficultate capiunt. Oriuntur interim inter Caſtaldum, & Georgium Monachum, jam in Cardinalium collegium ſuſceptum, & ad Archi-Epiſcopatûs Strigonienſis dignitatem evectum offenſiones varijs ex cauſis, & Georgius à Caſtaldo inſidijs circumventus, è vivis, per ſicarios, tollitur.

1551. Solymanus, violatas inducias à *Ferdinando* Cæſare, per occupatio-

pationem Transylvaniæ, & ejectionem ex illa Isabellæ Reginæ, interpretatus, novam in Transylvaniam parat expeditionem, & vicissim *Ferdinandus* Cæsar, supplementa exercitûs conscribit, ac novas insuper legiones conducit, cunctáque ad bellum necessaria diligentissimè curat, dum interea Isabella dote à Ferdinando acceptâ, & persolutâ, Cassoviâ in Silesiam iter intendit. Eodem anno, nostri Szegedinum ex insidijs occupare conantur, & quidem oppidum feliciter ex improviso capiunt, sed dum Hajdones Hungari civitatem diripiunt, & spolijs prædisque intendunt, ac vino se ingurgitant, *Aly* Budæ Præfectus superveniens, nostros adoritur, magnáque clade cædit, fugat, aut in diram servitutem redigit, atque in signum reportatæ victoriæ, quinque millia nasorum, ex cadaveribus nostrorum abscissorum, cum quadraginta vexillis, multísque captivis, Bizantium mittit.

1552. Castaldus, Cæsarei exercitûs in Transylvania Ductor, Statibus, & Ordinibus illius Provinciæ, *Ferdinandus* verò Rex Hungaris, Posonium Comitia indicunt. Aly Eunuchus, Wesprimium obsidet, atque etiam ignaviâ & proditione præsidiariorum, paucos intra dies occupat. Elias Moldaviæ Vajvoda cum Walachis & Turcis, Transylvaniam, longè latèque vastat, sed dum domum redire parat, ab insequentibus nostris, prædâ omni receptâ, non sine cæde suorum, pro merito mulctatur. Adulto dein vere, Ahometes, cum Mahomete Beglerbego Temesvarinum expugnant, Lippámque, Solmosiam, Chanadinum, aliaque fortalitia interjacentia occupant. His tantis progressibus hostium visis, *Ferdinandus* copias militares in unum corpus colligit, ijsque Erasmum Tejffelium præficit, sed is infeliciter prorsus cum ijsdem confligit, amisso siquidem exercitu, ipsemet captus, cum cæteris captivis, & quadraginta militaribus signis, Constantinopolim mittitur. Animati his successibus Ahometes & Aly Eunuchus, eodem anno Szolnokum invadunt, & capiunt, mox etiam Agriam obsidione cingunt, sed fortitudine propugnantium, postquam supra duodecim millia ferrearum ingentis ponderis pilarum, in eadem insumpsissent (non numeratis minoribus falconum, & colubrinarum pilis) eandem solvêre, *Ferdinando* præsidiarios, ob rem bene gestam, liberaliter remunerante.

1553. Legati à *Ferdinando* Cæsare pro pace concludenda, ad Solymanum mittuntur, qui, barbarâ arrogantiâ, duriùs ab eo excipiuntur & habentur, ac demum rebus infectis redire jubentur. Interim Ulumanes Bosniæ Præfectus, repetitas facit excursiones, & aliquot minora fortalitia in potestatem suam redigit. Eodem anno Turcæ, Duce Hamon, & proditore quodam Æthyope, Filekinum fraude, & dolo intercipiunt. Demum comitia à *Ferdinando* Cæsare, Sopronium indicuntur, & celebrantur, in qui-

in quibus Thomas Nadaſdius, Palatinus creatur, & Archi-Epiſcopatus Strigonienſis Nicolao Olaho, à *Ferdinando* confertur, Doboni verò, adjuncto eidem Kendio, Præfectura Tranſylvaniæ committitur.

1554. Solymanus, minaces ad Dobonem dat litteras, quibus ei & reliquis Proceribus, ſeriò mandabatur, ut ejectis ex Tranſylvania Germanis, Iſabellam cum filio, in Provinciam reducat.

1555. Tvikonus, Budæ Præfectus, Hajdonum rapinis commotus, Capoſvarinum invadit, & à noſtris metu conſternatis deſertum, occupat, & mox etiam Babocziam deditione capit.

1556. Solymanus Turcarum Imperator, Szigethum in ſuam poteſtatem redigere intendit, illiúſque expugnandi curam Aly Eunucho Vezirio committit, qui prompto alacríque animo, & non ſine ingenti faſtu, hoc onus in ſe ſuſcipit, nec diù moratus, cum magno Janicerorum, & equitum prætorianorum numero, Belgradum venit, & ad omnes limitum Præfectos, qui in Boſnenſi Regno, ac Dalmatiâ, & Illyrico, Pannoniæque ac Tranſylvaniæ finibus erant, mandata dat: ut Quinque Eccleſias milite & armis quàm optimè inſtructi conveniant, ibique exertitui ſuo ſe conjungant, quô facto motis caſtris munitionem obſidione cingit, ſtructíſque aggeribus, eandem acriter tormentis diverberat. Interim Thomas Nadaſdius, Hungariæ Palatinus, ad liberandam Szigethi obſidionem, Babocziúm Turcarum præſidium circumvallat, & quatuor continuis diebus, magnâ vi oppugnat, mox Aly Eunuchus, Szigethianâ obſidione intermiſsâ, Baboczianis ſubſidio accurrit, atróxque prœlium cum noſtris committit, in quo Turcæ vincuntur, & in fugam conjiciuntur. Nec ſic tamen de cœptis rebus deſperat Aly Eunuchus, ſed denuo obſidionem Szigethianam repetit. Verùm multis irritis conatibus fractus, auditòque Ferdinandi Archiducis, *Ferdinandi* Regis filij cum exercitu adventu, tandem obſidione ſolutâ, inglorius exercitum ſuum, amiſſis ſuorum in diverſis cum noſtris certaminibus, non paucioribus decem millibus, Bizantium reducit. Ferdinandus quoque Archi-Dux Babocziâ crematâ, & parte quæ ab incendio intacta reſtabat, ſulphureo pulvere disjectâ, & Corethnâ arce vi captâ, Szigethíque ruinis reparatis, ac propugnatoribus collaudatis, & bene remuneratis, copias ad hyberna dimittit, ipſe verò Viennam ad Patrem redit, ab eóque blando lætóque animo excipitur. Deteriore fortunâ Duces in Tranſylvania, & ſuperiori Hungaria, belli conſilia agunt. Nam qui occultè Reginæ viduæ, ac filio ejuſdem Joanni Sigiſmundo Zapolyano favebant, partim ſpontè, partim ſvaſu Petrocij, ad arma convolant, ſeditionémque movent, & hac vix à Tahio repreſsâ, Proceres Tranſylvaniæ, novâ inter ſe factâ conſpiratione, à *Ferdi-*

à *Ferdinando* deſciſcunt, ac Reginam Iſabellam, ejúſque filium in Provinciam revocant, unde novum bellum Tranſylvanicum, quod multo poſtmodum tempore duravit, exoritur. Caſſovia fortuito incendio tota ferè conflagrat.

1557. Arx Conſtanitza in Croatia, Turcis opportuniſſima, ex qua non multòpoſt, omnis illa inter Hunam & Colapim regio, in ſolitudinem redacta eſt, incertum negligentiâ ne ac diſcordiâ, vel fraude ac proditione Præfecti ejuſdem, ab Aly Baſſa Boſniæ Præfecto capitur. Ferhates, qui Aly Baſſæ in Præfectura Boſniæ hoc anno ſucceſſerat, ſucceſſu anteceſſoris ſui elatus, trajecto Savo, partem illam Sclavoniæ, quæ Zagrabiæ adjacet, igne, ferróque vaſtat, ac populatur, ſed à noſtris, eum jam cum præda reducem inſequentibus cæditur, & dimidiâ ſuorum parte amiſsâ ægrè ipſemet, nec ſine vulnere evadit. Comitia Poſonium, à *Ferdinando* Rege indicuntur, ex quibus Legati Ratisbonam, pro petendis auxilijs contra Turcam expediuntur, quæ etiam amplæ, à Principibus & Ordinibus Imperij adpromittuntur.

1558. Solymanus, reductâ in Tranſylvaniam viduâ, ejuſdémque filio Joanne Sigiſmundo Zapolyano, factus voti compos, ſpe induciarum, Busbequium Legatum *Ferdinandi* Regis, Conſtantinopoli retinet, remiſſis alijs duobus, Antonio Verantio, & Franciſco Zaio. Interim *Ferdinandus*, â ſeptem viris Electoribus, Francofurtum congregatis, Imperator agnoſcitur. Et Carolus V. ejuſdem frater, ſpontaneâ reſignatione Imperij, & tot Regnorum, alijſque glorioſè geſtis rebus clarus, è vivis decedit.

1559. *Ferdinandus* Imperator, Ordinibus Imperij Auguſtam, & Hungaris Poſonium, comitia indicit, & illis quidem ipſemet præeſt, his autem Maximilianum filium, Regem Bohemiæ præficit, quæ magnis querelis & clamoribus fuêre ſatis turbulenta, ob militum regiorum graviſſimas inſolentias. Solutis his Comitijs, Tata arx abſente ejuſdem Præfecto, ab Hamſa Turca ex inſidijs intercipitur. Duces Iſabellæ Reginæ, novos tumultus moliri tentantes, à Telekeſſio profligantur, copiæque eorum diſſipantur. Multa præterea præclarè agit & operatur idem Telekeſſius, pro parte ac commodo *Ferdinandi*, in ſuperioribus partibus Hungariæ, arcibus & caſtellis aliquot eorum, qui Iſabellæ adhærebant, ereptis, & nonnullis Magnatibus, quà conſilio, quà minis, ad fidelitatem Cæſaris reductis, ac demum Turcarum quoque populationibus repreſſis, verùm Caſſoviam reverſus in morbum incidit, & magno dolore omnium, paucos poſt dies, annum tertium & ſexageſimum agens, extingvitur.

1560. Iſabella, Inter-Regis Joannis vidua, ejuſdémque mater, Bona Polo-

Poloniæ Regina, obeunt, hæc in natali ſolo Apulia, illa verò in Tranſylvania, cùm vel maximè conaretur ſibi, ſuóque filio, *Ferdinandum* Imperatorem reconciliare, & fœdus cum eodem ſancire, quod ipſum poſtmodùm & ipſe Joannes Sigiſmundus, mediante Poloniæ Rege Sigiſmundo, qui hunc in finem Nicolaum Prerembium, Archi-Epiſcopum Gneſnenſem ſubmiſerat, inſtanter adurget, ſed cùm conditiones Cæſari iniquæ eſſe viderentur, rebus infectis, Legati in Tranſylvaniam revertuntur.

1561. Moldavia, auctore Jacobo Heraclide Deſpotâ, ex improviſo perturbatur, cui Vajvoda Alexander, Provinciâ cædere, & deſperatis rebus, Conſtantinopolim ſe recipere cogitur. Ferdinandus Cæſar, Maximilianum filium, ſucceſſorem ſibi in Hungaria declarare conſtituit, id tamen hâc vice à Proceribus Hungariæ, repugnante plurimùm Thomâ Nadaſdio, Palatino, impetrare non potuit. Legati à Cæſare & Hungaris, ad Concilium Tridentinum deputantur, Georgius Draskovicius, Epiſcopus Jaurinenſis, Joannes Coloſvarius Cſanadienſis, & Andreas Duditius Tininienſis, Epiſcopi. Thomas Nadaſdius, Regni Hungariæ Palatinus, peſtilenti, ac repentinâ febre correptus, moritur.

1562. Inter *Ferdinandum* Romanorum, & Solymanum Turcarum, Imperatores, octennales induciæ concluduntur. Interim Joannes Sigiſmundus Zapolyanus, in Tranſylvania novas res molitur, ſed à noſtris Ducibus Zaio & Balaſſio prævenitur, & dum cum Cæſareanis Duce Nimethio, congredi audet, in tantùm ejuſdem Exercitus atteritur, & diminuitur, extremèque ruinatur, ut ipſemet hâc clade auditâ, timore perculſus, in Poloniam profugere cogitaverit, niſi à ſuis animatus, & in ſpem novam erectus fuiſſet. Verùm mox auctus Turcicis auxilijs, Szakmarinum obſidet, & cùm noſtri é contra Szeczeninum circumvallant, à Haſan Filekienſium Turcarum Præfecto, mirâ celeritate, vincuntur, fugantur, & diſſipantur. Hanc tamen cladem Comes Nicolaus Zrinius, Szigethi ſupremus Commendans, Turcis non diù poſt refundit ac reddit ad Dravum fluvium, Arſlane cum ſuis in turpem fugam adacto, & in fuga multis hoſtium, quà cœſis, quà captis. Interim & Tranſylvani ac Turcæ, à Szakmarienſi obſidione, rerum neceſſariarum inopiâ preſſi, ſine optato ſucceſſu, diſcedunt. Dum hæc in Hungaria, & Tranſylvania, alternante belli & victoriæ vices fortunâ geruntur, Maximilianus incredibili Patris lætitiâ, in Regem Bohemiæ, & mox Francofurti, in Regem Romanorum eligitur, ac coronatur, intérque eum ac Turcarum Imperatorem, octennales induciæ confirmantur.

1563. Idem *Maximilianus*, in Regem Hungariæ Poſonij, ſacrâ Co-

ronâ redimitur. Moldaviæ res turbulentiſſimæ, ob Vajvodarum iteratas mutationes, Walachorúmque inconſtantiam, ac mutuas proditiones.

1564. *Ferdinandus I.* Rex Hungariæ, & Imperator Romanorum, ſanctiſſimè obit. Tumultibus à Tranſylvanis excitatis, res Hungariæ turbantur, & in apertum bellum exardeſcunt; à *Maximiliano* Rege, proinde exercitus novus comparatus, Duce Lazaro Svendio, in Tranſylvaniam mittitur.

1565. Svendius exordio ſuæ expeditionis, Tokainum obſidet, & octavâ die capit: mox etiam Szakmarinum ab hoſte metu deſertum, occupat, & novâ munitione, in inſula erectâ, firmat. Rivulum quoque Dominarum, deditione recipit: quibus viſis Joannes Sigiſmundus, pacem antiquis conditionibus, haud tamen ſyncero affectu (ut poſtmodum eventus docuit) petit, atque etiam impetrat. Sub idem tempus quo hæc geruntur, in ſuperiori Pannonia, haud leve detrimentum in Illyrico à Turcis infertur. Muſtapha enim Boſnenſis Turcarum Præfectus, Crupam arcem in ulteriori Unæ fluminis ripa ſitam, obſidione cingit, & poſt viginti quinque dies, præſidiarijs fortiter ſe tuentibus, adeoque omnibus ad unum cœſis expugnat, & pauló poſt alteram quoque arcem Novium, pari ſucceſſu, in ſuam poteſtatem redigit, ac demum majora arroganti animo volvens, cum ſeptemdecim millibus ad totam illam partem Illyrici, quæ eſt inter Chriſium & Capronczam, ferro, ignéque vaſtandam, & depopulandam, animum adjicit, ſed à Comite Petro Erdôdio, cum magna ſuorum clade, cæditur, & fugatur. Interea Legati Cæſarei Bizantio redeunt, quibus Solymanus adjungit Hidajetem Scribam, ac Interpretem ſuum, eâ lege ſe pacis conditiones ſervaturum adpromittens, ut Tokaium Tranſylvano reſtituatur, & annuum munus honorarium, primo quoque tempore ſibi mittatur: ſed utrumque Cæſar facere abnuit. Inter hos pacis tractatus cum Turca, à Joanne Sigiſmundo quoque Legati Polonici, & Tranſylvanici, Viennam ad Cæſarem, pro firmanda pace mittuntur, ſed fide rurſus fictâ, propoſitis Cæſari novis, & præjudicioſis conditionibus; unde Cæſar, Svendianis conditionibus ſe inſiſtere reſpondens, Legatum quidem Polonicum honorificè remittit, Tranſylvanicum verò, uti aſtutæ prævaricationi obnoxium, in cuſtodia detineri mandat. Quo facto offenſus Joannes Sigiſmundus, advocatis in auxilium Turcis, arcem Jenô vi, Desôvium autem & Vilagoſvarinum deditione occupat, mox junctis ſuis cum Turcicis copijs, caſtra Svendiana, ad Szakmarinum poſita, irrito tamen conatu oppugnat: poſt irritum hunc conatum, Turcæ & Tranſylvani, ad obſidendam arcem Erdôdium, caſtra promovent, quam initiò quidem præſidiarij

diarij ſtrenuè propugnant, poſtmodum tamen incolumitate promiſsâ, eandem dedunt, ſed fide læsâ à Turcis contrucidantur, Erdődio capto & everſo, Huſanes, cum viginti quinque Turcarum millibus, rurſus ad caſtra Svendiana oppugnanda regreditur, & quidem Svendius de ſumma rerum, prœlio cum hoſte decernere ſtatuit, ſed intervenientibus utrinque impedimentis, levioribus duntaxat prœlijs certatur, & ingruente jam hyeme, copiæ utrinque dimiſſæ, ad hyberna redeunt.

1566. *Maximilianus* Cæſar, de Solymani ingentibus belli apparatibus certior factus, Auguſtam, Ordinibus Imperij, Poſonium verò Hungaris comitia indicit, & illis quidem ipſe præeſſe vult, his verò Carolum fratrem præficit, in utriſque de illis rebus, quæ ad ſuſtinendum tam formidabile imminens bellum requiruntur, conſultaturus. Et quidem in Auguſtano conventu, non ſine ſumma omnium totius Germaniæ Ordinum alacritate, magna peditum equitúmque auxilia, utpote quinquaginta ſex millia adæquantia, Cæſari ſunt adpromiſſa; in Hungaria pariter, decreta ſunt, quanta afflictæ vires opéſque ferre poterant, pecuniaria ſubſidia, ſimúlque ſancitum: ut ſecundùm antiqua nobilitatis inſtituta, præſenti in caſtris Cæſari, quiſque pro virili præſtò adeſſe contendat. Solymanus igitur à Tranſylvano, & Arslane Budenſi Vezirio, aſſiduis ad bellum nuncijs inſtigatus, initio Junij, ſuperbiâ ac furore actus, Bizantio diſcedit, ac inde lentis itineribus, Adrianopolim pervenit, ac iſthic Pertaſſum purpuratum ſororis ſuæ filium, cum duobus Janicerorum millibus, ac viginti quinque millibus promiſcui ordinis militibus, in Pannoniam præmittit, Tranſylvanis verò & Tartaris, Szakmarinum, aut Tokainum oppugnanda demandat, ipſe verò Agriam vel Szigethum ſibi invadenda deſtinat. Neque Pertaſſus longas moras trahit, ſed quarto Nonas Julias, Gyulam arcem obſidione cingit. Dum verò hunc in modum Gyula lentè oppugnatur, Solymanus cum potiori parte exercitûs Belgradum pervenit, quem ibidem Joannes Sigiſmundus, cum ſplendido comitatu adit, cum eóque colloquitur, ſed nec indonatus ab eodem ad ſuos revertitur. At dum Solymanus, ad expugnandam Agriam, cum exercitu ſuo movet, Mahometes Boſniæ Præfectus, ad Sicloſiam, à noſtris Szigethianis, inopinato impetu oppreſſus, cæditur. Cujus clade irritatus Solymanus, omiſsâ Agriæ obſidione, caſtra Szigethum promovet, & Pertaſſus interea deditione Gyulam capit, ac mox etiam Jenő arcem â noſtris relictam occupat. *Maximilianus* Cæſar, cum Ferdinando fratre decimâ quintâ Auguſti, cum prætorianis, Viennâ, ad ſua caſtra Ovarienſia diſcedit, in quibus ſupra centum equitum ac peditum ſimul numerabantur millia, & promotis copijs, caſtris locatis, ad Jaurinum conſidet. Joannes

Sigiſmundus, ſub idem tempus Tokainum cum Tartaris obſidet, atque hi excurſione factâ Saros-Patakinum & Munkaczium versùs, plurima hominum millia, in diram abducunt ſervitutem. Neque otiatur Solymanus, ſed Calendis Auguſti, cum tota mole copiarum, quæ ad centum millia equitum, præter Janiceros, & Aſapos pedites conſtituere ferebantur, Szigethum oppugnare inchoat, eámque oppugnationem ſtrenuiſſimè continuat, quæ tamen munitio virtute maximâ, à Comite Nicolao Zrinio propugnatur, ac hoſtes cum ingenti ſtrage ſuorum, ſemper rejiciuntur. Dum interim Solymanus, Alvi profluvio in ipſis caſtris extingvitur; Mahomete ſupremo Vezirio ejus mortem celante, pergit acerrima oppugnatio, donec octavâ Septembris, arx quoque interior, ignibus injectis, totaliter incenditur, quo inſtanti temporis, Mahometes invadendæ arci, ſignum dari jubet. Quod cùm vidiſſet Comes Zrinius, deſperatis tandem rebus, ad mortem heroicè, & forti animo oppetendam ſe adornat, atque animatis ſuis, qui adhuc ſupererant, apertâ portâ, & tormento, cum ſexcentorum hoſtium ſtrage diſploſo, fortiſſimè in Turcas irruit, glorioséque duobus ictibus trajectus, occumbit; cœteri quoque ejuſdem commilitones, barbarorum multitudine circumventi, eodem veſtigio conciduntur. *Perijſſe* autem tota in ea obſidione, ac diverſis oppugnationibus, viginti millia hoſtium perhibentur. Mahometes ſupremus Vezirius, hâc ratione expugnato Szigetho, factâ priùs crudeliſſimâ uſque ad Caniſam, & trans Arabonem fluvium depopulatione, exercitum & cadaver Solymani, Bizantium deducit. Joannes Sigiſmundus quoque, auditâ Solymani morte, ſolutâ obſidione Tokaini diſcedit, & Tartarorum excurſiones, nonniſi prœlio cum illis commiſſo, ſiſtit & inhibet, demum Cæſar quoque luſtrato Comaromio, Viennam extremâ Octobris redit.

1567. Hunc in modum tranſacto magno quidem bellico apparatu, ſed effectu eidem minùs correſpondente priori anno, præſens annus pariter, ſine notabilibus operationibus, tam ex noſtra, quàm ex hoſtium parte præterijt. Svendius enim exercitûs Cæſarei in ſuperiore Hungaria Ductor, ſatisfacturum ſe ſuo muneri exiſtimabat, ſi arces Bebeci, qui partes Joannis Sigiſmundi ſequebatur, in Cæſaris redigeret poteſtatem. Et quidem Szenderônem, per præſidiarios Cæſareos, qui in ejus oppido agitabant, & quibus liber ad arcem patebat acceſſus, facilè & ex improviſo occupat. Mox Szádvariam acri obſidione premit, & tandem expugnat, tandem & Munkaczinum, ignaviâ Præfectorum ejuſdem, deditione obtinet, verùm Huſti oppugnandi conſilium, Turcicis & Tranſylvanicis ſubſidijs deterritus, omittit, reductóque exercitu, Caſſoviam redit. Haſſanes

verò

verò Temeſvarienſis, cum ſuis Turcis, arcem Dedeſſam obſidet, quam etiam non ſine ſuorum ſtrage obtinet, indéque Putnokum, & alia minora caſtella occupat, ac demum flammâ, ferróque Agriæ, Tokaini, & Caſſoviæ regiones depopulatur ac vaſtat, ſpectante Svendio, nec cum hoſte congredi auſo. Joannes Sigiſmundus autem arcem Kůvariam obſidet, eámque vi expugnat, mox ad Rivulum Dominarum caſtra promovet, & urbeculâ quidem dedentibus ſe mox civibus, facili negotio potitur, ſed arcem & munimentum, quod erat in angulo mœniorum, ad ſolis occaſum, à noſtris exſtructum, & præſidio firmatum, nonniſi cum ingenti cœde ſuorum obtinet, atque in ijſdem caſtris, inteſtinorum doloribus correptus, lecticà domum defertur. Interea *Maximilianum* inter & Selymum Imperatores, octennales induciæ concluduntur, & publicantur.

1568. Joannes Sigiſmundus, quietis & pacis oſor, multis, & ingentibus pollicitationibus, Magnates & Proceres Hungariæ, ad defectionem à Cæſare ſolicitat, & à non paucis etiam aſſenſum impetrat. Verùm conſpiratiône detectâ, Cæſar Poſonium indictis Comitijs, totam ſeriem conjurationis regnicolis proponit, ac detegit, & nonnullos ex reis cuſtodiæ tradi jubet, reliquis verò conjuratis, pro ſua benignitate veniam dat, culpámque condonat, eóſque in priſtinam recipit gratiam.

1569. Fuit hic, ut præcedentes duo, annus multorum clariſſimorum virorum funeribus per Regnum Hungariæ inſignis. Quos inter fuit Melchior Balaſſius, vir utrâque fortunâ clarus, & ſtrenuus belli Dux, Franciſcus Zaijus, pacis bellíque artibus, a laborioſâ ad Solymanum Legatione celebris: Gabriel Perénius, cujus opulentiſſima ditio, cùm nullo hærede relicto deceſſiſſet, in fiſcum redacta eſt; Chriſtophorus Orſzagus, qui pariter ſine ullis hæredibus mortuus, ampliſſima bona, eidem Fiſco regio reliquit: Stephanus Banffius Lindvanus, Georgius Bebecus, illuſtri familiâ ortus, qui maleſanis conſilijs abductus, à Cæſare, ad Joannem Sigiſmundum deſciverat, cujus ſimiliter arces & bona, (ſiquidem nullos mares liberos reliquiſſet) quæ ſub Cæſare erant, & pro quibus tantopere armis certatum fuerat, Cæſaris Fiſco ceſſerunt. Atque in his tribus viris, Orſzagorum, & Bebecorum, ut vetus, ita illuſtris familia, & progenies defecit, ſicut & Pereniorum præcipua linea.

1570. Annus hic, inſolitâ fame, & rerum omnium terrâ naſcentium, ſterilitate & penuriâ, ingratam ſui memoriam reliquit, ſic, ut multa millia agricolarum & inopum, ex eo, quòd frugibus carerent, ad inuſitata conficiendi panis ac eduliorum genera adigerentur: exindéque fieret, ut varij

demum peſtilentéſque morbi vulgo emergerent, quibus maxima pars mortalium, promiſcui ſexûs, paſſim interiret.

1571. *Maximilianus* Cæſar, & Rex Hungariæ, à Principibus Chriſtianis, contra Turcas confœderatis, & contra eoſdem ad Echinadas Inſulam gloriosè triumphantibus, ſolicitatur in ſocietatem ejuſdem belli ac fœderis, verùm is prudenter advertens, fœdus hoc non diù duraturum (uti poſtea eventus docuit (ne Turcarum vires & arma, in ſe unum converteret, in propoſito conſervandæ pacis, cum Selymo non pridem initæ, conſtans permanet. Joannes Sigiſmundus quoque Tranſylvaniæ Princeps, ſocietatis Turcicæ, & belli incommodorum pertæſus, pacem cum *Maximiliano* init, & eodem anno moritur, ætatis trigeſimo ſecundo, die decimâ ſextâ Martij. In cujus locum, à Regnicolis Stephanus Bathorius eligitur, & ab utroque Cæſare, in Principatu illo confirmatur.

1572. Sigiſmundus Poloniæ Rex, abſque hærede obit. Vilis quidam homuncio Gregorius Niger, ſomnijs ſuis, & ſimulatâ vitæ auſterioris profeſſione, in ſuperiori Hungaria, novos tumultus concitat, magnâ hominum, etiam armatorum multitudine ad eum confluente, ſed à Debreczinenſibus comprehenditur, & publico ſupplicio afficitur. *Rudolphus Maximiliani* Cæſaris primogenitus, in Regem Hungariæ eligitur, & vigeſimâ quintâ Septembris, conſvetis cæremonijs, Poſonij coronatur. Henricus, Dux Andegavenſis, frater Caroli IX. Regis Galliarum, à Polonis in Regem eligitur.

1573. Judicia Octavalia Eperjeſinum indicuntur: in quibus Antonius Verantius, Archi-Epiſcopus Strigonienſis, qui ijſdem præerat, tanquam Locumtenens Regius, moritur, ac eidem in officio Locumtenenentiæ, Stephanus Radetius, Epiſcopus Agrienſis ſubſtituitur. Palatinatûs officio interea vacante. Civitas Caniſienſis ex inſidijs, à Turcis nocturno tempore invaditur, ac crudeliter diripitur. In Croatia concitatur ſeditio ruſticorum, contra Nobilitatem, authore quodam Gubecio, ſed maturè ſopitur, quamvis non ſine armis, ac multorum cæde eorundem, immaníque Gubecij Ducis ipſorum, ſupplicio.

1574. Carolus IX. Rex Galliarum obit, cujus mortis audito nuncio, Henricus Rex Poloniæ, clàm eluſis Polonis, diſcedit in Galliam, fratri in Regno ſucceſſurus. Moldavia denuò turbatur, cæſo perfidè à Turcis Joanne Vajvodâ, qui Bogdano legitimo ſucceſſori, Principatum illum fraude ademerat. Selymus Turcarum Imperator, apoplexiâ correptus, interit, ſuccedit eidem Amurathes filius.

1575. *Rudolphus* Rex Hungariæ, Ratisbonæ Romanorum Rex creatur.

tur. Pars magna Polonorum Procerum, quorum Princeps erat ipſe Archi-Epiſcopus Gneſnenſis, *Maximilianum* Cæſarem eligit in Regem, pars tamen altera factionis Sborovianæ ſcilicet, prævalet, & Stephano Bathorio Principi Tranſylvaniæ, Coronam & Regnum Poloniæ defert, à cujus acceptatione Cæſar, utpote à potiore parte Procerum in Regem electus, Bathoreum primò per Legatos adhortatur, dein Bequiſſium, Bathorei æmulum, ad occupandam, aut ſaltèm perturbandam Tranſylvaniam ſubmittit. Sed Bathoreus adhortatione Cæſaris rejectâ, Bequeſſio devicto, Provinciam Chriſtophoro fratri, cum ſumma poteſtate conſignat, ipſe verò in Poloniam ſplendido apparatu iter ſuſcipit.

1576. Stephanus Bathoreus, Cracoviæ in Regem Poloniæ coronatur, & Anna Jagelonica, Sigiſmundi primi filia, ac Secundi ſoror germana, eidem matrimonio jungitur. Dum Cæſar Ratisbonæ, comitijs peragendis vacat, Turcæ levi ex cauſa, à Joanne Balaſſio irritati, non obſtantibus inducijs, arcem Plauenſtanium, ac dein etjam Devénium, & Simontornya, vi & armis, in Hungaria occupant; ſed & in Illyrico, caſtella aliquot, (in quibus & Zrinium, Comitum Zrinianorum Natale domicilium) eàdem perfidiâ, poteſtati ſuæ ſubjiciunt. Interim *Maximilianus* Cæſar, & Hungariæ Rex, in ijſdem Comitijs Ratisbonenſibus obit, quarto Idus Octobris, anno ætatis undequinquageſimo.

1577. Carolſtadium, ad reprimendas Turcarum excurſiones excitatur.

1578. Poſonienſia Comitia à *Rudolpho* Cæſare, & Rege Hungariæ, indicuntur.

1579. Nonnullas arculas & caſtella, noſtri in Illyrico, Turcis eripiunt, quæ Turcæ diſcedentibus noſtris rurſus recipiunt. Eodem anno, ibidem Alybegi Szigethienſis Turcarum Præfecti, copiæ à noſtris profligantur, Ducibus Georgio Zrinio, Balthaſare Battyanio, & Franciſco Nadaſdio.

1580. Satis pacatus hic annus fuit Pannoniæ, durantibus inducijs, & Turcis bello Perſico occupatis; non ita tamen, quin frequentiores excurſiones tam Turcarum in Chriſtianorum partes, quàm noſtrorum ad Turcicas ditiones fierent, in quibus plerumque Turcæ victi diſceſsêre.

1581. Comitia Regni Poſonium indicta, quibus Erneſtus Archi-Dux, Cæſaris nomine præfuit, rebus infectis (quod nunquam antea contigerat) diſſolvuntur. Caniſa de cælo fulmine tacta, magnâ ſtrage exuritur. Variæ Turcarum excurſiones, fortiter à noſtris reprimuntur, & novæ quoque in ditiones Turcicas inſtituuntur.

1582. Co-

1582. Comitia anno elapso dilapsa, redintegrantur, in quibus Nicolaus Istvanfius, in Pro-Palatinalem dignitatem, locò Emerici Czoborij, qui è vivis excesserat, à Cæsare, consentientibus omnibus Regni Proceribus, ac Nobilitatis, in Civitatum ablegatis, substituitur. Sasvares Solnoki Præfectus, à nostris, ad arcem Onobiam profligatur. Celebrata est hoc anno Constantinopoli, maximo apparatu, Mahomet'sAmurathi filij, annorum sedecim adolescentis, circumcisio, ad quam ferè omnes Monarchæ, & Reges, ac comprimis etiam Cæsar *Rudolphus*, invitati fuerant, varijs & admiratione dignis ludis & spectaculis exhibitis, per quadraginta integros dies. In quibus spectandis, cùm inter Legatos Galliæ, & Hungariæ Regis, orta controversia fuisset, de ordine & dignitate sessionis, altercatione ad Sinanum delata, qui tunc purpuratorum, ac Sultanici consilij Princeps erat, ita dirempta est: ut Regem Galliæ, clari quidem, haud dubiè & opulenti, unius tamen Regni esse Regem, Hungariæ, plurimorum Regem fuisse,adeoq; proinde huic præcedentiam tribuendam esse decreverit.

1583. Alia rursus Posonium Comitia indicuntur, quæ planè fuêre turbulentissima, Nobilitate acriter restitutionem suarum libertatum urgente.

1584. Hassanes Szigethi Præfectus, & Ferhates Bosniæ, partes nostras, graviter infestant, sed vicissim nostri, ijsdem, par pari referunt, eósque commodè armis reprimunt. Lazarus Svendius, & Ruberus, exercitûs Cæsarei in Hungaria summi Duces, è vivis excedunt.

1585. Georgius Draskovitius, Episcopus Jaurinensis, & Regni Hungariæ Cancellarius, vir doctus; ac vitæ morúmque sanctimoniâ ac pietate celebris, in Cardinalium Collegium, à Sixto V. Pontifice, cooptatur, & paulò post obit. Moritur hoc quoque anno Christophorus Bathoreus Somlianus, Stephani Regis Poloniæ frater germanus, cui ille Regnum Poloniæ adeptus, Transylvaniæ Principatum cesserat, relicto Sigismundo filio, circiter duodecim annorum juvene.

1586. Pestilentia summa sævit per Hungariam, insuper & terræ motus Posonium, Zagrabiam, aliáque loca Pannoniæ concutit. Hassanes Præfectus Turcarum Szigethi, nostros populatur, & vicissim Palffius, Alba-Regalenses Turcas cædit. Stephanus Bathoreus gloriosus Rex Poloniæ, è vivis excedit.

1587. Nadasdius militari astu Copanium Turcarum Præsidium intercipit, ac simul diripit, sed vicissim nostri Ujvarino excurrentes, à Budensibus Turcis fœdè profligantur. Ac rursus Sasvaris Szigethi Præfectus, dum Christianorum ditiones populatur, à nostris tumultuariâ manu collectis, &

ctis, & hosti occurrentibus, in turpem fugam conjicitur, duobus millibus suorum cæsis, ac totidem captis, ingentíque prædâ nostris relictâ.

1588. Nostri prælio ad Sixonem commisso cum Ferhate Budensi Vezirio, insigni prorsus potiuntur victoriâ.

1589. Nostri vicissim, temerè tentatâ fortunâ, à Strigoniensibus Turcis cæduntur. Turcæ post quindecim annorum gestum bellum cum Persis, fædus ac pacem cum ijs ineunt, bellúmque in Hungariam, contra Cæsarem, induciarum fide confisum, nefariè transferre statuunt. Ferhates Budensis Vezirius, à suis occiditur, eíque Hasanes in Præfectura substituitur.

1590. Terra, vehementi impetu, Viennæ, Posonij, Tyrnaviæque, & propinquis eidem locis, ac in Illyrico Zagrabiæ, & non procul à mari, Segniæ, non sine ingenti mortalium formidine, collapsis quoque ædificijs, concutitur.

1591. Sinanus supremus Vezirius, propositi sui tenax, Pannoniam bello invadendi, Hasani Bosnensi Bassæ in mandatis dat, ut cruentis excursionibus, ad Cæsareanos irritandos, adjacentes ditiones Christianorum infestet, quod dum is exequitur, & factâ in Illyrium irruptione, cum quinque millibus suorum ingentes prædas agit, à nostris Germanis, & Illyris ex finitimis arcibus in unum collectis, cùm jam onustus prædâ ad suos rediret, invaditur, & cæditur, sed recollectis viribus rursus excurrit, & Scisciam arcem Capituli Zagrabiensis, irrito licet conatu aggreditur. Alter verò Hasanes, Szigethi Præfectus, arcem Kis-Komaromiensem improviso impetu capit, quibus injurijs Erdődius Croatiæ Banus, irritatus, *Montem Claudium* vicissim Turcis eripit.

1592. Idem Hasanes Bosnensis, Bihigium in Croatia, obsidione cingit, & deditione capit, ac Petriniam præsidium, contra nos erigit, insuper nostros ab Erdődio Bano collectos, & erectionem fortalitij impedire volentes, magno ímpetu aggreditur, & multis cœsis, in fugam conjicit, atque hâc partâ victoriâ, Scisciæ obsidionem iterum repetit, cùmque eam in suam redigere potestatem non posset, totam illius viciniam ferro ignéque vastat, & depopulatur.

1593. Idem Hasanes Bosnensis, ingentem numerum militum ex omnibus præsidijs contrahit, & Scisciam denuò obsidet; interea Erdődius & Equenpergius, collectis copijs suppetias ferunt, & acerrimo prœlio cum Turcis congrediuntur, & licet longè minores numero fuerint, insignem tamen victoriam de ijs reportant, cœsis hostium duodecim millibus, ipsóque Hasane Bosnensi interempto. Quâ clade Amurathes Turcarum Imperator

perator auditâ, bellum Cæſari indicit, & Cæſar denunciatione belli acceptâ, mox exercitum cogit, Petriniámque obſidet. Interea Sinanes ſupremus Vezirius, adhibitâ ſuorum celeritate, cum exercitu Belgradum venit, nihilque moratus, filium ſuum Beglerbegum Petrinienſibùs ſubſidio præmittit, quem ipſe quoque cum reliquo corpore exercitûs ſubſequitur. Noſtris interea dilapſis, nec hoſtem expectare volentibus, aut etiam non audentibus; Turcæ non ſolùm Petriniæ obſidionem ſolvunt, verùmetiam Sciſciam occupant. Dein etiam Weſprimium, ac Palotam, in ſuam poteſtatem redigunt. Dum hæc geruntur, Cæſareus quoque exercitus, in unum coaleſcit, jam quadraginta circiter millia armatorum numerans, & Albam Regalem aggreditur. Mox obſeſſis Haſanes Budenſis Vezirius, opem adferre nititur, aciéque utrinque inſtructâ, cum noſtris aperto marte confligit, & diu ancipiti prœlio dimicatur, hoſtes tamen tandem vincuntur & fugantur, amiſſis ſuorum ſex millibus peditum, & quatuor millibus equitum. Obtentâ hâc victoriâ, noſtri ab obſidióne Alba-Regalenſi, ejus commodiſſimâ occaſione omiſsâ, inconſultè diſcedunt, domúmque reverti maturant. Sed & Sinanus ſupremus Vezirius, auditâ hâc ſuorum clade, Eſſecum revertitur. Ex alterâ verò parte Tiffenbachius, cum Simone Forgach, Stephano Homonaio, Bathorio, & Rakoczio, Sabatum caſtellum, à Turcis Filekienſibus, paucos ante annos, in Rimæ fluminis ripa, opportuno adversùs noſtros loco conſtructum, expugnant, & poſt, Filekinum quoque deditione capiunt, inſuper & auxiliares turcarum copias, Filekini obſidionem ſolvere volentes, profligant, compluréſque minores arces, partim deditione, partim metu noſtrorum, à Turcis deſertas, recipiunt. Sicque ad hyberna glorioſi diſcedunt.

1594. Annus hic initio Chriſtianis in Hungaria, fauſtus fuit, in medio, fortunæ ambiguæ, in fine fatalis ferè. Etenim Matthias Archi-Dux Erneſto fratri, ad gubernationem Belgij evocato, in Pannonici belli, nomine Cæſaris, Præfecturá ſuccedens, initio ſtatim anni, Viennâ Jaurinum profectus, de ſumma belli deliberaturus, ſolutis vix nivibus, Neogradinum obſidet, & tandem etiam expugnat. Poſt Duce Tiffenbachio, Hatvanum, & Strigonium inſuper obſidione cingit, Haſanem Budenſem, & Beglerbegum, Hatvano opem ferre conantes; cum ſuis copijs profligat. In Croatia pariter, Maximilianus Archi-Dux, Ducibus Comite Georgio Zrinio, & Sigiſmundo Herberſtainio, ac Friderico Trautmanſtorffio, Berſenſam, & Seguſium, Turcis metu noſtrorum dilapſis, occupat, & Babociam deditione accipit, Dein & Petriniam, ac Sciſciam recipit. Verùm poſtmodùm adveniente Sinane Baſsâ, cum centum quinquaginta millibus, noſtri, tam

Hatvani,

Hatvani, quàm Strigonij obſidionem ſolvere coguntur. Sinanes verò Baſſa, his non contentus, Jaurinum obſidet, atque etiam per deditionem occupat. Papam inſuper, aliaque vicina præſidia, in ſuam ditionem accipit. Dein Comaromium quoque acri obſidione cingit, ſed cùm audiret Matthiam Archi-Ducem novis copijs advenire, metu perculſus, eandem ſolvit.

1595. Sinanes cum triumpho Conſtantinopolim redux, & ab Amurathe magnâ benevolentiâ exceptus, animos majores aſſumit, exercitúmque reparat, denuò ſe regreſſurum, & majora adhuc præſtiturum, ipſámque Viennæ expugnationem, gloriosè ſibi, & Amurathi blandiendo pollicetur. Sed & *Rudolphus* Cæſar, ob amiſſum Jaurinum, non adeo perturbatur, quin eâdem infracti ardentíſque animi magnitudine, quâ bellum initiò ſuſceperat, generoſiſſimo conatu illud continuare quoque deliberaret. Primum igitur, cum Sigiſmundo Bathorio Principe Tranſylvaniæ fœdus init, illúmque à Turcica ſubjectione deſciſcere facit, deſponſatâ eidem Chriſtiernâ Caroli Archi-Ducis patrui ſui filiâ. Deinde hoc mediante, Moldaviæ quoque & Wàlachiæ Vajvodas, ad ſuas pertrahit partes, tum copias ſuas militares reſtaurat, eáſque auget, auxilia inſuper à Pontifice, & Hetruriæ Duce, quorum illa duobus millibus equitum, & octo millibus peditum, hæc verò tribus millibus peditum conſtabant, accipit, atque his omnibus Carolum Mansfeldium, exercitatiſſimum belli Ducem, è Belgio evocatum, ſummo cum imperio præficit. Qui ut Cæſaris, & omnium de ſe expectationi ſatisfaceret, Calendis Julij Strigonium circumvallat: Turcáſque obſeſſis opem ferre volentibus, Calendis Auguſti feliciter profligat, cœſis hoſtium quatuordecim millibus, cæteris fugatis, caſtríſque eorum direptis, verùm in hoc prœlio laborioſiſſimo, cùm viribus exhauſtus, ac ſitibundus, fructus varios avidè ſumpſiſſet, moleſtâ febri correptus, brevi cum magno luctu totius exercitûs, & Chriſtianitatis extingvitur. Quo mortuo, Matthias Archi-Dux, ad Exercitum advolat, & obſidionem ſtrenuè proſequitur, ac tandem Calendis Septembris, deditione capit. Mox Viſſegradum oppugnare inſtituit, & feliciter recipit, & quia frigidior autumnus jam præ foribus erat, ope divinâ rebus bene geſtis, dimiſſis, ac diſtributis per hyberna copijs, Viennam revertitur. Sub idem verò tempus, quo noſtri Strigonium oppugnant, Comes Georgius Zrinius, cum Joanne Sigiſmundo Herberſtainio, Babociam, mox & Petriniam felici ſucceſſu denuò occupant. Sed neque Sigiſmundus Bathorius otio tempus terit, nam Bóchciam, Varſocium, Totvardiam, Fadſatum, Lippam, aliaque complura loca fere ſine ſangvinis effuſione, Turcis eripit. Interea Sinanes Baſſa, magno acto exercitu, Conſtantinopoli ſe movet, primòque Michaëlem Walachiæ Vajvodam

vodam aggredi, eandémque Provinciam, uti & Moldaviam, ac Transylvaniam, sub pristinum jugum submittere statuit. Verùm Michaël, acceptis à Transylvano debitis ex fœdere auxilijs, quibus Kiralius præerat, maturè adventum Sinani armis præoccupat, & primò Flocium opidum, haud procul à Nicopoli situm occupat, ac funditus diruit, dein Arsonam capit ac inflammat, & Silistriam Urbem amplam, haud dissimili detrimento afficit, insuper Achmatem Eunuchum, cum Turcis, Tartaris, & Bulgaris, sibi obviam venientibus, fundit, fugátque, Bugarestrámque ovans regreditur. Interea Sinanes Bassa in Walachiam advenit, & Bugarastam ac Tergostam facilè occupat, Michaële de industria cum exercitu & Kiralio, se ad Alpes recipiente, donec Sigismundus Bathoreus, cum suis copijs, Germano quoque equitatu à Cæsare submisso, unitis, ac Moldavi quoque adessent. Sinan Bassa his intellectis, Bugarestram se recipit, quem Sigismundus cum Michaële, ibidem plenis castris aggredi decernunt: sed Sinanes metu perculsus, fugâ inde se proripit, fugientem insequuntur nostri, & assecuti adhuc magnam partem exercitûs, eundem fundunt, cædunt, ac mergunt, ingentíque prædâ receptâ, & multis Christianis è servitute liberatis, domum læti revertuntur.

1596. Sigismundus Bathoreus Transylvaniæ Princeps, Pragam ad Cæsarem venit, eíque duo difficillima, & maximè ardua negotia suppliciter proponit: unum de permutanda, Cæsarique reddenda Transylvania, alterum de insperato conjugis divortio. Sed Cæsar utrumque, quòd longiori egeret consilio, ac deliberatione, in aliud tempus rejicit, eúmque benè in Turcas animatum, subsidijsque, exercitu, tormentis, pecuniâque ad stipendia, jure fœderis cumulatum, benevolè in Provinciam remittit. Appetente hujus anni vere, Clissiam, ante sexaginta annos à Turcis occupatam, in Dalmatia, nostri astu occupant, quam tamen Turcæ rursus ad Calendas Junias obsidione premunt, & recipiunt. Lippam quoque superiori anno à nostris receptam, frustra tentant, sed vicissim & Sigismundus Bathoreus Temesvarinum irrito conatu obsidet, Turcas tamen & Tartaros insigni clade profligat. Memorabilis quoque hic annus fuit oppugnatione Petriniæ, quam Achmad Eunuchus, copioso exercitu obsederat, sed nostris succurrentibus, in turpem fugam conjicitur, & devincitur. Interim Maximilianus Archi-Dux Hatvanum obsidet & expugnat, Vaciam quoque à Turcis desertam recipit. Mahometes Turcarum Imperator, cum ducentis millibus, in Hungariam venit, & Agriam oppugnat, & præsidiariorum ignaviâ deditione capit. Maximilianus Archi-Dux cum Mahomete acriter confligit, in quo prœlio, primò nostri victores evadunt, sed cùm prædæ partæ

partæ inhiant, Turca resumptis animis revertitur, exercitúmque nostrum turbat & fugat: periêre hoc in prœlio, quo nullum acrius ac magis cruentum eâ tempestate fuit, decem millia ex nostris, ex hostibus verò viginti millia, sícque fine huic anno imposito, Mahometes Constantinopolim revertitur, Maximilianus verò Viennam, indéque Pragam ad Cæsarem se confert.

1597. Sigismundus Bathoreus Transylvaniæ Princeps, cum splendido comitatu, Pragam ad Cæsarem venit, eíque Transylvaniam, utpote antiquitus ad Hungariæ Coronam spectantem, his conditionibus resignat: ut Cæsar eidem Principatum Oppolitanum in Silesia redderet, & quotannis quinquaginta millia aureorum penderet. Interim Maximilianus bellum in Hungaria redintegrat, & Papam adoritur, ac tandem deditione capit, mox & Jaurinum oppugnat, sed adventu Turcarum sub Mahomete Satergi, obsidione relictâ, ad Comaromiensem Insulam se transfert, quam Turcæ maximo numero acerrimóque impetu aggrediuntur, sed fortissimè rejiciuntur, Coloniczio, Nadasdio & Palffio, rem strenuè agentibus. Unde Mahometes castris motis, Pestum exercitum reducit, Maximilianus similiter dimissis copijs Viennam redit. Interea Sigismundus Bathoreus, denuò Temesvarinum oppugnat, sed irrito rursus conatu, nam post quadragesimam oppugnationis diem, eandem relinquere cogitur.

1598. Rudolphus Cæsar, Comitia Ratisbonam Germaniæ Principibus, & Hungariæ Proceribus Posonium indicit, atque illis Matthiam Principem fratrem, his verò Maximilianum Archiducem præficit. Sigismundus Bathoreus, Cæsari Transylvaniam tradit, ipséque in Silesiam contendit, & Maximilianus Archi-Dux ad capessendam eam Provinciam à Cæsare mittitur. Sed hoc jam in Transylvaniam appropinquante, Sigismundus ingenti animi inconstantiâ, ex Silesia, dissimulatâ personâ, Claudiopolim redit, & Transylvaniam rursus sibi vendicat. Michaël Vajvoda Transalpinæ Walachiæ, in clientelam Cæsaris, uti Hungariæ Regis se submittit. Jaurinum insigni stratagemate, à Svarcenburgio, & Comite Nicolao Palffi recuperatur. Mahometes Satergis è contra Chanadinum, Aradum, & Naglacum, loca à nostris metu perculsis deserta, occupat. Varadinum à Turcis, & Buda à nostris, eodem die obsidentur, ac post irritos vigintiquinque dierum conatus, eâdem quoque die obsidio utrinque solvitur.

1599. Sigismundus Bathoreus, missis Pragam ad Cæsarem Legatis, de renovando fœdere agit, verùm paulò post mutatâ sententiâ, ne quidem ablegatorum reditu expectato, Provinciam Cardinali Bathoreo cedit, qui tamen eâ non diù potitur, statim enim invasus à Michaële Vajvoda Trans-

Tranſalpinæ Walachiæ, victúſque in campis Cibinienſibus, diu oberrans, fame, ac ſiti confectus, triduo poſt adverſum certamen, crudeliter trucidatur. Ibraim purpuratorum Princeps, cum ingentibus copijs in Hungariam venit, ac de pace cum Cæſareanis Ducibus tractat, ſed cùm iniquiſſimas conditiones proponeret, rè infectâ utraque pars ad arma revolat, móxque Ibraimus, caſtra ſua noſtris caſtris admovet, & declinato prœlio Turcas & Tartaros longè latèque Hungariæ partes, quas nondum ſibi ſubjecerat, populari, urere, ac vaſtare jubet, ac tredecim millibus hominum abductis, Belgradum, dimiſſis copijs, regreditur.

X. SYNOPSIS CHRONOLOGICA,

Continens Res memorabiles, noſtro Sæculo geſtas in Hungaria.

Anno 1600. Exordio hujus ſæculi, accidit toti Hungariæ luctuoſa mors incomparabilis viri, ac Herois Comitis Nicolai Palffi, qui poſt recuperationem Jaurini, plurimáſque res bello præclarè geſtas, in arce ſua Vereskő, anno ætatis quinquageſimo, obijt 24. Aprilis, & ſepultus eſt Poſonij. Galli præſidiarij Papenſes, ob dilationem ſtipendiorum tumultuantur, atque Michaële Marothi arcis Præfecto in vincula conjecto, quartâ Junij, cum Turcis Albæ Regalis, de fortalitio prodendo agunt. Svartzenburgius proinde nullis medijs præſidiarios à perfidia revocare valens, Papam obſidione cingit, in qua etiam poſtea ſub finem ejuſdem menſis, glande plumbeâ ictus occumbit. In defuncti hujus locum, ſubrogatur Melchior Raderus, atque hoc quoque morbo correpto, ac paulò poſt vitâ functo, Franciſcus Nadaſdius ſubrogatur; hoc itaque acrius obſidionem urgente, Galli urbe deſerta decimâ Auguſti, fugâ ſibi conſulere volentes, iter Albam Regalem versùs arripiunt; verùm ab Hungaris equitibus deprehenſi, ad extremas ſylvæ Baconiæ oras, majori ex parte cœduntur, reſidui verò

verò à cæde retracti, diris ac exquisitis supplicijs, pro meritis afficiuntur. Supremus Vezirius Ibraimus, cum 200 millibus Turcarum & Tartarorum in Hungariam venit, atque in transitu Baboczam aggreditur, & quartâ Septembris occupat. Mox Canisam octavâ ejusdem mensis circumvallat: accurrit interea ad obsidionem solvendam cum Archi-Duce Matthia Dux Mercurianus, è Regia Galliæ Regum familia *Valdemontiâ* oriundus, ejusdémque Legatus Tillius, ac Sigefridus Coloniczius, ex Hungaris verò Franciscus Nadasdius, Franciscus Bottyanius, Georgius Zrinius, & Joannes Draskovitsius Croatiæ Banus, sed ob multas difficultates, ac maximè ob commeatûs inopiam, post iteratas velitationes, cum Turcis factas, retrocedere coguntur: Vezirius itaque post nostrorum recessum, majori vi Canisienses premit, ac demum vigesimâ Octobris, quadragesimâ quintâ obsidionis die, fortissimum hoc præsidium, cum magno Christianitatis damno, deditione capit. Sigismundus Bathoreus, rursus resumit Transylvaniæ Principatum, sed à Michaële Vajvoda Walachiæ, qui tunc Cæsaris partes sequebatur, magnâ afficitur clade; ast mox mutatâ aleâ fortunæ, idem Michaël, à Zamojskio Regni Poloniæ Cancellario, ac summo copiarum Duce, reliquísque partes Sigismundi sequentibus, victus è Moldavia, jam priùs quoque à se occupatâ, in Transylvaniam (quam pro Cæsare tunc gubernabat) profugere compellitur. Verùm nec ibi satis tutus, Transylvanis in eum consurgentibus, adscito in societatem belli, ipso Georgio Bastâ, Cæsarei exercitûs in superiori Hungaria Duce, apud quem per eosdem in suspicionem perduellionis venerat, profligatur, amissóque decimâ octavâ Octobris Walachorum exercitu, Targovistiam fugâ se recipit.

1601. Michaël Vajvoda, Pragam, ad Cæsarem contendit, criminationes apud eum purgaturus, à quo benignè auditus, acceptis in præsentiarum excusationibus, pacificè, quin & multis auctus muneribus, remittitur, ut communicato cum Basta consilio, conjunctísque viribus, de recuperanda Transylvania operam daret, (interea etenim Transylvani à fidelitate Cæsaris, rursus Sigismundo adhæserant) studio igitur Gonzagæ, Cassoviæ in superiori Hungaria tunc Præfecti, Michaël cum Basta redit in gratiam, mox uterque Cassoviâ movet, Transylvaniámque ingreditur, iterúmque cœso exercitu Sigismundi, Duce Moyse Siculo, quartâ Augusti, ipsóque Sigismundo decem millibus suorum amissis, vix fugâ elapso, (qua in pugna Rottalius, & Ludovicus Rakoczius strenuè rem gessêre) Provinciam pro Cæsare occupant; verùm non multò post recrudescentibus inter Bastam & Michaëlem simultatibus, decimâ nonâ Augusti, è medio à Basta tollitur, cujus morte intellectâ Sigismundus Bathorius, redit in Transylvaniam, confe-

confeſtímque iterum â ſuis recipitur. Ferdinandus Archi-Dux, cum ingentibus copijs, quà ſuis proprijs, quà auxiliaribus, & præſertim Pontificijs, Caniſam anno ſuperiori amiſſam obſidet quartâ Septembris, ſed præ graviſſimis cœli tempeſtatibus, ac intemperie aëris impeditus, obſidionem decimâ quartâ Novembris ſolvere cogitur. Felicior expeditio fuit Ducis Mercuriani, nam & Albam Regalem, nonâ Septembris obſeſſam, vigeſimâ ejusdem expugnavit, & accedentes ad ejuſdem recuperationem Turcas, poſt Mathiæ Archi-Ducis ad eadem Caſtra, vigeſimâ ſextâ Septembris adventum non ſemel repulit, ac tandem decimâ quintâ Octobris, intantùm profligavit, ut de ejuſdem recuperatione ſpem omnem abjicere debuerint. Poſt hanc enim ultimam pugnam, Turcæ nihil ampliùs tentârunt, ſed dies ferè decem eodem in loco permansêre, dein Caſtris Budam versùs motis diſcedunt, miſſis equitum promptiſſimis, qui noſtris proclamarent. *Germanos, cum quibus hiſce diebus dimicâſſent, viros fortes eſſe omnes ac invictos, nec ſe cum ullis uſpiam melioribus militibus congreſſos hactenus, nunc quidem ſe diſcedere, ſed redituros, experturi, an etiam & impoſterum futuri ſint tales.* In hac tota expeditione, ſingularis virtus militaris enituit Ducis Mercuriani, Hoffkirchij, & Coloniczij, Thurſonis item, Nadaſdij, & Forgachij, Chriſtophoro Bottyani minore, & Matthiâ Oſtrozitzio, in ultimo prœlio fortiter occumbentibus. Eodem anno moritur Tyrnaviæ vigeſimâ ſeptimâ Septembris, Joannes Kutaſſy Archi-Epiſcopus Strigonienſis, & Locumtenens Regius. Item Michaël Telekeſſius, familiæ inter Magnates Hungariæ præcipuæ, ultimus hæres, ob publica latrocinia, ac viarum obſeſſiones, quas per ſuos exercebat, juſſu *Rudolphi* Cæſaris, in ipſis Comitijs, publicè Poſonij decollatur.

1602. Dux Mercurianus magno Hungariæ & Chriſtianitatis detrimento extingvitur decimâ ſeptimâ Februarij, Norimbergæ, (quà iter in patriam ſuſceperat.) Budenſis Aly-Baſſa, ex improvisò ab Hajdonibus capitur, ſeptimâ Junij. Sigiſmundus Bathori, rurſus in gratiam Cæſaris recipitur, Provinciâque Baſtæ pro Cæſare traditâ, ad eundem Pragam contendit, ubi tandem poſt tot inconſtantiſſimi animi argumenta, conſtantem in arce Lobkovicziana ſedem figit. Neque hic tamen adhuc tranquillatæ ſunt res Tranſylvaniæ. Duce enim prædicto Moyſe Siculo, Tranſylvani iterum Turcam, in ſocietatem belli advocant: cui Baſta ſine mora occurrit, magnâque ſtrage copias ejuſdem proſternit, totámque Tranſylvaniam rurſus juri Cæſareo ſubigit; verùm occupatam peſſimè adminiſtrat, mirè eandem expilando, vaſtando, ac depopulando; unde ingens conſecuta eſt fames, & ob inſolentiam inauditam militum, ſumma averſio à Cæſare, ac inde etiam novo-

novorum tumultuum occasio. Vezirius interea Budensis Hasan Bassa, Albam Regalem obsidet decimâ secundâ Augusti, & vigesimâ nonâ ejusdem eandem rursus reoccupat. Matthias Archi-Dux vice versâ, Budam vigesimâ nonâ Septembris circumvallat, Roswurmio exercitûs Duce. Et quintâ Octobris Pesthum capit, ac sequentibus diebus aliquot vicina Turcarum præsidia in potestatem Cæsaris redigit. Turcæ Canisienses & Szigethienses, Budensibus obsessis opitulari volentes, à nostris, Ducibus Francisco Nadasdio, & Georgio Thurzone, ac Sigismundo Herbersteinio repelluntur, ac cæduntur; ast summus Vezirius nihil clade hâc suorum territus, promotis magna cum celeritate copijs vigesimâ secundâ Octobris, castra sua non procul à nostris castris figit, ac eodem tempore, quo nostri Budam, ille Pesthum acriter oppugnat, utriúsque tamen partis conatus fuêre irriti, unde Vezirius primâ Novembris Pesthi, Archi-Dux verò, Budæ decimâ tertiâ Novembris obsidionem solvit. Itaque ille Belgradum versùs castra promovet, hic verò Viennam revertitur. Priusquam tamen nostri discederent, à Nadasdio, Thurzone, & Pogranio Ducibus, Adonum, Paxum, & Földvarium occupatur, nativúsque miles ijsdem pro præsidio imponitur. Eodem anno magna pestilentiæ vis, & terræ motus ingentes, per Hungariam & Austriam fuêre.

1603. Tartari, Comitatum Castriferrei, mox etiam insulam Murakôz iteratis vicibus trigesimâ Januarij, & secundâ Februarij, ac dein etiam Croatiam decimâ tertiâ Aprilis fœdè depopulantur. In Transylvania rursus novi motus fiunt, Duce eodem Moyse Siculo, sed hic à Radula Vajvoda Walachiæ, Cæsareo cliente, (qui Michaëli à Basta interfecto successerat) castris exuitur, ipséque interficitur vigesimâ secundâ Augusti; reparârunt nihilominus copias suas Transylvani, verùm iterum à Comite Tampirio & Ludovico Rakoczio, cæduntur & fugantur, receptáque rursus Provinciâ pro Cæsare; Decem viri à Basta pro gubernio ejusdem constituuntur. Sigefridus Coloniczius, Canisienses Turcas profligat vigesimâ septimâ Martij. Comes Georgius Zrinius, Nicolai, Szigethianâ obsidione clarissimi, filius, quartâ Maij Posonij moritur. Idem Coloniczius, & Franciscus Nadasdius, Turcis Lacum & Bolondvaram ad Lacum Balathonem decimâ Junii eripiunt. Ejusdem Coloniczij Hajdones, aliquot minora castella Turcarum expilant, magnámque prædam primâ Augusti reportant. Eodem anno, idem Coloniczius & Sulczius, Murathem Budensem, ex improviso adoriuntur, eúmque opprimunt, ac cædunt. Operâ Francisci Nadasdi, Turcæ ex insula Leporum dicta, Budæ opposita ejiciuntur, ac profligantur, cœsis aliquot millibus eorum vigesimâ nonâ Septembris. Sigismundus Trautmonstorffius, & Ni-

& Nicolaus Zrinius, Georgij nuper fato functi filius, regionem Posegam vastant, & castella duo Turcarum, ad Dravum flumen, infra Baboczam sita, vi capiunt, ac succendunt, incolumémque reducunt exercitum decimâ secundâ Octobris. Eodem anno, Roswurmius, Hatvanum obsidet, decimâ quintâ Novembris, & decimâ nonâ deditione capit; in hac oppugnatione Hatvani, Germanicus Strasoldus glande grandioris sclopeti è muro ab hoste displosi ictus, vulneratur, ac equo prolabitur, inque vestigio exspirat. Atque sic hæc familia illustris, septem Heroes in Hungaricis bellis occumbentes contra hostem, numerat. Adon arcem nostri temerè deserunt, sextâ Julij. In Transylvania Basta, Lippam, & Lugosium reoccupat, Patrésque Societatis JESU summa cum injuria, ab Hæreticis Claudiopolitanis, sub rebellione Moysis Siculi ejectos, in urbem restituit.

1604. Franciscus Nadasdius, vir bellicâ laude clarissimus, obit quartâ Januarij, anno ætatis 49. Sub idem tempus, è vivis excessit Mahometes III. Turcarum Imperator, anno Imperij sui 9. eidémq; successit Achmetes, anno ætatis 14. De pace cum Turcis rursum tractari cœptum tertiâ Martij Pesthi, sed ob iniqua postulata Turcarum ea coalescere non potuit, unde infectis rebus utrinque discessum est, revocat proinde ex Transylvania *Rudolphus* Cæsar Georgium Bastam, eúmque universo exercitui contra Turcam præficit, in ejúsque locum militiæ Germanicæ in Transylvania & superiori Hungaria, BelgioJosam substituit. Magnus interim Vezirius Hasanes, totis viribus, contra nos movet, ad cujus solam famam Jagenrajterius, decimâ Septembris turpiter Pesthum deserit: idem faciunt præsidiarij nostri Vaczienses, ac dein etiam Hatvanienses. Quibus animatus Hasanes, decimâ nonâ Septembris Strigonium obsidet, sed à loci præsidiarijs, gloriosè rejicitur, ac ob eorum fortitudinem, & imminentis nostri exercitûs sub Basta Duce potentiæ timorem, decimâ Octobris, obsidionem solvere cogitur. Eodem tempore, ijsdem ferè diebus, quibus Strigonij obsidio soluta est, Stephanus Bocskaius in partibus Transtibiscanis, turbulentissimos ac periculosissimos tumultus concitat, adhærentibus eidem Hajdonibus cum suis Ducibus Lippaio & Nimethio, utróque Blasio, quorum operâ partem copiarum BelgioJosæ, ex improviso aggreditur, ac profligat; mox etiam BelgioJosam, primò Varadinum, ac postea Tokainum, ac demum planè Cassoviam redire cogit, sed is inde quoque à civibus (qui jam clam Bocskaio adhæserant) excluditur. Quare nullibi satis tutus, Pragam ad Cæsarem proficiscitur. Igitur jussu Cæsaris Basta contra Bocskaium, post Strigonij obsidionem solutam, cum quindecim millibus, quà equitum, quà peditum progreditur, ac primo statim prœlio Bocskaianos

nos hajdones, Duce Blasio Nimethi cædit, & fugat, ipsúmque Nimethium capit, & supplicio affici curat.

1605. Bocskaius rursus accitis auxilijs Turcicis, exercitum reparat, Bastæque occurrere statuit, Basta quoque audito hostium adventu, copias suas promovet, ac mox prœlio utrinque magnis animis initio, eosdem vincit, ac profligat. Interim exercitus ad dilationem stipendiorum, gravissimè tumultuatur, atque horum spe frustratus, ad rapinas & prædas se convertit, atque nec his contentus, reditum ex superiori Hungaria à Basta extorquet, sicque victoriæ cursum retardat, imò fortunam Cæsaris totam evertit; discedente enim Bastâ cum exercitu, brevi universam superiorem Hungariam, pro se denuo occupat Bocskaius, ac mox Szerenczinum factiosis suis Comitia indicit, in quibus in Principatu Transylvaniæ ab omnibus confirmatur, Principatúsque insignia à Chausio, nomine Turcarum Imperatoris, eidem offeruntur. Basta verò exercitûs tumultuantis seditione coactus, fugienti similis, usque Posonium venit, insistente ejusdem vestigijs ubique Bocskaio, omniáque pro se occupante. Ob nimias siquidem indisciplinati militis Bastiani insolentias factum est, ut etiam qui hactenus fideles erant Cæsari, Bocskaianis adhæserint partibus. Stephanus Csaki, corrivalis & æmulus Bocskai, veneno è vivis tollitur. Alter quoque Stephanus Bathorius Ecsediensis, sine ullo hærede vigesimâ quintâ Julij, anno ætatis quinquagesimo quinto moritur. Bocskaiani Ductore Georgio Nimethi, cum Turcis & Tartaris, partes Cis-Danubianas, & Austriæ ac Styriæ vastant, Sigismundo Trautmonstorffio Croatiæ Generali, Joanne Draskoviczio Bano, Francisco Battyani, & Nicolao Zrinio, ulterioribus eorundem conatibus fortiter resistentibus. Constans tamen fama est, supra octoginta millia Christianorum, ex solius Georgij Nimethi castris, in Turcicam captivitatem abducta fuisse. Ludovicus Vitalis Episcopus Wesprimiensis crudeliter à Bocskaianis occiditur. Martinus Pethô quoque Archi-Episcopus Colocensis, & Locumtenens, ab ijsdem, omnibus exspoliatus, barbarè tractatur. Sed & alij Catholici, præsertim Sacerdotes Religiosi, truculenter vexantur. Stephanus Illyeshazius, ex exilio Polonico, à Bocskaio revocatur. Mahometes Vezirius, visâ tantâ inter Hungaros confusione, Strigonium iteratò obsidet, (contra pacta cum Bocskaio inita) & 35. obsidionis die expugnat, ac occupat. Intendebat quidem Basta novo auctus milite, rursus ut anno priore obsidionem Strigonij solvere, sed à Bocskaianis præpeditus fuit, qui eo pertinaciæ venerant, ut eodem tempore Duce Redeio Ujvarinum (ut sic magis Cæsaris vires distraherent) obsederint, & in castris Georgij Nimethi, auditâ Strigonij Tur-

cis factâ deditione, sublato ingenti clamore, quin & tormentorum, ac bombardorum explosione, stultissimè applauserint. Bocskaius, Budam proficiscitur, ubi, à Vezirio Hungariæ Rex nuncupatur, & Coronam ac Sceptrum, reliquáque insignia regia ab eodem accipit, quamvis is protestatus fuerit, se ea loco muneris, non ad usum, aut Regiæ dignitatis signum acceptare, eò, quòd adhuc legitimè coronatus Rex Hungariæ in vivis superesset. Redux Budà Bocskaius, animadversis Turcarum technis, Comitia Carponam indicit, animúmque ad pacem cum Cæsare ineundam adjicit.

1606. Igitur Stephanum Illyeshazium ad componendam pacem Viennam ad Archi-Ducem Matthiam mittit, quæ tandem ultrò citróque agitata, decimâ quartâ Junij certis conditionibus conficitur, ac à *Rudolpho* Cæsare postea confirmatur. In retinendis tamen Societatis JESU Patribus, quos Bocskaiani è Regno ejiciendos, modis omnibus urgebant, Cæsar authoritatem suam firmam, ac stabilem esse voluit. Mox expediti Viennâ etiam ad tractandam pacem cum Turcis Cæsarei, ac simul ex Hungaris Bocskaiani ablegati, qui vigesimâ Octobris, pacis tractationem inchoant, ac post multas & graves conditiones, utrinque propositas, & magna cum contentione disputatas, eandem ad viginti annos concludunt. Sub finem ejusdem anni, 14. Decembris, Bocskaius sine ullo hærede, anno ætatis 50. moritur Cassoviæ, Comitem Valentinum Homonnai, pro successore, in Transylvaniæ Principatum, prærogativo suo suffragio, Regnicolis commendando. Verùm Transylvani eo prætermisso, Sigismundum Rakoczium invitum licet, ac reluctantem, imò & deprecantem, Principem creant. Homonnaius hac spe delusus, ad diripiendos Bocskaianos thesauros animum adjicit, & confestim selectiores sedecim currus, quibus ij in Transylvaniam, unà cum cadavere defuncti vehebantur, ex itinere retrahit, domúmque secum reducit. Idem faciunt cum reliqua parte opum, & alij itineris Duces, & nominatim Nicolaus Nyarius, & Georgius Szecius, sícque malè parta, malè dilapsa sunt. Basta apoplexiâ tactus, è vivis excedit, homo, bello aliàs clarus, qui si abstinuisset rapinis, & Nobilitatis, ac agrestium oppressione, non solùm Hungariam, sed & Transylvaniam in fidelitate Cæsaris conservâsset. Nicolaus Istvanffius Rerum Hungaricarum scriptor, cum hoc anno finit suam Historiam.

1067. *Rudolphus* Imperator, conditionibus pacis cum Turca initæ, subscribere cunctatur, occultèque novum bellum contra eosdem, pro recuperanda Hungaria, molitur, cui præficere Ferdinandum nepotem, Caroli Archi-Ducis Styriæ filium, statuit, quin & pro suo successore, tam in Regnis Bohemiæ, ac Hungariæ, quàm Imperio eundem (prætermisso fratre Archi-

Archi-Duc Matthiâ) designat. Hinc orta aversio, in Archi-Ducé Matthia à Cæsare. Quâ occasione arreptâ Stephanus Illyeshazius, Matthiam Archi-Ducem, ad occupandum Regnum Hungariæ animat, regnicolarúmque ad eundem eligendum disponit animos. Nec morâ, Matthias Archi-Dux, sub prætextu componendi Hajdones, qui sub idem tempus, in superiori Hungaria, rursus tumultuari cœperant, inscio *Rudolpho*, tunc Pragæ inter privatos parietes commorante, copiosum conscribit militem, præcipuósque Austriæ & Moraviæ Proceres, ad suas attrahit partes.

1608. Itaque ad primam Januarij, Matthias Archi-Dux comitijs publicis indictis Posonium proficiscitur, in quibus ab Hungaris, in Regni Gubernatorem eligitur, confœderationéque Hungarorum cum Austriacis & Moravis confecta, collectísque non contemnendis copijs, statim ineunte vere, Viennâ Pragam versùs contra Cæsarem fratrem movet. Non defuêre qui Cæsari vim vi repellere, Archi-Ducique armis obviare suaderent, verùm res omnis juxta Archi-Ducis postulata, operâ potissimùm Francisci Dietrichsteinij Episcopi Olomucensis, & S. R. E. Crrdinalis, pacificè composita est. Neque multò post 27. Junij, per eundem Cardinalem, reliquósque Legatos, Coronam Hungariæ, cum reliquis Regalibus insignibus Matthiæ transmittit, (atque ita sacrâ Coronâ postliminio quinquaginta quatuor annorum, in manus Hungarorum redijt) idémque Regnum, unà cum Austria & Moravia, ac simul successionem in Regnum Bohemiæ, eidem cessit. Archi-Dux potitus hunc in modum Coronâ ac Sceptro Hungariæ, Posonium altèra Comitia indicit, ac in ijs in Regem Hungariæ coronatur, 19. Novembris. In ijsdem Comitijs Stephanus Illyeshazius in Palatinum eligitur. Quæ dignitas ab obitu Thomæ Nadasdi, usque ad hoc tempus, per annos quadraginta sex vacaverat. Confirmatur quoque pax cum Turcis inita, ac Petrus Revai, & Stephanus Palffi, Custodes Coronæ constituuntur, Franciscus Forgachius, Archi-Episcopus Strigoniensis, S. R. E. Cardinalis creatur. Sigismundus Rakoczius, tot, turbarum, laborum, ac periculorum pertæsus, spontè cedit Principatum Transylvaniæ Gabrieli Bathorio. Hic autem neglecto Cæsare, confugit ad Turcas, & fidem Orthodoxam, commutat cum Calviniana secta, nempe pretiosam purpuream vestem, cum vili lacerna, non quidem alio fine, quàm ut sic faciliùs Principatum assequi, & retinere valeret, à quo tamen brevi miser excidit.

1609. Moritur Stephanus Illyeshazius, vir magnarum divitiarum, magníque consilij & dexteritatis, sed Lutheranâ labe infectus, & quidem absque ullis posteris. Ex consensu Regio, pro hærede suo jam prius assum-

pſerat Caſparum Illyeshazi, ſangvine ſibi proximè junctum, verùm cum gravi onere, nempe ut veterem ac veram Religionem, cum novitia ac fa'-ſa commutaret. Comitia nova à Rege *Matthia* Poſonium indicuntur, in ijſdémque Georgius Thurzo 8. Decembris, in Palatinum Regni eligitur.

1610. *Rudolphus* Cæſar, ægrè ferens tot Provincias ſibi à *Matthia* fratre, quaſi vi ereptas, vindictam ſpirat, novúmque exercitum contra eundem conſcribi mandat, ſed & hic de omnimoda ſecuritate ſibi providere ſatagit, réſque jam ad arma utrinque ſpectabat, verùm Principes Imperij, ſe opportunè interponunt, fratréſque ſibi mutuò reconciliant. Res utcunque pacatæ, hoc anno in Hungaria; in Tranſylvania verò dubiæ, gliſcentibus indies majoribus ſimultatibus, inter Radulam Vajvodam Tranſalpinæ, Regi *Matthiæ* magis quàm Turcis fidum, & Gabrielem Bathorium Tranſylvaniæ Principem, mordicus Turcis adhærentem, eorúmque opera, univerſam Daciam ſibi ſubigere intendentem.

1611. Itaque Gabriel Bathorius ingentem exercitum contra Radulam parat, quo tamen univerſo, ab eodem Radula exuitur ad Braſſonem, ac ipſemet fugatur. Quibus intellectis Sigiſmundus Forgachius, juſſu *Matthiæ* Regis Tranſylvaniam ingreditur, ac Claudiopolim, aliáque munita loca, ad *Matthiæ* obſequium traducit. Verùm mutatis rebus, quæ eſt bellicæ ſortis inconſtantia, Bathorius reparatis copijs, auxilijſque Turcarum & Tartarorum adjutus, Forgachium cædit, compulsúmque in ſylvas, per fines Moldaviæ & Poloniæ, Caſſoviam, unde venerat, redire cogit: mox Turcæ & Tartari in prœmium laborum ſuorum, Tranſylvaniam depopulantur, & ex ſola Siculia, duodecim millia hominum in captivitatem abducunt. *Matthias* Rex, vivente adhuc *Rudolpho* Cæſare, 13. Maij, in Regem Bohemiæ coronatur, & eodem anno, in uxorem ducit Annam, Ferdinandi Archi-Ducis Tyrolenſis filiam, die 4. Decembris.

1612. *Rudolphus* Imperator, hydrope, 20. Januarij, Pragæ, anno ætatis unde ſexageſimo, Imperij 15. moritur, vir pacis & tranquillitatis, quàm belli amantior. Suffectus eſt eidem; eodem anno, Francofurti, *Matthias* frater, jam Hungariæ, & Bohemiæ Rex. Turbatior fuit Tranſylvaniæ ſtatus, cùm enim Bathorius, miſiſſet ad Achmetem Imperatorem Turcarum, Andream Geczium, ut nova auxilia adversùs *Matthiam* Imperatorem obtineret, hic ſublato jure legationis, oblata Lippâ, Jenô, alijſque propugnaculis Varadino adjacentibus Turcarum Tyrannidi, ſibi ab Achmete Principatum obtinuit, juſſus itaque Mahometes Baſſa, Bathorium ejicere, & Geczium in Principem conſtituere; Bathorius deinde, tam potentiam Turcarum, quàm ſuorum inconſtantiam ſuſpectam habens,

habens, ſe ſe in tutelam *Matthiæ* Cæſaris, pauló ante ſibi offenſi, mediante Georgio Thurzone Palatino, recipit, auxiliáque contra æmulos implorat, ac etiam impetrat.

1613. Sigiſmundus Bathori, quondam Tranſylvaniæ Princeps, ſæpè depoſito, ſæpè reſumpto Principatu famoſus, moritur hoc anno ex apoplexia, Pragæ. Gabriel Betlehemus Conſtantinopoli, quò pro Principatu ſibi obtinendo perrexerat, eundem ab Achmete iiſdem conditionibus impetrat, quibus Andreæ Geczio is promiſſus fuerat, ac ſine mora ope Scanderi Baſſæ, ac Boſnenſis in Tranſylvaniam redit, eámque pro ſe occupat, ſicque Geczius ſpe ſuâ fruſtratur. Gabriel verò Bathorius his viſis, Varadinum in Hungariam velocibus equis profugit, verùm ibidem non multò poſt à ſuis inſtigante eoſdem Deczio prædicante, perfidè ac proditoriè 27. Octobris trucidatur. His peractis, Turcæ Betlehemum in Principatu confirmant, ipſique ex Tranſylvania exeunt, ſed in ſuo exitu, ſupra ſedecim millia Chriſtianorum ſecum in miſeram captivitatem abducunt. Idem Betlehemus juxta pacta, Lippam, eidémque vicina loca Turcis tradit, promebat etiam hoc fine arcem Jenô, ſed inde à Stephano Petenházy fortiter rejectus eſt. Moritur eodem anno Petrus Erdôdi, 27. Februarij, & Joannes Draskovics, Croatiæ Banus, Poſonij, 11. Maij.

1614. Complices necis Bathorij, Joannes Szilaſy, & Georgius Nadanyi, ad comitia Megyeſinum citantur, & à Betlehemo, ac Ordinibus factum eorum approbantibus, à crimine abſolvuntur, ſed ab efferatis militibus, & tumultuante plebe, ad mortem expoſcuntur, unde in turrim urbis profugere compulſi, cùm tantæ multitudini reſiſtere non poſſent, ex eadem vi dejiciuntur, ſicque morte afficiuntur. Hungari præſidiarij tempore hyemis glacie conſtrictum lacum Balaton tranſeunt, acritérque cum Turcis confligunt, eoſdémque magnâ clade profligant, Kopanienſi & Mohacſienſi Begis captis, *Matthiæque* Cæſari Viennam tranſmiſſis.

1615. Franciſcus Forgach Cardinalis, & Archi-Epiſcopus Strigonienſis moritur 16. Octobris. Eodem anno obijt Nicolaus Iſtvanſius octuaginta annorum, 1. Aprilis, eximius rerum Hungaricarum ſcriptor. Achmetes Turcarum Imperator, à diverſis hoſtibus laceſſitus ac preſſus, pacem aut potius inducias vicennales cum Cæſare *Matthia* renovat, bellum aliàs eidem illaturus, niſi eum impediviſſet inſperata Arabum ſeditio, & Cozacorum Conſtantinopolim uſque iteratæ depopulationes, Perſarúmque novæ in dies in everſionem Monarchiæ Turcicæ molitiones. Veneti graviter Ferdinando Archi-Duci offenduntur, ob enormia Uskochorum in ditionibus ſuis, terrâ maríque patrata latrocinia, ob quæ eidem etiam bellum inferunt, & Forum Julium armis invadunt.

1616. Us-

1616. Uskochi, propter tot in ditionibus Venetorum, ac etiam Turcarum factos excessus, à Ferdinando Archi-Duce coarguuntur, sed hi Principis sui monita spernentes, eidem ipsi audacter & temerè se opponunt, quare appetiti sunt bello, jubente Ferdinando; quod quidem illi alacriter suscipere, imò & in Styriam irrumpere sunt conati, verùm ab Archi-Duce iteratis vicibus sunt repressi, de audacia & feritate multùm post hac remisêre, his tamen non obstantibus, Veneti pergunt bellum susceptum, contra Archi-Ducem in Foro-Julio continuare. Moritur interea Petrus Draskoviczius, vir summi consilij. Dein etiam Benedictus Thuroczy Banus Croatiæ, 8. Novembris. Ac demum Thurzo Regni Hungariæ Palatinus, 24. Decembris. Petrus Pazmanus in Archi-Episcopum Strigoniensem assumitur.

1617. Ferdinandus Archi-Dux Styriæ, ita volente *Matthiâ* Cæsare, in Regem Bohemiæ coronatur Pragæ, 29. Junij. Bohemi, Silesitæ, Moravi, Lusati, in ejus verba jurant. Achmetes Turcarum Imperator, moritur, succedit Mustaffa frater, sed hoc brevi exauthorato, ob innatam stoliditatem & ferocitatem, Osmanes, Achmetis defuncti filius, duodecim duntaxat annos natus, in solio paterno collocatur. Lutherani passim ubique annum centesimum sui Evangelij, per modum Jubilæi, ad imitationem Catholicorum celebrant, quod tamen frivolis disputationibus, & compotationibus ab ijs celebratum est, Catholicis ridentibus, quòd hâc ratione novitatem fidei suæ, publicè, ac ultroneè profiteri voluerint.

1618. *Matthias* Imperator Posonium Comitia indicit, in quibus Ferdinandus Archi-Dux, & jam Bohemiæ Rex, in Regem Hungariæ coronatur, 1. Julij. In ijsdem Comitijs Sigismundus Forgach, in Palatinum Regni Hungariæ eligitur. Moritur hoc eodem anno Viennæ Maximilianus Archi-Dux, Cæsaris frater, & Anna Imperatrix prægnans. Cometa horribilis comparet, sub ipsis comitijs Posoniensibus. Pragæ datum est à Protestantibus tumultuum ac apertæ rebellionis initium, quæ post se iliadem traxit calamitatum, quibus Hungariam quoque miserè involvit.

1619. *Matthias* Imperator, extingvitur Viennæ 20. Martij, ætatis anno sexagesimô secundo, Imperij sexto, cum novem mensibus, cui in omnibus Provincijs hæreditarijs, ac Regnis succedit *Ferdinandus II.* in quo nihil ad justum, bonúmque Principem desiderabatur, sed cùm esset Catholicæ fidei mirus zelator, contra eum mox seditionem movent Viennenses cives Lutherani, in auxiliúmque Comitem Henricum Matthiam à Turri, Bohemicarum rebellium copiarum antesignanum evocant. Ast DEUS pijssimum Principem, non sine luculento prodigio ab extremo periculo

riculo eripit, seditiosósque confundit; Hos ille protinus exarmat, ac dein etiam Moraviam & Bohemiam ad obsequium redire satagit, atque eodem anno in Imperatorem Romanorum eligitur, ac coronatur Francofurti 18. Augusti. Hoc eodem anno Gabriel Betlehemus Hungariam invadit, Catholicis, & DÉO sacris crudeliter exceptis. Adhæret eidem continuò superior Hungaria, Comite tamen Georgio Homonnai nullâ ratione, à fidelitate Cæsaris recedere volente. Tota igitur belli moles in hunc versa est, sed is maturè sibi consulens, in Poloniam jam se receperat. Sævitum igitur est in ejusdem amplissima, quæ habebat bona, Arces omnes occupatæ, ac thesauri direpti; quâ expeditione confectâ, Betlehemus, Cassoviam Comitia indicit, omnésque Comitatus ad montem Fatra usque inclusivè, ad fidelitatem sibi præstandam cogit. Interea dum Betlehemus, Cassoviæ moratur, Georgius Széchi, milites confiniarios ad ejusdem partes sequendas, quà minis, quà promissis attrahit, cæteros imitati sunt Ujvarienses præsidiarij, hoc insuper pro auctuario suæ perfidiæ addentes, quòd Petrum Koháry Arcis Præfectum, secum idem sentire nolentem, incaptivaverint, & vinctum Széchio in manus tradiderint. Erat hic Petrus Koháry parens illius Stephani, qui præterito bello Turcico, gloriosè pugnando pro Patria occubuit, & avus moderni Stephani Kohary, qui nuper Filekinum tam strenuè contra hostes Christianitatis propugnavit, & similiter ac avus, in captivitatem à suis traditus est. Superiori itaque Hungariâ in ordinem redactâ, relicto ibidem Georgio Rakoczio, ipse Posonium usque progreditur, & à civibus magno cum applausu intromittitur. Erat tunc in arce Posoniensi, Sigismundus Forgach, Regni Hungariæ Palatinus, cum Coronæ custodibus, hos Betlehemus varijs pollicitationibus per iteratas ablegationes, ad se in urbem evocat, ac post multas compromissiones, ad suas partes attrahit, ipsámque Coronam sacram sui juris facit. Hinc transmissâ parte copiarum per Danubium, partes Cis-Danubianales peragrat, cui absque tergiversatione, imò ultroneè arces, Comitatus, & Magnates omnes se se submittunt, Ginzio solo, ex Proceribúsque, Nicolao Eszterhazy, Georgio Zrinio juniore, & Thomâ Nadasdi, in fidelitate Cæsaris permanentibus. Interea Comes Georgius Homonnai fidus Cæsari, validis subsidijs e Polonis & Cozacis conscriptis, in Hungariam superiorem erumpit. Occurrit eidem Rakoczius, pro tuenda Hungaria superiore à Betlehemo relictus. Pugnatur utrinque strenuè, ac prœlium in biduum protrahitur. Poloni tandem fugam simulantes, Hungaros & Transylvanos dissolutis ordinibus, sibi instantes, ac prædæ inhiantes, reversi, fundunt, ac profligant. Peditatum totũ ferè cædunt; Rakoczius cum equitatûs parte, vix fugâ se salvat,

cujus rei auditâ famâ Betlehemus, Sopronio, Posonium redit, eòquè Comitia indicit, pro pace concludenda, in quibus multùm ultrò citròque actum, sed iniri non potuit; tota igitur spes ejusdem in futurum, in armistitium præsens commutatur. Hoc eodem anno Fridericus Comes, Palatinus Rheni, in Cæsarem insurrexit, ac se Regem Bohemiæ dixit, & necdum rebus bene firmatis, coronam sibi imponi præcipiti festinatione curavit.

1620. Moritur Thomas Nadasdius 29. Februarij. Extingvitur quoque veneno in Polonia 25. Julij, Comes Georgius Homonnai, cum magno Cæsaris, & Reipublicæ detrimento. Comitia à Betlehemo Neosolium indicuntur, in quibus à tumultuantibus in Regem Hungariæ eligitur, ac multa nefanda in ijsdem constituuntur. Interea sub auxiliorum prætextu, (ex occulto tamen Betlehemi consensu) à Vezirio Budensi Lippa obsidetur, & per deditionem à Francisco Struz factam, occupatur. Cis-Danubiana confinia, ad Betlehemianas partes transeunt, arciúmque Præfectis ultroneè á fidelitate Cæsaris deficientibus, solo Paulo Zicsi Wesprimiensi Capitaneo excepto, quem ob id proprij præsidiarij invadunt, præsidióque ejiciunt. Comes Nicolaus Eszterhazi, in sua arce Lacompaciensi, à Stephano Huszár obsidetur, obsesso opportunè succurrit Tampierius, sicque hostis magna cum clade rejicitur, fugatur, cæditur. Hâc clade suorum intellectâ Betlehemus, Danubium rursùs ipsemet transit, & dictam arcem Lacompác occupat, Ginzium quoque invadit, sed strenuè à Christophoro Hagymásy inde repellitur. Interea Tampierius Posonium cum novemdecim millibus, terrâ & Danubio tentat, sed dum arcis situm perspecturus circumambulat, glande plumbeâ ictus prosternitur, cæso Duce, miles Hamburgum redit. Comes Frangepanus Croatiæ Banus, cum Regnicolis insurgit ad repellendum Betlehemum, qui Dravum transire, & Croatiam quoque jam sibi subigere intendebat, quâ Croatarum resolutione visâ Betlehemus, à proposito desistit, indéque per partes Sopronienses, in Austriam movet. Mox Hamburgum iterato assultu aggreditur, sed non cum exiguo suorum damno repellitur. Interea Ambrosius Spinola cum exercitu Hispanico Palatinatum ingressus, in eo multa oppida, quâ vi, quà deditione capit. Elector quoque Saxoniæ Cæsarianas secutus partes, occupat Lusatiam. Maximilianus Dux Bavariæ, Austriæ superioris rebelles domat, Provinciámque Cæsari subjicit; mox in Bohemiam movet, & cum Bucquoio Cæsarei exercitûs Duce, junctis viribus, urbes aliquot recipit, demúmque ad ipsam Pragam pervenit. Oppositus illi erat Friderici Palatini, & Bohemorum exercitus, in Albo monte castris opere militari munitus, conserturus de summa totius rei cum Cæsareanis. Igitur initum est

certa-

certamen ipso festo Sancti Martini, Dominico à JESU MARIA Hispano, Carmelitâ, certissimam victoriam Cæsareanis promittente. Resistunt aliquamdiù hostes, sed repentinâ Hungarorùm fugâ, (quorum novem millia Betlehemus Palatino submiserat) turbantur ordines; auget terrorem *Maximilianus*, plenâ acie exercitum Palatini aggrediendo, fit ingens hostium strages, fuga, & cædes: ipse Palatinus amisso exercitu, cum uxore, ac liberis Wratislaviam in Silesiam fugit: postridie victores Pragam triumphabundi intrant, ac totam ferè Bohemiam, & brevi Moraviam quoque ac Silesiam ad Cæsaris obsequium trahunt. Betlehemus intellecto infausto casu Friderici consternatur, & conversus ad consvetos sibi dolos, de armistitio, vel pace componenda, cum Cæsare agere incipit, ipso Palatino Forgachio mediante. Annuit ejus postulatis optimus Cæsar, nîl aliud desiderans, quàm quietem Regni, ac tranquillitatem, atque sic terminatus est hic annus.

1621. Conventus itaque pro tractanda pace statim anni hujus initio Hamburgum indicitur, cui intersuêre Gallici quoque Legati, ut intermediatores, totáque Hyems hac de re consultantibus consumitur, sed inani prorsus eventu. Gabriel enim nec titulo Regis abstinere valuit, nec seriò pacem intendere visus est. Clam enim interea Turcarum & Tartarorum subsidia contrahebat: unde etiam contracta est invidia, & in Hungariæ Proceribus gravis ab eodem aversio. Hinc conventu finito, Sigismundus Forgachius, Viennam directè perrexit, & in gratiam à Cæsare receptus est, hunc subsecutus est Georgius Szécsi, qui insuper Franciscum Redéi, Betlehemi exercitûs Ductorem, vi adortus, cœpit, & multos ad Cæsaris partes traxit. *Ferdinandus* evanescente spe pacis, duos exercitus in Hungariam mittit, unum ad partes Trans-Danubianas, quem committit Comiti Colaldo, & Comiti Nicolao Eszterházy, alterum verò ex hac parte Danubij, cui præficit Palatinum, & Comitem Bucquoium Generalem: Betlehemo interim unà cum Corona Veterosolium, inde Cassoviam, ac tandem Ecsedinum recedente. Multæ Civitates ac Comitatus spontè redeunt ad Cæsaris fidelitatem, Ujvarinum tamen quod propugnârat Stanislaus Thurzo, vim experiri gestiebat. Hoc igitur Bucquoius obsidione cingit: jamque in arcto erant res Betlehemi, cùm obsessi in pabulatores erumpunt, & Bucquoium audacius ad auxiliandum provectum, multis vulneribus confodiunt. Ex ijsdem castris Sigismundus Forgachius Palatinus, morbo contracto Tyrnaviam revertitur, ibidémque diem extremum claudit. Thomas Bosnyakius, & Stephanus Palffius, dum cum parte una exercitûs Comitatus supra Fatram sitos, pro Cæsare occupare satagunt, circumventi

venti à Betlehemianis capiuntur, & Betlehemo Caſſoviam vincti remittuntur. Auditâ morte Bucquoij Betlehemus, Caſſoviâ novo cum exercitu movet, & magna cum celeritate Ujvarinum properat: cujus vel ſolâ auditâ famâ, Cæſareani, utpote Duce deſtituti, viginti octo ingentibus tormentis, alijſque plurimis impedimentis relictis, Poſonium uſque recedunt, ibique caſtris metatis vallo ſe muniunt: Betlehemus proinde Ujvarino Tyrnaviam venit, ibidémque ſe ſe Joanni Georgio Marchioni Jagerndorffio conjungit. Poſonium dein, ſed irrito conatu impetit, & poſt cuncta circa Poſonium depopulatus, Szakolczam penetrat, ac inde intactas hactenus Auſtriæ & Moraviæ partes devaſtat, ultimatè tandem à Cæſareanis ſæpius carptus, Jagerndorffij in Sileſiam receſſu, & commeatûs inopiâ, ac Tranſylvanis dilapſis, animo fractus, rurſus ad pacis conſilia animum applicat. Conventionis igitur locus de pace conficienda à Cæſare conſtituitur Nikelſpurgum, quò Cæſar nomine ſuo miſit Cardinalem Dietrichſtain, Epiſcopum Olomucenſem, Petrum Pazmanum, Archi Epiſcopum Strigonienſem, & Comitem Nicolaum Eſzterházy, præter alios aulæ ſuæ Primates, Betlehem verò Emericum Thurzo, ac Joannem Sándor, cum nonnullis alijs. Atque ſic totum reſiduum hujus anni in tractatione ejuſdem Pacis conſumitur. Comes Chriſtophorus Erdôdi in florida ætate moritur. Petrus item Balaſſius cum minore natu fratre, extingvitur.

1622. Ipſo die Novi anni, pax inter Betlehemum & Cæſarem inita, publicatur. Abdicat proinde ſe Betlthemus titulo Regis Hungariæ, & Coronam Cæſari reſtituit. Econtra Betlehemo ceſsêre complures arces in Hungaria ſuperiore, cum ſeptem Comitatibus, ſed duntaxat ad finem vitæ, datus inſuper titulus Principis Romani Imperij, cum Opavia & Ratiboria Sileſiæ Ducatibus, ſtatu Religionis, & Jeſuitis in locum quo ante bellum fuerant, rejectis. Dimiſſi utrinque captivi gratis, excepto Palffi, qui in ſui exſolutionem pro lytro quinquaginta millia florenorum Betlehemo deponere debuit, quantam ſummam nec Turca ab eo exegiſſet. Eodem anno *Ferdinandus* Cæſar Sopronium indicit Comitia, in quibus in Palatinum eligitur Staniſlaus Thurzo, & Coronâ deductâ Trenchinio Sopronium, Eleonora Auguſta, in Reginam Hungariæ coronatur.

1623. Inconſtantiſſimæ mentis Betlehemus rumpit rurſus pacem, & auxilijs Tartarorum ac Turcarum adjutus, menſe Septembri, maximas agit per Moraviam devaſtationes, quâ occaſione uſi Turcæ ac Tartari, multa millia Chriſtianorum in duriſſimam abducunt ſervitutem, quorum tamen magnam partem, reduces hoſtes cum præda, invadendo, liberat Comes Nicolaus Eſzterhazy, Ujvarienſis pro tunc Generalis, dilapſis Tartaris ac Turcis,

cùm

cùm nec auxilia Germanica à confœderatis Betlehemo promiſſa comparerent, ad novas inducias is animum applicat, quas etiam à Cæſare pacis cupidiſſimo, facilè impetrat. Inter has cunctas revolutiones, Croatæ omnes conſtantes mansêre ſemper DEO, Regi, Regno, & Coronæ fideles, nempe quia conſtantes Catholici, nec unquam ad novitates Lutheranæ, & Calvinianæ ſectæ prolapſi.

1624. Tota anni hujus hyems, in tractanda pace inter Cæſarem & Betlehemum tranſigitur, ac tandem etiam conficitur, eidem arcis Ecſediensis perpetuitas conceditur, ſed Opaviâ ac Ratiboriâ Ducatibus, tituloque Principis Imperij privatur. Comes Thomas Erdődi eximiarum virtutum vir, magno cum luctu omnium bonorum, 17. Januarij, ætatis ſexageſimo ſeptimo, in arce ſua Krapina vivere deſijt.

1625. Fatalis hic annus fuit, aliquot præcipuorum Magnatum obitu. Mortuus ſiquidem hoc anno eſt Comes Nicolaus Zrinius Cſaktornæ, 24. Martij; Stanislaus Thurzo Palatinus 1. Maij; Franciſcus Battyani, 13. Septembris; ſed & Georgius Szécſi, à proprijs famulis perfidè occiditur. Pax inter *Ferdinandum* & Amurathem inſerto etiam Betlehemo renovatur. Comitia Sopronium à Cæſare indicuntur, in quibus Comes Nicolaus Eſzterhazy, in Palatinali dignitate Thurzoni ſufficitur, & *Ferdinandus III.* in Regem Hungariæ, ætatis anno decimo ſeptimo eligitur, ac octavâ Decembris coronatur.

1226. Gabriel Betlehemus matrimonio ſibi jungit Catharinam, Brandeburgici Electoris filiam, & rurſus ad innatam ſibi inconſtantiam redit, bellúmque Cæſari tunc in Imperio occupato, indicit, ſtimulantibus haud dubiè illum ad id Principibus Imperij Acatholicis, qui & Sveciæ, & Daniæ Reges concitaverant ad arma ſumenda hoc fine, ut fidem Catholicam opprimerent, & ſi fieri poſſet, penitus extingverent, ſed fruſtra. Non enim eſt conſilium contra Dominum, neque irrita fieri poteſt æternæ veritatis promiſſio, vi cujus neque portæ inferi prævalebunt contra fundatam à Chriſto Eccleſiam. Miſſus eſt hoc eodem anno in Imperium, cum ſelectis mille militibus Croatis, Comes Georgius Zrinius, Banus Croatiæ, ubi etiam pro Cæſare inſignem militarem navavit operam. Ad inſtantiam & falſam informationem Betlehemi, juſſu Turcarum Imperatoris Mechmetis, Vezirius Budenſis ſtrangulatur, in ejúſque locum Murtezan Baſſa Boſnenſis conſtituitur, qui mox nefario ejuſdem Betlehemi conſilio, cum Cæſare fœdus rumpit, & viginti ſex pagos in Comitatu Nitrienſi depopulatur. Interea Erneſtus Mansfeldius, Caroli Mansfeldij, Strigonij recuperatoris, ex thoro illegitimo, frater naturalis, & Dux Vina-

Vinarienſis, cum quindecim millibus, per Germaniam, Sileſiam, & Moraviam, repentino itinere, uti inter eos conventum fuerat, ad Betlehemum in Hungariam veninnt, quorum veſtigijs ubique inſiſtens Walſteinius, ex Imperio Galgoczium uſque eoſdem eſt ſecutus. In ejuſdem comitiva fuit etiam Georgius Zrinius, Croatiæ Banus, ac Nicolaus Eſzterhazy Regni Palatinus, Hungaricas ſuas copias cum ipſo conjunxerat. Eodem autem tempore Murtezan Vezirius, Neogradinum gravi obſidione premebat, defendente illud ſtrenuè Paulo Eſzterhazy Palatini fratre germano, ſed intellecto Walſteinij & Palatini adventu, multis ſuorum deſideratis, repentè obſidionem ſolvit. Solutâ feliciter obſidione, Walſteinius cum caſtris ad Ujvarinum recedit, Betlehemus verò ſua caſtra caſtris Turcicis, ad Palankam conjungit; mox uterque exercitus, mutuò ſibi appropinquant, ac generali conflictu concurrere volunt. Betlehemus viſâ majori Cæſareanorum potentiâ (nam præter Hungaros, ac Croatas, ex Germanis quadraginta millia peditum, & viginti millia equitum, in caſtris noſtris, effectivè numerabantur) ad conſvetas ſuas fraudes recurrit, armiſtitiúmque pro una, vel altera tantùm die concedi, à Walſteinio poſtulat, offerendo ſe pro mediatore pacis recenter ruptæ, inter Cæſarem & Turcas, certò, ſine ulteriori dilatione conficiendæ, ſicque inducias uſque in craſtinum à Walſteinio impetrat, (fruſtra reclamante Palatino, qui jam verſutiam ingenij Betlehemij noverat) ſed Betlehemus unà cum Turcis clam eadem nocte ſe ſubducit, ac tribus milliaribus inde recedit, Walſteinio fraudem non niſi in ſequentem diem advertente, ac tunc etiam hoſtem inſequi intermittente. Fuit hæc occaſio magna hoſtem penitùs delendi, ſed principium illud, *de conſervando milite*, victoriæ fortunam impedivit. Verùm neque per hanc evitationem & declinationem prœlij conſervatus eſt miles: nam donec in Provincias hæreditarias Walſteinius exercitum reduceret, peſte, ac morbis, prope vigintiquinque millia militum in eo periêre, quot in conflictu nunquam perijſſent, aut ſaltèm cum hoſtium ruina. Betlehemus rurſus cum Turcis & Mansfeldianis ad Levam caſtra figit, Walſteinius verò Tyrnaviam versùs regreditur, ubi ad rigidam hyemem uſque hæſit, atque devaſtatis illis omnibus partibus, demum in Sileſiam & Moraviam, ad hyberna redijt; ſimiliter & Betlehemus, ac Turcæ in hyberna militem ſuum diſtribuunt: aſt Mansfeldius, & Vinarienſis ad ſummas anguſtias rediguntur. Videbant enim intentiones ſuas cum Betlehemo non progredi; regredi autem unde venerant, Cæſareanis ubique invigilantibus, non erat integrum. Igitur Mansfeldius omnibus tormentis, Vezirio Budenſi donatis, vel venditis, traditíſque Duci Vinarienſi copijs, aſſumptis ſuorum expeditiſſimis,
Budâ

Budâ per partes Croatiæ & Dalmatiæ Turcis subjectas, Venetias percurrere instituit: Verùm in Bosnia dissenteriæ malo correptus, ibidem miseram efflat animam. Sed & Dux Vinariensis, dum plurima per Hungariam molitur, morbo corripitur, eóque triginta duos annos natus consumitur, militum quos duxerat, parte magnâ demortuâ, non exiguâ quoque in perfidiam Turcicam transeunte. Sub finem ejusdem anni, moritur Comes Georgius Zrinius Croatiæ Banus, 18. Decembris, Posonij, annorum 28. sed vel in hac ætate ipsa, singularis experientiæ, & virtutis militaris.

1627. Agitur hoc anno iteratò de reintegranda pace à Betlehemo rupta, sed hic perfidè ac occultè evocat quadraginta millia Tartarorum, quibus in itinere à Polonis cæsis, ipse quoque tandem pacem amplectitur.

1628. Pax aliqua tandem Hungariæ reddita: funesti interim belli Svecici, quod postea Hungariam quoque involvit, jaciuntur semina.

1629. Moritur sine ullo hærede Betlehemus 16. Novembris, (multis criminibus, & potissimùm confœderationibus Turcarum & Tartarorum, crebrísque fœderum, & pactorum violationibus, apud Christianos infamis) ex immani dolore pedum, quo in tantùm cruciabatur, ut plantas quoque fluidis humoribus educendis, ferro findi jusserit; accessit ignis sacer, ita, ut omnia Elementa in pœnam tot criminum, in eum conspirâsse viderentur.

1630. Adoritur Imperium Svecus, & ab Acatholicis, quorum rem potissimùm gerebat, patentibus portis passim, cum applausu suscipitur. Cassovia, Tokainum, cunctáque ad vitam Betlehemo concessa, redeunt ad Cæsarem; Betlehemus 20. Januarij sepelitur. In Transylvania varij motus. Esto enim Betlehemus statuisset, ut Catharina ejusdem conjunx, habito duodecim virorum consilio, Provinciam gubernaret, ob discordiam tamen Procerum, regimen hoc diu stare non potuit. Igitur Catharina Brandeburgica, in comitijs publicis Claudiopoli celebratis, cedere Principatui à regnicolis jubetur. Ipsi autem Transylvani discordibus votis, pars Stephanum Betlehemum, demortui Gabrielis fratrem, pars Georgium Rakoczium pro Principe agnoscebant: prævalet tandem Stephanus Betlehemus, Principatúque (sed brevi amittendo) potitur.

1631. Vix inchoato Regimine Stephanus Betlehem, à suis gravem aversionem experitur, præter externos, domesticos quoque sentit hostes, Comitem Stephanum Betlehem scilicet, filium proprium, & generum Davidem Zolyomium. Hi enim Georgium Rakoczium ex superiore Hungaria evocant Varadinum, ac inde in Transylvaniam, qui sine mora Provinciam intrat, & à Betlehemo Principatum extorquet, & hic ipse postea quietioris vitæ amans, aut saltem id simulans, Rakoczium suffragijs & clientelâ adju-

adjuvat, Gubernatoris nomine contentus, filióque ac genero omnem culpam condonans. In ſuperiore Hungaria ruſtici contra Nobilitatem rebellant.

1632. Guſtavus Sveciæ Rex, ad Luzenam in prœlio occumbit. Sigiſmundo Poloniæ Regi mortuo, ætatis anno ſexageſimo ſexto, Regni quadrageſimo quinto, ſuccedit Vladislaus IV. Hoc eodem anno obit Moguntiæ Fridericus, ex Palatino Rex, ex Rege mendicus, anno ætatis trigeſimo ſeptimo. Cæſar Nicolaum Eſzterhazy Palatinum, valido cum exercitu expedit ad recuperandam Tranſylvaniam, ſed Rakoczius eam ſibi jam priùs ſubjugaverat. Eſzterhazij adventu intellecto Rakoczius (Stephano Betlehemo pro Gubernatore relicto) eidem iturus obviam, prior ipſe in Hungariam erumpit, ac nonnullas ejuſdem copias atterit, inſuper apud Turcam efficit, ut is, ſtante adhuc pace, aliquot millia ſuorum ad partes Ujvarienſes depopulandas ac vaſtandas immitteret, vel ſic Palatinum à Tranſylvania reducturus; quibus difficultatibus perpenſis Cæſar, & ſimul ne novo implicaretur bello, ipſe quoque electioni Rakoczij annuit, atque ſic Palatinus in inferiorem Hungariam, Rakoczius verò in Tranſylvaniam redeunt cum ſuis exercitibus. Rebelles ruſtici in Hungaria ſuperiore, quà adhortationibus, quà vi, quà minis compeſcuntur, eorum Duce Petro Cſaſzar ſupplicio affecto, Caſſoviæ.

1633. Tranſylvania rurſus inteſtinis motibus turbatur. Stephanus Betlehemus ſiquidem, qui Principatum præ metu Rakoczio tradiderat, pœnitentiâ ductus, ad Turcarum auxilia confugit, eáque impetrat. Rakoczius mutabilem fidem Turcæ deteſtatus, Auſtriacis ſe ſubmittit. Interim verò Sigiſmundus Kornicſius, Rakoczij partes ſecutus, auxiliares copias Turcarum pro Betlehemo, profligat. David Zolyomius, in ſuſpicionem veniens, à Rakoczio (quem in Principatu adipiſcendo, contra ſocerum adjuvârat) carceri mancipatur, in quo etiam conſenuit, & vitam ipſam finivit. Comes Georgius Homonnai naſcitur 8. Junij.

1634. Turcæ excuſant apud *Ferdinandum* Cæſarem expeditionem pro Betlehemo à ſe ſuſceptam, ſalvis pacis legibus eſſe factam, Palatinus tamen gnarus Turcicarum fraudium, ſtipendio Hajdones Cæſari obſtringit, à quibus etiam ſæpiùs cum Turcis dimicatum eſt, & quidem plerúmque cum horum detrimento. Interempto Walſteinio, *Ferdinandus III.* jam Hungariæ Rex, totius exercitûs Cæſarei Dux conſtituitur, qui mox Ratisbonam expugnat, & ad Nordlingam, magnam de Svecis reportatat victoriam.

1635. Pax demum inter Stephanum Betlehem, & Rakoczium confici-

ficitur, & ille hunc ſuum Principem eſſe agnoſcit, eundémque Turcarum Imperator ſecundum in Principatu confirmat. Nicolaus Forgach Caſſovienſis Generalis, vivere deſijt.

1636. *Ferdinandus III.* in Regem Romanorum inauguratur. Petrus Pazmanus Cardinalis Tyrnavienſem Academiam fundat. Die 12. Maij moritur Paulus Rakoczius. Comes Joannes Homonnay, fit Caſſovienſis Generalis.

1637. *Ferdinandus II.* anno ætatis ſexageſimo primo, Imperij undevigeſimo, Viennæ obit; fortitudinis pro fide Catholica, & pietatis, ac juſtitiæ, aliarúmque virtutum omnibus Principibus ſpeculum, ac exemplar. Quem ſecutus eſt Poſonij, 19. Martij, Cardinalis Pazmanus, vir ſummæ doctrinæ, pietatis, ac prudentiæ, magnúſque fidei Catholicæ in Hungaria reſtaurator. Eodem anno moritur Michaël Thurzo.

1638. Cæſareani iteratis vicibus à Svecis profligantur. Briſacum ab ijſdem obſidetur, & tandem fame expugnatur. Ludovicus XIV. Rex Galliarum naſcitur. Polonia ob Coſacorum rebellionem turbatur. Caſimirus poſtea Rex Poloniæ, Luſitaniæ Pro-Rex conſtituitur, ſed dum eo incognitus per Galliam feſtinat, intercipitur, ac Lutetiam deductus, in honeſta cuſtodia detinetur. Hungaria pace almâ fruitur, ſed ſimul ob ſiccitatem nimiam, ſterilem hunc annum experitur S. Ladislai Sepulchrum Varadini, à Calviniſtis violatur, & theſauri in eo inventi, à Rakoczio Principe auferuntur, quibus tamen additum erat anathema, contra eum, qui priùs quid ex ijs ſumeret, quàm extrema arcis neceſſitas poſtularet.

1639. Conſequitur ob anni præteriti ſterilitatem, ingens per totum ferè Regnum fames. Rakoczius Princeps ab Acatholicis ad arma contra Cæſarem ſumenda ſolicitatur. Leopoldus Archi-Dux, totius exercitus Generalis à Fratre Cæſare conſtituitur.

1640. Naſcitur Auguſtiſſimus Imperator Leopoldus 9. Junij. Mortuus eſt Conſtantinopoli 8. Februarij, anno ætatis trigeſimo ſecundo, Imperij Decimo ſeptimo, Amurates IV. Turcarum Imperator. Succedit eidem frater Ibraimus I. Luſitani ſe ab Hiſpanis ſeparant. Archi-Dux Leopoldus Reginogradecium recuperat, & Bohemiam magna ex parte à Svecis repurgat.

1641. Turcæ in Comitatum Nitrienſem irrumpunt, aliquótque pagos ac oppida devaſtant & depopulantur, miſerâ plebe in ſervitutem abductâ. Emericus Loſy Archi Epiſcopus Strigonienſis moritur.

1642. Sveci Cæſareanos ad Lipſiam profligant, atque Georgium Rakoczium Principem Tranſylvaniæ ad confœderationem armorum varijs artibus

tibus instigant. Georgius Lippai fit Archi-Episcopus Strigoniensis. Rakoczy junior, in Principem Transylvaniæ, vivente adhuc Patre eligitur 4. Maij.

1643. Stephanus Nyary Generalis Cassoviensis moritur, ínque ejus locum Comes Adamus Forgach substituitur. Solennes nuptiæ 3. Februarii, inter Georgium Rakoczium, & Sophiam Bathori, Albæ Juliæ celebrantur. Senior Georgius Rakoczy, arma contra Cæsarem parat, à quo proposito omnibus modis eum abducere Comes Nicolaus Esterhazy Palatinus, laborat, scriptis ad eum multis, & efficacissimis epistolis, quæ etiam nunc apud multos præ manibus habentur.

1644. Initio hujus anni, Franciscus Rakoczius nascitur. Senior Georgius Rakoczy Cæsari bellum indicit. Mox eidem subdit se Cassovia, Comite Adamo Forgachio tunc Generali, ab ipsis Cassoviensibus urbe excedere coacto. Adhærent eidem aliæ quoque civitates, & Comitatus superioris Hungariæ, Comite Joanne Homonnai excepto, cujus propterea arces & bona rapinis ac devastationibus fœdè deturpantur. Rakoczio opponitur Palatinus Esterhazius, & Generalis Puchaimius, suscepto cum exercitu per confinia itinere, Cassoviam usque penetrant, urbemque oppugnant, sed commeatûs ac majorum tormentorum defectu, re infectà inde discedunt. Franciscus Wesselenius arcem Muran astu occupat, cujus etiam postea à Cæsare hæreditarius factus est Dominus. Pestis ingens per Hungariam grassatur.

1645. Svecorum exercitus, Duce Tarstenzonnio ex Danica expeditione, in Imperium insperatè regreditur, & Moraviam usque penetrat, cœsóque nostro exercitu, quem Götzius ducebat, Iglaviam, reliquaque munitiora loca occupat. Olomucium metropolim Regionis, quod Comes Walsteinius jam diu obsederat, famâ adventûs sui liberat. Mox Brunam totius Moraviæ propugnaculum, quódque unicum in ijs partibus restabat, aggreditur. Georgius Rakoczius quoque interea juxta compactationem venit in Moraviam, Transylvanósque suos Svecis conjungit, ac unitis viribus in Brunæ expugnationem incumbunt, sed utrique malè mulctantur, Generale Souches strenuè Urbem & arcem propugnante. Visâ igitur suorum strage magnâ Rakoczius, pacem cum Cæsare init, nec sine emolumento, aliquot arcibus & Comitatibus sibi ab eodem cessis. Sveci pariter desperatis rebus, post discessum Transylvanorum, obsidionem solvunt. Eodem anno moritur Nicolaus Esterhazius heros eximius, & inter Palatinos Regni Hungariæ, si quis alius, consilio, virtute, ac prudentià singularis, cui parem Hungaria vix habuit, an habitura sit, tempus dabit.

1646. Ma-

1646. Maria Imperatrix, menſe Majo, ex venatione reverſa, repentino catharro extingvitur. Hoc eodem anno Ferdinandus IV. in Regem Bohemiæ eligitur.

1647. Comitia Poſonium indicuntur, in quibus Joannes Draskoviczius vir eximiæ fidelitatis erga Cæſarem, magnæque prudentiæ, in Palatinum eligitur. In ijſdem Comitijs *Ferdinandus IV.* in Regem Hungariæ coronatur. Magna pars temporis horum comitiorum in negotio Religionis conſumitur. Acatholici minis inanibus nonaginta novem templa Catholicis extorquent. De Jeſuitarum in Regno retentione, magna inter Orthodoxos, & Heterodoxos diſſenſio, Orthodoxi, & nominatim Croatæ, fortiter pro cauſa Religionis ſtetêre, parati extrema quæque priùs ſubire, quàm iniquiſſimæ poſtulationi adverſariorum aſſentiri. Franciſcus Weſeleni Generalis ſuperioris Hungariæ conſtituitur.

1648. *Ferdinandus III.* ad ſecundas nuptias tranſit, Ductâ Mariâ Leopoldinâ, Tyrolenſi Archi-Duciſſâ. Pax Monaſterienſis 24. Octobris concluditur. Vladislaus IV. Poloniæ Rex, morte repentinâ extingvitur, cui ſuccedit Caſimirus frater. Poloni à Coſacis profligantur. Georgius Rakoczius Princeps Tranſylvaniæ moritur. Obijt eodem anno Joannes Draſkoviczius, Regni Hungariæ Palatinus, ob ſingulares virtutes, vitâ longiore digniſſimus.

1649. Joannes Caſimirus in Regem Poloniæ coronatur, mox ipſe movet in Coſacos & Tartaros, & incredibilem eorum edit ſtragem. Veneti contra Turcas feliciter pugnant. Carolus Angliæ Rex, à ſuis ſubditis publico ſupplicio afficitur. Comitia Poſonium indicuntur, in iiſque Comes Paulus Palffi, in Regni Palatinum eligitur. Maria Imperatrix Carolum Joſephum enixa, ex partu moritur. Ibraimo Turcarum Imperatori, filius Mahometes ſuccedit in Imperio.

1650. Maria Anna Archi-Duciſſa, Cæſaris filia, Philippi III. Hiſpaniarum Regis ſponſa, Madritum deducitur. Chriſtina Guſtavi Regis filia, in Reginam ejuſdem Regni coronatur. Romæ Jubilæum magno Chriſtianorum concurſu celebratur. Eperieſini Judicia Octavalia tractantur. Agrienſe Capitulum Jaſzoviâ, Caſſoviam inducitur. Ibidem eodem anno Scholarum Societatis JESU datum eſt initium.

1651. Nuptiæ *Ferdinandi* Cæſaris cum Eleonora Mantuana, magnâ ſolennitate Neoſtadij celebrantur. Maximilianus Dux Bavariæ moritur. Kis-Comaromium irrito conatu à Turcis impetitur.

1652. Coſaci iterum rebellant in Polonos, Duce Chmielnicio. Comitia Ratisbonam à Cæſare indicuntur. Turcarum quatuor millia ad depopu-

populandas Hungariæ, Ujvarino vicinas partes excurrunt, quibus occurrit Generalis earundem partium Comes Adamus Forgach, atque eum ijs acriter confligit, in quo conflictu strenuè pugnando occubuit Comes Ladislaus Esterhazi. Item Franciscus, Thomas, & Casparus Esterhazi, Barones.

1653. Cosaci, Moschis juncti, res Polonicas penè in ultimum exitium præcipitant. Veneti Turcas superant. *Ferdinandus IV.* jam Hungariæ & Bohemiæ Rex, in Regem Romanorum eligitur, in ijsdem Comitijs Eleonora Mantuana Augusta coronatur. Rakoczius, Basilium Moldaviæ Vajvodam, armis invadit, eúmque Provinciâ exturbat, ac in locum ejusdem Stephanum quendam Cancellarium substituit.

1654. Christina Regina Sveciæ, abdicato Regno, fidem Catholicam amplectitur. *Ferdinandus IV.* Romanorum Rex, Viennæ, anno ætatis 20. moritur. Obijt eodem anno Comes Paulus Palffi, Regni Hungariæ Palatinus. Constantinus Princeps Walachiæ, à suis deponitur, & in vincula conjicitur, sed is feliciter elapsus è custodia, prius ad Stephanum Moldaviæ Vajvodam, ac dein ad Rakoczium incolumis evadit, ac per eundem anno insequenti, pristinæ dignitati, armatâ vi restituitur.

1655. Mahometes IV. Turcici Imperij, (quod hactenus per Vezirios à morte Ibraimi gubernabatur) habenas capessit. Innocentius X. Pontifex Maximus, moritur, succedit eidem Alexander VIII. Carolus Rex Sveciæ, Poloniam invadit. *Leopoldus I.* in Regem Hungariæ, Posonij, 27. Junij coronatur. In ijsdem Comitijs Franciscus Weseleni, in Regni Palatinum eligitur, & Comes Franciscus Nadasdi, fit Judex Curiæ Regiæ, ac Comes Ladislaus Csaki (ut fama ferebat) veneno tollitur. Franciscus Rakoczi à Statibus Transylvaniæ, in Principem Patre vivente eligitur. Georgius Lippai, Archi-Episcopus Strigoniensis, munitionis Præsidij Ujvariensis, magno animo ac liberalitate sibi innatâ, coram Regni Statibus, in se suscipit curam. Larga ubique per Hungariam vindemia, ita ut vasorum inopiam, largitas vini longè superaret.

1656. Pax inter Polonos ac Svecos frustra tentatur. Hos tamen Csarneczius ad Jaroslaviam, quartâ Martij ipso festo Sancti Casimiri, Regni Patroni, insigni clade afficit. Croatæ præclaram de Turcis reportant victoriam. Benedictus Kisdi, Episcopus Agriensis, Cassoviensem Academiam fundat. Georgius Rakoczius, à Polonis tot hostibus circumventis, in auxilium venire rogatur, cum assecuratione successionis in Regno Poloniæ filij ipsius Francisci, si is in fide Catholica educari permitteretur; sed à suis Prædicantibus dementatus, (prout sæpius fassa est Celsissima Principissa Sophia Bathori) postulatis eorum sub annexa conditione, acquiescere recu-

recuſat abſolutè, hoſtiliterque potiùs Poloniam intrare, ſibique Coronam & Sceptrum Regni ſtatuit uſurpare. (Divinâ tamen providentiâ poſtea factum eſt, ut idem Franciſcus Catholicam fidem, non tantùm non adepto Regno Poloniæ, ſed etiam Principatu Tranſylvaniæ amiſſo, amplecteretur, quam cum Regno & Principatu conjunxiſſet, ſi parens ejus ſanctiora conſilia ſecutus fuiſſet.) Non potuit latere hæc res utrumque Imperatorem, miſſæ igitur ſunt eidem extemplo à Porta Othomanica prohibitoriæ literæ, ne ullo modo Polonos tunc Turcarum amicos præſumat infeſtare; ſed hæ ab eodem contemptæ, iterata ab eadem Porta atrocibus ſuperadditis minis, denuo mandata venêre, ſed cum faſtu rejecta ſunt, nec Sacratiſſima Romanorum Majeſtas ſemet interponere dedignata fuit, miſſo ad eundem Illuſtriſſimo ac Reverendiſſimo Georgio Szelepcſeni, tunc Regni Hungariæ Cancellario, viro ſummo, & in varijs ablegationibus etiam ad Portam Othomanicam iterato ſuſceptis, expertiſſimo, qui ſapientiſſimis ſuis conſilijs, & ponderoſiſſimis rationibus, additis ſimiliter nomine Cæſaris diverſis minis, eum à propoſito hoc dimovere modis omnibus adlaborabat, ſed ſurdo fabulam cecinit, obſtinato enim animo ad imminentem ſibi ruinam ultrò feſtinabat, imò ſeipſum præcipitabat.

1657. *Ferdinandus III.* Imperator, Viennæ obit 2. Aprilis. Princeps Rakoczius urgentibus fatis Poloniam intrat cum magno exercitu, ſed majore cum faſtu, adjunctis Coſacis, & Svecis, longè latèque per eam graſſatur, ſed brevi confœderatis ejus tanquam cautioribus, ad tutiora regreſſis, ſolus cum ſuis relictus, toto fermè exercitu fame confecto, à Polonis circumventus, juxta præſcriptas ab ijſdem conditiones, pacem cum ijſdem ignominioſam facere cogitur: ac dein ingentis multitudinis Tartarorum adventu perterritus, in Podolia relicto exercitu, cum trecentorum circiter comitiva, continuato per complures dies itinere Maramoroſinum, tandémque Ecſedinum (ubi conjunx, filiúſque ejus erant) inglorius redit. Exercitus verò cum Joanne Keminio relictus, ab innumera multitudine Tartarorum circumdatus, totus quantus, & qui adhuc viginti propè millia numerabat militum, inaudito ſanè exemplo, in captivitatem non tam abducitur, quàm abigitur. *Leopoldus I.* Hungariæ Rex, ſelectum exercitum contra Svecos mittit in Poloniam, & alterum contra Rakoczium deputat in Tranſylvaniam. Poloni interea ad Munkaczinum inſperatè in Hungariam irrumpunt, & bona Rakocziana hoſtiliter invadunt, ac Patakinum uſque depopulantur. *Leopoldus I.* Hungariæ, & Bohemiæ Rex, in Imperatorem Romanorum, Auguſtæ, coronatur.

1658. Mahometes Turcarum Imperator, offenſus Rakoczio, quòd negle-

neglectis suis jussis Poloniam invaserit, Transylvaniæ Principatum eidem adimit: substituitur proinde à Regnicolis in ejusdem locum Franciscus Redei, vir pacificus, ac mitis, sed hic mox à Rakoczio opprimitur. Rakoczius resumpto Principatu, armis se contra Portam Othomanicam vindicare statuit, & Purpuratum Budensem adversùs se venientem, feliciter profligat. Advenit deinde cum centum millibus armatorum supremus Vezirius, & primò arcem Jenô expugnat, ac mox etiam Karansebes, & Lugas occupat. Interea Chamus quoque Tartarorum Transylvaniam intrat, eámque fœdè depopulatur & vastat, quâ excursione supra centum millia Christianorum, utriusque sexûs, vel crudeli neci sunt data, vel in miseram servitutem abducta. Transylvani itaque ad tantas angustias redacti, misericordiam supremi Vezirij implorant, quam tamen non aliter, quàm ingenti depositâ summâ, tributóque annuo aucto, & recepto Acacio Barczaio à se in novum Principem constituto, impetrant.

1659. Barczaius in Principem Transylvaniæ inauguratur. Rakoczius rursus Transylvaniam intrat, ad recuperandum Principatum, Barczaiúmque persequitur, atque hic proprijs viribus diffisus, Temesvarinum auxilia Turcarum imploraturus se recipit: quibus impetratis Szeidi Achmet, Purpurato Budensi sibi adjuncto, (cui ex mandato Portæ Othomanicæ Barczai restitutio in Principatum incumbebat) in Provinciam redit, utrique verò animosè occurrit Rakoczius, pugnámque cum ijs init, sed infaustam, profligatur enim ab ijsdem, ast neque sic animo pro recuperanda dignitate pristina dejicitur: retrocedente enim Purpurato Budensi, Barczaium Cibinij civitate Saxonicali obsidione sat longâ fatigat. Benedictus Kisdi Episcopus Agriensis moritur. Comes Georgius Homonnai superioris Hungariæ Generalis constituitur.

1660. Barczaius à Rakoczio pressus, rursus Szeidei Achmet Purpuratum Budensem evocat in subsidium, cui supervenienti, resoluto animo occurrit Rakoczius inter civitatem Claudiopolim, arcémqu Gyula, fortissimèque contra eundem pugnat, sed postquam aliquot hostium suâ manu interemisset, quatuor lethalibus plagis vulneratus, subductus à Duce Prætorianorum, Varadinum perducitur, ibique paucos post dies extingvitur, cadavérque ejus Ecsedinum, ac inde postea Patakinum transfertur. Princeps igitur Barczaius, Cibino egressus, Purpurato Budensi adjungitur, ac cum eodem Hungariam versus tendit. Pervenerat interim Temesvarinum cum universis Europæis Asiaticisque copijs, Purpuratus Alybassa, atque assumpto secum Budensi Vezirio, simul cum Barczaio Principe Varadinum progreditur, illúdque 14. Julij, arctâ obsidione cingit, & 27. Augusti, deditione

tione capit. Nihil aliud deerat ad hujus præsidij conservationem, quàm numerus propugnatorum, quem quidem Generalis Souches, & Franciscus Wesselenius Regni Palatinus, qui tunc ad Rakomaz cum armada Cæsarea castra metati fuerant, liberaliter Germanico milite augere volebant; sed hunc incolæ, & arcenses Calvinistæ pertinaciter rejecêre, nonnulli ex ijs auditi dicere: se malle Varadini audire Turcarum *Halla*, quàm Catholicorum *Alleluja*.

1661. Expugnato Varadino, Alybassa regreditur, Principémque Barczaium adjuncto eidem pro assistentia Kapussi Bassa, in Transylvaniam remittit. Interea Joannes Kemini Transylvaniam invadit, clam à nonnullis Regnicolis ad Principatum invitatus, quam etiam brevi occupat, & Barczaium Principem, Principatu, mox vitâ quoque exuit, atque pro firmandis suis rebus, Augustissimi Romanorum Imperatoris auxilia implorat.atque etiam impetrat. Princeps Georgius Rakoczius, magna cum solenitate Patakini sepelitur 24. Aprilis, ac dein relictâ ejus viduâ Sophia Bathori, unà cum filio Francisco Rakoczi fidem Catholicam publicè profitetur. Comes Nicolaus Zrinius è regione Canisæ novum munimentum Neo-zrinium nuncupatum molitur & ædificat. Purpuratus Alybassa Transylvaniam hostiliter intrat & vastat, Keminiúmque Regno exturbat. Eodem anno arx Sancti Job à Turcis occupatur.

1662. Joannes Keminius Romanorum Imperatoris suffultus auxilijs, Transylvaniam recuperare nititur. Excellentissimus Generalis Montecuculi, qui in auxilium Keminio venerat Claudiopoli, Szamosujvarini, Betlen, Kővár, & Székelyhidæ, impositis præsidijs, ex Transylvania certis ex causis regreditur. Alybassa Michaëlem Apafium nihil tale opinantem, pro hac tamen dignitate aptissimum, Principem Transylvaniæ constituit, ipséque Temesvarinum ad hyberna secedit. Keminius, Apafium Saspurgi obsidet, sed eidem Kucsuk Memhet Bassa succurrit, cum quo tamen Keminyus magnanimiter pugnam init, ast lapsu equi, vel suorum proditione miserè perit. Princeps Apafius abhinc usque ad præsens tempus pacificè satis Provinciam, tot priùs mutationibus exagitatam, gubernat. Sub idem tempus Reverendissimus Dominus Franciscus Szentgyörgyi Episcopus Vacziensis, in ablegatione à Cæsare ad Principem Apafium missus fuerat, de pace quasi tractaturus, sed per Kucsuk Bassam arestatur, ac Temesvarinum mittitur, & ibidem fato fungitur. Hoc eodem anno, à Cæsare præcisè pro conservatione Patriæ, contra imminens bellum Turcicum Comitia Posonium indicuntur. In ijsdem Comes Franciscus Weseleni Palatinus Regni, aureo vellere insignitur. In ipso festo Ascensionis, inusitatum frigus per totam Hungariam vites omnes concoxit. Hoc eodem anno accidit inaudita

dita illa, èx Carpaticis montibus orta per totum tractum Vagi, & Hernadi inundatio.

1663. Aggrediuntur insperatè, utpote ad ultimum ferè spe pacis Aulam nostram lactantes Turcæ magnis copijs Hungariam, atque levi cum nostris ad Parkan commissâ pugnâ, cœsâque parte exercitûs Hungarici, temerè cum ijsdem prœlium ineunte, Ujvarinum, aliaque aliquot fortalitia expugnant: eodem anno Tartari Hungariam & Moraviam depopulantur. Comes Nicolaus Zrinius, Generâlis totius militiæ Hungaricæ & Croaticæ à Cæsare constituitur.

1664. Vicibus iteratis Cæsar per Generalem Souches in Hungaria reportat victoriam, & Levam ac Nitriam recuperat. Nostri obsidionem Canisæ solvere à Turcis compelluntur, à quibus etiam non multò post Neozrinium expugnatur. Post insignem victoriam de Turcis ad Sanctum Gothardum reportatam à nostris, Pax inter Cæsarem, & Turcarum Imperatorem concluditur. Eodem anno Comes Nicolaus Zrinius Croatiæ Banus, cum Illustrissimo Comite Paulo Esterhazy, alijsque Magnatibus, pontes Eszekienses exurit, aliquótque arces Turcarum expilat, ac destruit, cunctaque Quinque Ecclesias usque devastat, ac indemnem exercitum reducit.

1665. Pax inter duos Cæsares solenni Legatione ad annos viginti stabilitur. Leopoldopolis ad Vagum ædificari cœpta. Székelyhida ex compactatione pacis funditùs diruitur. Comes Nicolaus Zrinius, in venatione ab apro interficitur. Cometa ingens sub finem anni elapsi ortus, primis mensibus hujus anni, populo terrorem incutere pergit.

1666. Georgius Lippai Archi-Episcopus Strigoniensis, vir eximiæ prudentiæ, ac doctrinæ, raræque virtutis, ac merito inter Heroes Hungariæ numerandus, moritur 3. Januarij: succedit eidem Georgius Szelepcheni, post officium Cancellarij Regni viginti duobus annis, cum magna satisfactione gestum, póstque plurima fidelitatis Cæsari, ac Regno præstita obsequia. Civitas Tyrnaviensis in festo Sancti Joannis Baptistæ, tota ferè exuritur. Quatuor mensium hujus anni siccitas, magnam sterilitatem importat. Celebrantur nuptiæ solennes Cæsarem inter & Margaritam Hispanam, eâ pompâ, quâ majorem vix unquam Vienna viderat.

1667. Sub titulo extraordinariorum Judiciorum, Conventus Regni Neozolium indicitur, in quo ultimatè causa fuit faba omnium subsequentium tumultuum ac rebellionum. Eodem tempore, ibidem moritur Franciscus Wesseleni Regni Hungariæ Palatinus, & ipse per suam conjugem tractus in seditiosorum partes. Qui tamen postmodùm in articulo mortis pœnitentiâ ductus, memórque beneficiorum quæ ab Augustissima Domo Austria-

Auſtriaca cumulatè acceperat, à qua imprimis in Comitatum Ordinem evectus, bonis, arcibus, varijſque clientelis auctus, poſt ad Generalatum Caſſovienſem & ſuperioris Hungariæ, ac demum ad Palatinalem dignitatem, & Equitem Aurei Velleris promotus fuerat, telam univerſæ factionis Cæſari retexere cupiebat, ſed ab uxore, (quæ illum pro arbitrio ſuo verſabat) impeditus eſt. Hinc meritò illa ipſa, deinde poſt mariti obitum, & detectionem conſpirationis, honeſto areſto detenta fuit, in quo etiam diem extremum clauſit. Obijt quoque ibidem, & eodem tempore Joannes Szakmarius, vir officio Perſonalis Præſentiæ, & probitate clarus.

1668. Conſpirationes præmentionatæ, contra Cæſarem clam promoventur, partim per literas; partim per conventicula privata; partim per Acatholicos præcones, qui in ſuis concionibus, Nobilium, & Civium animos ad defectionem ſolicitabant; partim per legationes varias, & ad ipſum quoque Turcarum Imperatorem, & ſupremum Vezirium internuncijs, uſque ad ipſa caſtra, quibus Candiam tunc oppugnabat, miſſis. Sed ex Magnatibus quoque non pauci, & ex Comitatibus, & Civitatibus complures ad eaſdem attrahuntur, ſubſcribentes antea conceptis literis, per quas Turcarum patrocinium & protectio petebatur, & Regnum ijſdem clientali jure, at tributario nomine deferebatur.

1669. Seditioſi in Hungaria, jam de corpore conjurationis certi, de capite ejuſdem curam ſuſcipiunt, & cùm ex Sectarijs nemo ad id ſatis idoneus illis videretur, Stephanus enim Bocskai primæ cæteròquin apud illos venerationis Baro, præter nomenclaturam famoſi quondam Rebellium Ducis, ac Tranſylvaniæ Principis, pariter Stephani Bocskai, nihil in rem præſentem ſufficiens promittebat, ac tanto molimini planè impar videbatur: Occurrebat è propinquo, & ſæpiùs ejuſmodi tumultuum natali ſolo Michaël Apafius Tranſylvaniæ Princeps, verùm is quietis amantior, & Anteceſſoris ſui Georgij Rakoczy malo doctus, maluit ſe in haud ita pridem parto Principatu ſtabilire, quàm aliena quærendo, hunc etiam in certum diſcrimen conjicere. Stephanus autem Tökölius, Emerici Tökölij (tunc adhuc pueri) parens, animo, quàm viribus promptior, morbis jam fractus, nihil ſpei ad recuperandam valetudinem, necdum ad ducendas copias præferebat: alius verò ex Magnatibus Acatholicis, ad rem agendam idoneus in Hungaria nemo ſupererat. Statuunt igitur ipſos tentare Catholicos, atque unum aliquem ex his in rei gerendæ Ducem aſſumere, Religionis nullâ penitùs factâ mentione, ſpecioſo prætento colore, qui non ſolis Heterodoxis arrideret: avitæ ſcilicet libertatis gentis Hungaricæ. Circumveniunt proinde Comitem Petrum Zrinium, Croatiæ Banum, occaſione, quâ is filiam

liam Principi Rakoczio in matrimonium elocaverat, & ad Principem generum invisendi gratiâ, in superiorem Hungariam semel atque iterum venerat, virum cæteroquin manu, quàm consilio promptiorem; & quidem hunc non à fronte, sed quasi ex latere, hoc est per uxorem aggrediuntur, promittentes ambitiosæ fœminæ, posse illam (uti & filiam jam Principissam) Regiâ potiri dignitate, dummodò id marito persvaderet, ut conceptæ conspirationis Ducem agere vellet, cœtera cuncta expedita fore: neque segnem ad sua vota habuêre fœminam, quæ non solùm maritum, sed post & fratrem suum germanum, Comitem Frangepanum, ad suas traxit partes, & intentionem. Restabat tamen adhuc ipse Franciscus Rakoczius, quem suis partibus non accessurum omninò perspiciebant, quamdiu eundem à Principissæ matris Sophiæ Bathori, incomparabilis sui temporis Heroidis latere non avellerent. Persvadent igitur juveni Principi, sub specioso prætextu majoris libertatis & decentiæ, si jam uxoratus, & sui juris factus, non amplius sub disciplina matris, & alieno arbitrio viveret, verùm debitam sibi bonorum & Toparchiarum administrationem usurparet, ac plura ejusmodi proponentes, quæ genium ætatis adhuc improvidæ, blandiùs titillare possent. Quæ machina ubi successisset, mox id quod intendebant, potentiùs urgent, & per socerum, ac socrum speciosis pollicitationibus, imaginarijs designationibus, vanissimísque spebus, juvenis Principis animum complent, oppugnant, expugnant, ac denique persvadent, ut Cæsaris fidelitati renunciet, séque in Hungariæ, aút potiùs factionis caput, eligi patiatur. Socero Petro Zrinio, cum Comite Frangepano, in Croatia, & Hungariæ inferioribus partibus, rem curaturo, cui etiam eæ partes Regni, sic bipartito quasi dominationis Imperio, erant ab ijsdem deputatæ. Fiunt igitur stativa, occulti delectus militum, disponuntúrque ad generalem insurrectionem Comitatus, jubentur prompti esse quovis tempore, ad capessenda arma cæteri incolæ, ac protinus adesse, cùm res posceret, in loco & tempore à Principe designando. Mittuntur subinde à Comite Petro Zrinio novi in Turciam Legati, auxilia promissa exspectantes: sic autem inter eos conventum fuerat, ut uno tempore, simul Zrinius in Croatia, & Rakoczius in superiori Hungaria ad arma conclamarent.

1670. Igitur appropinquante jam præfixo rebus agendis termino, ut quæ consilia in arcano hactenus agitâssent, palàm fierent; ante omnia decernunt Tokainum, vicinam illic munitionem Cæsareo firmatam præsidio, astutiâ intercipere. Loco illi tum præerat Excellentissimus heros, ac Dominus Ernestus Rudigerius Starhenberg, (postea Viennæ propugnator gloriosus, & Sacræ Cæsareæ Majestatis campi Mareschallus, æternâ memoriâ dignissi-

digniſſimus) hunc itaque (cui nihil dum de conjuratorum intentionibus innotuerat) de ſuorum conſilio, Princeps Rakoczius Patakinum titulo amicitiæ, & bonæ vicinitatis, cum cæteris Officialibus Cæſaris ad ſe invitat; adeſt ilic, nihil doli ſuſpicatus, & mox à valida Conjuratorum manu circumvenitur, exarmatur, incaptivatur, atque in arcem Principis Regécz dictam, ad cuſtodiam deducitur, ipſo uti ad fraudes perduellium, ſic ad majorem eorum vim repellendam haud proviſo. Itur inde mox ad intercipiendum Tokainum, quod jam propugnatore ſuo deſtitutum, credebant faciliùs in ſuam poteſtatem ſe poſſe redigere; validâ ergo manu locum aggrediuntur; ſed opportunè acciderat, quòd ſubtribunus, ſive Vice-Præfectus arcis (alioquin & ipſe cum cæteris invitatus à Principe) tum ex lege militari in præſidio relictus fuerit: hic licèt inopinato ſui Præfecti caſu haud parùm conturbatus, nec ad repentinam obſidionem aut repellendam, aut ſuſtinendam ſatis proviſus, (cùm non appareret, unde hoſtis timeri poſſet) animis tamen haud cecidit; ſed ad vim quâ poſſet virtute propulſandam extemplò ſe alacriter accingit, arcem denique cum ſuis generosè ac fortiter propugnat, adeo ut poſt aliquot dierum conatus irritos, aggreſſores obſidionem tentatam ſolvere, & ad ſua greſſus relegere coëgerit. Interea verò temporis augetur ſeditioſorum numerus, plures ac plures undique ad Rakoczium confluunt, centuriantur cohortes, augentur ſigna, locus & tempus pro generali armiluſtrio deſignatur, & mox etiam coëuntium ſignis completur, & aperta denique Rebellio in lucem prodit. Cùm ecce mirâ DEI providentiâ, quæ juſtorum cauſam non deſerit, hæc invertit omnia repentè, itaque diſpoſuit, ut cùm ſtatus & Ordines Regni Croatiæ ſuis Regibus ſemper fideles, ſe ſe maleſanis Petri Zrinij conatibus (contra quam fortè is credebat) opponerent, ac miles etiam Cæſareus adeſſet, factum demum eſſet, ut ipſe Petrus Zrinius unà cum affine ſuo Marchione Frangepano, conſiliorum ejuſdem complice, in poteſtatem Cæſaris deveniret, ac Viennam primùm, inde Neoſtadium ad cuſtodiam adduceretur. Cujus rei nuncio licet primùm non crederetur, brevi tamen comperto veriſſimum eſſe; Princeps Rakoczius confeſtim animo concidit, & pœnitentiâ factorum ductus, exemplóque ſoceri monitus, abſque cunctatione militem dimittit, arma deponit, ad matrem nuper malè deſertam confugit, ejúſque velut inſignis prudentiæ fœminæ, conſilium, patrocinium, & interceſſionem implorat, ac eâ demum intercedente, gratiam à Cæſare impetrat, manſitque poſtea úſque ad obitum in fide Cæſaris, uti conſtans, ita & ſecurus. Protinùs autem Cæſarea Majeſtas validas lecti militis copias, Duce Generali Sporkio, in ſuperiorem Hungariam deſtinat, locíſque munitioribus militum ſuorum præ-

sidia imponit, complicibus & authoribus Rebellium passim diffugientibus, qui partim in Transylvaniam, partim in Turciam cum uxoribus & liberis, inopes consilij se se recepêre.

1671. Posonij commissio Cæsaris jussu instituitur, ad inquirendum n præfatæ seditionis complices, plures Nobilium dantur in custodiam, sumpto de quibusdam etiam enormiùs reis, extremo supplicio. *Cassoviensis Citadella* erigitur.

1672. Varia templa, quæ iniquitate temporum ab hæreticis profanata, nullo jure, nullaque lege, sed dolo, vi, ac fraude occupata, ac hactenus injustè retenta fuerant, iterum usibus Catholicorum, à quorum antecessoribus, & in quorum solùm usum ædificata erant, restituuntur. Novi tumultus rursus ab Acatholicis in superiori Hungaria excitantur, qui tamen mox per Excellentissimum Generalem Kopff, & Excellentissimum Generalem Comitem Paulum Esterhazi, dein Regni Hungariæ Palatinum, reprimuntur.

1673. Sopita jam, aut saltem aliquantum repressa esse videbatur Rebellio, nihilominus, qui ex Rebellibus supererant in Hungaria, non cessabant à latrocinijs, & deprædationibus exercendis, illi verò qui se in Transylvaniam receperant, in cudenda continuatione Rebellionis, ac modis quibuscunque ad illius promotionem exquirendis, consilia inter se assiduè conferebant, oblatámque sibi gratiam à Sua Majestate respuentes, in malè semel cœptis, obstinatissimi manebant. Augustissima Margarita Imperatrix moritur. Eperiesino, Cibinio, & Bartphâ, munitiones & tormenta, jussu Cæsaris avehuntur.

1674. Acatholici Rebelles in superiori Hungaria, palàm Turcis adhærent, atque his nihilo meliores, varias hostilitates in Christianos, præsertim verò Catholicos, ac eorum Sacerdotes exercent, eosdem contumelijs & verberibus afficiendo, captivando, lytro velut mancipia Barbarorum taxando, nec paucos eorum crudelissimâ morte, in odium fidei occidendo. Prædicantes tanquam incentores & authores Rebellionis, judicialiter Posonij convicti, ex Regno Hungariæ proscribuntur. Non igitur ob Religionem, uti ipsi falsè criminati sunt, totique Imperio querulosè imposuerunt; sed ob læsæ Majestatis crimen commissum, dum plebem ad seditionem, & arma contra legitimum Regem commoverent, & pleraque in finem adornatæ conjurationis exequerentur ipsi; de quo crimine per allegata & probata, ab ipsa Tabula Regia, (cujus decisiones maximam in Hungaria obtinent authoritatem) assidentibus etiam quibusdam Acatholicis Judicibus, palàm fuére convicti. Unde cùm eodem tempore Svecicus Ablegatus, nomine

mine sui Regis, supplicâsset Suæ Majestati, ne persequeretur Prædicantes, tanquam ministros Lutheranorum, responsum est eidem: Id omninò non fieri ex ea causa, sed propter perfidiam & Rebellionem motam, quo responso habito, & visâ clarè ejusdem rei veritate, ipsemet postea acquievit. Cassovia majori ex parte incendio consumitur.

1675. Adhuc tumultuari pergunt Rebelles in superiori Hungaria, qui à sua Cæsarea Regiáque Majestate, ad saniora capessenda consilia, frustra per Commissarios invitati, loca ferè omnia circa Tibiscum latrocinijs infesta reddunt. Et juncti quandóque etiam Turcicis copijs, incursiones faciunt. Interea tamen res Catholicæ Religionis, magis magísque per Hungariam stabilita, Parochis magno numero in locum Prædicantium substitutis, notabilia sumit incrementa. Hoc eodem anno ijdem Rebelles ex oppido Turcis Tributario Dôbrôczen, in quo sub tutela Turcarum vires suas recolligere, & securè consveverant latere, collectis per Excellentissimum Generalem Comitem à Strasoldo Cæsareis copijs opportunè ejecti sunt, rebúsque malè partis, quas eodem coacervaverant, exspoliati, ac sæpiùs etiam aliàs pro meritis obstinatæ perfidiæ castigati. Vini exiguus ubique hoc anno proventus.

1676. Acatholici Rebelles in Hungaria, Turcarum auxilia, contra legitimum suum Regem, & Christianitatem solicitare non cessant. Copias interim ex fœce hominum, & desperatæ conditionis conflant, atque ad aliquot millium numerum circa Tibiscum instaurant. Comitatúsque superioris Hungariæ, usque ad Liptoviensem, plurimis & crudelibus latrocinijs, rapiníque infestant. DEO, hominibus & máximè genuinis Patriæ filijs, invisi & exosi, ob crudelem, & barbaram prorsus immanitatem Obit Claudia Felicitas Imperatrix Viennæ.

1677. Rebelles continuant consvetas suas deprædationes per Hungariam, quin & Eperiesinum spe prædæ obsident, sed mox ad famam adventûs exercitûs Cæsarei, ductore Excellentissimo Generale Leslio, disperguntur. Qui tamen Tibiscum transeuntes, rursus ad Montanas usque Civitates excurrunt; & eodem anno, in caput suæ factionis Emericum Tôkôlium (abdicato Nicolao Vesselinyi, qui titulo & nomine tenus ijsdem hactenus videbatur præesse) constituunt. Interim ex hac vita decedit Franciscus Rakoczius Munkacsini.

1678. Pestis in Hungaria grassatur. Rebellio adhuc continuatur. Tyrnaviam Extraordinaria Judicia indicuntur. Serenissimus Rex *Josephus* nascitur.

1679. Durat adhuc passim & hoc anno per Hungariam Pestis, sed neque

neque conquiescit Regnum ab intestinis, ac domesticis tumultibus; malè contenti siquidem aucti nonnullis Gallicis & Polonicis rejectitijs copijs Eperiesinum obsident licèt in cassum, illius tamen suburbia exurunt, & Cibinium, aliaque minora castella expilant, ac deprædantur. Civitates quoque Montanas invadunt, ingentémque ex ijs prædam asportant; & cúm ab appropinquante Cæsareo exercitu se premi viderent, rursus pro armistitio apud Cæsarem supplicant, illúdque etiam obtinent.

1680. Rumpitur iteratò armistitium Cæsareum cum malè contentis, & fiunt utrinque magnæ Regni devastationes ac deprædationes. Ex improviso itaque illi, aliquot companias Caraffæ ad Vagum invadunt, & cædunt. Mox etiam in transitu suburbia Leutschoviensia incendunt.

1681. Sopronij Comitia Regni celebrantur, in ijsque Excellentissimus Comes Paulus Esterhazi, in Palatinum Regni eligitur, & Augustissima Imperatrix Eleonora Magdalena Theresia, in Reginam Hungariæ coronatur. Ad eadem Comitia invitantur à Palatino Regni, etiam Malècontenti, sed hi diffisi suæ causæ, ad illa venire recusant, minas etiam addendo, si quid in ijs conclusum fuerit, quod eorum prætensionibus non arriserit. Interim Cassovia à Transylvanis occupatur, & Szakmarinum levi & inutili obsidione tentatur.

1682. Cassoviensis Citadella per proditionem, à Tökölio occupatur, mox & ipsa Civitas, auxilio Budensis Vezirij, ad deditionem cogitur, quâ occasione multa millia Christianorum, in Turciam ad diram servitutem abducuntur. Vicissim verò malècontenti, egregij (scilicet) Patriæ filij, Turcam ad Fülekinum expugnandum strenuè adjuvant, & deditione extortâ, hostium arbitrio tradunt, abducto ejusdem strenuo Propugnatore Stephano Kohári, in duram captivitatem. Exundationes aquarum ac præsertim Danubij maxima detrimenta, ejusdem accolis, inferunt.

1683. Cassoviam à Tökölio tumultuarius Conventus indicitur, & paucorum factione Hungariæ Regnum sub tributo Turcis compromitttitur, totaque ferè ejusdem superior pars, à fidelitate Cæsaris deficit. Atque hoc demum anno Rebellio Hungarorum malècontentorum in Turcicum erumpit bellum. Hi enim jam pridem modis varijs, iteratísque vicibus, ac multis importunis sollicitationibus Turcicam adversùs Cæsarem conabantur concitare potentiam, Turca tamen seu ijsdem diffidendo, sive quòd necdum effluxisset pacis ad annos viginti ad Sanctum Gothardum conclusæ tempus, auxilia dare differebat, esto jam priùs per literas protectionales *Atname* dictas, certis conditionibus illos, in suam clientelam recepisset, ijs tamen importunè rem urgentibus, tandem necdum expleto pacis tempore (licet jam

unicus

unicus duntaxat ad illud explendum restaret annus) eandem abrumpit, sed & ipsi malècontenti armistitio suo, quod cum Cæsare habebant, ultroneè abrenunciant. Jámque priùs crebris significabatur literis ingentem undique in Turcia fieri bellicum apparatum, minùs tamen certum fuit Pannoniæ partibus inferendum, ex eo, quòd viginti annorum induciæ, nonnisi anno sequenti exspirarent. Cæsar nihilominus sapientissimè de futuris prospiciens, quâ ratione Christiani Nominis hostis ab Hungariæ finibus repelli queat, omni curâ operâque providet: Quapropter fœdera cum externis Principibus inire, missis ad hunc finem ad Venetos, Moschos, Pontificem, Ducem Bavariæ, & Poloniæ Regem, ablegatis, constituit: dein exercitum ad novam expeditionem reparat, & restaurat, eidémque aptos, habilésque, ac longo usu bellj exercitatos Duces præficit, ac supremam ejusdem gubernationem, Carolo Lotharingiæ Duci, affinitate sibi juncto committit. Interea tamen Comitem Caprarام anno superiore Belgradum, indéque Bizantium ablegaverat, ut quò hic fervens & ingens armorum apparatus tenderet, à Purpuratis, & supremo Vezirio intelligeret, verùm supremus Vezirius Cara Mustapha ancipiti dato responso, Legatum apud se detinet, eundem in castris suis Viennam usque, quam obsidendam decreverat deducturus. Ex his, & alijs manifestis signis Cæsar sibi belli inferendi minimè jam dubius, exercitum maturè in campum educit, ejusdémque armilustrium haud procul Posonio, in amplissimis campis Kitczziensibus instituit, cui ipsemet cum Augusta, & Electore Bavaro, alijsque Principibus, Summus Lustrator interest, ac postmodum Viennam redit: Carolus verò Lotharingus campi Mareschallus, cum tota ea militia, in Hungariam proficiscitur, & cùm ad ò tempestivè exercitus campo successisset, ne miles pugnæ avidus otio torpesceret, Ujvarinum (extremum Turcarum versùs Provincias hæreditarias fortalitium) obsidione cingit, verùm cùm undique certis adferretur nuncijs Mustapham supremum Vezirium cum incondita hominum multitudine Budam accelerare iter, & mox in propinquo adfore, in Austriámque tendere, eandem sapienti consilio (ut hostium obniti conatibus, & Viennæ ipsi succurrere posset) repente solvit, exercitúmque Comaromium reducit, atque illud, uti & Jaurinum ac Leopoldopolim, firmo præsidio, alijsque ad defensionem necessarijs, munit, ipséque in Austriam cum solo equitatu transit, ac continuatis itineribus, ad Altenburgum Teutonicum considet. Accidit autem, ut dum inde exercitum Viennam versùs promoveret, impedimentis majoris securitatis ergò, longo syrmate præcedere jussis; turma Tartarorum, mixta Turcis Hungarisque nonnullis, qui Laitam amnem transnatârant, è sylvula Proncellam inter, & Elend pagos irrueret in Legiones aliquot,

quæ

quæ præmissa impedimenta comitabantur, eásque dissiparet, hæc verò diriperet: ingentes hic casus concitavit in exercitu nostro turbas & motus; verùm Dux Carolus, alias jubet ocyus prioribus succedere legionibus, quæ dum cursum accelerant, Ludovicus Sabaudiæ Princeps, hostium impetu, laxatos ordines, quantâ potest virtute recolligens, suos rursus in hostem educit, strenuèque pugnans, cum equo succubus, non sine vulnere, eóque lethali corruit (ex quo etiam paucos post dies Viennæ obijt) pari fato Dux quoque Areschotti, dum animosiùs hostem lacessit, pluribus vulneribus confossus, occumbit. Interea Ludovicus Badensis, dissipatas jam aliquot legionum turmas sistit, suísque ordinibus postliminio restituit, ac integras legiones hostibus opponit, quarum vim illi sustinere non valentes, prædam haud contemnendam, hâc tumultuariâ, & vix horariâ irruptione obtentam, celeri cursu præcipites secum abducunt.

Cæsar his nuncijs acceptis, cùm jam clarè pateret Turcas ad obsidendam Viennam appropinquare, convocatis ocyus præcipuis Aulæ Ministris, eorum consilia, quid in re tam ardua, & improvisa faciendum sit, exquirit, qui cùm unanimiter ad securiora discessum svasissent, Cæsar cum Aula sua Urbe excedit, cujus rei famâ per Urbem divulgatâ, metus ingens, ac consternatio, tumultuariáque fuga quàm plurimorum Viennæ tunc commorantium subsequitur. Verùm Urbi addidit animos Caroli Lotharingij, cum equitatu adventus, cum quo in nova Urbe Leopoldopolitana consederat. Interea Tartari universam Viennæ viciniam fœdissimè devastant, & cuncta igne, ferròque, & abductis hominibus depopulantur, quos subsecutus Magnus Vezirius, Urbem obsidione cingit: Carolus verò Dux Lotharingus Danubium per pontes cum equitatu transit, auxiliares fœderatorum ibidem præstolaturus copias, dum sub idem tempus opportunissimè peditatus noster, qui in Insula Schit sepositus fuerat, ex altera parte Urbis, per Insulam Leopoldopolitanam in Urbem inducitur. Dum hæc fiunt in Austria, Tökölius universam ferè Hungariam occupat, multis sponté, alijs verò metu, ad suas pertractis partes, si paucos Magnates excipias (Archi-Episcopus enim uterque, Palatinus item Regni, uti & Regni Cancellarius, Comes Christophorus Erdödi Præses Cameræ, Comes Stephanus Zicsi Coronæ Custos, nonnullique alij, relictis omnibus suis bonis, Regno excesserunt, & Comes Stephanus Csáky Viennæ toto tempore obsidionis substiterat) atque Posonium usque pervenit, ac in Moraviam quoque irrumpit, sed à Carolo Lotharingo tunc cum equitatu Cæsareo trans pontes commorante, binis cladibus afficitur: unâ ad Posonium, quâ fusus fugatúsque & Sentaviam usque pulsus, omnibus impedimentis amissis. Altera ad Moravam flu-

fluvium, quâ decem labara eidem erepta sunt, & ex ijs, qui sub illis erant, non pauci cæsi. Interea dum Turcæ acerrimè Urbem oppugnant, coadunantur Christianorum arma Ducésque, ac periclitanti Urbi succurrere decernunt, aciémque sic ordinant, ut sinistram alam sustineret Carolus Dux Lotharingus cum Cæsareis copijs, dexteram Joannes hujus Nominis III. Rex Poloniæ, medium Electores Saxo, & Bavarus; mox tribus vijs progressi per Montem Cœsium, arduo sanè itinere, hostem aggrediuntur, ac in fœdissimam fugam conjiciunt, Urbémque felicissimè obsidione liberant, ac universa Turcarum castra, cum ingenti præda, omnibúsque tormentis, ac munitione, castrorúmque apparatu, obtinent, ac diripiunt. Postmodum aliquot diebus datâ quiete militi, universæ fœderatorum copiæ (Saxone Electore excepto, qui post solutam obsidionem, cum suo exercitu in patriam redijt) instare fugientibus hostibus, & persequi Barbaros constituunt, structóque ad Posonium navali ponte Danubium transeunt, eôque loco consistunt, quo Turcæ Strigonium inter & Parcanum pontem per Danubium struxerant: præcesserant autem Poloni, qui gloriâ ducti, non exspectato cætero exercitu, sed neque suo peditatu, ac tormentorum adventu, subitò in hostes irruunt, sed ab ijs repulsi non levem cladem accipiunt, periclitante ipso Rege cum filio primogenito Jacobo; verùm mox succurrente ijsdem Lotharingo animos resumunt, Turcásque in fugam conjiciunt. Interjectis aliquot post diebus, fœderati junctis omnibus copijs hostem adoriri totis viribus statuunt, aciéque instructâ in eundem pedem promovent, Parcanóque appropinquant, ast Turcæ necdum à nostris lacessiti, & jam ad prælium parati, priores ipsi ferociter dextram alam nostri exercitûs invadunt, in qua potissimùm Germani fuerant collocati, verùm cùm hi ferociter resisterent, mutato repentè consilio, in alterum cornu, non minori cum ferocia irruunt, ínque Polonos præcipuum impetum faciunt, quibus dum Generalis Caprara suppetias fert, alijque Duces belli strenuè pugnam instaurant, Barbarorum ordines perturbantur, obstinatèque resistentes prosternuntur, cæteri metu perculsi dissipantur, & quâcunque patebat viâ, præcipiti fugæ se committunt; insequuntur fugientes nostri, plurimósque cædunt, donec perveniretur ad Danubij ripas, pontémque per fluvium stratum Parcanum inter & Strigonium, ast hic nimiâ fugientium multitudine oneratus repentè scinditur, ac rumpitur, plurimíque hostium præcipitantur, gravésque & prælio defatigati, à gurgitibus aquarum hauriuntur: reliqui quos amnis, ac pons non capiebat, vel in lacum uliginosum se se demergentes tormentis petuntur, vel gladio, ac sclopis interficiuntur; atque in hoc prælio perijt flos militiæ Turcicæ. Hâc tam memorabili victoriâ læti Chri-

ti Christiani, oppidum Parcanum animosè invadunt, capiunt, & evertunt, & quadringentis prætorianis, & viginti quinque tormentis inde eductis exurunt, & incinerant, mox adducto Comaromio sublimi ponte, Danubium trajiciunt, & Strigonium oppugnare aggrediuntur, atque etiam expugnant, postquàm illud annis octuaginta octo in potestate Turcarum fuisset: varias dein arces vicinas & castella, pulsis, vel ultro ex ijs profugientibus Turcis, recuperant: sícque victor Poloniæ Rex per superiorem Hungariam facto itinere, cum suo exercitu domum redit. Dux quoque Carolus militiam Bavaricam, & Cæsaream in hyberna per Hungariam distribuit, ipse verò Tyrolim, ac Bavariæ Elector Monachium ovantes repetunt, omnésque à suis magno cum applausu recipiuntur: Hungari verò auditâ Viennensis obsidionis solutione, & viso progressu armorum Cæsareorum, tam Magnates & Nobiles, quàm Comitatus inferioris Hungariæ, qui Tökölio sive metu, sive spontè adhæserant, illico ad gratiam Cæsaris confugiunt, atque eandem à Clementissimo Principe facilè impetrant: Quæ res Tökölium haud parùm commovit, ut & ipse sibi de securitate provideret, eam ob causam proinde Cassoviam, Eperiesinum, Leutschoviam, & alias insuper arces, quas adhuc sub sua habebat potestate, præsidijs firmat, & sub finem anni emisso edicto, Hungaros, qui ad fidelitatem Regiam redierant, & à se defecerant, non sine gravibus comminationibus ad se revocare laborat, sed planè conatu irrito.

1684. Augustissimus Cæsar post hostem nuper gloriosè obsidione Viennensi depulsum, & in Hungaria prœlio ad Parcanum, devictum, Strigoniúmque receptum, ad victoriæ cursum continuandum operam omnem impendit, atque hunc in finem supplementa exercitûs, novásque legiones conscribi mandat, auxiliares copias à Principibus & Ordinibus Imperij expetit, cum Serenissima Republica Veneta, contra communem hostem defensivum, & offensivum fœdus init, ac cum Polonis arctius confirmat; Electorem Bavariæ ad arma promptissimum, & milite potentem, sibi addictissimum reddit, Summum Pontificem Innocentium XI. unicè hoc bellum promovere zelantem in hoc pio affectu conservat, preces universales & publicas per omnes suas ditiones, pro felici successu belli, instituit, totámque bellicæ expeditionis molem prudentissimè ordinat. Interim etiam reparationem Urbis Viennensis munimentorum, quæ tormentis hostilibus labefactata erant, strenuè, nec sine ingentibus expensis, urget ac continuat, demum ad exstingvendas planè latentes adhuc sub cinere rebellionis in Hungaria scintillas, Serenissimum Carolum Lotharingiæ Ducem, & Baronem Abele Posonium expedit, universalémque per eos condonationem, & amnistiam

ſtiam Regnicolis offert, qui novo fidelitatis juramento ſe obſtringere voluerint, quod quidem plerique eorum per ſe, vel ablegatos ſuos haud gravatè præſtant. Adultâ verò æſtate Cæſareus & Bavaricus exercitus Vaczium & Peſthum à Turcis recuperant: Viſegradi civitatem funditus evertunt, Ujvarinum eminùs plocquatâ premunt, Budámque ipſam obſident; verùm ob injurias temporum, & annonæ deficientis incommoda, obſidionem poſtmodum ſolvunt. Interea Tôkôlius ad Leutſchoviam ſemel, ac rurſus ad Eperieſinum à Cæſareanis profligatur. In Monarchia autem Turcica, magni tumultus, & graviſſimæ diſcordiæ exoriuntur, & ſummus Vezirius, alijque præcipui Aulæ Miniſtri, ob malè res ad Viennam geſtas, laqueo vitam finire coguntur.

1685. Dum noſtri Ujvarinum acerrimè oppugnant, Turcæ Strigonium obſidione tentant, rati hâc ratione noſtros ab illius oppugnatione retrahendos, verùm hâc machinatione majoris victoriæ Chriſtianis occaſionem præbent. Enimverò Sereniſſimi Duces Bavariæ & Lotharingiæ aſſumpto ſolo equitatu, hoſti magnis animis obviant, eúmque aggrediuntur, ac cum eodem acriter confligunt, ac ferè ad internecionem delent, captis ac expugnatis ipſis caſtris, & in prædam actis, omnibúſque caſtrenſibus impedimentis occupatis. Interea autem Generalis Caprara Ujvarinum aſſultu facto capit, præſidiarijſque Turcis omnibus cæſis, feliciter occupat. Nec multò poſt Neogradinum, ſive ex fulmine (ut fama ferebat) ſive ex induſtria à Turcis ſuppoſito ignito fomite, accensóque pyrio pulvere, in auras vibratur, ac magna ex parte diruitur, ſicque à Turcis deſeritur, & à Cæſareanis occupatur. Tôkôlius interea rebus deſperatis, ad Turcas ſe recipit, & Varadini magno, ſed ſimulato honore, excipitur, nam non multò poſt captivatur, & Belgradum vinctus mittitur. Poſt captum verò Ujvarinum, Generalis Caprara cum parte exercitûs, in ſuperiorem Hungariam vadit, & Caſſoviam recipit, quâ receptâ potior pars Nobilium illarum partium gratiam ſuæ Majeſtatis, & amniſtiam ultrò oblatam grato animo amplectitur. Altera verò pars militiæ Cæſareæ Szolnokum, vicináſque eidem arces & caſtella recuperat, & Turcas ad *Aradum* inſigni clade profligat.

1686. Cæſar ad inſtaurandum contra truculentiſſimum Chriſtianitatis hoſtem, bellum, omni virium conniſu animum adjicit. Itaque cum Septemviris, de auxiliaribus copijs in Hungariam mittendis ſeriò agit, & præter Brandeburgicorum ſeptem millia, ab Electore Saxoniæ quatuor millia, certis ſub conditionibus accipit. Sereniſſimus autem Elector Bavariæ, cum octo millibus ſuorum ipſemet in Perſona militiam ſuſcipit in Hungariam, nec defuêre aliorum quoque ordinum Imperij auxiliares copiæ; præter quas

aderant nullo conducti ſtipendio ex Hiſpania , Gallia, Anglia, Italia complures Nobili proſapiâ oriundi, adeò ut ultra 95. millia bellatorum Cæſareanus numeraret exercitus, cui demum Sereniſſimus Lotharingiæ Dux è Tyroli, ubi hybernabat, evocatus, præficitur. Tres autem in partes ſuſcepta eſt hoc anno expeditio, nempe una in Hungariam ſuperiorem , contra rebellionis reliquias, etenim adhuc Munkacſinum pro Tököllij ſtabat partibus. Ipſe quoque Tökölius eliberatus ex areſto Turcico , Belgrado veniens Varadinum , publico miſſo diplomate ad omnes Hungariæ ſuperioris Urbes, arces, & pagos: olim ſibi ſubjectos, ad vires ſecum conjungendas, quà minis, quà promiſſis evocabat: altera verò pars in Croatiam deputata eſt, ac demum tertia in Hungariam inferiorem adversùs ipſos Turcas. Et quidem corpus exercitûs Cæſarei, unà cum Bavaricis copijs, Budam, biennio licet ab hinc multo ſangvine Chriſtianorum cruentatam , ſummâ vi demùm aggreditur, & poſt acerrimam, eámque continuatam oppugnationem , in præſentia hoſtilis exercitus (qui ad ſolvendam obſidionem advenerat) armatâ vi feliciter expugnat. Quâ re visâ ſupremus Vezirius exercitum ſuum (priùs tamen Albâ Regali præſidio militari firmatâ) fugienti ſimilis Eſzekum versùs reducit: Hunc itaque Lotharingus cum 40. millibus inſequitur, ſed neutiquam aſſequitur, ita timor hoſti addiderat alas; arces tamen inter Budam & Eſzekum à Turcis deſertas fortunatiſſimè recipit, Budámque reverſus, res Urbis, quæ mirum in modum tormentis & incendio deformata, ac ruinata fuerat, in ordinem redigit. Mox Ludovicum Marchionem Badenſem,cum aliquot millibus, & nonnullis tormentis Quinque Eccleſias versùs expedit; qui ex itinere, Simonytornam , & Capoſvarinum capit, dein copias Quinque Eccleſijs admovet, & poſt oppugnationem aliquot dierum arbitrio ſuo ad gratiam & diſgratiam ejuſdem Præſidiarijs Turcis ſe tradentibus, deditione recipit. Paulò poſt Scherfenbergicus occupat Sicloſium. Dein noſtri Szegedinum oppugnare ſtatuunt, ac Tartaros obſeſſis opitulari volentes vicibus iteratis profligant, & repellunt, locóque potiuntur, uti & Cſanadino non longè ab eo diſtante, & olim Sede Epiſcopali inſignito, ad confluentiam Maruſij & Tibiſci ſituato. In Croatia quoque à noſtris nonnulla minora præſidia Turcica, occiſis, & interemptis præſidiarijs recipiuntur; & Turcæ Veroviticzam recuperare volentes, ſub Ductu Makarij Protribuni cæduntur, atque in fugam aguntur. Sub hæc Generalis quoque Caraſa, Fanum S. Jobi, quod tertio à Varadino lapide diſtat expugnat, & præſidio firmat, pòſt Debreczinum versùs movet, oppidanóſque ducentis millibus florenorum multat, ingentíque frumenti copiâ militarem vim redimere adigit. Interea Tranſylvania ad Cæſaris fidelitatem ſpontè redit: Raguſána quoque Reſpu-

Respublica clientelæ ejusdem se committit. Turcæ verò tanto progressu armorum Christianorum consternati, pacem à Cæsare solicitant, & ob improsperos rerum exitus, ridiculis, insanísque superstitionibus plenas, placando Numini, & Mahometo supplicationes instituunt: universa autem plebs contra summum Sultanum concitatur, ac commovetur, eidémque ignaviam exprobrat, ac contra eum, ejúsque Aulæ ministros tumultuatur: sed Divinæ Nemesi, non bellicis tantùm calamitatibus, sed & alijs flagellis punire placuit ferocem hunc populum, magnâ in eum immissâ peste, mox etiam excitatis in Arabia domesticis motibus.

1687. Prosperos hos successus in Hungaria, in medio cursu vix non evertunt nonnullorum perverversorum factionis Tököliana occultæ machinationes. Res tamen ita clàm agi non poterant, ut eæ ad Officialium Cæsareanorum notitiam, & præsertim Generalis Carafæ, qui superiori Hungariæ tunc præfuerat, non pervenirent. Hic igitur suspectos ad judicium Eperiesinum evocat, & partim vi adduci mandat, legitimèque convictos graviter multat, atque perduellionis reos ultroneè supplicio affici curat. Sed & Finckius Centurio, Budam, Turcis Albaregalensibus prodere volens, deprehensus in vincula conjicitur, & proditionis convictus capite plectitur, quod in eodem ipso loco, per quem hostem inducere volebat hastæ suffixum exponitur, corpus verò in quatuor partes scissum, in vijs publicis suspenditur. Interea Agriæ gravi fame laboranti, Turcæ ac Tartari annonam inferre volentes à Generale Haislero in fugam aguntur, & annonâ quam urbi invehere volebant, exspoliantur. Nec meliori successu Csanadinum, & Fanum Sancti Jobi Turcæ recipere conantur: ab illius siquidem oppugnatione, cùm jam oppidum tormentis quaterent, ad solam adventantium subsidiariarum copiarum famam mirificè consternati rebus infectis discedere coguntur, ab hujus verò infestatione solorum præsidiariorum virtute, & ingruentium imbrium multitudine, non sine suorum damno recedere compelluntur. Novus interea Vezirius Constantinopoli justo cum exercitu proficiscens, ad collapsa & destructa famosissimi Pontis Eszekiensis rudera instauranda animum adjicit, pet quem militiam, in ulteriores partes Hungariæ traducere intendebat, sed subitâ Dravi fluvij exundatione in hoc opere interturbatur, & quamvis repetito conatu reficiendo ponti, operarios, militésque incumbere jussisset, parum tamen hinc commodi sentit, siquidem Cæsareani quidquid is summo cum labore exstruebat, illico sine negotio destruebant. Igitur mutato consilio, infra Eszekum tali loco castra metatur, ut & irruentem forte in se hostem arcere posset, & si quà fugiendum esset, à tergo quoque eidem effugium pateret. Cùm igitur Cæsareani

reani eundem perpetuis aggeribus cinctum, tonantiúmque undique machinarum bellicarum copiâ munitum, commodè aggredi non possent, ad artem confugiunt, recessúmque simulant, ut sic eum in castrorum, sylvarúmque latebris hærentem in apertum campum proliciant, atque stratagema hoc feliciter succedit, Turcæ enim nostros fugere rati, è munitissimis suis castris, aquis uligine stagnantibus, paludibúsque trajectis, cum universo sui exercitûs robore prodeunt, cúmque jam ij in patenti campo essent, nostri in aciem ordinato milite, se contra hostem invertunt, cum eóque congressi, acerrimo prœlio confligunt, atque internecione delent, omníque apparatu castrensi, impedimentis, ac plusquàm centum tormentis, bubalorúmque, boum, equorum, & camelorum, ac mulorum, omnium rerum copiâ oneratorum, ingentíque pecuniâ, aliarúmque rerum abundantiâ, exuunt, & exspoliant: Summus autem Vezirius acceptâ hâc clade fœdissimâ fugâ Eszekinum se recipit, ad quem insequendum Generalis Denewaldius cum decem millibus expeditur, sed hunc supremus Vezirius appropinquare sentiens, relicto præsidio militari Eszekini, Petri-Varadinum, atque dein etiam hinc ob intestinas Turcarum mutuò se calumniantium discordias Belgradum transit, atque ibidem subsistit, plurimis arcibus, & castellis in illa Sclavoniæ plaga vacuis derelictis, ac à Cæsareanis insequentibus occupatis, quin & ipsum Eszekinum ultrò à Turcis desertum, in nostrorum sine effusione sangvinis devenit manus, repertis in eo 52. tormentis, alijsque machinis bellicis, cibariorúmque & annonæ haud exiguâ copiâ. Denewaldius autem hoc arridentis fortunæ beneficio utendum ratus, Walponem quoque invadit, & deditione capit: Posegam dein unà cum alijs adjacentibus castellis Cæsarei juris facit, militaribúsque præsidijs, erectísque munitionibus, quantum temporis ratio ferebat, adversus ingruentem hostium vim firmat. Lotharingiæ verò Dux, cum præcipua exercitûs Cæsarei parte, Transylvaniam intrat, fortalitijsque ejusdem milite Cæsareo imposito, reliquæque militiæ hybernis constitutis, Viennam ovans regreditur.

Hoc eodem anno, Agria, jam à longo tempore à Generale Nigrelli, & Marchione Doria eminus cincta, & fame ad extremam necessitatem redacta, Generali Carafæ certis conditionibus sese dedere adigitur. Præstitêre autem in hac obsidione & receptione Agriæ ex Hungariæ Magnatibus strenuam operam Illustrissimi Comites Stephanus Kohary, & Franciscus Barkoczi, in qua etiam Comes Kohary, dum avidius cum hoste congreditur, globo plumbeo trajicitur, ex quo vulnere tamen mortem evadit, sed ad perfectam illius convalescentiam, pervenire nunquam potuit. Adveniunt hoc eodem anno Legati Moschovitici Viennam, & Moschi in societatem belli contra

contra Turcas à Cæsare adsciscuntur. Pro coronide tandem felicium ac prosperarum harum bellicarum expeditionum, circa finem hujus anni, Serenissimus Archi-Dux *Josephus* jure hæreditario, in Regem Hungariæ eligitur, & coronatur. In ijsdem Comitijs, Excellentissimus Comes Paulus Esterhazi Regni Hungariæ Palatinus, in S. R. Imperij Principem creatur, & Excellentissimus Comes Stephanus Csaki in Judicem Curiæ Regiæ per Hungariam (locò Excellentissimi Comitis Nicolai Draskovicz Posonij tunc defuncti) constituitur. Interea Othomanicum Imperium gravissimis tumultibus agitatur, multique Præfecti, ac ministri Turcici, vitâ, aut dignitate exuuntur, quin & ipse Mahometes IV. Imperator solio deturbatur, eidémque frater ejusdem Solimanus, qui cum altero suo fratre Achmete 40. jam annis custodiâ detentus erat, illico subrogatur.

1688. Felicitas huius anni à Munkacziensis fortalitij, quod non minori Cæsareæ militiæ, industriâ, vigilantiáque omnibus ejus aditibus obseptis clausum tenebatur, à Tököliana (quæ hactenus nullis fortunæ adversantis vicibus ad deditionem illius inflecti se passa fuerat, nisi postquam Hungariæ Ordines, exaratis ex Comitijs Regni literis, seriò gravitèrque eam adhortati fuissent, ut hoc præsertim tempore, quo ex communi Regnicolarum consensu, Serenissimus *Josephus* Rex inauctoratus est, se votis totius Regni accommodet) deditione Generali Carafæ factâ, sumit initium. Quam non diu post sequitur Albæ Regalis à Turcis facta deditio, eandem adurgentibus Excellentissimo Comite Adamo Battyani, Comite Joanne Esterhazi Jaurinensi Vice-Generali, & Barone Arejzaga Commendante Leopoldopolitano. Dein & Transylvaniæ Ordines, omni correspondentiæ cum Turca renunciant, & sub clientelam Cæsaris, ejúsque Successorum, eo jure, quo cæteræ Provinciæ ad Coronam Hungariæ spectantes, plenè se se submittunt. Sed & Generalis Carafa castellum Lugasium haud procul à Temesvarino situm, *Pacij* Tribuni operâ, deditione à Turcis recipit. Brassovia insuper Metropolis Transylvaniæ, præsidium Cæsareum, quod hactenus recusaverat, acceptare adigitur. Generalis autem Caprara Illokum, in Sclavonia Turcis eripit. Quoniam verò Cæsareanorum Ducum, ac Electoris Bavariæ præcipuum propositum fuerat, ut Belgradum, seu Albam Græcam Turcis eriperent, ideo prohibendis vicinorum hostium excursionibus occurrendum statuunt: Ideóque Ludovicus Marchio Gradicskam, Comes Adamus Battyanius Canisam, Vechius Szigethum, Nigrelli Varadinum arctâ indagine cingere, commeatúmque hosti accidere jubentur: Ipse verò Serenissimus Elector Bavariæ Emmanuel Maximilianus, cum præcipuo robore exercitûs, Savum fluvium navali ponte imposito heroico transit animo, nihil morante eum, hostili custodiâ adversæ

versæ ripæ fluminis oppositâ, in qua Tökölius cum decem millibus Turcarum invigilabat, & transitum nostrorum impedire nitebatur, atque mox ad obsidionem Urbis se accingit, captísque suburbijs amplissimis, ipsam Urbem & arcem, structis tormentorum suggestibus acriter oppugnat, & licèt obsessi strenuè & pertinacissimè se defenderent, tandem tamen armatâ manu gloriosè expugnat, estò non sine multorum suorum amissione. Interea Semandria quoque quondam Rasciæ Metropolis, à Turcis metu deserta ab Haidonibus Hungaris, & à Ludovico Badensi *Titul* occupatur. Generalis Veterani pariter cum quatuor millibus è Transylvania egressus Caransebesum recipit, ac Haislerus Generalis Vigiliarum Præfectus copijs in Bulgaria præesse jussus, Posaraviczam Cæsari subjicit. Post hæc verò & Szigethum situ loci, operéque probè munitum (in cujus obsidione Solimanus Turcarum Imperator obijsse anno 1566. legitur) in dies magis magísque ingravescente fame, & non affulgente spe ullâ subsidij, aut commeatûs, tandem in leges deditionis consentit. Singularem verò fortunam experitur Marchionis Badensis expeditio, is enim ubi hostiles copias, prope Gradicskam hærere cognovisset, castris statim ad *Unnam* fluvium promotis, adjunctísque sibi Croatis, ex itinere Cosztaniczam, Jaszenoviczam, & Dubiczam capit, pòst, Gradicskam desertam, ac conflagrâsse diffugientibus Turcis reperit, ac demum ad Triveniczam Bosniæ pagum cum ijsdem confligit, ac memorabili victoriâ profligat (esto eorum quadruplo plures, quàm nostrorum fuerint) occisis Barbarorum sex millibus, & duobus millibus captis, reliquísque in fugam actis, & Christianorum vix ducentis desideratis: Porrò dum rectè expugnatum fuisset Belgradum, eo ipso die, quo solennes DEO agerentur gratiæ, pro felicissimo successu expugnationis tanti Fortalitij, eodem adveniunt Turcici Legati, pacem solicitantes, qui ad colloquium à Duce admissi, opiparoque prandio excepti, ab eodemque publici Pasŝûs ad Cæsarem litteris impetratis Posonium expediuntur, indéque Potendorfium deducuntur. Sed ecce repentè hic felicissimus Christianorum & victoriarum contra communem Christianitatis hostem, progressus non parùm impeditur & retardatur, dum Christianissimus Rex insperatè Cæsari, atque toti Imperio bellum indicit, re ipsàque illud hostiliter invadit.

1689. Indicto hàc ratione à Gallis Imperio bello, réque ipsâ illato, Turcæ, & Tökölius altiores jam sumunt spiritus, nec immeritò, Cæsaris siquidem vires in Hungaria plurimùm hoc incommodo oportebat imminuni, atque distrahi unâ parte exercitûs ex Hungaria in Imperium missâ, ipsoque Duce Lotharingiæ tot victorijs contra Turcas hactenus obtentis inclyto, supremam armorum Cæsareanorum ibidem, contra Gallos gerere jusso. Huic tamen

tamen substituitur haud minoris fortitudinis & experientiæ Belli Dux Marchio Badensis, eidémque summa rei militaris committitur. Interea tamen Legati Turcici elapso anno pro pace concludenda missi Potendorffio Viennam solita cum pompa ad Cæsaris audientiam deducuntur, præsentatísque authenticis fidei literis, in id se missos significant, ut pacem hoc bello interruptam, rursus redintegrent; ad quod petitum pro responso accipiunt: Cæsarem utique non abhorrere à pace redintegranda, dummodo idoneæ eidem conficiendæ proponantur, vel propositæ à se, ab ijsdem acceptentur conditiones: Verùm cùm à confœderatis Principibus, ipsóque Cæsare multa peterentur, quæ eorum potestatem omninò excedere viderentur, super hoc negotio, facultatem, Cursorem suum mittendi ad Sultanum pro clariori informatione postulant, quam etiam impetrant. Et quidem plebs & Status Imperij Turcici ob continuata belli mala, ingruentem rerum inopiam, contributionum pro militia immensa onera, ac accisam hâc tempestate mercimoniorum cessationem adeò potenter expetebant, ut nisi bello finis properè imponatur, apertè palámque defectioni Sultano minari non dubitarent. Sed & ipse Sultanus quibuscunque tandem conditionibus pacem redimendam seriò anhelabat; ast hujus animum, mentémque Legatus Gallicus, planè evertit; is enim Bizantio Adrianopolim profectus, à Rege suo mandata se accepisse affirmabat, ut non solùm defensivum, sed etiam offensivum cum Turcis fœdus ineat, adpromittens Regem suum vires Cæsaris in Imperio ita distracturum, ut ijsdem liceat non tantùm sua tueri, sed & ea, quæ hactenus amissa sunt, recuperare. Ergo Sultanus accitis ad consultationem etiam Chamo Tartarorum, ac Tökölio quoque, bellum semel inchoatum, imposterum etiam esse continuandum decernit, & quamvis illius designationes plurimùm interrumperent duorum Asiæ Præfectorum rebellio, atque Moschorum in Tartariam Criminensem irruptio, his tamen non obstantibus, omnes, quas poterat, sui Imperij vires convocat, & præcipite mense Aprili in campum educit, ac castra ad Adrianopolim posita ipsemet lustrat, suâque præsentiâ haud leviter erigit, ac animat, ac demum exercitu toto Summo Vezirio commendato, ipse Adrianopolim redit: Supremus itaque Vezirius gloriæ cupidus muneri sibi imposito satisfacere volens, hoc præsertim tempore, quo Cæsaris vires Gallico bello distractæ erant, antequam Christianis nova, quæ exspectabant subsidia, accederent, rebus præclarè gerendis, animum & manus applicare statuit. Novigradum igitur oppidum supra Widinum ad Danubij ripam situm finiente Junio per Tökölium aggreditur, atque illud occupat, uti & Orsovam, licèt utrumque dein locum subito igne incenderit, & incineraverit.

Verùm & Ludovicus Marchio, cauti, & non minus fortiſſimi Ducis officio fungitur, unde probè conſtitutis Walachiæ & Sclavoniæ finibus, hoſti obviam magno animo procedit, cum eodem decretoriâ pugnâ, ſi ſors, & occaſio tulerit decertaturus. Jam verò utraque caſtra ſibi ad invicem appropinquabant, ſolo flumine Moravo illa præterfluente. Sed dum Vezirius flumen tranſire retractat, quin & veſtigia retro legit, alijſque modis exercitum noſtrum diſtinere laborat; Ludovicus Marchio 4. Calendas Septembris, equeſtribus copijs fluvium tranſit, hoſtiliſque equitatûs partem adoritur, & in fugam convertit, fugientémque inſequitur: Interea & peditatus eodem flumine tranſmiſſo, exploratoque locorum ſitu, prætorianos milites trium circiter millium, qui viarum anguſtias, per quas noſtris tranſeundum fuerat, magno cum animi ardore invadit, & reluctantes loco movet, & ad ulteriora ſe recipere adigit; Poſtridie verò Marchio juncto peditatu equitatui, & aditibus locorum, quos Turcæ adhuc tenebant, haud multo labore occupatis, per ſylvas, impeditáſque vias, fugientes, ad ipſa uſque caſtra Turcica inſequitur. Quo viſo cæteri quoque Turcæ, qui in caſtris fuerant, vehementer conſternati, relictis ipſis caſtris, omníque eorum bellico apparatu, impedimentiſque; magna cum trepidatione in fugam vertuntur, noſtri ſic temerè relicta ab hoſte caſtra protinus invadunt, ingentémque in ijs pecorum, omníſque generis cibariorum, & inſtrumentorum bellicorum copiam reperiunt, ínque prædam agunt, ademptis hoſti inſuper 105. tormentis bellicis. Dein ibidem DEO gratijs pro hac victoria actis, ipſis Calendis Septembris, ad Niſſam movent, & pleniora caſtra Turcarum 60. millium adoriuntur, commiſſóque acri & repetito prælio, de iiſdem glorioſam victoriam reportant, multis eorum cæſis, plurimíſque in Niſſava fluvio merſis, ita ut crederentur hâc clade decem hoſtium millia perijſſe, Chriſtianorum ultra 300. haud deſideratis læsíſque; longè autem major ſtrages hoſtium edita fuiſſet, niſi nox, quæ inſtabat, noſtros ab ijſdem inſequendis impediviſſet. Interea Chriſtiani, his quoque alijs caſtris cum omni ſuppellectile, 30. machinis bellicis, 300. generoſis equis, mille tentorijs, aliâque divite prædà potiuntur. Poſt hæc Marchio Ludovicus ipſam Niſſam Urbem occupat, & hanc, uti & alias arces circumjacentes, à Turcis metu, ac terrore deſertas, militari præſidio firmat: Dein Widinum versùs tendit, Civitatémque & arcem, exiguo temporis ſpatio in Cæſaris poteſtatem redigit. Nec minùs ſtrenuè fortitérque interea Generalis Picolomineus rem gerit: expugnato enim Kazantko munito admodum caſtro, Scopiam peramplam, ſed muris mœnibúſque deſtitutam, & ab incolis metu deſertam, aliàs Urbem prædivitem, & populoſam ingredi-

greditur, & exportatis ex ea cibarijs, mercibúſque quæ ibidem erant, ſubjectis facibus delet; ſed non diu pòſt 9. ſcilicet Novembris, magno dolore totius exercitûs fatis cedit. Sed & Holſatiæ Dux ad Scopiam Civitatem feliciter cum Turcis confligit, duobus millibus ex ijſdem diſcerptis, & obtruncatis, Urbémque poſt obſtinatam incolarum defenſionem, ferro, flammíſque adhibitis perdomat, & in cineres redigit. Summus verò Vezirius ad tumultuantis plebis inſtantiam, munere ſuo, & dignitate demovetur. Hoc eodem anno exeunte Junio Comes Joannes Draskovics, aſſumptis 1200. Croatis in Boſniæ finibus feliciter confligit cum Turcis, in ſignúmque victoriæ, undecim vexilla, per filium, Viennam mittit.

1690. Felicitatem anni prioris, aliqua ex parte ſi non interturbavit, ſaltem attemperavit adverſa fortuna anni currentis, ipsâ quidem die primâ Januarij infauſtè commiſſum prælium à Tribuno Stroſſero cum Tartaris, animos auxit Turcarum, apud quos hæc ſuperſtitio viget, ut à felici in novo anno eventu, de totius anni fauſto, vel infauſto ſucceſſu conjecturam faciant. Extincto námque & morte ſublato Picolomineo, Dux Holſatiæ eidem ſuccedere juſſus fuerat, in ſummo militari Imperio, in Albania, atque conterminis ejuſdem Regionibus, qui nihil antiquiùs habebat, quàm ut militibus in idonea loca diſpoſitis, fines earum Provinciarum adversùs irruentium fortè hoſtium machinationes, abundè muniret. Is itaque ubi certis nuncijs accepiſſet, Tartaros cum viginti millibus, tranſitum per Danubium tentare, validámque impreſſionem facere, in animo habere; Stroſſerum Tribunum ex Urbe Niſſa evocat, eundémque cum commiſſis copijs infra Priſtinam idoneo loco conſiſtere, & Picolomineam cohortem, properatis itineribus adventantem ibidem exſpectare, & præcisè paſſibus, & aditibus cuſtodiendis invigilare demandat. Aſt ille moræ impatiens, & avidus gloriæ, hoſtibus occurrere, copijs ſuis in campo explicatis ad Kazinkum non dubitat, ubi à multitudine eorum facilè circumventi noſtri, licèt per ſeptem horas ſtrenuè pugnantes, omnes ferè, paucis evadentibus jugulantur: funeſto hoc conflictu, non modo campeſtria aliquot tormenta, & vexilla amiſſa, ſed & è noſtris 2241. deſiderati ſunt, quos inter fuêre ipſe etiam Dux expeditionis, & complures alij militares Officiales, illuſtríque genere orti, ac Hannoverianus quoque Princeps: Poſtridie adeſt & Picolominea cohors, omnium quæ acta ſunt ignara, Stroſſero ſe ex condicto jungere volens, at in validas eorundem Tartarorum incidit manus, quæ eouſque colluctata, donec nox conflictum dirimeret, properè Priſtinam, ac cùm hanc à noſtris deſertam reperiſſet, inde Niſſam revertitur.

Eodem Anno, die 27. Januarij, Sereniſſimus *Joſephus* Rex Hungariæ, in Re-

in Regem Romanorum, & Auguſtiſſima ejuſdem Mater, in Imperatricem magnâ pompâ coronatur.

Item Caniſa poſt longam plocquadam ab Excellentiſſimo Comite Generali Adamo Battyani, & Illuſtriſſimo Comite Stephano Zichi, continuatam, deditione recipitur, poſtquam annis 90. ſub poteſtate Turcarum fuiſſet, & interea binas obſidiones irritas ſuſtinuiſſet.

Item Carolus Lotharingiæ Dux, tot victorijs de Turcis in Hungaria reportatis clarus, dum à Cæſare Viennam è Tyroli evocatur, in itinere Welſij in Superiori Auſtria catharro ſuffocativo anno ætatis 50. Aprilis 12. die, magno totius Chriſtianitatis dolore ſubitò extingvitur. Quem paucis diebus antevertit in hoc ſtadio Michaël Apaffi Tranſylvaniæ Princeps. At Turcæ ad pacem ineundam valde inclinati, ſvaſu Legati Gallici, omnem actionem de pace vehementer illis diſvadente, Regiſque ſui operam in adjuvando ac promovendo bello contra Cæſarem ijſdem adpromittente, & liberaliter offerente, totam curam & animum ad arma convertunt, & ad continuationem belli ſe reſolvunt. Novus itaque Vezirius bipartito exercitu Cæſareanos invadere ſtatuit, ita ut præcipuo corpori exercitus ipſe præeſſet, quod Niſſæ primùm, ac dein Belgrado admoveret, altero verò Ductore Tökölio Tranſylvaniam invaderet. Ipſe proindè motis Sophiâ caſtris, cum ingenti bellatorum agmine Niſſam versùs movet, eámque (priùs tamen expugnato Pyrotho) obſidione cingit, atque etiam poſtmodum deditione accipit, fortiſſimo licèt præſidio Germanorum firmatam, & pluſquam centum machinis bellicis, omnibúſque rebus ad ſuſtinendam obſidionem idoneis inſtructam. Poſt hæc pari felicitate Vidinum quoque in ſuam poteſtatem redigit, ac Samandriam quoque vi capit. Ex altera verò parte Tökölius, cum commiſſa ſibi parte exercitûs, qui tamen Tartaris præcipuè conſtabat, in Tranſylvaniam avidè contendit; neque id latebat Hajslerum ſummum ibidem Cæſareæ militiæ Ducem; qui proinde partim ex Germanis, partim ex provinciali milite, ſub ductu Teleky (denominati Gubernatoris Tranſylvaniæ, & hoſtis capitalis Tökölij) conflato exercitu, conabatur ſumma cum diligentia impedire irruptionem Tökölij in Provinciam, paſſibus anguſtiſſimis, per quos eidem aditus, patuiſſet, ſeriò invigilando, Tökölius tamen per incognitos & confragoſos calles eandem ingreditur, ſtatímque noſtros hoſtiliter aggreditur. Ubi quidem à Cæſareanis fortiter & ſtrenuè ad initium pugnatum eſt, adeò ut Barbarorum plurimi ſternerentur cum ſpe, quaſi certæ victoriæ, cùm ecce ex improviſo Tranſylvani & Siculi Ducis ſui Telekij morte intellectâ (qui in ipſo fervore pugnæ, generosè pugnando occubuit) in turpem fugam ſe convertunt,

tunt, & solùm equitatum Germanicum in prælio relinquunt, qui quidem constantissimè adversùs Barbaros (estò numero longè superiores) præliando præclara fortitudinis specimina edidit, postremò tamen ab insigni hostium multitudine circumventus opprimitur, amissis suorum 1200. & reliquis fugatis, ipsóque Duce Haislero capto, uti & Marchione Doria. His ita constitutis Ludovicus Marchio Badensis, cùm tanto exercitu non abundaret, ut utrique parti succurrere potuisset, judicabat prudenter, satiùs fore, si bene priùs provisis, quæ sustinere obsidionem ad certum tempus possent, integræ Provinciæ Transylvaniæ succurreret, eámque Cæsari conservaret. Igitur properatis itineribus cum exercitu in Transylvaniam vadit, eámque Petroczio Tökölij complice, nequicquam id impedire conato, feliciter penetrat, Tököliúmque ad pugnam haud obscurè provocat, verùm is nusspiam consistere ausus, universam Provinciam pervagatur, insistente semper vestigijs ejus Ludovico, tandem finiente Octobri Transylvaniâ excedere cogitur. At summus Vezirius, absentiâ hâc Ludovici Marchionis animatus, Belgradum castra admovet, illúdque obsidet. Et hoc quidem ad obsidionem tolerandam, usque dum Marchio rediret, imò & ad longius tempus, quoad omnia necessaria optimè tunc provisum fuerat, quàm etiam sustinuisset, nisi fatalis alius casus intervenisset: Pulveris enim pirij promptuarium, ab igne supposito, vel certè ab hoste ignivomo globo injecto, ignem insperatè concipit, & horribili planè fragore, instar ingentis terræ motûs edito, arcem utrinque conquassat, mœniaque & valla versùs Savum unà cum tormentis, militibúsque ibidem existentibus, in fossam præcipitat, humóque contegit, qui verò in alteram partem arcis se receperant, penè omnes opprimit, horribilíque incendio atque ruinis totam ferè Urbem delet, paucis residuis Christianis diffugientibus, & ægrè se ad alteram partem Savi recipientibus: Turcæ itaque paulatim fumeâ pulvereâ caligine sedatâ, Urbis ruinas magnâ vociferatione subintrant, turmatímque per omnes illius plateas discurrunt, seminecésque & combustos, quos deprehendunt, crudelissimè jugulant, eandémque unà cum arce occupant, ac expurgatam à ruderibus magnâ iterum curâ muniunt, & adversùs vim hostilem firmant. Postmodum verò trajecto Savo, Eszekum Duce Hassano Bosniæ Præfecto obsidione cingunt, acritérque illud oppugnant, verùm à Duce de Croy, qui milites minutioribus Præsidijs impositos in unum collegerat, insigni stratagemate perterriti, & subitò terrefacti, eam trepidè solvunt, & tormentis, multóque apparatu castrensi, impedimentísque relictis, diffugiunt. Sicque Campaniâ hujus anni finitâ, utriúsque partis milites ad hyberna distribuuntur.

 1691. Pro-

1691. Proto-Vezirius Cuperlius vir ſagax, & conſilijs, longôque temporis uſu potens, anni prioris proſperitate animatus, majores etiam in futurum ſibi ſucceſſus adpromittit, vel veriùs fingit; Itáque inter Perſas & Turcas firmatâ pace, totus in id incumbit, ut reparatâ priſtinâ nationis ſuæ gloriâ univerſam Hungariam potentiæ Otomanicæ ſubjugaret, aut ſaltem hactenus amiſſa in Hungaria recuperaret. Quare per omnem Imperij Turcici Dominatum ſupra conſvetum prioribus annis, hujus belli modum, bellum parat, militarem nervum, ſeu pecuniam operosè conquirit, copias armigerorum ex Aſia & Europa convocat, terreſtres ac navales apparatus inſtruit: Interea verò Sultanus Turcarum Imperator moritur, & inter alios de Imperio concertantes, operâ Neo-Vezirij Cuperlij, frater defuncti Imperatoris, eidem ſubſtituitur. Agebant autem tam apud defunctum, quàm apud recenter creatum Imperatorem ſtrenuam operam pacis ineundæ Anglorum, & Hollandorum Ablegati, at Ablegato Anglico Huslego è vivis inſperatè ſublato, & Hollandico in gravem infirmitatem incidente, tractatus pacis interrumpuntur; quâ occaſione arreptâ Orator Gallicus, faciliùs ſua negotia apud Novum Sultanum promovet, atque opima ſpolia ſperata commendando, Vires Otomanicas, ſupra modum extollendo, & Cæſareas deprimendo, fœdus nuper fraternum inter has duas nationes Chriſtianiſſimum ſcilicet, & totius Chriſtianitatis inimiciſſimum, initum, in memoriam revocando, inſuper Regis ſui gravem offenſam minitando, id efficit, ut ad hujuſmodi ſuggeſtiones Sultanus bellum continuandum decerneret, illicóque Proto-Vezirium Belgradum ad maturandas expeditiones, amandaret. Sed & Auguſtiſſimus Cæſar, pacem nonniſi glorioſam habere cupiens, his machinationibus Gallicis minimè conſternatur, neque ob fortunæ anno priore aliquantùm adverſantis iniquitatem, animo frangitur, quin potiùs in futuros belli eventus conſilia & induſtriam omnem confert, copias undique conſcribit, confœderatos Principes in communem hoſtem animat, fortalitia Belgrado oppoſita magnis expenſis firmari curat, ac tandem toti exercitui de optimo Duce providere ſatagit, ideóque eidem rurſum Ludovicum Marchionem Badenſem præficit. Antequam autem uterque exercitus ad locum ſibi deſtinatum conveniret, minores ex utraque parte complures factæ ſunt velitationes, jam Tôkôlianis, jam Turcis præſidiorum finitimorum, jam Tartaris, quin quandoque & Walachis, Cæſareanos infeſtantibus; verùm hi repellebantur, & carptim cædebantur à Generali Nigrelli, & Bolando Barone ac Colonello; Tôkôlianis verò conatibus de occupanda Tranſylvania fortiter reſiſtebat Generalis Veterani, illius copias ſæpiùs fugando, ac inſuper Lippam (per revolutionem anni prioris à

ris à Turcis occupatam) ſpectante planè hoſtili exercitu, aggrediendo, & feliciter recuperando. Turcarum copiæ interim Albam Græcam inter & Semandriam magno numero conveniunt, ad quas non diu pòſt Magnus Vezirius advenit, eaſdémque luſtrat, ijſdem deductis ad Zemlonium trans Savum caſtra figit. Ludovicus quoque Badenſis ad caſtra noſtra, quæ ad Budam confluxerant, Viennâ deſcendit, ſolenniterque ab armada univerſa excipitur, eâque luſtratâ, eandem Eſzekinum, ac inde ad Petri-Varadinum deducit, ibidémque collocat. Hinc verò poſtmodum exercitum ad unius tormenti ictum ad caſtra hoſtilia acie explicatâ promovet, præliúmque depoſcit: At verò Vezirius cunctando rem ſuis reſtituendam ratus, intra munimenta caſtrorum ſe continet, & ſequenti die quoque in ijſdem hæret. Cùm itaque noſtri aliàs prælij avidi hoſtem ad illud ex caſtris elicere non poſſent, eundem intra ſua munimenta invadere ſtatuunt, ſed cùm exploratorum fide compertum haberent, hoſtilia caſtra bene Danubio & Savo incluſa, & præterea tumulis, foſſis, vallis, & multis pro depellendo inſultu rebus idoneis, & tam tormentis, quàm aculeatis, ferróque præmunitis vectibus eſſe munita, atque adeò hoc opus arduum valde, dubiæque aleæ futurum cernerent, hanc ob cauſam Ludovicus Princeps cenſebat conſultiùs fore, præmiſſis impedimentis, aliquantiſper recedere, & ad campos Petri-Varadini exercitum perducere: Interim Turcæ noſtros fugere arbitrati, ex ſuis caſtris munitiſſimis prodeunt, & terga cedentium inſtanter premunt, & eas potiſſimùm cohortes, quæ tutando itineri relictæ erant, continuis aggreſſionibus infeſtantes, ſine tamen notabili noſtrorum damno, atque ſic integro ſine noxa reducto exercitu, Marchio loco magis oportuno ad Danubij ripam; prope caſtellum Szalankemin caſtra locat, ſequenti verò die Turcæ quoque caſtra ſua promovent, & contra Chriſtianorum caſtra iter inſtituunt, & hoc in itinere Bucquoianam cohortem tardiùs ſe expedientem, cum 200. curribus annonarijs, multitudine obruunt, & ad internecionem ferè cædunt, omni commeatu, impedimentis quoque cunctis in prædam raptis. Quo ſucceſſu erectiores facti, ad Petri-Varadinum propiùs accedunt, caſtríſque ibidem non procul à noſtris collocatis, omnem commeatum Chriſtianis prohibere conantur, quod incommodum noſtri præcavere volentes, hoſtilia caſtra invadere ſtatuunt, atque re ipsâ magno impetu aggrediuntur, & licet eâ opinione ſua longè munitiora inveniſſent, à propoſito tamen non deſiſtunt, ſed initio dato à dextra ala ſtrenuè oppugnant, reſiſtentibus non minori fortitudine Turcis, & planè variante fortunâ, & dubio eventu in quamnam partem inclinaret victoria; interim ſiniſtra quoque ala noſtri exercitûs, quam Dennewaldus ducebat

ſuper-

ſupervenit, emenſis itinerum incommodis, quibus retardabatur, alterámque partem hoſtilium caſtrorum adoritur: Ipſe vero Ludovicus Princeps Hungarorum & Raſcianorum levis armaturæ quinque millia aſſumit, eóſque in medium caſtrorum impetum facere jubet: Mandata hi promptè exequuntur, & cunctis obvijs proſtratis, ſtupendam ſtragem, nec leve momentum victoriæ edunt; ſequebantur ſiquidem hos reliquæ Cæſareæ cohortes in hoſtilia caſtra, per latera, pérque terga animosè irrumpentes, & licet tam peditatus, quàm equitatus Turcarum fortiſſimè ſe defenderet, ad extremum tamen à noſtris ſuperantur, & in fugam aguntur, excepto prætoriano milite ad interiora caſtra refugo, quem proinde novâ pugnâ ſuperare neceſſe fuerat. Eximia, ſed ſimul cruenta fuit hæc victoria: Periêre ſiquidem in hac pugna primarij exercitûs Turcici Præfecti ferè omnes, ipséque ſupremus Vezirius, & primus prætorianorum Præfectus vulgo Aga Janiczerorum dictus, creduntúrque è Turcis, propè quinquaginta millia, partim in conflictu, partim in fuga perijſſe: Ceſſerunt Cæſareanis in prædam & ſpolia univerſa caſtra, impedimenta omnia, cuncta tentoria, commeatus ingens, equorum, & camelorum maximus numerus, boum pluſquam decem millia, tormenta majora ex ære fuſa 158. plurima quoque vexilla, tota inſuper pecunia publica, ſolvendis ſtipendijs militaribus deſtinata. Ex noſtris autem deſiderati ſunt in peditatu 1759. in equitatu 829. non pauci etiam ex Officialibus majoribus, & nobili ex ſtemmate progeniti, quos inter numerabantur: Chriſtianus Dux Holſatiæ, Comes Caunicziu, Comes Koloniczius, Comes Bucquoi, Comes Pôthingius, Comes Starembergius, Comes Adamus Zrinius, ultimus antiquiſſimæ ſuæ familiæ, & de Hungaria, ac tota Chriſtianitate meritiſſimæ, hæres, ſaucij quoque plurimi. His peractis ſelectiora vexilla à Ludovico Principe Cæſari mittuntur, & ſolennes DEO grates in caſtris referuntur, dein mortui humantur, ægri verò, & læſi, in loca curandis militibus deſtinata devehuntur. Turcæ è contra fugitivi, manipulatim & ſenſim Albam Græcam collecti, primò de amiſſo prælio dolent, deinde ad invicem querulantur, tandem prætoriani milites pedites cum equitibus in aperta jurgia erumpunt. Princeps autem Ludovicus, otio & quiete militi aliquot dies datâ, ad Majus Varadinum, cum exercitu iter ſuſcipit, & adveniente re tormentariâ, quæ ipſum ſequebatur, Urbem tormentis majoribus, mortarijs, pyrobolis, globíſque ignivomis hoſtes territat, ædificia plura inflammat, mœniáque Urbis tormentis quaſſat; Turcæ nihilominus pertinaciter deditionem facere recuſant. Quare Marchio temporis injuriâ, locíque difficultate, milite item feſſo, & labore fatigato, alijſque penſatis difficultatibus, ulteriorem oppugnationem Varadi-

radi-

radini, in aliud tempus rejicit, interim tamen partem exercitûs ad includendos aggeribus & tormentis infideles relinquit, partem verò in hyberna distribuit, ac dein Viennam Cæsarem salutaturus abit. Cùm verò hæc à Ludovico aguntur, Dux Croius non minori fortunâ usus, Posegâ, Gradicskâ alterâ, & Brodo potitur, universámque Sclavoniam à Turcis liberat, ac Cæsari subjicit.

Item ingens Locustarum multitudo, in plurimis partibus Hungariæ sata cuncta devastat.

1692. Clade tam grandi elapso anno acceptâ, Turcæ contremiscentes Sultanum suum ad pacem ineundam urgent, ac solicitant; qui eandem etiam populo instantissimè expetenti compromittit, asserens se Neo-Vezirio summo in mandatis dedisse, plenámque eidem potestatem ac facultatem fecisse, quibuscúnque tandem medijs, & conditionibus eandem conciliandi; nec dubium erat, ipsum quoque Sultanum, totámque ejusdem aulam ad ineundam pacem seriò animum adjecisse; sed Orator Gallicus rursus retrahit Turcas ab hac animi propensione, quin eosdem impellit etiam, fœdus iterum tam offensivum, quàm defensivum cum Christianissimo Rege ijsdem in memoriam revocando, pecuniaria subsidia adpromittendo, naves, tormenta, reliquáque belli instrumenta, quin & pyrotechnicos, & architectos militares illis deferendo, omnémque Regis sui operam, auxilia, & consilia pollicendo. Rursus igitur hoc quoque anno utrinque convolatur ad arma. Et quidem Cæsarea potentia hoc anno aucta fuit militiâ Luneburgicâ Serenissimi Ducis Hanoveriani, quem proinde Cæsar in remunerationem, Electorali condecorat dignitate. Antequam autem uterque exercitus conflueret, Varadinum adolescente Junio, post longissimam, & lentam obsidionem, vulgò plocquatam dictam, per Excellentissimum Generalem Haislerum (postquam is lytro deposito, è captivitate Tökôliana elibe ratus fuisset) factâ forti impressione, expugnatur, & Turcis eripitur. Militiæ autem Cæsareæ in Hungaria contra Turcas Dux de Croj præficitur, & Serenissimus Marchio Badensis Ludovicus, exercitui Imperiali contra Gallos, in locum Serenissimi Ducis Bavariæ, qui Belgij Gubernator factus est, summa cum potestate præponitur. Et Neo-Vezirius quidem cum Turcarum exercitu Belgradum venit, sed sive cautus exemplo suorum antecessorum, sive consilio Gallorum usque ad finem autumni se in castris continet, pugnámque ad quam nostri anhelabant, subterfugit, ac tandem militem ad hyberna deducit. Quibus visis, Cæsareus quoque exercitus dissolvitur, & per quarteria in Hungaria distribuitur.

1693. Præsidia Jenô & Vilâgos-Vár à nostris, Turcis eripiuntur. Tartari

tari in Walachia hybernantes, Tranſylvaniam, & præſertim Siculiam repente invadunt, multáque millia animarum in diram ſervitutem abducunt. Quorum fama ubi primum ad Generalis Veterani aures pervenis, illico is militares copias in unum cogit, ſed hoſtes celeritate uſi, ad ſua interiora cum præda diſcedunt, & ſic confligere cum ijs non valens, ſaltem paſſus omnes, per quos hoſtibus tranſeundum eſſet, diligenter cuſtodiri mandat, & manu militari munit. Noſter exercitus ad Petri-Varadinum, ad Turcarum intentiones diligenter excubat, at illi prælium declinantes Tranſylvaniam invadere ſtatuunt, eòque etiam progrediuntur; noſtri verò ad hoſtem ex itinere revocandum, Belgradum obſidione cingunt, ſicque Vezirius, ut obſeſſis ſuccurreret, redire cogitur, exercitus tamen noſter ante reditum, ſalvus & incolumis, cum omnibus impedimentis Savum per navalem pontem tranſit, & ad priſtina caſtra ſe recipit, atque hâc ratione, ſine notabili ex utraque parte operatione hic annus tranſit, ingruente jam hyeme utróque exercitu ad hyberna redeunte. Eſzekum hoc anno ſtrenuè munitur, & fortificatur.

1694. Hic quoque annus inter ſolos bellicos apparatus ex utraque parte inſumitur. Et quidem Vezirius trajecto Savo noſtros in caſtris munitos aggredi non dubitat, tormentis non ſecùs ac aliquam Urbem munitiſſimam oppugnando triduo ferè, & viciſſim noſtri tormentis, & acie explicatâ hoſtis irruptionem exſpectantes, eidem ſtrenuè reſiſtunt. Quare Vezirius viſâ Cæſareani exercitûs conſtantiâ, repente, & quidem clancularìè ſe recipit, ſed neque noſtri recedentem, hoſtilem aſtum metuentes eundem inſequuntur, & incolumem exercitum ad hyberna deducunt.

1695. Novus Turcarum Imperator ipſemet in perſona expeditionem in Hungariam magnis apparatibus, ſed majori famâ quàm re in ſe decernit; Tartarorum ſiquidem auxiliares copias, quas habiturum ſe ſperabat & avidè exſpectabat, obtinere non potuit, ob Moſchorum in Tartariam irruptionem, depoſito igitur priori Vezirio, alijſque Officialibus, qui in antecedentibus expeditionibus militiæ præerant, & novis in locum illorum ſubſtitutis, Belgradum unà cum uxore & matre (more hactenus apud Turcas inuſitato) advenit. Hujus tamen perſonali præſentiâ nîl Auguſtiſſimus Cæſar turbatur, ſed exercitum fortem & majorem, quàm alijs hujus belli anni comparat, quem adauget Sereniſſimus Elector Saxoniæ, copijs ſelectiſſimi tam equeſtribus, quàm pedeſtribus, ipséque in perſona deſcendit, & Du totius exercitûs à Cæſare conſtituitur, adjuncto eidem in tot annorum con tinuato bello expertiſſimo militiæ Duce Excellentiſſimo Generali Caprar Hi itaque caſtris oportuno loco ſitis, & probè firmatis, ac munitis, non pro

c

cul Petri-Varadino, parati semper ad prælium, avidè hostem (qui jam per Savum pontem navalem ad transeundum construxerat) exspectant. Verùm Turcarum Imperator, nostros in castris minimè aggredi audens, consilium mutat, & Danubium trajicit, expugnaturus *Titulum* (cujus Præsidiarij, suis excursionibus supra modum Turcas Belgradenses vexabant) quo intellecto Duces nostri, præsidium *Tituli* adaugent, locóque optimè provident, igitur & hunc tunc quidem pertransit, intactúmque relinquit (sed postmodum navalibus copijs aggreditur, & expugnat, Præsidiarijs ferè omnibus trucidatis; quem tamen locum Turca non diu post metu ex vano rumore orto deserit (eundémque nostri reoccupant, & meliùs firmant) ac castra Temesvarinum versùs movet, atque hinc, præsidio (quod unicum jam in Hungaria habebat) bene proviso, & annonâ, milite, munitionéque firmato, Lippæ appropinquat, eandem aggressurus, utpote in qua sciebat immensam esse annonæ, munitionis & tormentorum copiam, in ordine ad designatam Temesvarini obsidionem præparatam. Quare & noster exercitus priori statione relictâ, per paratos jam prius pontes navales Danubium, ac dein Tibiscum quoque transit, sed cùm hic tardiori progreditur itinere, Turcæ ante adventum nostrorum Lippam expugnant, omnibúsque ferè præsidiarijs deletis, opimâ prædâ tam copiosæ provisionis, potiuntur. Atque cùm corpus exercitûs nostri minimè exspectare, vel illud aggredi auderent, recipientes se semper sensim ad partes Temesvarino vicinas, tandem partem unam exercitûs, quæ nonnisi septem regiminibus militiæ constabat, quam Generalis Veterani ducebat, ad Caransebesum cum triginta & ampliùs millibus invadunt; licet autem illi longè pauciores numero essent, & hostes quadruplo eos numero superarent, non tamen pugnam detrectant, (erant enim hi probatissimi milites, ac omnes veterani, Dux quoque eorum *Veterani* expertissimus, ac veteranus, ut ipsa quoque res nomini optimè corresponderet) verùm hosti acerrimè resistunt, ac ternis vicibus eundem generosissimè repellunt, atque pugnam in longum tempus protrahunt, donec Turcæ aucti majoribus adhuc copijs, prælium restaurant, in quo ipse Dux expeditionis tribus vulneribus saucius, gloriosè occumbit. Quo casu viso, reliqua pars illius militiæ Caransebesinum recedit, hostíque campum relinquit, ac Caransebesino quoque vacuo præsidio relicto, ad angustos passus Transylvaniæ (qui Porta ferrea nuncupantur) se collocat, ad hosti per illos transitum in Provinciam impediendum. Periêre hac in pugna Christianorum circiter quatuor millia, hostium verò supra duodecim millia. His ita peractis, noster exercitus se subdividit, & quidem Serenissimus Elector Saxoniæ cum equitatu Transylvaniam ingressus, eandem in fideli-

tate Cæsaris conservat. Excellentissimus verò Generalis Caprara, cum peditatu ad Petri-Varadinum redit, observaturus inde hostium intentiones, & conatus. Turcæ autem videntes tam exiguam manum, tam generosè sibi restitisse, de cætero quoque exercitu nostro à fortiori idem judicium ferentes, sensim ad sua se recipiunt, post quorum recessum & nostri ad optata & grata sibi hyberna redeunt. Sicque Campania hæc finitur, cum nullo quidem nostro progressu, sed neque hostium tam magno, quàm illi sperabant, & nos initiò timebamus.

Item frigus serotinum hujus anni, quod in ipso Junio aliquot diebus continuabatur, ingens damnum incolis, tam in segetibus præsertim autumnalibus, quàm in vineis intulit; & quod à frigore adhuc remanserat, id in segetibus ingens murium copia ac multitudo consumpsit.

1696. Serenissimus Saxoniæ Dux, & Elector Fridericus, Augustus, Rudolphus, decem millibus suorum egregiè instructorum pro suo in Austriacam Domum affectu, & publicæ rei promovendæ studio Cæsareo exercitui adjunctis, in Hungaria contra Turcas bello præficitur, eidémque Excellentissimus Generalis Æneas Caprara adjungitur. Qui quidem optimè animato milite, adultâ jam æstate, ternis omnino vicibus Temesvarinum obsidione cingunt, fortitérque aggressi oppugnant; semper tamen ob imminentis hostis formidabilem vicinámque potentiam, à strenuè ceptis desistere coguntur. Tandem igitur, ne totam æstatem ingloriè exigerent, rem in aperto campo decidere, & cum potentissimo hoste aperto marte confligere generoso unanimíque consilio decernunt: itaque eum quantumvis fortissimè vallatum, & undique munitum fortiter adoriuntur, atque ei pugnandi, & confligendi indicunt necessitatem. Qui dum nostrorum aggressionem non minus fortiter excipit, retundítque; incalescente Marte pugnatur utrinque acerrimè, victoriâ nunc his, nunc illis, (ut dubius ejus eventus est) favente. Prælium, si quod aliud acre ac strenuum nox sequestra diremit. Desiderata verò sunt nostrorum in hac pugna supra tria millia; hostium verò (uti quidem fama constans asserebat) duplò plura. Nocte igitur jam concubiâ plenis castris Turcæ Temesvarinum versùs recessêre; nostris etiam non multo post Szegedinum, inde in hyberna regressis. Atque ita anni hujus Campania brevi actu, vel levi intermedio; non magno sane utrinque pretio operæ est terminata. Pulchriorem spe non dubiâ, à tam copioso lectóque milite victoriam referendam anno hoc nos nobisímetipsis fueramus polliciti, sed ei obicem posuerunt, regimina aliquot Cæsareanorum equitum; qui in ipso actuali prælio progredi, & alios subsequi, generosísque præeuntium insistere vestigijs turpiter tergiversabantur; pugnare nolen-

nolentes. Interim in suo Turcæ reditu Marocziam arcem, à præsidiarijs Rascianis militibus hactenus custoditam, tridui spatio expugnant, & solo æquant. Feliciorem successum hoc anno sortita est expeditio Excellentissimi Domini Comitis Adami Battyani Regni Croatiæ Bani, qui aliquot Turcis erepta fortalitia in Cæsaris potestatem redegit, missâque parte unâ militum sub ductu Illustrissimi Domini Comitis Simonis Forgách in Bosniam incursionem fecit, cæsísque non paucis Turcis, expilatísque eorum castellis, salvum, & incolumem exercitum reduxit. Hoc eodem anno brevis regnicolarum conventus iteratò Posonij celebratur; præcisè de modo alleviationis militarium portionum, quas Officiales quidam nimium quantum aggravaverant, qui scilicet excessibus suis durissimísque exactionibus longè plus pro se, & privatis suis usibus, ac sua domo, quàm pro Cæsare, & bono communi Regni, Patriæ, Imperij laborantes; séque ditantes, miseram plebem graviter premebant; ut substantiam ejus emungere possent. Moschi Assacum fortissimum Tartarorum præsidium expugnant. Galli interim cum Duce Sabaudiæ Amadæo partialem ineunt pacem, per quam universali toties optatæ paci, in Imperio, totaque Christianitate via sternitur.

1697. Serenissimus Elector Fridericus, Augustus, Saxoniæ Dux, cùm rursus hoc anno contra Otomanos exercitum ducere in Hungaria cogitaret; interim dum tempus expeditionis adest Viennæ commoratur, felici sanè, ac lætissimâ bonis omnibus morâ, in qua ille opportunam nactus saluti suæ consulendi occasionem, fidem tandem Romano-Catholicam ejuratis Lutheri erroribus publicè amplectitur; DEO, quantum conversionem ejus probaret, mox non obscuris argumentis declarante; quando eo ipso die, quo se Catholicum Elector Serenissimus profitetur, nuntium accipit, quo idem FrIDerICVs, AVgVstVs, saXo reX poLonorVM jam ritè peractâ confectâque electione declarabatur. Nostri hoc anno Bihaczium Croatiæ Metropolim obsident, & sat strenuè oppugnant, sed casso exitu, utpote ob multas incommoditates, advenientiáque incommoda obsidionem denique solvere coacti. Turbata tumultibus eodem hoc anno superior juxta, ac inferior Hungaria. Et in inferiore quidem Rascianorum non pauci Duce quodam Perla, abjecto, sed extremæ audaciæ homine, deprædationes circa Danubij ripas ingentes exercebant, pagos incendebant, & adjacentia Quinque Ecclesijs loca infestabant; verùm à Cæsareanis non multo pòst circumventi, cæsi, dissipatíque sunt, Perla Duce capto, Eszekiníque supremo supplicio affecto. Quo interempto, prædonum hæc colluvies, ut membra scilicet capite destituta, illico collapsa est, & evanuit. Majus periculum prædatorum horum similium in superiore Hungaria emersit: cùm eorum jam à longo tem-

tempore cuſa occultè, & clancularijs internuntijs incônſultiſſima, (ut eventus aperuit) conſpiratio inſperatò prima Julij currentis anni erupiſſet. Hi ergo more turbinis omnia pervagari cupientes, mox Tokainum, Patakinum & Szerencs arces ex inſidijs occupant, cæſis locorum præſidiarijs omnibus; jámque adſcita ſibi ruſticorum, plebiſque colluvie prædas agere incipiebant: futurúmque omnino fuiſſe timebatur, ne ulterius furiata hæc, & maleſana inconditæ plebis multitudo graſſaretur, niſi gliſcenti malo in ipſis exordijs, DEO ſic prudentiſſimè ordinante, fuiſſet occurſum. Contigit enim, cùm ad Onodinum quoque occupandum agminatim procederent, ut in Cæſareas Germanicas, & Hungaricas cohortes inciderent; hos igitur ubi primùm Cæſareus exercitus prædonum, & tumultuantium eſſe de numero agnoſcit, aggreditur; neque illi pugnam initiò detrectant, quin pro virili reſiſtunt, at tandem inclinante denique acie terga vertunt ſalutem fugâ quæſituri; itaque amiſſis jam, & quà globo, quà ferro trucidatis plus quàm mille; quâ datâ portâ, pars Tokainum, pars verò Patakinum ſe ſe recepit. Verùm neque illic tutis eſſe licuit. Námque Princeps Waudemontius advectis præproperè Agriâ tormentis, ſine mora, cum milite, quem congregare poterat, huic fini ſufficientiſſimo Tokainum obſidet, cùmque conſternati Rebelles, defenſionem ſimulando, per amicas fugientibus noctis tenebras, deſerto meticulosè præſidio noctu clam omnibus profugiſſent, & majori ex parte Patakinum ſe recepiſſent, Princeps fugientibus inſiſtendum ratus, Patakini quoque novâ eos obſidione preſſos fortiter urget. Rurſus tamen ad notas ſibi artes perduelles confugiunt: peditatui itaque perſvadent, ſpecioſèque imponunt ij, qui equos habebant, ſe in noſtros excurſionem facturos, ab obſidionéque repulſuros. Verùm cùm apertis portis equitatus totus exeundi viam nactus eſſet, non verſus caſtra noſtra; ſed aliorſum deflexit; & quâ potuit, profugit. Peditatus verò (quem ferè totum plebs ruſtica conflaverat) videns ſe adeo turpiter ab equitatu deluſum, rebus, & evadendi ſpe deſperatâ, ad Gratiam petendam confugit; ſed hâc, uti non merebantur, non impetratâ, gratiæ, & diſgratiæ Principis Waudemontij ſe ſubmittere eſt coactus. Quorum non pauci deinde, pro varietate, & gravitate, ſcelerum, ac criminum varijs quoq; ex Juſtitiæ præſcripto pœnis ſunt affecti.

O. A. M. D. G. & B. M. V. P. H.
Honorem.

Mendis, quæ irrepſerunt humaniſſime Lector ignoſce;

Et

Pagina 5. *Numero* 1633. *pro* Locum Alberico. *Lege :* Locum ab Alberico.
Eadem Pag. & num. pro vitandæ *lege* vitandi.
Pag. 8. *num.* 1053. *pro* tranſijt *lege* tranſigit.
Pag. 23. *num.* 1115. *pro* Pachalem *lege* Paſchalem.
Pag. 29. *num.* 1159. *pro* Imperatur *lege* Imperator.
Pag. 35. *num.* 164. *pro* 1129. *lege* 1124.
Pag. 48. *num.* 1249. *pro* nutritius *lege* nutritus.
Pag. ead. num. 1253. *pro* edictio *lege* edicto.
Pag. 51. *num.* 1271. *pro* Ptolemaidæ *lege* Ptolemaide.
Item ibidem. pro 2186. *lege* 1286.
Pag. 57. *Col.* 2. *in Græcor. Imp. Serie verſu* 14. *pro* pulſu *lege* pulſo.
Pag. 64. *num.* 1302. *pro* Impeperator *lege* Imperator.
Pag. 71. *pro numero* 1354. *lege* 1355.
Pag. 80. *verſu* 6. *pro* ſtrangelaverat *lege* ſtrangulaverat.
Pag. 88. *num.* 1424. *pro* Angelis *lege* Anglis.
Pag. 89. *ad annum* 1429. *poſt*, ac armis inſtructa *adde* reſtituit.
Pag. 115. *num.* 1530. *pro* incitatè *lege* incitante.
Pag. 151. *num.* 1609. *verſu penult. pro* penſant *lege* prenſant.
Pag. 158, *verſ.* 3. *poſt* Fundatoris *adde* corpus.
Pag. 162. *num.* 1639. *pro* agunt *lege* agit.
Pag. 165. *num.* 1650. *pro* Creata *lege* Creta.
Pag. 210. *num.* 58. non tam procul *uſque ad* ſejungatur *totum ut eò non pertinens omitte.*
Pag. 256. *lin.* 7. *pro* cruentem *lege* cruentam.
Pag. 264. *lin.* 24. *pro* ſulminis *lege* fulminis.
Pag. 316. *num.* 1325. *pro* poſſideiat *lege* poſſederat.
Pag. 334. *num.* 1473. *poſt* Reges *interpone* Matthias.
Pag. 393. *verſ.* 1. *pro* Comitatum *lege* Comitatûs
Pag eadem. verſ. 23. *pro* necdum *lege* nedum
Pag. 396. *verſ.* 5. *pro* n *lege* in.

Minutiora alia Lector ipſe prudens obſervabit, & pro ſua ſapienti Humanitate corriget.

P. S. Jam huic Synopsi Chronologicæ finis, prælo impositus fuerat, dum eodem adhuc anno currente, nonnulla memorabilia evenêre, meritò eidem addenda.

IMprimis námq; expeditio bellica anni hujus 1697. in Hungaria feliciùs gesta est, quàm susceptæ aliquot proximè elapsis annis expeditiones, per reportatam videlicet, triplici actione, gloriosam de Turcis victoriam.

Prima harum fuit, quâ Serenissimus Dux Sabaudiæ Eugenius, Cæsarei Exercitûs supremus Ductor, ipsum Turcarum Imperatorem cum toto suo Exercitu Tibiscum fluvium, ad Zentam trajicere volentem, ad superiorem Hungariam ac Transylvaniam invadendam, aggressus fuit, oportunissima ad id divinitùs oblata occasione: Sultanus siquidem duplici priùs per flumen strato ponte jam cum Equitatu ad alteram fluvij ripam transiverat, relicto ex hac parte Tibisci peditatu, qui etiam eundem subsequi debuerat. Hunc igitur; noster Exercitus nîl nisi victoriam & gloriam spirans, magno sanè ausu, licèt probè, & ex disciplina militari triplicatis aggeribus circumvallatum adoritur, commissóq; prælio, ac perruptis aggeribus terga vertere cogit, átque fugientem hostem, & gravi metu perculsum, quasi pro arbitrio suo cædit, prosternit, ac conterit, cújus tamen major pars dum fugiendo pontes transire tentat, tantam multitudinem pontibus ferre non valentibus, præsertim cùm ab utróque latere globorum densa grandine à victore milite impeteretur, in flumen devolvitur, átque demergitur, sicque totus peditatus Turcicus, in quo potissimum robur Turcicæ militiæ positum erat, ad internecionem planè, ipso Sultano, ex altera parte fluvij, totóq; illius Equitatu spectante, nec opem ferre valente aut audente, deletur. Constans fama fuit supra 30. millia hostilium peditum in hoc conflictu quà cæsa, quà mersa fuisse; prosecutionem autem ulterioris victoriæ ingruentis noctis tempestas interrupit. Interea verò dum subsequentis diei diluculo nostri trajecto fluvio, Equitatum quóq; invadere statuunt, magnum Sultanum cum toto Equitatu, noctis beneficio profugisse comperiunt, relictis omnibus castrensibus impedimentis, Tormentis, tentorijs, annonâ copiosissimâ, Equis, pecoribus & curribus innumeris, quibus omnibus, ditissimáq; prædâ nostri potiti sunt.

Alteram dein actionem suscepit, post datam aliquot diebus militi quietem, idem Serenissimus Dux Eugenius in Bosniam, fœliciterq; traducto per Savum fluvium Exercitu, Provinciam ingressus, primò obstantes Turcas dissipat, postmodùm Sarallium Urbem, mercatoribus Turcis divitem, capit, expilat, & incinerat; dein aliquot fortalitijs occupatis, eadem præsidiario milite firmat, demùm victoriosissimum Exercitum salvum & incolumen reducit.

Ter-

Tertia militaris actio obtigit Excellentissimo Generali Rabutin, qui cum aliquot millibus suorum Uj-palánkam (noviter à Turcis erectum & firmatum præsidium, Temesvariensibus, cum Belgradensibus, ad communicationis lineam perquàm commodum) fortiter aggressus, defendentibus licèt se strenuè Turcis, illud expugnavit, cæsísq; cunctis præsidiarijs, & sublatis prius omnibus Tormentis ac munitione, funditús diruit, & totaliter excidit, solóq; æquavit.

Hoc eodem anno, pax tot votis ab omnibus bonis desiderata, inter Christianos, Principes concluditur.

Sub finem quóq; hujus anni, quidam Impostores, Viennæ gravissimam, contra PP. Societatis JESU, Aulicos, commenti sunt calumniam sed adeò mendacem & tam malè imprudentérq; ac impudenter simul, consarcinatam, ut initiò à prudentioribus, judicaretur, vix fore aliquem rationis compotem, qui eidem assentiretur; inventi sunt nihilominus non pauci malevoli, qui eandem pro comperta veritate haberent, & quidem in tantum, ut percrebrescente postmodùm per Hungariam & vicinas provincias, (licèt fabulosissimâ) famâ, debuerit, ea, publico Cæsaris testimonio ac decreto, ut falsissima, declarari.

Ex Libris Stanislai [illegible]
A.D. [illegible]
Ex Hungaria [illegible]